

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Andolsun Asr'a.

Şüphesiz bütün insanlar hüsrandır.

*Ancak iman edip salih amel işleyenler, birbirlerine
hakki ve sabrı tavsiye edenler müstesna.*

﴿**Asr Suresi**﴾

İMAM ALİ ANSİKLOPEDİSİ

Muhammed Reyşehrî

CİLT: 2

Çeviri

Mikâil Gürel

Tashih & Tatbik

Metin Atam

ASR

ASR Yayınları: 007

Kitabın Orijinal Adı

Mevsuatu'l-İmam Ali b. Ebi Talib (a.s)
Fi'l-Kitab ve's-Sunneh ve't-Tarih

Yazar

Muhammed Reyşehrî

Çeviri:

Mikâil Gürel

Tashih & Tatbik

Metin Atam

Kapak

ASR

İlk Baskı / Ağustos 2009

İsteme Adresi

ASR Sesli ve Görsel Basın Yayın Ltd. Şti.
Merkez Mah. Zeynebiye Cad No:4 Kat:2
Halkalı-İstanbul
Tel: (0212) 693 75 51
Fax: (0212) 495 23 69

ÜÇÜNCÜ KISIM

PEYGAMBERİN (S.A.A) İMAM ALİ'NİN REHBERLİĞİNE YÖNELİK ÇABALARI

1. Fasl: *Vesayet Hadisleri* (1. ciltte geçti)
2. Fasl: *Veraset Hadisleri*
3. Fasl: *Hilafet Hadisleri*
4. Fasl: *Menzilet Hadisleri*
5. Fasl: *İmaret Hadisleri*
6. Fasl: *İmamet Hadisleri*
7. Fasl: *Velayet Hadisleri*
8. Fasl: *Hidayet Hadisleri*
9. Fasl: *İsmet Hadisleri*
10. Fasl: *Gadir Hadisleri*
11. Fasl: *Halife Tayinine Dair Peygamberin Son Çabaları*

الفصل الثاني

أحاديث الوراثة

2/1

الوارث

- 404 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيٍّ (عليه السلام) — : أَنْتَ وَارِثِي¹ .**
- 405 . عَنْهُ (ص) : لِكُلِّ نَبِيٍّ وَصِيٍّ وَوَارِثٌ ، وَإِنْ وَصِيَّتِي وَوَارِثِي عَلَيَّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ² .**
- 406 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَصِيَّتِي ، وَخَلِيفَتِي ، وَوَزِيرِي ، وَوَارِثِي ، وَأَبُو وَلَدِي . . . ، أَمْرُكَ أَمْرِي . . . ، وَتَهْيُكَ تَهْيِي³ .**

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 447 ح 598 عن ابن عَبَّاسٍ ، الأُمَالِي لِلْمُفِيدِ : ص 174 ح 4 ، الأُمَالِي لِلطُّوسِيِّ : ص 194 ح 329 وفيهما «أنت الوارث مَنِّي» وكلاهما عن عمرو بن ميمون عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 188 عن جابر بن يزيد عن الإمام الصادق (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ؛ فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 639 ح 1085 عن زيد بن أبي أوفى وفيه «أنت أخي ووارثي» .

2 . المناقب لابن المغازلي : ص 201 ح 238 عن عبد الله بن بريدة ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 392 ح 9005 و 9006 ، الفردوس : ج 3 ص 336 ح 5009 ، المناقب للخوارزمي : ص 85 ح 74 ، الرياض النضرة : ج 3 ص 138 ؛ المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 66 كُنْهَا عن بريدة .

3 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 411 ح 533 ، بشارة المصطفى : ص 55 كلاهما عن أبي سعيد عقيصا عن الإمام الحسين عن أبيه (عليهما السلام) ؛ ينابيع المودة : ج 1 ص 167 ح 5 عن علي بن الحسن عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

İçindekiler	7

الله عليه وآله) ، البداية والنهاية : ج 7 ص 224 وفيه «أنت أخي
ووارثي وخليفتي ، وخير من أمر بعدي» .

İKİNCİ FASIL VERASET HADİSLERİ

2/1

VARİS

404-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen benim varisimsin.¹

405-Resulullah (s.a.a): Her peygamberin bir vasisi ve varisi vardır. Benim vasim ve varisim ise Ali b. Ebu Talib'tir.²

406-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benim vasim, halifem, vezirim, varisim ve evlatlarımın babasısın... Senin emrin benim emrimdir... ve senin nehyin benim nehyimdir.³

1-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.447, h.598, İbn-i Abbas'tan; *el-Emali*, Şeyh Mufid, s.174, h.4; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.194, h.329, Amr b. Meymun, İmam Sadık'tan, babalarından (a.s) ve Resulullah'tan (her iki kaynakta da "Sen benden yana varissin" ifadesi yer almaktadır); *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.2, s.188, İmam Sadık (a.s) Resulullah'tan; *Fazailu's-Sahabe*, İbn-i Hanbel, c.2, s.639, h.1058; Zeyd b. Ebu Evfa'dan, "Sen benim kardeşim ve varisimsin" ibaresi yer almıştır.

2-*el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.201, h.238, Abdullah b. Bureyde'den; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.392, h. 9005 ve 9006; *el-Firdevs*, c.3, s.336, h.5009; *el-Menakıb*, Harezmi, s.85, h.74; *er-Riyazu'n-Nazra*, c.3, s.138; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.66, tamamı Bureyde'den.

3-*el-Emali*, Saduk, s.411, h.533; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.55, her ikisi de Ebu Said el-Ukeysa aracılığı ile İmam Hüseyin'den (a.s), o da babasından (a.s) nakledilmiştir; *Yenabiu'l-Mevedde*, c.1, s.167, h.5, Ali b. Hasan aracılığıyla İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından ve Resulullah'tan; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.224, bu kaynakta "Sen benim kardeşim, varisim, halifem ve benden sonra emredeceğim en hayırlı kişisin." olarak yer almıştır.

407 . عنه (ص) : هذا عليّ أخي ، ووصيّتي ، ووزيرتي ، ووارثتي ، وخليفتي¹ .

408 . الأمالي للطوسي عن أنس : إنكأ النبيّ (صلى الله عليه وآله) عليّ (عليه السلام) ، فقال : يا عليّ ، أ ما ترضى أن تكون أخي ، وأكون أخاك ، وتكون وليّتي ، ووصيّتي ، ووارثتي !²

409 . إرشاد القلوب عن حذيفة : أمر [صلى الله عليه وآله] خادمة لأمّ سلمة ؛ فقال : إجمعي لي هؤلاء - يعني نساءه - . فجمعتهنّ له في منزل أمّ سلمة ، فقال لهنّ : إسمعن ما أقول لكنّ - وأشار بيده إلى عليّ بن أبي طالب (عليه السلام) - فقال لهنّ : هذا أخي ، ووصيّتي ، ووارثتي ، والقائم فيكنّ وفي الأمّة من بعدي ، فأطعنّه فيما يأمركنّ به ، ولا تعصينه ؛ فتهلكن لمعصيته³ .

410 . الإمام عليّ (عليه السلام) - في حياة رسول الله (صلى الله عليه وآله) - : والله إنّي لأخوه ، ووليّته ، وابن عمّه ، ووارثه ، ومن أحقّ به منّي !⁴

1 . الأمالي للصدوق : ص 564 ح 763 ، بشارة المصطفى : ص 109 كلاهما عن سلمان الفارسي ، الاحتجاج : ج 1 ص 343 ح 56 ، الغيبة للنعماني : ص 70 ح 8 ، التحصين لابن طاووس : ص 633 ح 25 ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 645 ح 11 و ص 759 ح 25 ؛ فرائد السمطين : ج 1 ص 315 ح 250 والستّة الأخيرة عن سليم بن قيس عن الإمام عليّ (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .
2 . الأمالي للطوسي : ص 332 ح 666 ، بشارة المصطفى : ص 243 .

3 . إرشاد القلوب : ص 337 .
4 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 652 ح 1110 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 130 ح 65 ، المعجم الكبير : ج 1 ص 107 ح 176 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 225 ح 175 ، الرياض النضرة : ج 3 ص 206 ؛ الأمالي للطوسي : ص 502 ح 1099 ،

407-Resulullah (s.a.a): Şu Ali benim kardeşim, vasım, vezirim, varisim ve halifemdir.¹

408-el-Emali, Şeyh Tusî [Enes'ten]: Peygamber (s.a.a) Ali'ye (a.s) yaslanarak şöyle buyurdu: Ey Ali, ister misin sen benim kardeşim olasın, ben de senin kardeşin olayım; benim velim, vasım ve varisim olasın?²

409-İrşadu'l-Kulub [Huzeyfe'den]: Peygamber (s.a.a) Ümmü Seleme'nin hizmetinde bulunan kadına dönerek bütün eşlerini çağırmasını istedi. Hizmetçi, onları Ümmü Seleme'nin evinde topladı. Daha sonra Peygamber (s.a.a) eşlerine hitaben "Size söyleyeceklerimi dinleyin" dedi ve bir eliyle Ali b. Ebu Talib'i (a.s) işaret ederek şöyle buyurdu: Bu, benim kardeşim, vasım, varisim ve benden sonra sizlerin ve ümmetimin arasındaki temsilcidir. Öyleyse size neyi emrederse ona itaat edin ve emrine karşı gelmeyin. Aksi takdirde ona isyan ettiğiniz için helak olursunuz.³

410-İmam Ali (a.s) [Resulullah (s.a.a) henüz hayattayken]: Allah'a andolsun ki ben onun kardeşi, velisi, amcasının oğlu ve varisiyim. Kim ona benden daha şayan olabilir ki?!⁴

الاحتجاج : ج 1 ص 466 ح 110 ، العمدة : ص 444 ح 927 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 123 ح 52 ، تفسير فرات : ص 96 ح 80 نحوه ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 339 ح 265 و ص 358 ح 287 كلها عن ابن عباس .

1-el-Emali, Şeyh Saduk, s.564, h.763; Beşaretu'l-Mustafa, s.109, her ikisi de Selman-ı Farisî'den; el-İhticac, c.1, s.343, h.56; el-Gaybetu'n-Numanî, s.70, h.8; et-Tahsin, İbn-i Tavus, s.633, h.25; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.645, h.11 ve s.759, h.25; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.315, h.250, son altısı Suleym b. Kays aracılığı ile İmam Ali (a.s) ve Resulullah'tan (s.a.a).

2-el-Emali, s.332, h.666; Beşaretu'l-Mustafa, s.243,

3-İrşadu'l-Kulub, s.337.

4-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.652, h.1110; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.130, h.65; el-Mucemu'l-Kebir, c.1, s.107, h.176; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.225, h.175; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.206; el-Emali, Şeyh

411 . عنه (عليه السلام) : أَنَا عَبْدُ اللَّهِ ، وَأَخُو رَسُولِهِ ، لَا يَقُولُهَا أَحَدٌ قَبْلِي وَلَا بَعْدِي إِلَّا كَذَبٌ ، وَرِثْتُ نَبِيَّ الرَّحْمَةِ ، وَنَكَحْتُ سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ ، وَأَنَا خَاتِمُ الْوَصِيِّينَ¹ .

412 . عنه (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَصَّنِي بِمَا خَصَّ بِهِ أَوْلِيَاءَهُ وَأَهْلَ طَاعَتِهِ ، وَجَعَلَنِي وَارِثَ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) ، فَمَنْ سَاءَ سَاءَهُ ، وَمَنْ سَرَّهُ سَرَّهُ² .

413 . خصائص أمير المؤمنين عن أبي إسحاق : سَأَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ قُتَيْبَةَ بْنَ الْعَبَّاسِ : مِنْ أَيْنَ وَرِثَ عَلِيٌّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ؟ قَالَ : إِنَّهُ كَانَ أَوْلَانَا بِهِ لِحَقًّا ، وَأَشَدَّنَا بِهِ لُزُوقًا³ .

Tusî, s.502, h.1099; *el-İhticac*, c.1, s.466, h.110; *el-Umde*, s.444, h.927; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.123, h.52; *Tefsir-i Fırat*, s.96, h.80; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.339, h.265 ve s.358, h.287, tamamı İbn-i Abbas'tan.

1 . شرح نهج البلاغة : ج 2 ص 287 ; الإرشاد : ج 1 ص 353 ، الخرائج والجرائع : ج 1 ص 209 ح 51 كلها عن حكيم بن جبیر ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 342 عن أبي يحيى ، كشف الغمّة : ج 1 ص 284 وفي الأربعة الأخيرة «أنا سيد الوصيين وآخر أوصياء النبيين» ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 327 ح 250 عن أبي البختری و ص 392 ح 314 و ص 395 ح 318 كلاهما عن الأصبغ بن نباتة وكلها نحوه وفي الثلاثة الأخيرة «خير» بدل «خاتم» .

2 . الخصال : ص 579 ح 1 عن مكحول .

3 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 206 ح 108 ، المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 136 ح 4633 ، المعجم الكبير : ج 19 ص 40 ح 85 و 86 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 393 ، كنز العمال : ج 13 ص 143 ح 36447 نقلاً عن ابن أبي شيبه ؛ الطرائف : ص 284 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 182 ح 524 و ج 1 ص 212 ح 185 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 188 كلها نحوه .

411-İmam Ali (a.s): Ben Allah'ın kulu ve Resulünün kardeşiyim. Bu sözü benden önce ve benden sonra ancak yalancı biri söyleyebilir. Ben rahmet Peygamberinden miras aldım; bu ümmetin kadınlarının hanımefendisi ile evlendim ve vasilerin sonuncusuyum.¹

412-İmam Ali (a.s): Yüce Allah, evliyasını ve kendisine itaat ehli olanları has kıldığı şeye beni de has kılmış, beni Muhammed'in (s.a.a) varisi etmiştir. Artık bu, kimi rahatsız ederse rahatsız etsin ve kimi mutlu ederse mutlu etsin!²

413-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî [Ebu İshak'tan]: Abdurrahman b. Halid, Kusem b. Abbas'a "Neden dolayı Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) varisi oldu?" diye sorunca Kusem şöyle cevap verdi: Doğrusu Ali, aramızdan Peygambere ilk katılan kişiydi ve hepimizden daha çok onunla birlikte olan oydu.³

وقال الحاكم في ذيل الحديث 4634 : يقول إسماعيل بن إسحاق القاضي حول هذا الحديث : إنما يرث الوارث بالنسب أو بالولاء ، ولا خلاف بين أهل العلم أن ابن العم لا يرث مع العم ، فقد ظهر بهذا الإجماع أن علياً ورث العلم من النبي (صلى الله عليه وآله) دونهم .

1-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.2, s.287; el-İrşad, c.1, s.353; el-Haraic ve'l-Ceraih, c.1, s.209, h.51, tamamı Hekim b. Cubeyr'den; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.342, Ebu Yahya'dan; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.284, son dört kaynaktaki "Ben vasilerin efendisi ve peygamberlerin vasilerinin sonuncusuyum" ifadesi yer almıştır; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.327, h.250, Ebu Buhte-rî'den; s.392, h.314 ve s.395, h.318, Asbag b. Nebate'den. Son üç kaynaktaki "sonuncusu" tabiri yerine "en hayırlısı" ifadesi kullanılmıştır.

2-el-Hisal, s.579, h.1, Mekhul'dan.

3-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.206, h.108; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.136, h.4633; el-Mucemu'l-Kebir, c.19, s.40, h.85-86; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.393; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.143, h.36447, İbn-i Ebi Şeybe'den; et-Taraif, s.284; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.182, h.524 ve c.1, s.212, h.185; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.188.

2/2

وَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّ

414 . رسول الله (ص) : الْقُرْآنُ إِمَامٌ هَادٍ ، وَلَهُ قَائِدٌ يَهْدِي بِهِ وَيَدْعُو إِلَيْهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ، وَهُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَهُوَ وَلِيُّ الْأَمْرِ بَعْدِي ، وَوَارِثُ عِلْمِي وَحِكْمَتِي ، وَسِرِّي وَعَلَانِيَتِي ، وَمَا وَرَثَةُ النَّبِيِّونَ قَبْلِي ، وَأَنَا وَارِثُ وَمَوْرَثُ ، فَلَا تُكَذِّبُكُمْ أَنْفُسُكُمْ¹ .

415 . كفاية الأثر عن عَمَّار : لَمَّا حَضَرَتْ رَسُولَ اللَّهِ (ص) الْوَفَاةُ دَعَا بِعَلِيِّ (عَلَيْهِ السَّلَام) ، فَسَارَهُ طَوِيلًا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَصِيِّي ، وَوَارِثِي ، قَدْ أَعْطَاكَ اللَّهُ عِلْمِي وَفَهْمِي² .

416 . الإمام علي (عليه السلام) : وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخُوهُ (صلى الله عليه وآله) [وَوَلِيِّهُ ، وَابْنُ عَمِّهِ ، وَوَارِثُ عِلْمِهِ ، فَمَنْ أَحَقُّ بِهِ مِنِّي]!³

417 . عنه (ع) : سَلَوْنِي عَنْ أَسْرَارِ الْغُيُوبِ ؛ فَإِنِّي وَارِثُ عُلُومِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ⁴ .

Hakim, 4634 numaralı hadisin zeylinde şöyle der: İsmail b. İshak el-Kâzi, bu hadis hakkında şöyle demiştir: Varis ya nesep yoluyla ya da velayet yoluyla miras alır. İlim ehli arasında amcaoğlunun amcadan miras alamadığına dair herhangi bir ihtilaf yoktur. Bu icmadan da anlaşıldığı üzere Ali (a.s), Peygamber'den (s.a.a) ilimden başka bir şey miras almamıştır.

1 . خصائص الأئمة (عليهم السلام) : ص 75 عن أبي موسى الضرير البجلي عن أبي الحسن (عليه السلام) .

2 . كفاية الأثر : ص 124 .

3 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 136 ح 4635 عن ابن عباس وراجع الفضائل لابن شاذان : ص 3 وإرشاد القلوب : ص 366 .

4 . ينابيع المودة : ج 1 ص 213 ح 17 .

418 . فضائل الصحابة عن زيد بن أبي أوفى :
 دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مَسْجِدَهُ فَذَكَرَ قِصَّةَ
 مُؤَاخَاةِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بَيْنَ أَصْحَابِهِ ،
 فَقَالَ عَلِيٌّ - يَعْنِي لِنَتِيِّ (صلى الله عليه وآله) - : لَقَدْ
 ذَهَبَتْ رُوحِي وَانْقَطَعَتْ ظَهْرِي حِينَ رَأَيْتُكَ فَعَلْتَ
 بِأَصْحَابِكَ مَا فَعَلْتَ غَيْرِي ، فَإِنْ كَانَ هَذَا مِنْ سَخَطِ
 عَلِيٍّ فَلَكَ الْعُتْبَى وَالْكَرَامَةُ !
 2/2

PEYGAMBERİN İLMİNİN VARİSİ

414-Resulullah (s.a.a): Kurân hidayet edici bir imamdır; onun ve-
 silesiyle yol gösteren, hikmet ve iyi öğütlerle ona çağıran bir de rehberi
 vardır. O, Ali b. Ebu Talib'dir. Ali benden sonra emir sahibidir. Benim
 ilmimin ve hikmetimin, gizlimin ve aşikârimin varisidir. Benden ön-
 ceki peygamberlerin bıraktıklarının varisidir. Ben miras alan ve miras
 bırakanım. Öyleyse şekke-şüpheye düşmeyin.¹

415-Kifayetu'l-Eser [Ammar'dan]: Resulullah'ın (s.a.a) vefat anı
 gelip çatığında Ali'yi (a.s) çağırdı. Uzunca gizli görüştüktan sonra
 şöyle buyurdu: Ey Ali! Sen benim vasım ve varisimsin. Allah, be-
 nim ilim ve anlayışımı sana verdi.²

416-İmam Ali (a.s): Allah'a andolsun ki, ben onun (s.a.a) karde-
 şî, velisi, amcazadesi ve ilminin varisiyim. Öyleyse kim ona ben-
 den daha layık olabilir?³

417-İmam Ali (a.s): Gaiplerin sırrını bana sorun. Zira ben, pey-
 gamberlerin ve resullerin ilimlerinin varisiyim.⁴

418-Fadailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel [Zeyd b. Ebu Evfa'dan]:

1-Hasaisu'l-Eimme, s.75, Ebu Musa Dureyr el-Becelî aracılığı ile Ebu'l-
 Hasan'dan (a.s).

2-Kifayetu'l-Eser, s.124.

3-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.136, h.4635, İbn-i Abbas'tan. Ayırı-
 ca bkz: el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.3; İrşadu'l-Kulub, s.366.

4-Yenabiu'l-Mevedde, c.1, s.213, h.17.

Mescidinde bulunan Resulullah'ın (s.a.a) yanına vardım. Ashap arasında Peygamberin kardeşlik akdi konusu konuşuluyordu. Ali (a.s) Peygambere dedi ki: Ashabın arasında benim dışındakilere yaptığını (onlar arasında kardeşlik tesis ettiğini) gördüğümde sanki ruhum bedenimden çıktı ve belim büküldü. Eğer bu, bana karşı bir hoşnutsuzluktan kaynaklanmışsa, senden bağışlanma ve ikramda bulunmanı istiyorum!

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ ، مَا أَخْرَجْتُكَ إِلَّا لِنَفْسِي ؛ فَأَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَأَنْتَ أَخِي ، وَوَارِثِي .

قَالَ : وَمَا أَرِثُ مِنْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : مَا وَرَّثَ الْأَنْبِيَاءُ قَبْلِي . قَالَ : وَمَا وَرَّثَ الْأَنْبِيَاءُ قَبْلَكَ ؟ قَالَ : كِتَابَ اللَّهِ ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِمْ ، وَأَنْتَ مَعِيَ فِي قَصْرِ فِي الْجَنَّةِ مَعَ فَاطِمَةَ ابْنَتِي ، وَأَنْتَ أَخِي ، وَرَفِيقِي ، ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : (إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ)¹ ; الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ² .

419 . الإمام الباقر (عليه السلام) : وَرِثَ عَلِيٌّ (عليه السلام) عِلْمَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ،

1 . الحجر : 47 .

2 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 638 ح 1085 و ص 667 ح 1137 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 53 ح 8387 ، المناقب للخوارزمي : ص 152 ح 178 ، المعجم الكبير : ج 5 ص 221 ح 5146 ، تذكرة الخواص : ص 23 عن عبد الله بن أبي أوفى وكلاهما نحوه ، كنز العمال : ج 9 ص 167 ح 25554 و ص 170 ح 25555 ; المناقب للكوفي : ج 1 ص 316 ح 236 عن عبد الله بن أبي أوفى نحوه وراجع الرياض النضرة : ج 3 ص 138 .

وَوَرِثَتْ فَاطِمَةُ تَرَكَتَهُ¹ .

420 . الإمام الصادق (عليه السلام) : إِنَّ عَلِيًّا وَرِثَ عِلْمَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَفَاطِمَةَ أَحْرَزَتْ الْمِيرَاثَ² .

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Beni hak olarak gönderene yemin olsun ki seni kendim için sakladım. Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur. Sen benim kardeşim ve varisimsin.

Ali (a.s) dedi ki: Ey Allah'ın Resülü! Senden neyi miras alacağım?

Peygamber (s.a.a): Benden önceki peygamberlerin bıraktıkları mirası.

Ali (a.s): Senden önceki peygamberler neyi miras bıraktı?

Peygamber (s.a.a): Allah'ın kitabı ve peygamberlerinin sünnetini bırakmışlardı. Cennetteki bir sarayda benim ve kızım Fatıma'nın yanında olacaksınız. Sen, benim kardeşim ve yoldaşımsın.

Peygamber (s.a.a) daha sonra "*Onlar sedirler üzerinde, kardeşler olarak karşılıklı otururlar*"³ ayetini okuyup "Allah için birbirlerini sevenler birbirlerine bakarlar" dedi.⁴

419-İmam Bakır (a.s): Ali (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) ilmini, Fa-

1 . بصائر الدرجات : ص 294 ح 6 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 66 كلاهما عن زرارة .

2 . بصائر الدرجات : ص 294 ح 7 عن حماد بن عيسى . 3-Hicr, 47.

4-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.638, h.1085 ve s.667, h.1137; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.53, h.8387; el-Menakıb, Harezmi, s.152, h.178; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.221, h.5146; Tezkiretu'l-Havas, s.23, Abdullah b. Ebu Evfa'dan; Kenzu'l-Ummal, c.9, s.167, h.25554 ve s.170, h.25555; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.316, h.236, Abdullah b. Ebu Evfa'dan; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.138.

tıma da mallarını miras aldı.¹

420-İmam Sadık (a.s): Ali (a.s), Resulullah'ın ilmine varis oldu, Fatıma ise (malî) mirasının sahibi oldu.²

1-Basairu'd-Deracat, s.294, h.6; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.66, her iki ri-vayet de Zürare'den nakledilmiştir.

2-Basairu'd-Deracat, s.294, h.7, Hemmad b. İsa'dan.

الفصل الثالث

أحاديث الخلافة

3/1

أ لا تَسْخَلُفُ ؟

421 . المعجم الكبير عن عبد الله بن مسعود : اسْتَتَبَعَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لَيْلَةَ الْجَنِّ ، فَاِنْطَلَقْتُ مَعَهُ حَتَّى بَلَغْنَا أَعْلَى مَكَّةَ ، فَخَطَّ عَلَيَّ خِطَّةً وَقَالَ : لَا تَبْرَحْ . ثُمَّ انْصَاعَ فِي أَجْبَالٍ ، فَرَأَيْتُ الرِّجَالَ يَتَحَدَّرُونَ عَلَيْهِ مِنْ رُؤُوسِ الْجِبَالِ ، حَتَّى حَالُوا بَيْنِي وَبَيْنَهُ ، فَاخْتَرَطْتُ السَّيْفَ وَقُلْتُ : لَا ضَرْبَنَ حَتَّى أَسْتَنْقِذَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَهُ : «لَا تَبْرَحْ حَتَّى آتِيكَ» - قَالَ : - فَلَمْ أَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى أَمَّنَّا الْفَجْرَ ، فَجَاءَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) وَأَنَا قَائِمٌ ، فَقَالَ : مَا زِلْتَ عَلَى حَالِكَ ؟ قُلْتُ : لَوْ لَيْتَ شَهْرًا مَا بَرِحْتُ حَتَّى تَأْتِيَنِي . ثُمَّ أَخْبَرْتُهُ بِمَا أَرَدْتُ أَنْ أَصْنَعَ ، فَقَالَ : لَوْ خَرَجْتَ مَا التَّقَيْتُ أَنَا وَلَا أَنْتَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ !

ثُمَّ شَبَّكَ أَصَابِعَهُ فِي أَصَابِعِي ، فَقَالَ : إِنِّي وُعدْتُ أَنْ يُؤْمِنَ بِي الْجِنُّ وَالْإِنْسُ ؛ فَأَمَّا

الإنسُ فَقَدْ آمَنَتْ بِي ، وَأَمَّا الْجِنُّ فَقَدْ رَأَيْتَ
- قَالَ : - وَمَا أَظُنُّ أَجْلِي إِلَّا قَدْ اقْتَرَبَ .

ÜÇÜNCÜ FASIL

HİLAFET HADİSLERİ

3/1

HALİFE SEÇMİYOR MUSUNUZ?

421-*el-Mucemu'l-Kebir* [Abdullah b. Mesud'dan]: Resulullah (s.a.a) Cin Gecesi'nde beni peşine taktı ve birlikte Mekke'nin yukarısına ulaştık. Sonra yere bir çizgi çizip "Bu noktadan ileriye geçme!" dedi. Ardından hızla dağların arasına doğru gitti. Dağların zirvesinden ona doğru inen kişiler gördüm. Benimle Peygamber arasında engel oldular. Kılıcımı çekip kendi kendime "Yemin ederim ki Resulullah'ı (s.a.a) kurtarıncaya dek çarpışacağım!" dedim. Ansızın "Ben sana gelinceye dek bu noktadan ileriye geçme" dediğini hatırladım ve öylece kaldım. Bir süre sonra şafak söktü ve Peygamber geldi. Henüz öylece ayaktaydım.

Resulullah (s.a.a): Sürekli bu halde miydin, diye sordu.

"Orada bir ay dahi kalsaydın sen bana gelinceye kadar hep böyle beklerdim!" dedim ve ardından yapmak istediğim şeyi söyledim.

Resulullah (s.a.a): Eğer yerinden hareket etseydin kıyamete dek birbirimizi göremeyecektik, dedi.

Daha sonra parmaklarını parmaklarımin arasına geçirerek: "Bana cinlerin ve insanların iman edecekleri vaat edildi; insanlar bana iman ettiler, cinlere gelince; onları da sen gördün" dedi.

Sonra "Sanıyorum ki ecelim yaklaşmıştır!" dedi.

قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أ لَا تَسْتَخْلِفُ أَبَا بَكْرَ !
فَأَعْرَضَ عَنِّي ، فَرَأَيْتُ أَنَّهُ لَمْ يُوَافِقْهُ .
قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أ لَا تَسْتَخْلِفُ عُمَرَ !
فَأَعْرَضَ عَنِّي ، فَرَأَيْتُ أَنَّهُ لَمْ يُوَافِقْهُ .
قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أ لَا تَسْتَخْلِفُ عَلِيًّا ! !
قَالَ : ذَاكَ ، وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ لَوْ
بَايَعْتُمُوهُ وَأَطَعْتُمُوهُ أَدْخَلْتُكُمْ الْجَنَّةَ
أَكْثَعِينَ¹ .

422 . المعجم الكبير عن عبد الله بن مسعود : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) لَيْلَةَ
وَفِدِ الْجَنِّ ، فَتَنَفَّسَ ، فَقُلْتُ : مَا لَكَ يَا
رَسُولَ اللَّهِ ؟ !

قَالَ : نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي يَا بَنَ مَسْعُود .
قُلْتُ : اسْتَخْلِفَ . قَالَ : مَنْ ؟

قُلْتُ : أَبَا بَكْرٍ - قَالَ : - فَسَكَتَ . ثُمَّ مَضَى
سَاعَةً ، ثُمَّ تَنَفَّسَ ، فَقُلْتُ : مَا شَأْنُكَ - يَا
أَنْتَ وَأُمِّي - يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟

قَالَ : نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي يَا بَنَ مَسْعُود .
قُلْتُ : فَاسْتَخْلِفَ . قَالَ : مَنْ ؟ قُلْتُ : عُمَرَ !
فَسَكَتَ . ثُمَّ مَضَى سَاعَةً ، ثُمَّ تَنَفَّسَ ، فَقُلْتُ : مَا
شَأْنُكَ ؟ قَالَ : نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي يَا بَنَ مَسْعُود .
قُلْتُ : فَاسْتَخْلِفَ . قَالَ : مَنْ ؟ قُلْتُ : عَلِيَّ بْنَ
أَبِي طَالِبٍ ! !

قَالَ : أَمَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَئِنْ أَطَاعُوهُ
لَيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ أَجْمَعِينَ أَكْثَعِينَ² .

1 . المعجم الكبير : ج 10 ص 67 ح 9969 .

2 . المعجم الكبير : ج 10 ص 68 ح 9970 ، المصنف
لعبد الرزاق : ج 11 ص 317 ح 20646 ، تاريخ دمشق : ج 42
ص 421 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 273 ح 212 ، البداية

Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Acaba Ebubekir'i halife olarak tayin etmiyor musun?

Benden yüz çevirdi. Bu karara muvafakat göstermediğini anladım.

Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Acaba Ömer'i halife olarak tayin etmiyor musun?

Yine benden yüz çevirdi. Buna da muvafık olmadığını anladım.

Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Acaba Ali'yi halife olarak tayin etmiyor musun?

Bunun üzerine dedi ki: İşte odur. Kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki eğer ona biat eder ve itaatinde bulunursanız muhakkak hepinizi cennete dâhil edeceğim.¹

422-el-Mucemu'l-Kebir [Abdullah b. Mesud'dan]: "Vefdu'l-Cin" gecesi Peygamberle (s.a.a) birlikteydim. Bir ara ah çekti. "Neyin var ey Allah'ın Resulü?" dedim.

Resulullah (s.a.a): Ölüm haberim gelmiştir ey İbn-i Mesud, dedi.

-Halife seç, dedim.

Resulullah (s.a.a): Kimi, diye sordu.

-Ebubekir'i, dedim. Sustu. Bir süre geçtikten sonra yine derin bir ah çekti.

-Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü, ne düşünüyorsun, dedim.

Resulullah (s.a.a): Gidiş (ölüm) haberimi aldım ey İbn-i Mesud, dedi.

-O zaman halife tayin et, dedim.

Resulullah (s.a.a): Kimi, diye sordu.

-Ömer'i, dedim. Sustu. Bir süre sonra derinden bir ah çekti.

-Neyin var, diye sordum.

Resulullah (s.a.a): Bana ölüm haberim verildi, dedi.

-Öyleyse halife tayin et, dedim.

Resulullah (s.a.a): Kimi, diye sordu.

-Ali b. Ebu Talib'i dedim.

Resulullah (s.a.a): Canımı elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki

والنهاية : ج 7 ص 361 ; الأمالي للمفيد : ص 35 ج 2 ، الأمالي للطوسي : ص 307 ج 617 ، بشارة المصطفى : ص 203 ، مائة منقبة : ص 52 ج 10 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 279 ج 589 والخمسة الأخيرة نحوه ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 63 وراجع الفضائل لابن شاذان : ص 80 .

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.10, s.67, h.9969.

eğer (insanlar) ona itaat edecek olsalar, hepsi topyekûn cennete girer.¹

423 . السَّنة عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) قَالَ لَيْلَةَ الْجِنِّ : نُعِيتَ إِلَيَّ - وَاللَّهِ - نَفْسِي . فَقُلْتُ : يَقُومُ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ! فَسَكَتَ . فَقُلْتُ : يَقُومُ بِالنَّاسِ عُمَرُ ! فَسَكَتَ . فَقُلْتُ : يَقُومُ بِالنَّاسِ عَلِيٌّ ! فَقَالَ : لَا يَفْعَلُونَ ، وَلَوْ فَعَلُوا دَخَلُوا الْجَنَّةَ أَجْمَعِينَ² .

3/2

اِسْتِخْلَافُ الْإِمَامِ بِأَمْرِ اللَّهِ

424 . رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَصِيِّي ، أَوْصَيْتُ إِلَيْكَ بِأَمْرِ رَبِّي . وَأَنْتَ خَلِيفَتِي ، اِسْتَخْلَفْتُكَ بِأَمْرِ رَبِّي³ .

425 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : يَا فَاطِمَةُ . . . إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى اِطَّلَعَ إِلَى الْأَرْضِ اِطْلَاعَةً ، فَاخْتَارَنِي مِنْ خَلْقِهِ ، فَجَعَلَنِي نَبِيًّا . ثُمَّ اِطَّلَعَ إِلَى الْأَرْضِ اِطْلَاعَةً ثَانِيَةً ، فَاخْتَارَ مِنْهَا زَوْجِي ، وَأَوْحَى إِلَيَّ أَنْ اِرْزُوجَكَ إِيَّاهُ ، وَأَتَّخِذْهُ وَلِيًّا وَوَزِيرًا ، وَأَنْ أَجْعَلَهُ خَلِيفَتِي فِي أُمَّتِي ; فَأَبُوكَ خَيْرُ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.10, s.68, h.9970; el-Musannef, Abdurrezzak, c.11, s.317, h.20646; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.421; Feraidu's-Simtayn, c.1, s.273, h.212; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.361; el-Emali, Şeyh Mufid, s.35, h.2; el-Emali, Şeyh Tusî, s.307, h.617; Beşaretu'l-Mustafa, s.203; Mie Menkibe, s.52, h.10; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.279, h.589; el-Menakib, İbn-i Şehraşub, c.3, s.63; el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.80

2 . السَّنة لابن أبي عاصم : ص 549 ح 1183 ، المناقب للخوازمي : ص 114 ح 124 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 267 ح 209 كلاهما نحوه .

3 . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 4 ص 179 ح 5405 عن ابن عباس .

وَرُسُلِهِ ، وَبَعَلُّكَ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ¹ .

426 . عنه (صلى الله عليه وآله) : لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ ، ثُمَّ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى السَّمَاءِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ، وَقَفْتُ بَيْنَ يَدَي رَبِّي عَزَّوَجَلَّ ، فَقَالَ لِي : يَا مُحَمَّدُ ! قُلْتُ : لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ .

1 . كمال الدين : ص263 ح10 ، كتاب سليم بن قيس : ج2 ص565 ح1 ، إرشاد القلوب : ص419 كلها عن سلمان الفارسي وراجع كفاية الأثر : ص10 .

423-es-Sünne, [Abdullah b. Mesud'dan]: Peygamber (s.a.a) Cin Gecesi, "Allah'a andolsun ki ölümüm yakındır!" dedi. "Ebubekir-i Sıddık halkın yönetim ve idaresini eline alacak!" dedim, sustu. Sonra "Ömer halkın yönetimini üstlenecek!" dedim, yine sustu. Daha sonra "Ali halkın yönetimini eline alacak!" deyince "(Ama bunu) yapmayacaklar, eğer yapacak olsalardı hepsi de cennete girecekti!" diye cevap verdi.¹

3/2

İMAM'IN ALLAH'IN EMRİYLE HALİFE TAYİN EDİLMESİ

424-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benim vasımsın ve ben Rabbimin emriyle seni kendime vasi kıldım. Sen benim halifemsin ve ben Rabbimin emriyle seni kendi halife yaptım.²

425-Resulullah (s.a.a): Ey Fatıma!..Yüce Allah yeryüzüne nazar etti ve yaratıkları arasından beni seçti; beni peygamber kıldı. Sonra yeryüzüne ikinci kez nazar etti ve senin eşini seçti. Bana seni onunla evlendirmemi, onu kendime veli ve vezir edinmemi, ümmetim içinde halifem olarak seçmemi vahyetti. Artık senin baban Allah peygamber leri ve resullerinin en hayırlısı, kocan ise vasilerin en hayırlısıdır.³

426-Resulullah (s.a.a): (Miraç) gecesi gökyüzüne götürüldüm. Bir gökten diğerine geçtik. Derken Sidretü'l-Münteha'ya vardığımda Rabbimin dergâhında durdum.

Allah: Ey Muhammed, dedi.

-Lebheyk (ey Allah'ım), emrine amadeyim, dedim.

1-es-Sünne, İbn-i Ebu Asım, s.549, h.1183; *el-Menakıb*, Harezmi, s.114, h.124; *Feraidu's-Sımtayn*, c.1, s.267, h.209.

2-Men La Yahzuru'l-Fakih, c.4, s.179, h.5405, İbn-i Abbas'tan.

3-Kemalu'd-Din, s.263, h.10, *Kitab-u Suleym b. Kays*, c.2, s.565, h.1; *İrşadu'l-Kulub*, s.419, tamamı Selman-ı Farisi'den; *Kifayetu'l-Eser*, s.10.

قَالَ : قَدْ بَلَوْتُ حَلْقِي ، فَأَيُّهُمْ رَأَيْتَ أَطْوَعَ لَكَ ؟ قَالَ : قُلْتُ : رَبِّي عَلِيًّا . قَالَ : صَدَقْتَ يَا مُحَمَّدُ . فَهَلِ اتَّخَذْتَ لِنَفْسِكَ خَلِيفَةً يُؤَدِّي عَنْكَ ، يُعَلِّمُ عِبَادِي مِنْ كِتَابِي مَا لَا يَعْلَمُونَ ؟ قَالَ : قُلْتُ : يَا رَبِّ اخْتَرْ لِي ، فَإِنَّ خَيْرَتَكَ خَيْرَتِي . قَالَ : اخْتَرْتُ لَكَ عَلِيًّا ، فَاتَّخِذْهُ خَلِيفَةً وَوَصِيًّا¹ .

427 . الإمام عليّ (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ اسْمُهُ . . . شَدَّ بِي أَزَرَ رَسُولِهِ ، وَأَكْرَمَنِي بِنَصْرِهِ ، وَشَرَّفَنِي بِعِلْمِهِ ، وَحَبَانِي بِأَحْكَامِهِ ، وَاخْتَصَّنِي بِوَصِيَّتِهِ ، وَاصْطَفَانِي بِخِلَافَتِهِ فِي أُمَّتِهِ ، فَقَالَ (صلى الله عليه وآله) - وَقَدْ حَشَدَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ وَانْغَصَّتْ بِهِمُ الْمَحَافِلُ - : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ عَلِيًّا مِنِّي كَهَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي .
فَعَقَلَ الْمُؤْمِنُونَ عَنِ اللَّهِ نُطْقَ الرَّسُولِ ، إِذْ عَرَفُونِي أَنِّي لَسْتُ بِأَخِيهِ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ كَمَا

1 . المناقب للخوارزمي : ص303 ح299 ، فرائد السمطين : ج1 ص268 ح210 ؛ الأملاني للطوسي : ص343 ح705 كلها عن غالب الجهني عن الإمام الباقر عن آبائه (عليهم السلام) ، إرشاد القلوب : ص237 ، المناقب للكوفي : ج1 ص410 ح326 عن سلام الجعفي عن محمد بن علي نحوه .

كَانَ هَارُونُ أَخَا مُوسَى لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ ، وَلَا
 كُنْتُ نَبِيًّا فَاقْتَضَى نُبُوَّهُ ، وَلَكِنْ كَانَ ذَلِكَ
 مِنْهُ اسْتِخْلَافًا لِي ، كَمَا اسْتَخْلَفَ مُوسَى
 هَارُونَ (عليهما السلام) حَيْثُ يَقُولُ : (اخْلُفْنِي فِي
 قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ)^{1 2} .

1 . الأعراف : 142 .

2 . الكافي : ج 8 ص 26 ح 4 عن جابر بن يزيد عن الإمام
 الباقر (عليه السلام) ..

Allah: Yaratıklarımı imtihan etmişsin. Acaba hangisini sana daha itaatkâr buldun?

-Ey Rabbim, Ali'yi.

Allah: Doğru söyledin ey Muhammed; acaba kendin için, senden yana temsilci olacak ve benim kullarıma kitabımdan bilmediklerini öğretecek bir halife seçtin mi?

-Ey Rabbim! Sen benim için seç. Şüphesiz senin seçtiğin benim de seçtiğim olacaktır.

Allah: Ben senin için Ali'yi seçtim. Sen de onu halife ve vasi edin!¹

427-İmam Ali (a.s): İsmi mübarek olan Allah, Resulünün sırtını benimle destekledi; beni, onun yardımında bulunmakla onurlandırdı; onun ilmi ile beni şereflendirdi; (dininin) hükümlerini bana bahşetti; onun vasiyetini bana has kıldı ve ümmeti arasında halifesi olmak üzere beni seçti.

Peygamber (s.a.a) Ensar ve Muhacirlerin kalabalık bir grubunun bulunduğu toplantıda şöyle buyurdu: **Ey insanlar! Ali, benim için Harun'un Musa'ya olan konumundadır. Ancak benden sonra peygamber yoktur.**

Müminler Allah'ın lütfü ile Peygamberin (s.a.a) sözünün ne anlama geldiğini anladılar. Çünkü onlar da çok iyi biliyorlardı ki o ve ben, Musa ve Harun gibi aynı anne-babadan olma iki kardeş değildik. Ben peygamber de değildim ki Resulün sözü nübüvvet anlamına çekilsin. Onun bu sözü beni ancak halife tayin etmek anlamına geliyordu. Nitekim Musa da Harun'a "*Kavmimin içinde benim yerime geç, onları düzene koy ve bozguncuların yoluna uyma*"² diyerek onu kendisine halife seçmişti.³

1-*el-Menakıb*, Harezmi, s.303, h.299; *Feraidu's-Sımtayn*, c.1, s.268, h.210; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.343, h.705, tamamı Galib el-Cehnî aracılığı ile İmam Bakır'dan (a.s), o da babalarından (a.s); *İrşadu'l-Kulub*, s.237; *el-Menakıb*, Kufî, c.1, s.410, h.326, Selam el-Cufî aracılığı ile Muhammed b. Ali'den.

2-Âraf, 142.

3-*el-Kafi*, c.8, s.26, h.4, Cabir b. Yezid aracılığı ile İmam Bakır'dan. Ayrıca bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.1, Menzilet Hadisleri.

428 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : كُنْتُ أَنَا وَعَلِيٌّ نُورًا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ، يُسَيِّخُ اللَّهُ ذَلِكَ النُّورَ وَيُقَدِّسُهُ قَبْلَ أَنْ يُخْلَقَ آدَمُ بِأَلْفِ عَامٍ ، فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ رَكَّبَ ذَلِكَ النُّورَ فِي صُلْبِهِ ، فَلَمَّ يَزَلْ فِي شَيْءٍ وَاحِدٍ حَتَّى افْتَرَقْنَا فِي صُلْبِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَفِي النُّبُوَّةِ ، وَفِي عَلِيِّ الْخِلَافَةِ¹ .

429 . عنه (صلى الله عليه وآله) : خُلِقْتُ أَنَا وَعَلِيٌّ مِنْ نُورٍ وَاحِدٍ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ اللَّهُ آدَمَ بِأَرْبَعَةِ آلَافِ عَامٍ ، فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ رَكَّبَ ذَلِكَ النُّورَ فِي صُلْبِهِ ، فَلَمَّ يَزَلْ فِي شَيْءٍ وَاحِدٍ حَتَّى افْتَرَقَا فِي صُلْبِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَفِي النُّبُوَّةِ ، وَفِي عَلِيِّ الْخِلَافَةِ² .

430 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي ، وَحُجَّةُ اللَّهِ وَحُجَّتِي³ .

431 . الإمام الجواد (عليه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَقَدَ عَلَيْهِمْ لِعَلِيِّ بِالْخِلَافَةِ فِي عَشْرَةِ مَوَاطِنَ . ثُمَّ أُنْزِلَ اللَّهُ : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ)⁴ الَّتِي عَقِدْتُمْ عَلَيْكُمْ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام)⁵ .

1 . المناقب لابن المغازلي : ص88 ح130 ؛ العمدة : ص89 ح107 كلاهما عن سلمان ، بحار الأنوار : ج38 ص147 ح114 .

2 . الفردوس : ج2 ص191 ح2952 عن سلمان .

3 . الأمالي للصدوق : ص271 ح299 ، بشارة المصطفى : ص31 ، كنز الفوائد : ج2 ص13 كلاهما عن محمد بن الفرات عن الإمام الباقر عن آبائه (عليهم السلام) ، مائة منقبة : ص58 ح14 .

4 . المائدة : 1 .

5 . تفسير القمي : ج1 ص160 ، تأويل الآيات الظاهرة : ج1 ص144 ح1 كلاهما عن ابن أبي عمير ، بحار الأنوار : ج36 ص92 ح20 عن ابن عمر .

428-Resulullah (s.a.a): Ben ve Ali, Allah'ın dergâhında bir nur idik. Âdem yaratılmadan bin yıl önce bu nur Allah'ı tesbih ve takdis ediyordu. Allah, Âdem'i yarattığında bu nuru onun sulbüne bıraktı. Sürekli birlikteydik.

Derken Abdülmüttalib'in sulbünde ayrıldık. Bende nübüvvet, Ali'de ise hilafet karar kılındı.¹

429-Resulullah (s.a.a): Âdem yaratılmadan dört bin yıl önce ben ve Ali bir nurdan yaratıldık. Allah Âdem'i yarattığında bu nuru onun sulbüne bıraktı. Bu nur sürekli birlikteydi.

Derken Abdülmüttalib'in sulbünde ayrıldık. Bende nübüvvet, Ali'de ise hilafet karar kılındı.²

430-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib Allah'ın halifesi ve benim halifemdir; Allah'ın hücceti ve benim hüccetimdir.³

431-İmam Cevad (a.s): Resulullah (s.a.a) onlarla (Müslümanlarla) Ali'nin hilafeti konusunda on yerde ahitleşmişti. Sonra Allah, "*Ey inananlar, ahitlerinizi yerine getirin*"⁴ ayetini indirdi ve "Emirülmüminin hakkında sizinle yapılmış olan ahitleri yerine getirin!" emrini verdi.⁵

1-*el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.88, h.130; *el-Umde*, s.89, h.107, her ikisi de Selman'dan; *Biharu'l-Envar*, c.38, s.147, h.114.

2-*el-Firdevs*, c.2, s.191, h.2952, Selman'dan.

3-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.271, h.299; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.31; *Kenzu'l-Fevaid*, c.2, s.13, Muhammed b. el-Fırat vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da babalarından (a.s); *Mie Menkıbe*, s.58, h.14.

4-Maide, 1.

5-*Tefsir-i Kummî*, c.1, s.160; *Tevilu'l-Ayati'z-Zahire*, c.1, s.144, h.1, her ikisi de İbn-i Ebi Umeyr'den; *Biharu'l-Envar*, c.36, s.92, h.20, İbn-i Ömer'den.

3/3

خَلِيفَةُ النَّبِيِّ بَعْدَهُ

432 . تاريخ دمشق عن ابن عباس : سَتَكُونُ فِتْنَةٌ ، فَمَنْ أَدْرَكَهَا مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِخَصَلَتَيْنِ : كِتَابِ اللَّهِ ، وَعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ - وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِ عَلِيٍّ - : هَذَا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِي ، وَأَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُنِي ، وَهُوَ فَارُوقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ ، يُفَرِّقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ، وَهُوَ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَالِ يَعْسُوبُ الظَّالِمَةَ ، وَهُوَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ ، وَهُوَ بَابِي الَّذِي أُوتِيَ مِنْهُ ، وَهُوَ خَلِيفَتِي مِنْ بَعْدِي ¹ .

433 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ مِنْ بَعْدِي ² .

434 . عنه (صلى الله عليه وآله) - فِي عَلِيٍّ (عليه السلام) - : هَذَا وَصِيِّي ، وَخَلِيفَتِي مِنْ بَعْدِي ³ .

435 . فاطمة (عليها السلام) بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَقُولُ لِعَلِيٍّ (ع) : يَا

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 42 ح 8371 و ص 43 ح 8373 ; معاني الأخبار : ص 402 ح 64 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 266 ح 572 .

2 . كفاية الأثر : ص 157 عن محمد ابن الحنفية عن الإمام علي (عليه السلام) و ص 100 عن زيد بن أرقم و ص 132 عن عمران بن حصين و ص 217 عن علقمة بن قيس عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، بحار الأنوار : ج 26 ص 349 ح 23 نقلاً عن المحتضر للحسن بن سليمان .

3 . الفضائل لابن شاذان : ص 105 عن عمر ، كفاية الأثر : ص 13 عن ابن عباس وفيه «إِنَّ وَصِيَّيَ وَالْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِي عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ» ، شرح الأخبار : ج 1 ص 113 ح 35 عن بصيرة بن مريم وفيه «أَنْتَ أَخِي...» ، بحار الأنوار : ج 40 ص 122 ح 11 نقلاً عن كتاب الروضة .

عَلِيَّ ، أَنْتَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي ، وَأَنْتَ
أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ¹ .

3/3

PEYGAMBERDEN SONRA ONUN HALİFESİ

432-Tarih-i Dimeşk [İbn-i Abbas'tan]: Çok yakında fitne çıkacaktır. Her kim bu fitneyle karşılaşırsa iki şeye sarılsın: Allah'ın kitabı ve Ali b. Ebu Talib. Zira ben Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin elinden tutmuş olduğu bir halde şöyle buyurduğunu duydum:

Bu, bana ilk iman eden, biat elini elime ilk uzatan kişidir. O, bu ümmetin **Faruk**'udur; hak ile batılı ayıran kişidir; müminlerin efendisidir; mal ise zalimlerin efendisidir. **Sıddık-ı Ekber** odur, bana açılan kapı odur ve benden sonraki halifem odur.²

433-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benden sonra imam ve halifesin.³

434-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: Bu, benden sonra vasim ve halifemdir.⁴

435-Resulullah'ın (s.a.a) Kızı Fatıma (s.a): Resulullah (s.a.a)

1 . كفاية الأثر : ص195 عن سهل بن سعد الأنصاري ، الصراط المستقيم : ج2 ص147.

2-Tarih-i Dimeşk c.42, s.42, h.8373; Maani'l-Ahbar, s.402, h.64; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.266, h.572.

3-Kifayetu'l-Eser, s.157, Muhammed b. Hanefiyye vasıtası ile İmam Ali'den; s.100, Zeyd b. Erkam'dan; s.132, İmran b. Husayn'dan; s.217, Alkeme b. Kays aracılığı ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); Biharul-Envar, c.26, s.349, h.23, Hasan b. Süleyman'ın el-Muhtazar'ından.

4-el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.105, Ömer'den; Kifayetu'l-Eser, s.13, İbn-i Abbas'tan.

Ali'ye daima şöyle derdi: Ey Ali! Sen benden sonra imam ve halifesin. Sen müminlere kendilerinden daha evlasın.¹

436 . عنها (عليها السلام) : أَشْهَدُ اللَّهَ تَعَالَى لَقَدْ سَمِعْتُهُ [(صلى الله عليه وآله)] يَقُولُ : عَلَيَّ خَيْرٌ مَنْ أَخْلَفُهُ فَيْكُمْ ، وَهُوَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي² .

437 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ عَلِيًّا إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي ، وَخَلِيفَتِي عَلَيْكُمْ³ .

438 . الإمام علي (عليه السلام) : أَنَا ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) . . . وَأَنَا وَصِيُّهُ ، وَخَلِيفَتُهُ مِنْ بَعْدِهِ⁴ .

439 . السُّنَّةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ : خَرَجَ النَّاسُ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : أَخْرُجْ مَعَكَ ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : فَبَكَى . قَالَ : أَفَلَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِيِّ ! وَأَنْتَ خَلِيفَتِي فِي كُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ بَعْدِي⁵ .

440 . تاريخ دمشق عن ابن عباس : خَرَجَ [(صلى الله عليه وآله)] بِالنَّاسِ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : أَخْرُجْ مَعَكَ ؟ فَقَالَ : لَا . قَالَ : فَبَكَى .

1-Kifayetu'l-Eser, s.195, Sehl b. Sad el-Ensari'den; es-Siratu'l-Mustakim, c.2, s.147, Sehl b. Said el-Ensari'den.

2 . كفاية الأثر : ص199 عن محمود بن لبيد و ص20 عن ابن عباس و ص117 عن أبي أيوب خالد بن يزيد الأنصاري و ص173 عن يزيد السقان عن الإمام الحسين (عليه السلام) وفيها ذيله .

3 . معاني الأخبار : ص372 ح1 عن ابن عباس ، كمال الدين : ص261 ح8 عن علي بن الحسن السائح عن الإمام العسكري عن أبيه عن جده (عليهم السلام) وفيه «يا بن مسعود» بدل «أيها الناس» .

4 . شرح الأخبار : ج1 ص121 ح47 عن أبي رافع .

5 . السُّنَّة لابن أبي عاصم : ص589 ح1351 .

فَقَالَ : أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ
هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِيِّ ! ! قَالَ :
نَعَمْ . قَالَ : وَإِنَّكَ خَلِيفَتِي فِي كُلِّ مُؤْمِنٍ¹ .

1 . تاريخ دمشق : ج42 ص98 ح8441 وص100 ح8448 ; شرح
الأخبار : ج2 ص300 ح618 ، كشف الغمة : ج1 ص178 كلها نحوه .

436-Fatıma (s.a): Allah'ı şahit tutarım ki Peygamberin (s.a.a) "Ali, içinizde yerime bıraktığım en hayırlı kişidir; benden sonra imam ve halife odur!" dediğini duydum.¹

437-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Ali, benden sonra imamınız ve üzerinize halifemdir.²

438-İmam Ali (a.s): Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu benim... Ben onun vasisi ve ondan sonraki halifesiyim.³

439-es-Sünne, İbn-i Ebi Asım [İbn-i Abbas'tan]: Halk Tebük Gazvesi için harekete geçtiğinde Ali (a.s), Resulullah'a (s.a.a) "Ben de seninle geleyim mi?" diye sordu. Peygamber "Hayır" deyince Ali, ağladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: Acaba konum olarak bana, Harun'un Musa'ya olan konumunda olmak istemez misin; sadece sen peygamber değilsin! Sen benden sonra her mümin için benim halifemsin.⁴

440-Tarih-i Dimeşk [İbn-i Abbas'tan]: Peygamber (s.a.a) halkla birlikte Tebük Gazvesi için hareket etti. Ali (a.s), [Peygambere] "Seninle geleyim mi?" diye sordu. Peygamber (s.a.a) "Hayır" deyince Ali (a.s) ağladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) "Acaba konum olarak bana Harun'un Musa'ya olan konumunda olmak istemez misin; sadece sen peygamber değilsin!" dedi. Ali "Evet (elbette ki isterim)" deyince Peygamber şöyle buyurdu: Sen her mümin üzerinde benim halifemsin.⁵

1-*Kıfayetu'l-Eser*, s.199, Mahmud b. Lubeyd'den; s.20, İbn-i Abbas'tan; s.117, Ebu Eyyub Halid b. Yezid el-Ensari'den; s.173, Yezid es-Semman vasıtası ile İmam Hüseyin'den (a.s).

2-*Maani'l-Ahbar*, s.372, h.1, İbn-i Abbas'tan; *Kemalu'd-Din*, s.261, h.8, Ali b. Hasan es-Saih, İmam Askeri'den, o babasından, o da ceddinden (a.s). Burada "Ey insanlar!" yerine "Ey İbn-i Mesud!" tabiri geçmiştir.

3-*Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.121, h.47, Ebu Rafi'den.

4-*es-Sünne*, İbn-i Ebi Asım, s.589, h.1351.

5-*Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.98, h.8441 ve s.100, h.8448; *Şerhu'l-Ahbar*, c.2, s.300, h.618; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.178.

441 . رسول الله (ص) - لِعَلِيٍّ (ع) - : أَنْتَ خَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي¹ .

442 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَنْصِبَ لَكُمْ إِمَامًا ; يَكُونُ وَصِيِّ فِيكُمْ ، وَخَلِيفَتِي فِي أَهْلِ بَيْتِي ، وَفِي أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنِّي قَدْ أَعْلَمْتُكُمْ مَفْرَعَكُمْ بَعْدِي وَإِمَامَكُمْ وَوَلِيَّكُمْ وَهَادِيَكُمْ بَعْدِي ; وَهُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ² .

443 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : مَعَاشِرَ النَّاسِ ! إِنَّ عَلِيًّا خَلِيفَةُ اللَّهِ ، وَخَلِيفَتِي عَلَيْكُمْ بَعْدِي ، وَإِنَّهُ لَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَخَيْرُ الْوَصِيِّينَ³ .

444 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) - فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ - : عَلِيُّ يَعْصُوهُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَالْمَالُ يَعْصُوهُ الظَّالِمِينَ . عَلِيٌّ أَخِي ، وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ مِنْ بَعْدِي ، وَهُوَ مِتِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَتَمَ النُّبُوَّةَ بِي ; فَلَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَهُوَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَالْمُؤْمِنِينَ بَعْدِي⁴ .

1 . الغيبة للطوسي : ص150 ح111 عن الحسن بن علي عن أبيه عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ، شرح الأخبار : ج1 ص135 ح65 و ج2 ص300 ح618 عن عبد الله بن عباس وفيه «كل مؤمن» بدل «أمتي» .

2 . الغيبة للنعماني : ص71 ح8 ، كمال الدين : ص277 ح25 ، كتاب سليم بن قيس : ج2 ص760 ح25 كلها عن سليم بن قيس .

3 . عيون أخبار الرضا : ج2 ص13 ح30 عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .

4 . الأمالي للطوسي : ص521 ح1147 عن المجاشعي عن الإمام الرضا عن آبائه عن الإمام زين العابدين (عليهم السلام) .

441-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen, benden sonra ümmetim üzerindeki halifemsin.¹

442-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Allah, bana sizler için, içinizde vasım, benden sonra Ehlibeyt'im ve ümmetim arasında halifem olacak bir imam atamamı emretti...

Ey insanlar! Ben, kendimden sonra sizin sığınağınız, imamınız veliniz ve hidayet önderiniz olacak kişiyi size duyuruyorum: Bu kimse, Ali b. Ebu Talib'tir!²

443-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Hiç şüphe yok ki Ali, Allah'ın halifesi ve benden sonra üzerinizdeki halifemdir. O, müminlerin emiri ve vasilerin en hayırlısıdır.³

444-Resulullah (s.a.a) [Veda Haccı'nda]: Ali müminlerin efendisi, mal ve servet ise zalimlerin efendisidir. Ali, benim kardeşim ve benden sonra müminlerin mevlasıdır. Onun bana olan konumu, Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak yüce Allah nübüvveti benimle noktalamıştır; artık benden sonra peygamber yoktur. Ali, Ehlibeyt ve müminler arasında ben-

(السلام) ، كشف الغمّة : ج 2 ص 35 كلاهما عن عمر وسلمة ابني أم سلمة ربيبي رسول الله (صلى الله عليه وآله) .

1-*el-Gaybe*, Şeyh Tusî, s.150, h.111, Hasan b. Ali, babasından, o da İmam Sadık'tan, o da babalarından (a.s); *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.135, h.65 ve c.2, s.300, h.618, Abdullah b Abbas'tan. Burada "ümmetim" ifadesi yerine "her mümin" tabiri kullanılmıştır.

2-*el-Gaybetu'n-Numanî*, s.71, h.8 ve s.277, h.25; *Kitab-u Suleym b. Kays*, c.2, s.760, h.25, tamamı Suleym b. Kays'tan.

3-*Uyun-u Ahbari'r-Rıza*, c.2, s.13, h.30, Hüseyin b. Halid vasıtası ile İmam Rıza'dan, o da babalarından (a.s).

den sonraki halifedir.¹

- 445 . عنه** (صلى الله عليه وآله) - يَوْمَ الْغَدِيرِ
- : مَعَاشِرَ النَّاسِ ! هَذَا عَلِيٌّ أَخِي ، وَوَصِيِّي ،
وَوَاعِي عِلْمِي ، وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي² .
- 446 . عنه** (صلى الله عليه وآله) - لِعَلِيٍّ (عليه السلام)
- : أَنْتَ وَصِيِّي ، وَوَارِثِي ، وَخَلِيفَتِي فِي الْأَهْلِ
وَالْمَالِ وَالْمُسْلِمِينَ فِي كُلِّ غَيْبَةٍ³ .
- 447 . الإمام عليّ** (عليه السلام) : وَاللَّهِ لَقَدْ
خَلَّفَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي أُمَّتِهِ ، فَأَنَا
حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ بَعْدَ نَبِيِّهِ⁴ .

3/4

خَلِيفَةُ النَّبِيِّ فِي حَيَاتِهِ وَبَعْدَ مَوْتِهِ

- 448 . رسول الله** (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ،
أَنْتَ وَصِيِّي ، وَخَلِيفَتِي عَلَى أَهْلِي وَأُمَّتِي ، فِي
حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي⁵ .
- 449 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ
خَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي ،

1-el-Emali, Şeyh Tusî, s.521, h.1147, Mecaşîi vasıtası ile İmam Rıza'dan, babalarından ve İmam Zeynelabidin'den (a.s); *Keşfu'l-Gumme*, c.2, s.35.

2 . الاحتجاج : ج 1 ص 147 ح 32 عن علقمة عن الإمام الباقر (عليه السلام) وراجع كمال الدين : ص 279 ح 25 والغيبة للنعماني : ص 70 ح 8 و ص 83 ح 12 وتفسير القمي : ج 2 ص 109 و ج 1 ص 293 .

3 . الخصال : ص 430 ح 9 عن بكر بن محمد الأزدي عن بعض أصحابنا عن الإمام الصادق عن الإمام علي (ع) .

4 . مائة منقبة : ص 82 ح 32 عن المسيب بن نجيه .

5 . الخصال : ص 652 ح 53 ، الأمالي للصدوق : ص 754 ح 1015 كلاهما عن سليمان بن مهران عن الإمام الصادق عن آبائه (ع) و ص 175 ح 178 ، الفضائل لابن شاذان : ص 8 ، بشارة المصطفى : ص 198 والثلاثة الأخيرة عن ابن عباس و ص 23 عن جابر بن عبد الله ، كمال الدين : ص 260 ح 6.

وَأَنْتَ مِنْي كَشَيْثٍ مِنْ آدَمَ ، وَكَسَامٍ مِنْ نُوحٍ ،
وَكِاسِمَاعِيلَ مِنْ إِبْرَاهِيمَ ، وَكَيُوشَعَ مِنْ مُوسَى ،
وَكَشْمَعُونَ مِنْ عِيسَى¹ .

445-Resulullah (s.a.a) [Gadir Günü'nde]: Ey insanlar! Şu Ali benim kardeşim, vasım, ilmimin haznesi ve ümmetim üzerindeki halifemdir.²

446-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen, her türlü gıyabımda Ehlibeyt'im, malım ve Müslümanlar üzerinde benim vasım, varisim ve halifemsin.³

447-İmam Ali (a.s): Allah'a and olsun ki Resulullah (s.a.a), ümmeti içinde beni halife seçti. Ben, Peygamberinden sonra onlar üzerinde Allah'ın hüccetiyim.⁴

3/4

PEYGAMBERİN HAYATINDA VE ÖLÜMÜNDEN SONRAKİ HALİFESİ

448-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benim hayatımda ve ölümünden sonra, Ehlibeyt'im ve ümmetim üzerindeki vasım ve halifemsin.⁵

449-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benim hayatımda ve ölümüm-

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص450 ح609 ، بِشَارَةَ الْمُصْطَفَى : ص58
كُلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ .

2-*el-İhticac*, c.1, s.147, h.32, Alkame vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s). Ayrıca bkz: *Kemalu'd-Din*, s.279, h.25; *el-Gaybetu'n-Numanî*, s.70, h.8 ve s.83, h.12; *Tefsir-i Kummi*, c.2, s.109 ve c.1, s.293.

3-*el-Hisal*, s.430, h.9, Bekr b. Muhammed el-Ezdî, bazı ashabımızdan, onlar da İmam Sadık'tan (a.s), o da İmam Ali'den (a.s).

4-*Mie Menkıbe*, s.82, h.32, Museyyib b. Neciyye'den.

5-*el-Hisal*, s.652, h.53; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.754, h.1015, her ikisi de Süleyman b. Mehran vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s) ve s.175 h.178; *el-Fazail*, İbn-i Şâzan, s.8; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.198, son üç kaynak İbn-i Abbas'tan; s.23, Cabir b. Abdullah'tan; *Kemalu'd-Din*, s.260, h.6, Hüseyin b. Halid vasıtası ile İmam Rıza'dan(a.s), o da babalarından (a.s).

den sonra ümmetim üzerindeki halifemsin. Senin bana olan konumun, Şeys'in Âdem'e, Sam'ın Nuh'a, İsmail'in İbrahim'e, Yuşa'nın Musa'ya ve Şemun'un İsa'ya olan konumu gibidir.¹

450 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَصِيِّي ، وَأَبُو وَلَدِي ، وَزَوْجُ ابْنَتِي ، وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي ؛ أَمْرُكَ أَمْرِي ، وَنَهْيُكَ نَهْيِي . أَقْسِمُ بِأَلَّذِي بَعَثَنِي بِالنَّبُوءَةِ وَجَعَلَنِي خَيْرَ الْبَرِيَّةِ أَنْكَ لِحُجَّةٍ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ ، وَأَمِينُهُ عَلَى سِرِّهِ ، وَخَلِيفَتُهُ عَلَى عِبَادِهِ² .

451 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : أَنَا أَكْثَرُ النَّبِيِّينَ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَلِي حَوْضٌ عَرْضُهُ مَا بَيْنَ بُصْرَى³ وَصَنْعَاءَ⁴ ، فِيهِ مِنَ الْأَبَارِيقِ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ ، وَخَلِيفَتِي عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَئِذٍ خَلِيفَتِي فِي الدُّنْيَا . فَقِيلَ : وَمَنْ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَمَوْلَاهُمْ بَعْدِي ؛ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ⁵ .

452 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — فِي وَصْفِ عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هَذَا خَيْرُ أَهْلِي ، وَأَقْرَبُ

1-el-Emali, Şeyh Saduk, s.450, h.609; Beşaretu'l-Mustafa, s.58, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

2 . عيون أخبار الرضا : ج 1 ص 297 ح 53 ، فضائل الأشهر الثلاثة : ص 79 ح 61 ، الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 155 ح 149 كُلُّهَا عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ الْإِمَامِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ (عليهم السلام) .

3 . بُصْرَى : مَدِينَةٌ تَبْعَدُ عَنْ دِمَشْقَ تَسْعِينَ كِيلُو مِتْرًا مِنْ الْجَنُوبِ الشَّرْقِيِّ . وَكَانَ لَهَا أَهْمِيَّةٌ عَظِيمَةٌ أَيَّامَ الرُّومِ . فَتَحَتْ عَلَى يَدِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فِي السَّنَةِ (13 هـ) (راجع معجم البلدان : ج 1 ص 441) .

4 . صَنْعَاءُ : عَاصِمَةُ الْيَمَنِ ، وَتَقَعُ جَنُوبَ الْحِجَازِ ، وَشَمَالَ مَدِينَةِ عَدَنَ . وَكَانَتْ مِنْ أَهَمِّ مَدَنِ الْيَمَنِ وَالْحِجَازِ آنَ ذَاكَ .

5 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 374 ح 471 ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 34 . رَاجِعْ : ج 4 ص 486 (صاحب حوضي) .

الْخَلْقِ مِنِّي ، لَحْمُهُ مِن لَحْمِي ، وَدَمُهُ مِن دَمِي ،
وَرُوحُهُ مِن رُوحِي ، وَهُوَ الْوَزِيرُ مِنِّي فِي
حَيَاتِي ، وَالْخَلِيفَةُ بَعْدَ وَفَاتِي ; كَمَا كَانَ
هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ¹ .

450-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benim vasım, evlatları-
mın babası ve kızımın eşisin; hayatımda ve ölümümünden sonra
ümmetim üzerindeki halifemsin. Senin emrin benim emrim, se-
nin nehyin benim nehyimdir. Beni peygamberliğe seçen ve yara-
tıklarının en üstünü kılan Allah'a yemin olsun ki sen, yaratıkları
üzerinde Allah'ın hücceti, sırrının hafızı ve kulları üzerindeki ha-
lifesisin.²

451-el-Emali, Şeyh Saduk [İbn-i Abbas'tan]: Resulullah (s.a.a)
şöyle buyurdu: Ben, kıyamet günü peygamberler içinden en fazla
takipçisi olanım. Benim, Busra³ ile Sanâ⁴ arası kadar genişliği
bulunan bir havuzum olacak. (Yanıbaşında) gökteki yıldızların
sayısı kadar sürahiler olacak. O gün bu havuzun başındaki hali-
fem, dünyadaki halifem olacak. "O kimdir ey Allah'ın Resülü?"
diye sorulduğunda şöyle cevap verdi: Müslümanların imamı,
müminlerin emiri ve onların benden sonraki mevlası olan Ali b.
Ebu Talib'tir.⁵

1 . التوحيد : ص311 ح2 ، قصص الأنبياء : ص284 ح348 كلاهما
عن جعفر الأزهرى عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ،
الخرائج والجرائج : ج2 ص492 ح5 نحوه وراجع الثاقب في
المناقب : ص67 ح48 .

2-Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, s.297, h.53; Fazailu'l-Eşhure's-Selase, s.79,
h.61; el-Emali, Şeyh Saduk, s.155, h.149, Hasan b. Ali b. Faddal vasıtası ile İmam
Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

3-Şam'ın güneydoğusuna 90 km. uzaklıktaki bir şehirdir. Rum hükümeti döne-
minde büyük önem taşıyan Busra, Halid b. Velid tarafından hicretin 13. yılında fet-
hedildi. (Mucemu'l-Buldan, c.1, s.441)

4-Hicaz'ın güneyinde ve Adn şehrinin kuzeyinde yer alan Sanâ, Yemen'in baş-
kenti olmakla birlikte bugünkü Yemen ve Hicaz'ın önemli kentlerinden biridir.

5-el-Emali, Şeyh Saduk, s.374, h.471; Beşaretu'l-Mustafa, s.34.

452-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: Bu, benim Ehli-beyt'imın en üstünü, halkın bana en yakın olanıdır. Eti etimden, kanı kanımdan, ruhu ruhumdandır. O, hayatımda vezirim, vefatımdan sonra halifemdir. Bana tıpkı Harun'un Musa'ya olan konumundadır, ancak benden sonra peygamber yoktur.¹

453 . الفتوح – في خبر دخول عائشة على أم سلمة قبل حرب الجمل ; تدعوها للمسير إلى البصرة – : ثم جعلت أم سلمة تذكّر عائشة فضائل علي (رضي الله عنه) ، وعبد الله بن الزبير على الباب يسمع ذلك كله ، فصاح بأم سلمة وقال : يا بنت أبي أمية ! إنما قد عرفنا عداوتك لآل الزبير !

فقالت أم سلمة : والله لتوردنّها ، ثم لا تصدرنّها أنت ولا أبوك ! أطمع أن يرضى المهاجرون والأنصار بأبيك الزبير وصاحبه طلحة ، وعلي بن أبي طالب حي ، وهو ولي كل مؤمن ومؤمنة !

فقال عبد الله بن الزبير : ما سمعنا هذا من رسول الله (صلى الله عليه وآله) ساعة قط !

فقالت أم سلمة : إن لم تكن أنت سمعته فقد سمعته خالتك عائشة ، وها هي فاسألها ! فقد سمعته (صلى الله عليه وآله) يقول : «علي خليفتي عليكم في حياتي ومماتي ; فمن عصاه فقد عصاني» أ تشهدين يا عائشة بهذا ، أم لا ؟

فقالت عائشة : اللهم نعم .

¹1-e-Tevhid, s.311, h.2; Kısasu'l-Enbiya, s.284, h.348, her iki kaynak da Cafer el-Ezherî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (s.a); el-Haraic ve'l-Ceraih, c.2, s.492, h.5. Ayrıca bkz: el-Sakib fi'l-Menakib, s.67, h.48.

قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ : فَاتَّقِي اللَّهَ يَا عَائِشَةُ فِي
نَفْسِكَ ، وَاحْذَرِي مَا حَذَّرَكَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ (صلى الله عليه
وآله) ، وَلَا تَكُونِي صَاحِبَةَ كِلَابِ الْحَوَآبِ ، وَلَا
يَغُرَّنَّكَ الزُّبَيْرُ وَطَلْحَةُ ؛ فَإِنَّهُمَا لَا يُغْنِيَانِ عَنْكَ
مِنْ اللَّهِ شَيْئًا !¹

1 . الفتوح : ج 2 ص 454 . راجع : ج 3 ص 115 (استرجاع
عائشة لما وصلت إلى ماء الحوآب) .

453-el-Futuh [Ayşe'nin Cemel Savaşı'ndan önce Ümmü Seleme'ye gelerek onu Basra'ya doğru yapacağı harekete davet etmesi olayında]: Sonra Ümmü Seleme, Ayşe'ye Ali'nin (a.s) faziletlerini anlatmaya başladı. Abdullah b. Zübeyr kapının önünde durmuştu ve söylenenlerin hepsini duyuyordu. [Zübeyr], Ümmü Seleme'ye bağırarak "Ey Ebu Ümeyye'nin kızı! Biz, senin Zübeyr hanedanına olan düşmanlığını anladık!" dedi.

Bunun üzerine Ümmü Seleme şunları söyledi: Allah'a andolsun ki onu (Ayşe) soktuğunuz bu işten ne sen, ne de baban çıkaramayacaktır! Sen, muhacir ve ensarın baban Zübeyr ve arkadaşı Talha'nın hilafetine razı olacağını mı umuyorsun? Hâlbuki Ali hayattadır ve o, her mümin erkek ve kadının velisidir!

Abdullah b. Zübeyr: Biz bunu Resulullah'tan asla duymadık.

Ümmü Seleme: Eğer sen duymamış isen teyzen Ayşe kesinlikle duymuştur. İşte o burada, ona sor! Resulullah'ın (s.a.a) "Ali hayatımda ve ölümümde sizin üzerinizdeki halifemdir; kim ona asi olursa bana asi olmuştur!" dediğini kuşkusuz o da duymuştur. Ey Ayşe! Buna şahitlik ediyor musun, etmiyor musun?

Ayşe: Allah'a yemin ederim ki evet, (doğrudur).

Ümmü Seleme: Öyleyse ey Ayşe! Allah'tan kork, Allah ve Resulünün seni sakındırdığı şeyden sakın! Hev'ab köpeklerinin havladığı kadın sen olma! Zübeyr ve Talha seni aldatmasın. Zira onlar seni Allah'tan hiçbir şekilde müstağni kılamazlar!¹

1-el-Futuh, c.2, s.454.

الفصل الرابع

أحاديث المنزلة

4/1

حديثُ المَنزِلَةِ

454 . رسول الله (ص) - لِعَلِيٍّ (ع) - : أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي¹.

455 . صحيح مسلم عن سعيد بن المسيَّب عن عامر بن سعد بن أبي وقَّاص عن أبيه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِعَلِيٍّ : أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي .

قَالَ سَعِيدٌ : فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَشَافِيَهَا بِهَا سَعْدًا ، فَلَقِيتُ سَعْدًا ، فَحَدَّثْتُهُ بِمَا حَدَّثَنِي عَامِرٌ ، فَقَالَ : أَنَا سَمِعْتُهُ . فَقُلْتُ : أ أَنْتَ سَمِعْتَهُ ؟ فَوَضَعَ إصْبَعِيهِ عَلَى أُذُنِيهِ ، فَقَالَ : نَعَمْ ، وَإِلَّا فَاسْتَغْتَا² .

1 . سنن الترمذي : ج 5 ص 641 ح 3730 عن جابر بن عبد الله و ح 3731 ، سنن ابن ماجه : ج 1 ص 45 ح 121 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 164 ح 8571 و ص 165 ح 8576 كلها عن سعد بن أبي وقَّاص ، تاريخ بغداد : ج 10 ص 43 ح 5170 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 127 ح 62 - 64 ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 496 ح 13 والثلاثة الأخيرة عن أسماء بنت عميس و ح 14 عن زيد بن أرقم ، السنّة لابن أبي عاصم : ص 595 ح 1382 عن أبي سعيد ، كنز العمال : ج 11 ص 599 ح 32881 ؛ كفاية الأثر : ص 135 عن سعد بن مالك ، الجمل : ص 76 .

2 . صحيح مسلم : ج 4 ص 1870 ح 30 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 633 ح 1079 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 111 ح 50 وفيهما «أما ترضى أن تكون منّي» بدل «أنت منّي» و ص 114 ح 51 ، مسند أبي يعلى : ج 1 ص 348 ح 735 و ص 354 ح 751 «فاسطغتَا» بدل «فاستغتَا» ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 146 - 148 ، أسد الغابة : ج 4 ص 100 ح 3789 ، المناقب لابن المغازلي : ص 28 ح 40 و ص 29 ح 42 و ص 33 ح 50 ، المناقب للخوارزمي : ص 133 ح 148 ؛ الأمالي

للطوسي : ص 227 ح 399 نحوه ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 513 ح 435
وفيه «أما ترضى أن تكون مئى» بدل «أنت مئى» .

DÖRDÜNCÜ FASIL
MENZİLET HADİSLERİ
4/1
MENZİLET HADİSİ

454-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Senin bana olan menziletin (konumun) Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.¹

455-Sahih-i Müslim [Said b. Museyyib'den, o da Amir b. Sad b. Ebi Vakkas'tan, o da babasından]: Resulullah (s.a.a), Ali'ye (a.s) hitaben "Senin bana olan menziletin (konumun) Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur!" dedi.

Said der ki: Ben bunu bizzat Sad'dan duymak istedim. Bu yüzden Sad'la görüştüm. Amir'in bana anlattıklarını söyledim. "Ben bunu duymuştum" deyince "Bizzat kendin mi bunları duydun?" diye sordum. Bunun üzerine: Evet, dedi. Eğer böyle değilse şu ikisi sağır olsun!²

1-Sünen-i Tirmizî, c.5, s.641, h.3730, Cabir b. Abdullah'tan ve h.3731; Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.45, h.121; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.164, h.8571, ve s.165, h.8576, tamamı Sad b. Ebi Vakkas'tan; Tarih-i Bağdad, c.10, s.43, h.5170; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.127, h.62-64; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.496, h.13, son üç rivayet Esmâ Bint-i Umeys'ten ve h.14, Zeyd b. Erkam'dan; es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.595, h.1382, Ebu Said'den; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.599, h.32881; Kifayetu'l-Eser, s.135, Sad b. Malik'ten; el-Cemel, s.76.

2-Sahih-i Müslim, c.4, s.1870, h.30; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.633, h.1079; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.111, h.50 ve s.114, h.51; Müsned-i Ebi Yâla, c.1, s.348, h.735 ve s.354, h.751; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.146-148; Usdu'l-Gabe, c.4, s.100, No: 3789; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.28, h.40; s.29, h.42; s.33, h.50; el-Menakıb, Harezmi, s.133, h.148; el-Emali, Şeyh Tusî, s.227, h.399; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.513, h.435.

456 . تاريخ دمشق عن عامر بن سعد : إِنِّي لَمَعَ أَبِي إِذْ تَبِعْنَا رَجُلٌ ، فِي نَفْسِهِ عَلَى عَلِيٍّ بَعْضُ الشَّيْءِ ، فَقَالَ : يَا أَبَا إِسْحَاقَ ، مَا حَدِيثُ يَذْكُرُ النَّاسُ عَنْ عَلِيٍّ ؟ قَالَ : وَمَا هُوَ ؟ قَالَ : «أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى» ! قَالَ : نَعَمْ ؛ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ لِعَلِيٍّ : «أَنْتَ مِنِّي كَهَارُونَ مِنْ مُوسَى» ، مَا تُنْكِرُ أَنْ يَقُولَ لِعَلِيٍّ هَذَا ، وَأَفْضَلَ مِنْ هَذَا ! !¹

457 . تاريخ بغداد عن جابر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) - لِعَلِيٍّ (ع) - : أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَلَوْ كَانَ لَكُنْتَهُ ! !²

458 . تاريخ بغداد عن سويد بن غفلة عن عمر بن الخطاب : إِنَّهُ رَأَى رَجُلًا يَسُبُّ عَلِيًّا ، فَقَالَ : إِنِّي أَظُنُّكَ مُنَافِقًا ؛ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : إِنَّمَا عَلِيٌّ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي³ .

459 . تاريخ بغداد عن المهدي العبّاسي : دَخَلَ عَلِيٌّ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ ، فَقُلْتُ : حَدِّثْنِي بِأَفْضَلِ فَضِيلَةٍ عِنْدَكَ لِعَلِيٍّ . فَقَالَ : حَدَّثَنِي سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ ، عَنْ حُجَيَّةَ بْنِ عَدِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 157 ح 8559 .

2 . تاريخ بغداد : ج 3 ص 289 ح 1376 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 176 ح 8605 ؛ كنز الفوائد : ج 2 ص 181 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 134 ، مائة منقبة : ص 112 ح 57 ، الأمالي للطوسي : ص 548 ح 1168 عن أبي ذرٍّ عن الإمام عليٍّ (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه .

3 . تاريخ بغداد : ج 7 ص 453 ح 4023 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 167 ح 8580 و ص 166 ح 8578 و 8579 .

هارون من موسى ، إلا أنه لا نبي بعدي¹ .

456-Tarih-i Dimeşk [Amir b. Sad'dan]: Ben babamla birlikteydim. Peşimize bir kişi takıldı. İçinde Ali'ye karşı bazı kuşkular vardı.

Adam: Ey Ebu İshak, bu nasıl bir hadis ki halk onu Ali hakkında söyleyip duruyor, dedi.

Babam: Hangi hadis, diye sordu.

Adam: "**Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir!**" hadisi.

Babam: Evet, Resulullah'ın (s.a.a) Ali hakkında "**Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir**" dediğini bizzat kendim duydum. Onun Ali hakkında bunu, hatta bundan daha fazlasını söylemiş olması yadırganacak bir şey değildir!²

457-Tarih-i Bağdad [Cabir'den]: Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurdu: Konum olarak bana, Harun'un Musa'yla olan konumunda bulunmayı istemez misin? Sadece benden sonra peygamber yoktur; eğer olsaydı, şüphesiz sen olurdun!³

458-Tarih-i Bağdad [Suveyd b. Gafle'den]: Ömer b. Hattab, bir kişinin Ali'ye küfrettiğini görünce şöyle dedi: Zannedersem sen münafıksın. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ali'nin bana olan konumu Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur.⁴

459-Tarih-i Bağdad [Mehdi el-Abbasi'den]: Süfyan es-Sevrî yanıma geldi. "Ali hakkında bildiğin en üstün fazileti bana söyle" dedim. Şöyle dedi: Seleme b. Kuheyl, Huceyye b. Adiy'den, o da Ali'den, Resulullah'ın şöyle buyurduğunu bana nakletti: Senin bana olan menzile-

1 . تاريخ بغداد : ج 4 ص 71 ح 1691 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 167 ح 8582 .

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.157, h.8559.

3-Tarih-i Bağdad, c.3, s.289, h.1376; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.176, h.8605; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.181; el-Emali, Şeceri, c.1, s.134; Mie Menkıbe, s.112, h.57; el-Emali, Şeyh Tusî, s.548, h.1168, Ebuzer vasıtası ile İmam Ali'den (a.s) o da Resulullah'tan (s.a.a).

4-Tarih-i Bağdad, c.7, s.453, h.4023; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.167, h.8580 ve s.166, h.8578-8579.

tin (konumun) Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.¹

460 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يا عَلِيُّ ، أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ؛ طَاعَتُكَ وَاجِبَةٌ عَلَيَّ مَنْ بَعْدِي كَطَاعَتِي فِي حَيَاتِي ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي² .

461 . عنه (صلى الله عليه وآله) — مُشِيرًا إِلَى عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هَذَا خَيْرُ أَهْلِي ، وَأَقْرَبُ الْخَلْقِ مِنِّي ، لَحْمُهُ مِنْ لَحْمِي ، وَدَمُهُ مِنْ دَمِي ، وَرُوحُهُ مِنْ رُوحِي ، وَهُوَ الْوَزِيرُ مِنِّي فِي حَيَاتِي ، وَالْخَلِيفَةُ بَعْدَ وَفَاتِي ، كَمَا كَانَ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي³ .

462 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يا عَلِيُّ ، أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَبَّةِ اللَّهِ مِنْ آدَمَ ، وَبِمَنْزِلَةِ سَامَ مِنْ نُوحَ ، وَبِمَنْزِلَةِ إِسْحَاقَ مِنْ إِبْرَاهِيمَ ، وَبِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، وَبِمَنْزِلَةِ شَمْعُونَ مِنْ عِيسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي⁴ .

463 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيٍّ (عليه السلام) — : إِنَّكَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، وَلَكَ بِهَارُونَ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ؛ إِذْ اسْتَضَعَفَهُ قَوْمُهُ وَكَادُوا يَقْتُلُونَهُ ، فَاصْبِرْ لِظُلْمِ قُرَيْشٍ إِيَّاكَ ، وَتَظَاهَرِهِمْ

1-Tarih-i Bağdad, c.4, s.71, h.1691; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.167, h.8582.

2 . الاحتجاج : ج 1 ص 297 ح 52 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 224 ح 142 كلاهما عن عبد الله بن الحسن عن أبيه عن الإمام عليٍّ (عليهما السلام) عن أبي بن كعب ، اليقين : ص 448 ح 170 عن يحيى بن عبد الله بن الحسن عن جده عن الإمام عليٍّ (عليهما السلام) عن أبي بن كعب وليس فيه «كطاعتي . . .» .

3 . التوحيد : ص 311 ح 2 ، قصص الأنبياء : ص 284 ح 348 كلاهما عن جعفر الأزهرى عن الإمام الصادق عن آبائه (ع) ، الخرائج والجرائح : ج 2 ص 492 ح 5 نحوه ، الثاقب في المناقب : ص 67 ح 48 عن الإمام عليٍّ (ع) عنه (ص) .

4 . الأمالي للصدوق : ص 100 ح 77 عن مقاتل بن سليمان عن الإمام الصادق عن آبائه (ع) ، روضة الواعظين : ص 115 .

عَلَيْكَ ; فَإِنَّكَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ¹ .

464 . الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) :
لَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) لِعَلِيِّ (عليه السلام) فِي
عَشْرَةِ مَوَاضِعَ : أَنْتَ مِثِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى²

460-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ben hayattayken nasıl bana itaat vacip ise, benden sonra da sana itaat vaciptir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.³

461-Resulullah (s.a.a) [Ali'yi (a.s) işaret ederek]: Bu, benim Ehlibeyt'immin en üstünü, halkın bana en yakın olanıdır. Eti etimden, kanı kanımdan ve ruhu ruhumdandır. Hayatımda vezirim, vefatımdan sonra halifemdir. Nitekim Harun da Musa'ya aynı konumdaydı. Ancak benden sonra peygamber yoktur.⁴

462-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Senin bana olan konumun, Hibetullah'ın Âdem'e, Sam'ın Nuh'a, İshak'ın İbrahim'e, Harun'un Musa'ya ve Şemun'un İsa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.⁵

463-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Harun sana güzel bir örnektir. Hani kavmi onu yalnız bırakmıştı ve nerdeyse onu öldürecekti. Öyleyse Kureyş'in zulmüne ve senin aleyhine birleşmelerine karşın sabırlı ol. Zira sen Harun'un konumunda-

1 . كمال الدين : ص264 ح10 عن سلمان ، كتاب سليم بن قيس :
ج2 ص569 ح2 عن الإمام علي (ع) عنه (ص) .

2 . ينابيع المودة : ج2 ص302 ح866 .
3-el-İhticac, c.1, s.297, h.52; el-Menakib, Kufi, c.1, s.224, h.142; el-Yakin, s.448, h.170

4-et-Tevhid, s.311, h.2; Kısasu'l-Enbiya, s.284, h.348, her iki kaynak da Cafer el-Ezherî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (s.a); el-Haraic ve'l-Ceraihi, c.2, s.492, h.5. Ayrıca bkz: es-Sakib fi'l-Menakib, s.67, h.48.

5-el-Emali, Şeyh Saduk, s.100, h.77, Mukatil b. Süleyman vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s); Ravzatu'l-Vaizin, s.115.

sin.¹

464-İmam Sadık (a.s): [Babalarından (a.s)]: Şüphesiz peygamber (s.a.a) on yerde Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurmuştur: Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir.²

4/2

مَوَارِدُ تَأْكِيدِ النَّبِيِّ عَلَى حَدِيثِ الْمَنْزِلَةِ

4/2-1

يَوْمُ الْإِنْذَارِ

465 . كنز الفوائد عن أبي رافع : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) جَمَعَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فِي الشَّعْبِ . . . فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَمَرَنِي أَنْ أَنْذِرَ عَشِيرَتِي الْأَقْرَبِينَ وَرَهْطِي الْمُخْلِصِينَ ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا جَعَلَ لَهُ مِنْ أَهْلِهِ أَخًا ، وَوَارِثًا ، وَوَزِيرًا ، وَوَصِيًّا ، وَخَلِيفَةً فِي أَهْلِهِ ، فَأَيُّكُمْ يُبَايِعُنِي عَلَى أَنَّهُ أَخِي وَوَزِيرِي وَوَارِثِي دُونَ أَهْلِي ، وَيَكُونُ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ؟ فَسَكَتَ الْقَوْمُ . فَأَعَادَ الْكَلَامَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، وَقَالَ : وَاللَّهِ ، لَيَقُومَنَّ قَائِمُكُمْ أَوْ يَكُونُ فِي غَيْرِكُمْ ، ثُمَّ لَتَذْمُنْ !

قَالَ : فَقَامَ عَلِيٌّ (عليه السلام) وَهُمْ يَنْظُرُونَ كُلُّهُمْ إِلَيْهِ ، فَبَايَعَهُ ، وَأَجَابَهُ إِلَى مَا دَعَاهُ³ .

4/2-2

1-Kemalu'd-Din, s.264, h.10, Selman'dan; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.569, h.2, İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

2-Yenabiu'l-Mevedde, c.2, s.302, h.866.

3 . كنز الفوائد : ج 2 ص 177 ، مجمع البيان : ج 7 ص 323 ، تفسير فرات : ص 303 ح 408 ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 393 ح 19 وفيها «لتندمن» بدل «لتذمن» وراجع المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 251 .

يَوْمُ الْمُؤَاخَاةِ

466 . فضائل الصحابة عن محدوج بن زيد : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَخَى بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَخِي ، وَأَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ¹ .

4/2

PEYGAMBERİN MENZİLET HADİSİNE VURGU YAPTIĞI YERLER

4/2-1

İnzar (Uyarı) Günü

465-Kenzu'l-Fevaid [Ebu Rafi'den]: Peygamber (s.a.a) Abdülmütalib oğullarını "Şib"de (Ebu Talib deresi) topladı... Sonra şöyle buyurdu: Allah (c.c) bana yakın akrabalarımı ve samimi dostlarımı inzar etmemi (uyarmamı) emretti. Yüce Allah, hiçbir peygamber göndermemiştir ki ehlibeyti arasından birini ona kardeş, varis, vezir, vasi ve halife kılmış olmasın. Şimdi içinizden hanginiz kardeşim, vezirim ve varisim olma karşılığında bana biat etmek ve benim için Harun'un Musa'ya olan konumunda bulunmak ister? Ancak benden sonra peygamber yoktur!

Herkes sustu. Peygamber (s.a.a) bu sözü onlara üç kez tekrarladıktan sonra yine şöyle buyurdu: Allah'a andolsun ki ya şimdi içinizden biri ayağa kalkacak ya da bu menzilet sizden başkasına ulaşacak ve kınanacaksınız! Bunun üzerine Ali (a.s) ayağa kalktı. Herkes ona bakıyordu. Derken Peygambere biat etti ve böylece onun çağrısına icabet

1 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 663 ح 1131 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 53 ح 8389 ، ف المناقب للخوارزمي : ص 140 ح 159 ، المناقب لابن المغازلي : ص 42 ح 65 عن أبي زيد الباهلي ؛ الأمالي للصدوق : ص 402 ح 520 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 186 نحوه وكلاهما عن محدوج بن زيد الذهلي .

etmiş oldu.¹

4/2-2

Kardeşlik Günü

466-Fazailu's-Sahabe [Mahduc b. Zeyd'den]: Resulullah (s.a.a) Müslümanlar arasında kardeşlik oluşturdu. Sonra buyurdu ki: Ey Ali! Sen benim kardeşimsin ve senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; sadece benden sonra peygamber yoktur.²

467 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَخَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بَيْنَ أَصْحَابِهِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخَيْتَ بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَتَرَكْتَنِي فَرْدًا لَا أَخَ لِي ! ! فَقَالَ : إِنَّمَا أَخَرْتُكَ لِنَفْسِي ؛ أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَأَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى . فَقُمْتُ وَأَنَا أَبْكِي مِنَ الْجَدَلِ وَالسُّرُورِ³ .

4/2-3

عِنْدَ سَدِّ الْأَبْوَابِ

468 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ رِجَالًا يَجِدُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ فِي أَنِّي أَسَكَنْتُ عَلِيًّا فِي الْمَسْجِدِ ، وَاللَّهُ مَا أَخْرَجْتُهُمْ ، وَلَا أَسَكَنْتُهُ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَوْحَى إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ : (أَنْ تَبَوَّءَا

1-Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.177; Mecmau'l-Beyan, c.7, s.323; Tefsir-i Fırat, s.303, h.408; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.393, h.19, "kınanacaksınız" ifadesi yerine "pişman olacaksınız" tabiri kullanılmıştır. Ayrıca bkz: el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.251.

2-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.663, h.1131; Tarih-i Dimeşk, c.62, s.53, h.8389; el-Menakıb, Harezmi, s.140, h.159; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.42, h.65, Ebu Zeyd el-Bahili'den; el-Emali, Şeyh Saduk, s.402, h.520; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.186.

3 . كنز الفوائد : ج 2 ص 180 عن سليمان بن جعفر الهاشمي عن الإمام الصادق عن أبيه عن جدّه (عليهم السلام) ؛ المعجم الكبير : ج 11 ص 63 ح 11092 عن ابن عباس نحوه . راجع : ج 1 ص 405 (وارث علم النبي) .

لِقَوْمِكُمْ بِمِصْرَ بُيُوتًا وَ اجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً
وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ¹ ، وَأَمَرَ مُوسَىٰ آلَ يَسْكُنَ
مَسْجِدَهُ ، وَلَا يَنْكِحَ فِيهِ ، وَلَا يَدْخُلَهُ إِلَّا هَارُونَ
وَذُرِّيَّتُهُ ، وَإِنَّ عَلِيًّا مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ
مُوسَى ، وَهُوَ أَخِي دُونَ أَهْلِي ، وَلَا يَجِلُّ مَسْجِدِي
لَا حَدْ يَنْكِحُ فِيهِ النِّسَاءَ إِلَّا عَلِيٌّ وَذُرِّيَّتُهُ ، فَمَنْ
سَاءَ فَهَاهُنَا - وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ نَحْوَ الشَّامِ² .

467-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a) ashabı arasında kardeşlik tesis etti. Ben dedim ki: Ey Allah'ın Resülü! Ashabın arasında kardeşlik oluşturdu, ama beni yalnız bıraktın ve benim kardeşim yok!

Dedi ki: Seni kendim için sakladım. Sen dünya ve ahirette benim kardeşimsin; benim için sen Harun'un Musa'ya olan konumundasın.

Bunun üzerine sevinç gözyaşlarıyla yerimden kalktım.³

4/2-3

Mescide Çıkan Kapıları Kapadığı Gün

468-Resulullah (s.a.a): Bazıları, neden Ali'ye mescitte mesken verdim diye içten içe rahatsız oldular. Allah'a andolsun ki ben onları (mescitten) çıkarmadım ve Ali'ye (mescidi) mesken vermedim. İzzet ve celal sahibi Allah, Musa ve kardeşine "Kavminize Mısır'da

1 . يونس : 87 .

2 . المناقب لابن المغازلي : ص255 ح303 ; علل الشرائع : ص202 ح3 كلاهما عن حذيفة بن أسيد الغفاري و ح2 ، تفسير العياشي : ج2 ص127 ح39 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج2 ص194 والثلاثة الأخيرة عن أبي رافع ، الاحتجاج : ج2 ص310 ح258 عن أبي جعفر مؤمن الطاق والأربعة الأخيرة نحوه وليس فيها الآية الشريفة .

3-Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.180, Süleyman b. Cafer el-Haşimî vasıtası ile İmam Sadık'tan, o da babasından (a.s), o da ceddinden (a.s); el-Mucemu'l-Kebir, c.11, s.63, h.11092, İbn-i Abbas'tan.

barınacak evler kurun, evlerinizi kible yapın ve namaz kılın!"¹ diye vahiyde bulunmuş; ardından Musa'ya, mescidini kimsenin mesken edinmesine izin vermemesini, orada cima edilmemesini ve oraya sadece Harun ve evlatlarının girmelerine izin vermesini emretmişti.

Ali de bana Harun'un Musa'ya olduğu konumdadır. Ehlibeyt'im arasında sadece o benim kardeşimdir. Ali ve evlatları dışında hiç kimseye benim mescidimde kadınlarla cima etmesi caiz değildir. Kim bundan rahatsızsa [eliyle Şam'ı işaret ederek] işte oraya git-sin!²

469 . تاريخ دمشق عن جابر بن عبد الله الأنصاري : جاء رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَنَحْنُ مُضْطَجِعُونَ فِي الْمَسْجِدِ ، فَضَرَبْنَا بَعْسِيبَ فِي يَدِهِ ، فَقَالَ : أ تَرْقُدُونَ فِي الْمَسْجِدِ ! إِنَّهُ لَا يُرْقَدُ فِيهِ ، فَأَجَفَلْنَا وَأَجَفَلَ عَلِيٌّ .
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : تَعَالَ يَا عَلِيُّ ، إِنَّهُ يَجِلُّ لَكَ فِي الْمَسْجِدِ مَا يَجِلُّ لِي ، أ لَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا النُّبُوَّةَ ! وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّكَ لَذَوَادٌ عَنْ حَوْضِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، تَذَوُدُ - كَمَا يُذَادُ الْبَعِيرُ الضَّالُّ عَنِ الْمَاءِ - بَعْصَاءَ لَكَ مِنْ عَوْسَجَ ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُقَامِكَ مِنْ حَوْضِي ³ .

4/2-4

1-Yunus, 87.

2-*el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.255, h.303; *İlelu's-Şerayı*, s.202, h.3 (her iki rivayet de Huzeyfe b. Useyd el-Gaffarî'den nakledilmiştir) ve yine h.2; *Tefsir-i Ayyaşî*, c.2, s.127, h.39; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.2, s.194 (son üç kaynak Ebu Rafi'den rivayet etmiştir); *el-İhticac*, c.2, s.310, h.258 (Ebu Cafer Müminu't-Tak'dan), son dört rivayette sözü edilen ayet yer almamıştır.

3 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 140 ح 8525 و ص 139 ح 8524 ، المناقب للخوارزمي : ص 109 ح 116 .

فَتْحُ خَيْبَرَ

470 . المناقب لابن المغازلي عن جابر بن عبد الله : لَمَّا قَدِمَ عَلَيَّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ يَفْتَحُ خَيْبَرَ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، لَوْلَا أَنْ تَقُولَ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي فِيكَ مَا قَالَتْ النَّصَارَى فِي عَيْسَى بْنِ مَرْيَمَ لَقُلْتُ فِيكَ مَقَالًا لَا تَمُرُّ بِمَلَأَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أَخَذُوا الثَّرَابَ مِنْ تَحْتِ رِجْلَيْكَ ، وَفَضَلَ طَهُورِكَ ; يَسْتَشْفُونَ بِهِمَا ، وَلَكِنْ حَسْبُكَ أَنْ تَكُونَ مِنِّي . . . بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي¹ .

469-Tarih-i Dumeşk [Cabir b. Abdullah el-Ensari'den]: Mescitte uyuduğumuz bir anda Resulullah (s.a.a) çıkageldi. Elindeki hurma dalıyla bizi dürterek "Mescitte mi uyuyorsunuz? Burada uyumak reva değildir!" dedi. Derhal kalkıp oradan uzaklaştık. Ali de kalkıp uzaklaştı.

Sonra Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ey Ali, sen gel! Mescitte benim için reva olan her şey senin için de revadır. Peygamberlik dışında bana Harun'un Musa'ya olan konumunda olmak istemez misin? Canımı elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki kıyamet günü, elinde bir sopayla havuzumun başında duracak, yabancı develeri suyun başından kovdukları gibi sen de bazılarını havuzumun etrafından öyle kovacaksın. Havuzumun yanı başındaki yerini şimdi-

1 . المناقب لابن المغازلي : ص 237 ح 285 ، المناقب للخوارزمي : ص 158 ح 188 و ص 129 ح 143 ، كفاية الطالب : ص 264 كلاهما عن زيد بن علي عن آبائه عن الإمام علي (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ; الأمالي للصدوق : ص 156 ح 150 ، كنز الفوائد : ج 2 ص 179 ، بشارة المصطفى : ص 155 ، إعلام الوری : ج 1 ص 366 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 381 ح 740 ، روضة الواعظين : ص 127 ، المسترشد : ص 633 ح 298 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 249 ح 167 و ص 459 ح 360 .

den görür gibiyim.¹

4/2-4

Hayber'in Fethi

470-el-Menakıb, İbn-i Magazilî [Cabir b. Abdullah'tan]: Ali b. Ebu Talib (a.s) Hayber fethinden döndüğünde Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu: Ey Ali! Ümmetimden bir grubun senin hakkın- da Nasara'nın Meryem oğlu İsa hakkında söylediklerini söylemele- rinden endişem olmasaydı, senin hakkında öyle bir söz söyledim ki, Müslümanlar arasından hangi topluluğun yanına varsan ayakla- rının altındaki toprağı ve abdest suyundan geri kalanını alır, onlarla şifa ararlardı. Ancak sana şu kadarı yeter ki senin konumun bana Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; sadece benden sonra peyg- amber yoktur.²

4/2-5

عِنْدَ تَعْيِينِ الْوَلِيِّ لِابْنَةِ حَمْزَةَ

471 . تاريخ دمشق عن عبد الله بن جعفر :
لَمَّا قَدِمَتْ ابْنَةُ حَمْزَةَ الْمَدِينَةَ اخْتَصَمَ فِيهَا
عَلِيٌّ وَجَعْفَرُ وَزَيْدٌ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وآلِهِ) : قُولُوا . فَقَالَ زَيْدٌ : هِيَ ابْنَةُ أَخِي ،
وَأَنَا أَحَقُّ بِهَا . وَقَالَ عَلِيٌّ : ابْنَةُ عَمِّي ،
وَأَنَا جِئْتُ بِهَا . وَقَالَ جَعْفَرُ : ابْنَةُ عَمِّي ،
وَخَالَتُهَا عِنْدِي .

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.140, h.8525 ve s.139, h.8524; el-Menakıb, Harezmi, s.109, h.116.

2-el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.237, h.285; el-Menakıb, Harezmi, s.158, h.188 ve s.129, h.143; Kifayetu't-Talib, s.264, her ikisinde de Zeyd b. Ali, babaları aracılı- ğı ile İmam Ali (a.s) ve Resulullah'tan (s.a.a); el-Emali, Şeyh Saduk, s.156, h.150; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.179; Beşaretu'l-Mustafa, s.155; İlamu'l-Vera, c.1, s.366; Şer- hu'l-Ahbar, c.2, s.381, h.740; Ravzatu'l-Vaizin, s.127; el-Musterşid, s.633, h.298; el- Menakıb, Kufi, c.1, s.249, h.167 ve s.459, h.360.

قَالَ : خُذْهَا يَا جَعْفَرُ ، أَنْتَ أَحَقُّهُمْ بِهَا .
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : أَمَّا أَنْتَ يَا
زَيْدُ فَمَوْلَايَ ، وَأَنَا مَوْلَاكَ ، وَأَمَّا أَنْتَ يَا جَعْفَرُ
فَأَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي ، وَأَمَّا أَنْتَ يَا عَلِيُّ فَأَنْتَ
مِنْ بِيَمْنَزَلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا النَّبُوءَةُ¹ .

4/2-6

غَزْوَةُ تَبُوكَ

472 . صحيح البخاري عن سعد بن
أبي وقاص : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) خَرَجَ إِلَى
تَبُوكَ² وَاسْتَخْلَفَ عَلِيًّا ، فَقَالَ : أَتُخَلِّفُنِي فِي
الصَّبِيَانِ وَالنِّسَاءِ ؟ !

4/2-5

Hamza'nın Kızı İçin Müteveli Belirlediğinde

471-Tarih-i Dimeşk [Abdullah b. Cafer'den]: Hamza'nın kızı
Medine'ye vardığında Ali, Cafer ve Zeyd onun himayesini üslenmek
konusunda ihtilafa düştüler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) "De-
lillerinizi söyleyin" dedi.

Zeyd: O benim kardeşimin kızıdır; dolayısıyla onun bende
kalması daha revadır.

Ali (a.s): O, amcamın kızıdır ve onu (Mekke'den) ben getirdim.

Cafer: Amcamın kızıdır ve teyzesi benim yanımdadır.

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 170 ح 8589 وراجع خصائص
أمير المؤمنين للنسائي : ص 139 ح 71 وشرح الأخبار : ج 3
ص 202 ح 1130 .

2 . تبوك : منطقة في وسط الطريق الرابط بين
المدينة ودمشق، شمال غربي المدينة، وجنوب دمشق . حشد
النبي (صلى الله عليه وآله) فيها جيشاً في السنة التاسعة
للهجرة لإخضاع عرب الشمال، ولكن لم تقم حرب .

Peygamber (s.a.a): Onu sen al ey Cafer! Sen ona (himaye konusunda) diğerlerinden daha şayansın.

Resulullah (s.a.a) daha sonra şöyle buyurdu: Sen ey Zeyd, benim azad ettiğim kişisin ve ben senin mevlanım. Ve sen ey Cafer; yapın ve ahlakın bana benzemektedir. Sana gelince ey Ali, sen benim için peygamberlik dışında Harun'un Musa'ya olduğu konumundasın.¹

4/2-6

Tebük Gazvesi

472-Sahih-i Buharî [Sad b. Ebu Vakkas'tan]: Resulullah (s.a.a) Tebük'e² doğru hareket etti ve Ali'yi kendi yerine bıraktı. Ali dedi ki: Acaba beni çocuklar ve kadınlarla mı bırakıyorsun?

قَالَ : أ لَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ
مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَيْسَ نَبِيٌّ بَعْدِي ! !³

1-Tarih-i Dımeşk, c.42, s.170, h.8589. Bkz: *Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.139, h.71; *Şerhu'l-Ahbar*, c.3, s.202, h.1130.

2-Tebük: Medine'yi Dımeşk'e bağlayan yolun ortalarında bulunan bir bölgenin adıdır. Medine'nin kuzeybatısında ve Dımeşk'in güneyinde yer alır. Peygamber (s.a.a) hicretin dokuzuncu yılında kuzeydeki Arapları teslim almak için kalabalık bir orduyla buraya yönelmiş, ancak bir savaş olmamıştı.

3 . صحيح البخاري: ج 4 ص 1602 ح 4154، صحيح مسلم: ج 4 ص 1871 ح 31، مسند ابن حنبل: ج 1 ص 386 ح 1583 و ص 390 ح 1600، صحيح ابن حبان: ج 15 ص 371 ح 6927، فضائل الصحابة لابن حنبل: ج 2 ص 569 ح 960 و ص 610 ح 1041، الطبقات الكبرى: ج 3 ص 24 كلاهما عن سعد بن مالك، المستدرک علی الصحیحین: ج 3 ص 117 ح 4575، السنن الكبرى: ج 9 ص 68 ح 17893، السنة لابن أبي عاصم: ج 586 ح 1334 و ص 610 ح 1454، خصائص أمير المؤمنين للنسائي: ج 118 ح 54 و ج 121 ح 56 و ص 124 ح 59، المصنف لابن أبي شعبة: ج 7 ص 496 ح 11، مسند أبي يعلى: ج 1 ص 199 ح 339، مسند الطيالسي: ج 29 ح 209، تاريخ بغداد: ج 11 ص 432 ح 6323 و ج 4 ص 204 ح 1890، دلائل النبوة للبيهقي: ج 5 ص 220، حلية الأولياء: ج 7 ص 196، البداية والنهاية: ج 7 ص 341 كلها نحوه وراجع سنن الترمذي: ج 5 ص 638 ح 3724 وخصائص أمير المؤمنين للنسائي: ج 46 ص 9 و ص 119 ح 55

473 . تاريخ دمشق عن جابر : رَأَيْتُ عَلِيًّا يَلُوذُ
بِنَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ ، وَيَقُولُ :
تُخَلِّفُنِي ؟ ! قَالَ : أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ
هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ! !¹

474 . مسند ابن حنبل عن ابن عباس : خَرَجَ [(ص)
إِلَى النَّاسِ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ ، قَالَ : فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ :
أَخْرُجْ مَعَكَ ؟ قَالَ : فَقَالَ لَهُ نَبِيُّ اللَّهِ : لَا . فَبَكَى
عَلِيٌّ ، فَقَالَ لَهُ : أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ
هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِيٍّ ! ! إِنَّهُ لَا
يَنْبَغِي أَنْ أَذْهَبَ إِلَّا وَأَنْتَ خَلِيفَتِي² .

ومسند ابن حنبل : ج 1 ص 391 ح 1608 وتاريخ دمشق : ج 42 ص 112 ح 8470
و ص 113 ح 8472 .

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 177 ح 8608 ; الأُمالي للطوسي : ص 342
ح 702 عن عبيد الله بن علي عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم
السلام) .

2 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 709 ح 3062 ، المستدرک علی
الصحيحين : ج 3 ص 144 ح 4652 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2
ص 684 ح 1168 ، المعجم الكبير : ج 12 ص 78 ح 12593 ، خصائص
أمير المؤمنين للنسائي : ص 73 ح 23 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 102
ح 8454 و ص 98 ح 8441 نحوه وفي آخره «وإنك خليفتي في كل مؤمن»
بدل «إنه لا ينبغي . . .» ، المناقب للخوارزمي : ص 126 ح 140 ،
البداية والنهاية : ج 7 ص 339 ، ذخائر العقبى : ص 157 ; تفسير
فترات : ص 342 ح 466 و ص 421 ح 558 وفيها إلى «بنبي» ، شرح
الأخبار : ج 2 ص 300 ح 618 وراجع ص 210 ح 541 .

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Senin bana olan konunun Harun'un Musa'ya olan konumunda olmasını istemez misin, ancak benden sonra peygamber yoktur!¹

473-Tarih-i Dimeşk [Cabir'den]: Tebük Gazvesi'ne giderken Ali'yi (a.s) gördüm. Resulullah'ın (s.a.a) devesine tutunmuş, "Beni geride mi bırakıyorsun?" diyordu.

Resulullah (s.a.a) ona dedi ki: Sen, benim için Harun'un Musa'ya olan konumuna sahip olmak istemez misin, ancak benden sonra peygamber yoktur!²

474-Müsned-i İbn-i Hanbel [İbn-i Abbas'tan]: Resulullah Tebük Gazvesi için halkla birlikte hareket ettiğinde Ali "Ben de seninle geleyim mi?" diye sordu. Allah Resulü (s.a.a) "Hayır" deyince Ali (a.s) ağladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu: Acaba benim için Harun'un Musa'ya olan konumuna sahip olmak istemez misin, ancak sen peygamber değilsin! Ancak sen halifem olursan benim gitmem uygun olur.³

1-Sahih-i Buharî c.4, s.1602, h.4154; Sahih-i Müslim, c.4, s.1871, h.31; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.386, h.1583 ve s.390, h.1600; Sahih-i İbn-i Habbân, c.15, s.371, h.6927; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.569, h.960 ve s.610 h.1041; et-Tabakatu'l-Kubra, c.3, s.24, her ikisi de Sad b. Malik'ten; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.117, h.4575; es-Sunenu'l-Kubra, c.9, s.68, h.17893; es-Sunne, İbn-i Ebi Asım, s.586, h.1334 ve s.610, h.1454; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.121, h.56 ve s.124, h.59; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.496, h.11; Müsned-i Ebi Yâla, c.1, s.199, h.339; Müsned-i Tayalisi, s.29, h.209; Tarih-i Bağdad, c.11, s.432, h.6323 ve c.4, s.204, h.1890; Delailu'n-Nubuvve, Beyhakî, c.5, s.220; Hilyetu'l-Evliya, c.7, s.196; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.341. Ayrıca bkz: Sünen-i Tirmizî, c.5, s.638, h. 3724; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.46, h.9 ve s.119, h.55; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.391, h.1608; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.112, h.8470 ve s.113, h.8472; Usdu'l-Gabe, c.4, s.99, No: 3789; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.29, h.43; el-Menakıb, Harezmi, s.108, h.115; Tarihu'l-İslam, Zehebî, c.3, s.627; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.340.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.177, h.8608; el-Emali, Şeyh Tusî, s.342, h.702, Ubeydullah b. Ali vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

3-Müsned-i İbni Hanbel, c.1, s.709, h.3062; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.144, h.4652; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.684, h.1168; el-Mucemu'l-Kebir, c.12, s.78, h.12593; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.73, h.23; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.102, h.8454 ve s.98, h.8441, son kaynakta "Ancak sen halifem olursan..." cümlesi yerine "Her mümin üzerinde halifemsin" tabiri yer almıştır; el-Menakıb, Harezmi, s.126, h.140; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.339; Zahairu'l-Ukba, s.157; Tefsir-i Fırat, s.342, h.466 ve s.421, h.558; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.300, h.618.

475 . الطبقات الكبرى عن البراء بن عازب وزيد بن أرقم : لَمَّا كَانَ عِنْدَ غَزْوَةِ جَيْشِ الْعُسْرَةِ وَهِيَ ثَبُوكَ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ : إِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ أَنْ أُقِيمَ أَوْ تُقِيمَ ، فَخَلَفَهُ . فَلَمَّا فَصَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَلَيْهِ غَازِيَا ، قَالَ نَاسٌ : مَا خَلَفَ عَلِيًّا إِلَّا لِشَيْءٍ كَرِهَهُ مِنْهُ !

فَبَلَغَ ذَلِكَ عَلِيًّا ، فَاتَّبَعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَلَيْهِ (وآله) حَتَّى انْتَهَى إِلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ : مَا جَاءَ بِكَ يَا عَلِيُّ ؟ ! قَالَ : لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا أَنِّي سَمِعْتُ نَاسًا يَزْعُمُونَ أَنَّكَ إِنَّمَا خَلَفْتَنِي لِشَيْءٍ كَرِهْتَهُ مِنِّي ! فَتَضَاحَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَلَيْهِ (وآله) وَقَالَ : يَا عَلِيُّ ، أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي كَهَارُونَ مِنْ مُوسَى ، غَيْرَ أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِيِّ ! ! قَالَ : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : فَإِنَّهُ كَذَلِكَ¹ .

476 . تاريخ دمشق عن أبي الفيل : لَمَّا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي غَزَاةِ ثَبُوكَ اسْتَخْلَفَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَى الْمَدِينَةِ ، فَمَاجَ الْمُتَنَافِقُونَ بِالْمَدِينَةِ وَفِي عَسْكَرِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَقَالُوا : كَرِهَ قُرْبَهُ ، وَسَاءَ فِيهِ رَأْيُهُ . فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى عَلِيٍّ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، تُخَلِّفْنِي مَعَ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ ؟ ! أَنَا عَائِدٌ بِاللَّهِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ وَسَخَطِ رَسُولِهِ . فَقَالَ : رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ بِرِضَايَ عَنْكَ ، فَإِنَّ اللَّهَ عَنْكَ رَاضٍ ، إِنَّمَا مَنَزَلُكَ مِنِّي بِمَنَزَلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي . فَقَالَ عَلِيٌّ :

1 . الطبقات الكبرى : ج 3 ص 24 و ص 23 عن أبي سعيد ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 186 ح 8632 ، المعجم الكبير : ج 5 ص 203 ح 5094 ، أنساب الأشراف : ج 2 ص 349 كلها نحوه وراجع ص 348 .

رَضِينَا ، رَضِينَا¹ .

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 181 ح 8618 .

475-et-Tabakatu'l-Kubra [Bera b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan]: Tebük Gazvesi için zorlu bir ordu hazırlanınca Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'e "Benim veya senin kalmandan başka çare yok!" dedi. Sonra da Ali'yi geride bıraktı. Savaş için (Medine'den) ayrıldığı sırada bazıları "Peygamber, Ali'den hoşlanmadığı bir şey gördüğü için onu geride bıraktı!" dediler.

Bu söz Ali'ye ulaşınca Resulullah'ın (s.a.a) ardından yola koyuldu. Nihayet yanına vardığında, Resulullah (s.a.a): Seni buraya getiren şey nedir ey Ali, diye sordu.

Ali (a.s): Bir şey yok, ey Allah'ın Resulü! Sadece işittim ki bazıları benden hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüzü sanıyor ve bunu geride kalmama gerekçe olarak gösteriyorlar, dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) gülümseyerek: Ey Ali! Acaba bana olan konumunun Harun'un Musa'ya olduğu konumda olmasını istemez misin, sadece sen peygamber değilsin!" dedi.

Ali (a.s): Evet, tabii isterim ey Allah'ın Resulü, deyince Resulullah "İşte, senin konumun böyledir" dedi.¹

476-Tarih-i Dimeşk [Ebu'l-Fil'den]: Resulullah (s.a.a) Tebük Gazvesi'ne çıktığında Ali b. Ebu Talib'i Medine'de kendi yerine bıraktı. Bunun üzerine münafıklar hem Medine'de, hem de Resulullah'ın (s.a.a) ordusu içinde dedikodu çıkararak "Yanında olmasını istemedi ve hakkında kötü düşündü" dediler.

Bu söz Ali'ye çok ağır geldi. "Ey Allah'ın Resulü, beni kadınlar ve çocuklarla geride mi bırakıyorsun; Allah ve Resulünün gazabından Allah'a sığınırım!" dedi.

Derken Resulullah (s.a.a) şöyle cevap verdi: Ey Ebu'l-Hasan! Ben senden razıyım, Allah da senden razı olsun. Şüphesiz ki Allah senden razıdır. Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Sadece benden sonra peygamber yoktur.

Bunun üzerine Ali (a.s): Razı olduk, razı olduk, dedi.²

¹-et-Tabakatu'l-Kubra, c.3, s.23-24, Ebu Said'den; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.186, h.8632; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.203, h.5094; Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.348-349.

²-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.181, h.8618.

477 . الإرشاد : لَمَّا بَلَغَ
 أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) إِرْجَافُ
 الْمُنَافِقِينَ بِهِ ، أَرَادَ تَكْذِيبَهُمْ ، وَإِظْهَارَ
 فَضِيحَتِهِمْ ، فَلَحِقَ بِالنَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله)
 فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ الْمُنَافِقِينَ
 يَزْعُمُونَ أَنَّكَ إِنَّمَا خَلَفْتَنِي اسْتِثْقَالاً
 وَمَقْتاً ! ! فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
 وآله) : إِرْجِعْ يَا أَخِي إِلَى مَكَانِكَ ؛ فَإِنَّ
 الْمَدِينَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا بِي أَوْ بِكَ ، فَأَنْتَ
 خَلِيفَتِي فِي أَهْلِي ، وَدَارِ هِجْرَتِي ، وَقَوْمِي ،
 أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ
 مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ! !¹

478 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) - لِعَلِّي (عليه
 السلام) لَمَّا خَرَجَ إِلَى تَبُوكَ وَاسْتَخْلَفَهُ عَلَى
 الْمَدِينَةِ وَعَلَى أَهْلِهِ ، وَقَدْ قَالَ لَهُ : يَا
 رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ يَقُولُونَ : إِنَّكَ
 إِنَّمَا خَلَفْتَنِي اسْتِثْقَالاً لِي ! - : يَا
 عَلِيُّ ، إِنَّهُ لَا بُدَّ مِنِّي إِمَامٌ وَأَمِيرٌ ، فَأَنَا
 الْإِمَامُ وَأَنْتَ الْأَمِيرُ ، أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ
 مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى حَيْثُ اسْتَخْلَفَهُ
 عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي
 يُوحَى إِلَيْهِ ! ! وَاللَّهِ مَا خَلَفْتُكَ عَنْ أَمْرِي ،

1 . الإرشاد : ج 1 ص 156 وراجع كمال الدين : ص 278 ح 25
 وتفسير القمي : ج 1 ص 292 وكنز الفوائد : ج 2 ص 181
 و الاحتجاج : ج 2 ص 26 ح 150 والمناقب لابن شهر آشوب : ج 3
 ص 16 والمسترشد : ص 335 ح 6 وخصائص أمير المؤمنين
 للنسائي : ص 107 ح 45 ومسند أبي يعلى : ج 1 ص 347 ح 734
 ودلائل النبوة للبيهقي : ج 5 ص 220 والبداية والنهاية :
 ج 5 ص 7 والمناقب لابن المغازلي : ص 33 ح 49 .

وَلَا عَاقِبَتُكَ عَنْ أَمْرِي ، وَلَا أَمْرُكَ عَنْ أَمْرِي ، إِنْ أَنَا إِلَّا مَأْمُورٌ¹ .

477-el-İrşad: Münafıkların dedikoduları Emirülmüminin'e (a.s) ulaştığında yalanlarını ortaya çıkarmak ve onları rüşva etmek için kendisini Peygambere (s.a.a) ulaştırdı ve dedi ki: Ey Allah'ın Resulü! Münafıklar, beni, ağırlık olarak gördüğün ve varlığımdan rahatsız olduğun için geride bıraktığını sanıyorlar!

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ey kardeşim! Sen yerine dön. Hiç şüphesiz Medine ancak benim veya senin vesilenle düzene girer. Sen, benim ailem, hicret yurdum ve kavmim içindeki halifemsin. Senin bana olan konumunun Harun'un Musa'ya olan konumu gibi olmasını istemez misin; ancak benden sonra peygamber yoktur!²

478-Resulullah (s.a.a) [Tebük'e doğru yola çıkıp Ali'yi Medine'ye ve ailesi üzerine gözetleyici bıraktığında Ali'nin (a.s) "Ey Allah'ın Resulü! Bazı insanlar diyorlar ki: Sen, beni ağırlık olarak gördüğün için geride bıraktın!" demesi üzerine ona hitaben verdiği cevabı]: Ey Ali! (Halk arasında) bir imam ve bir emir olmalıdır. Ben imam, sen de emirsin. Acaba bana olan konumunun Harun'un Musa'ya olan konumu gibi olmasını istemez misin; nitekim o, İsrail oğulları içinde Harun'u kendi yerine bırakmıştı. Sadece şu var ki, benden sonra kendisine vahiy gelecek bir peygamber yoktur! Andolsun Allah'a, seni kendi görüşümle geride

1 . شرح الأخبار : ج 2 ص 195 ح 530 عن سعد بن أبي وقاص .

2-el-İrşad, c.1, s.156. Ayrıca bkz: *Kemalu'd-Din*, s.278, h.25; *Tefsir-i Kummî* c.1, s.292; *Kenzu'l-Fevaid*, c.2, s.181; *el-İhticac*, c.2, s.26, h.150; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.16; *el-Musterşed*, s.335, h.6; *Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.107, h.45; *Müsned-i Ebi Yâla*, c.1, s.347, h.734; *Delailu'n-Nubbuve*, Beyhakî, c.5, s.220; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.7; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.33, h.49.

bırakmadım, kendi görüşümle seni kendimden sonra yerime atmadım ve kendi görüşümle seni emir yapmadım. Ben sadece (Allah'ın emrini yerine getirme hususunda) bir memurum.¹

4/2-7

مَعَ أُمِّ سَلَمَةَ

479 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — لَا أُمِّ سَلَمَةَ — : هَذَا عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، لَحْمُهُ لَحْمِي ، وَدَمُهُ دَمِي ، هُوَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي² .

480 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا أُمُّ سَلَمَةَ ، إِنَّ عَلِيًّا لَحْمُهُ مِنْ لَحْمِي ، وَدَمُهُ مِنْ دَمِي ، وَهُوَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي³ .

481 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لَا أُمِّ سَلَمَةَ — : هَذَا عَلِيٌّ سَيِّطٌ لَحْمُهُ بِلَحْمِي ، وَدَمُهُ بِدَمِي ، وَهُوَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي⁴ .

4/2-8

مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

482 . الإمام الباقر (عليه السلام) عن أنس بن مالك : بَيْنَمَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) إِذْ قَالَ : يَطْلُعُ الْآنَ . قُلْتُ : فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي ، مَنْ

1-Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.195, h.530, Sad b. Ebi Vakkas'tan.

2 . المعجم الكبير : ج 12 ص 15 ح 12341 ، المناقب للخوارزمي : ص 142 ح 163 ، كفاية الطالب : ص 168 ؛ علل الشرائع : ص 66 ح 3 ، بشارة المصطفى : ص 167 ، اليقين : ص 173 ح 30 و ص 185 ح 38 كلها عن ابن عباس و ص 415 ح 154 عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه .

3 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 42 ح 8372 ؛ الأمالي للطوسي : ص 50 ح 65 نحوه وكلاهما عن ابن عباس .

4 . المحاسن والمساوئ : ص 44 ؛ شرح الأخبار : ج 2 ص 201 ح 531 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 355 ح 281 .

ذَا ؟ قَالَ : سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ،
وَحَيْرُ الْوَصِيِّينَ ، وَأَوَّلَى النَّاسِ بِالتَّيِّبِينَ .
قَالَ : فَطَلَعَ عَلَيَّ (عليه السلام) . ثُمَّ قَالَ لِعَلِيِّ (عليه
السلام) : أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ
مِنْ مُوسَى ! ! ¹

4/2-7

Ümmü Seleme Kanalıyla

479-Resulullah (s.a.a) [Ümmü Seleme'ye hitaben]: Bu, Ali b. Ebu Talib'dir. Onun eti, etimdendir; kanı kanımdandır. Onun bana olan konumu Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Sadece benden sonra peygamber yoktur.²

480-Resulullah (s.a.a): Ey Ümmü Seleme! Şüphesiz Ali'nin eti etimden, kanı kanımdandır ve onun bana olan konumu Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur.³

481-Resulullah (s.a.a) [Ümmü Seleme'ye hitaben]: Bu Ali'nin eti etime, kanı kanıma karışmıştır ve onun bana olan konumu Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.⁴

4/2-8

Enes b. Malik Kanalıyla

482-İmam Bakır (a.s) [Enes b. Malik'ten]: Peygamberin (s.a.a) yanında bulunduğum bir vakit ansızın "Şimdi gelir" diye söylendi.

1 . اليقين : ص 141 ح 10 عن جابر الجعفي ، كشف الغمة : ج 1 ص 343 .

2-el-Mucemu'l-Kebir, c.12, s.15, h.12341; el-Menakıb, Harezmi, s.142, h.163; Kifayetu't-Talib, s.168; İlelu's-Şerayi, s.66, h.3; Beşaretu'l-Mustafa, s.167; el-Yakin, s.173, h.30 ve s.185, h.38, tamamı İbn-i Abbas'tan; s.415, h.154, İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

3-Tarih-i Dımeşk, c.42, s.42, h.8372; el-Emali, Şeyh Tusî, s.50, h.65, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

4-el-Mahasin ve'l-Mesavi, s.44; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.201, h.531; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.355, h.281, tamamı İbn-i Abbas'tan.

"Anam-babam sana feda olsun, kim (gelecek)?" diye sordum. "Müslümanların efendisi, müminlerin emiri, vasilerin en hayırlısı ve insanların içinden peygamberlere en yakın olan kişi!" diye cevap verdi. Derken Ali (a.s) çıkageldi. Sonra Ali'ye (a.s) dönerek: Bana olan konumunun Harun'un Musa'ya olan konumunda olmasını istemez misin, dedi.¹

4/2-9

عِنْدَ جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَصْحَابِ

483 . تاريخ دمشق عن عبد الله بن عباس : سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ وَعِنْدَهُ جَمَاعَةٌ فَتَذَاكَرُوا السَّابِقِينَ إِلَى الْإِسْلَامِ ، فَقَالَ عُمَرُ : أَمَّا عَلِيٌّ ، فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ ، لَوَدِدْتُ أَنَّ لِي وَاحِدَةً مِنْهُنَّ فَكَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ ! كُنْتُ أَنَا وَأَبُو عُبَيْدَةَ وَأَبُو بَكْرٍ وَجَمَاعَةٌ مِنَ الصَّحَابَةِ إِذْ ضَرَبَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) بِيَدِهِ عَلَى مَنْكِبِ عَلِيٍّ فَقَالَ لَهُ : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيْمَانًا ، وَأَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ إِسْلَامًا ، وَأَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى² .

1-el-Yakin, s.141, h.10, Cabir el-Cufi'den; *Kesfu'l-Gumme*, c.1, s.343.

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 167 ح 8581 ، المناقب للخوازمي : ص 54 ح 19 ، كنز العمال : ج 13 ص 124 ح 36395 وفيه من «سمعت رسول الله (صلى الله عليه وآله) . . .» .

484 . الرياض النضرة عن عمر بن الخطاب : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ لِعَلِيٍّ ثَلَاثَ خِصَالٍ لَوَدِدْتُ أَنَّ لِي وَاحِدَةً مِنْهُنَّ . بَيْنَا أَنَا وَأَبُو عُبَيْدَةَ وَأَبُو بَكْرٍ وَجَمَاعَةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) إِذْ ضَرَبَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) مَنْكِبَ عَلِيٍّ فَقَالَ : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا ، وَأَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ إِسْلَامًا ، وَأَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى¹ .

4/2-9

Ashaptan Bir Grubun Huzurunda

483-Tarih-i Dimeshk [Abdullah b. Abbas'tan]: Ömer, yanında bulunan bir cemaatle İslam'da sabıkası olanları konuşuyordu. (Bir ara) şöyle dedi: Ali'ye gelince; ben Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkında üç hasletten söz ettiğini işittim. O özelliklerden sadece birine sahip olabilmeyi çok istedim. Bu, benim için güneşin üzerine yansıdığı her şeyden daha sevimli olurdu!

Ben, Ebu Ubeyde, Ebubekir ve sahabeden bir grubun huzurunda elini Ali'nin omzuna vurarak ona hitaben şöyle buyurdu: Ey Ali! Sen müminler arasında ilk iman edensin, Müslümanlar

1 . الرياض النضرة : ج 3 ص 118 ، كنز العمال : ج 13 ص 122 ح 36392 نقلًا عن الحاكم في الكنى والشيرازي في الألقاب ؛ كشف الغمّة : ج 1 ص 86 ، كشف اليقين : ص 47 ح 24 وزاد في ذيله «كذب يا علي من زعم إنه يحبني ويبغضك» ، بحار الأنوار : ج 38 ص 246 ح 41 .

arasında ilk İslam'a girensin ve senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir.¹

484-er-Riyazu'n-Nazra [Ömer b. Hattab'dan]: Resulullah'ın (s.a.a) Ali hakkında üç hasletten söz ettiğini işittim. Bu özelliklerden sadece birine sahip olabilmeyi çok isterdim.

Ben, Ebu Ubeyde, Ebubekir ve ashabından bir grubun birlikte olduğu bir anda Peygamber (s.a.a) elini Ali'nin omzuna vurarak ona hitaben şöyle buyurdu: Ey Ali! Sen müminler arasında ilk iman edensin, Müslümanlar arasında ilk İslam'a girensin ve senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir.²

4/2-9

حَجَّةُ الْوَدَاعِ

485 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — في حَجَّةِ الْوَدَاعِ — : عَلِيٌّ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الظَّالِمِينَ . عَلِيٌّ أَخِي ، وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ مِنْ بَعْدِي ، وَهُوَ مِثِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ؛ أَلَا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَتَمَ النَّبُوَّةَ بِي فَلَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَهُوَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَالْمُؤْمِنِينَ بَعْدِي³ .

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.167, h.8581; el-Menakıb, Harezmi, s.54, h.19; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.124, h.36395.

2-er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.118; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.122, h.36392, el-Kuna kitabında Hakim'den ve el-Elkab kitabında Şirazi'den; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.86; Keşfu'l-Yakin, s.47, h.24 (metinde belirtilen hadise ilave olarak bu kaynakta şu bölüm de yer almıştır: "Ey Ali! Sana buğz ettiği halde beni sevdiğini zanneden yalan söylemiştir!"); Biharul-Envar, c.38, s.246, h.41.

3 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 521 ح 1147 عن المجاشعي عن الإمام الرضا عن آبائه عن الإمام زين العابدين (عليهم

4/2-9

Veda Haccı

485-Resulullah [Veda Haccı'nda]: Ali müminlerin, dünya malı ise zalimlerin efendisidir. Ali, kardeşimdir ve benden sonra müminlerin mevlasıdır. Onun bana olan konumu, Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Şunu bilin ki, yüce Allah nübüvveti benimle tamamladı. Artık benden sonra peygamber yoktur. (O halde) Ali benden sonra ailem ve müminler arasında halifemdir.¹

السلام) عن عمر وسلمة ابني أم سلمة ربيبي رسول الله (صلى الله عليه وآله) ، كشف الغمّة : ج 2 ص 35 عن عمر وسلمة وراجع تفسير العياشي : ج 1 ص 332 ح 153 وبشارة المصطفى : ص 147 والبرهان في تفسير القرآن : ج 2 ص 227 ح 2909 وبحار الأنوار : ج 37 ص 256 ح 11 .

1-*el-Emali*, Şeyh Tusî, s.521, h.1147, el-Mecaşîî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s) o da babalarından (a.s), onlar da İmam Zeynelabidin'den (a.s), o da Ümmü Seleme'nin iki oğlu [Resulullah'ın (s.a.a) evlatlıkları] Ömer ve Seleme'den; *Keşfu'l-Gumme*, c.2, s.35, Ömer ve Seleme'den. Ayrıca bkz: *Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.332, h.153; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.147; *el-Burhan fî Tefsiri'l-Kurân*, c.2, s.227, h.2909; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.256, h.11.

MENZİLET HADİSİNE KISA BİR BAKIŞ

Çeşitli rivayetlerle nakledilmiş olan menzilet hadisi, hiç kuşkusuz Ali'nin (a.s) yüce faziletleri ve üstün menkıbelerinden birini ortaya koymaktadır. Her ne kadar Tebük Gazvesi'yle şöhret bulmuş olsa da, Resulullah'ın (s.a.a) mübarek diliyle açıklanan ve etrafa saçılan bu fazilet, sadece Tebük'le sınırlı kalmamış, birçok yerde açıklanmıştır.

Bu hadisin çok sayıda senet ve farklı dillerle rivayet edilmiş olması, kesin olarak beyan edildiğine dair ortada hiçbir şüphe bırakmamıştır. Hadisin naklinde yer alan geniş kitle ve rivayet tariklerinin çokluğu, öyle bir aşamaya ulaşmıştır ki, Ehlisünnet'in önde gelen âlim ve muhaddisleri onun mütevatir olduğunu; çok sayıda ravisi ve kaynağı bulunduğunu açık olarak ifade etmişlerdir. Hatta bu hadisin Peygamberden (s.a.a) nakledilen hadislerin en muhkemi olduğunu bildirmiş, sıhhati konusunda hadis rivayetçi ve hafızlarının ittifak ettiklerini belirtmişlerdir.

Hasekanî, sözü edilen hadisin senetleri hakkında şöyle der:

Üstadımız Ebu Hazim el-Hafız, menzilet hadisi hakkında "Ben onu beş bin senetle tahric ettim" diyordu.¹

1-*Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.195. Beş bin senetten maksat, muhtelif tabakalardan bu hadisi nakletmiş olan ravilerin çokluğudur. Ancak birinci tabakadan, yani Peygamberin (s.a.a) ashabından bu hadisi nakledenlerin sayısı ondur.

Muhamed b. Abdulberr, aynı konuda şöyle demiştir:

Ashaptan bir grubun Peygamberden (s.a.a) naklettiği **"Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir"** hadisi, en muhkem ve en sahih hadislerden biridir. Sad b. Ebi Vakkas onu Peygamberden nakletmiştir. Sad'ın hadisindeki senetler oldukça fazladır. İbn-i Ebi Hayseme ve diğerleri bu senetleri zikretmişlerdir.

İbn-i Abbas, Ebu Said el-Hudrî, Ümü Seleme, Esmâ Bint-i Umeys, Cabir b. Abdullah ve isimlerini zikretsek uzun sürecek bir grup bu hadisi nakletmişlerdir.¹

Muhammed b. Yusuf Gencî de şöyle yazmıştır:

Bu hadisin sahih olduğuna dair ittifak vardır. Önde gelen hadis hafızlarından Ebu Abdullah Buhârî ve Müslim b. Haccac *Sahih*'lerinde, Ebu Davud *Sünen*'inde, Ebu İsa Tirmizî *Cami*'inde, Ebu Abdurrahman Nesaî ve İbn-i Mace el-Kazvinî *Sünen*'lerinde bu hadisi nakletmişler, tamamı hadisin sahih olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Hatta bazıları sıhhatine dair icma da etmiştir. Hâkim en-Nişaburî'ye göre bu hadis tevatür haddine ulaşmıştır.²

Suyutî, sadece mütevatir hadislere yer verdiği *el-Ezharu'l-Mutenasire fi'l-Ahbari'l-Mutevatre* adlı eserinde menzilet hadisini getirmekle bu hadisin mütevatir olduğunu açıkça ortaya koymuştur.³

Açıklananlar, bu rivayetin senetleri hakkında ortaya konulan görüşlerden sadece bir kesittir. Bununla birlikte, gerek hadis kitaplarında, gerekse hadis kaynaklarında yapılacak bir araştırma,

1-*el-İstîab*, c.3, s.202, No: 1875.

2-*Kifayetu't-Talib*, s.283.

3-*el-Ezharu'l-Mutenasire fi'l-Ahbari'l-Mutevatre*, s.76, h.103.

sözü edilen hadisin kesin olarak beyan edildiğine dair en ufak bir şüphe bırakmayacaktır.

Mana yönünden de hadise baktığımızda şunu görmekteyiz ki; Harun'un, Musa döneminde, nübüvvet dışında sahip olduğu her şey Ali (a.s) için de saklı tutulmuştu.

Kurân-ı Kerim, Harun'un konumlarını şu şekilde beyan etmiştir:

*Bana ailemden birini yardımcı yap, kardeşim Harun'u. Onunla gücümü artır. Onu işime ortak et.*¹

Peygamberden (s.a.a) gelen hadislerde bu konumların tümü Ali (as.) için açık olarak belirlenmiştir.

Kurân-ı Kerim, Harun'un sahip olduğu konumlardan bir diğer bölümünü de şöyle zikretmiştir:

*"Kavmim içinde benim yerime geç, onları düzene koy ve sakın bozguncuların yoluna uyma!"*²

Ali'nin (a.s) yaşam gerçeği, Resulullah'ı eşsiz müdafası, onun bütün savaşlarında daimî ve aktif huzuru, aslında şunu çok net olarak göstermektedir ki yüce Allah, Ali'ye (a.s) Resulullah için Harun'un Musa'ya olan konumunu vermiştir.

Resulullah (s.a.a), davetini duyurma noktasında olağan yolu seçti; işleri doğal seyriyle sürdürdü. İşte, tam da burada Ali (a.s) onun en üstün ve en sağlam yaveriydi.

Mebit Gecesi'nde Resulullah'ın (s.a.a) yatağına yatması...

Müslümanların ilk meydan savaşı olması hasebiyle çekingen davranmalarına neden olan Bedir Savaşı'nda gösterdiği eşsiz yiğitliği...

Uhud Savaşı'nda Peygamberi (s.a.a) koruması...

Hendek Savaşı'nda iddia sahiplerinin birçoğunun kaçtığı kritik

1-Taha, 29-32.

2-Âraf, 142.

bir anda Amr b. Abuved'in karşısına çıkması...

Müşriklerin korkunç muhasarasının ardından Hayber'de, Resulullah ve ashabının duvarlar ve surlar arasında kaldıkları bir anda görkemli kudretini sergilemesi...

Ve bunların dışında kalan daha nice fedakârlıkları, onun Peygambere (s.a.a) yaptığı yardımların ne denli kader belirleyici sonuçları olduğunu göstermektedir.

Şunu da eklemeliyiz ki bu hadisler, Ali'nin (a.s) diğer sahabelerden ayrıcalıklı olduğunu ve tıpkı Harun'un İsrail oğulları arasında olduğu gibi hiçbirinin onunla mukayese edilemeyeceğinin altını çizmektedir.

Şimdi, aşağıdaki rivayetlere dikkat ediniz:

İmam Ali (a.s): İsmi mübarek olan Allah, Resulünün sırtını benimle destekledi; beni, onun yardımında bulunmakla onurlandırdı; onun ilmi ile beni şereflendirdi; (dininin) hükümlerini bana bahşetti; onun vasiyetini bana has kıldı ve ümmeti arasında halifesi olmak üzere beni seçti.

Peygamber (s.a.a) Ensar ve Muhacirlerin kalabalık bir grubunun bulunduğu toplantıda şöyle buyurdu: **Ey insanlar! Ali, benim için Harun'un Musa'ya olan konumundadır. Ancak benden sonra peygamber yoktur.**

Müminler Allah'ın lütfü ile Peygamberin (s.a.a) sözünün ne anlama geldiğini anladılar. Çünkü onlar da çok iyi biliyorlardı ki o ve ben, Musa ve Harun gibi aynı anne-babadan olma iki kardeş değildik. Ben peygamber de değildim ki Resulün sözü nübüvvet anlamına çekilsin. Onun bu sözü beni ancak halife tayin etmek anlamına geliyordu. Nitekim Musa da Harun'a *"Kavmim içinde benim yerime geç, onları düzene koy ve sakın bozguncuların yoluna uyma!"*¹ diyerek onu kendisine halife seçmişti.¹

1-Âraf, 142.

Ebu Halid el-Kabulî: İbadet edenlerin efendisi Ali b. Hüseyin'e (a.s) denildi ki: Halk, "Allah Resulünden (s.a.a) sonra insanların en üstünü Ebubekir, sonra Ömer, sonra Osman, sonra da Ali'dir (a.s)" diyor! (Siz ne dersiniz?)

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: Öyleyse Said b. Musey-yib'in Sad b. Ebi Vakkas'tan, onun da Peygamberden (s.a.a) naklettiği şu hadisi ne yapıyorlar? Hani (bir vakit) Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştu: "Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur." Acaba Musa'nın zamanında kim Harun gibi olmuştu?²

Ebu Harun el-Abdî: Cabir b. Abdullah el-Ensarî'ye sordum: Peygamberin (s.a.a) Ali'ye (a.s) buyurduğu "Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur!" sözünün anlamı nedir?

Dedi ki: Allah'a andolsun ki bu sözle onun, ümmeti içindeki hilafetine dair itaatini hayatında ve vefatından sonra ümmetine vacip kılmıştır. Bu sözden sonra kim onun hilafetine şahitlik etmezse, hiç kuşkusuz zalimlerden olur.³

Silm b. Vaddah: Muhammed b. Abdullah'ın yanında olduğumuz bir vakit Mualla b. Süleyman ona şunu sordu: Peygamberin (s.a.a) "Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir" sözünden maksadı nedir?

Dedi ki: Maksadı, Peygamberden (s.a.a) sonra Ali'ye (s.a.a) itaat, tıpkı hayatta olduğunda Peygambere (s.a.a) itaat etmek gibidir.⁴

1-*el-Kafi* c.8, s.26, h.4, Cabir b. Yezid aracılığı ile İmam Bakır'dan. Ayrıca bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.1, Menzilet Hadisleri.

2-*Maani'l-Ahbar*, s.74, h.2.

3-*Maani'l-Ahbar*, s.74, h.1.

4-*el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.510, h.429.

الفصل الخامس

أحاديث الإمارة

5/1

معنى أولى الأمر

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ)¹

486 . رسول الله (ص) — في معنى أولى الأمر
— : هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (ع)² .

487 . كمال الدين عن جابر بن عبد الله
الأنصاري : لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَلَى نَبِيِّهِ
مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى
الْأَمْرِ مِنْكُمْ) ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، عَرَفْنَا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ ، فَمَنْ أُولُو الْأَمْرِ الَّذِينَ قَرَنَ اللَّهُ
طَاعَتَهُمْ بِطَاعَتِكَ ؟ فَقَالَ (صلى الله عليه وآله) : هُمْ
خُلَفَائِي يَا جَابِرُ ، وَأَئِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ
بَعْدِي ، أَوْلَهُمْ عَلِيُّ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ³ .

1 . النساء : 59 .

2 . تفسير فرات : ص109 ح110 عن سلمان الفارسي ،
اليقين : ص379 ح134 عن جابر بن عبد الله الأنصاري .

3 . كمال الدين : ص253 ح3 ، إعلام الوری : ج2 ص181 ،
المناقب لابن شهر آشوب : ج1 ص282 .

BEŞİNCİ FASIL

EMİRLİK HADİSLERİ

5/1

ULU'L-EMR'İN ANLAMİ

*Ey inananlar, Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine (Ulu'l-Emr) itaat edin.*¹

486-Resulullah (s.a.a) [Ulu'l-Emr'i açıklarken]: O, Ali b. Ebu Talib'dir.²

487-Kemalu'd-Din [Cabir b. Abdullah el-Ensari'den]: Aziz ve şanı yüce Allah, Peygamberi Muhammed'e (s.a.a) "*Ey inananlar; Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin!*" ayetini indirdiğinde "Ey Allah'ın Resulü, Allah'ı ve Peygamberini tanıdık; ama Allah'ın, itaatini senin itaatine birleştirdiği emir sahipleri kimlerdir?" diye sordum.

Bunun üzerine şöyle buyurdu: Ey Cabir! Onlar, benden sonra Müslümanların imamları olacak kimselerdir; benim halifelerimdir. İlkleri ise Ali b. Ebu Talib'dir.³

1-Nisa, 59.

2-Tefsir-i Fırat, s.109, h.110, Selman-ı Farsî'den; *el-Yakin*, s.379, h.134, Cabir b. Abdullah el-Ensari'den.

3-Kemalu'd-Din, s.253 h.3; *Îlamu'l-Vera*, c.2, s.181; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.1, s.282.

488 . الإمام عليّ (عليه السلام) : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنْ شُرَكَائِي مِنْ بَعْدِي ؟ قَالَ : الَّذِينَ قَرَنَهُمُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِنَفْسِهِ وَبِي ، فَقَالَ : (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ) الْآيَةَ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ هُمْ ؟ قَالَ : الْأَوْصِيَاءُ مِنِّي إِلَيَّ أَنْ يَرُدُّوا عَلَيَّ الْخَوْضَ ، كُلُّهُمْ هَادٍ مُهْتَدٍ ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ ، هُمْ مَعَ الْقُرْآنِ ، وَالْقُرْآنُ مَعَهُمْ ، لَا يُفَارِقُهُمْ وَلَا يُفَارِقُونَهُ ¹ .

489 . الكافي عن سليم بن قيس : سَمِعْتُ عَلِيًّا صَلَّوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ يَقُولُ : . . . أَدْنَى مَا يَكُونُ بِهِ الْعَبْدُ ضَالًّا أَنْ لَا يَعْرِفَ حُجَّةَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، وَشَاهِدَهُ عَلَى عِبَادِهِ ، الَّذِي أَمَرَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِطَاعَتِهِ ، وَفَرَضَ وَلايَتَهُ . قُلْتُ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، صِفْهُمْ لِي ! فَقَالَ : الَّذِينَ قَرَنَهُمُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِنَفْسِهِ وَنَبِيِّهِ ، فَقَالَ : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ) .

قُلْتُ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ أَوْضِحْ لِي ! فَقَالَ : الَّذِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي آخِرِ خُطْبَتِهِ يَوْمَ قَبْضِهِ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِ : إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا : كِتَابَ اللَّهِ ، وَعِتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي ؛ فَإِنَّ اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ قَدْ عَاهَدَ إِلَيَّ أَنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرُدَّاهُ عَلَيَّ الْخَوْضَ ، كَهَاتَيْنِ - وَجَمَعَ بَيْنَ مُسَيِّحَتَيْهِ - وَلَا أَقُولُ كَهَاتَيْنِ - وَجَمَعَ بَيْنَ الْمُسَيِّحَةِ وَالْوُسْطَى - فَتَسِيْقُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى ،

1 . كمال الدين : ص 285 ح 37 ، تفسير العياشي : ج 1 ص 253 ح 177 ، الاعتقادات : ص 121 وفيه «قرن الله طاعتهم بطاعته وبطاعتي» بدل «قرنهم الله عز وجل بنفسه وبى» ، الغيبة للنعماني : ص 81 ح 10 ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 626 ح 10 كلها عن سليم بن قيس وزاد فيهما بعد الآية «فإن خفتم تنازعاً [التنازع] في شيء فأرجعوه إلى الله وإلى رسوله وإلى أولى الأمر منكم» .

فَتَمَسَّكُوا بِهِمَا لَا تَزَلُوا وَلَا تَضِلُّوا ، وَلَا تَقْدَمُوهُمْ
فَتَضِلُّوا¹ .

488-İmam Ali (a.s): Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Benden sonraki ortaklarım kimlerdir?

Resulullah (s.a.a): Onlar, Allah'ın; "*Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin...*" diyerek hem kendisi, hem de benimle birlikte kıldığı kimselerdir.

-Ey Allah'ın Resulü! Kimdir onlar?

Resulullah (s.a.a): Havuzun başında yanıma varıncaya kadar benim soyumdan gelecek vasilerdir. Onların hepsi de hidayet edici ve hidayete ermiş kimselerdir. Onları yalnız bırakanlar onlara hiçbir zarar veremezler. Onlar Kurân'la Kurân da onlarla birliktedir; ne Kurân onlardan, ne de onlar Kurân'dan asla ayrılmaz!²

489-el-Kafi [Suleym b. Kays'tan]: Ali'nin (Allah'ın salâtı üzerine olsun) şöyle dediğini duydum: ...Bir kulun en sapkın derecesi, yüce Allah'ın hüccetini tanımaması ve kulları üzerindeki şahidini görmezden gelmesidir. O, Allah'ın, itaatini emir buyurduğu ve velayetini farz kıldığı kimsedir.

-Ey Emirülmüminin, bana onların vasfını söyleyin!

İmam (a.s): Onlar, Allah'ın; "*Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin...*" diyerek hem kendisi, hem de Peygamberiyle birlikte kıldığı kimselerdir.

-Ey Emirülmüminin, Allah beni sana feda etsin, bana geniş olarak izahta bulun!

İmam (a.s): Onlar öyle kimselerdir ki Resulullah, son hutbesinde, yani şanı yüce Allah'ın onu katına aldığı günde haklarında şöyle buyurmuştu: Ben, aranızda onlara tutunduğunuz takdirde asla sapkınlığa düşmeyeceğiniz iki şey bırakıyorum: Allah'ın kitabı ve itretim olan Ehlibeyt'im. Her şeyin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Allah, bu ikisinin havuzun başında bana varıncaya dek birbirlerinden asla ayrılmayacağı sözünü verdi. [İki işaret parmağını yan yana getirerek] aynen şöyle diyorum; [işaret

1 . الكافي : ج 2 ص 415 ح 1 ، معاني الأخبار : ص 394 ح 45 نحوه إلى آخر الآية ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 616 ح 8 كلها عن سليم بن قيس .

2-Kemalu'd-Din, s.285, h.37; Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.253, h.177; el-İtikadat, s.121; el-Gaybetu'n-Numanî, s.81, h.10; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.626, h.10.

parmağı ile orta parmağını birleştirerek] böyle değil! Bunlardan biri diğerini geçmez. Öyleyse her ikisine tutunursanız sürçmez ve sapmazsınız; sakın onlardan öne geçmeye de çalışmayın ki sapıklığa düşersiniz.¹

490 . الإمام زين العابدين (عليه السلام) :
 إِنَّ أَوْلَى الْأَمْرِ الَّذِينَ جَعَلَهُمُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ أَيْمَّةً
 لِلنَّاسِ وَأَوْجَبَ عَلَيْهِمْ طَاعَتَهُمْ : أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ
 عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ، ثُمَّ الْحَسَنُ ، ثُمَّ
 الْحُسَيْنُ ابْنَا عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، ثُمَّ انْتَهَى
 الْأَمْرُ إِلَيْنَا² .

491 . الإمام الباقر (عليه السلام) — في
 قوله تعالى : (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
 وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ) — هِيَ فِي عَلِيٍّ وَفِي
 الْأَيْمَّةِ ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ مَوَاضِعَ الْأَنْبِيَاءِ ، غَيْرَ أَنَّهُمْ
 لَا يُحِلُّونَ شَيْئاً ، وَلَا يُخَرِّمُونَهُ³ .

492 . الكافي عن أبي بصير : سَأَلْتُ
 أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ :
 (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ
 مِنْكُمْ) ، فَقَالَ : نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ
 وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ (عليهم السلام)⁴ .

493 . الإمام الصادق (ع) : نَزَلَتْ (أَطِيعُوا
 اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ) فِي
 عَلِيٍّ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِي
 عَلِيٍّ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . وَقَالَ (ص) :
 أَوْصِيَكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ وَأَهْلِ بَيْتِي ؛ فَإِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ

1-el-Kafi, c.2, s.415, h.1; Maani'l-Ahbar, s.394, h.45; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.616, h.8, tamamı Suleym b. Kays'tan.

2 . كمال الدين : ص 319 ح 2 ، الاحتجاج : ج 2 ص 152 ح 188 ،
 إعلام الوری : ج 2 ص 194 کلها عن أبي خالد الكابلي .

3 . تفسير العیاشی : ج 1 ص 252 ح 173 عن عبد الله بن عجلان .

4 . الكافي : ج 1 ص 286 ح 1 .

عَزَّوَجَلَّ أَلَّا يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا حَتَّى يورِدَهُمَا عَلَى
الْحَوْضِ ، فَأَعْطَانِي ذَلِكَ . وَقَالَ : لَا تُعَلِّمُوهُمْ
فَهُمْ أَعْلَمُ مِنْكُمْ . وَقَالَ : إِنَّهُمْ لَن يُخْرِجُوكُمْ
مِنْ بَابٍ هَدَى ، وَلَن يُدْخِلُوكُمْ فِي بَابٍ ضَلَّاهُ¹ .

1 . الكافي : ج 1 ص 287 ح 1 عن أبي بصير .

490-İmam Zeynelabidin (a.s): Şanı yüce Allah'ın insanlara imamlar kıldığı ve itaatlerini üzerlerine farz ettiği emir sahipleri, Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib, sonra onun iki oğlu Hasan ile Hüseyin'dir (a.s); sonra da bu iş (imamet) bize ulaştı.¹

491-İmam Bakır (a.s) [*"Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin"* ayeti hakkında]: Bu ayet Ali ve imamlar hakkındadır. Allah, onları peygamberlerin yerine bırakmıştır. Sadece şu var ki, onlar herhangi bir şeyi helal veya haram kılmazlar.²

492-el Kafi [Ebu Basir'den]: İmam Sadık'tan (a.s) *"Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin"* ayetini sorduğumuzda şöyle buyurdu: Bu ayet, Ali b. Ebu Talib, Hasan ve Hüseyin (hepsine selam olsun) hakkında inmiştir.³

493-İmam Sadık (a.s): *"Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin!"* ayeti Ali, Hasan ve Hüseyin hakkında nazil olmuştur. Resulullah (s.a.a) Ali hakkında şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.

Yine şöyle buyurdu: Size Allah'ın kitabı ve Ehlibeyt'imi vasiyet ediyorum. Ben aziz ve celil olan Allah'tan havuzun başında bana varıncaya dek o ikisini birbirinden ayırmamasını istedim. O da bu isteğime icabet etti.

Yine şöyle buyurdu: Onlara öğretmeye kalkışmayın, zira onlar sizden daha iyi bilirler.

Yine şöyle buyurdu: Onlar sizi asla hidayet kapısından dışarı çıkarmaz ve asla sapkınlık kapısından içeri sokmazlar.⁴

1-Kemalu'd-Din, s.319, h.2; *el-İhticac*, c.2, s.152, h.188; *İlamu'l-Vera*, c.2, s.194, tamamı Ebu Halid el-Kabilî'den.

2-*Tefsir-i Ayyaşi*, c.1, s.252, h.173, Abdullah b. İclan'dan.

3-*el-Kafi*, c.1, s.286, h.1.

4-*el-Kafi*, c.1, s.287, h.1, Ebu Basir'den.

494 . تفسير العياشي عن عمرو بن سعيد :
سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ (عليه السلام) عَنْ قَوْلِهِ : (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ) ، قَالَ : عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَالْأَوْصِيَاءُ مِنْ بَعْدِهِ ¹ .

495 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) - في وصف علي (عليه السلام) - : هُوَ وَلِيُّ الْأَمْرِ بَعْدِي ، وَوَارِثُ عِلْمِي وَحِكْمَتِي ، وَسِرِّي وَعَلَانِيَتِي ، وَمَا وَرَثَةُ النَّبِيِّينَ قَبْلِي ، وَأَنَا وَارِثُ وَمُورِثُ ² .

496 . عنه (صلى الله عليه وآله) - في وصف علي (عليه السلام) - : هُوَ أَخِي ، وَوَصِيِّي ، وَوَلِيِّ أَمْرِكُمْ مِنْ بَعْدِي ³ .

5/2

الأميرُ بعدَ النَّبيِّ

497 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ، أَوْصِيَكُمْ بِوَصِيَّةٍ فَاَحْفَظُوهَا ، وَإِنِّي مُؤَدِّ إِلَيْكُمْ أَمْرًا فَاَقْبَلُوهُ : أَلَا إِنَّ عَلِيًّا أَمِيرُكُمْ مِنْ بَعْدِي ، وَخَلِيفَتِي فِيكُمْ ⁴ .

498 . عنه (صلى الله عليه وآله) - في وصف علي (عليه السلام) - : هُوَ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ ، وَأَمِيرُ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدَ وَفَاتِي ⁵ .

1 . تفسير العياشي : ج 1 ص 253 ح 176 .
2 . خصائص الأئمة (عليهم السلام) : ص 75 عن أبي موسى الضرير البجلي عن أبي الحسن (عليه السلام) .
3 . دعائم الإسلام : ج 1 ص 383 عن بريدة وراجع الأمالي للمصنوع : ص 175 ح 178 .
4 . الخصال : ص 462 ح 4 ، الاحتجاج : ج 1 ص 190 ح 37 كلاهما عن خالد بن سعيد بن العاص .
5 . إعلام الوری : ج 2 ص 184 عن الأصمغ بن نباتة عن الإمام علي (عليه السلام) .

494-Tefsir-i Ayyaşî [Amr b. Said'den]: "*Allah'a, Resule ve içinizden olan emir sahiplerine itaat edin!*" ayetini Ebu'l-Hasan'a (a.s) sorduğumda şöyle buyurdu: (Ayetten kasıt) Ali b. Ebu Talib ve ondan sonra gelen vasilerdir.¹

495-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: O, benden sonra emir sahibidir; ilmimin, hikmetimin, sırrımın ve aşikârımın varisidir; benden önceki peygamberlerin geride bıraktıklarının varisidir; ben de miras alan ve bırakanım.²

496-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vasfında]: O, kardeşim, vasim ve benden sonra sizin emir sahibinizdir.³

5/2

PEYGAMBER'DEN SONRAKİ EMİR

497-Resulullah (s.a.a): Ey Muhacir ve Ensar topluluğu! Size bir vasiyette bulunuyorum, onu muhafaza edin; size bir işi bırakıyorum, onu kabul edin. Şunu iyi bilin ki Ali, benden sonra sizin emiriniz ve içinizdeki halifemdir.⁴

498-Resulullah (s.a.a): [Ali'nin (a.s) vasfında]: O, her Müslüman'ın imamı ve vefatımdan sonra her müminin emiridir.⁵

1-Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.253, h.176.

2-Hasaisu'l-Eimme (a.s), s.75, Ebu Musa Dureyr el-Becelî vasıtası ile Ebu'l-Hasan'dan (a.s).

3-Daaimu'l-İslam, c.1, s.383, Bureyde'den. Ayrıca bkz: *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.175, h.178. Daha fazla bilgi için ayrıca bkz: *Biharu'l-Envar*, c.23, s.283-304; *el-Mizan fî Tefsir'il-Kurân*, c.4, s.385-414.

4-*el-Hisal*, s.462, h.4; *el-İhticac*, c.1, s.190, h.37, her ikisi de Halid b. Said b. As'tan.

5-*İlamu'l-Vera*, c.2, s.184, Asbag b. Nebate aracılığı ile İmam Ali'den (a.s).

499 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أَنَا سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ، وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ . . . إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَمِيرُهُمْ بَعْدِي¹ .

500 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ الْإِمَامُ بَعْدِي وَالْأَمِيرُ ، وَأَنْتَ الصَّاحِبُ بَعْدِي وَالْوَزِيرُ ، وَمَا لَكَ فِي أُمَّتِي مِنْ نَظِيرٍ² .

501 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَتَمَسَّكَ بِدِينِي وَيَرْكَبَ سَفِينَةَ النِّجَاةِ بَعْدِي فَلْيَقْتَدِ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، وَلْيُعَادِ عُدُوَّهُ ، وَلْيُؤَالَ وَلِيَّهُ ؛ فَإِنَّهُ وَصِيِّي ، وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ وَفَاتِي ، وَهُوَ إِمَامُ كُلِّ مُسْلِمٍ ، وَأَمِيرُ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي ، قَوْلُهُ قَوْلِي ، وَأَمْرُهُ أَمْرِي ، وَنَهْيُهُ نَهْيِي ، وَتَابِعُهُ تَابِعِي ، وَنَاصِرُهُ نَاصِرِي ، وَخَاذِلُهُ خَاذِلِي³ .

502 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ بَعَثَنِي إِلَيْكُمْ رَسُولًا ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَسْتَخْلِفَ عَلَيْكُمْ عَلِيًّا أَمِيرًا⁴ .

503 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ نَبِيَّهُ فَعَلِيٌّ أَمِيرُهُ⁵ .

-
- 1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص 678 ح 924 عن عائشة .
 - 2 . الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص 101 ح 77 عن مقاتل بن سليمان عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ، روضة الواعظين : ص 115 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 57 .
 - 3 . كمال الدين : ص 260 ح 6 ، التحصين لابن طاووس : ص 553 كلاهما عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .
 - 4 . الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص 492 ح 669 عن ابن عباس .
 - 5 . تهذيب الأحكام : ج 3 ص 144 ح 317 عن علي بن الحسين العبدى عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص 492 ح 669 عن ابن عباس وفيه « . . . فَإِنَّ عَلِيًّا أَمِيرُهُ » ، مصباح المتعجد : ص 748 ح 842 من دون إسناد إلى المعصوم ، الإقبال :

499-Resulullah (s.a.a): Ben öncekilerin ve sonrakilerin efendisiyim; Ali b. Ebu Talib... Müslümanların imamı, müminlerin mevlası ve benden sonra onların emiridir.¹

500-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benden sonra imam ve emirsin; sen benden sonra sahip ve vezirsin; Ümmetim içinde senin bir benzerin yoktur!²

501-Resulullah (s.a.a): Kim benim dinime sarılmak ve benden sonraki kurtuluş gemisine binmek istiyorsa Ali b. Ebu Talib'e uysun; düşmanıyla düşman, dostuyla dost olsun. Zira o benim vasım, hayatımda ve vefatımdan sonra ümmetim üzerindeki hali-femdir. O her Müslüman'ın imamı ve benden sonra her müminin emiridir. Onun sözü benim sözüm, onun emri benim emrim, onun nehyi benim nehyim, onun takipçisi benim takipçim, onun yardımcısı benim yardımcımdır ve onu yalnız bırakan beni yalnız bırakmıştır.³

502-Resulullah (s.a.a): Aziz ve celil olan Allah, beni size Peygamber olarak seçti ve bana, Ali'yi sizin üzerinize emir olarak bırakmamı emretti.⁴

503-Resulullah (s.a.a): Ben kimin Peygamberi isem Ali de onun emiridir.⁵

ج 2 ص 284 عن علي بن الحسن العبدی عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، تفسير فرات : ص 517 ح 675 عن حذيفة بن اليمان ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 430 ح 912 عن أنس .

1-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.678, h.924, Ayşe'den.

2-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.101, h.77, Mukatil b. Süleyman aracılığı ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s); *Ravzatu'l-Vaizin*, s.115; *el-Menakıb*, İbn-i Şeh-raşub, c.3, s.57.

3-*Kemalu'd-Din*, s.260, h.6; *el-Tahsin*, İbn-i Tavus, s.553, her ikisi de Hüseyin b. Halid aracılığı ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

4-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.492, h.669, İbn-i Abbas'tan.

5-*Tehzibu'l-Ahkam*, c.3, s.144, h.317, Ali b. Hüseyin el-Abdî aracılığı ile İmam Sadık 'tan (a.s); *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.492, h.669, İbn-i Abbas'tan; *Misbahu'l-Müteheccid*, s.748, h.842; *el-İkbal*, c.2, s.284, Ali b. Hüseyin el-Abdî vasıtası ile

- 504 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ وَلِيَّهُ فَعَلِيٌّ أَمِيرُهُ¹ .
- 505 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ أَمِيرُهُ فَعَلِيٌّ أَمِيرُهُ² .
- 506 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ³ .
- 507 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : أَنْتَ — يَا عَلِيُّ — أَمِيرُ مَنْ فِي السَّمَاءِ ، وَأَمِيرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ ، وَأَمِيرُ مَنْ مَضَى ، وَأَمِيرُ مَنْ بَقِيَ⁴ .
- 508 . عنه** (صلى الله عليه وآله) : إِنْ تَوَمَّرُوا

İmam Sadık'tan (a.s); *Tefsir-i Fırat*, s.517, h.675, Huzeyfe b. Yeman'dan; *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.430, h.912, Enes'ten; *el-İhticac*, c.1, s.297, h.52; *el-Yakin*, s.448, h.170, son iki kaynak Ubey b. Kab'dan.

- 1 . المناقب للكوفي : ج 1 ص 415 ح 328 و ج 2 ص 516 ح 1020 كلاهما عن أنس .
- 2 . معاني الأخبار : ص 66 ح 5 عن أبي سعيد ، بحار الأنوار : ج 37 ص 224 ح 100 .
- 3 . مسند ابن حنبل : ج 6 ص 401 ح 18506 عن البراء بن عازب و ج 7 ص 82 ح 19321 عن أبي الطفيل وص 86 ح 19344 وفيه «فإن علياً موله» وص 87 ح 19347 عن ميمون أبي عبد الله و ج 9 ص 51 ح 23204 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 597 ح 1017 وفيه «فإن علياً» ، المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 118 ح 4576 كلاهما نحوه والثلاثة الأخيرة عن زيد بن أرقم و ص 126 ح 4601 عن سعد بن مالك و ص 419 ح 5594 عن إياس الضبّي عن أبيه ، صحيح ابن حبان : ج 15 ص 376 ح 6931 عن أبي الطفيل وفيه « . . . فإن هذا موله . . . » بدل «فعلي موله» ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 499 ح 28 عن زيد بن يثيع و ج 29 عن أبي يزيد الأودي عن أبيه ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 150 ح 79 عن زيد بن أرقم و ص 177 ح 96 .
- 4 . مائة منقبة : ص 76 ح 26 ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 185 ح 31 عن أنس بن مالك وكلاهما عن ابن عباس ، الصراط المستقيم : ج 2 ص 54 وفيه «أنت أمير من الله على من مضى ومن بقي» .

عَلِيًّا - وَلَا أَرَاكُمْ فَاعْلَيْنَ - تَجِدُوهُ هَادِيًّا
مَهْدِيًّا ، يَأْخُذُ بِكُمْ الطَّرِيقَ الْمُسْتَقِيمَ¹ .

504-Resulullah (s.a.a): Ben kimin velisi isem Ali de onun emiridir.²

505-Resulullah (s.a.a): Ben kimin emiri isem Ali de onun emiridir.³

506-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev ve ona düşman olana düşman ol.⁴

507-Resulullah (s.a.a): Sen ey Ali! Göktekilerin, yerdekilerin, geçmiştekilerin ve gelecektekilerin emiri sensin.⁵

508-Resulullah (s.a.a): Eğer Ali'yi kendinize emir ediniyorsanız -ki bunu yapacağınızı sanmıyorum- onu hidayet edici ve hida-

1 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 232 ح 859 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 1 ص 231 ح 284 ، المعجم الأوسط : ج 2 ص 341 ح 2166 ، مسند البزار : ج 3 ص 33 ح 783 ، أسد الغابة : ج 4 ص 106 ح 3789 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 361 ، تاريخ دمشق : ج 24 ص 421 ح 9014 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 82 ح 99 .

2-*el-Menakib*, Kufi, c.1, s.415, h.328 ve c.2, s.516, h.1020, her ikisi de Enes'ten.

3-*Maani'l-Ahbar*, s.66, h.5, Ebu Said'den; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.224, h.100.

4-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.6, s.401, h.18506, Berra b. Azib'den; c.7, s.82, h.19321, Ebu Tufeyl'den; s.86, h.19344 ve s.87, h.19347, Meymun Ebu Abdullah'tan; c.9, s.51, h.23204; *Fazailu's-Sahabe*, İbn-i Hanbel, c.2, s.597, h.1017; *el- Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.118, h.4576, son üçü Zeyd b. Erkam'dan; s.126, h.4601, Sad b. Malik'ten; s.419, h.5594, İyas ed-Dabî, babasından; *Sahih-i İbn-i Habbân*, c.15, s.376, h.6931, Ebu Tufeyl'den; *el-Musannef*, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.499, h.28, Zeyd b. Yesi'den ve h.29, Ebu Yezid el-Evdî, babasından; *Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.150, h.79, Zeyd b. Erkam'dan ve s.177, h.96, Sad'dan; *Tarih-i Dimesk*, c.42, s.206, h.8682, Abdurrahman b. Ebu Leyla'dan; *el-Kafi*, c.1, s.294-295, h.3, Adulhamid b. Ebu Deylem vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s) ve c.8, s.27, h.4, Cabir b. Yezid vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); *Tehzibu'l-Ahkam*, c.3, s.263, h.746, Hassan el-Cemmal vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

5-*Mie Menkibe*, s.76, h.26; *Tevilu'l-Ayati'z-Zahire*, c.1, s.185, h.31, Enes b. Malik'ten, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; *es-Sıratu'l-Mustakim*, c.2, s.54, bu kaynakta "Sen Allah tarafından geçmiştekilerin ve gelecektekilerin emirisin" tabiri yer almıştır.

1 yete ermiş olarak bulursunuz; o, sizi doğru yola götürür.

509 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَنَا وَصِيّ نَبِيِّكُمْ ، وَخَلِيفَتُهُ ، وَإِمَامُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَمِيرُهُمْ وَمَوْلَاهُمْ² .

5/3

أَمِيرُ الْبَرَّةِ

510 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — يَوْمَ الْخُذْيَةِ وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِ عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هذا أَمِيرُ الْبَرَّةِ ، وَقَاتِلُ الْفَجْرَةِ ، مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ ، مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ — يَمُدُّ بِهَا صَوْتَهُ³ .

511 . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي يَوْمِ بَنِي النَّضِيرِ — : عَلِيٌّ إِمَامُ الْبَرَّةِ ، وَقَاتِلُ الْفَجْرَةِ ، مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ ، مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ⁴ .

512 . المستدرک علی الصحیحین عن جابر بن عبد الله : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) — وَهُوَ آخِذٌ بِضَبْعِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) — وَهُوَ يَقُولُ : هَذَا أَمِيرُ الْبَرَّةِ ، قَاتِلُ الْفَجْرَةِ ،

1-Müsned-i İbni Hanbel, c.1, s.232, h.859; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.1, s.231, h.284; el-Mucemu'l-Avsat, c.2, s.341, h.2166; Müsned-i Bezzar, c.3, s.33, h.783; Usdu'l-Gabe, c.4, s.106, No: 3789; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.361, tamamı Zeyd b. Yesi vasıtası ile İmam Ali'den (a.s); Tarih-i Dimeşk, c.24, s.421, h.9014, Yazid b. Yesi vasıtası ile İmam Ali'den (a.s) o da Resulullah'tan (s.a.a) ve s.420; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.82, h.99, her ikisi de Huzeyfe'den.

2 . مائة منقبة : ص 83 ح 32 ، الاستنصار : ص 22 كلاهما عن المسيّب .

3 . تاريخ بغداد : ج 2 ص 377 ح 877 و ج 4 ص 219 ح 1915 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 383 ح 8985 و 8986 ، المناقب لابن المغازلي : ص 84 ح 125 ، كفاية الطالب : ص 221 ; المسترشد : ص 622 ح 289 .

4 . المناقب للخوارزمي : ص 200 ح 240 ; كشف الغمّة : ج 1 ص 256 وراجع علل الشرائع : ص 213 ح 2 .

مَنْصُورٌ مِّنْ نَّصْرِهِ ، مَخْذُولٌ مِّنْ خِذْلِهِ - ثُمَّ مَدَّ
بِهَا صَوْتَهُ - ¹ .

**513 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي عَنْ حَظِيفَةَ بْنِ
الْيَمَانِ :** أَنْظَرُوا الْفِئَةَ الَّتِي فِيهَا عَلِيٌّ (عَلَيْهِ
السَّلَامُ) فَأَتَوْهَا وَلَوْ زَحْفًا عَلَى رُكْبَتَيْكُمْ ; فَإِنِّي
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) يَقُولُ : عَلِيٌّ
أَمِيرُ الْبَرَّةِ ، وَقَاتِلِ الْفَجْرَةَ ، مَنْصُورٌ مِّنْ
نَّصْرِهِ ، مَخْذُولٌ مِّنْ خِذْلِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ² .

509-İmam Ali (a.s): Ben, Peygamberinizin vasisi, onun halifesiyim;
müminlerin imamı, emiri ve mevlasıyım.³

5/3

İYİLERİN EMİRİ

510-Resulullah (s.a.a) [Hudeybiye günü Ali'nin (a.s) elinden tutarak yüksek sesle bağırdığında]: Bu, iyilerin emiri ve kötülerin katilidir. Ona yardım eden yardım görür, onu yalnız bırakan ise yalnız kalır.⁴

511-Resulullah (s.a.a) [Benî Nadîr'le yapılan savaşta]: Ali, iyilerin emiri ve kötülerin katilidir. Ona yardım eden yardım görür, onu yalnız bırakan yalnız kalır.⁵

512-el-Mustedrek ala's-Sahihayn [Cabir b. Abdullah'tan]: Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'in (a.s) kolundan tutarak şöyle buyurdu: Bu, iyilerin emiri ve kötülerin katilidir. Ona yardım eden yardım gö-

1 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 140 ح 4644 ، المناقب لابن المغازلی : ص 80 ح 120 .

2 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 483 ح 1054 ; المناقب للخوارزمي : ص 177 ح 215 .

3-Mie Menkıbe, s.83, h.32; el-İstinsar, s.22, her ikisi de Museyyib'den.

4-Tarih-i Bağdad, c.2, s.377, h.877 ve c.4, s.219, h.1915; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.383, h.8985 ve 8986; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.84, h.125; Kifayetu't-Talib, s.221; el-Musterşed, s.622, h.289, tamamı Cabir b. Abdullah'tan.

5-el-Menakıb, Harezmi, s.200, h.240; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.256, her ikisi de Amr b. As'tan. Ayrıca bkz: İlelu's-Şerayî, s.213, h.2.

rür, onu yalnız bırakan ise yalnız kalır.

Daha sonra aynı cümleleri yüksek sesle tekrar etti.¹

513-el-Emali, Şeyh Tusî [Huzeyfe b. Yeman'dan]: Ali'nin (a.s) aralarında bulunduğu gruba bir bakın; dizleriniz üzerinde sürünerek de olsa kendinizi o grubun yanına ulaştırın. Zira ben, Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ali, iyilerin emiri ve kötülerin katilidir. Ona yardım eden yardım görür, onu yalnız bırakan ise kıyamete kadar yalnız kalır.²

514 . الإمام الصادق (عليه السلام) - في ذكر مَنْ أَنْكَرَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ فِعْلَهُ وَجُلُوسَهُ فِي مَجْلِسِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) - : قَامَ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ : اتَّقُوا اللَّهَ - عِبَادَ اللَّهِ - فِي أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكُمْ ، وَارْجِعُوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ لَهُمْ ؛ فَقَدْ سَمِعْتُمْ مِثْلَ مَا سَمِعَ إِخْوَانُنَا فِي مَقَامٍ بَعْدَ مَقَامِ لِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) وَمَجْلِسٍ بَعْدَ مَجْلِسٍ يَقُولُ : أَهْلُ بَيْتِي أَيْمَنُكُمْ بَعْدِي ! وَيَوْمَئِذٍ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَيَقُولُ : إِنَّ هَذَا أَمِيرُ الْبَرَّةِ ، وَقَاتِلِ الْكُفْرَةَ ، مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ ، مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ !³

5/4

مَبْدَأُ تَسْمِيَةِ عَلِيٍّ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

515 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَتَى سُمِّيَ عَلِيٌّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، مَا أَنْكَرُوا فَضْلَهُ ؛ سُمِّيَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ . قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ

1-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.140, h.4644; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.80, h.120, burada "kâfirlerin katili" tabiri geçmiştir; el-Emali, Şeyh Tusî, s.483, h.1055.

2-el-Emali, Şeyh Tusî, s.483, h.1054; el-Menakıb, Harezmi, s.177, h.215. Ayrıca bkz: Rical-ı Keşşî, c.1, s.289, No: 129.

3 . الاحتجاج : ج 1 ص 199 ح 12 عن أبان بن تغلب ، الدرجات الرفيعة : ص 315 .

بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ
أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ¹ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ : بَلَى . قَالَ تَبَارَكَ
وَتَعَالَى : أَنَا رَبُّكُمْ ، وَمُحَمَّدٌ نَبِيُّكُمْ ، وَعَلِيُّ
أَمِيرُكُمْ² .

516 . الكافي عن علي بن أبي حمزة : سَأَلَ
أَبُو بَصِيرٍ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) وَأَنَا حَاضِرٌ ،
فَقَالَ : جُعِلْتُ فِدَاكَ ! كَمْ غُرَجَ بِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) ؟ فَقَالَ : مَرَّتَيْنِ ، فَأَوْقَفَهُ جِبْرِئِيلُ مَوْقِفًا ،
فَقَالَ لَهُ : مَكَانَكَ يَا مُحَمَّدُ ؛ فَلَقَدْ وَقَفْتُ مَوْقِفًا
مَا وَقَفَهُ مَلَكٌ قَطُّ وَلَا نَبِيٌّ

514-İmam Sadık (a.s) [Ebubekir'in yaptıklarını ve Peygamberin
(s.a.a) yerine oturmasını eleştirenlere hitaben yaptığı konuşmasında]:
Ebu Eyyub el-Ensarî ayağa kalkarak dedi ki: Ey Allah'ın kulları! Pey-
gamberinizin ehlibeyti konusunda Allah'tan sakının ve Allah'ın onlar
için farz kıldığı haklarını kendilerine iade edin. Zira ben de kardeşle-
rimiz gibi çeşitli yerlerde ve birçok mecliste Peygamberiniz Muham-
med'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ehlibeyt'im, benden sonra
sizin imamlarınızdır! O, Ali b. Ebu Talib'i işaret ederek şöyle buyuru-
yordu: Bu, iyilerin emiri ve kâfirlerin katilidir. Onu yalnız bırakan
yalnız kalır, ona yardım eden ise yardım görür!³

5/4

EMİRÜLMÜMİNİN UNVANININ İLK OLARAK ALİ'YE (A.S) VERİLİŞİ

515-Resulullah (s.a.a): Eğer insanlar Ali'ye ne zaman Emirülmü-
minin isminin verildiğini bilselerdi, onun faziletini inkâr etmezlerdi.
O, Âdem'in bedenine ruh üflendiği sırada Emirülmüminin olarak ad-

1 . الأعراف : 172 .

2 . الفردوس : ج 3 ص 354 ح 5066 ، ينابيع المودة : ج 2
ص 279 ح 802 وفيه إلى «والجسد» وكلاهما عن حذيفة ابن
اليمان و ح 803 عن أبي هريرة وفيه من قوله تعالى : نهج
الحق : ص 191 وفيه «روى الجمهور عنه (صلى الله عليه وآله)»
وراجع الفضائل لابن شاذان : ص 89 .

3-el-İhticac, c.1, s.199, h.12, Eban b. Tagleb'den; ed-Derecatu'r-Rafia, s.315.

landırıldı. Nitekim Allah "*Hani Rabbin Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz değil miyim?*" diye sormuştu da¹ melekler "Evet, (sen bizim Rabbinizsin)" demişlerdi. (İşte, o vakit) şanı yüce Allah "Ben sizin Rabbinizim, Muhammed peygamberinizdir, Ali de emirinizdir" buyurmuştu.²

516-el-Kafi [Ali b. Hamza'dan]: Benim de hazır bulunduğum bir vakit Ebu Basir, İmam Sadık'a (a.s) şöyle bir soru sordu: Canım size feda olsun! Acaba Resulullah (s.a.a) kaç kez miraca götürüldü?

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: İki defa (götürüldü). Cebraail, Peygamberi bir yerde durdurarak "Burada dur ey Muhammed! Şüphesiz sen öyle bir yerde durmuşsun ki daha önce hiçbir melek ve hiçbir peygamber orada durmamıştır..." dedi.

فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : يَا مُحَمَّدُ . قَالَ :
لَبَّيْكَ رَبِّي ، قَالَ : مَنْ لِامَّتِكَ مِنْ بَعْدِكَ ؟ قَالَ :
اللَّهُ أَعْلَمُ . قَالَ : عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ؛
أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ
الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ .

قَالَ : ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) لِأَبِي
بَصِيرٍ : يَا أَبَا مُحَمَّدٍ ، وَاللَّهِ مَا جَاءَتْ وَلايَةَ
عَلِيِّ (عليه السلام) مِنَ الْأَرْضِ ، وَلَكِنْ جَاءَتْ مِنَ
السَّمَاءِ مُشَافَهَةً³ .

517 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَوْحِيَ إِلَيَّ
فِي عَلِيٍّ أَنَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيِّدُ
الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ⁴ .

1-Âraf, 172.

2-el-Firdevs, c.3, s.354, h.5066; Yenabiu'l-Mevedde, c.2, s.279, h.802, her ikisi de Huzeyfe b. Yeman'dan ve h.803, Ebu Hureyre'den; Nehcü'l-Hak, s.191. Ayrıca bkz: el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.89.

3 . الكافي : ج 1 ص 442 ح 13 وراجع الاختصاص : ص 54 .

4 . موضح أوهام الجمع والتفريق : ج 1 ص 191 ؛ اليقين :
ص 184 ح 37 كلاهما عن أسعد بن زرارة وص 221 ح 64 عن أبي نذرة نحوه
وراجع تاريخ بغداد : ج 13 ص 123 ح 7106 .

518 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي مِنْ قِبَلِ رَبِّي بِأَمْرٍ قَرَّتْ بِهِ عَيْنِي ، وَفَرِحَ بِهِ صَدْرِي وَقَلْبِي ; يَقُولُ : إِنَّ عَلِيًّا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ¹ .

519 . عنه (صلى الله عليه وآله) : . . . أَنْتَ يَا عَلِيُّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي السَّمَاءِ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْأَرْضِ² .

520 . الإمام الحسين عن الإمام علي (عليهما السلام) : أَنَّهُ جَاءَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ : يَا أَبَا الْحَسَنِ ! إِنَّكَ تُدْعَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ; فَمَنْ أَمَرَكَ عَلَيْهِمْ ؟ قَالَ (عليه السلام) : اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ أَمَرَنِي عَلَيْهِمْ . فَجَاءَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيْصَدُقُ عَلِيٌّ فِيمَا يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ أَمَرَهُ عَلَى خَلْقِهِ ؟

O vakit şanı yüce Allah "Ey Muhammed!" diye seslendi.

Peygamber (s.a.a): Emrine amadeyim ey Rabbim!

Allah (c.c): Kendinden sonra ümmetin için yerine kim geçecek?

Peygamber (s.a.a): Allah daha iyi bilendir.

Allah (c.c): O, Ali b. Ebu Talib'dir. Doğrusu o, müminlerin emiri, Müslümanların efendisi ve alnı ak olanların önderidir.

Daha sonra İmam Sadık (a.s) Ebu Basir'e hitaben şöyle buyurdu: Ey Ebu Muhammed! Allah'a andolsun ki Ali'nin (a.s) velayeti yeryüzünden değil, sözlü hitapla gökyüzünden gelmiştir.³

517-Resulullah (s.a.a): Ali'nin müminlerin emiri, Müslümanların

1 . الاعتقادات : ص86 .

2 . اليقين : ص242 ح79 عن ابن عباس .

3-el-Kafi, c.1, s.442, h.13. Ayrıca bkz: el-Ihtisas, s.54.

efendisi ve alnı ak olanların önderi olduğu bana vahiyle bildirilmiştir.¹

518-Resulullah (s.a.a): Cebrail bana Rabbim katından gözümü aydınlatan, göğsüme ve kalbime ferahlık veren bir emir getirdi; (mesajda) diyor ki: Şüphesiz, Ali müminlerin emiri ve alnı ak olanların önderidir.²

519-Resulullah (s.a.a): Sen ey Ali! Gökte müminlerin emiri ve yerde müminlerin emirisin.³

520-İmam Hüseyin (a.s) [İmam Ali'den (a.s)]: Adamın biri yanına gelerek "Ey Ebu'l-Hasan! Sen müminlerin emiri olarak çağrılıyorsun; acaba seni kim müminler üzerine emir kıldı?" diye sordu.

İmam Ali (a.s): Celâl sahibi Allah beni müminler üzerine emir kıldı, diye cevap verince adam hemen Resulullah'ın (s.a.a) yanına gitti ve dedi ki: Ey Allah'ın Resülü! Acaba Ali, bizzat Allah tarafından halkın üzerine emir kılındığı konusunda doğru mu söylüyor?

فَغَضِبَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) ثُمَّ قَالَ : إِنَّ عَلِيًّا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بِوَلَايَةِ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ; عَقَدَهَا لَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ ، وَأَشْهَدَ عَلَى ذَلِكَ مَلَائِكَتُهُ⁴ . .

521 . الكافي عن جابر : قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) : لِمَ سُمِّيَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ قَالَ : اللَّهُ سَمَاهُ⁵ .

522 . حلية الأولياء عن القاسم بن جندب

1-Mevzih-u Evhami'l-Cem ve't-Tefrik, c.1, s.191; el-Yakin, s.184, h.37, her ikisi de Esad b. Zürrare'den ve s.221, h.64, Ebu Nezra'dan. Ayrıca bkz: Tarih-i Bağdad, c.13, s.123, h.7106.

2-el-İtikadat, s.86.

3-el-Yakin, s.242, h.79, İbn-i Abbas'tan.

4 . بشارة المصطفى : ص24 عن أبي حمزة عن الإمام زين العابدين (عليه السلام) .

5 . الكافي : ج1 ص412 ح4 ، مختصر بصائر الدرجات : ص171 .

عن أنس : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : يَا أَنَسُ ، أَكُتِبَ لِي وَضوءٌ . ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَنَسُ ، أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ عَلَيْكَ مِنْ هَذَا الْبَابِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيَدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَخَاتِمُ الْوَصِيِّينَ .

قَالَ أَنَسُ : قُلْتُ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ وَكَتَمْتُهُ ، إِذْ جَاءَ عَلَيَّ فَقَالَ : مَنْ هَذَا يَا أَنَسُ ؟ فَقُلْتُ : عَلِيٌّ ، فَقَامَ مُسْتَبْشِرًا فَاعْتَنَقَهُ ، ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ عَرَقَ وَجْهِهِ بِوَجْهِهِ ، وَيَمْسَحُ عَرَقَ عَلِيٍّ بِوَجْهِهِ .
قَالَ عَلِيٌّ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَدْ رَأَيْتُكَ صَنَعْتَ شَيْئًا مَا صَنَعْتَ بِي مِنْ قَبْلُ ؟ قَالَ : وَمَا يَمْنَعُنِي وَأَنْتَ تُؤْذِي عَنِّي ، وَتُسْمِعُهُمْ صَوْتِي ، وَتُبَيِّنُ لَهُمْ مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ بَعْدِي !¹

Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) öfkeleni ve bir süre sonra şöyle buyurdu: Şüphesiz Ali, şanı yüce Allah katından olan bir velayetle müminlerin emiridir; Allah, bu velayeti arşının üstünde ona okumuş, melekleri de buna şahit tutmuştur.²

521-el-Kafi [Cabir'den]: İmam Bakır'a (a.s) "Neden (Ali'ye) müminlerin emiri denmiştir?" diye sordum. "Çünkü ona Allah bu ismi vermiştir!" dedi.³

1 . حلية الأولياء : ج 1 ص 63 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 386 ح 8994 ، المناقب للخوارزمي : ص 85 ح 75 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 145 ح 109 ، كفاية الطالب : ص 211 ، الفردوس : ج 5 ص 364 ح 8449 ؛ الإرشاد : ج 1 ص 46 ، تفسير العياشي : ج 2 ص 262 ح 39 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 312 ح 232 والأربعة الأخيرة نحوه وص 430 ح 335 ، المسترشد : ص 601 ح 272 وراجع الاحتجاج : ج 1 ص 326 ح 55 واليقين : ص 137 ح 7 .

2-Beşaretu'l-Mustafa, s.24, Ebu Hamza vasıtası ile İmam Zeynelabidin'den (a.s).

3-el-Kafi, c.1, s.412, h.4; Muhtasar-u Basairi'd-Derecat, s.171.

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

522-Hilyetu'l-Evliya [Kasım b. Cundeb'den, o da Enes'ten]: Resulullah (s.a.a) "Ey Enes! Abdest almam için su dök!" dedi. (Abdest aldıktan) sonra kalkıp iki rekât namaz kıldı ve ardından şöyle buyurdu: Ey Enes! Şu kapıdan senin yanına girecek olan ilk kişi, müminlerin emiri, Müslümanların efendisi, alını ak olanların önderi ve vasilerin sonuncusudur.

Enes der ki: İçimden "Allah'ım, onu Ensardan biri kıl!" diye geçirdim. Derken Ali çıkageldi.

Resulullah (s.a.a): Bu kimdir ey Enes, diye sordu.

-Ali'dir, dedim.

Bunun üzerine sevinçle ayağa kalktı ve onunla kucaklaştı. Yüzünün terini Ali'nin yüzüne ve Ali'nin yüzündeki teri kendi yüzüne sürdü.

Ali dedi ki: Ey Allah'ın Resülü! Bana daha önce yapmadığın bir şeyi yaptığını gördüm?

Resulullah (s.a.a): Niye yapmayayım ki; sen benden olanı ulaştıracaksın, onlara benim sesimi duyuracaksın ve benden sonra üzerinde ihtilafa düşecekleri şeyi onlara sen açıklayacaksın!¹

523 . تاريخ دمشق عن أنس بن مالك : قال
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : أَسْكَبُ إِلَيَّ مَاءً - أَوْ
وَضُوءًا - فَتَوَضَّأَ ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ
قَالَ : يَا أَنَسُ ، أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ مِنْ هَذَا الْبَابِ
أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ ، سَيِّدُ
الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ² .

524 . رسول الله (ص) : يا أم سلمة ، إشهدي واسمعي :

¹1-Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.63; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.386, h.8994; el-Menakıb, Harezmî, s.85, h.75; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.145, h.109; Kifayetu't-Talib, s.211; el-Firdevs, c.5, s.364, h.8449; el-İrşad, c.1, s.46; Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.262, h.39; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.312, h.232; el-Musterşed, s.601, h.272. Ayrıca bkz: el-İhticac, c.1, s.326, h.55; el-Yakin, s.137, h.7.

²2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 303 ح 8837 .

هذا عَلِيٌّ؛ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ¹.

525 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا أُمَّ سَلَمَةَ ، هذا عَلِيٌّ ؛ سَيِّدُ مُبَجَّلٌ ، مُؤَمَّلُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَمَوْضِعُ سِرِّي وَعِلْمِي ، وَبَابِي الَّذِي آوَى إِلَيْهِ ، وَهُوَ الْوَصِيُّ عَلَى أَهْلِ بَيْتِي ، وَعَلَى الْأَخْيَارِ مِنْ أُمَّتِي ، هُوَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَهُوَ مَعِيَ فِي السَّنَاءِ الْأَعْلَى² .

526 . عنه (ص) : إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَمَوْلَاهُمْ بَعْدِي ؛ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ³ .

527 . عنه (ص) : يَا عَلِيٌّ ، أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ⁴ .

528 . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي وَصْفِ عَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَام) — : هُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ ، وَيَعْسُوبُ الدِّينِ ، وَخَيْرُ الْوَصِيِّينَ⁵ .

523-Tarih-i Düşük [Enes b. Malik'ten]: Resulullah (s.a.a) "Abdest almam için su dök!" dedi. Abdest aldı ve sonra kalkıp iki rekât namaz kıldı. Daha sonra şöyle buyurdu: Ey Enes! Şu kapıdan senin yanına girecek olan ilk kişi, müminlerin emiri, alını

1 . المناقب للخوارزمي : ص 142 ح 163 ، كفاية الطالب : ص 168 ؛ الإرشاد : ج 1 ص 47 ، بشارة المصطفى : ص 167 ، اليقين : ص 173 ح 30 و ص 415 ح 154 عن الإمام عليّ (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، شرح الأخبار : ج 1 ص 124 ح 53 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 54 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 368 ح 293 كلّها عن ابن عباس .

2 . المحاسن والمساوي : ص 44 عن ابن عباس .

3 . الأمالي للصدوق : ص 374 ح 471 ، بشارة المصطفى : ص 34 ، التحصين لابن طاووس : ص 563 ح 20 نحوه وكلّها عن ابن عباس .

4 . الأمالي للصدوق : ص 450 ح 609 عن عبد الله بن عباس ، تفسير فرات : ص 266 ح 360 عن الإمام عليّ (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) وليس فيه «وإمام المسلمين» .

5 . الأمالي للصدوق : ص 188 ح 197 ، بشارة المصطفى : ص 24 كلاهما عن عبد الله بن الفضل الهاشمي عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) .

ak olanların önderi ve müminlerin efendisi Ali'dir.¹

524-Resulullah (s.a.a): Ey Ümmü Seleme! Sen de şahit ol ve işit ki şu Ali, müminlerin emiri ve Müslümanların efendisidir.²

525-Resulullah (s.a.a): Ey Ümmü Seleme! Şu Ali, saygıdeğer efendidir, Müslümanların ümidi, müminlerin emiridir; sırrımın ve ilmimin haznesidir. Sığındığım kapıdır, ehlibeytim ve ümmetimin iyileri üzerindeki vasımdır. Dünya ve ahirette benim kardeşimdir. Yükseklerde benimle birlikte dir.³

526-Resulullah (s.a.a): Benden sonra Müslümanların imamı, müminlerin emiri ve onların mevlası Ali b. Ebu Talib'dir.⁴

527-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen müminlerin emiri, Müslümanların imamı ve alnı ak olanların önderisin.⁵

528-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vafında]: O, müminlerin emiri, alnı ak olanların önderi, dinin lideri ve vasilerin en hayırlısıdır.⁶

529 . عنه (صلى الله عليه وآله) — في وصفه
عَلَيْهِ (عليه السلام) — : هُوَ أَخِي وَوَزِيرِي ، وَخَيْرُ
مَنْ أَخْلَفَ فِي أَهْلِي ، وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ،
وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ بَعْدِي ، وَقَائِدُ الْغُرِّ

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.303, h.8837.

2-el-Menakıb, Harezmi, s.142, h.163; Kifayetu't-Talib, s.168; el-İrşad, c.1, s.47; Beşaretu'l-Mustafa, s.167; el-Yakin, s.173, h.30 ve s.415, h.154, İmam Ali (a.s) vasıtası ile Resulullah'tan (s.a.a); Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.124, h.53; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.54; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.368, h.293, hepsi de İbn-i Abbas'tan.

3-el-Mahasin ve'l-Mesavi, s.44, İbn-i Abbas'tan.

4-el-Emali, Şeyh Saduk, s.374, h.471; Beşaretu'l-Mustafa, s.34; et-Tahsin, İbn-i Tavus, s.563, h.20, tamamı İbn-i Abbas'tan.

5-el-Emali, Şeyh Saduk, s.450, h.609, Abdullah b. Abbas'tan; Tefsir-i Fırat, s.266, h.360, İmam Ali (a.s) vasıtası ile Peygamberden (s.a.a), burada "Müslümanların imamı" ifadesi yer almamıştır.

6-el-Emali, Şeyh Saduk, s.188, h.197; Beşaretu'l-Mustafa, s.24, her ikisi de Abdullah b. Fazl el-Haşimî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s).

المُحَجَّلِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ¹ .

530 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ : كُنَّا ذَاتَ يَوْمٍ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي مَسْجِدِ قُبَا - وَنَحْنُ نَقْرُءُ مِنْ أَصْحَابِهِ - إِذْ قَالَ : مَعَاشِرَ أَصْحَابِي ! يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ مِنْ هَذَا الْبَابِ رَجُلٌ ؛ هُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُسْلِمِينَ .

قَالَ : فَتَنْظَرُوا - وَكُنْتُ فِيْئَمَن نَّظَرَ - فَإِذَا نَحْنُ بِيَعْلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) قَدْ طَلَعَ ، فَقَامَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) فَاسْتَقْبَلَهُ وَعَانَقَهُ وَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ ، وَجَاءَ بِهِ حَتَّى أَجْلَسَهُ إِلَى جَانِبِهِ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ فَقَالَ : هَذَا إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي ، طَاعَتُهُ طَاعَتِي ، وَمَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَتِي ؛ وَطَاعَتِي طَاعَةُ اللَّهِ ، وَمَعْصِيَتِي مَعْصِيَةُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ² .

5/5

اِخْتِصَاصُ هَذَا الْإِسْمِ بِعَلِيٍّ

531 . رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ كُنْتُ مِنْ رَبِّي كَقَابِ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ، فَأَوْحَى إِلَيَّ رَبِّي مَا أَوْحَى ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، اقْرَأْ عَلَيَّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ السَّلَامَ ؛ فَمَا سَمَّيْتُ بِهِذَا أَحَدًا قَبْلَهُ ، وَلَا أُسَمِّي بِهِذَا أَحَدًا بَعْدَهُ³ .

1 . شرح الأخبار : ج1 ص206 ح170 عن ابن عباس .

2 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص634 ح850 بحار الأنوار : ج38 ص106 ح34 .

3 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص295 ح578 ، بشارة المصطفى : ص186 عن عيسى بن أحمد بن عيسى المنصوري عن الإمام الهادي عن آبائه عن الإمام علي (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) وراجع الكافي : ج1 ص441 ح8 والأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص701 ح956 .

529-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vasfında]: O, benim kardeşim ve vezirimdir; Ehlibeyt'im içinde yerime bıraktığım en hayırlı kişidir. Müslümanların efendisi, benden sonra müminlerin emiri ve kıyamet günü alını ak olanların önderidir.¹

530-el-Emali, Şeyh Saduk [Ebuzer el-Gifarî'den]: Bir gün ashaptan bir grupla Kuba Mescidi'ndeydik. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda bulunduğumuz bir sırada şöyle buyurdu: Ey ashabım! Şu kapıdan yanınıza gelecek olan (ilk) kişi müminlerin emiri ve Müslümanların imamıdır.

Ebuzer der ki: Herkes dikkatle kapıya baktı. Bakanların arasında ben de vardım. Derken Ali b. Ebu Talip (a.s) çıkageldi. Peygamber yerinden kalkarak onu karşıladı, kucaklaştı; iki gözünün arasından öptü ve getirip kendi yanına oturttu. Daha sonra o yüce bakışlarını bize yönelterek şöyle buyurdu: Bu, benden sonra sizin imamınızdır; ona itaat bana itaattir, ona asi olmak bana asi olmak demektir. Bana itaat Allah'a itaattir, bana asi olmak ise Allah'a asi olmaktır.²

5/5

BU İSMİN ALİ'YE HAS OLDUĞUNA DAİR

531-Resulullah (s.a.a): Geceleyin gökyüzüne götürüldüğümde ve Rabbime iki yay mesafesinde veya biraz daha yakın olduğum bir anda vahyedilmesi gereken ne varsa vahyetti, sonra da şöyle buyurdu: Ey Muhammed! Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib'e selam söyle. Ben ondan önce hiç kimseye bu ismi vermedim, ondan sonra da hiç kimseye vermeyeceğim.³

1-Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.206, h.170, İbn-i Abbas'tan.

2-el-Emali, Şeyh Saduk, s.634, h.850; Biharul-Envar, c.38, s.106, h.34.

3-el-Emali, Şeyh Tusî, s.295, h.578; Beşaretu'l-Mustafa, s.186, İsa b. Ahmed b. İsa el-Mensurî vasıtası ile İmam Hadi'den (a.s), babalarından (a.s), İmam Ali'den (a.s) o da Resulullah'tan (s.a.a). Ayrıca bkz: el-Kafi, c.1, s.441, h.8; el-Emali, Şeyh Saduk, s.701, h.956.

532 . عنه (صلى الله عليه وآله) : لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ ، ثُمَّ مِنْ السَّمَاءِ إِلَى السَّمَاءِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ؛ وَقَفْتُ بَيْنَ يَدَي رَبِّي عَزَّوَجَلَّ ، فَقَالَ لِي : يَا مُحَمَّدُ اخْتَرْتُ لَكَ عَلِيًّا فَاتَّخِذْهُ خَلِيفَةً وَوَصِيًّا ، وَنَحَلْتُهُ عِلْمِي وَحِلْمِي ، وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا ، لَمْ يَنْلَهَا أَحَدٌ قَبْلَهُ ، وَلَيْسَتْ لِأَحَدٍ بَعْدُهُ¹ .

533 . الإمام الصادق (عليه السلام) — وَسُئِلَ عَنْ الْقَائِمِ (عليه السلام) يُسَلَّمُ عَلَيْهِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ ؟ فَقَالَ — : لَا ، ذَاكَ اسْمٌ سَمَى اللَّهُ بِهِ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ، لَمْ يُسَمَّ بِهِ أَحَدٌ قَبْلَهُ وَلَا يَتَسَمَّى بِهِ بَعْدُهُ² .

534 . تفسير العياشي عن محمد بن إسماعيل الرازي عن رجل سمّاه : دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ! فَقَامَ عَلَى قَدَمَيْهِ فَقَالَ : مَهْ ! هَذَا اسْمٌ لَا يَصْلُحُ إِلَّا لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ، اللَّهُ سَمَّاهُ بِهِ وَلَمْ يُسَمَّ بِهِ أَحَدٌ غَيْرُهُ

قَالَ : قُلْتُ : فَمَاذَا يُدْعَى بِهِ قَائِمُكُمْ ؟ قَالَ : يُقَالُ لَهُ : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ³ .

535 . الإمام علي (عليه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى

1 . المناقب للخوارزمي : ص303 ح299 ؛ الأمالي للطوسي : ص343 ح705 كلاهما عن غالب الجهني عن الإمام الباقر عن آبائه (عليهم السلام) وفيه «لم يقلها» بدل «لم ينلها» ، المناقب للكوفي : ج1 ص410 ح326 عن سلام الجعفي عن محمد بن علي وفيه من «اخترت . . .» و«لم أسم» بدل «لم ينلها» .

2 . الكافي : ج1 ص411 ح2 ، تفسير فرات : ص193 ح249 كلاهما عن عمر بن زاهر .

3 . تفسير العياشي : ج1 ص276 ح274 ، بحار الأنوار : ج37 ص331 ح70 .

لله عليه وآله) أَمَرَ أَنْ أُدْعَى بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ فِي حَيَاتِهِ وَبَعْدَ مَوْتِهِ ، وَلَمْ يُطْلَقْ ذَلِكَ لِأَحَدٍ غَيْرِي¹ .

532-Resulullah (s.a.a): (Miraç) gecesi gökyüzüne götürüldüm. Bir gökten diğerine geçtik. Derken Sidretü'l-Münteha'ya vardığımda Rab-bimin dergâhında durdum.

Allah: Ey Muhammed, dedi... Ben senin için Ali'yi seçtim. Sen de onu halife ve vasi edin! Ben ilmimi ve hilmimi ona bahşettim. O, hak üzere Emirülmüminin'dir. Ondan önce hiç kimse buna ulaşmadı, ondan sonra da hiç kimse için böyle bir şey olmayacak!²

533-İmam Sadık (a.s): [Kaim'e (a.s) Emirülmüminin ismiyle selam verilir mi?" sorusuna cevaben]: Hayır, bu isim Allah'ın sadece Emirülmüminin'e (a.s) verdiği bir isimdir. Ondan önce hiç kimseye bu isim verilmemiştir; ondan sonra da hiç kimse bu ismi almayacaktır.³

534-Tefsir-i Ayyaşî [Muhammed b. İsmail er-Razî'den, o da ismini açıkladığı birinden]: İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzuruna varan bir kişi ona "Selam olsun sana ey Emirülmüminin!" dedi. Bunun üzerine İmam ayağa kalkarak: Hayır! Bu, Emirülmüminin'den (a.s) başkasına layık olmayan bir isimdir. Allah ona bu ismi vermiş; onun dışında hiç kimseye bu isim verilmemiştir... dedi.

Ravi der ki: Bunun üzerine "Sizin Kaim'iniz (Hz Mehdi) hangi isimle çağrılacak?" diye sordum. "Ona şöyle denilecek: Selam sana ey Bakıyyetullah (Allah'ın geride bıraktığı son hücceti), selam sana ey Resulullah'ın oğlu!" dedi.⁴

535-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a), hem hayatında, hem de ve-

1 . الخصال : ص580 ح1 عن مكحول .

2-el-Menakıb, Harezmî, s.303, h.299; el-Emali, Şeyh Tusî, s.343, h.705, her ikisi de Galib el-Cuhenî vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da babalarından (a.s); el-Menakıb, Kufî, c.1, s.410, h.326, Selam el-Cufî vasıtası ile Muhammed b. Ali'den.

3-el-Kaфі, c.1, s.411, h.2; Tefsir-i Fırat, s.193, h.249, her ikisi de Ömer b. Zahir'den.

4-Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.276, h.274; Biḥaru'l-Envar, c.37, s.331, h.70.

fatından sonra "Emirülmüminin" ismiyle çağrılmamı emretti ve bu ismin benden başkası için kullanılmasına izin vermedi.¹

1-*el-Hisal*, s.580, h.1, Mekhul'dan.

الفصل السادس

أحاديث الإمامة

6/1

إِمَامَتُهُ مِنَ اللَّهِ

536 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَخِي ، وَأَنَا أَخُوكَ ؛ أَنَا الْمُصْطَفَى لِلنُّبُوءَةِ ، وَأَنْتَ الْمُجْتَبَى لِلإِمَامَةِ ؛ وَأَنَا صَاحِبُ التَّنْزِيلِ ، وَأَنْتَ صَاحِبُ التَّأْوِيلِ ؛ وَأَنَا وَأَنْتَ أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّةِ . يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَصِيِّي وَخَلِيفَتِي ، وَوَزِيرِي وَوَارِثِي¹ .

537 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي ، وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي ، وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي ؛ لِأَنَّكَ مِنِّي كَنَفْسِي ؛ رَوْحُكَ مِنْ رَوْحِي ، وَطِينَتُكَ مِنْ طِينَتِي ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَنِي وَإِيَّاكَ ، وَاصْطَفَانِي وَإِيَّاكَ ؛ فَاخْتَارَنِي لِلنُّبُوءَةِ ، وَاخْتَارَكَ لِلإِمَامَةِ ؛ فَمَنْ

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 411 ح 533 ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 55 ؛ يَنَابِيعُ الْمَوْدَةِ : ج 1 ص 370 ح 6 نحوه وكلها عن أَبِي سَعِيدٍ عَقِيصًا عَنِ الْإِمَامِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ (عَلَيْهِمَا السَّلَام) .

أَنْكَرَ إِمَامَتَكَ فَقَدْ أَنْكَرَ نُبُوتِي¹ .

1 . الأُمالي للمدوق : ص155 ح149 ، عيون أخبار الرضا : ج1 ص297 ح53 ، فضائل الأشهر الثلاثة : ص79 ح61 كلها عن الحسن بن علي بن فضال عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .

ALTINCI FASIL

İMAMET HADİSLERİ

6/1

İMAMET ALLAH KATINDANDIR

536-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benim kardeşimsin, ben de senin kardeşinim; ben nübüvvet için seçildim, sen de imamet için seçildin; ben tenzilin sahibiyim, sen de tevilin sahibisin. Ben ve sen bu ümmetin iki babasıyız. Ey Ali! Sen, benim vasım, halifem, vezirim ve varisimsin.¹

537-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Seni öldüren beni öldürmüştür, sana buğz eden bana buğz etmiştir, sana küfreden bana küfretmiştir; zira sen, benim için özüm gibisin; senin ruhun benim ruhumdandır, senin tinetin benim tinetimdendir. Şüphesiz şanı yüce Allah, beni ve seni yarattı; beni ve seni seçti. Beni peygamberlik, seni de imamet için irade etti. Senin imametini inkâr eden benim peygamberliğiimi inkâr etmiştir.²

1-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.411, h.533; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.55; *Yenabi-u'l-Mevedde*, c.1, s.370, h.6, tamamı Ebu Said el-Ukeysa vasıtası ile İmam Hüseyin'den (a.s), o da babalarından (a.s).

2-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.155, h.149; *Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s)*, c.1, s.297, h.53; *Fazailu'l-Eşhure's-Selase*, s.79, h.61, tamamı Hasan b. Ali el-Fazzal vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s) o da babalarından (a.s).

538 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَطْلَعَ إِلَى الْأَرْضِ أَطْلَاعَةً فَأَخْتَارَنِي مِنْهَا ، فَجَعَلَنِي نَبِيًّا ، ثُمَّ أَطْلَعَ الثَّانِيَةَ فَأَخْتَارَ مِنْهَا عَلِيًّا ، فَجَعَلَهُ إِمَامًا ، ثُمَّ أَمَرَنِي أَنْ أَتَّخِذَهُ أَخًا وَوَلِيًّا وَوَصِيًّا وَخَلِيفَةً وَوَزِيرًا ، فَعَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ¹ .

539 . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي عَلِيٍّ (عليه السلام) — : إِعْلَمُوا مَعَاشِرَ النَّاسِ : أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَكُمْ وَلِيًّا وَإِمَامًا مُفْتَرَضًا طَاعَتُهُ عَلَى الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَعَلَى التَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ ، وَعَلَى الْبَادِي وَالْحَاضِرِ ، وَعَلَى الْأَعْجَمِيِّ وَالْعَرَبِيِّ ، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ ، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ ، وَعَلَى الْأَبْيَضِ وَالْأَسْوَدِ ، وَعَلَى كُلِّ مُوَحِّدٍ مَاضٍ حُكْمُهُ ، جَائِزٌ قَوْلُهُ ، نَافِذٌ أَمْرُهُ ، مَلْعُونٌ مَنْ خَالَفَهُ ، مَرْحُومٌ مَنْ تَبِعَهُ² .

540 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَعَاشِرَ النَّاسِ ! مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ قِيلاً ، وَأَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ؟ مَعَاشِرَ النَّاسِ ! إِنَّ رَبَّكُمْ جَلَّ جَلَالُهُ أَمَرَنِي أَنْ أَقِيمَ لَكُمْ عَلِيًّا عَلِمًا وَإِمَامًا ، وَخَلِيفَةً وَوَصِيًّا ، وَأَنْ أَتَّخِذَهُ أَخًا وَوَزِيرًا³ .

541 . عنه (صلى الله عليه وآله) : نَزَلَ عَلِيٌّ جَبْرَتِيلُ (عليه السلام) صَبِيحَةَ يَوْمٍ فَرِحًا مُسْتَبْشِرًا ،

1 . كمال الدين : ص257 ح2 ، إرشاد القلوب : ص415 ، كفاية الأثر : ص10 كلها عن عبد الله بن عباس .

2 . الاحتجاج : ج1 ص143 ح32 ، اليقين : ص349 ح127 كلاهما عن علقمة بن محمد الحضرمي عن الإمام الباقر (عليه السلام) ، روضة الواعظين : ص104 عن الإمام الباقر (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

3 . الأمالي للصدوق : ص83 ح49 ، بشارة المصطفى : ص153 كلاهما عن عبد الله بن عباس .

فَقُلْتُ : حَبِيبِي مَا لِي أَرَاكَ فَرِحاً مُسْتَبْشِراً ؟
 فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ! وَكَيْفَ لَا أَكُونُ كَذَلِكَ وَقَدْ
 قَرَّتْ عَيْنِي بِمَا أَكْرَمَ اللَّهُ بِهِ أَخَاكَ وَوَصِيَّكَ وَإِمَامَ
 أُمَّتِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ، فَقُلْتُ :
 وَبِمَ أَكْرَمَ اللَّهُ أَخِي وَإِمَامَ أُمَّتِي ؟

538-Resulullah (s.a.a): Yüce Allah, yeryüzüne nazar etti ve oradan beni seçti; peygamber kıldı. Daha sonra ikinci kez yeryüzüne nazar etti; oradan Ali'yi seçti ve onu imam kıldı. Sonra da bana onu kendim için kardeş, veli, vasi, halife ve vezir edinmemi emretti. Artık Ali benden, ben de Ali'denim.¹

539-Resulullah (s.a.a): [Ali (a.s) hakkında]: Ey insanlar! Biliniz ki Allah onu veli ve imam olarak tayin etti; itaatini de Muhacir, Ensar veya onlara iyilikle tabi olanlara, bedevi veya şehirliye, Arap veya aceme, hür veya köleye, küçük veya büyüğe, siyah veya beyaza (kısa- ca) her tevhid ehline farz kıldı. Onun hükmü kesin, sözü etkin ve emri herkes için geçerlidir. Ona muhalefet eden melundur; ona tabi olan ise rahmete ermiştir.²

540-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Kim Allah'tan daha güzel bir söz söyleyebilir ve kim Allah'tan daha doğru bir söz konuşabilir? Ey insanlar! Şanı yüce Rabbiniz bana, Ali'yi sizler için bir rehber, imam, halife ve vasi kılmamı, kendim için de kardeş ve vezir edinmemi emretti.³

541-Resulullah (s.a.a): Bir sabah vakti Cebrail oldukça mutlu ve neşeli bir halde yanıma geldi.

-Ey habibim, seni mutlu ve neşeli görüyorum, bunun sebebi nedir, diye sordum.

1-Kemalu'd-Din, s.257, h.2; İrşadu'l-Kulub, s.415; Kifayetu'l-Eser, s.10, tamamı İbn-i Abbas'tan.

2-el-İhticac, c.1, s.143, h.32; el-Yakin, s.349, h.127, her ikisi de Alkame b. Muhammed el-Hazremî vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); Ravzatu'l-Vaizin, s.104, İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

3-el-Emali, Şeyh Saduk, s.83, h.49; Beşaretu'l-Mustafa, s.153, her ikisi de Abdullah b. Abbas'tan.

Cebrail: Ey Muhammed! Böyle olmamam nasıl mümkün olabilir ki; Allah kardeşin, vasin ve ümmetinin imamı Ali b. Ebu Talib'e (a.s) ikramda bulundu, gözüm aydınlandı!

-(Allah), kardeşime ve ümmetimin imamına nasıl bir ikramda bulunmuş?

قَالَ : بَاهِيَ بِعِبَادَتِهِ الْبَارِحَةَ مَلَائِكَتُهُ وَحَمَلَةَ عَرْشِهِ وَقَالَ : مَلَائِكَتِي انظُرُوا إِلَيَّ حُجَّتِي فِي أَرْضِي عَلَى عِبَادِي بَعْدَ نَبِيِّي ، فَقَدْ عَفَرَ خَدَّهُ فِي التُّرَابِ تَوَاضَعًا لِعَظَمَتِي ، أَشْهَدُكُمْ أَنَّهُ إِمَامٌ خَلَقَنِي وَمَوْلَى بَرِيَّتِي¹ .

542 . الإمام الباقر (عليه السلام) : إِنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ اللَّهِ (عليه السلام) دَعَا رَبَّهُ فَقَالَ : (رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ)² فَنَالَتْ دَعْوَتُهُ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) ، فَأَكْرَمَهُ اللَّهُ بِالنُّبُوَّةِ ، وَنَالَتْ دَعْوَتُهُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ، فَاخْتَصَّهُ اللَّهُ بِالْإِمَامَةِ وَالْوَصَايَةِ .

وقَالَ اللَّهُ تَعَالَى : يَا إِبْرَاهِيمُ : (إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ) إِبْرَاهِيمُ : (وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ)³ قَالَ : الظَّالِمُ مَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ وَذَبَحَ لِلْأَصْنَامِ ، وَلَمْ يَبْقَ أَحَدٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَالْعَرَبِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُبْعَثَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) إِلَّا وَقَدْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ ، وَعَبَدَ الْأَصْنَامَ وَذَبَحَ لَهَا ، مَا خَلَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ

1 . المناقب للخوارزمي : ص319 ح322 ; مائة منقبة : ص131 ح77 كلاهما عن غياث بن إبراهيم عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) .

2 . إبراهيم : 35 .

3 . البقرة : 124 .

أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) ; فَإِنَّهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَجْرِيَ عَلَيْهِ الْقَلَمُ أَسْلَمَ ، فَلَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ إِمَامٌ أَشْرَكَ بِاللَّهِ وَذَبَحَ لِأَصْنَامٍ ; لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ : (لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ)¹ .

Cebrail: Allah, onun dün geceki ibadetiyle meleklerle ve arşının taşıyıcılarına karşı iftihar ederek şöyle buyurdu: Ey meleklerim! Peygamberimden sonra yeryüzündeki kullarım üzerindeki hüccetime bakın; azametim karşısındaki tevazuu ile nasıl da yanağını toprağa sürmüştü! Sizler de şahit olun ki o, yaratıklarımın imamı ve insanlarımların mevlasıdır.²

542-İmam Bakır (a.s): Allah'ın halili olan İbrahim, Rabbi-ne dua etti ve şöyle dedi: *Rabbim bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı puta tapmaktan uzak tut.*³ Onun duası Peygambere (s.a.a) ulaştı, Allah da ona nübüvvetle ikramda bulundu; İbrahim'in duası Ali b. Ebu Talib'e ulaştı, Allah ona da imamet ve vasiliği has kıldı.

Yüce Allah buyurdu ki: *Ey İbrahim! Ben seni insanlara imam yapacağım. İbrahim dedi ki: Soyumdan da. Allah dedi ki: Benim ahdim zalimlere ulaşmaz.*⁴

Allah'a ortak koşan ve putlara kurban kesen kişi zalimdir. Peygamberin bisetinden (risaletini açıklaması tebliğinden) önce Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib'den (a.s) başka Kureyş ve Arap'tan Allah'a ortak koşmamış, putlara tapınmamış, onlara kurban kesmemiş tek bir kişi dahi yoktur. Zira o, henüz mü-

1 . تفسير فرات : ص 222 ح 298 و ص 221 ح 297 وفيه إلى «الوصاية» .

2-el-Menakıb, Harezmi, s.319, h.322; Mie Menkıbe, s.131, h.77, her ikisi de Gıyas b. İbrahim vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s).

3-İbrahim, 35.

4-Bakara, 124.

kellefiyet kalemi üzerinde harekete geçmeden önce Müslüman oldu (İslam'ı izhar etti). Dolayısıyla bir imamın Allah'a şirk koşmuş ve putlara kurban kesmiş olması caiz değildir. Çünkü yüce Allah "Benim ahdim zalimlere ulaşmaz!" buyurmuştur.¹

543 . الإمام الصادق (عليه السلام) — لِمُحَمَّدِ بْنِ حَرْبِ الْهَلَالِيِّ — قَالَ عَلِيُّ (عليه السلام) : «أَنَا مِنْ أَحَمَدَ كَالضَّوِّ مِنَ الضَّوِّ» ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ مُحَمَّدًا وَعَلِيًّا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا كَانَا نُورًا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ قَبْلَ خَلْقِ الْخَلْقِ بِأَلْفِي عام ، وَأَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَمَّا رَأَتْ ذَلِكَ النُّورَ رَأَتْ لَهُ أَصْلًا قَدْ انْشَعَبَ فِيهِ شُعَاعٌ لَامِعٌ ، فَقَالَتْ : إلهنا وسيدنا ، ما هذا النُّورُ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِمْ : هذا نورٌ من نوري ؛ أصله نُبُوَّةٌ ، وفرعُه إِمَامَةٌ ؛ أَمَا النُّبُوَّةُ فَلِمُحَمَّدٍ عَبْدِي وَرَسُولِي ، وَأَمَا الإِمَامَةُ فَلِعَلِيِّ حُجَّتِي وَوَلِيِّي ، وَلَوْلَاهُمَا مَا خَلَقْتُ خَلْقِي . أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) رَفَعَ يَدَيِ عَلِيِّ (عليه السلام) بِغَدِيرِ خُمٍّ حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَى بَيَاضِ إِبْطِئِهِمَا ، فَجَعَلَهُ مَوْلَى الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ ؟ !²

6/2

إمامُ أولياءِ الله

544 . حلية الأولياء عن أنس بن مالك : بَعَثَنِي النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) إِلَى أَبِي بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ — وَأَنَا أَسْمَعُ — : يَا أَبَا بَرَزَةَ ! إِنَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ عَهْدٌ إِلَيَّ عَهْدًا

1-Tefsir-i Fırat, s.222, h.298 ve s.221, h.297.

2 . معاني الأخبار : ص351 ح1 ، علل الشرائع : ص174 ح1 .

فِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، فَقَالَ : إِنَّهُ رَايَةُ
الْهُدَى ، وَمَنَارُ الْإِيمَانِ ، وَإِمَامُ أَوْلِيَائِي ،
وَنُورُ جَمِيعِ مَنْ أَطَاعَنِي . يَا أَبَا بَرزَةَ ! عَلِيُّ
بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِينِي غَدًا فِي الْقِيَامَةِ ، وَصَاحِبُ
رَايَتِي فِي الْقِيَامَةِ عَلَى مَفَاتِيحِ خَزَائِنِ رَحْمَةِ
رَبِّي¹ .

543-İmam Sadık (a.s) [Muhammed b. Harb el-Hilalî'ye hita-
ben]: Ali (a.s) şöyle buyurdu: "**Benim Ahmed'e olan yakınlığım,
ışığın ışığa olan konumu gibidir.**"

Muhammed ve Ali'nin (Allah'ın salâtı her ikisine olsun) mahlû-
katın yaratılışından iki bin yıl önce Allah'ın huzurunda bir nur ola-
rak var olduklarını bilmez misin? Melekler bu nuru gördüklerinde
onun asıl kaynağının çok parlak bir şekilde yansıdığını müşahede
ettiler. Dediler ki: Ey mabudumuz ve efendimiz, bu nur da nedir?

Şanı yüce Allah onlara şöyle vahyetti: Bu, benim nurumdan bir
nurdur. Aslı nübüvvet, dalı ise imamettir. Nübüvvet, kulum ve re-
sulüm Muhammed'e aittir. İmamet ise hüccetim ve velim Ali'ye ait-
tir. Eğer bu ikisi olmasaydı mahlûkatımı yaratmazdım. Resulul-
lah'ın Gadir-i Hum gününde Ali'nin elinden tutarak kaldırdığını,
hatta insanların o ikisinin koltuk altının beyazlığını bile gördükleri
bir halde onu Müslümanların mevlası ve imamı olarak belirlediğini
bilmez misin?²

6/2

VELİLERİN İMAMI

544-Hilyetu'l-Evliya [Enes b. Malik'ten]: Peygamber (s.a.a) beni

1 . حلية الأولياء : ج 1 ص 66 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 330
ح 8892 ، تاريخ بغداد : ج 14 ص 99 ح 7441 وفيه «جنة» بدل
«رحمة» ، المناقب للخوارزمي : ص 311 ح 311 ، الفردوس : ج 5 ص 367
ح 8458 عن ابن عباس ، كفاية الطالب : ص 215 .

2-Maani'l-Ahbar, s.351, h.1; İlelu's-Şerayi, s.174, h.1.

Ebu Berze el-Eslemî'ye gönderdi. Sonra da ona şöyle buyurdu: Ey Ebu Berze! Âlemlerin Rabbi, Ali b. Ebu Talib hakkında bana bir söz vermiş ve buyurmuştur ki: O hidayet bayrağı, iman alameti, velilerimin imamı ve bana itaat eden herkesin nurudur. Ey Ebu Berze! Ali b. Ebu Talib yarınki kıyamette benim Emin'imdir. O günde Rabbimin rahmet haznelerinin anahtarları üzerine kurulacak sancağımın sahibidir.¹

545 . حلية الأولياء عن أبي برزة : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَهْدٌ إِلَيَّ عَهْدًا فِي عَلِيٍّ ، فَقُلْتُ : يَا رَبِّ بَيْنَهُ لِي . فَقَالَ : إِسْمَع ، فَقُلْتُ : سَمِعْتُ . فَقَالَ :

إِنَّ عَلِيًّا رَايَةُ الْهُدَى ، وَإِمَامُ أَوْلِيَائِي ، وَنُورٌ مِّنْ أَطَاعَنِي ، وَهُوَ الْكَلِمَةُ الَّتِي أَلْزَمْتُهَا الْمُتَّقِينَ ، مَن أَحَبَّهُ أَحَبَّنِي ، وَمَن أَبْغَضَهُ أَبْغَضَنِي ، فَبَشِّرُهُ بِذَلِكَ .

فَجَاءَ عَلِيٌّ فَبَشَّرْتُهُ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَفِي قَبْضَتِهِ ؛ فَإِنْ يُعَذِّبْنِي فَيَذْنِبِي ، وَإِنْ يُتِمَّ لِي الَّذِي بَشَّرْتَنِي بِهِ فَاللَّهُ أَوْلَى بِي . قَالَ : قُلْتُ : اَللَّهُمَّ أَجَلْ قَلْبَهُ وَاجْعَلْ رَبِيعَهُ الْإِيمَانَ . فَقَالَ اللَّهُ : قَدْ فَعَلْتُ بِهِ ذَلِكَ .

ثُمَّ إِنَّهُ رَفَعَ إِلَيَّ أَنَّهُ سَيَخْصُمُهُ مِنَ الْبَلَاءِ بِشَيْءٍ لَمْ يَخْصَمْ بِهِ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي ، فَقُلْتُ : يَا رَبِّ ! أَخِي وَصَاحِبِي . فَقَالَ : إِنَّ هَذَا شَيْءٌ قَدْ

¹-Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.66; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.330, h.8892; Tarih-i Bağdad, c.14, s.99, h.7441, bu kaynakta "rahmet" kelimesi yerine "cennet" ifadesi geçmiştir; el-Menakıb, Harezmi, s.311, h.311; el-Firdevs, c.5, s.368, h.8458, İbn-i Abbas'tan; Kifayetu't-Talib, s.215.

سَبَقَ ; إِنَّهُ مُبْتَلَىٰ وَمُبْتَلَىٰ بِهِ¹ .

545-Hilyet'ul Evliya: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Yüce Allah Ali hakkında bana bir ahidde bulundu. Rabbimden onu bana açıklamasını istedim. "Dinle!" dedi. "Dinliyorum" deyince şöyle buyurdu:

Şüphesiz ki Ali hidayet sancağı ve evliyamın (dostlarımın) imamıdır; bana itaat edenlerin nuru, takvalılara lazım kıldığım kelimedir. Her kim onu severse beni sevmiştir; her kim ona buğz ederse bana buğz etmiştir. Bunu ona müjdele!

Ali geldiğinde ona bu müjdeyi verdim. "Ey Allah'ın Resülü! Ben Allah'ın kuluyum ve O'nun (kudret) elindeyim. Eğer bana azap ederse, günahımdan ötürüdür. Eğer benim için müjdelediğiniz şeyi tamamlayacaksa, şüphesiz Allah'ın benim hakkımdaki iradesi daha fazladır!" dedi.

-Allah'ım, onun kalbini parlat ve imanı onun baharı kıl, diye dua ettim.

1 . حلیة الأولیاء : ج 1 ص 66 ، تاریخ دمشق : ج 42 ص 291 و ص 270 عن أبي جعفر وعمر بن علي وفيه إلى «بذلك» ، المناقب لابن المغازلي : ص 46 ح 69 ، كفاية الطالب : ص 73 ; معاني الأخبار : ص 126 ح 1 عن سلام الجعفي عن الإمام الباقر(عليه السلام) عن أبي بردة ، الأمالي للصدوق : ص 565 ح 765 عن سلام الجعفي عن الإمام الباقر(عليه السلام) عن أبي برزة وفيهما إلى «أحبني» و ص 376 ح 475 ، بشارة المصطفى : ص 35 كلاهما عن ابن عباس ، الأمالي للطوسي : ص 245 ح 428 عن عمر بن علي عن الإمام الباقر عن آبائه(عليهم السلام) عنه(صلى الله عليه وآله) وص 513 ح 1124 عن بريدة ابن حصيب الأسلمي ، شرح الأخبار : ج 1 ص 163 ح 118 عن الإمام الباقر عن آبائه(عليهم السلام) عنه(صلى الله عليه وآله) و ص 216 ح 195 ، المسترشد : ص 627 ح 294 عن عبد الله بن أبي رافع وفي السبعة الأخيرة إلى «بذلك» ، تفسير القمي : ج 2 ص 244 عن إسماعيل الجعفي عن الإمام الباقر(عليه السلام) عنه(صلى الله عليه وآله) ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 411 ح 326 عن سلام الجعفي عن محمد بن علي والتسعة الأخيرة نحوه .

Allah: Bunu onun için yaptım, dedi.

Daha sonra bana, onu ashabımdan kimseyi sınamadığı bir imtihana tabi tutacağını haber verdi.

-Ey Rabbim! Kardeşim ve yaverimi mi, diye sordum.

Allah: Bu, kesinleşmiş bir şeydir, dedi. O, imtihan edilecek ve (insanlar da) onunla imtihan edilecekler.¹

6/3

إِمَامُ الْمُتَّقِينَ

546 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام) — : مَرْحَبًا بِسَيِّدِ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ² .

547 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، إِنَّكَ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ ، وَيَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ³ .

1-Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.66; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.291 ve s.270, Ebu Cafer ve Ömer b. Ali'den, bu kaynakta "Bunu onun için yaptım" cümlesine kadar olan bölüm yer almıştır; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.46, h.69; *Kifayetu't-Talib*, s.73; *Maani'l-Ahbar*, s.126, h.765, Selam el-Cufi vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Ebu Berde'den; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.565, h.765, Selam el-Cufi vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Ebu Berze'den (bu kaynakta "Her kim onu severse beni sevmiştir" cümlesine kadar olan bölüm yer almıştır) ve s.376, h.475; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.35, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.245, h.428, Ömer b. Ali vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a) ve s.513, h.1124, Bureyde b. Hasib el-Eslemî'den; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.163, h.118, İmam Bakır'dan, babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a) ve s.216, h.195, *el-Musterşed*, s.627, h.294, Abdullah b. Rafi'den (son yedi kaynakta "Bunu onun için yaptım" cümlesine kadar); *Tefsir-i Kummi*, c.2, s.244, İsmail el-Cufi vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); *el-Menakıb*, Kufî, c.1, s.411, h.326, Selam el-Cufi vasıtası ile Muhammed b. Ali'den.

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 370 ، حلية الأولياء : ج 1 ص 66 كلاهما عن الشعبي عن الإمام علي (عليه السلام) .

3 . المناقب لابن المغازلي : ص 65 ح 93 ، المناقب للخوارزمي : ص 295 ح 287 ؛ اليقين : ص 490 ح 197 وفيهما «الدين» بدل «المؤمنين» وكلها عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام

548 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ; يا عَلِيُّ ، أَنْتَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ¹ .

549 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أُوجِيَ إِلَيَّ فِي عَلِيٍّ ثَلَاثٌ : أَنَّهُ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ² .

6/3

MUTTAKİLERİN İMAMI

546-Resulullah (s.a.a): [Ali'ye (a.s) hitaben]: Ne mutlu sana ey Müslümanların efendisi ve muttakilerin imamı.³

547-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Şüphesiz sen Müslümanların efendisi, muttakilerin imamı, alını ak olanların önderi ve müminlerin rehberisin.⁴

الرضا عن آبائه (عليهم السلام) ، صحيفة الإمام الرضا (عليه السلام) : ص 95 ح 29 ، الأمالي للطوسي : ص 345 ح 710 عن داود بن سليمان الغازي عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

1 . مائة منقبة : ص 51 ح 9 ، كنز الفوائد : ج 2 ص 12 كلاهما عن سليمان الأعمش عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ، بحار الأنوار : ج 38 ص 134 ح 88 .

2 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 148 ح 4668 ، تاریخ دمشق : ج 42 ص 303 ح 8836 ، موضح أوهام الجمع والتفريق : ج 1 ص 192 عن زرارة وكلها عن أسعد بن زرارة ، المناقب لابن المغازلي : ص 105 ح 147 عن عبد الله بن أسعد بن زرارة [عن أبيه] ، كنز العمال : ج 11 ص 620 ح 33011 نقلاً عن ابن النجار عن عبد الله بن أسعد بن زرارة ؛ بشارة المصطفى : ص 148 عن عبد الله بن الحرث عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

3-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.370; Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.66, her ikisi de Şâbî vasıtası ile İmam Ali'den (a.s).

4-el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.65, h.93; el-Menakıb, Harezmi, s.295, h.287; el-Yakin, s.490, h.197, (son ikisinde "müminlerin rehberisin" yerine "dinin rehberisin" ifadesi yer almıştır) tamamı Ahmed b. Amir et-Taî vasıtası

548-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen müminlerin emiri ve muttakilerin imamısın. Ey Ali, sen vasilerin efendisisin.¹

549-Resulullah (s.a.a): Ali hakkında bana üç şey vahye-dilmiştir: O, Müslümanların efendisi, muttakilerin imamı ve alını ak olanların önderidir.²

550 . عنه (صلى الله عليه وآله) : لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ انْتَهَيْتُ بِى إِلَى قَصْرِ مِنْ لُؤْلُؤٍ ، فِرَاشُهُ مِنْ ذَهَبٍ يَتَلَاوُ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ - أَوْ أَمَرَنِي - فِي عَلَيٍّ بِثَلَاثِ خِصَالٍ : أَنَّهُ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ³ .

551 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ فِي عَلَيٍّ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ لَيْلَةً أُسْرِيَ بِي : أَنَّهُ سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ

ile İmam Rıza'dan (a.s) o da babalarından (a.s); *Sahife-i İmam Rıza (a.s)*, s.95, h.29; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.345, h.710, Davud b. Süleyman el-Gazî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s) o da babalarından (a.s).

1-*Mie Menkıbe*, s.51, h.9; *Kenzu'l-Fevaid*, c.2, s.12, her ikisi de Süleyman Âmeş vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s) o da babalarından (a.s); *Biharu'l-Envar*, c.38, s.134, h.88.

2-*el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.303, h.8836; *Mevzih-u Evhami'l-Cem ve't-Tefrik*, c.1, s.192, Zürrare'den, (tamamı Esad b. Zürrare'den); *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.105, h.147, Abdullah b. Esad b. Zürrare'den, o da babasından; *Kenzu'l-Ummal*, c.11, s.620, h.33011, İbn-i Neccar vasıtası ile Abdullah b. Esad b. Zürrare'den; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.148, Abdullah b. Hars vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

3 . أَسَدُ الْغَابَةِ : ج 3 ص 173 ح 2813 ، تَارِيخُ دِمَشْقَ : ج 42 ص 302 ح 8834 كلاهما عن عبد الله بن أسعد بن زرارة و ص 303 ح 8835 ، المناقب لابن المغازلي: ص 104 ح 146 كلاهما عن أسعد بن زرارة ؛ بشارة المصطفى : ص 166 عن سعد بن زرارة الأنصاري وزاد فيه «وسيد الوصيين» ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 211 ح 131 عن جابر بن عبد الله و ص 229 ح 143 عن أسعد بن زرارة .

المُحَجَّلِينَ¹ .

552 . تفسير القمّي - في قوله تعالى : (فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ)² - : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَنْ ذَلِكَ الْوَحْيِ ، فَقَالَ : أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّ عَلِيًّا سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَأَوَّلُ خَلِيفَةِ يَسْتَخْلِفُهُ خَاتِمُ النَّبِيِّينَ³ .

553 . الإمام الرضا (عليه السلام) : عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَأَفْضَلُ الْوَصِيِّينَ⁴ .

550-Resulullah (s.a.a): Gökyüzüne götürüldüğüm gece yolculuğumda, inciden bir saraya vardım. Altından bir döşemesi vardı ve parlıyordu. Derken Allah bana Ali hakkında üç şey vahyetti [veya emretti]: O, Müslümanların efendisi, muttakilerin imamı ve alını ak olanların önderidir.⁵

1 . المعجم الصغير : ج 2 ص 88 ، تاريخ أصبهان : ج 2 ص 200 ح 1454 كلاهما عن عبد الله بن عكيم الجهني ، المناقب للخوارزمي : ص 328 ح 340 عن عبد الله بن عليم الجهني ؛ الخصال : ص 115 ح 94 عن عبد الله بن أسعد ابن زرارة ، الأمالي للمفيد : ص 173 ح 3 ، الأمالي للطوسي : ص 193 ح 328 كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) وكلهناحوه ، بشارة المصطفى : ص 56 ، الأمالي للصدوق : ص 434 ح 573 كلاهما عن ابن عباس و ص 563 ح 79 و ص 711 ح 978 كلاهما عن منصور الصيقل عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه وراجع تفسير فرات : ص 206 ح 272 .

2 . النجم : 10 .

3 . تفسير القمّي : ج 2 ص 334 ، بشارة المصطفى : ص 166 عن سعد بن زرارة الأنصاري .

4 . عيون أخبار الرضا : ج 2 ص 122 ح 1 عن الفضل بن شاذان ، تحف العقول : ص 416 وزاد في آخره «بعد النبيين» .

5-*Usdu'l-Gabe*, c.3, s.173, No: 2813; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.302, h.8834, her ikisi de Abdullah b. Esad b. Zürrare'den ve s.303, h.8835; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.104, h.146, her ikisi de Esad b. Zürrare'den; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.166 Sad b. Zürrare el-

551-Resulullah (s.a.a): Şanı yüce Allah Miraç Gecesi'nde Ali Hakkında bana üç şey vahyetti: O, müminlerin efendisi, muttakilerin imamı ve alnı ak olanların önderidir.¹

552-Tefsir-i Kummî ["Derken kuluna vahyetti, ne vahyettiye."² ayeti hakkında]: Resulullah'a (s.a.a) bu vahiy hakkında sorulduğunda şöyle buyurdu: Bana, Ali'nin vasilerin efendisi, muttakilerin imamı, alnı ak olanların önderi ve peygamberlerin sonuncusunun yerine bıraktığı ilk halifesi olduğunu vahyetti.³

553-İmam Rıza (a.s): Ali b. Ebu Talib (a.s) müminlerin emiri, muttakilerin imamı, alnı ak olanların önderi ve vasilerin en faziletlisidir.⁴

6/4

إِمَامٌ كُلُّ مُؤْمِنٍ بَعْدَ النَّبِيِّ

554 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : عَلِيُّ إِمَامٌ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي⁵ .

Ensari'den, (burada "o vasilerin efendisidir" ifadesi ilave edilmiştir); *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.211, h.131, Cabir b. Abdullah'tan ve s.229, h.143, Esad b. Zürrare'den.

1-*el-Mucemu's-Sagir*, c.2, s.88; *Tarih-i İsbehan*, c.2, s.200, h.1454, her ikisi de Abdullah b. Ukeym el-Cuheni'den; *el-Menakıb*, Harezmi, s.328, h.340, Abdullah b. Alim el-Cuheni'den; *el-Hisal*, s.115, h.94, Abdullah b. Esad b. Zürrare'den; *el-Emali*, Şeyh Mufid, s.173, h.3; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.193, h.328, her ikisi de Hüseyin b. Zeyd vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından, onlar da Resulullah'tan (s.a.a); *Beşaretu'l-Mustafa*, s.56; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.434, h.573, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; s.563, h.79 ve s.711 h.978, her ikisi de Mensur es-Saykal vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a). Ayrıca bkz: *Tefsir-i Fırat*, s.206, h.272.

2-Necm, 10.

3-*Tefsir-i Kummî*, c.2, s.334; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.166, Sad b. Zürrare el-Ensari'den.

4-*Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s)*, c.2, s.122, h.1, Fazl b. Şâzan'dan; *Tuhefu'l-Ukul*, s.416, son bölüme "Peygamberlerden sonra" ifadesi ilave edilmiştir.

5 . عيون أخبار الرضا : ج 1 ص 281 ح 26 عن محمد بن خالد البرقي عن الإمام الجواد عن أبيه عن جده (عليهم

555 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ . . . مَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، وَإِمَامُ كُلِّ مُؤْمِنٍ ، وَقَائِدُ كُلِّ تَقِيٍّ¹ .

556 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام) — : أَنْتَ إِمَامُ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ ، وَوَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ بَعْدِي² .

557 . عنه (صلى الله عليه وآله) — بَعْدَ انْصِرَافِهِ مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ — : مَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ النِّجَاةَ بَعْدِي وَالسَّلَامَةَ مِنَ الْفِتَنِ الْمُرْدِيَةِ فَلْيَتَمَسَّكَ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ؛ فَإِنَّهُ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ ، وَالْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ ، وَهُوَ إِمَامُ كُلِّ مُسْلِمٍ بَعْدِي³ .

558 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ عَلِيًّا إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي . . . مَنْ أَقَرَّ بِإِمَامَتِهِ فَقَدْ أَقَرَّ بِتُبُّوتِي ، وَمَنْ أَقَرَّ بِتُبُّوتِي فَقَدْ أَقَرَّ بِوَحْدَانِيَّةِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ⁴ .

6/4

PEYGAMBERDEN SONRA HER MÜMİNİN İMAMI

554-Resulullah (s.a.a): Ali, benden sonra her müminin ima-

(السلام) عن الأجلح الكندي عن ابن بريدة عن أبيه ، معاني الأخبار : ص 67 ح 6 عن أبي سعيد ، بحار الأنوار : ج 38 ص 129 ح 81 .

1 . الأمالي للصدوق: ص 175 ح 178 ، بشارة المصطفى: ص 198 كلاهما عن ابن عباس، بحار الأنوار: ج 28 ص 37 ح 1 .

2 . المناقب للخوارزمي : ص 61 ح 31 ؛ الأمالي للطوسي : ص 351 ح 726 كلاهما عن أبي ليلي .

3 . مائة منقبة : ص 69 ح 21 ، التحصين لابن طاووس : ص 603 كلاهما عن ابن عباس .

4 . معاني الأخبار : ص 372 ح 1 عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج 38 ص 129 ح 81 .

mıdır.¹

555-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib... her Müslüman'ın mevlası, her müminin imamı ve her takvalının önderidir.²

556-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen benden sonra kadın-erkek her müminin imamı ve velisisin.³

557-Resulullah (s.a.a) [Veda Haccı'ndan döndüğünde]: Sizden her kim benden sonra bir kurtuluş ve helak edici fitnelerden bir çıkış istiyorsa Ali b. Ebu Talib'e sarılsın. Zira o, Sıddık-ı Ekber ve Faruk-u Âzam'dır. Benden sonra her Müslüman'ın imamıdır.⁴

558-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Ali, benden sonra imamınızdır... Kim onun imametini ikrar ederse, benim peygamberliğimi ikrar etmiştir ve kim benim peygamberliğimi ikrar ederse, Allah'ın birliğini ikrar etmiştir.⁵

559 . الخصال عن سهل بن حنيف : أشهد أني سمعتُ رسولَ الله (صلى الله عليه وآله) قالَ عَلَى الْمَنبَرِ : إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ،

1-Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, s.281, h.26, Muhammed b. Halid el-Berkî vasıtası ile İmam Muhammed Taki'den, babasından (a.s), o da ced-dinden (a.s), o da Ecleh el-Kindî'den, o da İbn-i Bureyde'den, o da babasından; *Maani'l-Ahbar*, s.67, h.6, Ebu Said'den; *Biharu'l-Envar*, c.38, s.129, h.81.

2-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.175, h.178; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.198, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; *Biharu'l-Envar*, c.38, s.129, h.1.

3-*el-Menakıb*, Harezmi, s.61, h.31; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.351, h.726, her ikisi de Ebu Leyla'dan.

4-*Mie Menkıbe*, s.69, h.21; *el-Tahsin*, İbn-i Tavus, s.603, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

5-*Maani'l-Ahbar*, s.372, h.1, İbn-i Abbas'tan; *Biharu'l-Envar*, c.38, s.129, h.81.

وَهُوَ أَنْصَحُ النَّاسِ لِأُمَّتِي¹ .

560 . الاحتجاج عن سهل بن حنيف : يا مَعَشَرَ قُرَيْشٍ ، إِشْهَدُوا عَلَيَّ أَنِّي أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي هَذَا الْمَكَانِ - يَعْنِي الرُّوْضَةَ - وَقَدْ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَهُوَ يَقُولُ : أَيُّهَا النَّاسُ ! هَذَا عَلِيٌّ ; إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي ، وَوَصِيِّي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ وَفَاتِي² .

561 . رسول الله (ص) : عَلَيَّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَهُ ، وَهُوَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي³ .

562 . عنه (ص) - لِعَلِيٍّ (ع) - : أَنْتَ وَارِثُ عِلْمِي ، وَأَنْتَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي⁴ .

563 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلَيَّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِي سِلْمًا ، وَأَكْثَرُهُمْ عِلْمًا ، وَأَصَحُّهُمْ دِينًا ، وَأَفْضَلُهُمْ يَقِينًا ، وَأَحْلَمُهُمْ حِلْمًا ، وَأَسَمَحُهُمْ كَفًّا ، وَأَشَجَّهُمْ قَلْبًا ، وَهُوَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي⁵ .

559-el-Hisal [Sehl b. Huneyf'ten]: Ben şahitlik ederim ki Resulullah (s.a.a) minber üzerinde şöyle buyurmuştu: Benden sonra

1 . الخصال : ص465 ح4 ، الاحتجاج : ج1 ص303 ح52 ، المناقب للكوفي : ج1 ص420 ح330 كلاهما عن عبد الله بن الحسن عن أبيه عن جده (عليهما السلام) عن أبي بن كعب ، اليقين : ص452 ح170 عن يحيى بن عبد الله بن الحسن عن جده عن الإمام علي (عليهما السلام) عن أبي بن كعب وكلها نحوه .

2 . الاحتجاج : ج1 ص198 ح10 ، الصراط المستقيم : ج2 ص82 ، نهج الإيمان : ص584 ، بحار الأنوار : ج28 ص200 ح10 .

3 . كفاية الأثر : ص117 عن أبي أيوب الأنصاري .

4 . كفاية الأثر : ص132 عن عمران بن الحصين و ص157 عن محمد ابن الحنفية عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) و ص100 عن زيد بن أرقم وفيهما من «أنت الإمام . . .» .

5 . الأمالي للصدوق : ص57 ح13 ، مائة منقبة : ص74 ح25 ، كنز الفوائد : ج1 ص263 كلها عن جابر بن عبد الله الأنصاري .

imamınız Ali b. Ebu Talib'dir. O, insanlar arasında ümmetimin hayrını en fazla düşünen kimsedir.¹

560-el-İhticac [Sehl b. Huneyf'ten]: Ey Kureyş topluluğu! Siz de şahit olun ki ben Resulullah'ın (s.a.a) bu mekânda (Ravza'da) Ali b. Ebu Talib'in elinden tutarak şöyle buyurduğunu gördüm: Ey insanlar! Şu Ali, benden sonra imamınızdır; hayatımda ve vefatımdan sonra vasimdir.²

561-Resulullah (s.a.a): Ali hak iledir, hak da onunla; o, benden sonra imam ve halifedir.³

562-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen benim ilimin varisi, benden sonra imam ve halifesin.⁴

563-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib, ümmetimin İslam'da geçmişi en uzun olanı; ilmi herkesten çok olanı ve dini en sahih olanıdır. Yakın açısından ümmetimin en üstünü, onların en mukavimi, cömertlikte eli en açık olanı ve kalben herkesten daha şecaatli olanıdır. O, benden sonra imam ve halifedir.⁵

6/5

إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ

1-*el-Hisal*, s.465, h.4; *el-İhticac*, c.1, s.303, h.52; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.420, h.330, her ikisi de Abdullah b. Hasan'dan, babasından ve ceddinden (hepsine selam olsun), o da Ubey b. Kab'dan; *el-Yakin*, s.452, h.170, Yahya b. Abdullah b. Hasan'dan, ceddinden, İmam Ali'den (a.s) o da Ubey b. Kab'dan.

2-*el-İhticac*, c.1, s.198, h.10; *es-Sıratu'l-Mustakim*, c.2, s.82; *Nehcü'l-İman*, s.584; *Biharu'l-Envar*, c.28, s.200, h.10.

3-*Kifayetu'l-Eser*, s.117, Ebu Eyyub el-Ensari'den.

4-*Kifayetu'l-Eser*, s.132, İmran b. Husayn'dan; s.157, Muhammed b. Hanefiye vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); s.100, Zeyd b. Erkam'dan.

5-*el-Emali*, Saduk, s.57, h.13; *Mie Menkıbe*, s.74, h.25; *Kenzu'l-Fevaid*, c.1, s.263, tamamı Cabir b. Abdullah el-Ensari'den.

564 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمَّا عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ وَاخْتَصَّنِي بِلَطِيفِ نِدَائِهِ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ . . . إِنِّي قَدْ جَعَلْتُ عَلِيًّا إِمَامَ الْمُسْلِمِينَ¹ .

565 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ . . . إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ الْإِيمَانَ إِلَّا بِوِلَايَتِهِ وَطَاعَتِهِ² .

566 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ ، وَيَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ³ .

567 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ ، وَحُجَّةُ اللَّهِ بَعْدِي عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ⁴ .

568 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ ، وَأَنْتَ بَابُ اللَّهِ . . . يَا عَلِيُّ أَنْتَ إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَخَيْرُ الْوَصِيِّينَ ، وَسَيِّدُ الصَّدِيقِينَ⁵ .

569 . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ عَلِيًّا خَلِيفَةُ اللَّهِ وَحُجَّةُ اللَّهِ ، وَإِنَّهُ لِإِمَامُ الْمُسْلِمِينَ⁶ .

570 . عنه (صلى الله عليه وآله) : هُوَ إِمَامُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ ، وَقَاتِلُ النَّكِيثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ⁷ .

1 . مائة منقبة : ص 73 ح 24 ، اليقين : ص 239 ح 78 ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 186 ح 34 .

2 . بشارة المصطفى : ص 18 و ص 161 كلاهما عن ابن عباس .

3 . الأمالي للصدوق : ص 450 ح 609 ، بشارة المصطفى : ص 58 كلاهما عن ابن عباس .

4 . الأمالي للصدوق : ص 375 ح 475 ، بشارة المصطفى : ص 35 ، بحار الأنوار : ج 38 ص 100 ح 19 .

5 . عيون أخبار الرضا : ج 2 ص 6 ح 13 عن ياسر الخادم عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .

6 . بشارة المصطفى : ص 24 عن أبي حمزة عن الإمام زين العابدين عن أبيه عن جده (عليهم السلام) .

7 . شرح الأخبار : ج 2 ص 205 ح 533 .

6/5

MÜSLÜMANLARIN İMAMI

564-Resulullah (s.a.a): Yüce Allah beni gökyüzüne yükselttiğinde latif sedasıyla beni muhatap alarak şöyle buyurdu: Ey Muhammed!.. Ben Ali'yi Müslümanlara imam kıldım.¹

565-Resulullah (s.a.a): Ali... Müslümanların imamıdır. Allah onun velayeti ve itaati üzere olmayan imanı kabul etmez.²

566-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen müminlerin emiri, Müslümanların imamı, alnı ak olanların önderi ve muttakilerin rehberisin.³

567-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen Müslümanların imamı, müminlerin emiri, alnı ak olanların önderi ve benden sonra tüm mahlûkat üzerinde Allah'ın hüccetisin.⁴

568-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen Allah'ın hüccetisin, sen Allah'ın kapısı... Ey Ali! Sen Müslümanların imamı, müminlerin emiri, vasilerin en üstünü ve sıddıkların efendisisin.⁵

569-Resulullah (s.a.a): Ali, Allah'ın halifesi, hücceti ve Müslümanların imamıdır.⁶

570-Resulullah (s.a.a): O, müminlerin imamı ve alnı ak olanların önderi; ahdini bozanların, zalimlerin ve dinden çıkanların katilidir.⁷

1-Mie Menkıbe, s.73, h.24; el-Yakin, s.239, h.78; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.186, h.34, tamamı İbn-i Abbas'tan.

2-Beşaretu'l-Mustafa, s.18, ve s.161, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

3-el-Emali, Şeyh Saduk, s.450, h.609; Beşaretu'l-Mustafa, s.58, ikisi de İbn-i Abbas'tan.

4-el-Emali, Saduk, s.375, h.475; Beşaretu'l-Mustafa, s.35, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; Biharul-Envar, c.38, s.100, h.19.

5-Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.6, h.13, Yasir el-Hadim vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s) o da babalarından (a.s).

6-Beşaretu'l-Mustafa, s.24, Ebu Hamza vasıtası ile İmam Zeynelabidin'den (a.s), babasından (a.s), o da ceddinden (a.s).

7-Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.205, h.533.

- 571 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يا عَلِيُّ . . .
 إِنَّكَ لَسَبِيلُ الْجَنَّةِ ، وَرَايَةُ الْهُدَى ، وَعَلَمُ الْحَقِّ ،
 وَإِمَامٌ مَنْ آمَنَ بِي ، وَوَلَّيْتُ مَنْ تَوَلَّانِي¹ .
- 572 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَعَاشِرَ النَّاسِ !
 إِنَّ عَلِيًّا مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ ، خُلِقَ مِنْ طِينَتِي ،
 وَهُوَ إِمَامُ الْخَلْقِ بَعْدِي² .
- 573 . الإِمَامُ عَلِيٌّ (عليه السلام) : خَرَجَ عَلَيْنَا
 رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ذَاتَ يَوْمٍ وَيَدِي فِي يَدِهِ
 — هَكَذَا — وَهُوَ يَقُولُ : خَيْرُ الْخَلْقِ بَعْدِي وَسَيِّدُهُمْ
 أَخِي هَذَا ، وَهُوَ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ ، وَمَوْلَى كُلِّ
 مُؤْمِنٍ³ .
- 574 . عنه (عليه السلام) : أَنَا إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ ،
 وَقَائِدُ الْمُتَّقِينَ ، وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ⁴ .

6/6

إِمَامُ الْأُمَّةِ

- 575 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يا عَلِيُّ ، أَنْتَ
 وَصِيِّي وَخَلِيفَتِي ، وَإِمَامُ أُمَّتِي بَعْدِي⁵ .
- 576 . عنه (ص) : يَا عَلِيُّ، أَنْتَ وَصِيِّي وَإِمَامُ أُمَّتِي؛

1 . شرح الأخبار : ج 2 ص 264 ح 567 عن أبي ذر .
 2 . الأمالي للصدوق : ص 188 ح 197 ، بشارة المصطفى : ص 24
 كلاهما عن عبد الله بن الفضل الهاشمي عن ف
 الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ، بحار الأنوار : ج 37
 ص 109 ح 2 .
 3 . كمال الدين : ص 259 ح 5 ، إعلام الوري : ج 2 ص 184 كلاهما
 عن الأصبغ بن نباتة وفيه «أمير» بدل «مولى» .
 4 . الأمالي للصدوق : ص 77 ح 44 ، روضة الواعظين : ص 125 ،
 بحار الأنوار : ج 39 ص 341 ح 12 .
 5 . الأمالي للصدوق : ص 434 ح 573 ، اليقين : ص 494 ح 201
 كلاهما عن ابن عباس ، كمال الدين : ص 669 ح 14 عن الأصبغ بن
 نباتة عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله)
 نحوه .

مَنْ أَطَاعَكَ أَطَاعَنِي، وَمَنْ عَصَاكَ عَصَانِي¹ .

571-Resulullah (s.a.a): Ey Ali!.. Şüphesiz sen cennetin yolu, hidayet sancağı ve hakkın nişanesisin; bana iman eden herkesin imamı ve beni veli edinen herkesin velisisin.²

572-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Ali bendendir, ben de Ali'denim; o benim mayamdan yaratıldı ve benden sonra halkın imamı odur.³

573-İmam Ali (a.s): Bir gün Resulullah (s.a.a) yanımıza geldi. Elimi [şu şekilde] eline alarak şöyle buyurdu: Benden sonra halkın en üstünü ve onların efendisi şu kardeşimdir. Bu, her Müslümanın imamı ve her müminin mevlasıdır.⁴

574-İmam Ali (a.s): Ben, Müslümanların imamı, muttakilerin önderi ve müminlerin mevlasıyım.⁵

6/6

ÜMMETİN İMAMI

575-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benden sonra vasım, halifem ve ümmetimin imamısın.⁶

576-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benim vasım ve ümmetimin imamısın; her kim sana itaat ederse bana itaat etmiştir ve her kim sana

1 . الأُمّالِي لِلصَّدُوقِ : ص 62 ح 24 ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 147 كَلَاهِمَا عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الْإِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَنْ آبَائِهِ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج 38 ص 90 ح 2 .

2-Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.264, h.567, Ebuzer'den.

3-el-Emali Saduk, s.188, h.197; Beşaretu'l-Mustafa, s.24, her ikisi de Abdullah b. Fazl el-Haşimî vasıtası ile İmam sadık'tan, o da babalarından (a.s); Biharul-Envar, c.37, s.109, h.2.

4-Kemalu'd-Din, s.259, h.5; İlamu'l-Vera, c.2, s.184, "Mevla" yerine "emir" ifadesi geçmiştir (her ikisi de Asbag b. Nebate'den).

5-el-Emali, Şeyh Saduk, s.77, h.44; Ravzatu'l-Vaizin, s.125, her ikisi de Asbag b. Nebate'den; Biharul-Envar, c.39, s.341, h.12.

6-el-Emali, Şeyh Saduk, s.434, h.573; el-Yakin, s.494, h.201, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; Kemalu'd-Din, s.669, h.14, Asbag b. Nebate vasıtası ile İmam Ali'den (a.s) o da Resulullah'tan (s.a.a).

isyan ederse bana isyan etmiştir.¹

577 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ إِمَامُ أُمَّتِي وَخَلِيفَتِي عَلَيْهَا بَعْدِي ، وَأَنْتَ قَائِدُ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى الْجَنَّةِ² .

578 . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي عَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَام) — : إِنَّهُ إِمَامُ أُمَّتِي وَأَمِيرُهَا ، وَهُوَ وَصِيِّي وَخَلِيفَتِي عَلَيْهَا ، مَنْ اقْتَدَى بِهِ بَعْدِي اهْتَدَى ، وَمَنْ اقْتَدَى بِغَيْرِهِ ضَلَّ وَغَوَى³ .

579 . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي عَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَام) — : هُوَ الْإِمَامُ عَلَى أُمَّتِي⁴ .

580 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَام) — : أَنْتَ الْوَارِثُ مِنِّي ، وَأَنْتَ الْوَصِيُّ مِنْ بَعْدِي فِي عِدَاتِي وَأَمْرِي ، وَأَنْتَ الْحَافِظُ لِي فِي أَهْلِي عِنْدَ غَيْبَتِي ، وَأَنْتَ الْإِمَامُ لِأُمَّتِي ، وَالْقَائِمُ بِالْقِسْطِ فِي رَعِيَّتِي ، وَأَنْتَ وَلِيِّي ، وَوَلِيِّ وَلِيِّ اللَّهِ ، وَعَدُوُّكَ عَدُوِّي ، وَعَدُوِّي عَدُوُّ اللَّهِ⁵ .

1-el-Emali, Şeyh Saduk, s.62, h.24; Beşaretu'l-Mustafa, s.147, her ikisi de Ali b. Zeyd vasıtası ile İmam Zeynelabidin'den (a.s), o da babalarından (a.s); Biharul-Envar, c.38, s.90, h.2.

2 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 575 ح 787 و ص 342 ح 408 ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 177 و ص 32 ، كَمَالُ الدِّينِ : ص 288 ح 7 و ص 241 ح 65 ، مَائَةُ مَنْقِبَةٍ : ص 65 ح 18 ، إِعْلَامُ الْوَرَى : ج 2 ص 227 ؛ فَرَائِدُ السَّمْطِينَ : ج 2 ص 243 ح 517 وَفِي السَّنَةِ الْآخِرَةِ إِلَى «بَعْدِي» وَكُلُّهَا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ .

3 . مَائَةُ مَنْقِبَةٍ : ص 85 ح 34 ، كَنْزُ الْفَوَائِدِ : ج 2 ص 56 كِلَاهُمَا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ .

4 . يَنْابِيعُ الْمَوْدَةِ : ج 1 ص 202 ح 5 عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ وَرَاجِعُ الْمَنَاقِبِ لِلخَوَارِزْمِيِّ : ص 319 ح 322 .

5 . الأُمَالِي لِلْمُفِيدِ : ص 174 ح 4 ، التَّحْصِينُ لِابْنِ طَاوُوسٍ : ص 617 ح 14 ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 104 كُلُّهَا عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، كَشَفُ الْغَمَةِ : ج 2 ص 17 كُلُّهَا عَنْ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ (عَلَيْهِمُ السَّلَام) .

581 . كمال الدين عن عبد الرحمن بن سمرة : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أُرْشِدْنِي إِلَى النُّجَاةِ ، فَقَالَ : يَا ابْنَ سَمُرَةَ ، إِذَا اخْتَلَقْتَ الْأَهْوَاءَ وَتَفَرَّقْتَ الْآرَاءَ ; فَعَلَيْكَ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ; فَإِنَّهُ إِمَامٌ أُمَّتِي ، وَخَلِيفَتِي عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِي¹ .

577-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen benden sonra ümmetimin imamı ve onlar üzerindeki halifemsin. Müminleri cennete sevk edecek önder sensin.²

578-Resulullah (s.a.a): [Ali (a.s) hakkında]: O, ümmetimin imamı ve emiridir. Benim vasım ve ümmetim üzerindeki halifemdir. Her kim ona uyarsa hidayete erer ve her kim ondan başkasına uyarsa sapkınlığa düşer, azıp gider.³

579-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: O, ümmetim üzerindeki imamdır.⁴

580-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen benim varimsin, benden sonra taahhütlerim ve işlerim konusunda vasimsin. Gıyabımda ailemin koruyucusu sensin. Sen ümmetimin imamısın, halkım arasında adalet dağıtansın; sen benim dostumsun, benim dostum da Allah'ın dostudur; senin düşmanın benim düşmanım, benim düşmanım da Allah'ın düşmanıdır.⁵

1 . كمال الدين : ص 257 ح 1 ، الأمالي للمدوق : ص 78 ح 45 ، بحار الأنوار : ج 36 ص 226 ح 2 .

2-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.575, h.787 ve s.342, h.408; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.177 ve s.32; *Kemalu'd-Din*, s.288, h.7 ve s.241, h.65; *Mie Menkıbe*, s.65, h.18; *İlamu'l-Vera*, c.2, s.227; *Feraidu's-Simtayn*, c.2, s.243, h.517, son altı kaynakta hadisin son cümlesi zikredilmemiştir (tamamı İbn-i Abbas'tan).

3-*Mie Menkıbe*, s.85, h.34; *Kenzu'l-Fevaid*, c.2, s.56, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

4-*Yenabiu'l-Mevedde*, c.1, s.202, h.5, Cabir b. Abdullah el-Ensari'den. Ayrıca bkz: *el-Menakıb*, Harezmi, s.319, h.322.

5-*el-Emali*, Şeyh Mufid, s.174, h.4; *el-Tahsin*, İbn-i Tavus, s.617, h.14; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.104, tamamı Amr b. Meymun'dan; *Keşfu'l-Gumme*, c.2, s.17, tamamı İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s).

581-Kemalu'd-Din [Abdurrahman b. Semure'den]: (Bir gün) "Ey Allah'ın Resulü, beni kurtuluşa yönlendirin!" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ey Semure'nin oğlu! İhtiraslar baş gösterdiğinde ve farklı görüşler ortaya çıktığında Ali b. Ebu Talib'e tutun. Zira o, ümmetimin imamı ve benden sonra onlar üzerindeki halifemdir.¹

582 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أ لا أدلُّكم على ما إن تساءلتم عليه لم تهلكوا ؟ إن وليكم الله ، وإن إمامكم علي بن أبي طالب ، فَناصحوه وصِدِّقوه ؛ فَإِنَّ جَبْرِيْلَ أَخْبَرَنِي بِذَلِكَ² .

583 . عنه (صلى الله عليه وآله) : هذا علي ؛ إمامكم ووليكم³ .

584 . عنه (صلى الله عليه وآله) : هذا علي ؛ أخي ووَصِيِّي ووَزيْري ووارثي وخليفتي ، إمامكم ؛ فَأَجِبُوهُ لِحُبِّي ، وأكرموه لِكِرَامَتِي ؛ فَإِنَّ جَبْرِيْلَ أَمَرَنِي أَنْ أَقُولَهُ لَكُمْ⁴ .

585 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أَيُّهَا النَّاسُ ! قَدْ بَيَّنْتُ لَكُمْ مَفْزَعَكُمْ بَعْدِي ، وإمامكم ودَلِيلَكُمْ وهَادِيَكُمْ ؛ وَهُوَ أَخِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَهُوَ فِيكُمْ بِمَنْزِلَتِي فِيكُمْ ، فَقَلِّدُوهُ دِينَكُمْ ، وَأَطِيعُوهُ فِي جَمِيعِ أُمُورِكُمْ ؛ فَإِنَّ عِنْدَهُ جَمِيعَ مَا عَلَّمَنِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى

1-Kemalu'd-Din, s.257, h.1; el-Emali, Saduk, s.78, h.45; Biharul-Envar, c.36, s.226, h.2.

2 . شرح نهج البلاغة : ج 3 ص 98 ؛ الأمالي للصدوق : ص 564 ح 764 وفيه «استدللتكم» بدل «تساءلتم» ، المسترشد : ص 632 ح 296 ، بحار الأنوار : ج 38 ص 104 ح 28 .

3 . الاحتجاج : ج 1 ص 151 ح 32 و ص 143 ح 32 كلاهما عن علقمة بن محمد الحضرمي ، روضة الواعظين : ص 104 .

4 . الأمالي للصدوق : ص 564 ح 763 ، الأمالي للطوسي : ص 223 ح 386 ، بشارة المصطفى : ص 109 كلها عن سلمان الفارسي .

وَحِكْمَتُهُ ، فَسَلُّوهُ وَتَعَلَّمُوا مِنْهُ وَمِنْ أَوْصِيَائِهِ
بَعْدَهُ ، وَلَا تُعَلِّمُوهُمْ وَلَا تَتَقَدَّمُوهُمْ وَلَا تَخْلَفُوا
عَنْهُمْ ؛ فَإِنَّهُمْ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَهُمْ ، لَا
يُزَايِلُونَهُ وَلَا يُزَايِلُهُمْ ¹ .

586 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ إِمَامَهُ
فَعَلِيٌّ إِمَامُهُ ² .

582-Resulullah (s.a.a): Sizlere aradığınız takdirde helak olmayacağı bir şey göstereyim mi? Sizin veliniz Allah ve imamınız Ali b. Ebu Talib'dir. Öyleyse ondan nasihat isteyin ve onu tasdik edin. Bunu Cebrail bana haber verdi!³

583-Resulullah (s.a.a): Bu Ali, imamınız ve velinizdir.⁴

584-Resulullah (s.a.a): Bu Ali, kardeşim ve vasimidir; vezirim, varisim, halifem ve sizin imamınızdır. Öyleyse benim sevgimden ötürü onu sevin ve benim saygınlığımdan dolayı ona saygı gösterin. Bunu size söylememi Cebrail bana emretti.⁵

585-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Size benden sonraki sığınacağınız, imamınız, kılavuzunuz ve rehberinizi açıkladım. Bu kimse, kardeşim Ali b. Ebu Talib'dir. O, aranızda benim içinizdeki bulunduğum konumdadır. Öyleyse dininizi ondan alın, tüm işlerinizde

1 . كمال الدين : ص 277 ح 25 ، الاحتجاج : ج 1 ص 344 ح 56 ،
التحصيل لابن طاووس : ص 634 ح 25 ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 760
ح 25 كلها عن سليم بن قيس .

2 . معاني الأخبار : ص 66 ح 5 عن أبي سعيد ، عيون أخبار
الرضا : ج 2 ص 64 ح 278 عن عبد الله التميمي عن الإمام الرضا عن
آبائه (عليهم السلام) عن فاطمة (عليها السلام) عنه (صلى الله عليه
وآله) .

3-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.3, s.98; el-Emali, Şeyh Saduk, s.564, h.764; el-Musterşed, s.632, h.296, "aradığınız" kelimesi yerine "kabul ettiğiniz" ifadesi yer almıştır, tamamı Zeyd b. Erkam'dan; Biharul-Envar, c.38, s.104, h.28.

4-el-İhticac, c.1, s.151, h.32 ve s.143, h.32, her ikisi de Alkame b. Muhammed el-Hazremî'den; Ravzatu'l-Vaizin, s.104, son iki kaynakta "Allah onu sizler için imam ve veli tayin etti" cümlesi yer almıştır ve s.108, tamamı İmam Bakır'dan (a.s).

5-el-Emali, Şeyh Saduk, s.564, h.763; el-Emali, Şeyh Tusî, s.223, h.386; Beşaretu'l-Mustafa, s.109, tamamı Selman-ı Farsî'den.

ona itaat edin; zira yüce Allah'ın hikmeti ve bana öğrettiği her şey onun nezdindedir. Öyleyse ona sorun, ondan ve ondan sonraki vasilere öğrenin. Onlara bir şey öğretmeye ve onlardan öne geçmeye kalkışmayın. Onlardan geride de kalmayın. Çünkü onlar hak ilerdir ve hak onlar ilerdir; ne onlar haktan ayrılırlar ne de hak onlardan ayrılır!¹

586-Resulullah (s.a.a): Ben kimin imamıysam Ali de onun imamıdır.²

587 . المحاسن عن بشير العطار : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : (يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ)³ ثُمَّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : وَعَلَيَّ إِمَامُكُمْ⁴ .

588 . تفسير العيَاشي عن بشير الدهان عن الإمام الصادق (عليه السلام) : أَنْتُمْ وَاللَّهُ عَلَى دِينِ اللَّهِ ، ثُمَّ تَلَا : (يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ) ثُمَّ قَالَ : عَلَيَّ إِمَامُنَا ، وَرَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) إِمَامُنَا ; كَمْ مِنْ إِمَامٍ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَلْعَنُ أَصْحَابُهُ وَيَلْعَنُونَهُ ! وَنَحْنُ ذُرِّيَّةُ مُحَمَّدٍ ، وَأُمُّنَا فَاطِمَةُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ⁵ .

589 . الإمام علي (عليه السلام) : أَنَا إِمَامٌ

1-Kemalu'd-Din, s.277, h.25; el-İhticac, c.1, s.344, h.56; el-Tahsin, İbn-i Tavus, s.634, h.25; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.760, h.25, tamamı Suleym b. Kays'tan.

2-Maani'l-Ahbar, s.66, h.5, Ebu Said'den; Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.64, h.278, Abdullah et-Temimi vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), babalarından (a.s), Hz. Fatıma'dan (s.a) o da Resulullah'tan (s.a.a).

3 . الإسراء : 71 .

4 . المحاسن : ج 1 ص 253 ح 479 ، بحار الأنوار : ج 24

ص 265 ح 27 .

5 . تفسير العيَاشي : ج 2 ص 303 ح 120 ; ينابيع

المودة : ج 3 ص 372 ح 2 عن بشير بن الدهان .

الْبَرِيَّةِ ، وَوَصِيُّ خَيْرِ الْخَلِيقَةِ¹ .

1 . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 4 ص 420 ح 5918 ،
 الأمالي للصدوق : ص 702 ح 961 ، بشارة المصطفى : ص 191 كلّها
 عن الأصبغ بن نباتة ، روضة الواعظين : ص 114 وفيه «أنا
 إمام البرية بعد خير الخليفة ، محمد نبي الرحمة عليه
 وآله الصلاة والسلام» ، بحار الأنوار : ج 39 ص 335 ح 4 .

587-el-Mahasin [Beşir el-Attar'dan]: İmam Sadık (a.s) "*O gün bütün insanları kendi imamlarıyla çağırırız!*"¹ ayetini okuduktan sonra Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu açıkladı: Ali, sizin imamınızdır.²

588-Tefsir-i Ayyaşî [Beşir ed-Dehhan'dan, o da İmam Sadık'tan]: İmam (a.s), "Allah'a andolsun ki sizler Allah'ın dini üzeresiniz" dedi ve "*O gün bütün insanları kendi imamlarıyla çağırırız!*" ayetini okuduktan sonra şöyle buyurdu: Ali imamımızdır, Resulullah (s.a.a) imamımızdır; kıyamet günü nice imamlar gelecektir ki ashabına lanet okur, (nicelerinin) ashabı da onu lanetler! Bizler, Muhammed'in soyundanız ve annemiz Fatıma'dır. Allah'ın selamları onların üzerine olsun.³

589-İmam Ali (a.s): Ben halkın imamı ve yaratılmışların en üstününün vasisiyim.⁴

1-İsra, 71.

2-el-Mahasin, c.1, s.253, h.479; Biharul-Envar, c.24, s.265, h.27.

3-Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.303, h.120; Yenabiu'l-Mevedde, c.3, s.372, h.2, Beşir b. Dehhan'dan.

4-Men La Yahzuru'l-Fakih, c.4, s.420, h.5918; el-Emali, Şeyh Saduk, s.702, h.961; Beşaretu'l-Mustafa, s.191, tamamı Asbag b. Nebate'den; Ravzatu'l-Vaizin, s.114, bu kaynakta "Ben, halkın imamı ve yaratılmışların en üstünü rahmet peygamberi Muhammed'in (s.a.a) vasisiyim." şeklinde gelmiştir; Biharul-Envar, c.39, s.335, h.4.

الفصل السابع

أحاديث الولاية

7/1

وَلَايَةُ عَلِيٍّ وَلَايَةُ اللَّهِ وَالرَّسُولِ

(إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ)¹

590 . الدَّر المنثور عن أبي رافع : دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَهُوَ نَائِمٌ يُوْحَى إِلَيْهِ . . . فَمَكَثْتُ سَاعَةً ، فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) وَهُوَ يَقُولُ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَتَمَّ لِعَلِيٍّ نِعَمَهُ ، وَهَنِيئًا لِعَلِيٍّ بِفَضْلِ اللَّهِ إِيَّاهُ² .

591 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) أَخِي ، وَوَصِيِّي ، وَخَلِيفَتِي ، وَالْإِمَامُ مِنْ بَعْدِي ، الَّذِي مَحَلُّهُ مِنِّي مَحَلُّ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ،

1 . المائدة : 55 .

2 . الدَّر المنثور : ج 3 ص 106 ، النور المشتعل : ص 63

ح 5 و ح 6 عن محمد بن عبيد الله ؛ سعد السعدي : ص 96 وفيهما «بتفضيل الله» بدل «بفضل الله» ، الأُمالي للطوسي : ص 59 ح 86 .

وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ .

YEDİNCİ FASIL

VELAYET HADİSLERİ

7/1

ALİ'NİN VELAYETİ ALLAH VE RESULÜNÜN VELAYETİDİR.

*"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir."*¹

590-ed-Dürri'l-Mensur [Ebu Rafi'den]: Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vardığımda vahiy uykusuna dalmıştı... Biraz bekledim, uyandı. Diyordu ki: *"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir."* Ali'ye nimetlerini tamamlayan Allah'a hamd olsun. Allah'ın Ali üzerindeki fazlı ve ikramı ona mübarek olsun.²

591-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib, kardeşim, vasim, halifem ve benden sonraki imamdır. Onun bana olan konumu Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Ancak benden sonra peygamber yoktur. O, Allah ve Resulünden sonra sizin velinizdir.

1-Maide, 55.

2-ed-Dürri'l-Mensur, c.3, s.106; en-Nuru'l-Muştaal, s.63, h.5-6, Muhammed b. Ubeydullah'tan; Sadu's-Suud, s.96; el-Emali, Şeyh Tusî, s.59, h.86.

وقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَيَّ بِذَلِكَ آيَةً مِنْ كِتَابِهِ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) . وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) أَقَامَ الصَّلَاةَ ، وَآتَى الزَّكَاةَ وَهُوَ رَاكِعٌ ؛ يُرِيدُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي كُلِّ حَالٍ¹ .

592 . تاريخ دمشق عن عمر بن علي بن أبي طالب عن أبيه (عليه السلام) : نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ ؛ بَيْنَ رَاكِعٍ وَقَائِمٍ يُصَلِّي ، فَإِذَا سَائِلٌ ، فَقَالَ : يَا سَائِلُ ، هَلْ أَعْطَاكَ أَحَدٌ شَيْئاً ؟ فَقَالَ : لَا ، إِلَّا هَذَاكَ الرَّاكَعُ - لِعَلِّي - ؛ أَعْطَانِي خَاتَمَهُ² .

593 . الإمام علي (عليه السلام) : إِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ ، فَجَاءَ سَائِلٌ فَسَأَلَ وَأَنَا رَاكِعٌ ، فَنَازَلْتُهُ خَاتَمِي مِنْ إصْبَعِي ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِيَّ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ)³ .

594 . تفسير الطبري عن مجاهد - فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) الْآيَةُ - : نَزَلَتْ

1 . الاحتجاج : ج 1 ص 142 ح 32 ، اليقين : ص 348 ح 127 كلاهما عن علقمة بن محمد الحضرمي ، روضة الواعظين : ص 104 كلها عن الإمام الباقر (عليه السلام) .

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 357 ح 8950 و ج 45 ص 303 ح 9885 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 358 ، معرفة علوم الحديث : ص 102 ح 25 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 226 ح 233 ، المناقب للخوارزمي : ص 266 ح 248 .

3 . الخصال : ص 580 ح 1 عن مكحول .

في غَلِيٍّ بنِ أَبِي طَالِبٍ ; تَمَدَّقَ وَهُوَ رَاكِعٌ¹ .

Yüce Allah, bana bu konuda kitabındaki "*Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir.*" ayetini indirdi. Ali b. Ebu Talib, namazı ikame etti ve rükû halinde sadaka verdi. O, her durumda Allah'ı irade ediyordu.²

592-Tarih-i Dimeşk [Ömer b. Ali b. Ebu Talib'den, o da babasından (a.s)]: "*Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir.*" ayeti nazil olduğunda Resulullah (s.a.a) [evinden] dışarı çıktı ve mescide girdi. İnsanlar namaz kılıyorlardı. Kimisi rükû halinde, kimisi de kıyam halindeydi. Tam o sırada bir dilenci göründü.

Resulullah (s.a.a): Ey dilenci! Acaba biri sana bir şey verdi mi?

Dilenci: Hayır; sadece şu rükû halindeki kişi [Ali'yi işaret ederek] bana yüzüğünü verdi, dedi.³

593-İmam Ali (a.s): Mescitte namaz kıldığım bir sırada dilencinin biri çıkageldi ve yardım istedi. Ben (o ara) rükûdaydım; parmağımdaki yüzüğü çıkarıp ona verdim. Bunun üzerine yüce Allah benim hakkımda "*Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir.*" ayetini indirdi.⁴

594-Tefsir-i Teberî ["*Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve resulüdür...*" ayeti hakkında, Mücahid'den]: Bu ayet, rükû halinde sadaka veren Ali

1 . تفسير الطبري : ج 4 الجزء 6 ص 289 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 357 ، تفسير ابن كثير : ج 3 ص 129 و 130 ، تذكرة الخواص : ص 15 ، الدر المنثور : ج 3 ص 105 ؛ الأمالي للشجري : ج 1 ص 137 .

2-el-İhticac, c.1, s.142, h.32; el-Yakin, s.348, h.127, her ikisi de Alkame b. Muhammed el-Hazremî'den; Ravzatu'l-Vaizin, s.104, tamamı İmam Bakır'dan (a.s).

3-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.357, h.8950 ve c.45, s.303, h.9885; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.358; Marifet-u Ulumi'l-Hadis, s.102, h.25; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.226, h.233; el-Menakıb, Harezmi, s.266, h.248; en-Nuru'l-Muştaal, s.71, h.9; ed-Dürü'l-Mensur, c.3, s.105, Ebu Şeyh ve İbn-i Merduyeh'ten naklen; Tefsir-i Fırat, s.128, h.145.

4-el-Hisal, s.580, h.1, Mekhul'dan.

b. Ebu Talib hakkında nazil oldu.¹

595 . أنساب الأشراف عن ابن عباس : نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ)² .

596 . المتفق والمفترق عن ابن عباس : تَصَدَّقَ عَلِيٌّ بِخَاتَمِهِ وَهُوَ رَاكِعٌ ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) لِسَائِلٍ : مَنْ أَعْطَاكَ هَذَا الْخَاتَمَ ؟ قَالَ : ذَاكَ الرَّكِيعُ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) الْآيَةُ³ .

597 . تفسير الفخر الرازي عن عبد الله بن سلام – فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا) . . .) – : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ، قُلْتُ :

يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَا رَأَيْتُ عَلِيًّا تَصَدَّقَ بِخَاتَمِهِ عَلَى مُحْتَاجٍ وَهُوَ رَاكِعٌ ؛ فَتَحْنُ نَتَوَلَّاهُ⁴ .

598 . النور المشتعل عن ابن عباس : إِنَّ مِنْ

1-Tefsir-i Teberî, c.4, cüz.6, s.289; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.357; Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.129, her ikisi de Seleme'den ve s.130, İbn-i Abbas'tan; Tezkiretu'l-Havas, s.15, bu rivayetin benzeri Sudâ, Utbe b.Ebu Hekim ve Galib b. Abdullah'tan nakledilmiştir; ed-Dürri'l-Mensur, c.3, s.105, Mesleme b. Kuheyl'den; el-Emali, Şecerî, c.1, s.137, Hasan b. Zeyd'den, babalarından (a.s), o da İmam Ali'den (a.s).

2 . أنساب الأشراف : ج 2 ص 381 ، تفسير الطبري : ج 4 الجزء 6 ص 288 عن عتبة بن أبي حكيم ، تفسير ابن كثير : ج 3 ص 130 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 209 ح 216 – 218 ، الدر المنثور : ج 3 ص 105 ؛ الأمالي للشجري : ج 1 ص 137 – 138 عن زيد بن علي عن آبائه (عليهم السلام) ومحمد بن زيد ابني علي عن آبائهما (عليهم السلام) وأبي رافع والأصبغ وابن عباس . . . ، تفسير فرات : ج 126 ح 142 وفيه «نزلت في علي (عليه السلام) خاصة» .

3 . المتفق والمفترق : ج 1 ص 258 ح 106 ، المناقب لابن المغازلي : ج 312 ح 356 ، كنز العمال : ج 13 ص 108 ح 36354 ؛ تفسير فرات : ج 128 ح 144 نحوه وراجع سعد السعود : ج 97 وتأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 153 ح 12 .

4 . تفسير الفخر الرازي : ج 12 ص 28 ، النور المشتعل : ج 77 ح 11 .

مُسْلِمِي أَهْلِ الْكِتَابِ - مِنْهُمْ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ سَلَامٍ وَأَسَدُ
وَأُسَيْدٌ وَثَعْلَبَةُ - لَمَّا أَمَرَهُمُ النَّبِيُّ (صلى الله عليه
وآله) أَنْ يَقْطَعُوا مَوَدَّةَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى فَعَلُوا
ذَلِكَ . فَقَالَ بَنُو قُرَيْضَةَ وَالنَّضِيرِ : فَمَا لَنَا نَوَادُّ
أَهْلَ دِينِ مُحَمَّدٍ وَقَدْ تَبَرَّؤُوا مِنْ دِينِنَا
وَمَوَدَّتِنَا ! ! فَوَالَّذِي يُحْلَفُ بِهِ لَا يُكَلِّمُ رَجُلٌ مِنَّا
رَجُلًا دَخَلَ فِي دِينِ مُحَمَّدٍ ، وَلَا نُنَاجِيهِمْ ، وَلَا
نُبَايِعُهُمْ ، وَلَا نُجَالِسُهُمْ ، وَلَا نَدْخُلُ عَلَيْهِمْ ، وَلَا
نَأْذُنُ لَهُمْ فِي بُيُوتِنَا ، فَعَلُوا .

595-Ensabu'l-Eşraf [İbn-i Abbas'tan]: "Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir." ayeti Ali hakkında indi.¹

596-el-Muttefek vel Mufterak [İbn-i Abbas'tan]: Ali, rükû halinde yüzüğünü sadaka olarak vermişti. Peygamber (s.a.a) dilenciye "Bu yüzüğü sana kim verdi?" diye sordu.

Dilenci: Şu rükûdaki adam, dedi.

Bunun üzerine yüce Allah onun hakkında "Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür..." ayetini indirdi.²

597-Tefsir-i Fahr-i Razî ["Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar..." ayeti hakkında, Abdullah b. Selam'dan]: Bu ayet nazil olduğunda dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Ben Ali'yi rükû halinde yüzüğünü ihtiyaç sahibi birine verdiğini gördüm; öyleyse biz onu veli edineceğiz!³

598-en-Nuru'l-Muşteal [İbn-i Abbas'tan]: Peygamber (s.a.a) aralarında Abdullah b. Selam, Esed, Useyd ve Salebe'nin de bulunduğu ki-

1-Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.381; Tefsir-i Taberî, c.4, cüz.6, s.288, Utbe b. Ebu He- kim'den; Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.130; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.209, h.216-218; ed- Dürri'l-Mensur, c.3, s.105; el-Emali, Şecerî, c.1, s.137-138, Zeyd b. Ali'den, babala- rından (a.s) onlar da Ali'nin iki oğlu Muhammed ve Zeyd'den, onlar da babaları (a.s), Ebu Rafî, Asbag, İbn-i Abbas vs. kimselerden; Tefsir-i Fırat, s.126, h.142, "Bu ayet özellikle Ali (a.s) hakkında inmiştir" cümlesi ilaveten yer almıştır.

2-el Muttefek vel Mufterak, c.1, s.258, h.106; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.312, h.356; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.108, h.36354; Tefsir-i Fırat, s.128, h.144. Ayrıca bkz: Sadu's-Suud, s.97; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.153, h.12.

3-Tefsir-i Fahr-i Razî, c.12, s.28; en-Nuru'l-Muşteal, s.77, h.11.

tap ehlinden yeni Müslüman olmuş bazı kimselere Yahudiler ve Hıristiyanlarla dostluklarını kesmelerini emretti. Onlar da bunu yaptı.

Benî Kurayze ve Benî Nadîr kabileleri dediler ki: Muhammed'in dininden olanlarla, bizim dinimizden ve dostluğumuzdan uzaklaşan kişilerle ne diye dostluk kuralım ki?! Andolsun üzerine yemin edilene ki, bizden hiç kimse Muhammed'in dinine giren biriyle konuşmayacak, onlarla evlenmeyecek, alışveriş yapmayacak, bir yerde oturmayacak, yanlarına gitmeyecek ve evlerimize girmelerine izin vermeyecektir! Nitekim öyle de yaptılar.

فَبَلَغَ ذَلِكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ وَأَصْحَابَهُ ،
فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عِنْدَ الظُّهْرِ ،
فَدَخَلُوا عَلَيْهِ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ
بُيُوتَنَا قَاصِيَةً مِنَ الْمَسْجِدِ فَلَا نَجِدُ مُتَحَدِّثًا
دُونَ هَذَا الْمَسْجِدِ ، وَإِنَّ قَوْمَنَا لَمَّا رَأَوْنا
قَدْ صَدَّقْنَا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَتَرَكْنَاهُمْ وَدِينَهُمْ
أَظْهَرُوا لَنَا الْعَدَاوَةَ ؛ فَأَقْسَمُوا أَنْ لَا
يُنَاكِحُونَا ، وَلَا يُوَاكِلُونَا ، وَلَا
يُشَارِبُونَا ، وَلَا يُجَالِسُونَا ، وَلَا يَدْخُلُوا
عَلَيْنَا ، وَلَا نَدْخُلَ عَلَيْهِمْ ، وَلَا يُخَالِطُونَا
بِشَيْءٍ ، وَلَا يُكَلِّمُونَا ؛ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْنَا ،
وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نُجَالِسَ أَصْحَابَكَ ، لِبُعْدِ
الْمَنَازِلِ !

فَبَيْنَمَا هُمْ يَشْكُونَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَمْرَهُمْ إِذْ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) فَقَرَأَهَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَقَالُوا : قَدْ رَضِينَا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ وَلِيًّا .

وَأَذَّنَ بِلَالٌ ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَالنَّاسُ فِي الْمَسْجِدِ يُصَلُّونَ ؛ مِنْ بَيْنِ قَائِمٍ فِي الصَّلَاةِ ، وَرَاكِعٍ ، وَسَاجِدٍ ، فَإِذَا هُوَ بِمَسْكِينٍ يَطُوفُ وَيَسْأَلُ النَّاسَ ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَقَالَ : هَلْ أَعْطَاكَ أَحَدٌ شَيْئًا ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : مَاذَا أَعْطَاكَ ؟ قَالَ : خَاتَمٌ فِضَّةٌ . قَالَ : مَنْ أَعْطَاكَ ؟ ! قَالَ : ذَاكَ الرَّجُلُ الْقَائِمُ . فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فَإِذَا هُوَ عَلَى بَنٍ أَبِي طَالِبٍ . فَقَالَ : عَلَى أَيِّ حَالٍ أَعْطَاكَ ؟ ! قَالَ : أَعْطَانِيهِ وَهُوَ رَاكِعٌ .

Bu haber Abdullah b. Selam ve arkadaşlarına ulaştı. Öğlen vakti Resulullah'ın (s.a.a) yanına gelerek dediler ki: Ey Allah'ın Resülü! Bizim evlerimiz mescide uzaktır. Bu mescitten başka bir yerde konuşacak bir kişi de bulamıyoruz. Zira kavmimiz, Allah ve Resulünü tasdik edip onları ve dinlerini terk etmemize karşılık bize düşmanlıklarını açığa vurdular. Bizimle evlenmeyeceklerine, yiyip içmeyeceklerine, bir yerde oturmayacaklarına, yanımıza gelmeyeceklerine, yanlarına gitmemize izin vermeyeceklerine, bizimle asla bir araya gelmeyeceklerine ve bizi konuşturmayacaklarına dair yemin

etmişlerdir. Bu da bize pek zor geliyor. Evlerimiz çok uzakta olduğu için daima ashabınla da oturamıyoruz!

Onlar, durumlarını Resulullah'a (s.a.a) şikâyet ettikleri sırada ansızın *"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir."* ayeti nazil oldu. Resulullah (s.a.a) bu ayeti onlara okuyunca dediler ki: Biz Allah'ın, Resulünün ve müminlerin velayetine razı olduk.

Bilal ezan okudu. Resulullah da (s.a.a) evinden dışarı çıktı. İnsanlar mescitte namaz kılıyorlardı. Kimisi kıyam halinde, kimisi rükûda, kimisi de secdeleydi. Tam o sırada fakir biri görüldü. Ortada dolaşıyor, insanlardan yardım istiyordu. Derken Resulullah (s.a.a) onu yanına çağırıp "Acaba sana bir şey veren biri oldu mu?" diye sordu.

Fakir: Evet, dedi.

Resulullah (s.a.a): Sana ne verdi?

Fakir: Gümüş bir yüzük!

Resulullah (s.a.a): Onu sana kim verdi?

Fakir (eliyle işaret ederek): Şu ayakta duran kişi verdi!

Resulullah (s.a.a) o yöne bakınca onun Ali b. Ebu Talib olduğunu gördü. Sonra (tekrar fakir adama dönerek): Onu sana hangi haldeyken verdi, diye sordu.

Fakir: Onu bana verdiğinde rükû halindeydi, dedi.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ¹.

1 . النور المشتعل : ص 66 ح 7 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 234 ح 237 ، المناقب للخوارزمي : ص 264 ح 246 ؛ فبشارة المصطفى : ص 266 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 225 ح 210 و ج 2 ص 348 ح 699 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 138 كلها نحوه من «فبلغ ذلك عبد الله بن

599 . تذكرة الخوامن عن أبي ذر الغفاري :
 صَلَّيْتُ يَوْمًا - صَلَاةَ الظُّهْرِ - فِي الْمَسْجِدِ
 وَرَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) حَاضِرٌ ، فَقَامَ سَائِلٌ
 فَسَأَلَ ، فَلَمْ يُعْطِهِ أَحَدٌ شَيْئًا . وَكَانَ عَلَيَّ (عليه
 السلام) قَدْ رَكَعَ ، فَأَوْمَأَ إِلَى السَّائِلِ بِخِنْصِرِهِ ،
 فَأَخَذَ الْخَاتَمَ مِنْ خِنْصِرِهِ وَالتَّيَّيُّ (صلى الله عليه وآله)
 يُعَايِنُ ذَلِكَ ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ ، وَقَالَ :
 اللَّهُمَّ إِنَّ أَخِي مُوسَى سَأَلَكَ فَقَالَ : (رَبِّ اشْرَحْ لِي
 صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي) - الْآيَةَ إِلَى قَوْلِهِ -
 (وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي)¹ ، فَأَنْزَلَتْ عَلَيْهِ قُرْآنًا
 نَاطِقًا ؛ (سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا
 فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا)² .

اللَّهُمَّ وَأَنَا مُحَمَّدٌ صَفِيُّكَ وَنَبِيُّكَ ، فَاشْرَحْ لِي
 صَدْرِي ، وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ، وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ
 أَهْلِي ؛ عَلِيًّا ، أَشَدُّدُ بِهِ أَزْرِي - أَوْ قَالَ : ظَهَرِي
 - . قَالَ أَبُو ذَرٍّ : فَوَاللَّهِ مَا اسْتَتَمَّ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله
 عليه وآله) الْكَلِمَةَ حَتَّى نَزَلَ جَبْرَائِيلُ (عليه السلام) مِنْ
 عِنْدِ اللَّهِ تَعَالَى ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ اقْرَأْ : (إِنَّمَا
 وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا) إِلَى قَوْلِهِ (وَهُمْ
 رَاكِعُونَ)³ .

سلام » ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 169 ح 100 وراجع تفسير
 القرطبي : ج 6 ص 221 وتفسير الطبري : ج 4 الجزء 6 ص 288 .

1 . طه : 25 و 26 و 32 .

2 . القصص : 35 .

3 . تذكرة الخوامن : ص 15 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 230
 ح 235 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 192 ح 151 ؛ مجمع البيان : ج 3
 ص 324 .

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir."* Sonra da *"Her kim Allah'ı, resulünü ve inananları veli edinirse..."* ayetini sonuna kadar okudu.¹

599-Tezkiretu'l-Havas [Ebuzer el-Gifarî'den]: Bir gün öğlen namazını mescitte Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda kıldım. Fakir biri ayağa kalkarak yardım istedi, hiç kimse ona bir şey vermedi. Rükû halinde olan Ali, parmağı ile fakire işaret etti. Fakir, yüzüğü parmağından çıkıp aldı. Bunu görmekte olan Peygamber de (s.a.a) başını göğe çevirerek şöyle buyurdu: Allah'ım! Kardeşim Musa senden bir istekte bulundu ve dedi ki: *"Rabbim, kalbime genişlik ver, işimi kolaylaştır... ve onu işime ortak et!"*² Sen de ona bir ayet indirerek buyurdun ki: *"Kardeşinle kolunu kuvvetlendireceğiz ve size öylesine bir kuvvet vereceğiz ki hiçbir fenalıkta bulunamayacaklar size!"*³

Allah'ım, ben senin seçkin kıldığın Peygamberin Muhammed'im. Öyleyse kalbime genişlik ver. İşimi kolaylaştır. Ailemden birini bana vezir kıl, kardeşim Ali'yi; arka olsun bana ve beni onunla kuvvetlendir!

Ebuzer der ki: Allah'a andolsun ki Resulullah'ın (s.a.a) sözü tamamlanmadan Cebrail (a.s) yüce Allah katından nazil olarak dedi ki: Ey Muhammed! Oku: *"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir."*⁴

1-*el-Nuru'l-Muştaal*, s.66, h.7; *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.234, h.237; *el-Menakıb*, Harezmi, s.264, h.246; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.266; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.225, h.210 ve c.2, s.348, h.299; *el-Emali*, Şecerî, c.1, s.138; *el-Menakıb*, Kufî, c.1, s.169, h.100. Ayrıca bkz: *Tefsir-i Kurtubî*, c.6, s.221; *Tefsir-i Taberî*, c.4, cüz.6, s.288.

2-Taha, 25-26 ve 32.

3-Kasas, 35.

4-*Tezkiretu'l-Havas*, s.15; *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.230, h.235; *Feraidu's-Sımtayn*, c.1, s.192, h.151; *Mecmau'l-Beyan*, c.3, s.324.

600 . تذكرة الخوامص - في قوله تعالى : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا . . .) - : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَعَلِيٌّ قَائِمٌ يُصَلِّي - وفي المسجد سائِلٌ - مَعَهُ خَاتَمٌ . فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : هَلْ أَعْطَاكَ أَحَدٌ شَيْئاً ؟ فَقَالَ : نَعَمْ ، ذَلِكَ الْمُصَلِّي هَذَا الْخَاتَمُ ، وَهُوَ رَاكِعٌ . فَكَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَنَزَلَ جِبْرِئِيلُ (عليه السلام) يَتْلُو هَذِهِ الْآيَةَ ، فَقَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ :

أَبَا حَسَنَ تَفْدِيكَ رُوحِي وَمُهِجَتِي
بَطِيءٌ فِي الْهُدَى وَمُسَارِعُ
فَأَنْتَ الَّذِي أُعْطِيتَ إِذْ كُنْتُ رَاكِعاً
فَدَتَكَ نَفُوسُ الْخَلْقِ يَا خَيْرَ رَاكِعٍ
بِخَاتَمِكَ الْمَيِّمُونَ يَا خَيْرَ سَيِّدٍ
وَيَا خَيْرَ شَارِثٍ ثُمَّ يَا خَيْرَ بَايِعٍ
فَأَنْزَلَ فِيكَ اللَّهُ خَيْرَ وَلايَةٍ
وَبَيَّنَّهَا فِي مُحْكَمَاتِ الشَّرَائِعِ

وقال أيضاً :

مَنْ ذَا بَخَاتَمِهِ تَصَدَّقَ رَاكِعاً
وَأَسْرَهَا فِي نَفْسِهِ إِسْرَاراً
مَنْ كَانَ بَاتَ عَلَى فِرَاشِ مُحَمَّدٍ
وَمُحَمَّدٌ أَسْرَى يَوْمُ الْغَارِ
مَنْ كَانَ فِي الْقُرْآنِ سُمِّيَ مُؤْمِناً¹
تَسْعُ آيَاتُ ثَلَاثِينَ غِزَاراً¹ فِي

601 . الإمام الباقر (عليه السلام) : إِنَّ رَهْطاً مِنَ الْيَهُودِ أَسْلَمُوا ، مِنْهُمْ : عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ ، وَأَسَدٌ ، وَثَعْلَبَةُ ، وَابْنُ يَامِينَ ، وَابْنُ صُورِيَا .

1 . تذكرة الخوامص : ص15 ، النور المشتعل : ص69 ح8 ، شواهد التنزيل : ج1 ص236 ح237 و ص237 ح238 ؛ الأمل للشمس : ج1 ص138 كلها نحوه .

فَأَتَوْا النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) فَقَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، إِنَّ مُوسَى (عليه السلام) أَوْصَى إِلَى يَوْشَعَ بْنِ نُونٍ ، فَمَنْ وَصِيُّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ وَمَنْ وَلِيُّنَا بَعْدَكَ ؟

600-Tezkiretu'l-Havas ["Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar..." ayeti hakkında]: Resulullah (s.a.a) [evinden] dışarı çıktı. Ali namaz kılıyordu. Mescitte bulunan miskin elinde de bir yüzük vardı. Resulullah (s.a.a) "Acaba biri sana bir şey verdi mi?" diye sordu. Dilenci, "Evet, şu namaz kılan kişi, rükû halindeyken bana bu yüzüğü verdi!" deyince Resulullah (s.a.a) tekbir getirdi. Ardından Cebrail (a.s) indi ve bu ayeti okudu.

Hassan b. Sabit bu konuda şu şiiri okudu:

*Ey Ebu'l-Hasan! Feda olsun canım-kanım sana feda
Hidayet yolunda yavaş da giden, hızlı da giden feda
Sen, rükûdayken infak edensin, öyle ya
Ey en güzel rükû sahibi, bütün canlar sana feda
Mübarek yüzüğünle sen ey en güzel efendi
Ey en güzel satıcı, ey en güzel alıcı
İndirdi hakkında Allah en güzel velayeti
Ve bildirdi bize muhkem ayetinde bu gerçeği
Yine şu şiiri okudu:
Rükûda yüzüğünü sadaka veren kim?
Ve bunu içinde iyice gizleyen kim?
Mağaraya doğru gece yola düşünce Muhammed
Kimdir Muhammed'in yatağında geceleyen, kim?
Kimdir Kurân'da "Mümin" ismi verilen?
Hani şu çokça okunan dokuz ayetinde!¹*

601-İmam Bakır (a.s): Yahudilerden aralarında Abdullah b. Selam, Esed, Salebe, İbn-i Yamin ve İbn-i Suriya'nın da bulunduğu bir

¹-Tezkiretu'l-Havas, s.15; en-Nuru'l-Muştaal, s.69, h.8; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.236, h.237 ve s.237.

grup İslam'a girdi. Hep birlikte Peygambere (s.a.a) gelerek "Ey Allah'ın peygamberi; Musa, Yuşa b. Nun'u vasi kıldı; senin vasin ve senden sonra bizim velimiz kimdir?" diye sordular.

فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ) .

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : قوموا ، فقاموا ، فأتوا المسجد ، فإذا سائل خارج ، فقال : يا سائل ، أما أعطاك أحد شئاً ؟ قال : نعم ، هذا الخاتم . قال : من أعطاك ؟ قال : أعطانيه ذلك الرجل الذي يصلي . قال : علي أي حال أعطاك ؟ ! قال : كان راكعاً . فكبر النبي (صلى الله عليه وآله) ، وكبر أهل المسجد ، فقال النبي (صلى الله عليه وآله) : علي بن أبي طالب وليكم بعدي .

قالوا : رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا ، وَبِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَلِيًّا . فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ)¹ .²

602 . عَنْهُ (عليه السلام) : أَمَرَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ رَسُولَهُ بِوَلَايَةِ عَلِيٍّ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ

1 . المائدة : 56 .

2 . الأمالي للصدوق : ص186 ح193 عن أبي الجارود ،

روضة الواعظين : ص115 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص3 وراجع تفسير القمي : ج1 ص170 .

يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ . وَفَرَضَ
وَلَايَةَ أَوْلِيَ الْأَمْرِ ، فَلَمْ يَدْرُوا مَا هِيَ ،
فَأَمَرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا (صلى الله عليه وآله) أَنْ يُفَسِّرَ لَهُمُ
الْوَلَايَةَ كَمَا فَسَّرَ لَهُمُ الصَّلَاةَ وَالزَّكَاةَ
وَالصَّوْمَ وَالْحَجَّ .

Bunun üzerini "Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir." ayeti nazil oldu.

Bir süre sonra Resulullah (s.a.a) onlardan kalkmalarını istedi. Birlikte kalkıp mescide gittiler. Onlar içeri girerken bir dilenci de dışarı çıkıyordu.

Peygamber (s.a.a): Ey dilenci, acaba sana bir şey veren oldu mu, diye sordu.

Dilenci: Evet, şu yüzüğü, dedi.

Peygamber (s.a.a): Sana bunu kim verdi?

Dilenci: Onu bana şu namaz kılmakta olan kişi verdi!

Peygamber (s.a.a): Onu sana verdiğinde hangi haldeydi?

Dilenci: Rükû halindeydi.

Bu cevabın ardından Peygamber (s.a.a) tekbir getirdi. Mescittekiler de tekbir getirdiler. Daha sonra Peygamber (s.a.a) "Ali b. Ebu Talib benden sonra sizin velinizdir!" dedi.

Oradakiler "Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a, peygamber olarak Muhammed'e ve veli olarak Ali'ye razı olduk!" dediler. Bunun üzerine yüce Allah "Her kim Allah'ı, resulünü ve inananları veli edinirse, bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir."¹ ayetini nazil etti.²

602-İmam Bakır (a.s): Allah, Resulüne Ali'nin velayetini emretti

1-Maide, 56.

2-el-Emali, Şeyh Saduk, s.186, h.193, Ebu Carud'dan; Ravzatu'l-Vaizin, s.115; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.3. Ayrıca bkz: Tefsir-i Kummî, c.1, s.170.

ve ona "Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar, namaz kılanlar ve rükû ederken zekât verenlerdir." ayetini indirdi. Böylece "ulu'l emr"ın velayetini farz kıldı. Ancak bunun manasını anlamadılar. Bu nedenle yüce Allah, Muhammed'e (s.a.a); namaz, zekât, oruç ve haccı onlara tefsir ettiği gibi velayeti de tefsir etmesini emir buyurdu.

فَلَمَّا أَتَاهُ ذَلِكَ مِنْ اللَّهِ ، ضَاقَ بِذَلِكَ صَدْرُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَتَخَوَّفَ أَنْ يَرْتَدُّوا عَنْ دِينِهِمْ ، وَأَنْ يُكَذِّبُوهُ ؛ فَضَاقَ صَدْرُهُ ، وَرَاجَعَ رَبَّهُ عَزَّوَجَلَّ . فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ)¹ ، فَصَدَعَ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ ، فَقَامَ بِوِلَايَةِ عَلِيٍّ (عليه السلام) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ ؛ فَنادى : الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ ، وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ . وَكَانَتِ الْفَرِيضَةُ تَنْزِلُ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ الْأُخْرَى ، وَكَانَتِ الْوِلَايَةُ آخِرَ الْفَرَائِضِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي)² . قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (عليه السلام) : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : لَا أُنْزِلُ عَلَيْكُمْ بَعْدَ هَذِهِ فَرِيضَةً ، قَدْ أَكْمَلْتُ لَكُمْ الْفَرَائِضَ³ .

603 . الإمام الصادق (عليه السلام) - في قوله تعالى : (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا) - إِنَّمَا يَعْنِي : أُولَى بِكُمْ ؛ أَيِ

1 . المائدة : 67 .

2 . المائدة : 3 .

3 . الكافي : ج 1 ص 289 ح 4 عن زرارة والفضيل بن يسار وبكير بن أعين ومحمد بن مسلم وبريد بن معاوية وأبي الجارود ، دعائم الإسلام : ج 1 ص 15 ، تفسير العياشي : ج 1 ص 293 ح 22 عن زرارة وفيه من «وكانت الفريضة . . .» . وراجع : ج 1 ص 511 (حديث الغدير) .

أَحَقُّ بِكُمْ ، وَبِأُمُورِكُمْ ، وَأَنْفُسِكُمْ ، وَأَمْوَالِكُمْ ،
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا ; يَعْنِي عَلِيًّا وَأَوْلَادَهُ
الْأَيْمَّةَ (عليهم السلام) إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ¹ .

1 . الكافي : ج 1 ص 288 ح 3 عن أحمد بن عيسى .

Allah katından bu emir gelince Resulullah'ın (s.a.a) göğsü daraldı ve Müslümanların dinlerinden dönmelerinden, onu yalanlamalarından korktu. Göğsünün daraldığını Rabbine yönelerek dile getirdi. Yüce Allah da ona *"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et; eğer bunu yapmazsan, onun verdiği peygamberlik görevini yapmamış olursun; Allah, seni insanlardan korur."*¹ ayetini vahyetti.

Peygamber de (s.a.a) zikri yüce Allah'ın emrini açığa vurdu. Gadir-i Hum'da, Ali'nin velayetini duyurmak için ayağa kalktı ve "Namaz topluca kılınacak!" diye seslendi. İnsanlardan orada bulunanların, bulunmayanlara mesajı iletmelerini emretti.

Farzlar birbiri ardınca nazil oluyordu. Velayet son fariza idi. Dolayısıyla Allah şu ayeti indirdi: *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım."*²

İmam Bakır (a.s) [daha sonra] şöyle dedi: Allah, "Bundan sonra size başka bir fariza indirmeyeceğim, zira sizler için farizaları kemale erdirdim!" buyurmuştur.³

603-İmam Sadık (s.a.a) [*"Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve resulüdür ve inananlar..."* ayeti hakkında]: "Veliniz", size işlerinizde ve mallarınızda kendinizden daha yetkili olan anlamındadır. Bu anlamda Allah, Resulü ve inananlar "Ali ve onun imam olan evlatları (hepsine selam olsun) kıyamete kadar sizin velinizdirler" anlamına gelir.⁴

1-Maide, 67.

2-Maide, 3.

3-*el-Kaфі*, c.1, s.289, h.4 (Zürare, Fuzeyl b. Yesar, Bukeyr b. Âyun, Muhammed b. Müslim, Bureyd b. Muaviye ve Ebu Carud'dan); *Daaimu'l-İslam*, c.1, s.15; *Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.293, h.22, Zürare'den. Ayrıca bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.1, Gadir Hadisi.

4-*el-Kaфі*, c.1, s.288, h.3, Ahmed b. İsa'dan.

604 . الكشاف - في تفسير قوله تعالى: (وَهُمْ رَاكِعُونَ) - : الواو فيه لِحَالٍ; أي يَعْمَلُونَ ذَلِكَ فِي حَالِ الرُّكُوعِ; وَهُوَ الْخُشُوعُ وَالْإِخْبَاتُ وَالتَّوَاضُّعُ لِلَّهِ إِذَا صَلَّوْا، وَإِذَا رَكَعُوا . وقيل: هُوَ حَالٌ مِنْ (يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) ; بِمَعْنَى : يُؤْتُونَهَا فِي حَالِ رُكُوعِهِمْ فِي الصَّلَاةِ .

وإنها نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ ، حِينَ سَأَلَهُ سَائِلٌ وَهُوَ رَاكِعٌ فِي صَلَاتِهِ ، فَطَرَحَ لَهُ خَاتَمَهُ كَأَنَّهُ كَانَ مَرَجاً فِي خِنْصِرِهِ ، فَلَمْ يَتَكَلَّفْ لِيَخْلَعِهِ كَثِيرَ عَمَلٍ تُفْسِدُ بِمِثْلِهِ صَلَاتُهُ .

فَإِنْ قُلْتَ : كَيْفَ صَحَّ أَنْ يَكُونَ لِعَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَاللَّفْظُ لَفْظُ جَمَاعَةٍ ؟ !

قُلْتُ : جِيءَ بِهِ عَلَى لَفْظِ الْجَمْعِ - وَإِنْ كَانَ السَّبَبُ فِيهِ رَجُلًا وَاحِدًا ; لِيُرَغَّبَ النَّاسُ فِي مِثْلِ فِعْلِهِ ، فَيَنَالُوا مِثْلَ ثَوَابِهِ ، وَلِيُنَيَّيَ عَلَى أَنَّ سَجِيَّةَ الْمُؤْمِنِينَ يَجِبُ أَنْ تَكُونَ عَلَى هَذِهِ الْغَايَةِ مِنَ الْحِرْصِ عَلَى الْبِرِّ وَالْإِحْسَانِ ، وَتُفْقِدَ الْفُقَرَاءُ ، حَتَّى إِنْ لَزِمَهُمْ أَمْرٌ لَا يَقْبَلُ التَّأخيرَ وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ لَمْ يُؤَخِّرُوهُ إِلَى الْفَرَاغِ مِنْهَا ¹ .

605 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : مَنْ تَوَلَّى عَلِيًّا فَقَدْ تَوَلَّانِي ، وَمَنْ تَوَلَّانِي فَقَدْ تَوَلَّى اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ ² .

1 . الكشاف : ج 1 ص 347 .

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 241 ح 8752 ; الأمالي للطوسي : ص 336 ح 679 كلاهما عن أبي حيان عن أبيه عن الإمام علي (عليه السلام) ، الاحتجاج : ج 2 ص 27 ح 150 عن

604-el-Keşşaf ["Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Resulüdür ve inananlar..." ayeti hakkında]: "Vav" harfi hâl ve durum ifade eder. Yani "Bu işi rükû halinde yapıyorlar" anlamına gelir. Bu da namaz kılarken ve zekât verirken Allah huzurundaki huşu, samimi yöneliş ve tevazuu ortaya koymaktadır.

Bunun "zekât verirler" cümlesinin hali olduğu da söylenmiştir. Yani "Namazda rükû hallerindeyken zekât verirler" anlamına gelmiş olur.

Bu ayet Ali (*kerremallah vecheh*) hakkında nazil olmuştur. Namaz kıldığı bir sırada dilencinin biri ondan yardım istemiş, o da parmağındaki yüzüğü ona fırlatmıştı. Anlaşılan parmağındaki yüzük fazla sıkı olmadığı için onu çıkarmakta zorlanmamış, namazını bozacak ölçüde fazlaca hareket etmek durumunda kalmamıştı.

Bu ayet, çoğul kipinde geldiği (*inananlar*, *namaz kılanlar* ve *zekât verenler*) halde nasıl olur da Ali hakkında sahih olabilir, dersiniz şunu söylerim:

Ayetin nüzulü tek kişiye yönelik olmasına rağmen çoğul kipinde gelmiş olması, insanları bu tür işlere teşvik etmek ve onları da bu sevaba ulaşma gayreti içine sevk etmek amaçlıdır. Ayrıca müminlerin; iyilik, ihsan ve fakirlerin durumlarıyla ilgilenme konusunda bu ölçüde istekli olmalarının, onlarda bir seciye olarak bulunması gerektiğini hatırlatmak; hatta ertelenmesi doğru olmayan bir işle karşılaştıklarında, namazda dahi olsalar bunu yerine getirmek için namazı bitirmeyi beklememeleri gerektiğini belirtmek içindir.¹

605-Resulullah (s.a.a): Kim Ali'yi veli edinirse beni veli edinmiştir, kim de beni veli edinirse Allah'ı veli edinmiştir.²

الشعبي وأبي مخنف ويزيد بن أبي حبيب المصري عن الإمام الحسن (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

1-*el-Keşşaf*, c.1, s.649. Ayetin tefsiri ve delaleti konusunda daha fazla bilgi için bkz: *el-Mizan fî Tefsiri'l-Kuran*, c.6, s.5-25.

2-*Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.241, h.8752; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.336, h.679, her ikisi de Ebu Hayyan vasıtası ile babasından, o da İmam Ali'den (a.s); *el-İhticac*, c.2,

606 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أُوصِي مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي بِالْوِلَايَةِ لِعَلِّيْ ; فَإِنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ تَوَلَّانِي ، وَمَنْ تَوَلَّانِي تَوَلَّى اللَّهُ¹ .

607 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أُوصِي مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي بِوِلَايَةِ عَلِيٍّ مِنْ بَعْدِي ; فَإِنْ وَلَّاهُ وَلَّانِي ، وَوَلَّانِي وَلَّاهُ اللَّهُ² .

608 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي فَلْيَتَوَلَّ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ; فَإِنْ وَلَّيْتَهُ وَلَّيْتِي ، وَوَلَّيْتِي وَلَّيْتَهُ اللَّهُ³ .

609 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ : خُطِبْنَا النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) ، فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ : مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي فَلْيَتَوَلَّ عَلِيًّا مِنْ بَعْدِي ; فَإِنْ وَلَّيْتَهُ وَلَّيْتِي ، وَوَلَّيْتِي وَلَّيْتَهُ اللَّهُ ! أَمْرٌ عَهْدُهُ إِلَيَّ

s.37, h.150, Şâbi, Ebu Mihnef, Yezid b. Ebu Habib el-Mısrî, İmam Hasan'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

1 . تاريخ دمشق: ج 42 ص 240 ح 8750 و ج 8749 و ص 239 ح 8747 ، المناقب لابن المغازلي: ص 230 ح 277 و ص 231 ح 278 ، الفردوس: ج 1 ص 429 ح 1751 وفيه «بموالاة» بدل «بالولاية» ، فرائد السمطين: ج 1 ص 291 ح 229 ، كفاية الطالب : ص 74 ، كنز العمال : ج 11 ص 610 ح 32953 ؛ الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 248 ح 437 ، بشارة المصطفى: ص 120 و ص 151 و 157 ، الأُمَالِي لِلشَّجَرِيِّ: ج 1 ص 134 ، شرح الأخبار: ج 1 ص 232 ح 223 و ص 221 ح 206 ، كشف الغمّة : ج 2 ص 52 ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 405 ح 885 كلّها عن عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ .

2 . المناقب للكوفي : ج 2 ص 384 ح 858 عن عيسى بن عبد الله عن أبيه عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) و ص 391 ح 867 عن عبد الله بن محمد عن أبيه عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) و ج 1 ص 428 ح 333 عن عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ نحوه .

3 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 239 ح 8746 ، كنز العمال : ج 11 ص 611 ح 32958 نقلاً عن الطبراني وكلاهما عن عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ .

رَبِّي ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَبْلِغَكُمْوَهُ ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ ؟ فَقَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ .

606-Resulullah (s.a.a): Bana iman eden ve beni tasdik eden herkese Ali'nin velayetini vasiyet ediyorum. Her kim Ali'yi veli edinirse beni veli edinmiştir ve her kim beni veli edinirse Allah'ı veli edinmiştir.¹

607-Resulullah (s.a.a): Bana iman eden ve beni tasdik eden herkese benden sonra Ali'nin velayetini vasiyet ediyorum. Zira Ali'nin velayeti benim velayetimdir ve benim velayetim Allah'ın velayetidir.²

608-Resulullah (s.a.a): Bana iman eden ve beni tasdik eden herkes Ali b. Ebu Talib'i kendine veli edinmelidir. Zira onun velayeti benim velayetimdir ve benim velayetim Allah'ın velayetidir.³

609-el-Emali, Şeyh Tusî [Cabir b. Abdullah el-Ensarî'den]: Peygamber (s.a.a) bize bir hutbe okudu. Hutbesinde şöyle diyordu: Her kim bana iman etmiş ve beni tasdik etmişse benden sonra Ali b. Ebu Talib'i kendine veli edinmelidir. Zira onun velayeti benim velayetimdir ve benim velayetim Allah'ın velayetidir! Bu, Rabbimin size tebliğ etmemi emrettiği bir emirdir. Söyleyin bakayım, tebliğ ettim mi?

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.240, h.8750, h.8749 ve s.239, h.8747; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.230, h.277 ve s.231, h.278; el-Firdevs, c.1, s.429, h.1751; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.291, h.229; Kifayetu't-Talib, s.74; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.610, h.32953; el-Emali, Şeyh Tusî, s.248, h.437; Beşaretu'l-Mustafa, s.120, 151 ve 157; el-Emali, Şecerî, c.1, s.134; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.232, h.223 ve s.221, h.206; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.52; el-Menakıb, Kufî, c.2, s.405, h.885, tamamı Ammar b. Yasir'den.

2-el-Menakıb, Kufî, c.2, s.384, h.858; İsa b. Abdullah, babasından, o da İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s); s.391, h.867, Abdullah b. Muhammed, babasından, o da İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); c.1, s.428, h.333, Ammar b. Yasir'den.

3-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.239, h.8746; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.611, h.32958, Taberanî'den naklen her ikisi de Ammar b. Yasir'den.

Hep birlikte: Şahitlik ederiz ki tebliğ ettin, dediler.

قَالَ (صلى الله عليه وآله) : أَمَا إِنَّكُمْ تَقُولُونَ : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ ! وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ يُنَازِعُهُ حَقُّهُ ، وَيَحْمِلُ النَّاسَ عَلَى كَتِفِهِ ! !¹

610 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : مَنْ تَوَلَّانِي تَوَلَّى عَلِيًّا ، وَمَنْ لَمْ يَقُلْ بِوَلَاءِ عَلِيٍّ فَقَدْ جَحَدَ وَلايَتِي . وَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؛ وَالْيَ اللهُ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادَى اللهُ مَنْ عَادَاهُ² .

611 . الخصال عن عامر بن واثلة عن الإمام علي (عليه السلام) : نَشَدْتُكُمْ بِاللَّهِ ! هَلْ فِيكُمْ أَحَدٌ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ (صلى الله عليه وآله) كَمَا قَالَ لِي : إِنَّ اللهَ أَمَرَنِي بِوَلَايَةِ عَلِيٍّ ، فَوَلَايَتُهُ وَلايَتِي ، وَوَلَايَتِي وَلايَةُ رَبِّي ، عَهْدُ عَهْدِهِ إِلَيَّ رَبِّي ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَبْلِغَكُمْوَهُ ، فَهَلْ سَمِعْتُمْ ، قَالُوا : نَعَمْ قَدْ سَمِعْنَاهُ³ .

612 . الإمام علي (عليه السلام) : حَرْبِي حَرْبُ اللهِ ، وَسِلْمِي سِلْمُ اللهِ ، وَطَاعَتِي طَاعَةُ

1 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 418 ح 940 ، الْمُنَاقِبُ لِلْكُوفِيِّ : ج 2 ص 392 ح 868 .

2 . شَرْحُ الْأَخْبَار : ج 2 ص 205 ح 533 .

3 . الْخَصَال : ص 560 ح 31 .

اللّٰهُ ، وِوِلَايَتِي وِلَايَةُ اللّٰهِ¹ .

1 . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 4 ص 420 ح 5918 ،
الأمالي للصدوق : ص 703 ح 961 ، بشارة المصطفى : ص 191
كلّها عن الأصبغ بن نباتة .

Bunun üzerine şöyle buyurdu: Sizler "Şahitlik ederiz ki tebliğ ettin!" deseniz de ne yazık ki içinizden bazıları bu hakkı hususunda onunla savaşıacak ve insanları ona karşı kıskırtacaklar!¹

610-Resulullah (s.a.a): Kim beni veli edinmişse Ali'yi de veli edinsin. Ali'nin velayetine inanmayan kimse benim velayetimi inkâr etmiştir. Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Kim onunla dost olursa Allah da ona dost olur ve kim ona düşmanlık ederse Allah da ona düşmanlık eder.²

611-el-Hisal [Amir b. Vasile'den, o da İmam Ali'den (a.s)]: Size Allah'ı hatırlatırım; acaba aranızda benden başka hangi biriniz hakkında Resulullah (s.a.a) "**Allah bana Ali'nin velayetini emretti. Onun velayeti benim velayetimdir ve benim velayetim Rabbimin velayetidir. Bu, Rabbimin bana bir ahdidir ve size tebliğ etmemi emrettiği bir emirdir!**" buyurmuştur? (Bu hadisi) işittiniz mi?

Oradakiler: Evet; işittik, dediler.³

612-İmam Ali (a.s): Benim savaşım Allah'ın savaşdır, benim barışım Allah'ın barışdır; bana itaat Allah'a itaattir ve benim velayetim Allah'ın velayetidir.⁴

1-*el-Emali*, Şeyh Tusî, s.418, h.940; *el-Menakıb*, Kufî, c.2, s.392, h.868, Ebu Hamza es-Sumalî vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

2-*Şerhu'l-Ahbar*, c.2, s.205, h.533.

3-*el-Hisal*, s.560, h.31.

4-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.4, s.420, h.5918; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.703, h.961; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.191, tamamı Asbag b. Nebate'den. Ayrıca bkz: *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.209-245.

7/2

عَلِيٌّ مَوْلَى مَنْ كَانَ النَّبِيُّ مَوْلَاهُ

613 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ¹ .²

1 . سنن الترمذي : ج 5 ص 633 ح 3713 عن حذيفة بن أسيد أو زيد بن أرقم ، سنن ابن ماجة : ج 1 ص 45 ح 121 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ج 47 ص 10 و ص 155 ح 83 والثلاثة الأخيرة عن سعد ، مسند ابن حنبل : ج 9 ص 43 ح 23168 عن سعيد بن وهب و ج 1 ص 321 ح 1310 عن أبي مريم ، المعجم الكبير : ج 3 ص 179 ح 3049 عن حذيفة بن أسيد أو زيد بن أرقم و ج 5 ص 195 ح 5071 عن زيد بن أرقم و ج 19 ص 291 ح 646 عن مالك بن الحويرث ، المعجم الصغير : ج 1 ص 71 ، المعجم الأوسط : ج 1 ص 112 ح 346 كلاهما عن بريدة و ج 8 ص 213 ح 8434 عن أبي سعيد ، المصنف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 496 ح 15 عن سعد و ج 10 عن أبي أيوب الأنصاري ، أنساب الأشراف : ج 2 ص 355 عن ابن عباس ، تاريخ أصبهان : ج 1 ص 162 ح 142 عن بريدة بن الحصيب و ص 283 ح 473 عن زيد بن أرقم و ج 2 ص 94 ح 1195 ، حلية الأولياء : ج 4 ص 23 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 188 ح 8637 و ج 8638 والأربعة الأخيرة عن بريدة و ج 8641 عن ابن عباس و ص 215 ح 8701 عن أبي سريحة أو زيد بن أرقم و ص 232 ح 8738 عن أبي هريرة و ص 234 ح 8740 عن عمر بن الخطاب و ص 235 ح 8741 عن مالك بن الحويرث و ص 119 ح 8488 عن سعد ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 629 وقال «هذا حديث صحيح» و ص 632 كلاهما عن زيد بن أرقم ، الإصابة : ج 3 ص 484 ح 4440 عن يعلى بن مزة و ج 4 ص 467 ح 5704 عن ابن عباس ، البداية والنهاية : ج 7 ص 341 عن سعد بن أبي وقاص ، ذخائر العقبى : ص 158 عن ابن عباس ، كنز العمال : ج 11 ص 602 ح 32904 ؛ الكافي : ج 1 ص 287 ح 1 عن أبي بصير ، تهذيب الأحكام : ج 3 ص 144 ح 317 عن علي بن الحسين العبدى وكلاهما عن الإمام الصادق (ع) عنه (ص) ، الخصال : ص 211 ح 34 عن سعد و ص 496 ح 5 ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 416 ح 899 02 .

2 . عده السيوطي من الأخبار المتواترة ، وأورده في كتابه الأزهار المتناثرة في الأخبار المتواترة : ص 76 ف 102 وقال : حديث «من كنت مولاه فعلي مولاه» أخرجه الترمذي عن زيد بن أرقم وأحمد عن علي ، وأبي أيوب الأنصاري والبزار عن عمر ، وذي مر ، وأبي هريرة ، وطلحة ، وعقار ، وابن عباس ، وبريدة . والطبراني عن ابن عمر ، ومالك بن الحويرث ، وحبيشي بن جنادة ، وجريز ، وسعد بن أبي وقاص ، وأبي سعيد الخدري ، وأنس ، وأبو نعيم الأصبهاني عن جندع الأنصاري . وأخرج ابن عساكر عن عمر بن عبد العزيز ، قال : حدثني عده أنهم سمعوا رسول الله (صلى الله عليه وآله) يقول : «من كنت مولاه فعلي مولاه» . وأخرج ابن عقدة في كتاب «الموالاة» عن زر بن حبیش قال : قال علي : من هاهنا من أصحاب محمد ؟ فقام اثنا عشر رجلاً منهم فیس بن ثابت ، وحبيب بن بديل بن ورقاء ، فشهدوا أنهم سمعوا رسول الله (ص) يقول : «من كنت مولاه فعلي مولاه» .

7/2

**PEYGAMBER KİMİN MEVLASI İSE ALİ DE
ONUN MEVLASIDIR**

613-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem Ali de onun Mevlasıdır.^{1/2}

وأخرج أيضاً عن يعلى بن مزة قال : لما قدم على الكوفة نشد الناس من سمع رسول الله (ص) يقول : «من كنت مولاه فعلي مولاه ؟ فانتدب له بضعة عشر رجلاً ، منهم يزيد أو زيد بن شراحيل الأنصاري».

1-Sünen-i Tirmizî, c.5, s.633, h.3713, Huzeyfe b. Useyd'den veya Zeyd b. Erkam'dan; Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.45, h.121; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.47, h.10 ve s.155, h.83, son üç kaynak Sad'dan; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.43, h.23168, Said b. Vahab'dan ve c.1, s.321, h.1310, Ebu Meryem'den; el-Mucemu'l-Kebir, c.3, s.179, h.3049, Huzeyfe b. Useyd veya Zeyd b. Erkam'dan; c.5, s.195, h.5071, Zeyd b. Erkam'dan; c.19, s.291, h.646, Malik b. el-Huveyres'ten; el-Mucemu's-Sagir, c.1, s.71; el-Mucemu'l-Avsat, c.1, s.112, h.346, her ikisi de Bureyde'den ve c.8, s.213, h.8434, Ebu Said'den; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.496, h.15, Sad'dan ve h.10, Ebu Eyyub el-Ensari'den; Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.355, İbn-i Abbas'tan; Tarih-i İsbehan, c.1, s.162, No: 142, Bureyde b. Husayb'dan ve s.283, No: 473, Zeyd b. Erkam'dan ve c.2, s.94, h.1195; Hilyetu'l-Evliya, c.4, s.23, Tarih-i Dimesk, c.42, s.188, h.8637 ve h.8638, son dördü Bureyde'den; h.8641, İbn-i Abbas'tan; s.215, h.8701, Ebu Seriha'dan veya Zeyd b. Erkam'dan; s.232, h.8738, Ebu Hureyre'den; s.234, h.8740, Ömer b. Hattab'dan; s.235, h.8741, Malik b. Huveyres'ten; s.119, h.8488, İbn-i Sad'dan; Tarihu'l-Islam, Zehebi, c.3, s.629, (Zehebi, "Bu, sahih bir hadistir" cümlesini de kullanmıştır); s.632, her ikisi de Zeyd b. Erkam'dan; el-İsabe, c.3, s.484, No: 4440, Yâla b. Murre'den; c.4, s.467, No: 5704, İbn-i Abbas'tan; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.341, Sad b. Ebi Vakkas'tan; Zehairu'l-Ukba, s.158, İbn-i Abbas'tan; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.602, h.32904; el-Kafi, c.1, s.287, h.1, Ebu Basir'den; Tehzibu'l-Ahkam, c.3, s.144, h.317, Ali b. Hüseyin el-Abdi'den, her ikisi de İmam Sadık'tan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); el-Hisal, s.211, h.34, Sad'dan; s.496, h.5; el-Menakib, Kufi, c.2, s.416, h.899, her ikisi de Cabir b. Abdullah el-Ensari'den; Tuhefu'l-Ukul, s.459, İmam Hadi'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); el-İhticac, c.1, s.297, h.52, Ubey b. Kab'dan. Ayrıca bkz: es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.590, 202. bölüm.

2-Suyutî, bunu mütevatir hadislerden saymış, el-Ezharu'l-Mütenasire fi'l Ahbari'l-Mütevatre kitabında (s.76, h.102) buna yer vererek şöyle demiştir: "Ben kimin melası isem Ali de onun mevlasıdır" hadisini Tirmizî, Zeyd b. Erkam'dan; Ahmed, Ali ve Ebu Eyyub el-Ensari'den; Bezzar, Ömer, Zimurr, Ebu Hureyre, Talha, Ammar, İbn-i Abbas ve Bureyde'den; Taberani, İbn-i Ömer, Malik b. Huveyres, Habeşi b. Cünade, Cerir, Sad b. Ebi Vakkas, Ebu Said el-Hudri ve Enes'ten; Ebu Naim İsbehanî de Cunda el-Ensari'den rivayet etmiştir.

İbni Asakir'e göre Ömer b. Abdulaziz şöyle demiştir: Bir grup, Resulullah'tan (s.a.a) şöyle işittiklerini bana haber verdiler: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır."

İbn-i Ukde, el-Muvalat kitabında Zerr b. Hubeyş'ten şöyle rivayet etmiştir: Ali (a.s) "Muhammed'in (s.a.a) ashabından burada kimler var?" diye sorduğunda, aralarında Kays b. Sabit ve Habib b. Bedil b. Verka'nın da bulunduğu on iki kişi ayağa kalkarak Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dediğini işittiklerine dair şahitlik ettiler.

614 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَن كُنْتُ مَوْلَاهُ فَإِنَّ عَلِيًّا مَوْلَاهُ¹ .

615 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَن كُنْتُ مَوْلَاهُ فَإِنَّ مَوْلَاهُ عَلِيٌّ² .

616 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَن كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ; اللَّهُمَّ وَالِ مَن وَالَاهُ ، وَعَادِ مَن عَادَاهُ³ .

Yine Yâla b. Murre şöyle nakletmiştir: Ali (a.s), Kufe'ye geldiğinde halktan yeminle Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözünü işitenleri tanıklık etmeye çağırdı. Aralarında Yezid veya Zeyd b. Şerahil el-Ensarî'nin de bulunduğu on kûsur kişi ona olumlu cevap verdiler.

1 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 593 ح 1007 عن طاووس ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 211 ، المناقب للخوارزمي : ص 157 ح 185 كلاهما عن سعيد بن وهب وعبد خير ؛ بشارة المصطفى : ص 149 عن الأصبغ بن نباتة والثلاثة الأخيرة عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

2 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 709 ح 3062 ، المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 144 ح 4652 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 685 ح 1168 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 102 ح 8455 ، المناقب للخوارزمي : ص 127 ح 140 ، كفاية الطالب : ص 243 كلها عن ابن عباس .

3 . المعجم الكبير : ج 5 ص 195 ح 5069 عن زيد بن أرقم ، المعجم الأوسط : ج 2 ص 24 ح 1111 عن أبي هريرة ، أنساب الأشراف : ج 2 ص 357 عن بريدة بن الحصيب ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 235 ح 8742 عن أنس و ص 236 عن ابن عمر و ص 212 ح 8692 عن علي بن مهدي عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 628 عن سعد ؛ الكافي : ج 1 ص 294 ح 3 عن عبد الحميد بن أبي الديلم عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، الاحتجاج : ج 2 ص 489 ح 328 عن الإمام الهادي (عليه السلام) وكلاهما عنه (صلى الله عليه وآله) ، صحيفة الإمام الرضا (عليه السلام) : ص 64 ح 109 ، بشارة المصطفى : ص 104 كلاهما عن أحمد بن عامر عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) و ص 124 عن أبي إسحاق عمرو ذي مر وسعيد بن وهب ويزيد بن نقيع عن الثلاثة عشر الذين شهدوا غدير خم ، الاختصاص : ص 79 عن عبد الله بن سنان عن الإمام الصادق (عليه السلام) عن زيد بن صوحان عن أم سلمة ، شرح

614-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem hiç kuşkusuz Ali de onun mevlasıdır.¹

615-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem hiç kuşkusuz onun da mevlası Ali'dir.²

616-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, onu seveni sev, ona düşmanlık edene düşmanlık et!³

الأخبار : ج 1 ص 100 ح 23 عن جابر بن عبد الله و ج 3 ص 469 ح 1365 عن أبي بصير عن الإمام الباقر (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 365 ح 841 عن أبي سعيد و ص 391 ح 867 عن عبد الله بن محمد عن أبيه عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) و ص 409 ح 891 و ص 413 ح 894 كلاهما عن جابر و ص 416 ح 897 عن زيد بن أرقم و ص 427 ح 909 عن أبي أيوب الأنصاري وراجع سلسلة الأحاديث الصحيحة : ج 4 ص 330 .

1-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.593, h.1007, Tavus'tan; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.211; *el-Menakıb*, Harezmî, s.157, h.185, her ikisi de Said b. Vahab ve Abduhayr'dan; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.149, Asbag b. Nebate'den, son üçü İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

2-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.709, h.3062; *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.144, h.4652; *Fazailu's-Sahabe*, İbn-i Hanbel, c.2, s.685, h.1168; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.102, h.8455; *el-Menakıb*, Harezmî, s.127, h.140; *Kifayetu't-Talib*, s.243, tamamı İbn-i Abbas'tan.

3-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.5, s.195, h.5069, Zeyd b. Erkam'dan; *el-Mucemu'l-Avsat*, c.2, s.24, h.1111, Ebu Hureyre'den; *Ensabu'l-Eşraf*, c.2, s.357, Bureyde b. Husayb'den; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.235, h.8732, Enes'ten; s.236, İbn-i Ömer'den; s.212, h.8692 Ali b. Mehdi vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a); *Tarihu'l-İslam*, Zehebî, c.3, s.628, Sad'dan; *el-Kafi*, c.1, s.294, h.3, Abdulhamid b. Ebu Deylem vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s); *el-İhticac*, c.2, s.489, h.328, İmam Hadî'den (a.s), her ikisi de Resulullah'tan (s.a.a); *Sahifet-u İmam Rıza (a.s)*, s.64, h.109; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.104, her ikisi de Ahmed b. Amir vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a); s.124, Ebu İshak Amr Zimurr, Said b. Vahab ve Yezid b. Nukay vasıtası ile Gadir-i Hum olayına şahitlik eden on üç kişiden; *el-İhtisas*, s.79, Abdullah b. Sinan vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da Zeyd b. Suhan'dan, o da Ümmü

617 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَن كُنْتُ وَلِيَّهُ فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ¹ .

618 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَن كُنْتُ

Seleme'den; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.100, h.23, Cabir b. Abdullah'tan ve c.3, s.469, h.1365, Ebu Basir vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.365, h.841, Ebu Said'den; s.391, h.867, Abdullah b. Muhammed, babasından, o da İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); s.409 h.891 ve s.413, h.894, her ikisi de Cabir'den; s.416, h.897, Zeyd b. Erkam'dan; s.427, h.909, Ebu Eyyub el-Ensari'den. Ayrıca bkz: *Silsiletu'l-Ahadisi's-Sahihah*, c.4, s.330.

1 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 34 ح 23119 ، صحيح ابن حبان : ج 15 ص 375 ح 6930 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 563 ح 947 ، المصنف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 494 ح 2 ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 629 كنها عن بريدة ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 74 ح 23 ، أنساب الأشراف : ج 2 ص 355 كلاهما عن ابن عباس ، المعجم الكبير : ج 5 ص 166 ح 4968 ، تاريخ واسط : ص 154 كلاهما عن زيد بن أرقم ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 187 ح 8634 عن عبد الله بن العباس التميمي عن الإمام الرضا عن آبائه عن الإمام زين العابدين (عليهم السلام) عن أمه فاطمة عنه (صلى الله عليه وآله) و ص 188 ح 8640 و ص 192 ح 8649 و ح 8650 والثلاثة الأخيرة عن بريدة و ص 99 ح 8442 عن ابن عباس ، المناقب لابن المغازلي : ص 24 ح 35 عن بريدة ، كنز العمال : ج 11 ص 602 ح 32905 و ج 13 ص 104 ح 36340 نقلا عن ابن جرير عن أبي الطفيل و ص 105 ح 36344 نقلا عن ابن جرير عن زيد بن أرقم ؛ تهذيب الأحكام : ج 3 ص 144 ح 317 عن علي بن الحسين العبدى عن الإمام الصادق (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، كمال الدين : ص 238 ح 55 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 450 ح 348 كلاهما عن زيد بن أرقم و ص 452 عن بريدة و ج 2 ص 418 ح 901 عن طاووس ، معاني الأخبار : ص 66 ح 5 عن أبي سعيد ، عيون أخبار الرضا : ج 2 ص 64 ح 278 عن عبد الله التميمي عن الإمام الرضا عن آبائه عن الإمام الحسين (عليهم السلام) عن فاطمة (عليها السلام) بنت رسول الله عنه (صلى الله عليه وآله) ، الإقبال : ج 2 ص 284 عن علي بن الحسن العبدى عن الإمام الصادق (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، شرح الأخبار : ج 2 ص 256 ح 556 عن أبي إسحاق و ص 300 ح 618 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 191 كلاهما عن ابن عباس .

مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ¹ .

619 . المعجم الكبير عن زيد بن أرقم : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَقَالَ : أَلَسْتُ أَوْلَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ ! قَالُوا : بَلَى . قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ² .

617-Resulullah (s.a.a): Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir.³

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 194 ح 8656 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 344 كلاهما عن بريدة و ج 5 ص 209 عن زيد بن أرقم وفيه «فهذا» بدل «فعلي» .

2 . المعجم الكبير : ج 5 ص 195 ح 5068 و ج 5070 نحوه ، السنة لابن أبي عاصم : ص 592 ح 1369 .

3-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.34, h.23119; Sahih-i İbn-i Habbân, c.15, s.375, h.6930; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.563, h.947; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.494, h.2; Tarihu'l-İslâm, Zehebi, c.3, s.629, tamamı Bureyde'den; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.74, h.23; Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.355, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.166, h.4968; Tarih-i Vasi, s.154, her ikisi de Zeyd b. Erkam'dan; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.187, h.8634, Abdullah b. Abbas et-Temimî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), babalarından (a.s), İmam Zeynelabidin'den (a.s), annesi Fatıma'dan (s.a), o da Resulullah'tan (s.a.a); s.188, h.8640; s.192, h.8649, h.8650, son üçü Bureyde'den; s.99, h.8442, İbn-i Abbas'tan; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.24, h.35, Bureyde'den; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.602, h.32905, c.13, s.104, h.36340, İbn-i Cerir vasıtası ile Ebu Tufeyl'den; s.105, h.36344, İbn-i Cerir vasıtası ile Zeyd b. Erkam'dan; Tehzibu'l-Ahkam, c.3, s.144, h.317, Ali b. Hüseyin el-Abdî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); Kemalu'd-Din, s.238, h.55; el-Menakıb, Kufi c.1, s.450, h.348, her ikisi de Zeyd b. Erkam'dan; s.452, Bureyde'den; c.2, s.418, h.901, Tavus'tan; Maani'l-Ahbar, s.66, h.5, Ebu Said'den; Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.64, h.278, Abdullah et-Temimî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), babalarından (a.s), İmam Hüseyin'den (a.s) Peygamberin kızı Fatıma'dan (s.a), o da Resulullah'tan (s.a.a); el-İkbal, c.2, s.284, Ali b. Hasan el-Abdî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.256, h.556, Ebu İshak'tan; s.300, h.618; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.191, her ikisi de İbn-i Abbas'tan.

618-Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem Ali de onun velisidir.¹

619-el-Mucemu'l-Kebir [Zeyd b. Erkam'dan]: Resulullah (s.a.a) yanımıza gelerek "Acaba ben size kendi nefislerinizden daha şayan değil miyim?" diye sordu. "Elbette öyledir!" denilince "O halde ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dedi.²

620 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مَوْلَى مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ³ .

621 . مسند ابن حنبل عن بريدة :
عَزَوْتُ مَعَ عَلِيٍّ الْيَمَنَ ، فَرَأَيْتُ مِنْهُ جَفْوَةً ، فَلَمَّا قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ذَكَرْتُ عَلَيْهِ فَتَنَّقَصْتُهُ . فَرَأَيْتُ وَجَهَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَتَغَيَّرُ ؛ فَقَالَ : يَا بُرَيْدَةُ ، أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ ! قُلْتُ : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ .
قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ⁴ .

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.194, h.8656; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.344, her ikisi de Bureyde'den; c.5, s.209, Zeyd b. Erkam'dan, bu kaynakta "Ali" yerine "Bu" ifadesi kullanılmıştır.

2-el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.195, h.5068, h.5070; es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.592, h.1369.

3 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 188 ح 8639 و ص 187 ح 8636 كلاهما عن بريدة ، كنز العمال : ج 11 ص 603 ح 32916 ، الجامع الصغير : ج 2 ص 177 ح 5598 كلاهما نقلاً عن المحاملي في أماليه ؛ بشارة المصطفى : ص 148 وفيه «علي ولي من كنت وليه» والثلاثة الأخيرة عن ابن عباس .

4 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 7 ح 23006 ، المستدرک علی الصحيحین : ج 3 ص 119 ح 4578 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 585 ح 989 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 154 ح 82 و ح 81 نحوه ، المصنف لابن أبي شعبة : ج 7 ص 506 ح 69 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 187 ح 8635 ، البداية والنهاية : ج 5 ص 209 ،

622 . فضائل الصحابة عن ابن طاووس
عن أبيه : لَمَّا بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
 إِلَى الْيَمَنِ عَلِيًّا ، خَرَجَ بُرَيْدَةُ الْأَسْلَمِيُّ
 مَعَهُ ، فَعَتَبَ عَلَى عَلِيٍّ فِي بَعْضِ الشَّيْءِ .
 فَشَكَاهُ بُرَيْدَةُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ،
 فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
 فَإِنَّ عَلِيًّا مَوْلَاهُ¹ .

620-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib, benim mevlası olduğum herkesin mevlasıdır.²

621-Musned-i İbn-i Hanbel [Bureyde'den]: Yemen'de Ali'yle aynı cephede savaşıyorduk. Onun çok çetin olduğunu gördüm. Resulullah'ın (s.a.a) yanına geldiğimde Ali'den bahsedip onu eleştirdim. Ansızın Resulullah'ın (s.a.a) mübarek yüzü değişti. (Bana dönerek): Ey Bureyde! Ben müminlere kendi nefislerinden daha şayan değil miyim, diye sordu. "Elbette öyledir, ya Resulallah!" deyince şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.³

المناقب لابن المغازلي : ص25 ح36 ، المناقب للخوارزمي :
 ص134 ح150 ، كنز العمال : ج13 ص134 ح36422 ؛ المناقب
 للكوفي : ج2 ص425 ح907 و ص442 ح928 و ص454 ح948 .
 1 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج2 ص592 ح1007 ،
 المصنف لعبد الرزاق : ج11 ص225 ح20388 ؛ المناقب
 للكوفي : ج2 ص443 ح930 عن عبد الله بن طاووس عن أبيه .

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.188, h.8639, her ikisi de Bureyde'den; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.603, h.32916; el-Camiu's-Sagir, c.2, s.177, h.5598, her ikisi de Muhamilî'nin Emali adlı eserinden naklen; Beşaretu'l-Mustafa, s.148, bu kaynakta "Ali, benim velisi olduğum herkesin velisidir" ifadesi yer almıştır. Son üç kaynak İbn-i Abbas'tan.

3-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.7, h.23006; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.119, h.4578; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.585, h.989; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.154, h.81-82; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.506, h.69; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.187, h.8635; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5,

622-Fazailu's-Sahabe [İbn-i Tavus'tan, o da babasından]: Resulullah (s.a.a), Ali'yi Yemen'e gönderdiğinde Bureyde el-Eslemî de onunla birlikte yola koyuldu.

Derken bir konu hakkında Ali'den rahatsız oldu. Bureyde onu Resulullah'a (s.a.a) şikâyet ettiğinde Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem hiç kuşkusuz Ali de onun mevlasıdır.¹

623 . خصائص أمير المؤمنين عن بريدة :
بَعَثْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي سَرِيَّةٍ ،
وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْنَا عَلِيًّا ، فَلَمَّا رَجَعْنَا سَأَلْنَا :
كَيْفَ رَأَيْتُمْ صُحْبَةَ صَاحِبِكُمْ ؟ فَأَمَّا شَكْوَتُهُ أَنَا
وَأَمَّا شَكَاةُ غَيْرِي ؟ فَرَفَعْتُ رَأْسِي - وَكُنْتُ رَجُلًا
مِكَابَبًا - فَإِذَا وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَدْ
احْمَرَّ ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ وَلِيَّهُ فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ² .

624 . مسند ابن حنبل عن بريدة : أَنَّهُ مَرَّ
عَلَى مَجْلِسٍ وَهُمْ يَتَنَاوَلُونَ مِنْ عَلِيٍّ ، فَوَقَفَ
عَلَيْهِمْ فَقَالَ : إِنَّهُ قَدْ كَانَ فِي نَفْسِي عَلَى عَلِيٍّ
شَيْءٌ ، وَكَانَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ كَذَلِكَ ، فَبَعَثَنِي
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي سَرِيَّةٍ عَلَيْهَا عَلِيٌّ ،
وَأَصَبْنَا سَبِيًّا - قَالَ : - فَأَخَذَ عَلِيٌّ جَارِيَةً مِنْ
الْخُمْسِ لِنَفْسِهِ . فَقَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ :

s.209; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.25, h.36; *el-Menakıb*, Harezmi, s.134, h.150; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.134, h.36422; *el-Menakıb*, Kufî, c.2, s.425, h.907; s.442, h.928; s.454, h.948.

1-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.592, h.1007; *el-Musannef*, Abdurrezzak, c.11, s.225, h.20388; *el-Menakıb*, Kufî, c.2, s.443, h.930, Abdullah b. Tavus'tan, o da babasından.

2 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص153 ح80 ، مسند ابن حنبل : ج9 ص12 ح23022 عن أبي بريدة عن أبيه ، تاريخ دمشق : ج42 ص192 ح8651 - 8654 ، المطالب العالية : ج4 ص59 ح3956 ، كنز العمال : ج13 ص135 ح36425 نقلًا عن ابن جرير نحوه ; المناقب للكوفي : ج1 ص451 ح348 و ج2 ص385 ح859 .

دُونَكَ . قَالَ : فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) جَعَلْتُ أُحَدِّثُهُ بِمَا كَانَ ، ثُمَّ قُلْتُ : إِنَّ عَلِيًّا أَخَذَ جَارِيَةً مِنَ الْخُمُسِ ! - قَالَ : وَكُنْتُ رَجُلًا مَكْبَابًا - قَالَ : فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَدْ تَغَيَّرَ ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ وَلِيِّهُ فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ ¹ .

625 . الإمام علي (عليه السلام) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ ! قَالُوا : نَعَمْ . قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ وَلِيِّهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ ² .

623-Hasais-u Emirülmüminin [Bureyde'den]: Resulullah (s.a.a) bizi bir savaşa gönderdi ve Ali'yi bize komutan kıldı. Döndüğümüzde "Sahibinizle arkadaşlığı nasıl buldunuz?" diye sordu. Ben mi yoksa başka biri mi onu şikâyet etti, bilemiyorum. Ben çoğunlukla başı aşağıya bakan biriydim. Bir anda kafamı kaldırdığımda Resulullah'ın (s.a.a) yüzünün kızardığını gördüm. Şöyle buyurdu: Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir.³

624-Müsned-i İbn-i Hanbel [Bureyde'den]: Ali hakkında (ileri-geri) konuşan bir grupta karşılaştı. Yanlarında durup şunları söyledi:

Ali hakkında benim de içimde bir şey var! Halid b. Velid de aynı durumdaydı. Resulullah (s.a.a) beni Ali'nin komutanlığındaki bir orduyla savaşlardan birine gönderdi. Esirler elde ettik. Ali, humus-

1 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 27 ح 23090 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 689 ح 1177 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 193 ح 8655 و ح 8656 ، المستدرک علی الصحيحین : ج 2 ص 141 ح 2589 نحوه ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 443 ح 929 .

2 . السنة لابن أبي عاصم : ص 592 ح 1367 عن أبي الطفيل ، مسند البزار : ج 4 ص 41 ح 1203 عن سعد ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 413 ح 895 عن سلمان وفيهما «فعلي» بدل «فهذا» .

3-Hasais-u Emirülmüminin, Nesaî, s.153, h.80; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.12, h.23022, Ebu Bureyde'den, o da babasından; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.192, h.8651-8654; el-Metalibu'l-Âliye, c.4, s.59, h.3956; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.135, h.36425, İbn-i Cerir'den; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.451, h.348 ve c.2, s.385, h.859.

tan kendisi için bir cariye aldı. Halid b. Velid de bana "Bunu aklında bulundur!" dedi.

Peygamberin (s.a.a) yanına döndüğümüzde olanları anlattım ve "Ali, humustan bir cariye aldı!" dedim. Ben çoğunlukla başı aşağıda biriydim. Ansızın kafamı kaldırdığımda Resulullah'ın (s.a.a) yüzünün değiştiğini gördüm. Bana şöyle dedi: Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir.¹

625-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a) "Acaba ben müminlere kendilerinden daha evla değil miyim?" diye sordu. "Evet, (evlasın)" dediklerinde şöyle buyurdu: Öyleyse ben kimin mevlası isem bu (Ali) da onun mevlasıdır.²

626 . خصائص أمير المؤمنين عن سعد :
أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِيَدِ عَلِيٍّ ، فَخَطَبَ ؛ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنِّي أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ ! قَالُوا : نَعَمْ ، صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَرَفَعَهَا ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ وَلِيَّهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَيُؤَالِي مَنْ وَالَاهُ ، وَيُعَادِي مَنْ عَادَاهُ³ .

627 . السنة عن البراء : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لِعَلِيٍّ : هَذَا مَوْلَى مِنْ أَنَا مَوْلَاهُ . أَوْ : وَلِيٌّ مِنْ أَنَا مَوْلَاهُ⁴ .

628 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — فِي وَصْفِ عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هُوَ مَوْلَى مِنْ أَنَا مَوْلَاهُ ،

1-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.27, h.23090; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.689, h.1177; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.193, h.8655-8656; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.2, s.141, h.2589; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.443, h.929.

2-es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.592, h.1367, Ebu Tufeyl'den; Müsned-i Bezzar, c.4, s.41, h.1203, Sad'dan; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.413, h.895, Selman'dan, her ikisinde de "bu" yerine "Ali" zikredilmiştir.

3 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 177 ح 95 .

4 . السنة لابن أبي عاصم : ص 591 ح 1363 ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 632 .

وَأَنَا مَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ¹ .

629 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَنَا الَّذِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِيّ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ² .

630 . الإمام الباقر (عليه السلام) — لَابِي حَمَزَةَ — : إِنَّ عَلِيًّا آيَةٌ لِمُحَمَّدٍ ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا يَدْعُو إِلَى وِلَايَةِ عَلِيٍّ ; أَمَا بَلَّغَكَ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ! ! فَوَالِي اللَّهِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادَى اللَّهَ مَنْ عَادَاهُ³ .

626-Hasais-u Emirilmüminin [Sad'dan]: Resulullah (s.a.a) Ali'nin elinden tutarak bir hutbe okudu. Allah'a hamd-ü senadan sonra "Benim sizlere kendinizden daha evla olduğumu bilmez misiniz?" diye sordu. "Evet, doğru söyledin ya Resulallah!" denilince, Ali'nin elinden tutarak yukarı kaldırdı ve şöyle buyurdu: Ben kimin velisi isem bu da onun velisidir. Şüphesiz Allah, onu seveni sever ve ona düşmanlık besleyene düşmanlık eder.⁴

627-es-Sünne [Berra'dan]: Resulullah (s.a.a) Ali (a.s) için şöyle buyurdu: Bu, benim mevlası olduğum herkesin mevlasıdır!

Veya şöyle buyurdu: Benim mevlası olduğum herkesin velisidir.⁵

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 65 ح 30 عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةٍ ، كُنْزُ الْفَوَائِدِ : ج 2 ص 13 عَنْ أَبِي حَمَزَةَ ، مَائَةِ مَنْقِبَةٍ : ص 70 ح 22 عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي حَمَزَةَ وَكُلَّهَا عَنْ الْإِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ الْإِمَامِ عَلِيٍّ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) ، بَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 160 عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةٍ عَنْ الْإِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَنْ أَبِيهِ (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ) عَنْهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) .

2 . الْفَضَائِلُ لَابْنِ شَاذَانَ : ص 73 عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ .

3 . بِصَائِرُ الدَّرَجَاتِ : ص 77 ح 5 عَنْ أَبِي حَمَزَةَ .

4-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.177, h.95.

5-es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.591, h.1363; Tarihu'l-İslam, Zehebî, c.3, s.632.

628-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vafında]: O, benim mevlası olduğum herkesin mevlasıdır ve ben, kadın-erkek her Müslüman'ın mevlasıyım.¹

629-İmam Ali (a.s): Ben, Resulullah'ın hakkımda "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dediği kimseyim.²

630-İmam Bakır (a.s) [Ebu Hamza'ya hitaben]: Şüphesiz Ali, Muhammed için bir ayettir. Zira Muhammed Ali'nin velayetine çağırmaktadır. Sana Resulullah'ın (s.a.a) şu sözü ulaşmadı mı: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım ona dostluk edene dost ol ve ona düşmanlık edene düşmanlık et! Allah da onu seveni sevdi ve ona düşman olana düşman oldu."³

631 . عنه (عليه السلام) : تَقَدَّمَ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَجُلَانِ يَخْتَصِمَانِ ، وَعَلِيُّ (عليه السلام) جَالِسٌ إِلَى جَانِبِهِ ، فَقَالَ لَهُ : إِقْضِ بَيْنَهُمَا يَا أَبَا الْحَسَنِ ! فَقَالَ أَحَدُ الْخَصْمَيْنِ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، يَقْضِي هَذَا بَيْنَنَا وَأَنْتَ قَاعِدٌ ! ! قَالَ : وَيَحْكُ أَ تَدْرِي مَنْ هَذَا ؟ ! هَذَا مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ هَذَا مَوْلَاهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ ! !⁴

1-el-Emali, Şeyh Saduk, s.65, h.30, Sabit b. Ebu Safiyye'den; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.13, Ebu Hamza'dan; Mie Menkibe, s.70, h.22, Sabit b. Ebu Hamza'dan, tamamı İmam Zeynelabidin'den (a.s), babasından (a.s), o da İmam Ali'den (a.s); Beşaretu'l-Mustafa, s.160, Sabit b. Ebu Safiyye'den, İmam Zeynelabidin'den (a.s), babasından (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

2-el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.73, İbn-i Abbas'tan.

3-Basairu'd-Deracat, s.77, h.5, Ebu Hamza'dan.

4 . شرح الأخبار : ج 1 ص 110 ح 31 عن إبراهيم بن خيار ، كشف الغمة : ج 1 ص 299 ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 386 ح 861 عن إبراهيم بن حبان ، بشارة المصطفى : ص 236 ; المناقب للخوارزمي : ص 161 ح 191 كلاهما عن إبراهيم بن حبان وكلها نحوه .

632 . المناقب للخوارزمي عن يعقوب بن إسحاق بن أبي إسرائيل : نَارَعَ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ رَجُلٌ فِي مَسْأَلَةٍ ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : بَيْنِي وَبَيْنَكَ هَذَا الْجَالِسُ - وَأَوْمَأَ إِلَى عَلِيٍّ (ع) - . فَقَالَ الرَّجُلُ : أ هَذَا الْهَنْ ! ! فَتَهَضَّ عُمَرُ عَنْ مَجْلِسِهِ ، فَأَخَذَ بِأُذُنَيْهِ حَتَّى أَشَالَهُ مِنَ الْأَرْضِ ، وَقَالَ : وَيْلَكَ ، أَ تَدْرِي مَنْ صَعَّرْتَ ! مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ! !¹

633 . الرياض النضرة عن عمر : عَلِيٌّ مَوْلَى مَنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَوْلَاهُ² .

634 . تاريخ دمشق عن سالم بن أبي الجعد : قِيلَ لِعُمَرَ : إِنَّكَ تَصْنَعُ بِعَلِيٍّ شَيْئًا لَا تَصْنَعُهُ بِأَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) ! قَالَ : إِنَّهُ مَوْلَايَ³ .

631-İmam Bakır (a.s): Aralarında ihtilaf olan iki kişi davalarını Ömer b. Hattab'a sundular. Ali de (a.s) onun yanında oturmuştu.

Ömer, Ali'ye (a.s) dedi ki: Ey Ebu'l-Hasan! Bu ikisi arasında hüküm ver.

Hasımlardan biri dedi ki: Ey müminlerin emiri! Sen oturacaksın da bu mu aramızda hüküm verecek!

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: Yazıklar olsun sana, bunun kim olduğunu biliyor musun? Bu, benim ve her Müslüman'ın mevlasıdır.

1 . المناقب للخوارزمي : ص161 ح192 ، الرياض النضرة : ج3 ص128 وفيه «الأبطن» بدل «الهن» .
2 . الرياض النضرة : ج3 ص128 .
3 . تاريخ دمشق : ج42 ص235 ، المناقب للخوارزمي : ص160 ح190 ، فيض القدير : ج6 ص218 ، الرياض النضرة : ج3 ص128 ؛ بشارة المصطفى : ص223 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص36 ، كشف الغمّة : ج1 ص298 وراجع الغدير : ج1 ص382 .

Bu, kime mevla olmazsa o kimse Müslüman değildir!¹

632-el-Menakıb, Harezmi [Yakub b. İshak b. Ebu İsrail'den]: Adamın biri Ömer b. Hattab ile bir meselede ihtilaf etti. Ömer eliyle Ali'ye (a.s) işaret ederek "Benimle senin aranda şu oturan adam hakem olsun" dedi.

Adam (küçümser gibi): Şu mu, dedi.

Derken Ömer yerinden fırlayarak adamın kulaklarından tuttuğu gibi yerinden çekip kaldırdı ve dedi ki: Yazıklar olsun sana! Kimi küçümsediğini biliyor musun? Sen benim ve her Müslüman'ın mevlasını (küçümsedin)!²

633-er-Riyazu'n-Nazra [Ömer'den]: Ali, Resulullah'ın (s.a.a) mevlası olduğu herkesin mevlasıdır.³

634-Tarih-i Dimeşk [Sali b. Ebu Cud'den]: Ömer'e denildi ki: Sen, Ali'ye karşı peygamberin ashabından hiçbirine davranmadığın şekilde davranıyorsun! Dedi ki: O, benim mevlamdır.⁴

635 . تاريخ دمشق عن أبي فاختة : أقبل عليّ وعمرُ جالسٌ في مجلسه ، فلما رآه عمرُ تَضَعَضَ وتَوَاضَعَ ، وتَوَسَّعَ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ . فَلَمَّا قَامَ عَلِيٌّ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، إِنَّكَ تَصْنَعُ بِعَلِيٍّ صَنِيعاً مَا تَصْنَعُهُ بِأَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ! ! قَالَ عُمَرُ : وَمَا رَأَيْتَنِي أَصْنَعُ بِهِ ؟ ! قَالَ : رَأَيْتَكَ كُلَّمَا رَأَيْتَهُ تَضَعَضْتَ وتَوَاضَعْتَ وَأَوْسَعْتَ حَتَّى يَجْلِسَ ! !

1-Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.110, h.31, İbrahim b. Hiyar'dan; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.299; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.386, h.861, İbrahim b. Habban'dan; Beşaretu'l-Mustafa, s.236; el-Menakıb, Harezmi, s.161, h.191, her ikisi de İbrahim b. Hayyan'dan.

2-el-Menakıb, Harezmi, s.161, h.192; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.128.

3-er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.128.

4-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.235; el-Menakıb, Harezmi, s.160, h.190; Feyzu'l-Kadir, c.6, s.218; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.128; Beşaretu'l-Mustafa, s.223; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.36; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.298. Ayrıca bkz: el-Gadir, c.1, s.382.

قَالَ : وَمَا يَمْنَعُنِي ! وَاللَّهِ إِنَّهُ لَمَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مَوْمِنٍ ! !¹

636 . وقعة صفّين : قَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ فِي حَرْبِ صِفِّينَ : أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنْ أَقَاتِلَ النَّاكِثِينَ ، وَقَدْ فَعَلْتُ ! وَأَمَرَنِي أَنْ أَقَاتِلَ الْقَاسِطِينَ ، فَأَنْتُمْ هُمْ ! وَأَمَّا الْمَارِقُونَ فَمَا أُدْرِي أُدْرِكُهُمْ أَمْ لَا .

أَيُّهَا الْأَبْتَرُ ، أَلَسْتَ تَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَالَ لِعَلِيِّ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِّ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ! ! وَأَنَا مَوْلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَعَلِيِّ بَعْدَهُ ، وَلَيْسَ لَكَ مَوْلَى .

قَالَ لَهُ عَمْرٌو : لِمَ تَشْتُمُنِي يَا أَبَا الْيَقْظَانِ وَلَسْتُ أَشْتُمُكَ ؟ ! قَالَ عَمَّارُ : وَبِمَ تَشْتُمُنِي ؟ ! أَوْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُولَ : إِنِّي عَصَيْتُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَوْمًا قَطُّ ؟ ! قَالَ لَهُ عَمْرٌو : إِنَّ فِيكَ لَمَسَبَّاتٍ سِوَى ذَلِكَ . فَقَالَ عَمَّارُ : إِنَّ الْكَرِيمَ مَنْ أَكْرَمَهُ اللَّهُ ; كُنْتُ وَضِيعًا فَرَفَعَنِي اللَّهُ ، وَمَمْلُوكًا فَأَعْتَقَنِي اللَّهُ² .

635-Tarih-i Dimeşk [Ebu Fahite'den]: Ali geldiğinde Ömer yerinde oturmuştu. Onu görünce kendini küçük gösterip tevazuda bulundu ve onun için yer açtı.

Ali kalkıp oradan ayrıldığında topluluktan biri dedi ki: Ey mümin-

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 235 ; بشارة المصطفى : ص 236 .
راجع : ج 4 ص 658 (عمر بن الخطاب) .

2 . وقعة صفّين : ص 338 ; شرح نهج البلاغة : ج 8 ص 21 وفيه «وعليّ مولاي بعدهما» بدل «وعليّ بعده وليس لك مولى» .

lerin emiri! Sen, Muhammed'in ashabından kimseye göstermediğin davranışı Ali'ye gösteriyorsun!

Ömer: Beni ona nasıl davranırken gördün, diye sordu.

Adam: Onu görünce kendini küçük gösterdiğini, tevazuda bulunduğunu ve onun oturması için yer açtığını gördüm, dedi.

Ömer: Beni bundan ne engelleyebilir ki! Allah'a andolsun ki o, benim ve her müminin mevlasıdır!¹

636-Vakiat-u Sıffeyn: Ammar b. Yasir Sıffin Savaşı'nda Amr b. As'a dedi ki: Resulullah (s.a.a) bana ahdini bozanlara karşı savaşmamı emretti ve ben bunu yaptım! Bana zalimlere karşı savaşmamı emretti. İşte siz onlarsınız! Ancak Haricilere gelince; bilmiyorum, onlarla karşılaşır mıyım, karşılaşmaz mıyım? Ey soysuz! Resulullah'ın (s.a.a) Ali (a.s) hakkında "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım onu seveni sev ve ona düşman olana düşman ol!" dediğini bilmez misin? Benim mevlam Allah, Resulü ve ondan sonra Ali'dir. Hâlbuki senin mevlan yoktur!

Amr: Ey Ebu Yekzan! Neden beni kötülüyorsun, ben sana sövmüyorum ki?

Ammar: Beni neyle kötüleyebilirsin ki? Acaba benim bir gün bile Allah ve Resulüne baş kaldırmış olduğumu söyleyebilir misin?

Amr: Onun dışında da sövülmene değer şeyler var!

Ammar: Şüphesiz asıl değer sahibi, Allah'ın kendisine ikramda bulunduğu kimsedir. Ben düşkündüm, Allah beni yüceltti; ben köle idim, Allah beni azat etti.²

637 . مسند ابن حنبل عن ریح بن الحارث : جاء رَهْطٌ إِلَى عَلِيٍّ بِالرَّحْبَةِ ، فَقَالُوا : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا . قَالَ : كَيْفَ أَكُونُ مَوْلَاكُمْ وَأَنْتُمْ قَوْمٌ عَرَبٌ ؟ !

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.235; Beşaretu'l-Mustafa, s.236.

2-Vakat-u Sıffin, s.338; Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.8, s.21, bu kaynakta "...ondan sonra Ali'dir. Hâlbuki senin mevlan yoktur" ibaresi yerine "...o ikisinden sonra Ali benim mevlamdır" ifadesi yer almış.

قالوا : سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَإِنَّ هَذَا مَوْلَاهُ .

قَالَ رِيَاخٌ : فَلَمَّا مَضَوْا ، تَبِعْتُهُمْ ، فَسَأَلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ ؟ قَالُوا : نَفَرٌ مِنَ الْأَنْصَارِ ، فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ¹ .

638 . المعجم الكبير عن رياح بن الحارث : كُنَّا قُعُوداً مَعَ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) ، فَجَاءَ رَكْبٌ مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَيْهِمُ الْعَمَائِمُ ، فَقَالُوا : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا . فَقَالَ عَلِيٌّ (رضي الله عنه) : أَنَا مَوْلَاكُمْ وَأَنْتُمْ قَوْمٌ عَرَبٌ !

قالوا : نَعَمْ ؛ سَمِعْنَا النَّبِيَّ يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ ، فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . وهذا أَبُو أَيُّوبَ فِينَا ، فَحَسَرَ أَبُو أَيُّوبَ الْعِمَامَةَ عَنْ وَجْهِهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ² .

637-Müsned-i İbn-i Hanbel [Riyah b. el-Haris'ten]: Rahbe bölgesinde Ali'nin (a.s) yanına gelen bir grup "Selam sana ey

1 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 143 ح 23622 و ص 144 ح 23623 نحوه ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 572 ح 967 عن رياح الحارث ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 212 عن زياد بن الحارث ، البداية والنهاية : ج 7 ص 348 عن رباح بن الحرث ، الرياض النضرة : ج 3 ص 126 عن رباح بن الحارث ، المناقب لابن المغازلي : ص 22 ح 30 نحوه ، تذكرة الخواص : ص 29 عن رياح بن الحرث .

2 . المعجم الكبير : ج 4 ص 173 ح 4053 ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 378 ح 851 عن رياح بن الحرث و ص 427 ح 908 عن رباح بن الحارث و ص 424 ح 906 وراجع شرح نهج البلاغة : ج 3 ص 208 وشرح الأخبار : ج 1 ص 108 ح 28 .

mevlamız!" diye hitapta bulundu. Ali (a.s) "Ben nasıl sizin mevlanız oluyorum, hâlbuki siz Arap'sınız?" deyince şöyle dediler: Biz Gadir-i Hum gününde Resulullah'ın (s.a.a) "**Ben kimin mevlası isem bu da onun mevlasıdır**" dediğini işittik.

Riyah der ki: Onlar gittiğinde peşlerine düştüm ve kim olduklarını sordum. Dediler ki: Aralarında Ebu Eyyub el-Ensari'nin de bulunduğu Ensardan bir gruptu.¹

638-el-Mucemu'l-Kebir [Riyah b. Haris'ten]: Ali ile (a.s) oturmuştuk. Ansızın başları sarıklı ve binekler üzerinde bulunan Ensardan bir grup çıkageldi. (Ona hitaben) "Selam sana ey mevlamız!" dediler.

Ali (a.s): Arap olduğunuz halde ben sizin mevlanız mıyım, dedi.

Ensar: Evet, biz Peygamberin (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım onu seveni sev ve ona düşmanlık edene düşmanlık et!" buyurduğunu duyduk, dediler. İşte, bu da Ebu Eyyub el-Ensari'dir, o da aramızdadır.

Ebu Eyyub el-Ensari başındaki sarığın yüzünü kapatan bölümünü açarak dedi ki: Ben (o gün) Resulullah'ın (s.a.a) şöyle dediğini duydum: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım onu seveni sev ve ona düşmanlık edene düşmanlık et!²

639 . المصنف عن رباح بن الحارث : بَيْنَا عَلِيٌّ جَالِسٌ فِي الرَّحْبَةِ ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَيْهِ أَثَرُ السَّقَرِ ،

1-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.143, h.23622 ve s.144 h.23623; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.572, h.967, Riyah el-Haris'ten; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.212, Ziyad b. Haris'ten; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.348, Ribah b. Hars'tan; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.126, Ribah b. Haris'ten; el-Menakıb, İbn-i Magazili, s.22, h.30; Tezkiretu'l-Havas, s.29, Riyah b. Hars'tan.

2-el-Mucemu'l-Kebir, c.4, s.173, h.4053; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.378, h.851, Riyah b. Hars'tan; s.427, h.908, Ribah b. Haris'ten; s.424, h.906. Ayrıca bkz: Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.3, s.208; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.108, h.28.

فَقَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ . فَقَالَ : مَنْ هَذَا ؟
فَقَالُوا : هَذَا أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ . فَقَالَ : إِنِّي
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
فَعَلَيْ مَوْلَاهُ¹ .

640 . أُسْدُ الْغَابَةِ عَنْ زُرَّ بْنِ حَبِيش : خَرَجَ عَلَيَّ
مِنَ الْقَصْرِ ، فَاسْتَقْبَلَهُ رُكْبَانٌ مُتَقَلِّدُو السُّيُوفِ ،
فَقَالُوا : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ . فَقَالَ
عَلَيٌّ : مَنْ هَاهُنَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه
وآله) ؟ فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ ، مِنْهُمْ : قَيْسُ بْنُ ثَابِتٍ
بَنِ شَمَّاسٍ ، وَهَاشِمُ بْنُ عُتْبَةَ ، وَحَبِيبُ بْنُ بُدَيْلٍ بَنِ
وَرْقَاءَ ، فَشَهِدُوا أَنَّهُمْ سَمِعُوا النَّبِيَّ (صلى الله عليه
وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ² .

7/3

عَلَيٌّ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدَ النَّبِيِّ

641 . رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام)
— : أَنْتَ وَلِيِّ فِي كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي³ .

642 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام)
— : أَنْتَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي⁴ .

1 . المصنّف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 496 ح 10 ، المعجم
الكبير : ج 4 ص 173 ح 4052 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 214 ح 8698 و ص 215
ح 8699 نحوه و ص 214 ح 8697 عن حسن بن الحارث ، البداية
والنهاية : ج 7 ص 349 عن رباح بن الحرث ، الرياض النضرة : ج 3
ص 126 نحوه ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 455 ح 949 .
2 . أُسْدُ الْغَابَةِ : ج 1 ص 672 الرقم 1038 .
3 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 709 ح 3062 ، خصائص
أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ لِلنَّسَائِيِّ : ص 73 ح 23 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 102 ،
البداية والنهاية : ج 7 ص 339 كلّها عن ابن عباس .
4 . المعجم الكبير : ج 12 ص 78 ح 12593 ، مسند الطيالسي :
ص 360 ح 2752 ، الإصابة : ج 4 ص 467 الرقم 5704 ، تاريخ دمشق : ج 42
ص 199 ح 8666 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 346 ، ذخائر العقبى :

639-el-Musannef [Riyah b. Haris'ten]: Ali, Rahbe'de (hilafet merkezinin bahçesinde) oturmuştu. Tam o sırada üzerinde yolculuk izleri belli olan bir kişi geldi. "Selam sana ey mevlam!" diye hitap etti.

Ali (a.s): Kim bu, dedi. Ebu Eyyub el-Ensari olduğu söylendi. Daha sonra Ebu Eyyub şöyle dedi: Ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.¹

640-Usdu'l-Gabe [Zerr b. Hubeyş'ten]: Ali (a.s) hükümet konağından çıktığında onu kılıçlarını kuşanmış ve atlara binmiş bir grup dışarıda karşıladı. Hep birlikte "Selam sana ey müminlerin emiri! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey mevlamız!" dediler.

Ali (a.s): Peygamberin (s.a.a) ashabından burada kimler var, diye sordu. Bunun üzerine aralarında Kays b. Sabit b. Şemmas, Haşim b. Utbe ve Habib b. Budeyl b. Verka'nın da bulunduğu on iki kişi öne çıkarak Peygamberin (s.a.a) "**Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır**" dediğini işittiklerine dair şahitlik ettiler.²

7/3

ALİ PEYGAMBERDEN SONRA HER MÜMİNİN VELİSİDİR

641-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen, benden sonra her mümin üzerindeki velimsin.³

642-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye hitaben]: Sen, benden sonra her mü-

ص157 ، كفاية الطالب : ص243 ; المسترشد : ص624 ح292 كَلَهَا عَنْ
ابن عباس .

1-el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.496, h.10; el-Mucemu'l-Kebir, c.4, s.173, h.4052; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.214, h.8698; s.215, h.8699; s.214, h.8697, Hasan b. Haris'ten; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.349, Ribah b. Hars'tan; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.126; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.455, h.949.

2-Usdu'l-Gabe, c.1, s.672, No: 1038.

3-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.709, h.3062; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.73, h.23; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.102; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.339, tamamı İbn-i Abbas'tan.

minin velisisin.¹

- 643** . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي² .
- 644** . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مِثِّي ، وَأَنَا مِنْهُ ، وَهُوَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي³ .
- 645** . عنه (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ عَلِيًّا وَلِيُّكُمْ بَعْدِي⁴ .
- 646** . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي وَصْفِ عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هُوَ وَلِيُّكُمْ مِنْ بَعْدِي⁵ .
- 647** . عنه (صلى الله عليه وآله) — فِي عَلِيٍّ (عليه السلام) — : هَذَا وَلِيُّكُمْ بَعْدِي إِذَا كَانَتْ فِتْنَةٌ⁶ .

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.12, s.78, h.12593; Müsned-i Tayalisi, s.360, h.2752; el-İsabe, c.4, s.467, No: 5704; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.199, h.8666; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.346; Zahairu'l-Ukba, s.157.

2 . الأمالي للصدوق : ص 50 ح 3 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 221 ح 203 كلاهما عن ابن عباس و ج 2 ص 255 ح 551 عن عمران بن الحصين ، كمال الدين : ص 277 ح 25 ، الغيبة للنعماني : ص 70 ح 8 و ص 83 ح 12 والثلاثة الأخيرة عن سليم بن قيس عن الإمام علي (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

3 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 649 ح 1104 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 137 ح 68 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 197 ح 8662 ، الصواعق المحرقة : ص 124 ، المناقب لابن المغازلي : ص 224 ح 270 و ص 230 ح 276 ، الفردوس : ج 3 ص 61 ح 4171 ؛ المناقب للكوفي : ج 1 ص 490 ح 397 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 220 ح 202 و ص 93 ح 8 كلها عن عمران بن الحصين و ج 9 .

4 . الفردوس : ج 5 ص 392 ح 8528 عن بريدة ، كنز العمال : ج 11 ص 612 ح 32963 ؛ المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 51 عن محمد بن إسحاق والأجلح بن عبد الله وعبد الله بن بريدة والإمام الباقر (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) .

5 . دعائم الإسلام : ج 2 ص 425 ح 1478 عن الإمام علي (عليه السلام) ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 2 ص 699 ح 3 عن محمد الحلبي عن الإمام الصادق (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 425 ح 331 و ص 479 ح 385 و ج 2 ص 419 ح 903 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 221 ح 205 ؛ تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 628 والخمسة الأخيرة عن بريدة .

6 . المحاسن والمساوئ : ص 41 عن جابر .

648 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيٍّ (عليه السلام) — أَنْتَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي وَمُؤْمِنَةٌ¹ .

643-Resulullah (s.a.a): Ali benden sonra her müminin velisidir.²

644-Resulullah (s.a.a): Ali bendendir ve ben Ali'denim. O, benden sonra her müminin velisidir.³

645-Resulullah (s.a.a): Şüphesiz Ali, benden sonra sizin velinizdir.⁴

646-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vafında]: O, benden sonra sizin velinizdir.⁵

647-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: Benden sonra fitne çıktığında bu, sizin velinizdir.⁶

1 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 144 ح 4652 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 684 ح 1168 ، المناقب للخوارزمي : ص 127 ح 140 كلها عن ابن عباس و ص 61 ح 31 عن أبي ليلى ; دعائم الإسلام : ج 1 ص 19 ، الفضائل لابن شاذان : ص 113 عن أبي ذر والثلاثة الأخيرة نحوه .

2-el-Emali, Şeyh Saduk, s.50, h.3; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.221, h.203, her ikisi de İbn-i Abbas'tan; c.2, s.255, h.551, İmran b. Husayn'dan; Kemalu'd-Din, s.277, h.25; el-Gaybetu'n-Numani, s.70, h.18 ve s.83, h.12, son üçü Suleym b. Kays vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

3-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.649, h.1104; Hasais-u Emirilmüminin, Ne-saî, s.137, h.68; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.197, h.8662; Sevaiku'l-Muhrika, s.124; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.224, h.270 ve s.230, h.276; el-Firdevs, c.3, s.61, h.4171; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.490, h.397; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.220, h.202 ve s.93, h.8, hepsi de İmran b. Husayn'dan ve h.9, İbn-i Abbas'tan; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.51, İmran b. Husayn, Bureyde, İbn-i Abbas, Cabir el-Ensari ve Ömer b. Ali'den.

4-el-Firdevs, c.5, s.392, h.8528, Bureyde'den; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.612, h.32963; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.51, Muhammed b. İshak, Ecleh b. Abdullah ve Abdullah b. Bureyde'den, onlar da İmam Bakır'dan (s.a), o da Resulullah'tan (s.a.a).

5-Daaimu'l-İslam, c.2, s.425, h.1478, İmam Ali'den (a.s); Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.2, s.699, h.3, Muhammed el-Halebî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); el-Menakıb, Kufî, c.1, s.425, h.331; s.479, h.385; c.2, s.419, h.903; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.221, h.205; Tarihu'l-İslam, Zehebî, c.3, s.628, son beş kaynak Bureyde'den.

6-el-Mahasin, s.41, Cabir'den.

648-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen benden sonra kadın-erkek her müminin velisisin.¹

649 . عنه (صلى الله عليه وآله): عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ ، وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدِي ² .

650 . عنه (صلى الله عليه وآله): أَيُّهَا النَّاسُ ، لَا تَسُبُّوا عَلِيًّا وَلَا تَحْسُدُوهُ ؛ فَإِنَّهُ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ بَعْدِي ³ .

651 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام) — : سَأَلْتُ اللَّهَ فَبَيْنَكَ خَمْسًا ، فَأَعْطَانِي أَرْبَعًا ، وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً ؛ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي فَبَيْنَكَ : أَنْتَ أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ الْأَرْضُ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَأَنْتَ مَعِيَ ، مَعَكَ لِيَوَاءَ الْحَمْدِ وَأَنْتَ تَحْمِلُهُ ، وَأَعْطَانِي أَنْتَ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ بَعْدِي ⁴ .

1-*el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.144, h.4652; *Fazailu's-Sahabe*, İbn-i Hanbel, c.2, s.684, h.1168; *el-Menakıb*, Harezmi, s.127, h.140, tamamı İbn-i Abbas'tan ve s.61, h.31, Ebu Leyla'dan; *Daaimu'l-İslam*, c.1, s.19; *el-Fazail*, İbn-i Şâzan, s.113, Ebuzer'den.

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 189 ح 8642 ؛ بشارة المصطفى : ص 120 كلاهما عن بريدة ، الأمالي للطوسي : ص 247 ح 434 عن عبد الله بن يزيد عن أبيه .

3 . تفسير فرات : ص 319 ح 431 عن ابن عمر .

4 . تاريخ بغداد : ج 4 ص 339 ح 2167 عن عمر بن علي عن أبيه (ع) ، كنز العمال : ج 11 ص 625 ح 33047 .

652 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ وَلِيُّ النَّاسِ بَعْدِي ; فَمَنْ أَطَاعَكَ فَقَدْ أَطَاعَنِي ، وَمَنْ عَصَاكَ فَقَدْ عَصَانِي¹ .

653 . مسند ابن حنبل عن بريدة : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بَعْثَيْنِ إِلَى الْيَمَنِ ; عَلِيٌّ أَحَدُهُمَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَعَلَى الْآخَرِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ .

فَقَالَ : إِذَا التَّقَيْتُمْ فَعَلِيٌّ عَلَى النَّاسِ ، وَإِنْ افْتَرَقْتُمْ فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمَا عَلَى جُنْدِهِ .

قَالَ : فَلَقِينَا بَنِي زَيْدٍ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ ، فَاقْتَتَلْنَا ، فَظَهَرَ الْمُسْلِمُونَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ ; فَقَتَلْنَا الْمُقَاتِلَةَ ، وَسَبَيْنَا الذَّرِيَّةَ . فَاصْطَفَى عَلِيُّ امْرَأَةً مِنَ السَّبْيِ لِنَفْسِهِ .

649-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib, kadın-erkek her müminin mevlası ve o benden sonra sizin velinizdir.²

650-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Ali'ye sövmeyin ve ona haset etmeyin. Zira o, benden sonra kadın-erkek her müminin velisidir.³

651-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Senin için Allah'tan beş şey istedim. Dördünü verdi ve birini esirgedi. Ondan istediklerim ve senin hakkında bana verdiklerine gelince; sen, kıyamet günü kendisi için yeryüzünün yarılacağı (kabrinden çıkacağı) ilk kişisin; sen benimlesin ve hamd sancağı seninledir; onu sen taşı-

1 . الأُمَالِي لِلْمَفِيد : ص 113 ح 5 عن يعلى بن مَرَّة .

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.189, h.8642; Beşaretu'l-Mustafa, s.120, her ikisi de Bureyde'den; el-Emali, Şeyh Tusî, s.247, h.434, Abdullah b. Yezid'den, o da babasından.

3-Tefsir-i Fırat, s.319, h.431, İbni Amir'den.

yacaksın. Yine Allah bana şunu bağışladı ki sen, benden sonra müminlerin velisisin.¹

652-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, benden sonra insanların velisisin; her kim sana itaat ederse bana itaat etmiştir ve her kim sana isyan ederse bana isyan etmiştir.²

653-Müsned-i İbn-i Hanbel [Bureyde'den]: Resulullah (s.a.a), biri Ali b. Ebu Talib'in, diğeri de Halid b. Velid'in komutanlığında olmak üzere iki orduyu Yemen'e gönderdi ve onları "Bir araya geldiğinizde Ali herkesin komutanıdır; ancak ayrıldığınızda her biriniz kendi ordusunun komutanıdır!" diye tembihledi.

Yemen bölgesinden Benî Zeyd kabilesiyle karşılaştık ve savaştık. Müslümanlar müşriklere galip geldi. Savaşçıları öldürdük, ailelerini esir aldık. Ali, esirler arasından bir kadını kendisi için seçti.

قَالَ بُرَيْدَةُ : فَكَتَبَ مَعِيَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يُخِيرُهُ بِذَلِكَ ، فَلَمَّا أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) دَفَعْتُ الْكِتَابَ ، فَقَرِئَ عَلَيْهِ ، فَرَأَيْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَذَا مَكَانُ الْعَائِذِ ، بَعَثْتَنِي مَعَ رَجُلٍ وَأَمَرْتَنِي أَنْ أَطِيعَهُ ، فَقَعَلْتُ مَا أُرْسَلْتُ بِهِ ! ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : لَا تَقْعُ فِي عَلِيٍّ ؛ فَإِنَّهُ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ ، وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدِي ، وَإِنَّهُ مِنِّي ، وَأَنَا مِنْهُ ، وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدِي³ .

1-Tarih-i Bağdad, c.4, s.339, h.2167, Ömer b. Ali'den, o da babasından (a.s); Kenzu'l-Ummal, c.11, s.625, h.33047.

2-el-Emali, Şeyh Mufid, s.113, h.5, Yâla b. Murre'den.

3 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 23 ح 23074 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 688 ح 1175 ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 167 ح 90 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 189 ح 8643 و ص 190 ح 8644 عن عبد الله بن بريدة نحوه و ح 8645 ; شرح الأخبار : ج 1 ص 93 ح 11 نحوه ، المناقب

654 . سنن الترمذي عن عمران بن حصين : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) جَيْشاً ، وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمُ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، فَمَضَى فِي السَّرِيَّةِ ، فَأَصَابَ جَارِيَةً ، فَأَنْكَرُوا عَلَيْهِ .

وَتَعَاقَدَ أَرْبَعَةً مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ; فَقَالُوا : إِذَا لَقِينَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَخْبَرْنَاهُ بِمَا صَنَعَ عَلِيٌّ . وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ إِذَا رَجَعُوا مِنَ السَّفَرِ بَدَّؤُوا بِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فَسَلَّمُوا عَلَيْهِ ، ثُمَّ انْصَرَفُوا إِلَى رِحَالِهِمْ .

فَلَمَّا قَدِمَتِ السَّرِيَّةُ سَلَّمُوا عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) ، فَقَامَ أَحَدُ الْأَرْبَعَةِ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلَمْ تَر إِلَى عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ صَنَعَ كَذَا وَكَذَا ! فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) . ثُمَّ قَامَ الثَّانِي ، فَقَالَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ . ثُمَّ قَامَ الثَّالِثُ ، فَقَالَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ . ثُمَّ قَامَ الرَّابِعُ ، فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالُوا . فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَالْغَضَبُ يُعَرِّفُ فِي وَجْهِهِ .

Bureyde der ki: Halid b. Velid bunu rapor ederek mektubunu benimle Resulullah'a (s.a.a) gönderdi. Peygamberin (s.a.a) yanına gelip mektubu ona verdim. Mektup kendisine okunduğunda Resulullah'ın (s.a.a) yüzünde gazap ifadesi gördüm. "Ey Allah'ın Resülü! Ben sana sığındım. Beni biriyle gönderdin ve ona itaat etmemi emrettin. Ben de onun tarafından bu mektupla gönderildim!" dedim.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ali'yi ayıplama! Zira o bendendir, ben de ondanım; benden sonra sizin ve-

655 . تاريخ دمشق عن وهب بن حمزة :

سافرت مع علي بن أبي طالب من المدينة إلى مكة ، فرأيت منه جفوة ، فقلت : لئن رجعت فلقيت رسول الله (صلى الله عليه وآله) لآنن منه . قال : فرجعت ، فلقيت رسول الله (صلى الله عليه وآله) ، فذكرت علياً فبليت منه . فقال لي رسول الله (صلى الله عليه وآله) : لا تقولن هذا لعلي ; فإن علياً وليكم بعدي¹ .

656 . شرح الأخبار عن البراء بن عازب :

إن رسول الله (صلى الله عليه وآله) أقام علياً (عليه السلام) للناس ، وقال : هذا وليكم من بعدي² .

657 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — في وصف

علي (عليه السلام) — : هو وليكم بعد الله ورَسُولِهِ³ .

Yüzünde gazap ifadesi belirmiş olan Resulullah (s.a.a) onlara yönelerek şöyle buyurdu: Ali'den ne istiyorsunuz? Ali'den ne istiyorsunuz? Ali'den ne istiyorsunuz? Ali bendendir, ben de ondanım; o, benden sonra her müminin velisidir.⁴

دمشق : ج 42 ص 197 ح 8663 و ص 198 ح 8664 نحوه و ح 8665 ، أسد الغابة : ج 4 ص 101 الرقم 3789 ، المناقب للخوارزمي : ص 153 ح 180 ، كفاية الطالب : ص 114 وزاد في آخره «فلا تخالفوه في حكمه» ، كنز العمال : ج 13 ص 142 ح 36444 .

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 199 ح 8667 ، الإصابة : ج 6 ص 487 ح 9178 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 346 .

2 . شرح الأخبار : ج 2 ص 255 ح 555 .

3 . الاحتجاج : ج 1 ص 142 ح 32 عن علقمة بن محمد الحضرمي عن الإمام الباقر (عليه السلام) ، روضة الواعظين : ص 104 .

4-Sünen-i Tirmizî, c.5, s.632, h.3712; el-Müstedrek ala's-Sahihyn, c.3, s.119, h.4579, bu kaynakta "benden sonra" kaydı yer almamıştır; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.7, s.215, h.19948; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.620, h.1060 ve s.605, h.1035; Sahih-i İbn-i Habbân, c.15, s.373, h.6929; el-

655-Tarih-i Dimeşk [Vahab b. Hamza'dan]: Ali b. Ebu Talib'le (a.s) birlikte Medine'den Mekke'ye yolculuk yaptım. Ondan sertlik ve müsamahasızlık gördüm. Kendi kendime dedim ki: Eğer döndüğümde Peygamberle (s.a.a) görüşürsem ondan yana sitem edeceğim!

Nihayet döndüm ve Resulullah'la (s.a.a) görüştim. Ali'den (a.s) söz edip onu eleştirdim. Resulullah (s.a.a) bana şöyle buyurdu: Ali hakkında böyle konuşma! Zira Ali, benden sonra sizin velinizdir.¹

656-Şerhu'l-Ahbar [Berra b. Azib'den]: Resulullah (s.a.a) Ali'yi (a.s) insanlar arasında ayağa kaldırdı ve şöyle buyurdu: Bu, benden sonra sizin velinizdir!²

657-Resulullah (s.a.a) [Ali'nin (a.s) vafında]: O, Allah ve Resulünden sonra sizin velinizdir.³

7/4

عَلِيٌّ أُولَىٰ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدَ النَّبِيِّ

658 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَنَا أُولَىٰ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِّنْ نَّفْسِهِ ، وَعَلِيٌّ أُولَىٰ بِهِ مِّنْ بَعْدِي⁴ .

Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.504, h.58; *Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.164, h.89; *Müsned-i Ebi Yâla*, c.1, s.203, h.350; *Müsned-i Tayalisi*, s.111, h.829; *Hilyetu'l-Evliya*, c.6, s.294; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.197, h.8663 ve s.198, h.8664 ve h.8665; *Usdu'l-Gabe*, c.4, s.101, No: 3789; *el-Menakıb*, Harezmi, s.153, h.180; *Kifayetu't-Talib*, s.114, son bölümüne "onun hükmünde muhalefet etmeyin" eklenmiştir; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.142, h.36444.

1-*Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.199, h.8667; *el-İsabe*, c.6, s.487, No: 9178; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.346.

2-*Şerhu'l-Ahbar*, c.2, s.255, h.555.

3-*el-İhticac*, c.1, s.142, h.32, Alkame b. Muhammed el-Hazremî vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); *Ravzatu'l-Vaizin*, s.104.

4 . الكافي : ج 1 ص 406 ح 6 عن سفيان بن عيينة عن الإمام الصادق (عليه السلام) .

659 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أَنَا أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ، ثُمَّ أَخِي عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ¹ .

660 . عنه (صلى الله عليه وآله) - لِعَلِّيٍّ (عليه السلام) - : أَنَا أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْهُمْ بِأَنْفُسِهِمْ ، ثُمَّ أَنْتَ - يَا عَلِيٌّ - أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ² .

661 . الاحتجاج عن عبد الله بن جعفر بن أبي طالب : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : أَنَا أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ، فَمَنْ كُنْتُ أُولَى بِهِ مِنْ نَفْسِهِ فَأَنْتَ - يَا أَخِي - أُولَى بِهِ مِنْ نَفْسِهِ - وَعَلِيٌّ بَيْنَ يَدَيْهِ³ .

662 . شرح الأخبار عن عبد الله بن المسحر : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَالَ : عَلِيٌّ أُولَى الْمُؤْمِنِينَ بِأَنْفُسِهِمْ بَعْدِي⁴ .

7/4

ALİ PEYGAMBERDEN SONRA HER MÜMİNE KENDİ NEFSİNDEN EVLADIR

658-Resulullah (s.a.a): Ben her mümine kendi canından daha

1 . الكافي : ج 1 ص 529 ح 4 ، الغيبة للطوسي : ص 138 ح 101 ، الخصال : ص 477 ح 41 ، كمال الدين : ص 270 ح 15 ، عيون أخبار الرضا : ج 1 ص 47 ح 8 ، الغيبة للنعماني : ص 96 ح 27 ، إعلام الوری : ج 2 ص 179 ، كشف الغمّة : ج 3 ص 298 ، الصراط المستقيم : ج 2 ص 120 كلها عن عبد الله بن جعفر الطيّار .

2 . كفاية الأثر : ص 177 عن عطا عن الإمام الحسين (عليه السلام) .

3 . الاحتجاج : ج 2 ص 57 ح 155 ، العدد القويّة : ص 46 ح 61 وراجع كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 844 ح 42 .

4 . شرح الأخبار : ج 2 ص 255 ح 554 .

evlayım (önce gelirim), Ali de benden sonra onlara evladır.¹

659-Resulullah (s.a.a): Ben müminlere kendi canlarından daha öncelikliyim. Sonra kardeşim Ali b. Ebu Talib müminlere kendi canlarından daha önceliklidir.²

660-Resulullah (s.a.a): [Ali'ye (a.s) hitaben]: Ben müminlere kendi canlarından önce gelirim. Sonra sen [ey Ali!], müminlere kendi canlarından önce gelirsin.³

661-el-İhticac [Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib'den]: Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ben müminlere kendi canlarından önce gelirim; ben her kime kendi canından önce gelirim sen de [ey kardeşim] ona kendi canından önce gelirsin. [O sırada Ali (a.s) Peygamberin (s.a.a) karşısındaydı.]⁴

662-Şerhu'l-Ahbar [Abdullah b. Musahhar'dan]: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ali benden sonra müminlere kendi canlarından önce gelir.⁵

663 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَيُّهَا النَّاسُ ، أَنَا أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؛ لَيْسَ لَهُمْ مَعِيَ أَمْرٌ . وَعَلَيَّ مِنْ بَعْدِي أُولَى

1-el-Kaфі, c.1, s.406, h.6, Süfyan b. Uyeyne vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

2-el-Kaфі, c.1, s.529, h.4; el-Gaybe, Tusî, s.138, h.101; el-Hisal, s.477, h.41; Kemalu'd-Din, s.270, h.15; Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, s.47, h.8; el-Gaybetu'n-Numanî, s.96, h.27; İlamu'l-Vera, c.2, s.179; Keşfu'l-Gumme, c.3, s.298; es-Sıratu'l-Mustakim, c.2, s.120, tamamı Abdullah b. Cafer-i Tayyar'dan.

3-Kıfayetu'l-Eser, s.177, Ata vasıtası ile İmam Hüseyin'den (a.s).

4-el-İhticac, c.2, s.57, h.155; el-Adedu'l-Kaviyyeh, s.46, h.61. Ayrıca bkz: Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.844, h.42.

5-Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.255, h.554.

بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ; لَيْسَ لَهُمْ مَعَهُ أَمْرٌ¹ .

664 . المعجم الكبير عن وهب بن حمزة :
صَحِبْتُ عَلِيًّا مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ ، فَرَأَيْتُ مِنْهُ
بَعْضَ مَا أَكْرَهُ ، فَقُلْتُ : لَئِنْ رَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
لَأَشْكُوَنَّكَ إِلَيْهِ . فَلَمَّا قَدِمْتُ لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله
عليه وآله) ، فَقُلْتُ : رَأَيْتُ مِنْ عَلِيٍّ كَذَا
وَكَذَا ! ! فَقَالَ : لَا تَقُلْ هَذَا ؛ فَهُوَ أَوْلَى
النَّاسِ بِكُمْ بَعْدِي² .

7/5

وَلَايَتُهُ فَرِيضَةٌ

**665 . الكافي عن أبي بصير عن الإمام
الباقر (عليه السلام) :** كُنْتُ عِنْدَهُ جَالِسًا ، فَقَالَ
لَهُ رَجُلٌ : حَدِّثْنِي عَنْ وَلَايَةِ عَلِيٍّ ، أَمِنْ اللَّهِ ، أَوْ
مِنْ رَسُولِهِ ؟ ! فَغَضِبَ ، ثُمَّ قَالَ : وَيْحَكَ ، كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَخَوْفَ اللَّهِ مِنْ أَنْ يَقُولَ مَا
لَمْ يَأْمُرْ بِهِ اللَّهُ ! ! بَلْ افْتَرَضَهُ كَمَا افْتَرَضَ اللَّهُ
الصَّلَاةَ وَالزَّكَاةَ وَالصَّوْمَ وَالْحَجَّ³ .

666 . الإمام الصادق (عليه السلام) : وَلَايَتِي
لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ
وِلَادَتِي مِنْهُ ؛ لِأَنَّ وَلَايَتِي لَهُ فَرَضٌ ، وَوِلَادَتِي
مِنْهُ فَضْلٌ⁴ .

1 . كتاب سليم بن قيس: ج 2 ص 837 ح 42 عن عبد الله بن جعفر بن
أبي طالب ، بحار الأنوار : ج 33 ص 266 ح 534 .
2 . المعجم الكبير : ج 22 ص 135 ح 360 ، أسد الغابة : ج 5
ص 425 الرقم 5484 ، كنز العمال : ج 11 ف
ص 612 ح 32961 .
3 . الكافي : ج 1 ص 290 ح 5 .
4 . الفضائل لابن شاذان : ص 106 ، الاعتقادات : ص 112 وفيه
صدره ، بحار الأنوار : ج 39 ص 299 ح 105 .

663-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Ben müminlere kendi canlarından önce gelirim. Bana rağmen onlar için bir irade olmaz. Ali de benden sonra müminlere kendi canlarından önce gelir. Ona rağmen de onlar için bir irade olmaz.¹

664-el-Mucemu'l-Kebir [Vahab b. Hamza'dan]: Medine'den Mekke'ye kadar Ali'ye (a.s) arkadaşlık ettim. Derken onda hoşuma gitmeyen bir şey gördüm. "Eğer Resulullah'ın (s.a.a) yanına dönecek olursam seni ona şikâyet edeceğim!" dedim.

Döndüğümde Resulullah (s.a.a) ile görüştim. "Ali'den (yolculuk sırasında) şöyle-böyle gördüm!" dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) "Böyle konuşma! O, benden sonra size insanlar arasından en evla olanıdır!" dedi.²

7/5

ONUN VELAYETİNE GİRMEK FARZDIR

665-el-Kafi [Ebu Basir'den, o da İmam Bakır'dan (a.s)]: İmam Bakır'ın (a.s) yanında oturmıştım. O sırada adamın biri İmam'a "Bana Ali'nin velayetinden söz et, acaba Allah'tan mıydı yoksa Resulünden mi?" diye sordu. Bunun üzerine İmam öfkeleni. Sonra şöyle dedi: Yazıklar olsun sana! Resulullah (s.a.a), Allah'ın emretmediği bir şeyi söylemekten Allah'tan en fazla korkacak kişiydi. Evet, Allah namazı, zekâtı, orucu ve haccı nasıl farz kıldıysa bunu da öyle farz kılmıştır!³

666-İmam Sadık (a.s): Benim için Ali b. Ebu Talib'e velayet ile olan bağlılık, ona viladetle (doğum ve kan bağı) olan bağlılıktan daha sevimlidir. Zira onun velayeti bana farzdır, ancak ondan olan viladetim fazilettir.⁴

1-*Kitab-u Suleym b. Kays*, c.2, s.837, h.42, Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib'den; *Biharu'l-Envar*, c.33, s.266, h.534.

2-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.22, s.135, h.360; *Usdu'l-Gabe*, c.5, s.425, No: 5484; *Kenzu'l-Ummal*, c.11, s.612, h.32961.

3-*el-Kafi*, c.1, s.290, h.5.

4-*el-Fazail*, İbn-i Şâzan, s.106; *el-İtikadat*, s.112; *Biharu'l-Envar*, c.39, s.299, h.105.

Türkiye Caferileri Sitesi

www.caferilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

667 . الإمام الباقر (عليه السلام) — في قوله تعالى : (وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ)¹ قَالَ — : عَنْ وِلَايَةِ عَلِيٍّ² .

7/6

وِلَايَتُهُ خَاتِمَةُ الْفَرَايِضِ

668 . الإمام الباقر (عليه السلام) : كَانَتْ الْفَرِيضَةُ تَنْزِلُ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ الْأُخْرَى ، وَكَانَتْ الْوِلَايَةُ آخِرَ الْفَرَايِضِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي)³ . قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (عليه السلام) : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : لَا أَنْزِلُ عَلَيْكُمْ بَعْدَ هَذِهِ فَرِيضَةً ؛ قَدْ أَكْمَلْتُ لَكُمْ الْفَرَايِضَ⁴ .

669 . عنه (عليه السلام) : آخِرُ فَرِيضَةٍ أَنْزَلَهَا اللَّهُ الْوِلَايَةُ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا) ؛ فَلَمْ يَنْزِلْ مِنَ الْفَرَايِضِ شَيْءٌ بَعْدَهَا حَتَّى قَبِضَ اللَّهُ رَسُولَهُ (صلى الله عليه وآله)⁵ .

670 . الإمام الباقر والإمام الصادق (عليهما السلام) : إِنَّمَا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ بَعْدَ نَصْبِ النَّبِيِّ عَلِيًّا — صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا — بِغَدِيرِ خُمٍّ ؛ بَعْدَ مُنْصَرَفِهِ مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ ، وَهِيَ آخِرُ فَرِيضَةٍ أَنْزَلَهَا

1 . الصافّات : 24 .

2 . شواهد التنزيل : ج 2 ص 164 ح 790 عن داود بن حسن بن حسن وراجع الصراط المستقيم : ج 1 ص 278 .

3 . المائدة : 3 .

4 . الكافي : ج 1 ص 289 ح 4 ، تفسير العيّاشي : ج 1 ص 293 ح 22 عن زرارة ، دعائم الإسلام : ج 1 ص 15 .

5 . تفسير العيّاشي : ج 1 ص 292 ح 20 عن زرارة ، تفسير القمي : ج 1 ص 162 عن محمد بن مسلم نحوه .

اللَّهُ تَعَالَى¹ .

667-İmam Bakır (a.s) ["Onları durdurun, çünkü onlar sorguya çekileceklerdir!"² ayeti hakkında]: Ali'nin velayetinden yana (sorguya çekileceklerdir).³

7/6

ONUN VELAYETİ FARZLARIN SONUNCUSUDUR

668-İmam Bakır (a.s): Farizalar birbiri ardınca nazil oluyordu. Velayet son fariza idi. Bu yüzden şanı yüce Allah "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim ve üzerinize nimetimi tamamladım*"⁴ ayetini indirdi.

Allah bu ayette buyuruyor ki: Bundan sonra size başka bir fariza indirmeyeceğim. Çünkü sizin için farizaları kâmil kıldım.⁵

669-İmam Bakır (a.s): Allah'ın indirdiği son fariza velayettir: "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim ve üzerinize nimetimi tamamladım. Sizin için din olarak İslam'a razı oldum.*" ayetinin ardından Allah, Resulünün canını alıncaya dek hiçbir fariza nazil etmemiştir.⁶

670-İmam Bakır (a.s) ve İmam Sadık (a.s): Bu ayet, Peygamber (s.a.a) Veda Haccı'ndan döndüğünde, Peygamberin Ali için (a.s) yaptığı (velayete) atama hakkında, Gadir-i Hum'da nazil olmuştur.

1 . تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 145 ح 2 ، مجمع البيان : ج 3 ص 246 .

2-Saffat, 24.

3-Şevahidu't-Tenzil, c.2, s.164, h.790, Davud b. Hasan b. Hasan'dan. Ayrıca bkz: es-Sıratu'l-Mustakim, c.1, s.278.

4-Maide, 3.

5-el-Kafi, c.1, s.289, h.4, Zürrare, Fuzayl b. Yesar, Bukeyr b. Âyun, Muhammed b. Müslim ve Bureyd b. Muaviye'den; Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.293, h.22, Zürrare'den; Daaimu'l-İslam, c.1, s.15.

6-Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.292, h.20, Zürrare'den; Tefsir-i Kummî, c.1, s.162, Muhammed b. Müslim'den.

Bu ayet, yüce Allah'ın indirdiği son farizadır.¹

7/7

بَرَكَاتُ وَلَايَتِهِ

671 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَجْمَعَ اللَّهُ لَهُ الْخَيْرَ كُلَّهُ فَلْيُؤَالَ عَلِيًّا بَعْدِي ، وَلْيُؤَالَ أَوْلِيَاءَهُ ، وَلْيُعَادِ أَعْدَاءَهُ² .

672 . عنه (صلى الله عليه وآله) عن جبرئيل عن ميكائيل عن إسرافيل عن اللوح عن القلم : يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : وَلَايَةُ عَلِيٍّ بِن أَبِي طَالِبٍ حِصْنِي ، فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ نَارِي³ .

673 . عنه (صلى الله عليه وآله) : قَالَ لِي جِبْرِئِيلُ : قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : وَلَايَةُ عَلِيٍّ بِن أَبِي طَالِبٍ حِصْنِي ، فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي⁴ .

674 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْكَبَ سَفِينَةَ النُّجَاةِ ، وَيَسْتَمْسِكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى ، وَيَعْتَصِمَ بِحَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينِ ، فَلْيُؤَالَ عَلِيًّا بَعْدِي ، وَلْيُعَادِ عَدُوَّهُ ، وَلْيَأْتِ بِالْأَئِمَّةِ

¹-Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.145, h.2; Mecmau'l-Beyan, c.3, s.246, rivayetin sonunda "Bundan sonra hiçbir fariza indirmemiştir" cümlesi de ilaveten yer almıştır.

² . الأمالي للصدوق : ص560 ح749 ، بشارة المصطفى : ص150 و ص176 كلها عن ابن عباس .

³ . الأمالي للصدوق : ص306 ح350 ، معاني الأخبار : ص371 ح1 ، عيون أخبار الرضا : ج2 ص136 ح1 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص101 وفيهما «أمن من عذابي» بدل «أمن ناري» ، جامع الأخبار : ص52 ح58 كلها عن علي بن بلال عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) وراجع الأمالي للطوسي : ص353 ح729 .

⁴ . شواهد التنزيل : ج1 ص170 ح181 عن ابن عمر ؛ إحقاق الحق : ج7 ص123 عن الإمام علي(ع) .

الهُدَاةِ مِنْ وُلْدِهِ¹ .

7/7

VELAYETİNİN BEREKETLERİ

671-Resulullah (s.a.a): Kim Allah'ın tüm hayırları kendisinde toplamasını istiyorsa benden sonra Ali'yi sevsin; onun dostlarıyla dost, düşmanlarıyla da düşman olsun!²

672-Resulullah (s.a.a) [Cebrail, Mikâil, İsrâfil, Levh ve Kalem'den]: Yüce Allah buyuruyor ki: Ali b. Ebu Talib'in velayeti benim kalemdir. O halde kim benim kaleme girerse ateşimden güvende olur!³

673-Resulullah (s.a.a): Cebrail bana dedi ki: Yüce Allah şöyle buyurdu: Ali b. Ebu Talib'in velayeti benim kalemdir. O halde kim benim kaleme girerse azabımdan güvende olur.⁴

674-Resulullah (s.a.a): Kim kurtuluş gemisine binmek, Urvetu'l-Vuska'ya (sağlam kulpa) tutunmak ve Hablullahi'l-Metin'e (Allah'ın sağlam ipi) sarılmak istiyorsa benden sonra Ali'yi veli edinsin, sevsin, onun düşmanı ile düşman olsun ve evlatlarından

1 . عيون أخبار الرضا : ج 1 ص 292 ح 43 ، الأمالي للصدوق : ص 70 ح 37 كلاهما عن الحسين بن خالد ، بشارة المصطفى : ص 15 عن داود بن سليمان وكلاهما عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، روضة الواعظين : ص 174 وراجع معاني الأخبار : ص 368 ح 1 وإرشاد القلوب : ص 293 .

2-el-Emali, Şeyh Saduk, s.560, h.749; Beşaretu'l-Mustafa, s.150, 176, tamamı İbn-i Abbas'tan.

3-el-Emali, Şeyh Saduk, s.306, h.350; Maani'l-Ahbar, s.371, h.1; Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.136, h.1; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.101, bu iki kaynakta "ateşimden" ibaresi yerine "azabımdan" ibaresi yer almıştır; Camiu'l-Ahbar, s.52, h.58, tamamı Ali b. Hilal vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s). Ayrıca bkz: el-Emali, Şeyh Tusî, s.353, h.729.

4-Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.170, h.181, İbn-i Ömer'den; İhkaku'l-Hak, c.7, s.123, İmam Ali'den (a.s).

olan hidayet önderlerine uysun!¹

675 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ يُرِيدُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مَوْتِي ، وَيَسْكُنَ جَنَّةَ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَنِي رَبِّي ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنَّهُ لَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ هُدًى ، وَلَنْ يُدْخِلَكُمْ فِي ضَلَالَةٍ² .

676 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مَوْتِي ، وَيَسْكُنَ جَنَّةَ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَنِي رَبِّي - فَإِنَّ رَبِّي عَزَّوَجَلَّ عَرَسَ قَصَبَاتِهَا بِيَدِهِ - ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنَّهُ لَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ هُدًى ، وَلَنْ يُدْخِلَكُمْ فِي ضَلَالَةٍ³ .

677 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مَمَاتِي ، وَيَسْكُنَ جَنَّةَ عَدْنِ الَّتِي عَرَسَهَا اللَّهُ رَبِّي ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيًّا بَعْدِي⁴ .

1-Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, s.292, h.43; el-Emali, Şeyh Saduk, s.70, h.37, her ikisi de Hüseyin b. Halid'den; Beşaretu'l-Mustafa, s.15, Davud b. Süleyman'dan, her ikisi de İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a); Ravzatu'l-Vaizin, s.174. Ayrıca bkz: Maani'l-Ahbar, s.368, h.1; İrşadu'l-Kulub, s.293.

2 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 139 ح 4642 ; الأمالی للطوسي : ص 493 ح 1079 وفيه «ردی» بدل «ضلالة» وكلاهما عن زيد بن أرقم ، بصائر الدرجات : ص 51 ح 11 عن الأصبغ بن نباتة عن الإمام علي(عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه .

3 . المعجم الكبير : ج 5 ص 194 ح 5067 ، حلية الأولياء : ج 4 ص 349 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 242 ح 8757 ، كنز العمال : ج 11 ص 611 ح 32959 ; بشارة المصطفى : ص 188 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 426 ح 332 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 200 كلها عن زيد بن أرقم ، الخصال : ص 558 ح 31 عن عامر بن واثلة عن الإمام علي(عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه .

4 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 242 ح 8755 ; الأمالی للطوسي : ص 578 ح 1195 كلاهما عن أبي ذر ، كامل الزيارات : ص 148 ح 175 عن جابر عن الإمام الباقر (عليه السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) نحوه .

678 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مَيِّتِي ، وَيَتَمَسَّكَ بِالْقَصَبَةِ الْيَاقُوتَةِ الَّتِي خَلَقَهَا اللَّهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ لَهَا : كُونِي فَكَانَتْ ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مِنْ بَعْدِي ¹ .

675-Resulullah (s.a.a): Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbimin bana vaat ettiği cennete yerleşmek istiyorsa Ali b. Ebu Talib'i veli edinsin; zira o, sizi hidayetten çıkarmaz ve sapkınlığa sokmaz.²

676-Resulullah (s.a.a): Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbimin bana vaat ettiği [sazlıklarını Rabbimin kendi elleriyle diktiği] ebedî cennete yerleşmek istiyorsa Ali b. Ebu Talib'i veli edinsin; zira o, sizi benim yolumdan çıkarmaz ve dalalete sokmaz.³

677-Resulullah (s.a.a): Her kimin benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbim Allah'ın yeşerttiği Adn Cenneti'ne yerleşmek isterse benden sonra Ali'yi kendisine veli edinsin.⁴

1 . حلية الأولياء : ج 1 ص 86 و ج 4 ص 174 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 242 ح 8756 كلها عن حذيفة بن اليمان .

2-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.139, h.4642; el-Emali, Şeyh Tusî, s.493, h.1079, her ikisi de Zeyd b. Erkam'dan; Basairu'd-Derecat, s.51, h.11, Asbag b. Nebate vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

3-el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.194, h.5067; Hilyetu'l-Evliya, c.4, s.349; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.242, h.8757; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.611, h.32959; Beşaretu'l-Mustafa, s.188; el-Menakıb, Kufi, c.1; s.426, h.332; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.200, hepsi de Zeyd b. Erkam'dan; el-Hisal, s.558, h.31, Amir b. Vasile vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

4-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.242, h.8755; el-Emali, Şeyh Tusî, s.578, h.1195, her ikisi de Ebuzer'den; Kamilu'z-Ziyarat, s.148, h.175, Cabir vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a).

678-Resulullah (s.a.a): Her kimin benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Allah'ın kendi eliyle yarattığı, ol dediğinde oluverdiği yakuttan yaratılmış kamaşa tutunmak istiyorsa benden sonra Ali b. Ebu Talib'i kendine veli edinsin.¹

679 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مِثَّتِي ، وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيًّا وَذُرِّيَّتَهُ مِنْ بَعْدِهِ² .

680 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مَمَاتِي ، وَيَسْكُنَ جَنَّةَ عَدْنِ غَرَسَهَا رَبِّي ، فَلْيُؤَالَ عَلِيًّا مِنْ بَعْدِي ، وَلْيُؤَالَ وَلِيِّهِ ، وَلْيَقْتَدِ بِالْأَئِمَّةِ مِنْ بَعْدِي ؛ فَإِنَّهُمْ عِزَّتِي ، خَلَقُوا مِنْ طِينَتِي ، رَزَقُوا فَهْمًا وَعِلْمًا ، وَيَلُ لِّلْمُكَذِّبِينَ بِفَضْلِهِمْ مِنْ أُمَّتِي ، لِّلْقَاطِعِينَ فِيهِمْ صِلَتِي ، لَا أَنَالَهُمُ اللَّهُ شَفَاعَتِي³ .

681 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَرَادَ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مِثَّتِي ، وَيَدْخُلَ جَنَّةَ عَدْنِ

1-Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.86 ve c.4, s.174; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.242, h.8756, hepsi de Huzeyfe b. Yeman'dan.

2 . الإصابة : ج 2 ص 485 ح 2872 ، كنز العمال : ج 11 ص 611 ح 32960 نقلاً عن مطير والباوردي وابن شاهين وابن مندة عن زياد بن مطرف ، المناقب للخوارزمي : ص 75 ح 55 ؛ الأمالي للشجري : ج 1 ص 136 كلاهما عن محمد بن عبد الله بن محمد بن عمر بن علي بن أبي طالب عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، الإمامة والتبصرة : ص 173 ح 26 ، بصائر الدرجات : ص 51 ح 13 كلاهما عن زياد بن مطرف وكلها نحوه .

3 . حلية الأولياء : ج 1 ص 86 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 240 ح 8751 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 53 ح 18 ؛ الأمالي للصدوق : ص 88 ح 60 ، بشارة المصطفى : ص 191 كلاهما نحوه وكلها عن ابن عباس وراجع الكافي : ج 1 ص 208 ح 3 والإمامة والتبصرة : ص 174 ح 27 .

الَّتِي غَرَسَهَا اللَّهُ رَبِّي بِيَدِهِ ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَلْيَتَوَلَّ وَلِيِّهُ ، وَلْيُعَادِ عَدُوَّهُ ، وَلْيُسَلِّمْ لِلْأَوْصِيَاءِ مِنْ بَعْدِهِ ؛ فَإِنَّهُمْ عِزَّتِي ؛ مِنْ لَحْمِي وَدَمِي ، أَعْطَاهُمُ اللَّهُ فَهْمِي وَعِلْمِي ، إِلَى اللَّهِ أَشْكُو أَمْرَ أُمَّتِي الْمُنْكَرِينَ لِفَضْلِهِمْ ، الْقَاطِعِينَ فِيهِمْ صِلَتِي ! وَائِمُّ اللَّهِ لَيَقْتُلُنَّ ابْنِي ! ! لَا أَنَا لَهُمْ اللَّهُ شَفَاعَتِي¹ .

679-Resulullah (s.a.a): Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve cennete girmek istiyorsa Ali'yi ve ondan sonraki evlatlarını veli edinsin.²

680-Resulullah (s.a.a): Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbimin yeşerttiği Adn Cenneti'ne yerleşmek istiyorsa benden sonra Ali'yi veli edinsin, onun dostuyla dost olsun ve benden sonraki imamlara uysun. Onlar benim ailemdir, benim mayamdan yaratılmışlardır; onlara özel bir idrak ve ilim verilmiştir. Ümmetinden onların faziletini yalanlayanlara ve onlar hakkında benimle bağlarını koparanlara yazıklar olsun! Allah benim şefaati onlara ulaştırmasın!³

681-Resulullah (s.a.a): Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbim Allah'ın kendi eliyle yeşerttiği Adn Cenneti'ne yerleşmek istiyorsa benden sonra Ali b. Ebu Talib'i veli edinsin; onun

1 . الكافي : ج 1 ص 209 ح 5 عن أبان بن تغلب عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، كامل الزيارات : ص 146 ح 171 ، الإمامة والتبصرة : ص 170 ح 22 و ص 171 ح 23 و ص 172 ح 24 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 136 عن ابن عباس وكلها نحوه وراجع بمصادر الدرجات : ص 48 - 52 .

2-*el-İsabe*, c.2, s.485, No: 2872; *Kenzu'l-Ummal*, c.11, s.611, h.32960, Mutir, el-Baverdî, İbn-i Şahin ve İbn-i Munde'den, onlar da Ziyad b. Mutrif'ten; *el-Menakıb*, Harezmi, s.75, h.55; *el-Emali*, Şecerî, c.1, s.136, her ikisi de Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali b. Ebu Talib'den, İmam Sadık'tan (a.s), babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a); *el-İmame ve't-Tebşire*, s.173, h.26; *Basairu'd-Derecat*, s.51, h.13, her ikisi de Ziyad b. Mutrif'ten.

3-*Hilyetu'l-Evliya*, c.1, s.86; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.240, h.8751; *Feraidu's-Sımtayn*, c.1, s.53, h.18; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.88, h.60; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.191, tamamı İbn-i Abbas'tan. Ayrıca bkz: *el-Kafi*, c.1, s.208, h.3; *el-İmame ve't-Tebşire*, s.174, h.27.

dostuyla dost, düşmanıyla düşman olsun ve ondan sonraki vasilelere teslim olsun. Onlar benim ailemdir; benim etimden, benim kanımdandırlar. Allah, onlara benim idrakimi ve benim ilmimi vermiştir. Ümmetimden onların faziletini inkâr edenleri ve onlar hakkında benden bağını koparanları Allah'a şikâyet edeceğim! Allah'a andolsun ki oğlumu öldürecekler. Allah benim şefaati onlara ulaştırmasın!¹

682 . الإمام الباقر (عليه السلام) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَحْيَا حَيَاتِي ، وَيَمُوتَ مِثَّتِي ، وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ الَّتِي وَعَدْنَاهَا رَبِّي ، وَيَتَمَسَّكَ بِقَضِيبِ عَرَسَةِ رَبِّي بِيَدِهِ ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَأَوْصِيَاءَهُ مِنْ بَعْدِهِ ؛ فَإِنَّهُمْ لَا يُدْخِلُونَكُمْ فِي بَابٍ ضَلَالٍ ، وَلَا يُخْرِجُونَكُمْ مِنْ بَابٍ هُدًى ، فَلَا تَعْلَمُوهُمْ ؛ فَإِنَّهُمْ أَعْلَمُ مِنْكُمْ .

وَأِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يُفَرِّقَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْكِتَابِ حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ ، هَكَذَا - وَضَمَّ بَيْنَ إصْبَعَيْهِ -² .

683 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَنُصِبَ الصِّرَاطُ عَلَيَّ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ ، فَلَا يَجُوزُهَا وَلَا يَقْطَعُهَا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ جَوَازٌ بِوَلَايَةِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ³ .

1-*el-Kafi*, c.1, s.209, h.5, Eban b. Tagleb vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s); *Kamilu'z-Ziyarat*, s.146, h.171, Sad el-İskaf vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); *el-İmame ve't-Tebşire*, s.170, h.22, Abdurrahim Kusayr vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); s.171, h.23, Ömer b. Ali vasıtası ile İmam Ali'den (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); s.172, h.24, Eban b. Tagleb vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), babasından (a.s), o da Resulullah'tan (s.a.a); *el-Emali*, Şecerî, c.1, s.136, İbn-i Abbas'tan. Ayrıca bkz: *Basairu'd-Derecat*, s.48-52.

2 . الكافي : ج 1 ص 209 ح 6 ، الإمامة والتبصرة : ص 173 ح 25 كلاهما عن جابر الجعفي .

3 . تاريخ أصبهان : ج 1 ص 400 ح 755 عن مالك بن أنس عن الإمام الصادق عن أبيه عن جده (عليهم السلام) ، المناقب لابن المغازلي : ص 242 ح 289 عن أنس وفيه «كتاب ولاية» بدل «جواز بولاية» ، فرائد السمطين : ج 1 ص 289 ح 228 ؛ بشارة المصطفى : ص 274

684 . عنه (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُجَاوَرَ الْخَلِيلَ فِي دَارِهِ ، وَيَأْمَنَ حَرَّ نَارِهِ ، فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ¹ .

685 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلَيْكُمْ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنَّهُ مَوْلَاكُمْ فَأَحِبُّوهُ ، وَكَبِّرُكُمْ فَاتَّبِعُوهُ ، وَعَالِمُكُمْ فَأَكْرِمُوهُ ، وَقَائِدُكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ فَعَزِّزُوهُ ، وَإِذَا دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ ، وَإِذَا أَمَرَكُمْ فَاطِيعُوهُ .

682-İmam Bakır (a.s): Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Her kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek, Rabbimin bana vaat ettiği cennete girmek ve kendi eliyle diktiği ağaçların dallarına tutunmak istiyorsa Ali b. Ebu Talib'i ve ondan sonraki vasileri kendine veli edinsin. Onlar sizi sapkınlığa sokmaz ve sizi hidayetten çıkarmazlar. Onlara bir şey öğretmeye kalkmayın; zira onlar sizden daha bilgedirler. Ben, onlar havuzun başında bana [iki parmağını bitiştirerek] şu şekilde varıncaya dek Rabbimden bu kitabı onlardan ayırmamasını istedim.²

683-Resulullah (s.a.a): Kıyamet günü gelip çatığında ve cehennem üzerine Sırat (köprüsü) kurulduğunda ancak beraberinde Ali b. Ebu Talib'in velayetini gösteren geçiş belgesi olan kim-seler orayı geçebileceklerdir.³

كلاهما نحوه و ص 200 والثلاثة الأخيرة عن مالك بن أنس عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) عنه (صلى الله عليه وآله) ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 2 ص 494 ح 5 عن أنس بن مالك نحوه .

1 . الأمالي للطوسي : ص 295 ح 580 ، بشارة المصطفى : ص 187 كلاهما عن جابر بن عبد الله الأنصاري .

2-el-Kafi, c.1, s.209, h.6; el-İmame ve't-Tebşire, s.173, h.25, her ikisi de Cabir el-Cufi'den naklen.

3-Tarih-i İsbehan, c.1, s.400, h.755, Malik b. Enes vasıtası ile İmam Sadık'tan, babasından (a.s), o da dedesinden (a.s); el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.242, h.289, Enes'ten, (bu kaynakta "velayetini gösteren geçiş belgesi" yerine "velayetnamesi" ifadesi yer almıştır); Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.289, h.227, Beşaretu'l-Mustafa s.274 ve s.200, son üçü

684-Resulullah (s.a.a): Kim el-Halil (ezelî dost olan Allah) ile evinde komşu olmak ve onun ateşinden güvende kalmak istiyorsa, Ali b. Ebu Talib'i veli edinsin.¹

685-Resulullah (s.a.a): Ali b. Ebu Talib'le olmanızı tavsiye ederim. Doğrusu o sizin mevlanızdır, o halde sevin onu; o sizin büyüğünüzdür, o halde uyun ona; o sizin âliminizdir, o halde değer verin ona ve o, sizi cennete sevk edecek olan rehberinizdir, o halde saygı duyun ona! Sizi çağırdığında icabet edin, emrettiğinde itaatte bulunun!

أَحِبُّوهُ بِحُبِّي ، وَأَكْرِموهُ بِكَرَامَتِي . مَا قُلْتُ لَكُمْ فِي عَلَيٍّ إِلَّا مَا أَمَرَنِي بِهِ رَبِّي جَلَّتْ غَظْمَتُهُ² .

686 . الإمام الباقر (عليه السلام) : إِنَّ الرُّوحَ ، وَالرَّاحَةَ ، وَالْفَلَاحَ ، وَالْعَوْنَ ، وَالنَّجَاحَ ، وَالْبَرَكَاتَ ، وَالْكَرَامَةَ ، وَالْمَغْفِرَةَ ، وَالْمُعَافَاةَ ، وَالْيُسْرَ ، وَالْبُشْرَى ، وَالرِّضْوَانَ ، وَالْقُرْبَ ، وَالنُّصْرَ ، وَالْتَّمُكْنَ ، وَالرَّجَاءَ ، وَالْمَحَبَّةَ مِنْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، لِمَنْ تَوَلَّى عَلِيًّا ، وَانْتَمَ بِهِ ، وَبَرِيءٌ مِنْ عَدُوِّهِ ، وَسَلَّمَ لِفَضْلِهِ وَلِلْأَوْصِيَاءِ مِنْ بَعْدِهِ³ .

7/8

مَضَارُّ مُخَالَفَتِهِ وَمُفَارَقَتِهِ

687 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : مَعَاشِرَ أَصْحَابِي ، إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ يَأْمُرُكُمْ بِوِلَايَةِ عَلِيٍّ بْنِ

Malik b. Enes vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a); *Tevilu'l-Ayati'z-Zahire*, c.2, s.494, h.5, Enes b. Malik'ten.

1-*el-Emali*, Şeyh Tusî, s.295, h.580; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.187, her ikisi de Cabir b. Abdullah el-Ensarî'den.

2 . المناقب للخوارزمي : ص316 ح316 ، مقتل الحسين للخوارزمي : ج1 ص41 ، فرائد السمطين : ج1 ص78 ح45 ؛ كنز الفوائد : ج2 ص57 ، مائة منقبة : ص87 ح36 كلها عن سلمان .

3 . الكافي : ج1 ص210 ح7 عن الفضيل بن يسار .

أَبِي طَالِبٍ ، وَالْإِقْتِدَاءُ بِهِ ؛ فَهُوَ وَلِيُّكُمْ وَإِمَامُكُمْ
مِنْ بَعْدِي ؛ لَا تُخَالِفُوهُ فَتَكْفُرُوا ، وَلَا تُفَارِقُوهُ
فَتَضِلُّوا¹ .

688 . عَنْهُ (صلى الله عليه وآله) : إِذَا كَانَ يَوْمُ
الْقِيَامَةِ ، أُوقِفَ أَنَا وَعَلِيٌّ عَلَى الصِّرَاطِ ، فَمَا
يَمُرُّ بِنَا أَحَدٌ إِلَّا سَأَلَنَا عَنْ وَلَايَةِ عَلِيٍّ ؛ فَمَنْ
كَانَتْ مَعَهُ ، وَإِلَّا أَلْقَيْنَاهُ فِي النَّارِ ؛ وَذَلِكَ
قَوْلُهُ : (وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ)^{2/3} .

Onu benim sevgimden ötürü sevin ve benim saygımdan ötürü sayın. Ali hakkında size ne söylediysem, ancak yüce Rabbimin bana emrettiği şeylerdi, söyledim!⁴

686-İmam Bakır (a.s): Hiç kuşkusuz, Allah'tan gelen huzur, rahatlık, zafer, yardım, başarı, bereket, keramet, mağfiret, afiyet, kolaylık, müjde, hoşnutluk, yakınlık, fetih, kudret, ümit ve muhabbet; Ali'yi kendisine veli edinen, ona uyan, düşmanından uzaklaşan, onun ve ondan sonraki vasilerin faziletini kabul eden kimseye aittir.⁵

7/8

ONUNLA MUHALEFETİN VE ONDAN AYRILMANIN ZARARLARI

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 359 ح 443 عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ (عَلَيْهِمُ السَّلَام) .

2 . الصَّافَّاتُ : 24 .

3 . شَوَاهِدُ التَّنْزِيلِ : ج 2 ص 162 ح 789 وَرَاجِعُ عَيُونِ أَخْبَارِ الرِّضَا : ج 1 ص 303 ح 63 وَالْإِعْتِقَادَاتُ : ص 70 ح 26 وَالْأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 290 ح 564 وَبَشَارَةُ الْمُصْطَفَى : ص 220 وَالْمَنَاقِبُ لِلْكُوفِيِّ : ج 1 ص 429 ح 334 .

4-el-Menakıb, Harezmi, s.316, h.316; Mektelu'l-Hüseyn, Harezmi, c.1, s.41; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.78, h.45; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.57; Mie Menkıbe, s.87, h.36, tamamı Selman'dan.

5-el-Kafi, c.1, s.210, h.7, Fuzeyl b. Yesar'dan.

687-Resulullah (s.a.a): Ey ashabım! Allah (c.c.) Ali b. Ebu Talib'in velayetini ve ona uymayı emretti. O, benden sonra sizin veliniz ve imamınızdır. Sakın ona muhalefet etmeyin yoksa kâfir olursunuz ve sakın ondan ayrılmayın yoksa sapkınlığa düşersiniz.¹

688-Resulullah (s.a.a): Kıyamet günü gelip çatığında ben ve Ali, Sırat (köprüsü) üzerinde duracak, yanımdan geçen herkese Ali'nin velayetini soracağız. Her kimin beraberinde velayet olursa o geçecektir. Aksi halde velayeti olmayan kimseyi ateşe atacağız. İşte, Allah şöyle buyurur: "*Durdurun onları, şüphe yok ki sorulacak onlardan.*"^{2/3}

1-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.359, h.443, Abdurrahman b. Kesir'den, babasından, İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s).

2-Saffat, 24.

3-*Şevahidu't-Tenzil*, c.2, s.162, h.789, İbn-i Abbas'tan. Ayrıca bkz: *Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s)*, c.1, s.303, h.63, *el-İtikadat*, s.70, h.26; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.290, h.564; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.220; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.429, h.334.

الفصل الثامن أحاديث الهداية

8/1

عَلِيُّ الْهَادِي

(إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ)¹ .

689 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَنَا الْمُنْذِرُ ، وَعَلِيُّ الْهَادِي إِلَى أَمْرِي² .

690 . تفسير الطبري عن ابن عباس : لَمَّا نَزَلَتْ : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) وَضَعَ (صلى الله عليه وآله) يَدَهُ عَلَى صَدْرِهِ فَقَالَ : أَنَا الْمُنْذِرُ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ، وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى مَنْكِبِ عَلِيٍّ فَقَالَ : أَنْتَ الْهَادِي يَا عَلِيُّ ، بِكَ يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ بَعْدِي³ .

691 . الدر المنثور عن ابن عباس - في قوله تعالى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) - : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : الْمُنْذِرُ أَنَا ،

1 . الرعد : 7 .

2 . تفسير العياشي : ج 2 ص 204 ح 9 عن جابر ، تفسير فرات : ص 206 ح 271 وفيه «وَأَنْتَ يَا عَلِيٌّ» بدل «وعلي» ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 84 عن عبد الله بن عطاء وكلها عن الإمام الباقر (عليه السلام) .

3 . تفسير الطبري : ج 8 الجزء 13 ص 108 ، تفسير الفخر الرازي : ج 19 ص 15 ، الدر المنثور : ج 4 ص 608 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 359 ، كنز العمال : ج 11 ص 620 ح 33012 نقلا عن الديلمي ؛ مجمع البيان : ج 6 ص 427 ، بشارة المصطفى : ص 246 ، نهج الحق : ص 395 و ص 180 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 272 ح 580 و ص 350 ح 701 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 84 والتسعة الأخيرة نحوه .

وَالْهَادِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ¹ .

1 . الدَّرُ الْمَنْثُور : ج4 ص608 نقلًا عن ابن مردويه والضياء
في المختارة .

SEKİZİNCİ FASIL

HİDAYET HADİSLERİ

8/1

ALİ HADİ (HİDAYET EDİCİ)'DİR

*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır."*¹

689-Resulullah (s.a.a): Ben uyarıcıyım, Ali de (insanları) benim emrime hidayet edendir.²

690-Tefsir-i Taberî [İbn-i Abbas'tan]: *"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır."* ayeti nazil olduğunda Peygamber (s.a.a) elini göğsünün üzerine koyarak "Ben uyarıcıyım ve her topluluğa bir hidayet edici vardır" dedi. Daha sonra eliyle Ali'nin omzunu işaret ederek "Sen de hidayet edicisin ey Ali! Benden sonra yolu bulacak olanlar seninle hidayet olurlar."³

691-ed-Dürü'l-Mensur [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır."* ayeti hakkında, İbn-i Abbas'tan]: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Uyarıcı benim, hidayet edici ise Ali b. Ebu Talib'tir.⁴

1-Râd, 7.

2-Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.204, h.9, Cabir'den; Tefsir-i Fırat, s.206, h.271, "Ali" yerine "Sen ey Ali!" hitabı yer almıştır; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.84, Abdullah b. Ata'dan ve [tamamı İmam Bakır'dan (a.s)].

3-Tefsir-i Taberî, c.8 cüz.13, s.108; Tefsir-i Fahr-i Razî, c.19 s.15; ed-Dürü'l-Mensur, c.4, s.608; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.359; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.620, h.33012, Deylemi'den; Mecmau'l-Beyan, c.6, s.427, Beşaretu'l-Mustafa s.246, Nehcü'l-Hak s.395 ve 180, Şerhu'l-Ahbar c.2, s.272 h.580 ve s.350 h.701, el-Menakıb İbn-i Şehraşub c.3, s.84.

4-ed-Dürü'l-Mensur c.4, s.608, İbn-i Merduych'ten ve el-Muhtare'de, Ziya'dan naklen.

692 . الدَّرَ المنثور عن أبي برزة الأسلمي :
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ) وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِ نَفْسِهِ ، ثُمَّ وَضَعَهَا عَلَى صَدْرِ عَلِيٍّ وَيَقُولُ : (لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ)¹ .

693 . سعد السعود عن أبي بردة الأسلمي عن رسول الله (صلى الله عليه وآله) - في قوله تعالى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) قَالَ - : فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى مَنْكِبِ عَلِيٍّ (عليه السلام) فَقَالَ : هَذَا الْهَادِي مِنْ بَعْدِي² .

694 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) - في وصيَّته بعليٍّ (عليه السلام) - : فَإِنَّهُ الْهَادِي الْمَهْدِي ، النَّاصِحُ لِأُمَّتِي ، الْمُحْيِي لِسُنَّتِي ، وَهُوَ إِمَامُكُمْ بَعْدِي³ .

695 . الإمام الصادق (عليه السلام) : اللَّهُمَّ فَإِنَّا نَشْهَدُ أَنَّهُ [عَلِيًّا (عليه السلام)] عَبْدُكَ الْهَادِي مِنْ بَعْدِ نَبِيِّكَ النَّذِيرِ الْمُنْذِرِ ، وَصِرَاطُكَ الْمُسْتَقِيمِ ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَحُجَّتُكَ الْبَالِغَةُ⁴ .

696 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : لَمَّا أُسْرِى بِي إِلَى السَّمَاءِ لَمْ يَكُنْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَبِّي مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ ، وَلَا سَأَلْتُ رَبِّي حَاجَةً إِلَّا أَعْطَانِي خَيْرًا مِنْهَا ، فَوَقَعَ فِي مَسَامِعِي : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ

1 . الدَّرَ المنثور : ج 4 ص 608 نقلاً عن ابن مردويه ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 388 ح 408 وفيه «ويشير إلى عليٍّ (عليه السلام)» بدل «ثم وضعها على صدر عليٍّ» ؛ تفسير الحبري : ص 283 ح 39 كلاهما نحوه .

2 . سعد السعود : ص 99 .

3 . الاحتجاج : ج 1 ص 303 ح 52 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 228 ح 142 و ص 420 ح 330 .

4 . تهذيب الأحكام : ج 3 ص 145 ح 317 عن علي بن الحسين العبدي ، الإقبال : ج 2 ص 284 عن علي بن الحسن العبدي وراجع شواهد التنزيل : ج 1 ص 381 - 395 .

قَوْمٌ هَادٍ .

692-*el-Dürri'l-Mensur* [Ebu Berze el-Eslemî'den]: Peygamberin (s.a.a), elini göğsüne koyarak "*Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın*" dediğini duydum. Daha sonra elini Ali'nin (a.s) göğsüne koyarak "*Her topluluğa bir hidayet edici vardır*" dedi.¹

693-*Sadu's-Suud* [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"* ayeti hakkında, Ebu Berde el-Eslemî'den, o da Resulullah'tan (s.a.a)]: Peygamber (s.a.a) elini Ali'nin (a.s) omzuna koyarak şöyle buyurdu: Bu, benden sonra hidayet edicidir.²

694-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) ait vasiyetinde]: O, hidayet edicidir ve hidayete ermiştir; ümmetimin nasihatçisi ve sünnetimin ihya edicisidir; benden sonra sizin imamınız odur.³

695-İmam Sadık (a.s): Allah'ım! Biz şahitlik ederiz ki o [Ali (a.s)] senin uyarıcı ve korkutucu Peygamberinden sonra senin doğru yolun, müminlerin emiri, alnı ak olanların önderi ve pek açık hüccetindir.⁴

696-Resulullah (s.a.a): Gece gökyüzüne götürüldüğümde artık benimle Rabbim arasında hiçbir mukarreb melek ve gönderilmiş peygamber kalmamıştı. Ben Rabbimden her ne istediysem, istediğim hacetten daha hayırlısını bana verdi. Derken kulaklarıma şöyle bir ses geldi: "*Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın*"

1-*ed-Dürri'l-Mensur*, c.4, s.608, İbn-i Merduyeh'ten; *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.388, h.408; *Tefsir-i Hiberi*, s.283, h.39.

2-*Sadu's-Suud*, s.99.

3-*el-İhticac*, c.1, s.303, h.52; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.228, h.142 ve s.420 h.330, tamamı Abdullah b. Hasan vasıtası ile İmam Hasan'dan (a.s), o da İmam Ali'den (a.s), her ikisinde de "ihya edicidir" ifadesi yerine "habercisidir" ibaresi yer almıştır; *el-Yakin*, s.452, h.170, Yahya b. Abdullah b. Hasan vasıtası ile dedesi İmam Ali'den (a.s) [tamamı Ubey b. Kab'dan].

4-*Tehzibu'l-Ahkam*, c.3, s.145, h.317, Ali b. Hüseyin el-Abdî'den; *el-İkbal*, c.2, s.284, Ali b. Hasan el-Abdî'den. Ayrıca bkz: *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.381-395.

ve her topluluğa bir hidayet edici vardır."

فَقُلْتُ : إلهي أَنَا الْمُنْذِرُ ، فَمَنْ الْهَادِي ؟
فَقَالَ اللَّهُ : ذَلِكَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، غَايَةُ
الْمُهْتَدِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْعُرَى
الْمُحَجَّلِينَ ، وَمَنْ يَهْدِي مِنْ أُمَّتِكَ بِرَحْمَتِي إِلَى
الْجَنَّةِ¹ .

8/2

أَنَا الْهَادِي

697 . الإمام عليّ (عليه السلام) — في قوله تعالى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ)² — : رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) الْمُنْذِرُ ، وَأَنَا الْهَادِي³ .

698 . عنه (عليه السلام) : أَنَا فَارُوقُ الْأُمَّةِ ، وَأَنَا الْهَادِي⁴ .

699 . عنه (عليه السلام) : فِينَا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : أَنَا الْمُنْذِرُ ، وَأَنْتَ

1 . تفسير فرات : ص 206 ح 272 عن ابن مسعود ؛ شواهد التنزيل : ج 1 ص 385 ح 403 عن ابن عباس نحوه .

2 . الرعد : 7 .

3 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 140 ح 4646 ، تاریخ دمشق : ج 42 ص 359 وفيه «الهاد» وكلاهما عن عباد بن عبد الله الأسدي وراجع مسند ابن حنبل : ج 1 ص 267 ح 1041 ، المعجم الأوسط : ج 2 ص 94 ح 1361 و ج 5 ص 153 ح 4923 ، تاريخ بغداد : ج 12 ص 372 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 358 ح 8951 .

4 . مختصر بصائر الدرجات : ص 34 عن أبي حمزة الثمالي ، بحار الأنوار : ج 53 ص 49 ح 20 نقلاً عن منتخب البصائر عن عاصم بن حميد وكلاهما عن الإمام الباقر (عليه السلام) .

الهادي يا عَلِيٍّ¹ .

"Ey mabudum! Ben uyarıcıyım, hidayet edici kimdir?" diye sorunca Allah şöyle buyurdu: O, Ali b. Ebu Talib'dir; hidayete erenlerin hedefi, muttakilerin imamı, alnı ak olanların ve ümmetinden benim rahmetimle cennete hidayet olanların önderidir!²

8/2

BEN HİDAYET EDİCİYİM

697-İmam Ali (a.s) [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"*³ ayeti hakkında]: Resulullah (s.a.a) uyarıcıdır ve ben hidayet ediciyim.⁴

698-İmam Ali (a.s): Ben bu ümmetin Faruk'uyum (hak ile batılı ayırt eden) ve ben hidayet ediciyim.⁵

669-İmam Ali (a.s): *"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"* ayeti bizim hakkımızda nazil oldu. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Ben uyarıcıyım,

1 . تفسير العياشي : ج 2 ص 203 ح 5 عن مسعدة بن صدقة عن الإمام الصادق عن أبيه عن جده (عليهم السلام) وراجع شواهد التنزيل : ج 1 ص 390 ح 412 ; بشارة المصطفى : ص 237 .

2-Tefsir-i Fırat, s.206, h.272, İbn-i Mesud'dan; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.385, h.403, İbn-i Abbas'tan.

3-Râd, 7.

4-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.140, h.4646; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.359, her ikisi de İbad b. Abdullah el-Esedî'den. Ayrıca bkz: Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.267, h.1041; el-Mucemu'l-Avsat, c.2, s.94, h.1361 ve c.5, s.153 h.4923; Tarih-i Bağdad, c.12, s.372; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.358, h.8951.

5-Muhtasar-u Basairi'd-Derecat, s.34, Ebu Hamza es-Sumalî'den; Biharu'l-Envar, c.53, s.49, h.20, Muntahabu'l-Basair'den, Asım b. Hamid'den naklen. Her ikisi de İmam Bakır'dan (a.s).

sen de hidayet edicisin ey Ali!¹

8/3

عَلِيٌّ لَا يَزَالُ عَلَى هُدًى

700 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا عَمَّارُ ، إِنَّ غَلِيّاً لَا يَزَالُ عَلَى هُدًى² .

701 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَمَّارُ ، تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ ، وَأَنْتَ إِذْ ذَاكَ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَكَ . يَا عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، إِنْ رَأَيْتَ عَلِيّاً قَدْ سَلَكَ وَاْدِيّاً وَسَلَكَ النَّاسُ وَاْدِيّاً غَيْرَهُ فَاسْأَلْكَ مَعَ عَلِيٍّ ؛ فَإِنَّهُ لَنْ يُدْلِكَ فِي رَدًى ، وَلَنْ يُخْرِجَكَ مِنْ هُدًى³ .

8/4

الْهُدَاةُ بَعْدَ النَّبِيِّ

702 . الإمام الباقر (عليه السلام) – فِي قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) – : رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) الْمُنْذِرُ ، وَعَلِيُّ الْهَادِي ، أَمَّا وَاللَّهُ مَا ذَهَبَتْ مِنَّا ، وَمَا زَالَتْ فِينَا إِلَى السَّاعَةِ⁴ .

703 . عنه (عليه السلام) – فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) – : رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) الْمُنْذِرُ ، وَلِكُلِّ زَمَانٍ مِنَّا هَادٍ ، يَهْدِيهِمْ إِلَى مَا جَاءَ بِهِ نَبِيُّ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ،

1-Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.203, h.5, Mesade b. Sadaka vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s), babasından (a.s), o da dedesinden (a.s). Ayrıca bkz: Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.390, h.412; Beşaretu'l-Mustafa, s.237.

2 . نهج الحق : ص225 ح24 وفيه «و روي عن الجمهور» ; فرائد السمطين : ج1 ص178 ح141.

3 . تاريخ بغداد : ج13 ص187 ح7165 عن أبي أيوب الأنصاري وراجع فضائل الخمسة : ج2 ص398 .

4 . الكافي : ج1 ص192 ح4 ، الغيبة للنعماني : ص111 ح40 كلاهما عن عبد الرحيم القصير ، بصائر الدرجات : ص30 ح7 عن عبد الرحمن بن القصير .

ثُمَّ الْهُدَاةُ مِنْ بَعْدِهِ عَلَيَّ ، ثُمَّ الْأَوْصِيَاءُ وَاحِدٌ
بَعْدَ وَاحِدٍ¹ .

8/3

ALİ DAİMA HİDAYET ÜZEREDİR

700-Resulullah (s.a.a): Ey Ammar! Şüphesiz ki Ali, daima hidayet üzeredir.²

701-Resulullah (s.a.a): Ey Ammar! Seni azgın bir grup öldürecektir. O vakit sen hakla birlikte, hak da seninle birlikte olacak. Ey Yasir oğlu Ammar! Eğer Ali'yi bir yol tutmuş gidiyor, insanları da başka bir yol tutmuş gidiyor görürsen Ali'yle git. Zira o seni helak girdabında bırakmaz ve seni asla hidayetten çıkarmaz.³

8/4

PEYGAMBERDEN SONRAKİ HİDAYETÇİLER

702-İmam Bakır (a.s) [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"* ayeti hakkında]: Resulullah (s.a.a) uyarıcı ve Ali (a.s) hidayet edicidir. Allah'a yemin olsun ki şu ana kadar bu (ümmetin hidayet işi), aramızdan gitmemiştir ve kıyamete kadar da hep bizde olacaktır!⁴

703-İmam Bakır (a.s) [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"* ayeti hakkında]: Resulullah (s.a.a)

1 . الكافي : ج 1 ص 191 ح 2 ، بصائر الدرجات : ص 29 ح 1 كلاهما عن بريد العجلي ، تفسير العياشي : ج 2 ص 204 ح 8 عن بريد بن معاوية ، دعائم الإسلام : ج 1 ص 22 نحوه .

2-Nehcü'l-Hak, s.225, h.24, "Cumhurdan rivayet edilmiştir" ilavesiyle; Ferai-du's-Sımtayn, c.1, s.178, h.141, Ebu Eyyub el-Ensari'den, "daima hidayet üzeredir" yerine "seni asla hidayetten çevirmez" ifadesi yer almıştır.

3-Tarih-i Bağdad c.13, s.187, h.7165, Ebu Eyyub el-Ensari'den. Bkz: Fazailu'l-Hamse, c.2, s.398.

4-el-Kafi, c.1, s.192, h.4; el-Gaybetu'n-Numani, s.111, h.40, her ikisi de Abdurrahim el-Kusayr'dan; Basairu'd-Derecat, s.30, h.7, Abdurrahman b. el-Kusayr'dan.

uyarıcıdır ve her zaman için bizden bir hidayet edici vardır. O, insanları Allah Peygamberinin getirdiğine hidayet eder. Peygamberden sonraki hidayet ediciler Ali (a.s) ve bir biri ardınca gelen vasilerdir.¹

704 . كمال الدين عن بريد بن معاوية العجلي : قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) : مَا مَعْنَى (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) ؟ فَقَالَ : الْمُنْذِرُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) ، وَعَلِيُّ الْهَادِي ، وَفِي كُلِّ وَقْتٍ وَزَمَانٍ إِمَامٌ مِّنَّا يَهْدِيهِمْ إِلَى مَا جَاءَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) ² .

705 . الإمام الباقر (عليه السلام) — فِي قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) — قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) : أَنَا الْمُنْذِرُ ، وَعَلِيُّ الْهَادِي ، وَكُلُّ إِمَامٍ هَادٍ لِّلْقَرْنِ الَّذِي هُوَ فِيهِ ³ .

706 . الكافي عن أَبِي بصير : قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَام) : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) ؟ فَقَالَ : رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) الْمُنْذِرُ ، وَعَلِيُّ الْهَادِي . يَا أَبَا مُحَمَّدٍ ، هَلْ مِنْ هَادٍ الْيَوْمَ ؟ قُلْتُ : بَلَى جُعِلَتْ فِدَاكَ ، مَا زَالَ مِنْكُمْ هَادٍ بَعْدَ هَادٍ حَتَّى دُفِعَتْ إِلَيْكَ ، فَقَالَ : رَحِمَكَ اللَّهُ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ ، لَوْ كَانَتْ إِذَا نَزَلَتْ آيَةٌ عَلَى رَجُلٍ ثُمَّ مَاتَ ذَلِكَ الرَّجُلُ ، مَاتَتِ الْآيَةُ ، مَاتَ الْكِتَابُ ! وَلَكِنَّهُ حَيٌّ يَجْرِي فِيهِمْ بَقِيَّةٌ ، كَمَا جَرَى فِيهِمْ مَضَى ⁴ .

¹1-el-Kaŋi, c.1, s.191, h.2; Basairu'd-Derecat, s.29, h.1, her ikisi de Bureyd el-İclî'den; Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.204, h.8, Bureyd b. Muaviye'den; Daaimu'l-İslam, c.1, s.22.

² . كمال الدين : ص 667 ح 10 .

³ . تفسير العيَاشي : ج 2 ص 204 ح 7 عن حنَّان بن سدير .

⁴ . الكافي : ج 1 ص 192 ح 3 ، بصائر الدرجات : ص 31 ح 9

وراجع تفسير العيَاشي : ج 2 ص 203 ح 6 .

707 . الإمام الصادق (عليه السلام) - في قوله تعالى : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) : المُنْذِرُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَ الهَادِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ، وَ بَعْدَهُ الْأَيْمَةُ (عليهم السلام) ¹ .

704-Kemalu'd-Din [Bureyd b. Muaviye el-İclî'den]: İmam Bakır'a (a.s) "*Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır*" ayetinin manasını sordum. Şöyle buyurdu: Uyarıcı Resulullah'tır (s.a.a) ve Ali hidayet edicidir. Her saatte ve her dönemde bizden olan ve insanları Resulullah'ın (s.a.a) getirdiğine hidayet eden bir imam vardır.²

705-İmam Bakır (a.s) [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır*" ayeti hakkında]: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Ben uyarıcıyım, Ali de hidayet edicidir; her imam içinde bulunduğu asrın hidayetçisidir.³

706-el-Kafi [Ebu Basir'den]: İmam Sadık'a (a.s) "*Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır*" ayetini sordum, şöyle buyurdu: Resulullah (s.a.a) uyarıcı, Ali de hidayet edicidir. Ey Ebu Muhammed! Acaba bugün bir hidayetçi var mıdır?

-Evet, canım sana feda! Sizden olan ve bir biri ardınca gelen hidayetçiler daima olmuş ve nihayet bu iş sana varmıştır, dedim.

İmam (a.s): Ey Ebu Muhammed! Allah'ın rahmeti sana olsun! Eğer birine ayet indiğinde o kişinin ölümüyle bu ayet de ölecek olsaydı, o zaman kitap (Kurân) da ölmüş olurdu! Oysaki Kurân diridir ve geçmiştekiler arasında olduğu gibi, geride kalanlar arasında

1 . تفسير القمّي : ج 1 ص 359 ، تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 229 ح 3 كلاهما عن أبي بصير .

2-Kemalu'd-Din, s.667, h.10.

3-Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.204, h.7, Hannan b. Sudeyr'den.

da cereyan etmektedir.¹

707-İmam Sadık (a.s) [*"Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır"* ayeti hakkında]: Uyarıcı Resulullah'tır (s.a.a), hidayet edici ise müminlerin emiri (a.s) ve ondan sonraki imamlardır (a.s).²

708 . الكافي عن الفضيل : سَأَلْتُ
أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ :
(وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) فَقَالَ : كُلُّ إِمَامٍ هَادٍ
لِلْقَرْنِ الَّذِي هُوَ فِيهِمْ³ .

709 . كمال الدين عن محمد بن مسلم :
قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فِي قَوْلِ اللَّهِ
عَزَّوَجَلَّ : (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) ،
فَقَالَ : كُلُّ إِمَامٍ هَادٍ لِكُلِّ قَوْمٍ فِي
زَمَانِهِمْ⁴ .

1-el-Kaŋi c.1, s.192, h.3; Basairu'd-Derecat, s.31, h.9. Ayrıca bkz; Tefsir-i Ayyaşı, c.2, s.203, h.6.

2-Tefsir-i Kummî, c.1, s.359; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.229, h.3, her ikisi de Ebu Basir'den.

3 . الكافي : ج 1 ص 191 ح 1 ، بصائر الدرجات : ص 30 ح 6 .

4 . كمال الدين : ص 667 ح 9 ، بحار الأنوار : ج 23 ص 5 ح 8 ؛ ينابيع المودة : ج 1 ص 297 ح 9 .

708-el-Kafî [Fuzeyl'den]: İmam Sadık'a (a.s) "*Her topluluğa bir hidayet edici vardır*" ayetinin anlamını sordum, şöyle buyurdu: Her imam bulunduğu dönemdeki insanların hidayetçisidir.¹

709-Kemalu'd-Din [Muhammed b. Müslim'den]: İmam Sadık'a (a.s) "*Şüphesiz ki sen, ancak uyarıcısın ve her topluluğa bir hidayet edici vardır*" ayetinin ne anlama geldiğini sordum, şöyle buyurdu: Her imam kendi döneminde yaşayan topluluğun hidayetçisidir.²

1-el-Kafî, c.1, s.191, h.1; Basairu'd-Derecat, s.30, h.6.

2-Kemalu'd-Din, s.667, h.9; Biharul-Envar, c.23, s.5 h.8; Yenabiu'l-Mevedde, c.1, s.297, h.9.

الفصل التاسع أحاديث العصمة

9/1

عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ

710 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَهُ ، لَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْخَوْضَ¹ .

711 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ ، لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْخَوْضَ² .

712 . عنه (صلى الله عليه وآله) : الْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ ، وَعَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ³ .

713 . المستدرك على الصحيحين عن أبي ثابت مولى أبي ذرّ : كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) يَوْمَ الْجَمَلِ ، فَلَمَّا رَأَيْتُ عَائِشَةَ وَاقِفَةً دَخَلَنِي بَعْضُ مَا يَدْخُلُ النَّاسَ ، فَكَشَفَ اللَّهُ عَنِّي ذَلِكَ عِنْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ ، فَقَاتَلْتُ مَعَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ، فَلَمَّا فَرَغَ ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ فَأَتَيْتُ أُمَّ سَلَمَةَ ، فَقُلْتُ : إِنِّي وَاللَّهِ مَا

1 . المعجم الأوسط : ج 5 ص 135 ح 4880 ، المعجم الصغير : ج 1 ص 255 ، الصواعق المحرقة : ص 124 ؛ الطرائف : ص 103 ح 152 ، كشف الغمّة : ج 1 ص 148 كلّها عن أُمّ سلمة .

2 . المناقب للخوارزمي : ص 177 ح 214 ؛ كشف الغمّة : ج 1 ص 148 كلاهما عن أُمّ سلمة .

3 . الفردوس : ج 3 ص 230 ح 4678 ، ينابيع المودة : ج 2 ص 245 ح 687 ؛ بحار الأنوار : ج 40 ص 77 .

جَنَّتْ أَسْأَلُ طَعَاماً وَلَا شَرَاباً وَلَكِنِّي مَوْلَى لِأَبِي
ذَرٍّ .

DOKUZUNCU FASIL

İSMET (MASUMLUK) HADİSLERİ

9/1

ALİ KURÂN İLEDİR

710-Resulullah (s.a.a): Ali Kurân ile Kurân da onunladır. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmazlar.¹

711-Resulullah (s.a.a): Ali Kurân ile Kurân da Ali iledir. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek asla birbirlerinden ayrılmazlar.²

712-Resulullah (s.a.a): Kurân Ali ile Ali de Kurân iledir.³

713-el-Mustedrek ala's-Sahihayn [Ebuzer'in azatlı kölesi Ebu Sabit'ten]: Cemel günü Ali'yle (a.s) birlikteydim. Ayşe'nin karşı tarafta olduğunu görünce diğer insanlar gibi içime şüphe girdi. Ancak öğle namazında Allah, kalbimden bu şüpheyi giderdi ve ben Emirülmüminin'in yanında savaşmaya başladım.

Savaş son bulduğunda Medine'ye, Ümmü Seleme'nin yanına gittim. "Allah'a yemin ederim ki yiyecek veya içecek bir şey istemek için gelmedim; Ebuzer'in azat ettiği köleyim" dedim.

1-el-Mucemu'l-Avsat, c.5, s.135, h.4880; el-Mucemu's-Sagir, c.1, s.255; Savai-ku'l-Muhrika, s.124; et-Taraif, s.103, h.152; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.148, tamamı Ümmü Seleme'den.

2-el-Menakıb, Harezmi, s.177, h.214; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.148, her ikisi de Ümmü Seleme'den.

3-el-Firdevs, c.3, s.230, h.4678; Yenabiu'l-Mevedde, c.2, s.245, h.687, her ikisi de Ümmü Seleme'den; Biharu'l-Envar, c.40, s.77.

فَقَالَتْ : مَرْحَبًا . فَقَصَصْتُ عَلَيْهَا قِصَّتِي ، فَقَالَتْ : أَيْنَ كُنْتَ حِينَ طَارَتْ الْقُلُوبُ مَطَائِرُهَا ؟ قُلْتُ : إِلَى حَيْثُ كَشَفَ اللَّهُ ذَلِكَ عَنِّي عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ ، قَالَتْ : أَحْسَنْتَ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : عَلَيَّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ ، لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضُ¹ .

714 . الصواعق المحرقة : إِنَّهُ (صلى الله عليه وآله) قَالَ فِي مَرَضٍ مَوْتِهِ : أَيُّهَا النَّاسُ ، يَوْشِكُمْ أَنْ أُقْبِضَ قَبْضًا سَرِيعًا فَيُنْطَلَقَ بِي ، وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ الْقَوْلَ مَعِزَّةً إِلَيْكُمْ ، أَلَا إِنِّي مُخَلِّفٌ فِيكُمْ كِتَابَ رَبِّي عَزَّوَجَلَّ وَعِترتي أَهْلَ بَيْتِي . ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَرَفَعَهَا فَقَالَ : هَذَا عَلَيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ ، لَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ ، فَأَسْأَلُهُمَا مَا خَلِفْتُ فِيهِمَا² .

715 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إِنَّ عَلِيًّا مَعَ الْقُرْآنِ وَالْحَقِّ ، حَيْثُمَا دَارَ دَارٌ³ .

716 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْقُرْآنِ ، وَالْحَقُّ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ ، وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضُ⁴ .

717 . عنه (صلى الله عليه وآله) : لَا يَزَالُ الدِّينُ

1 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 134 ح 4628 ; الجمل : ص 417 ، الأمالي للطوسي : ص 460 ح 1028 و ص 506 ح 1108 كلها نحوه .

2 . الصواعق المحرقة : ص 126 ; الأمالي للطوسي : ص 478 ح 1045 .

3 . كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 881 ح 52 عن سلمان وأبي ذر والمقداد .

4 . ربيع الأبرار : ج 1 ص 828 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 177 ح 140 كلاهما عن أم سلمة .

مَعَ عَلِيٍّ وَعَلَيْهِ مَعَهُ ، حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْخَوْضَ¹ .

Ümmü Seleme: Hoş geldin, dedi. Sonra başımdan geçenleri anlattım.

Ümmü Seleme: Kalpler sarsıldığı (insanların Ali hakkında tereddüt ettikleri) gün sen neredeydin, diye sordu.

-Allah'ın öğle vakti şüphemi giderdiği yerdedim, dedim.

Ümmü Seleme: İyi yaptın, dedi. Ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ali Kurân ile Kurân da Ali iledir; havuzun yanında bana varıncaya dek asla birbirlerinden ayrılmazlar.²

714-Savaiku'l-Muhrika [Peygamber (s.a.a), ölüm döşegindeyken]: Ey insanlar! Ruhumun alınması yakındır. Neredeyse götürüleceğim. Bundan önce de tebliğimin şartı olan şeyi size söyledim. Şunu bilin ki ben aranızda Rabbimin kitabını ve itretim olan Ehlibeyt'imi bırakıyorum.

Daha sonra Ali'nin elinden tuttu, kaldırdı ve şöyle buyurdu: Bu Ali Kurân ile Kurân da Ali iledir. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmazlar. Geride bıraktığım bu ikisi hakkında ne yapıldığını soracağım onlara!³

715-Resulullah (s.a.a): Şüphesiz ki Ali, Kurân ve hak iledir; o nereye dönerse onlar da oraya döner.⁴

716-Resulullah (s.a.a): Ali hak ve Kurân ile hak ve Kurân da Ali iledir. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek asla birbirlerinden ayrılmazlar.⁵

717-Resulullah (s.a.a): Havuzun yanında bana varıncaya dek din

1 . المناقب للكوفي : ج 2 ص 616 ح 1114 عن أم سلمة .

2-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.134, h.4628; el-Cemel, s.417; el-Emali, Seyh Tusî, s.460, h.1028 ve s.506, h.1108.

3-Savaiku'l-Muhrika, s.126; el-Emali, Seyh Tusî, s.478, h.1045, Ümmü Seleme'den (bu kaynakta "Ali iledir" ibaresinin ardından "Bunlar basiretli iki halifedirler" cümlesi yer almıştır).

4-Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.881, h.52, Selman, Ebuzer ve Mikdad'dan.

5-Rebiu'l-Ebrar, c.1, s.828; Feraidu's-Sımtayn c.1, s.177, h.140, her ikisi de Ümmü Seleme'den.

daima Ali ile Ali de daima din ile dir.¹

718 . الإمام عليّ (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى طَهَّرَنَا وَعَصَمَنَا ، وَجَعَلَنَا شُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِهِ ، وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ ، وَجَعَلَنَا مَعَ الْقُرْآنِ وَجَعَلَ الْقُرْآنَ مَعَنَا ، لَا تُفَارِقُهُ وَلَا يُفَارِقُنَا² .

719 . عنه (عليه السلام) – لِيَلْخَوَارِجَ لَمَّا خَرَجَ إِلَى مُعَسْكِرِهِمْ – : إِنَّ الْكِتَابَ لَمَعِي ، مَا فَارَقْتُهُ مُذْ صَحِبْتُهُ³ .

9/2

عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ

720 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ⁴ .

721 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ ، يَدُورُ مَعَهُ حَيْثُمَا دَارَ⁵ .

722 . عنه (صلى الله عليه وآله) : رَجِمَ اللَّهُ عَلِيًّا ، اللَّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ⁶ .

1-el-Menakib, Kufi, c.2, s.616, h.1114, Ümmü Seleme'den.

2 . الكافي : ج 1 ص 191 ح 5 ، كمال الدين : ص 240 ح 63 وفيه «وحججاً» بدل «وحجته» ، بصائر الدرجات : ص 83 ح 6 كلها عن سليم بن قيس الهلالي .

3 . نهج البلاغة : الخطبة 122 .

4 . الإمامة والسياسة : ج 1 ص 98 ، شرح نهج البلاغة : ج 18 ص 24 ؛ الفصول المختارة : ص 221 ، المحاسن : ج 1 ص 81 ح 47 ، كفاية الأثر : ص 20 و ص 117 ، شرح الأخبار : ج 2 ص 60 ح 421 عن عائشة .

5 . الفصول المختارة : ص 135 و ص 97 و ص 211 و ص 224 و ص 339 ، إعلام الوري : ج 1 ص 316 ، فالفضائل لابن شاذان : ص 123 ، الاحتجاج : ج 1 ص 364 ح 61 .

6 . سنن الترمذي : ج 5 ص 633 ح 3714 ، المستدرک علی الصحيحين : ج 3 ص 135 ح 4629 ، المعجم الأوسط : ج 6 ص 95 ح 5906 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 448 ح 9022 و ح 9023 ، المحاسن والمساوي : ص 41 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 361 ، المناقب للخوارزمي : ص 104 ح 107 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 176 ح 138 ، شرح نهج البلاغة : ج 10

718-İmam Ali (a.s): Şanı yüce Allah bizi temizlemiş, hatadan korumuş, mahlûkatı üzerine şahitler kılmış, yeryüzündeki hücceti yapmış ve bizi Kurân ile Kurân'ı da bizimle kılmıştır. Biz Kurân'dan ayrılmayız, Kurân da bizden ayrılmaz.¹

719-İmam Ali (a.s) [Hariciler askeri üslerine doğru yola çıktığında onlara hitaben yaptığı konuşmasından]: Kurân benimledir. Onunla arkadaş olduğum günden beri ondan hiç ayrılmadım.²

9/2

ALİ HAK İLEDİR

720-Resulullah (s.a.a): Ali hak ile hak Ali iledir.³

721-Resulullah (s.a.a): Ali hak ile hak Ali iledir. O, nereye dönerse hak da onunla döner.⁴

722-Resulullah (s.a.a): Allah'ın rahmeti Ali'ye olsun! Allah'ım! O nereye dönerse hakkı da oraya döndür.⁵

، 270 ، كنز العمال : ج 11 ص 643 ح 33124 ؛ الطرائف : ص 102 ح 149 ، كشف الغمّة : ج 1 ص 147.

قال الفخر الرازي : من اقتدى في دينه بعلي بن أبي طالب فقد اهتدى . والدليل عليه قوله (عليه السلام) : اللهم أدر الحق مع علي حيث دار (تفسير الفخر الرازي : ج 1 ص 210) .

1-el-Kaḫf, c.1, s.191, h.5; Kemalü'd-Din, s.240, h.63, bu kaynakta "hücceti" yerine "hüccetleri" ifadesi yer almıştır; Basairu'd-Derecat, s.83, h.6, tamamı Süleyman b. Kays el-Hilali'den.

2-Nehcü'l-Belaga, hutbe: 122.

3-el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.98, Muhammed b. Ebubekir'den; Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.18, s.24, bu kaynakta "Sen hak ilesin, hak da seninledir" cümlesi yer almıştır; el-Fusulu'l-Muhtare, s.221, bu kaynakta "O hak iledir, hak da onunladır" şeklinde geçmiştir; el-Mahasin, c.1, s.81, h.47, Sırrı b. Halid vasıtası ile İmam Sadık'tan, babalarından (a.s), onlar da Resulullah'tan (s.a.a), "Sen hak ilesin, hak da seninledir" cümlesi yer almıştır; Kifayetu'l-Eser, s.20, İbn-i Abbas'tan; s.117, Ebu Eyyub el-Ensari'den; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.60, h.421, Ayşe'den.

4-el-Fusulu'l-Muhtare, s.135, 97, 211, 224 ve 339; İlamu'l-Vera, c.1, s.316; el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.123, Selman, Ebuzer ve Mikdad'dan; el-İhticac, c.1, s.364, h.61, Selman'dan, "Şüphesiz Ali hakla birlikte döner, o nereye dönerse" ifadesi yer almıştır.

5-Sünen-i Tirmizî, c.5, s.633, h.3714; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.135, h.4629; el-Mucemu'l-Avsat, c.6, s.95, h.5906; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.448, h.9022 ve h.9023; el-Mahasin ve'l-Mesavî, s.41; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.361; el-Menakıb, Harezmi, s.104, h.107; Feraidu's-Simtayn, c.1, s.176, h.138, tamamı Ebu Hayyan et-Timi'den, babasından, o da İmam Ali'den (a.s); Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.10, s.270; Kenzu'l-Ummal, c.11,

723 . عنه (صلى الله عليه وآله) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ، اللَّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَ عَلِيٍّ حَيْثُمَا دَارَ¹ .

724 . مسند أبي يعلى عن أبي سعيد : كُنَّا عِنْدَ بَيْتِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) فِي نَقَرٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا فَقَالَ : أَلَا أُخِيرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى . قَالَ : خِيَارُكُمُ الْمُؤَفَّوْنَ الْمُطَيَّبُونَ ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْخَفِيَّ النَّقِيَّ . قَالَ : وَمَرَّ عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ : الْحَقُّ مَعَ ذَا ، الْحَقُّ مَعَ ذَا² .

725 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا بَنَ عَبَّاسَ ، سَوْفَ يَأْخُذُ النَّاسُ يَمِينًا وَشِمَالًا ، فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَاتَّبِعْ عَلِيًّا وَحِزْبَهُ ؛ فَإِنَّهُ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَهُ ، وَلَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ³ .

726 . تاريخ بغداد عن أبي ثابت مولى أبي ذر : دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَرَأَيْتُهَا تَبْكِي وَتَذْكُرُ عَلِيًّا ، وَقَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ ، وَلَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁴ .

s.643, h.33124; *et-Taraif*, s.102, h.149; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.147, Ebu Hayyan et-Timî'den, babasından, o da İmam Ali'den (a.s).

Fahr-i Razi der ki: Her kim dininde Ali b. Ebu Talib'e uyarsa kesinlikle hidayete erer. Bunun delili Peygamberin (s.a.a) şu sözüdür: "Allah'ım! Hakkı, Ali nereye dönerse daima onunla döndür." (*Tefsir-i Fahr-i Razi*, c.1, s.210)

1 . الجمل : ص81 .

2 . مسند أبي يعلى : ج2 ص17 ح1047 ، تاريخ دمشق : ج42 ص449 ح9024 ، المطالب العالیه : ج4 ص65 ح3974 ، المناقب لابن المغازلي : ص244 ح291 ، كنز العمال : ج11 ص621 ح33018 ؛ المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص61 ، كشف الغمة : ج1 ص143 عن عبد الرحمن بن أبي سعيد وكلاهما نحوه .

3 . كفاية الأثر : ص18 عن عبد الله بن عباس ، الاستغاثة : ج2 ص63 عن سعد بن أبي وقاص نحوه ، بحار الأنوار : ج36 ص286 ح107 .

4 . تاريخ بغداد : ج14 ص321 ح7643 ، تاريخ دمشق : ج42 ص449 ح9025 ؛ المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص62 عن ثابت مولى

723-Resulullah (s.a.a): Ali hak ile hak Ali iledir. Allah'ım! Ali nereye dönerse hakkı da oraya döndür.¹

724-Müsned-i Ebi Yâla [Ebu Said'den]: Muhacir ve Ensardan bir grupla, Peygamberin (s.a.a) evinin yakınlarındaydık. Peygamber yanımıza gelerek "Size en hayırlılarınızı bildireyim ister misiniz?" diye sordu. "Evet" denilince şöyle buyurdu: Sizin en hayırlılarınız vefalı ve temiz olanlarınızdır. Şüphesiz ki Allah gizlide takvalı olan kişiyi sever.

O sırada Ali b. Ebu Talib de oradan geçiyordu. Peygamber (onu işaret ederek): Hak bununladır, hak bununladır, dedi.²

725-Resulullah (s.a.a): Ey Abbas'ın oğlu! Yakında insanlar sağı-solu yol yordam edinecekler. Böyle olduğunda sen Ali'ye ve onun hizbine tabi ol. Zira o, hakladır ve hak onunladır. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmazlar.³

726-Tarih-i Bağdad [Ebuzer'in azatlı kölesi Ebu Sabit'ten]: Ümmü Seleme'nin yanına vardığımda ağlıyor, Ali'den söz ediyordu. Dedi ki: Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ali hak ile hak da Ali iledir. Bu ikisi kıyamet günü havuzun yanında bana varıncaya dek asla birbirlerinden ayrılmazlar.⁴

أبي ذرّ ، الخصال : ص496 ح5 ، الأمالي للصدوق : ص150 ح146 ،
بشارة المصطفى : ص20 والثلاثة الأخيرة عن جابر ، كشف الغمّة :
ج1 ص143 عن أمّ سلمة وفيه «لن يزولا» بدل «لن يفترقا» ،
الجمال : ص433 عن عائشة وفي الخمسة الأخيرة من «سمعت
رسول الله (صلى الله عليه وآله) . . . » .

1-el-Cemel, s.81.

2-Müsned-i Ebi Yâla, c.2, s.17, h.1047; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.449, h.9024; el-Metalibu'l-Aliye, c.4, s.65, h.3974; el-Menakıb, İbn-i Magazili, s.244, h.291; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.621, h.33018; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.61; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.143, Abdurrahman b. Ebu Said'den.

3-Kıfayetu'l-Eser, s.18, Abdullah b. Abbas'tan; el-İstigase, c.2, s.63, Sad b. Ebu Vakkas'tan; Biharu'l-Envar, c.36, s.286, h.107.

4-Tarih-i Bağdad, c.14, s.321, h.7643; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.449, h.9025; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.62, Ebuzer'in azatlı kölesi Sabit'ten; el-

727 . تاريخ دمشق عن عبيد الله بن عبد الله
المديني : حَجَّ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ فَمَرَّ
بِالْمَدِينَةِ ، فَجَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فِيهِ سَعْدُ بْنُ
أَبِي وَقَّاصٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ
عَبَّاسٍ . . . وَأَقْبَلَ عَلَى سَعْدٍ ، فَقَالَ : يَا
أَبَا إِسْحَاقَ ، أَنْتَ الَّذِي لَمْ لَعْرِفْ حَقَّنَا . وَجَلَسَ
فَلَمْ يَكُنْ مَعَنَا وَلَا عَلَيْنَا ؟ !
قَالَ : فَقَالَ سَعْدٌ : إِنِّي رَأَيْتُ الدُّنْيَا قَدْ
أَظْلَمَتْ ، فَقُلْتُ لِبَعِيرِي : إِيْخَ ، فَأَنْخْتُهَا حَتَّى
انْكَشَفَتْ .
قَالَ : فَقَالَ مُعَاوِيَةُ : لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ
اللَّوْحَيْنِ ، مَا قَرَأْتُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ : إِيْخَ !
قَالَ : فَقَالَ سَعْدٌ : أَمَّا إِذَا أَبَيْتَ فَإِنِّي
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ لِعَلِيٍّ : أَنْتَ
مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَكَ حَيْثُمَا دَارَ .
قَالَ : فَقَالَ مُعَاوِيَةُ : لَتَأْتِيَنِي عَلَى هَذَا
بِبَيِّنَةٍ !
قَالَ : فَقَالَ سَعْدٌ : هَذِهِ أُمُّ سَلَمَةَ تَشْهَدُ عَلَى
رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) .
فَقَامُوا جَمِيعاً فَدَخَلُوا عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ ،
فَقَالُوا : يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ ، إِنَّ الْأَكَاذِبَ قَدْ
كَثُرَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَهَذَا سَعْدٌ
يَذْكُرُ عَنِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) مَا لَمْ نَسْمَعْهُ :
أَنَّهُ قَالَ - يَعْنِي لِعَلِيٍّ - : أَنْتَ مَعَ الْحَقِّ
وَالْحَقُّ مَعَكَ حَيْثُمَا دَارَ .
فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ : فِي بَيْتِي هَذَا قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لِعَلِيٍّ .

Hisal, s.496, h.5; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.150, h.146; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.20, son üçü Cabir'den; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.143, Ümmü Seleme'den; *el-Cemel*, s.433, Ayşe'den, son beş kaynakta hadisin "Ali'den söz ediyordu" kısmına kadar olan bölümü zikredilmemiştir.

قَالَ : فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِسَعْدٍ : يَا
أَبَا إِسْحَاقَ ، مَا كُنْتَ الْوَمَ الْآنَ إِذْ سَمِعْتَ هَذَا
مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَجَلَسْتَ عَنْ عَلِيٍّ ، لَوْ
سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لَكُنْتَ
خَادِمًا لِعَلِيٍّ حَتَّى أَمُوتَ¹ .

727-Tarih-i Dimesşk [Ubeydullah b. Abdullah el-Medinî'den]:
Muaviye b. Ebu Süfyan haccını yerine getirdikten sonra Medine'den
geçti. Sad b. Ebi Vakkas, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas ve
diğerlerinin de aralarında bulunduğu bir meclise iştirak etti. Muavi-
ye Sad'a dönerek "Ey Ebu İshak! Sen bizim hakkımızı tanımayan
birisin; bir köşeye çekilmiş öylece oturuyorsun; ne bizimlesin ne de
aleyhimizesin!" dedi.

Sad: Dünyayı karanlıkların kapladığını görünce devemi ıhlattı²
yere çökerttim, sonra da bu karartı dağıldı, gitti.

Muaviye: Ben Kurân'ın hepsini okudum, ama Allah'ın kitabında
"ihlemek" diye bir kelimeye rastlamadım.

Sad: Madem kabul etmiyorsun, şunu söyleyeyim; Resulullah
(s.a.a) Ali'ye şöyle diyordu: Sen hak ilesin ve hak nereye dönerse
dönsün seninledir.

Muaviye: Buna şahit getirmelisin!

Sad: İşte Ümmü Seleme, o da Resulullah'ın bu sözüne şahitlik eder.

Hep birlikte kalkıp Ümmü Seleme'ye gittiler. Sonra da dediler
ki: Ey müminlerin annesi! Resulullah'a (s.a.a) yalan isnatları art-
mıştır. Bu Sad, Peygamberden (s.a.a) bizim iştirmediğimiz bir şeyi
naklediyor. Diyor ki: Peygamber (s.a.a) Ali'ye şöyle buyurmuş: Sen
hak ilesin ve hak nereye dönerse seninledir.

Ümmü Seleme: Resulullah (s.a.a), evimde bunu Ali'ye söyledi.

1 . تاريخ دمشق : ج 20 ص 360 ; شرح الأخبار : ج 2 ص 66 ح 429 ،
المناقب للكوفي : ج 1 ص 421 ح 330.

2-Ih: Deveyi çökertmek için çıkarılan sestir. "Deveyi ıhlattıp yere çö-
kertmek" ise, metinde "Bir köşeye çekilip tarafsızca oturmak" anlamında bir
deyim olarak kullanılmıştır.

Bunun üzerine Muaviye, Sad'a dönerek: Ey Ebu İshak, dedi. Şimdi seni, bu sözü Resulullah'tan duyduğun halde Ali'ye yardım-dan geri kaldığın için kınıyorum. Eğer ben bunu Resulullah'tan (s.a.a) işitseydim ölünceye kadar Ali'ye hizmetçi olurdum!¹

728 . المناقب للخوارزمي عن الأصبغ بن نباتة : لَمَّا أَنْ أُصِيبَ زَيْدُ بْنُ صُوحَانَ يَوْمَ الْجَمَلِ ، أَتَاهُ عَلِيٌّ وَبِهِ رَمَقٌ ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) فَهُوَ لِمَا بِهِ فَقَالَ : رَحِمَكَ اللَّهُ يَا زَيْدُ ، فَوَاللَّهِ مَا عَرَفْنَاكَ إِلَّا خَفِيفَ الْمُؤَنَةِ ، كَثِيرَ الْمَعُونَةِ .

قَالَ : فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ فَقَالَ : وَأَنْتَ يَرْحَمُكَ اللَّهُ ، فَوَاللَّهِ مَا عَرَفْتُكَ إِلَّا بِاللهِ عَالِمًا ، وَبِآيَاتِهِ عَارِفًا ، وَاللَّهِ مَا قَاتَلْتُ مَعَكَ مِنْ جَهْلٍ ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ خُذِيفَةَ بْنَ الْيَمَانِ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : عَلِيُّ أَمِيرُ الْبِرَّةِ ، وَقَاتِلُ الْفَجْرَةِ ، مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ ، مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ ، أَلَا وَإِنَّ الْحَقَّ مَعَهُ ، أَلَا وَإِنَّ الْحَقَّ مَعَهُ يَتَّبَعُهُ ، أَلَا فَمِيلُوا مَعَهُ² .

729 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : عَلِيُّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ حَيْثُ كَانَ³ .

730 . عنه (صلى الله عليه وآله) : الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ أَيْنَمَا مَالَ⁴ .

1-Tarih-i Dimeşk, c.20, s.360; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.66, h.429; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.421, h.330, Minhal b. Amr'dan; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.144.

2 . المناقب للخوارزمي : ص 177 ح 215 ; الطرائف : ص 103 ح 151 ، كشف الغمّة : ج 1 ص 147 .

راجع : ج 1 ص 442 (أمير البررة) .
3 . تطهير الجنان واللسان : ص 51 عن سعد ، فرائد السمطين : ج 1 ص 177 ح 139 عن عبد الله بن عباس وفيه «الحق مع علي بن أبي طالب حيث دار» ; الاحتجاج : ج 1 ص 187 ح 37 عن أبان بن تغلب عن الإمام الصادق (عليه السلام) عن عده من الصحابة وفيه «يميل مع الحق كيفما مال» بدل «حيث كان» .

4 . الكافي : ج 1 ص 294 ح 3 عن عبد الحميد بن أبي الديلم عن الإمام الصادق (عليه السلام) .

731 . عنه (صلى الله عليه وآله) : الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ ، يَزُولُ مَعَهُ حَيْثُ زَالَ¹ .

732 . عنه (صلى الله عليه وآله) : أَلَا إِنَّ الْحَقَّ بَعْدِي مَعَ عَلِيٍّ ، يَمِيلُ مَعَهُ حَيْثُ مَا لَ ، وَلَا يَفْتَرِقَانِ جَمِيعاً حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ² .

728-Menakıb, Harezmi [Asbag b. Nebate'den]: Cemel günü Zeyd b. Suhan yaralandığında Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib (a.s) yanına giderek başucunda durdu. Can vermesine ramak kalmıştı ve acı çekiyordu. Ali (a.s) ona hitaben, "Ey Zeyd! Allah sana rahmet etsin! Allah'a and olsun ki biz seni az masraflı ve çok yardımcı olarak tanıdık!" dedi.

Zeyd başını ona doğru kaldırarak şöyle dedi: Allah sana da rahmet etsin! Yemin ederim ki ben de seni ancak Allah'ı bilen ve ayetlerine arif olan biri olarak tanıdım. Allah'a and olsun ki bilinçsiz olarak senin yanında savaşmadım. Huzeyfe b. Yeman'dan, Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ali iyilerin emiri, kötülerin katilidir; ona yardım edene yardım edilir ve onu yalnız bırakan yalnız bırakılır. Bilesiniz ki hak onunladır ve yine bilesiniz ki hak onunladır, onun peşindedir. O halde haydin, onunla hareket edin!³

729-Resulullah (s.a.a): Ali hak iledir ve hak nerede olursa Ali iledir.⁴

730-Resulullah (s.a.a): Hak Ali'yledir, her nereye meylederse!⁵

1 . كشف اليقين : ص269 ح307 ، كشف الغمّة : ج1 ص143 كلاهما عن عائشة ، المناقب للكوفي : ج1 ص369 ح293 عن عبد الله بن عباس .

2 . الأمالي للطوسي : ص476 ح1038 عن عائشة و ص479 ح1046 عن أم سلمة وفيه «الحقّ بعدي مع عليّ يدور معه حيث دار» .
3-el-Menakıb, Harezmi, s.177, h.215; et-Taraif, s.103, h.151; Kesfu'l-Gumme, c.1, s.147.

4-Tathiru'l-Cinan ve'l-Lisan, s.51, Sad'dan; Feraidu's-Simtayn, c.1, s.177, h.139, Abdullah b. Abbas'tan, "Hak Ali b. Ebu Talib iledir, nereye dönerse" şeklinde geçmiştir; el-İhticac, c.1, s.187, h.37, Eban b. Tagleb vasıtası ile İmam Sadık (a.s) ve bir grup sahabe-den, "nerede olursa" yerine "nereye meylederse" ifadesi nakledilmiştir.

5-el-Kafi, c.1, s.294, h.3, Abdulhamid b. Ebu Deylem vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

731-Resulullah (s.a.a): Hak Ali'yledir, nereye giderse onunladır.¹

732-Resulullah (s.a.a): Bilesiniz ki benden sonra hak Ali ileidir. O nereye giderse hak da onunla gider. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya kadar birbirlerinden ayrılmazlar.²

733 . إعلام الوری عن ابن عباس : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حِينَ حَضَرْتُهُ وَفَاتُهُ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِذَا كَانَ مَا نَعُودُ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِلَى مَنْ ؟ فَأَشَارَ إِلَى عَلِيٍّ (ع) فَقَالَ : إِلَى هَذَا ؛ فَإِنَّهُ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَهُ ، ثُمَّ يَكُونُ مِنْ بَعْدِهِ أَحَدُ عَشَرَ إِمَامًا مُفْتَرَضَةً طَاعَتُهُمْ كَطَاعَتِهِ ³ .

734 . كشف الغمّة : إِنَّ عَائِشَةَ لَمَّا عُقِرَ جَمَلُهَا وَدَخَلَتْ دَارًا بِالْبَصْرَةِ ، فَقَالَ لَهَا أَخُوها مُحَمَّدٌ : أَنْشُذْكَ بِاللَّهِ ، أَتَذْكُرِينَ يَوْمَ حَدَّثْتَنِي عَنِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) أَنَّهُ قَالَ : الْحَقُّ لَنْ يَزَالَ مَعَ عَلِيٍّ وَعَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ ، لَنْ يَخْتَلِفَا وَلَنْ يَفْتَرِقَا ؟ فَقَالَتْ : نَعَمْ ⁴ .

735 . رسول الله (ص) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَهُ وَعَلَى لِسَانِهِ ، وَالْحَقُّ يَدُورُ حَيْثُمَا دَارَ عَلِيٌّ ⁵ .

736 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ . . . إِنَّ الْحَقَّ عَلَى لِسَانِكَ ، وَفِي قَلْبِكَ ، وَمَعَكَ ، وَبَيْنَ

1-*Keşfu'l-Yakin*, s.269, h.307; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.143, her ikisi de Ayşe'den; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.369, h.293, Abdullah b. Abbas'tan.

2-*el-Emali*, Şeyh Tusî, s.476, h.1038, Ayşe'den; s.479, h.1046, Ümmü Seleme'den, "Hak benden sonra Ali ileidir, o nereye dönerse hak da onunla birlikte döner" şeklinde geçmiştir.

3 . إعلام الوری : ج 2 ص 164 ، كشف الغمّة : ج 3 ص 295 ، الصراط المستقيم : ج 2 ص 121 .

4 . كشف الغمّة : ج 1 ص 147 ، الغدير : ج 3 ص 178 نقلًا عن ابن مردويه والديلمي .

5 . المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 62 عن أبي ذر ، بشارة المصطفى : ص 153 عن ابن عباس وفيه إلى «لسانه» .

يَدَيْكَ ، وَنُصَبَّ عَيْنَيْكَ¹ .

737 . تاريخ دمشق عن أم سلمة : وَاللَّهِ إِنَّ عَلِيًّا عَلَى الْحَقِّ قَبْلَ الْيَوْمِ ، وَبَعْدَ الْيَوْمِ ، عَهْدًا مَعَهُودًا ، وَقَضَاءً مَقْضِيًّا² .

733-İlamu'l-Vera [İbn-i Abbas'tan]: Peygamberin (s.a.a) vefat anı yaklaştığında "Ey Allah'ın Resulü! Allah göstermesin, (sana) bir şey olduğunda kime gidelim?" diye sordum. Ali'yi işaret ederek: Buna, dedi. O, hak ile hak da onunladır. Ondan sonra da on bir imamladır. Onlara itaat etmek ona itaat etmek gibi farzdır.³

734-Keşfu'l-Gumme: Ayşe, devesi öldürüldükten sonra Basra'daki bir eve yerleşti. (Bir ara) kardeşi Muhammed ona dedi ki: Allah'ı şahit tutarak sana soruyorum; hatırlıyor musun, bir gün Peygamberden (s.a.a) bana bir hadis nakletmiş ve şöyle buyurdu demiştin: **Hak daima Ali ile Ali de hak iledir. Bu ikisi asla ihtilafa düşmez ve asla birbirlerinden ayrılmazlar!**" (Öyle mi)?

Ayşe: Evet, dedi.⁴

735-Resulullah (s.a.a): Ali hak ile hak da onunladır, onun dilinde-

1 . المناقب لابن المغازلي : ص238 ح285 عن جابر بن عبد الله ، المناقب للخوارزمي : ص159 ح188 و ص129 ح143 ، كفاية الطالب : ص265 كلاهما عن زيد بن علي عن أبيه عن جده عن الإمام علي(عليهم السلام) ؛ الأمالي للصدوق : ص157 ح150 ، كنز الفوائد : ج2 ص179 ، بشارة المصطفى : ص155 ، إعلام الوری : ج1 ص366 ، شرح الأخبار : ج2 ص382 ح740 ، روضة الواعظين : ص127 ، المسترشد : ص634 ح298 نحوه ، المناقب للكوفي : ج1 ص251 ح167 والثمانية الأخيرة عن جابر بن عبد الله ، كشف الغمة : ج1 ص146 عن الإمام علي(عليه السلام) و ص298 وفيها «بين عينيك» بدل «نصب عينيك» .

2 . تاريخ دمشق : ج42 ص449 ؛ كشف الغمة : ج1 ص146 وليس فيه «بعد اليوم» وراجع المعجم الكبير : ج23 ص330 ح758 و ص396 ح946 .

3-İlamu'l-Vera, c.2, s.164; Keşfu'l-Gumme, c.3, s.295; es-Sıratu'l-Mustakim, c.2, s.121. Ali Ekber Gaffari'nin tahkiki ile çıkmış Beyrut baskısında "ona itaat etmek gibi farzdır" yerine "bana itaat etmek gibi farzdır" ibaresi yer almıştır.

4-Keşfu'l-Gumme, c.1, s.147; el-Gadir, c.3, s.178, İbn-i Merduyeh ve Deylemî'den.

dir. Ali nereye dönerse hak da oraya döner.¹

736-Resulullah (s.a.a): Ey Ali!.. Hak senin dilindedir, kalbindedir, seninledir, önünde ve iki gözündedir.²

737-Tarih-i Dimeşk [Ümmü Seleme'den]: Allah'a andolsun ki Ali bugünden önce de bugünden sonra da daima hak üzeredir. Bu, vaat edilmiş bir söz ve kesinleşmiş bir hükümdür.³

738 . المستدرك على الصحيحين عن أم سلمة -
لَمَّا سَارَ عَلِيٌّ (عَلَيْهِ السَّلَام) إِلَى الْبَصْرَةِ وَدَخَلَ عَلَيْهَا
يُودِّعُهَا - : سِرَّ فِي حِفْظِ اللَّهِ وَفِي كَنْفِهِ ، قَوْلَ اللَّهِ إِنَّكَ
لَعَلَى الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَكَ⁴ .

9/3

عَلِيٌّ فَارُوقُ الْأُمَّةِ

739 . المعجم الكبير عن أبي ذرّ وسلمان :
أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) بِيَدِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)
فَقَالَ : إِنَّ هَذَا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِي ، وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ
يُصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَهَذَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ ،
وَهَذَا فَارُوقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ، وَهَذَا
يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الظَّالِمِ⁵ .

1-el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.62, Ebuzer'den; Beşaretu'l-Mustafa, s.153, İbn-i Abbas'tan.

2-el-Menakıb, İbn-i Magazili, s.238, h.285, Cabir b. Abdullah'tan; el-Menakıb, Harezmi, s.159, h.188 ve s.129, h.143; Kifayetu't-Talib, s.265, her ikisi de Zeyd b. Ali'den, babasından (a.s), dedesinden (a.s), o da İmam Ali'den (a.s); el-Emali, Şeyh Saduk, s.157, h.150; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.179; Beşaretu'l-Mustafa, s.155; İlmu'l-Vera, c.1, s.366; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.382, h.740; Ravzatu'l-Vaizin, s.127; el-Musterşed, s.634, h.298; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.251, h.167, son sekizi Cabir b. Abdullah'tan; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.146, İmam Ali'den (a.s) ve s.298.

3-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.449; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.146, "bugünden sonra" ifadesi yer almamıştır. Ayrıca bkz: el-Mucemu'l-Kebir, c.23, s.330, h.758, ve s.396, h.946.

4 . المستدرك على الصحيحين : ج 3 ص 129 ح 4611 .

5 . المعجم الكبير : ج 6 ص 269 ح 6184 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 41 ح 8368 ؛ الإرشاد : ج 1 ص 31 عن أبي ذرّ ، الأمالي للطوسي : ص 210 ح 361 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 267 ح 179 و ص 280 ح 194 .

740 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : سَتَكُونُ مِنْ بَعْدِي فِتْنَةٌ ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَالْزَمُوا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنَّهُ أَوَّلُ مَنْ يَرَانِي ، وَأَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَهُوَ مَعِيَ فِي السَّمَاءِ الْأَعْلَى ، وَهُوَ الْفَارُوقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ¹ .

741 . عنه (صلى الله عليه وآله) : سَتَكُونُ بَعْدِي فِتْنَةٌ ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَالْزَمُوا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنَّهُ أَوَّلُ مَنْ يَرَانِي ، وَأَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَهُوَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ ، وَهُوَ فَارُوقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ ؛ يَفْرُقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ، وَهُوَ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ² .

738-el-Mustedrek ala's-Sahihayn [Ümmü Seleme'den]: Ali (a.s), Basra'ya doğru yola çıkmadan önce vedalaşmak üzere Ümmü Seleme'ye gitti. Ümmü Seleme dedi ki: Allah'ın gözetiminde ve onun himayesiyle git. Allah'a andolsun ki sen hak üzeresin ve hak seninledir.³

9/3

ALİ ÜMMETİN FARUK'UDUR

739-el-Mucemu'l-Kebir [Ebuzer ve Selman'dan]: Resulullah (s.a.a) Ali'nin (a.s) elinden tutarak şöyle buyurdu: Bu, bana iman eden ilk kişidir. Kıyamet günü benimle görüşecek olan ilk kişi de odur. **Sıddık-ı Ekber**⁴ budur. O, hakla batıl arasında bu ümmetin **Faruk**'udur.⁵ O mü-

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 450 ح 9026 عن أبي ليلى الغفاري ، المناقب للخوارزمي : ص 105 ح 108 عن أبي ليلى وليس فيه من «فإنه» إلي «الأعلى» .

2 . أسد الغابة : ج 6 ص 265 الرقم 6214 ، الاستيعاب : ج 4 ص 307 الرقم 3188 ، الإصابة : ج 7 ص 294 ح 10484 ؛ بشارة المصطفى : ص 152 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 91 نحوه وكلها عن أبي ليلى الغفاري .

3-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.129, h.4611. Ayrıca bkz: *Biharu'l-Envar*, c.38, s.26-40.

4-Sıddık, özü-sözü dosdoğru olan kimse demektir. Çev.

5-Faruk, ayıran anlamına gelir. Bu lakaptan kasıt, hak ile batılı birbirinden ayıran kimse demektir. Çev.

minlerin efendisi, mal ise zalimin efendisidir.¹

740-Resulullah (s.a.a): Benden sonra çok yakında fitne çıkacaktır. Böyle olduğunda Ali b. Ebu Talib'in yanında olun. Kıyamet günü beni göreceksiniz ve elimi tutacak olan ilk kişi odur. O, yükseklerde benimledir ve hak ile batılı ayıran **Faruk** odur.²

741-Resulullah (s.a.a): Benden sonra çok yakında fitne çıkacaktır. Böyle olduğunda Ali b. Ebu Talib'in yanında olun. Kıyamet günü beni göreceksiniz ve elimi tutacak olan ilk kişi odur. O, yükseklerde benimledir. **Siddık-ı Ekber**'dir, bu ümmetin **Faruk**'udur, hak ile batılı birbirinden ayırır ve müminlerin efendisidir.³

742 . عنه (صلى الله عليه وآله) - في عليّ (عليه السلام) - : هذا أول من آمن بي ، وأول من صدّقني ، وهو الصديق الأكبر ، وهو الفاروق الأكبر الذي يفرق بين الحق والباطل⁴ .

743 . عنه (صلى الله عليه وآله) : لكل أمة صديق وفاروق ، وصديق هذه الأمة وفاروقها علي بن أبي طالب⁵ .

744 . الأمالي للصدوق عن أبي سخيطة : أتيت أبا ذرّ فقلت : يا أبا ذرّ ، إني قد رأيت اختلافاً ، فماذا تأمرني ؟ قال : عليك

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.6, s.269, h.6184; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.41, h.8368; el-İrşad, c.1, s.31, Ebuzer'den; el-Emali, Şeyh Tusî, s.210, h.361; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.267, h.179 ve s.280, h.194.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.450, h.9026, Ebu Leyla el-Gaffarî'den; el-Menakıb, Harezmi, s.105, h.108, Ebu Leyla'dan ("Kıyamet günü beni göreceksiniz ve elimi tutacak olan ilk kişi odur. O, yükseklerde benimledir." bölümü zikredilmemiştir).

3-Udu'l-Gabe, c.6, s.265, No: 6214; el-İstîab, c.4, s.307, No: 3188; el-İsabe, c.7, s.294, No: 10484; Beşaretu'l-Mustafa, s.152; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.91, tamamı Ebu Leyla el-Gaffarî'den.

4 . اليقين : ص508 ح211 عن ابن مسعود .

5 . عيون أخبار الرضا : ج2 ص13 ح30 ، قصص الأنبياء : ص174 ح201 كلاهما عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .

بِهَاتَيْنِ الْخَصَلَتَيْنِ : كِتَابِ اللَّهِ ، وَالشَّيْخِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) يَقُولُ : هَذَا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِي ، وَأَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَهُوَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ ، وَهُوَ الْفَارُوقُ الَّذِي يَفْرُقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ¹ .

745 . شرح نهج البلاغة عن أبي رافع :
أَتَيْتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَّةِ² أُودِعَهُ ، فَلَمَّا أَرَدْتُ الْإِنْصِرَافَ قَالَ لِي وَلِلنَّاسِ مَعِيَ : سَتَكُونُ فِتْنَةً فَاتَّقُوا اللَّهَ ، وَعَلَيْكُمْ بِالشَّيْخِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَاتَّبِعُوهُ ؛ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) يَقُولُ لَهُ :

742-Resulullah (s.a.a) [Ali (a.s) hakkında]: Bu, bana iman eden ilk kişidir ve beni ilk tasdik eden odur. O, **Sıddık-ı Ekber**'dir ve hakla batılı (birbirinden) ayıran **Faruk-u Ekber** odur.³

743-Resulullah (s.a.a): Her ümmetin sıddıkı ve faruku vardır. Bu ümmetin sıddıkı ve faruku da Ali b. Ebu Talib'dir.⁴

744-el-Emali, Şeyh Saduk [Ebu Sahile'den]: Ebuzer'e gele-

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص 274 ح 304 ، روضة الواعظين : ص 130 ، الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 250 ح 444 نحوه وراجع تاريخ دمشق : ج 42 ص 41 - 43 .

2 . الرَّبَّةُ : من قرى المدينة على ثلاثة أيام ، قريبة من ذات عرق على طريق الحجاز إذا رحلت من فيد تريد مكة ، وبهذا الموضع قبر أبي ذر الغفاري (رحمه الله) (معجم البلدان : ج 3 ص 24) .

3-el-Yakin, s.508, h.211, İbn-i Mesud'dan.

4-Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.13, h.30; Kasasu'l-Enbiya, s.174, h.201, her ikisi de Hüseyin b. Halid vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

rek dedim ki: Ey Ebuzer! Ben ihtilaf gördüm. Bana neyi emredersin?

Dedi ki: Şu iki şeye sarılmalısın: Allah'ın kitabına ve büyük insan Ali b. Ebu Talib'e (a.s). Çünkü ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Bu, bana iman eden ve kıyamet günü benimle tokalaşacak olan ilk kişi odur. O, **Sıddık-ı Ekber**'dir ve hak ile batılı birbirinden ayıran **Faruk** odur.¹

745-Şerh-i Nehcü'l-Belaga [Ebu Rafi'den]: Rabeze'de² Ebuzer'e veda etmek için yanına vardım. Ayrılmak istediğimde bana ve beraberimdekilere hitaben dedi ki: Çok yakında fitne çıkacak! O halde Allah'tan sakının. Şu büyük insan Ali b. Ebu Talib'le olun ve ona uyun. Zira ben Resulullah'ın (s.a.a) ona şöyle buyurduğunu duydum:

أَنْتَ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِي ، وَأَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَأَنْتَ الصَّدِيقُ الْأَكْبَرُ ، وَأَنْتَ الْفَارُوقُ الَّذِي يَفْرُقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ، وَأَنْتَ يَغْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَالُ يَغْسُوبُ الْكَافِرِينَ ، وَأَنْتَ أَخِي وَوَزِيرِي وَخَيْرُ مَنْ أَتْرَكْتُ بَعْدِي ، تَقْضِي دِينِي ، وَتُنْجِزُ مَوْعِدِي³ .

1-el-Emali, Şeyh Saduk, s.274, h.304; Ravzatu'l-Vaizin, s.130; el-Emali, Şeyh Tusî, s.250, h.444. Ayrıca bkz: Tarih-i Dimeşk, c.42, s.41-43.

2-Rabeze: Zat-ı İrk yakınlarında bulunan Medine köylerinden biridir. Yaya olarak Medine'ye üç gün uzaklıktadır.

3 . شرح نهج البلاغة : ج 13 ص 228 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 42 ح 8370 ؛ الأمالي للشجري : ج 1 ص 144 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 284 ح 200 ، بشارة المصطفى : ص 103 وفي الأربعة الأخيرة من «أنت أول» إلى «الكافرين» و ص 84 ، رجال الكشي : ج 1 ص 113 ح 51 ، تفسير العياشي : ج 1 ص 4 ح 4 ، الأمالي للطوسي : ص 148 ح 242 والأربعة الأخيرة عن أبي سخيطة نحوه إلى «الكافرين» ، شرح الأخبار : ج 2 ص 278 ح 587 نحوه وراجع ص 257 ح 559 وذخائر العقبى : ص 108 .

746 . كمال الدين عن عبد الرحمن بن سمرة :
 قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أُرْشِدْنِي إِلَى النَّجَاةِ ،
 فَقَالَ : يَا بَنَ سَمُرَةَ ، إِذَا اخْتَلَفَتِ الْأَهْوَاءُ ،
 وَتَفَرَّقَتِ الْأَرَاءُ ، فَعَلَيْكَ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؛
 فَإِنَّهُ إِمَامُ أُمَّتِي ، وَخَلِيفَتِي عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِي ،
 وَهُوَ الْفَارُوقُ الَّذِي يُمَيِّزُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ،
 مَنْ سَأَلَهُ أَجَابَهُ ، وَمَنْ اسْتَرْشَدَهُ أُرْشَدَهُ ، وَمَنْ طَلَبَ
 الْحَقَّ عِنْدَهُ وَجَدَهُ ، وَمَنْ التَّمَسَّ الْهُدَى لَدَيْهِ
 صَادَفَهُ ¹ .

747 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَنَا الْفَارُوقُ
 الْأَكْبَرُ ، وَأَنَا الْإِمَامُ لِمَنْ بَعْدِي ، وَالْمُؤَدِّي عَمَّنْ
 كَانَ قَبْلِي ² .

748 . عنه (عليه السلام) : أَنَا فَارُوقُ الْأُمَّةِ ،
 وَأَنَا الْهَادِي ³ .

Sen bana iman eden ilk kişinin ve kıyamet günü benimle tokalaşacak ilk kişi de sen olacaksın. Sen, **Sıddık-ı Ekber**'sin, hak ile batılı birbirinden ayıran **Faruk**'sun, müminlerin efendisisin. Mal ise kâfirlerin efendisidir. Sen benim kardeşim ve vezirimsin. Kendimden sonra yerime bıraktığım, borcumu eda edecek ve vaadimi yerine getirecek en üstün kişisin.⁴

1 . كمال الدين : ص257 ح1 ، الأمالي للصدوق : ص78 ح45 ،
 روضة الواعظين : ص113 .

2 . الكافي : ج1 ص198 ح3 ، مختصر بصائر الدرجات : ص41 ،
 بصائر الدرجات : ص199 ح9 كلها عن أبي الصامت الحلواني عن
 الإمام الباقر (عليه السلام) ، بحار الأنوار : ج26 ص153 ح42 نقلاً
 عن كتاب «القائم» للفضل بن شاذان عن الحسن بن عبد الله عن
 الإمام الصادق عنه (عليهما السلام) .

3 . مختصر بصائر الدرجات : ص34 عن أبي حمزة الثمالي ،
 بحار الأنوار : ج53 ص49 ح20 نقلاً عن منتخب البصائر عن عاصم بن
 حميد كلاهما عن الإمام الباقر (عليه السلام) .

4-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.13, s.228; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.42, h.8370; el-Emali, Şecerî, c.1, s.144; el-Menakıb, Kufî, c.1, s.284, h.200; Beşaretü'l-Mustafa, s.103 (son dört kaynakta "Sen benim kardeşim ve vezirimsin. Kendimden sonra yerime bıraktığım, borcumu eda edecek ve vaadimi yerine getirecek en üstün kişisin."

746-Kemalu'd-Din [Abdurrahman b. Semure'den]: Resulullah'a (s.a.a) "Beni kurtuluş yoluna yönlendir!" dediğimde şöyle buyurdu: Ey Semure'nin oğlu! İhtiraslar ihtilaf ettiğinde ve görüşler ayrıldığında Ali b. Ebu Talib'le ol. O, ümmetimin imamı ve benden sonra onlar üzerindeki halifemdir. O, hakla batılı birbirinden ayıran **Faruk**'tur. Her kim ondan isterse icabet eder, her kim ondan yol göstermesini isterse ona kılavuzluk eder; her kim hakkı isterse onun nezdinde bulur ve her kim hidayet ararsa onun yanında hidayet bulur.¹

747-İmam Ali (a.s): Ben **Faruk-u Ekber**'im. Benden sonrakilerin imamıyım ve öncekilerden yana (hakkı) eda ediciyim.²

748-İmam Ali (a.s): Ben, bu ümmetin **Faruk**'uyum ve ben hidayet ediciyim.³

9/4

عَلَيْ مُبَيِّنٌ مَا اخْتَلَفَتْ فِيهِ الْأُمَّةُ

749 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِّي (عليه السلام) — : أَنْتَ ثَبَيِّنْ لِأُمَّتِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنْ بَعْدِي .⁴

bölümü zikredilmemiştir) ve s.84; *Rical-ı Keşşî*, c.1, s.113, No: 51; *Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.4, h.4; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.148, h.242, son dört kaynak Ebu Sahile'den ("Mal ise kâfirlerin efendisidir" ibaresine kadar olan bölüm yer almıştır); *Şerhu'l-Ahbar*, c.2, s.278, h.587. Ayrıca bkz: s.257, h.559; *Zehairu'l-Ukba*, s.108.

1-Kemalu'd-Din, s.257, h.1; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.78, h.45; *Ravzatu'l-Vaizin*, s.113.

2-*el-Kafl*, c.1, s.198, h.3; *Muhtasar-u Basairi'd-Derecat*, s.41; *Basairu'd-Derecat*, s.199, h.9, tamamı Ebu Samit el-Helevanî vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); *Biharu'l-Envar*, c.26, s.153, h.42, Fazl b. Şâzan'a ait *el-Kaim* kitabından, Hasan b. Abdullah vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

3-Muhtasar-u Basairi'd-Derecat, s.34, Ebu Hamza es-Sumalî'den; *Biharu'l-Envar*, c.53, s.49, h.20, *Muntahabu'l-Basair*'den, Asım b. Hamid'den naklen ve her ikisi de İmam Bakır'dan (a.s).

4 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 132 ح 4620 ، تاریخ دمشق : ج 42 ص 387 ح 8996 — 8998 ؛ المناقب للكوفي : ج 1 ص 441 ح 342 و ج 2 ص 568 ح 1079 کلها عن أنس بن مالك .

750 . عنه (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ، أَنْتَ مُبَيِّنٌ لِمَتِّي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنْ بَعْدِي¹ .

751 . عنه (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِّي (عليه السلام) — : أَنْتَ تُغَسِّلُنِي ، وَتُؤَارِينِي فِي لَحْدِي ، وَتُبَيِّنُ لَهُمْ بَعْدِي² .

752 . تاريخ دمشق عن أنس : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : يَا أَنَسُ ، أَسْكُبُ لِي وَضُوءاً ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَنَسُ ، أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ عَلَيْكَ مِنْ هَذَا الْبَابِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ، وَخَاتِمُ الْوَصِيِّينَ .

قَالَ أَنَسُ : قُلْتُ : اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ ، وَكُتْمُثَّهُ . إِذْ جَاءَ عَلِيٌّ ، فَقَالَ : مَنْ هَذَا يَا أَنَسُ ؟ فَقُلْتُ : عَلِيٌّ ، فَقَامَ مُسْتَبْشِراً ، فَاعْتَنَقَهُ ، ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ عَنْ وَجْهِهِ بِوَجْهِهِ ، وَيَمْسَحُ عَرَقَ عَلِيٍّ بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَدْ رَأَيْتُكَ صَنَعْتَ شَيْئاً مَا صَنَعْتَ بِي قَبْلُ !

9/4

ÜMMETİN İHTİLAF ETTİĞİ KONULARDA ALİ AÇIKLAYICIDIR

749-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Benden sonra ümmetimin ihtilafa düştüğü şeylerde onları sen aydınlatacaksın (hakkı açıklayacaksın).³

1 . الفردوس : ج 5 ص 332 ح 8347 عن أنس .

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 387 ح 8995 عن أنس بن مالك .

3-el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.132, h.4620; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.387, h.8996-8998; el-Menakib, Kufi, c.1, s.441, h.342 ve c.2, s.568, h.1079, tamamı Enes b. Malik'ten.

750-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Benden sonra ümmetimin ihtilafa düştüğü şeylerde onların aydınlatıcısı (hakkı açıklayıcısı) sensin.¹

751-Resulullah (s.a.a) [Ali'ye (a.s) hitaben]: Sen bana gusül verecek, beni kabrime gömecek ve benden sonra onlara (ihtilafa düştükleri şeyi) açıklayacaksın.²

752-Tarih-i Dimeşk [Enes'ten]: Resulullah (s.a.a) abdest almak için eline su dökmemi istedi. Sonra kalkıp iki rekât namaz kıldı. Daha sonra "Ey Enes, şu kapıdan sana gelecek olan ilk kişi müminlerin emiri, Müslümanların efendisi, alını ak olanların önderi ve vasilerin sonuncusudur!" dedi.

İçimden "Allah'ım, onu Ensar'dan biri kıl!" diye dua ettim. Derken Ali çıkageldi. Peygamber (s.a.a) "Bu, kimdir ey Enes?" diye sordu. "Ali'dir" dedim. Bunun üzerine sevinçle ayağa kalktı; onunla kucaklaştı; yüzünün terini Ali'nin yüzüne, Ali'nin yüzündeki teri de kendi yüzüne sürdü.

Ali: Ey Allah'ın Resülü! Bana daha önce yapmadığın bir şeyi yaptığını gördüm, dedi.

قَالَ : وَمَا يَمْتَعْنِي ; وَأَنْتَ تُؤَدِّي عَنِّي ،
وَتُسْمِعُهُمْ صَوْتِي ، وَتُبَيِّنُ لَهُمْ مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ
بَعْدِي ؟³
753 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَا عَلِيُّ ،

1-el-Firdevs, c.5, s.332, h.8347, Enes'ten.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.387, h.8995, Enes b. Malik'ten.

3 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 386 ح 8994 ، حلية الأولياء : ج 1 ص 63 ، الفردوس : ج 5 ص 364 ح 8449 ، كفاية الطالب : ص 211 ، المناقب للخوازمي : ص 85 ح 75 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 145 ح 109 ؛ تفسير العياشي : ج 2 ص 262 ح 39 نحوه ، اليقين : ص 167 ح 26 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 48 ، كشف الغمّة : ج 1 ص 114 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 391 ح 313 و ص 312 ح 232 و ص 430 ح 335 ، المسترشد : ص 601 ح 272 .

أَنْتَ الَّذِي تُبَيِّنُ لِأُمَّتِي مَا يَخْتَلِفُونَ فِيهِ بَعْدِي ، وَتَقُومُ فِيهِمْ مَقَامِي ، قَوْلُكَ قَوْلِي ، وَأَمْرُكَ أَمْرِي ، وَطَاعَتُكَ طَاعَتِي ; وَطَاعَتِي طَاعَةُ اللَّهِ ، وَمَعْصِيَتُكَ مَعْصِيَتِي ; وَمَعْصِيَتِي مَعْصِيَةُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ¹ .

754 . الإمام الحسن (عليه السلام) : أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) إِلَى الْأَنْصَارِ فَأَتَوْهُ ، فَقَالَ لَهُمْ : يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ ، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : هَذَا عَلَيٌّ فَأَحْبَبُوهُ بِحُبِّي ، وَكَرِّمُوهُ لِكِرَامَتِي ; فَإِنَّ جِبْرِيلَ أَمَرَنِي بِالَّذِي قُلْتُ لَكُمْ عَنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ² .

755 . الإرشاد عن أنس : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) — لِعَلِيِّ (عليه السلام) — : أَنْتَ مِثِّي وَأَنَا مِنْكَ ، تُؤَدِّي عَنِّي ، وَتَفِي بِذِمَّتِي ، وَتُغَسِّلُنِي ، وَتُوَارِيْنِي فِي لَحْدِي ، وَتُسَمِّعُ النَّاسَ عَنِّي ، وَتُبَيِّنُ لَهُمْ مِنْ بَعْدِي . فَقَالَ عَلِيُّ (عليه السلام) : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْ مَا بَلَّغْتَ ؟

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Neden yapmayayım ki? Sen benden olanı ulaştıracaksın, onlara benim sesimi duyuracaksın ve benden sonra üzerinde ihtilafa düşecekleri şeyi onlara sen açıklayacaksın!³

1 . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 4 ص 179 ح 5405 عن ابن عباس .

2 . المعجم الكبير : ج 3 ص 88 ح 2749 عن أبي ليلى ، حلية الأولياء : ج 1 ص 63 عن ابن أبي ليلى ; الأمالي للصدوق : ص 564 ح 763 ، الأمالي للطوسي : ص 223 ح 386 ، بشارة المصطفى : ص 109 والثلاثة الأخيرة عن سلمان الفارسي نحوه .

3-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.386, h.8994; Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.63; el-Firdevs, c.5, s.364, h.8449; Kifayetu't-Talib, s.211; el-Menakib, Harezmi, s.85, h.75; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.145, h.109; Tefsir-i Ayyaşî, c.2, s.262, h.39; el-Yakin, s.167, h.26; el-

753-Resulullah (s.a.a): Ey Ali! Sen, ümmetimin benden sonra üzerinde ihtilafa düşecekleri şeyi açıklayacak kişisin. Onlar arasında benim yerimde bulunacaksın. Senin sözün benim sözüm, senin emrin benim emrimdir. Sana itaat bana itaattir, bana itaat ise Allah'a itaattir. Sana isyan bana isyandır ve bana isyan etmek de Allah'a isyandır.¹

754-İmam Hasan (a.s): Resulullah (s.a.a) Ensarı çağırması için birini gönderdi. Geldiklerinde ise hepsine hitaben "Ey Ensar topluluğu! Ona sarıldığınız takdirde sapkınlığa düşmeyeceğiniz bir şey göstereyim mi size?" diye sordu.

Hep birlikte: Evet, gösterin ey Allah'ın Resülü, dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Bu, Ali'dir. Benim sevgim için onu sevin ve benim ikramım için ona ikramda bulunun. Size ne söylediysem Cebrail onu Allah tarafından bana emretmiştir.²

755-el-İrşad [Enes'ten]: Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurdu: Sen bendensin, ben de sendenim. Benden olanı ulaştıracak ve benim taahhütlerimi yerine getirecek olan kimsesin. Bana sen gusül verecek, beni kabrime sen bırakacak, sözümü insanlara sen duyuracak ve benden sonra onlara sen açıklayacaksın.

Ali (a.s): Ey Allah'ın Resülü! Sen (ilahî mesajı) ulaştırmadın mı?
 قَالَ : بَلَى ، وَلَكِنْ ثَبَّيْتُ لَهُمْ مَا يَخْتَلِفُونَ فِيهِ مِنْ بَعْدِي .³

756 . رسول الله (صلی الله علیه وآله) : عَلَيَّ بَابُ عِلْمِي ، وَمُبَيِّنٌ لِأُمَّتِي مَا أُرْسِلْتُ بِهِ مِنْ بَعْدِي ، حُبُّهُ إِيْمَانٌ ، وَبُغْضُهُ نِفَاقٌ ، وَالنُّظَرُ إِلَيْهِ

Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.48; *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.114; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.391, h.313; s.312, h.232; s.430, h.335; *el-Musterşed*, s.601, h.272.

1-*Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, c.4, s.179, h.5405, İbn-i Abbas'tan.

2-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.3, s.88, h.2749, Ebu Leyla'dan; *Hilyetu'l-Evliya*, c.1, s.63, İbn-i Ebi Leyla'dan; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.564, h.763; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.223, h.386; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.109, son üç kaynak Selman-ı Farsî'den.

3 . الإرشاد : ج 1 ص 46 ، اليقين : ص 186 ح 39 و ص 390 ح 140 نحوه .

رَأْفَةً ، وَمَوَدَّتُهُ عِبَادَةً¹ .

757 . **عنه** (صلى الله عليه وآله) : إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي شَيْءٍ فَكُونُوا مَعَ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ² .

9/5

النَّوَادِرُ

758 . **رسول الله** (صلى الله عليه وآله) : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ ، لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ وَعَلَيَّ نَفْسِي وَأَخِي ، أَطِيعُوا عَلِيًّا فَإِنَّهُ مُطَهَّرٌ مَعْصُومٌ ، لَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى³ .

759 . **الإمام علي** (عليه السلام) : إِنَّمَا الطَّاعَةُ لِلَّهِ ۖ وَلِرَسُولِهِ وَلِوَلَاةِ الْأَمْرِ . وَإِنَّمَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِطَاعَةِ الرَّسُولِ ۖ لِأَنَّهُ مَعْصُومٌ مُطَهَّرٌ ، لَا يَأْمُرُ بِمَعْصِيَتِهِ . وَإِنَّمَا أَمَرَ بِطَاعَةِ أَوْلِي الْأَمْرِ ۖ لِأَنَّهُمْ مَعْصُومُونَ مُطَهَّرُونَ ، لَا يَأْمُرُونَ بِمَعْصِيَتِهِ⁴ .

Peygamber (s.a.a): Evet, ulaştırdım. Ancak sen onlara benden sonra üzerinde ihtilafa düşecekleri konuları açıklayacaksın.⁵

1 . الفردوس : ج 3 ص 65 ح 4181 ، ينابيع المودة : ج 2 ص 301 ح 860 ، كنز العمال : ج 11 ص 614 ح 32981 ؛ كنز الفوائد : ج 2 ص 67 نحوه وكلها عن أبي ذر .

2 . المناقب لابن شهر آشوب : ج 2 ص 30 ، بحار الأنوار : ج 40 ص 147 .

3 . معاني الأخبار : ص 352 ح 1 ، علل الشرائع : ص 175 ح 1 كلاهما عن محمد بن حرب الهلالي عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، بحار الأنوار : ج 38 ص 82 ح 2 وراجع تأويل الآيات الظاهرة : ج 1 ص 289 ح 27 .

4 . الخصال : ص 139 ح 158 ، علل الشرائع : ص 123 ح 1 ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 884 ح 54 .

5-el-İrşad, c.1, s.46; el-Yakin, s.186, h.39 ve s.390, h.140.

756-Resulullah (s.a.a): Ali benim ilmimin kapısıdır ve benden sonra, ümmetime getirdiklerimin açıklayıcısıdır. Ona muhabbet beslemek iman, ona buğz etmek nifaktır, ona şefkatle bakmak ve onu sevmek ise ibadettir.¹

757-Resulullah (s.a.a): Bir konuda ihtilafa düştüğünüzde Ali b. Ebu Talib'le olun.²

9/5

ÇEŞİTLİ HADİSLER

758-Resulullah (s.a.a): Ey insanlar! Kendinizi kollayın. Hidayet olduğunuzda sapanların sapkınlığı size zarar vermez. Ali, benim özüm ve kardeşimdir. Ali'ye itaat edin; çünkü o tertemizdir, masumdur. Sapmaz ve bedbaht olmaz.³

759-İmam Ali (a.s): Mutlak itaat ancak Allah'a, Resulüne ve Ulu'l-Emr'e (emir sahiplerine) aittir. Allah, Resule itaati emretmiştir. Çünkü Peygamber tertemiz ve masumdur; Allah'a isyanı emretmez. Ulu'l-Emr'e itaati de emretmiştir. Çünkü onlar tertemiz ve masumdurlar; Allah'a isyanı emretmezler.⁴

760 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : أَنَا وَ عَلِيٌّ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ وَ تِسْعَةٌ مِنْ وَلَدِ

1-el-Firdevs, c.3, s.65, h.4181; Yenabiu'l-Mevedde, c.2, s.301, h.860; Kenzu'l-Ummal, c.11, s.614, h.32981; Kenzu'l-Fevaid, c.2, s.67, tamamı Ebuzer'den.

2-el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.30; Biharu'l-Envar, c.40, s.147.

3-Maani'l-Ahbar, s.352, h.1; İlelu's-Şerayi, s.175, h.1, Muhammed b. Harb el-Hilâlî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s); Biharu'l-Envar, c.38, s.82, h.2. Ayrıca bkz: Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.1, s.289, h.27.

4-el-Hisal, s.139, h.158; İlelu's-Şerayi, s.123, h.1, her ikisi de Süleyman b. Kays'tan; Kitab-u Süleyman b. Kays, c.2, s.884, h.54.

الْحُسَيْنِ مُطَهَّرُونَ مَعْصُومُونَ¹ .

761 . عنه (صلى الله عليه وآله) : الْأَئِمَّةُ بَعْدِي
اثْنَا عَشَرَ ، أَوَّلُهُمْ عَلِيُّ بْنُ
أَبِي طَالِبٍ . . . أَمَنَاءُ مَعْصُومُونَ² .

1 . كمال الدين : ص280 ح28 ، عيون أخبار الرضا : ج1
ص64 ح30 ، الصراط المستقيم : ج2 ص121 .
2 . كفاية الأثر : ص17 و 18 عن ابن عباس وراجع
ص171 .

760-Resulullah (s.a.a): Ben, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin'in evlatlarından olan dokuz kişi tertemiz ve masumuz.¹

761-Resulullah (s.a.a): Benden sonra imamlar on iki kişidir. İlkleri Ali b. Ebu Talib'dir... Onlar emindirler, masumdurlar.²

1-Kemalu'd-Din, s.280, h.28; Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, s.64, h.30; es-Sıratu'l-Mustakim, c.2, s.121, tamamı İbn-i Abbas'tan. Ayrıca bkz: Kifayetu'l-Eser, s.171.

2-Kifayetu'l-Eser, s.17-18, İbn-i Abbas'tan. Ayrıca bkz: s.171.

AÇIKLAMA

Bu bölümde "İsmet hadisleri" başlığı altında zikrettiğimiz hadisler İmam Emirülmüminin'in (a.s) masumluğunu gösterecek delillerden sadece bir bölümünü oluşturur. Kitabımızda "Hidayet Hadisleri" gibi çeşitli başlıklar altında zikredilen hadisler de bu yüce şahsiyetin masumluğunu gösteren diğer delillerdir.

"*Kurân ve Hadiste Ehlibeyt*" adlı kitabımızda da zikrettiğimiz gibi Ehlibeyt'in masumluğu konusunda en önemli delil, İmam Ali'nin de içinde bulunduğu Ehlibeyt'in her türlü pislikten pak ve tertemiz olduklarını çok açık bir şekilde gösteren **Tathir Ayeti**'dir. Aynı şekilde Peygamberden (s.a.a) çeşitli lafızlarla geldiği halde tek anlamı ifade eden ve birçok yerde naklettiğimiz **Sakaleyn Hadisi** bu konudaki en önemli delildir.

Bu hadiste Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **Ben aranızda ona sarıldığınız takdirde benden sonra sapmayacağınız iki şeyi bırakıyorum. Onlardan biri diğerinden büyüktür: (Birincisi) Allah'ın kitabıdır; o, gökten yere uzanan bir iptir. Diğeri ise itretim olan Ehlibeyt'imdir. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek asla birbirlerinden ayrılmazlar. Size bıraktığım bu iki şey hakkında bana nasıl davrandığınızı dikkat edin!**¹

Sakaleyn Hadisi, Ehlibeyt'in (a.s) ilmî ve amelî alandaki masumluğunun delilidir. Zira onlara sarılmayı, sapkınlıktan korun-

1-Sünen-i Tirmizî, c.5, s.663, h.3788.

ma vesilesi kılmıştır. Bu da ancak onların hidayet olmaları ve gerek hatadan, gerekse sapkınlıktan korunmuş olmalarıyla gerçekleşebilir. Zira ilim ve amelde hatadan korunmamış olan birinin hidayete iletmesi imkânsızdır.

Başka bir ifadeyle, Allah'ın ümmete hidayetçi kılarak kendisini her türlü pislikten temizlediği ve hayatının başlangıcından itibaren Resulullah'ın (s.a.a) terbiye ve eğitimi almış olan biri; peygamberin de ilimlerini kendisine intikal ettirdiği, onu ilahî ilimlere varis kıldığı "ona tutunursanız sapmazsınız", "Ali Kurân ile Kurân da Ali iledir", "Ali hak ile hak da Ali iledir", "Bu, Sıdık-ı Ekber'dir ve ümmetin Faruk'udur, hak ile batılı birbirinden ayırır", "Sen, ümmetime benden sonra üzerinde ihtilafa düşecekleri konuları açıklayacaksın" vb. ifadelerle kendisine atıfta bulunduğu bir zatın, bazen isabet edip bazen hataya düşen bir müçtehit olması mümkün değildir! Bilakis onun tertemiz bir ruhu ve rabbanî hidayetle aydınlanmış bir kalbi olduğu için asla sapkınlık yoluna adım atmaz. O, Kurân'ın ortağıdır ve hakla sözleşmiş olan kimsedir. Onun yaşam tarzı Farukluk (hak ile batılı birbirinden ayırmak) ve din hakkındaki tefsiri ise kuşkuya meydan vermeyen pek sağlam delildir.

الفصل العاشر

حديث الغدير

1 / 10

واقعة الغدير

(يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ
النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ)¹

762 . الغدير : أجمع رسول الله (صلى الله عليه وآله) الخُروج إلى الحج في سنة عشر من هجرته ، وأذن في الناس بذلك ، فقدم المدينة خلق كثير ؛ يأتون به في حجته تلك التي يُقال عليها : حجة الوداع ، وحجة الإسلام ، وحجة البلاغ ، وحجة الكمال ، وحجة التمام ولم يحج غيرها منذ هاجر إلى أن توفاه الله .

فخرج (صلى الله عليه وآله) من المدينة مغتسلًا متدھناً مترجلاً متجرداً في ثوبين صُحاريين ؛ إزار ورداء ، وذلك يوم السبت لخمس ليال أو ست بقين من ذي القعدة ، وأخرج معه نساءه كلهن في الهوايج ، وسار معه أهل بيته ، وعامة المهاجرين والأنصار ، ومن شاء الله من قبائل العرب وأفناء الناس .

ONUNCU FASIL

GADİR HADİSİ

10/1

GADİR OLAYI

*"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah, kâfir olan kavmi hidayet etmez."*¹

762-el-Gadir: Resulullah (s.a.a) Hicretin onuncu yılında hacca gitmeyi karar vermiş ve bu kararı açıkladığında, onunla birlikte hacca gitmek için Medine'ye çok sayıda insan gelmişti. Resulullah (s.a.a), hicretten sonra, vefatına kadar Haccetü'l-Veda, Haccetü'l-İslam, Haccetü'l-Belağ, Haccetü'l-Kemal ve Haccetü't-Tamam da denilen bu haccın dışında başka bir hac yapmamıştı.

Resulullah (s.a.a) gusletti, saçlarına yağ sürdü, taradı, ardından izar ve rida denilen iki çöl elbisesiyle Zilhicce ayından beş-altı gün önce, Cumartesi günü, Medine'den yola çıktı. Bütün eşleri, Ehli-beyt'i, Muhacir, Ensar ve diğer Arap kabilelerinden büyük bir topluluk onunla birlikte yola koyuldu.

Resulullah'ın (s.a.a) Medine'den yola çıktığı o günlerde Medine halkından birçok kimse suçiçeği veya kızamık hastalığına yakalanmıştı. Bu yüzden çoğu insan Resulullah (s.a.a) ile hacca gitmek şerefine nail olamamıştı. Buna rağmen çok sayıda büyük bir insan topluluğu onunla beraber Medine'den hareket etti.

1-Maide, 67.

وَعِنْدَ خُرُوجِهِ (صلى الله عليه وآله) أَصَابَ النَّاسَ بِالْمَدِينَةِ جُذْرِيٌّ - يَضُمُّ الْجِيمَ وَفَتَحَ الدَّالَ ، وَبِفَتْحِهِمَا - أَوْ حَصَبَةً مَنَعَتْ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ مِنَ الْحَجِّ مَعَهُ (صلى الله عليه وآله) ، وَمَعَ ذَلِكَ كَانَ مَعَهُ جُمُوعٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى ، وَقَدْ يُقَالُ : خَرَجَ مَعَهُ تِسْعُونَ أَلْفًا ، وَيُقَالُ : مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةَ عَشَرَ أَلْفًا ، وَقِيلَ : مِائَةُ أَلْفٍ وَعِشْرُونَ أَلْفًا ، وَقِيلَ : مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةَ وَعِشْرُونَ أَلْفًا ، وَيُقَالُ : أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ ، وَهَذِهِ عِدَّةٌ مَنْ خَرَجَ مَعَهُ .

وَأَمَّا الَّذِينَ حَجَّوْا مَعَهُ فَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ ؛ كَالْمُقِيمِينَ بِمَكَّةَ ، وَالَّذِينَ أَتَوْا مِنَ الْيَمَنِ مَعَ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَبِي مُوسَى .

أَصْبَحَ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ الْأَحَدِ بِمَلَلٍ¹ ، ثُمَّ رَاحَ فَتَعَشَّى بِشَرْفِ السِّيَالَةِ² ، وَصَلَّى هُنَاكَ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ، ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ بِعِرْقِ

1 . في المصدر : «بِئَلْمَلَم» وهو خطأ ، ونقل عن عائشة : أصبح رسول الله (صلى الله عليه وآله) يوم الأحد بمَلَلٍ علي ليلة من المدينة ، ثم راح فتعشى بشرف السِّيَالَةِ وصلى الصبح بعرق الظبية (معجم البلدان : ج3 ص336 ، تاج العروس : ج15 ص702) .

2 . شَرَفُ السِّيَالَةِ : موضع بين ملل والروحاء (معجم البلدان : ج3 ص336) .

الطُّبْيَةِ ، ثُمَّ نَزَلَ الرُّوحَاءُ¹ ، ثُمَّ سَارَ مِنْ
الرُّوحَاءِ فَصَلَّى الْعَصْرَ بِالْمُنْصَرَفِ² ، وَصَلَّى
الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِالْمُتَعَشَّى ، وَتَعَشَّى
بِهِ ، وَصَلَّى الصُّبْحَ بِالْأَثَايَةِ ، وَأَصْبَحَ يَوْمَ
الثَّلَاثِ بِالْعَرَجِ³ ، وَاحْتَجَمَ بِلَحِي جَمَلٍ ؛
وَهُوَ عَقَبَةُ الْجُحْفَةِ .

1 . الروحاء : موضع بين مكة والمدينة على ثلاثين
أو أربعين ميلاً عن المدينة. وسميت الروحاء لانفتاحها
ورواحها (راجع معجم البلدان : ج 3 ص 76) .
2 . الْمُنْصَرَفُ : موضع بين مكة وبدر بينهما أربعة
برد (معجم البلدان : ج 5 ص 211) .
3 . الْعَرَجُ : قرية جامعة في واد من نواحي الطائف
(معجم البلدان : ج 4 ص 98) .

Bazıları Resulullah'la birlikte hareket edenlerin sayılarının 90 bin kişi, bazıları 114 bin kişi, bazıları 120 bin kişi, bazıları 124 bin kişi, bazıları da bundan daha fazla olduğunu yazmışlardır.

Peygamberle birlikte hareket edenlerin sayısı böyle olduğuna göre gerek Mekke'de olanlar, gerekse Hz. Ali (a.s) ve Ebu Musa ile Yemen'den gelenler bunlara eklenecek olursa, o zaman hacı sayısının bu rakamların çok daha üzerinde olduğu anlaşılmış olacaktır.

Resulullah (s.a.a) Pazar günü, sabahleyin Melel'e¹ vardı. Yoluna devam edip akşam yemeğini Şerefu's-Seyyale'de² yedi. Akşam ve yatsı namazını da burada kıldı.

Daha sonra (oradan hareket edip) sabah namazını Irku'z-Zubye'-de kıldı. Sonra Ravha'ya³ indi. Buradan hareket edip ikinci namazını Munsarafa⁴ kıldı. Oradan da hareket edip akşam ve yatsı namazını Mutaşşa'da kıldı, akşam yemeğini de burada yedi. Yine oradan hareket edip, sabah namazını Esaye'de kıldı.

Salı gününün sabahı Arc'a⁵ vardı. Burada deve kemiğiyle hacamat yaptırdı (boynundan kan aldırdı).

1-Doğrusu "Melel"dir, kaynakta zikredilen "Yelemlem" yanlıştır. Ayşe'den şöyle nakledilir: Resulullah Pazar gününü Medine'ye bir gece uzaklıkta bulunan Melel'de sabahladı. Daha sonra oradan hareket etti ve Şerefu's-Seyyale'de akşam yemeğini yedi. Sabah namazını da Irku'z-Zubye'de kıldı. (*Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.336; *Tacu'l-Arus*, c.15, s.702)

2-**Şerefu's-Seyyale**: Melel ile Ravha arasında bir yerdir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.336)

3-**Ravha**: Mekke ile Medine arasında Medine'ye otuz veya kırk mil uzaklıkta bir yerdir. Açık ve geniş bir alana sahip olduğu için bu isim verilmiştir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.76)

4-**Munsaraf**: Mekke ile Bedir arasında bir yerdir. İkisi arasındaki uzaklık yaklaşık 80 km'dir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.5, s.211)

5-**Arc**: Taif yakınlarında bir vadiye kurulu olan geniş bir kasabadır. (*Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.98)

وَنَزَلَ السُّقْيَا¹ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ ، وَأَصْبَحَ بِالْأَبْوَاءِ² ، وَصَلَّى هُنَاكَ ، ثُمَّ رَاحَ مِنَ الْأَبْوَاءِ وَنَزَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ الْجُحْفَةَ³ ، وَمِنْهَا إِلَى قُدَيْدٍ⁴ ، وَسَبَّتْ فِيهِ ، وَكَانَ يَوْمَ الْأَحَدِ بَعْثَانِ⁵ ، ثُمَّ سَارَ ، فَلَمَّا كَانَ بِالْغَمِيمِ⁶ اعْتَرَضَ الْمُشَاةُ فَصَفَّوْا صُفُوفاً فَشَكَّوْا إِلَيْهِ الْمَشْيَ ، فَقَالَ : اسْتَغْنُوا بِالنَّسْلَانِ ؛ مَشَى سَرِيعَ دُونَ الْعَدُوِّ ، فَفَعَلُوا ، فَوَجَدُوا لِذَلِكَ رَاحَةً .

وَكَانَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ بَمَرْ الظُّهْرَانِ⁷ ، فَلَمَّ يَبْرَحُ حَتَّى أَمْسَى ، وَغَرَبَتْ لَهُ الشَّمْسُ بِسَرْفٍ⁸ ، فَلَمَّ يُصَلِّ الْمَغْرِبَ حَتَّى دَخَلَ مَكَّةَ . وَلَمَّا انْتَهَى إِلَى الثَّنِيَّتَيْنِ بَاتَ بَيْنَهُمَا ، فَدَخَلَ مَكَّةَ نَهَارَ الثَّلَاثَاءِ .

فَلَمَّا قَضَى مَنَاسِكَهُ ، وَانصَرَفَ رَاجِعاً إِلَى الْمَدِينَةِ - وَمَعَهُ مَنْ كَانَ مِنَ الْجُمُوعِ الْمَذْكُورَاتِ - وَصَلَ إِلَى غَدِيرِ خُمٍ⁹ مِنَ الْجُحْفَةِ الَّتِي تَتَشَعَّبُ فِيهَا

1 . في المصدر : «السقياء» ، والتصحيح من معجم البلدان . وهي قرية جامعة من عمل الفرع بينهما ممّا يلي الجحفة تسعة عشر ميلاً (معجم البلدان : ج 3 ص 228) .

2 . الأبواء: قرية من أعمال الفرع من المدينة، بينها وبين الجحفة ثلاثة وعشرون ميلاً (معجم البلدان: ج 1 ص 79) .

3 . الجحفة : وهي ميقات المصريّين والشاميّين بالقرب من رابغ (تقويم البلدان : ص 80) .

4 . قُدَيْد : اسم موضع قرب مكة (معجم البلدان : ج 4 ص 313) .

5 . عُسْفَان : هي منزلة للحجاج على مرحلة من خليص في الجنوب (تقويم البلدان : ص 82)

6 . وهو كُزَاع الغمِيم : واد أمام عُسْفَان بثمانية أميال (معجم البلدان : ج 4 ص 443) .

7 . الظُّهْرَان : واد قرب مكة ، وعنده قرية يقال لها مَرْ ، تضاف إلى هذا الوادي فيقال: مَرْ الظُّهْرَان (معجم البلدان : ج 4 ص 63) .

8 . سَرْف : موضع على سِتَّة أميال من مكة ، وقيل: سبعة ، وتسعة ، واثنى عشر ، تزوّج به رسول الله (صلى الله عليه وآله) ميمونة بنت الحارث ، وهناك توفيت (معجم البلدان : ج 3 ص 212) .

9 . غَدِير خُم : خُم واد بين مكة والمدينة عند الجحفة به

طُرُقُ الْمَدَنِيِّينَ وَالْمِصْرِيِّينَ وَالْعِرَاقِيِّينَ ، وَذَلِكَ
يَوْمُ الْخَمِيسِ الثَّامِنِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ ، نَزَلَ
إِلَيْهِ جِبْرِئِيلُ الْأَمِينُ عَنْ اللَّهِ بِقَوْلِهِ : (يَا أَيُّهَا
الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) الْآيَةُ .

Çarşamba günü Sukya'ya¹ vardı. Ebva'da² sabahladı ve namazını orada kıldı. Sonra oradan hareket edip Cuma günü Cuhfe'ye³ vardı. Oradan da Kadid'e⁴ ulaştı ve Cumartesi gününü orada istirahatla geçirdi. Pazar günü Usfan'da⁵ idi. Sonra oradan hareket edip Gamim'e⁶ vardı. Kafiyele yaya olarak katılanlar Gamim'de sıraya geçip yol yürümekten dolayı Peygambere şikâyetlerini bildirdiler. Resulullah (s.a.a) onlara, "Koşar adımlarla yol yürüyün!" emrini verdi. Onlar da böyle yaparak rahatladılar.

Pazartesi günü Murru'z-Zahran'a⁷ vardılar. İkindiye orada geçirerek akşamleyin Serife⁸ ulaştılar. Akşam namazını kılmadan Mekke'ye ulaştılar. Geceyi Mekke'nin girişindeki geçitte sabahladılar ve Salı günü, sabahleyin Mekke'ye girdiler.

Resulullah (s.a.a), hac amellerini yerine getirdikten sonra, Mekke'ye geldiği insanlarla Medine'ye geri dönerken, 18 Zilhicce Perşembe günü; Medine, Mısır ve Iraklı hacıların yol ayrımı olan Cuhfe'deki Gadir-i Hum'a⁹ mevkiine ulaştıklarında, Cebrail "Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et..." ayetini indirdi.

1-**Sukya:** Cuhfe yakınlarındaki Fur köyü mezralarında yer alan geniş bir kasabadır. Cuhfe'ye uzaklığı on dokuz mildir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.228)

2-**Ebva:** Medine'ye bağlı Fur kasabasının uzantılarından. Cuhfe ile Medine'ye uzaklığı yirmi üç mildir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.1, s.79)

3-**Cuhfe:** Rabig yakınlarında bulunan, Mısır ve Şam'dan gelen hacı adaylarının mikat yeridir. (*Takvimu'l-Buldan*, s.80)

4-**Kudayd:** Mekke yakınlarında bir yerdir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.313)

5-**Usfan:** Güneyde Huleys'e uzanan yol üzerinde hacı adaylarının durak yerlerinden biridir. (*Takvimu'l-Buldan*, s.82)

6-**Gamim:** Kurau'l-Gamim de denir. Usfan'ın 8 mil gerisinde yer alan bir vadi'dir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.443)

7-**Zahran:** Mekke yakınlarında bir vadi'dir. Hemen yakınında Murr adı verilen bir köy vardır. Bu köyün ismiyle yapılan tamlama sonucu buraya Murru'z-Zahran da denilmektedir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.63)

8-**Serif:** Mekke'ye 6 mil uzaklıkta bir yerdir. 7, 9 ve 12 mil uzaklıkta olduğu da söylenmiştir. Resulullah (s.a.a) burada Meymune Bint-i Haris'le izdivaç etmiş ve Meymune burada vefat etmiştir. (*Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.212)

9-**Gadir-i Hum:** Hum, Mekke ile Medine arasında Cuhfe yakınlarında bir vadi'dir. Burada küçük bir gölet/çukur (gadir) vardı. Resulullah (s.a.a) burada bir hutbe okumuştur. (*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.)

وَأَمْرَهُ أَنْ يُقِيمَ عَلِيًّا عَلَمًا لِلنَّاسِ ،
وَيُبَلِّغَهُمْ مَا نَزَلَ فِيهِ مِنَ الْوِلَايَةِ وَفَرَضَ
الطَّاعَةَ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ .

وَكَانَ أَوَائِلُ الْقَوْمِ قَرِيبًا مِنَ الْجُحْفَةِ ،
فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ أَنْ يُرَدَّ مَنْ تَقَدَّمَ مِنْهُمْ ،
وَيُحْبَسَ مَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُمْ فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ ،
وَنَهَى عَنْ سَمُرَاتٍ¹ خَمْسَ مُتْقَارِبَاتِ دَوَحَاتِ عِظَامٍ
أَنْ لَا يَنْزَلَ تَحْتَهُنَّ أَحَدٌ ، حَتَّى إِذَا أَخَذَ
الْقَوْمُ مَنَازِلَهُمْ فَقَمَّ مَا تَحْتَهُنَّ ، حَتَّى إِذَا
نُودِيَ بِالصَّلَاةِ - صَلَاةِ الظُّهْرِ - عَمَدَ إِلَيْهِنَّ ،
فَصَلَّى بِالنَّاسِ تَحْتَهُنَّ ، وَكَانَ يَوْمًا هَاجِرًا ؛
يَضَعُ الرَّجُلُ بَعْضَ رِدَائِهِ عَلَى رَأْسِهِ ، وَبَعْضَهُ
تَحْتَ قَدَمَيْهِ مِنْ شِدَّةِ الرَّمْضَاءِ .

وُظِّلَ لِرَسُولِ اللَّهِ بِثَوْبٍ عَلَى شَجَرَةٍ سَمُرَةٍ مِنَ
الشَّمْسِ . فَلَمَّا انْصَرَفَ (صلى الله عليه وآله) مِنْ
صَلَاتِهِ قَامَ خَطِيبًا وَسَطَ الْقَوْمِ ، عَلَى أَقْتَابِ
الْإِبِلِ ، وَأَسْمَعَ الْجَمِيعَ ، رَافِعًا عَقِيرَتَهُ ،
فَقَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَنَسْتَعِينُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ ،
وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ
أَنْفُسِنَا ، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، الَّذِي لَا
هَادِيَ لِمَنْ أَضَلَّ ، وَلَا مُضِلٌّ لِمَنْ هَدَى ، وَأَشْهَدُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ .

أَمَّا بَعْدُ : أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ نَبَّأَنِي اللَّطِيفُ
الْخَبِيرُ أَنَّهُ لَمْ يُعَمَّرْ نَبِيٌّ إِلَّا مِثْلَ نِصْفِ عُمَرِ

1 . السَّمُرَةُ : مِنْ شَجَرِ الطَّلْحِ ، وَالْجَمْعُ سَمُرٌ وَسَمُرَاتُ
(لِسَانُ الْعَرَبِ : ج 4 ص 379) .

الَّذِي قَبْلَهُ ، وَإِنِّي أَوْشِكُ أَنْ أَدْعِيَ فَأَجِيبَ ،
وَإِنِّي مَسْؤُولٌ وَأَنْتُمْ مَسْؤُولُونَ ، فَمَاذَا أَنْتُمْ
قَائِلُونَ ؟

Yüce Allah bu ayetle Resulullah'ın (s.a.a), insanlara Ali'yi (a.s) imam olarak tanıtmasını, velayet hakkında nazıl olanı bildirmesini ve onun itaatinin herkese farz olduğunu tebliğ etmesini emrediyordu.

Hac dönüşü ilk grup Cuhfe'ye yaklaştığında Resulullah (s.a.a) önde gidenlerin geri dönmesini ve geride kalanların da bu bölgede onlara ulaşmasını emretti. Bölgede bulunan birbirine yakın beş büyük ağacın altında oturmaktan onları men etti. Ağaçların altını temizletti. Öğlen namazı için ezan okundu. Daha sonra Resulullah (s.a.a) halkla birlikte o ağaçların altında namaz kıldı.

Hava çok sıcaktı. İnsanlar sıcaktan dolayı abalarının yarısını başlarına çekmiş, yarısını da ayaklarının altına sermişlerdi.

Semure¹ ağacının üzerine elbise vb. şeyleri atarak Resulullah (s.a.a) için gölgelik yaptılar.

Resulullah (s.a.a) namazını bitirdikten sonra cemaatin ortasında, deve semerleri üzerine çıkarak herkesin duyacağı şekilde, yüksek sesle şöyle buyurdu:

Bütün övgüler Allah'a mahsustur; O'ndan yardım diliyor, O'na iman ediyor, O'na güveniyoruz. Nefsimizin şerrinden, kötü amellerimizden Allah'a sığınırız. Sapan kimseyi O'ndan başka kimse hidayet edemez. O'nun hidayet ettiğini kimse saptıramaz. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim.

Ey insanlar! İşlerin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi ki, hiçbir Peygamber, kendisin-

1-Semure: Bir tür muz ağacı olan Semure'nin çoğulu Semur ve Semurat'tır. (*Lisani'l-Arab*, c.4, s.379)

den önceki peygamberin ömrünün yarısından fazla yaşamamıştır. Ben yakında Rabbimin davetine icabet edeceğim. Ben sorumluyum, siz de sorumlusunuz. O halde siz ne düşünüyorsunuz?

قالوا : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَنَصَحْتَ وَجَهِدْتَ ، فَجَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا .
 قَالَ : أَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ،
 وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَأَنَّ جَنَّتَهُ حَقٌّ ،
 وَنَارَهُ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ ، وَأَنَّ السَّاعَةَ
 آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا ، وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي
 الْقُبُورِ ! !
 قالوا : بَلَى نَشْهَدُ بِذَلِكَ. قَالَ : اللَّهُمَّ
 اشْهَد .

ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا تَسْمَعُونَ !
 قالوا : نَعَمْ .

قَالَ : فَإِنِّي فَرَطُ عَلَى الْحَوْضِ ، وَأَنْتُمْ
 وَارِدُونَ عَلَى الْحَوْضِ ، وَإِنَّ عَرْضَهُ مَا بَيْنَ
 صَنْعَاءَ¹ وَبُصْرَى² ، فِيهِ أَقْدَاخُ عَدَدِ النُّجُومِ
 مِنْ فِضَّةٍ ، فَاَنْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُفُونِي فِي
 الثَّقَلَيْنِ ! !

فَنَادَى مُنَادٌ : وَمَا الثَّقَلَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟
 قَالَ : الثَّقَلُ الْأَكْبَرُ : كِتَابُ اللَّهِ ، طَرَفُ بَيْدِ
 اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَطَرَفُ بَأْيَدِيكُمْ ; فَتَمَسَّكُوا بِهِ
 لَا تَضِلُّوا . وَالْآخَرُ الْأَصْغَرُ : عِتْرَتِي . وَإِنَّ
 اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ نَبَّأَنِي أَنَّهُمَا لَنْ يَتَفَرَّقَا

1 . صنعاء: عاصمة اليمن، وتقع جنوب الحجاز، وشمال مدينة عدن . وكانت من أهم مدن اليمن والحجاز آنذاك .

2 . بُصْرَى : مدينة تبعد عن دمشق تسعين كيلو متراً من الجنوب الشرقي . وكان لها أهمية عظيمة أيام الروم . فتحت على يد خالد بن الوليد في السنة (13 هـ) .

حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْخَوْضِ ، فَسَأَلْتُ ذَلِكَ لَهُمَا
رَبِّي ، فَلَا تَقْدَمُوهُمَا ؛ فَتَهْلِكُوا ، وَلَا
تُقْصِرُوا عَنْهُمَا ؛ فَتَهْلِكُوا .

Halk: Biz senin tebliğ ettiğine, nasihatte bulunduğuna, çaba sarf ettiğine tanıklık ediyoruz. Allah sana mükâfat versin.

Resulullah: Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennemnin hak olduğuna, kıyamet gününün geleceğine ve kabirde olanların dirileceğine şahadet ediyor musunuz?

Halk: Evet, buna şahadet ediyoruz.

Resulullah: Allah'ım şahit ol.

Yine Resulullah: Ey insanlar! İşitiyor musunuz?

Halk: Evet, işitiyoruz.

Resulullah: Ben sizden önce (Kevser) havuzun başına gideceğim, siz orada benim yanıma geleceksiniz. O havuzun genişliği Sanâ¹ ve Busrâ² arası kadardır. Burada yıldızlar sayısınca gümüşten kadehler vardır. Benden sonra "Sakaleyn" hakkında nasıl davranacağınıza bakın!

Halktan birisi: Ya Resulullah, Sakaleyn nedir?

Resulullah: (Biri) büyük emanet olan Allah'ın kitabıdır; bir tarafı Allah'ın elinde, diğer tarafı da sizin elinizdedir. Ona sımsıkı sarılın, sapmayın. Diğerisi ise küçük emanetim olan Ehlibeyt'imdir.

Yüce Allah onların, havuzun başında bana ulaşınca kadar bir-

1-Sanâ: Yemen'in başkentidir. Hicaz'ın güneyinde, Adn şehrinin kuzeyinde yer alır. O dönemler Yemen ve Hicaz'ın en önemli şehirlerindendi.

2-Busra: Dimeşk'in güneydoğusuna 90 km uzaklıkta bir şehirdir. Rum İmparatorluğu döneminde büyük önem taşıyan bir yerd. Hicretin 13. yılında Halid b. Velid tarafından fethedilmişti.

birlerinden ayrılmayacaklarını bildirmiştir. Bunu onlar için ben Rabbinimden istedim. Onlardan öne geçmeyin yoksa helak olursunuz; onlardan geri de kalmayın yoksa yine helak olursunuz.

ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَرَفَعَهَا - حَتَّى رُؤِيَ بَيَاضُ
آبَاطِهِمَا وَعَرَفَهُ الْقَوْمُ أَجْمَعُونَ - فَقَالَ :
أَيُّهَا النَّاسُ ، مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ
مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟

قالوا : الله ورسوله أعلم !

قال : إِنَّ اللَّهَ مَوْلَايَ ، وَأَنَا مَوْلَى
الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَنَا أَوْلَى بِهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؛
فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ - يَقُولُهَا ثَلَاثَ
مَرَّاتٍ ، وَفِي لَفْظِ أَحْمَدَ إِمَامَ الْحَنَابِلَةِ :
أَرْبَعَ مَرَّاتٍ - ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ
وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَأَحِبَّ مَنْ أَحَبَّهُ ،
وَأَبْغَضْ مَنْ أَبْغَضَهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ،
وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ ، وَأَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ
دَارَ . أَلَا فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ .

ثُمَّ لَمْ يَتَفَرَّقُوا حَتَّى نَزَلَ أَمِينُ وَحْيِ اللَّهِ
بِقَوْلِهِ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي)¹ الْآيَةُ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : اللَّهُ أَكْبَرُ
عَلَى إِكْمَالِ الدِّينِ ، وَإِتْمَامِ النِّعْمَةِ ،
وَرِضَا الرَّبِّ بِرِسَالَتِي وَالْوَلَايَةِ لِعَلِيٍّ مِنْ
بَعْدِي .

ثُمَّ طَفِقَ الْقَوْمُ يُهَنِّئُونَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ

صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ ، وَمِمَّنْ هَئَا فِي مُقَدِّمِ
الصِّحَابَةِ : الشَّيْخَانِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، كُلُّ
يَقُولُ : بَخْ بَخْ لَكَ يَا بَنَ أَبِي طَالِبٍ ،
أَصْبَحْتَ وَأَمْسَيْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ
وَمُؤْمِنَةٍ .

Resulullah (s.a.a) daha sonra Ali'nin (a.s) elinden tutup ikisinin de koltuk altlarının beyazlığı görülecek şekilde yukarıya kaldırdı. Herkes onu görüp tanıdı. Ardından şöyle buyurdu:

Ey İnsanlar! Müminlerin kendilerinden, onlara daha evla kimdir?

Halk: Allah ve Resülü daha iyi bilir!

Resulullah: Yüce Allah benim mevlamdır, ben de müminlerin mevlasıyım; ben onlara kendilerinden daha evlayım (onlara kendi canlarından önce gelirim). Öyleyse ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.

Resulullah bu cümleyi üç kez tekrar etti. (Hanbelîlerin imamı Ahmed b. Hanbel'e göre, dört kez tekrar etmiştir.)

Daha sonra şöyle buyurdu: Allah'ım, onunla dost olana dost, ona düşman olana düşman ol; onu seveni sev, ona buğzedene buğzet; ona yardım edene yardım et, ondan yardımını esirgeyenden yardımını esirge; o nereye dönerse hakkı onunla döndür. Bu sözleri burada hazır olanlar hazır olmayanlara bildirsinler!

Halk henüz dağılmadan yüce Allah şu ayeti indirdi: *"Bugün dininizi kemale erdirdim, nimetimi size tamamladım..."*¹

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Allah-u Ekber! Din kemale erdi, nimet tamamlandı, Allah benim risaletime ve benden sonra Ali'nin velayetine razı oldu.

1-Maide, 3.

Daha sonra orada bulunanlar Emirülmüminin'i (a.s) tebrik etmeye ve kutlamaya başladılar. Ebubekir ile Ömer, onu ilk kutlayan kimselerdendi. Birer birer öne çıkıp "Bu makam sana kutlu olsun ey Ebu Talib'in oğlu! Sen, benim ve kadın-erkek her müminin mevlası oldun!" dediler.

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : وَجَبَتْ وَاللَّهِ فِي أَعْنَاقِ الْقَوْمِ .

فَقَالَ حَسَّانُ : إِذْنٌ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ أَقُولَ فِي عِلِّيِّ أَبِياتًا تَسْمَعُهُنَّ . فَقَالَ : قُلْ عَلَى بَرَكَاتِ اللَّهِ . فَقَامَ حَسَّانُ فَقَالَ : يَا مَعْشَرَ مَشِيخَةِ قُرَيْشِ ! أَتَبِيعُهَا قَوْلِي بِشَهَادَةِ مَنْ رَسُولِ اللَّهِ فِي الْوِلَايَةِ مَاضِيَةً ، ثُمَّ قَالَ :

يُنَادِيهِمْ يَوْمَ الْغَدِيرِ نَبِيُّهُمْ
بِخُمْ فَأَسْمِعْ بِالرَّسُولِ مُنَادِيًا

هذا مُجْمَلُ الْقَوْلِ فِي وَاقِعَةِ الْغَدِيرِ ، وَسَيُوافِيكَ تَفْصِيلُ الْفَاطِظِهَا ، وَقَدْ أَصْفَقَتِ الْأُمَّةُ عَلَى هَذَا ، وَلَيْسَتْ فِي الْعَالَمِ كُلِّهِ - وَعَلَى مُسْتَوَى الْبَسِيطِ - وَاقِعَةٌ إِسْلَامِيَّةٌ غَدِيرِيَّةٌ غَيْرُهَا ، وَلَوْ أُطْلِقَ يَوْمُهُ فَلَا يَنْصَرِفُ إِلَّا إِلَيْهِ ، وَإِنْ قِيلَ مَحَلُّهُ ، فَهُوَ هَذَا الْمَحَلُّ الْمَعْرُوفُ عَلَى أُمَّةٍ مِنَ الْجُحْفَةِ ، وَلَمْ يَعْرِفْ أَحَدٌ مِنَ الْبَحَاثَةِ وَالْمُنْتَقِبِينَ سِوَاهُ¹ .

763 . تاريخ دمشق عن أبي سعيد الخدري :
نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ فِي عِلِّيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ² .

1 . الغدير : ج 1 ص 9 .

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 237 ، أسباب نزول القرآن : ص 204 ح 403 وليس فيه «على رسول الله (صلى الله عليه وآله)» ، النور

İbn-i Abbas: Vallahi bu velayet herkesin üzerine farz oldu, dedi.

Hassan: Ya Resulullah! Bana izin ver de Ali hakkında, halkın duyması için bazı beyitler okuyayım, dedi.

Resulullah (s.a.a) "Allah'ın bereketi üzerine oku!" deyince ayağa kalkıp şöyle dedi: Ey Kureyş'in büyükleri! Peygamber (s.a.a)'in huzurunda, sözü edilen velayet hakkında ben de diyorum ki:

Gadir günü onlara sesleniyor Peygamberleri, Hum'da

O halde kulak ver Resul'e, bak ne diyor sana!

Bu anlatılanlar, Gadir olayı hakkında özet bir bilgidir. Detaylı bilgi ise ileride gelecektir. Hiç kuşkusuz bütün ümmet bunda ittifak etmiştir ve İslam tarihinde bundan başka bir Gadir olayı yoktur. Gadir olayı denince bu konu akla gelir. Gadir-i Hum denince de, Cuhfe yakınlarındaki tanıdık ve bildik yer hatırlanır. Hiçbir araştırmacı Gadir-i Hum dendiğinde sözü edilen Gadir-i Hum'dan başka bir yer tanımaz.¹

763-Tarih-i Dimeşk [Ebu Said el-Hudrî'den]: "Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et" ayeti Resulullah'a (s.a.a) Gadir-i Hum gününde, Ali b. Ebu Talib hakkında nazil oldu.²

المشتعل : ص86 ح16 وليس فيه «يوم غدیر خم» ، شواهد التنزيل : ج1 ص250 ح244 وليس فيه «على رسول الله (صلى الله عليه وآله) يوم غدیر خم» ، الدر المنثور : ج3 ص117 نقلاً عن ابن مردويه عن ابن مسعود وفيه : «كنا نقرأ على عهد رسول الله (صلى الله عليه وآله) : (يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) أَنْ عَلَيَّا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ، (وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَوَاللَّهُ يَخْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) » ؛ المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص21 عن ابن عباس وليس فيه «على رسول الله (صلى الله عليه وآله)» .

1-el-Gadir, c.1, s.9.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.237; Esbab-u Nuzuli'l-Kurân, s.204, h.403, bu kaynakta "Resulullah'a (s.a.a)" ifadesi yer almamıştır; en-Nuru'l-Muštaal, s.86, h.16, "Gadir-i Hum gününde" kaydı zikredilmemiştir; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.250, h.244, "Resulullah'a (s.a.a) Gadir-i Hum gününde" bölümü yer

764 . الإمام الحسين (عليه السلام) : لَمَّا
 انصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنْ حِجَّةِ الْوُدَاعِ ،
 نَزَلَ أَرْضاً يُقَالُ لَهَا : ضَوْجَانُ¹ ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ
 الْآيَةُ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
 مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ
 يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) .

فَلَمَّا نَزَلَتْ عِصْمَتُهُ مِنَ النَّاسِ نَادَى : الصَّلَاةُ
 جَامِعَةٌ ، فَاجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ ، وَقَالَ (عليه
 السلام) : مَنْ أُولَى مِنْكُمْ بِأَنْفُسِكُمْ ؟ فَضَجُّوا
 بِأَجْمَعِهِمْ وَقَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ . فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيِّ
 بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
 فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ
 عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ ؛
 فَإِنَّهُ مِنِّي ، وَأَنَا مِنْهُ ، وَهُوَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ
 هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي .

وكَانَتْ آخِرُ فَرِيضَةٍ فَرَضَهَا اللَّهُ تَعَالَى عَلَى أُمَّةٍ
 مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى
 نَبِيِّهِ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ

almamıştır; *ed-Dürri'l-Mensur*, c.3, s.117, İbn-i Merduyeh vasıtası ile İbn-i Mesud'dan [bu kaynakta şöyle geçmektedir: Resulullah (s.a.a) zamanında bu ayeti şöyle okurduk: "*Ey Resul! Rabbinden -Ali'nin müminlerin mevlası olduğuna dair- sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır!*"]; *el-Mena-kıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.21, İbn-i Abbas'tan, "Resulullah'a (s.a.a)" ifadesi zikredilmemiştir.

1 . الظاهر تصحيف : «الضُّجَّان» أو «الضُّجَّان» . قال الواقدي : بين ضجنان ومكة خمسة وعشرون ميلاً . وعن البكري : بينه وبين قنيد ليلة (راجع معجم البلدان : ج 3 ص 453 ومعجم ما استعجم : ج 3 ص 856) .

عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا¹ .

765 . الإمام الباقر (عليه السلام) - في قوله تعالى : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ) - : هِيَ الْوَلَايَةُ² .

764-İmam Hüseyin (a.s): Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan dönerken Davcan³ denilen bir yere indi. *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır!"* ayeti de burada nazil oldu.

Allah'ın onu insanlardan (onların kötülüklerinden) koruyacağı nazil olunca "Haydi cemaat namazına!" diye seslendi. İnsanlar onun etrafında toplanınca "Size kendi canlarınızdan daha evla (daha öncelikli) olan kimdir?" diye sordu. Hep bir ağızdan "Allah ve Resulü'dür!" denince Ali b. Ebu Talib'in (a.s) elinden tutarak şunları söyledi: Ben kimin mevlası isem, Ali de onun Mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost, ona düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et, onu yalnız bırakanı yalnız bırak. Şüphesiz, o bendedir, ben de ondanım; o, bana Harun'un Musa'ya olduğu konumdadır. Ancak benden sonra peygamber yoktur.

Bu (velayet), yüce Allah'ın Muhammed (s.a.a) ümmetine farz kıldığı son fariza oldu. Daha sonra ise yüce Allah, Peygamberine

1 . البرهان في تفسير القرآن : ج 2 ص 226 ح 2909 عن محمد بن إسحاق عن الإمام الباقر عن أبيه (عليهما السلام) وراجع تفسير القمي : ج 1 ص 173 .

2 . مختصر بصائر الدرجات : ص 64 ، بصائر الدرجات : ص 516 ح 40 كلاهما عن الفضيل بن يسار .

3-Doğrusu Dacen an veya Dacnan'dır. Vakidi der ki: Dacnan ile Mekke arası 25 mildir. Bekrî'den de nakledildiğine göre Kudeyd'e bir gecelik uzaklıktadır. Ayrıca bkz: *Mucemu'l-Buldan*, c.3, s.453; *Mucem-u Mestâcem*, c.3, s.856.

şu ayeti indirdi: "Bugün dininizi kemale erdirdim, nimetimi size tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."¹

765-İmam Bakır (a.s) ["Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun..." ayeti hakkında]: O, velayettir.²

766 . عنه (عليه السلام) : حَجَّ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنَ الْمَدِينَةِ - وَقَدْ بَلَغَ جَمِيعَ الشَّرَائِعِ قَوْمَهُ ، غَيْرَ الْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ - فَاتَاهُ جِبْرِئِيلُ (عليه السلام) ، فَقَالَ لَهُ :

يَا مُحَمَّدُ ، إِنَّ اللَّهَ جَلَّ اسْمُهُ يُقَرِّتُكَ السَّلَامَ ، وَيَقُولُ لَكَ : إِنِّي لَمْ أَقْبِضَ نَبِيًّا مِنْ أَنْبِيَائِي وَلَا رَسُولًا مِنْ رُسُلِي إِلَّا بَعْدَ إِكْمَالِ دِينِي ، وَتَأْكِيدِ حُجَّتِي ، وَقَدْ بَقِيَ عَلَيْكَ مِنْ ذَاكَ فَرِيضَتَانِ مِمَّا تَحْتَاجُ أَنْ تُبَلِّغَهُمَا قَوْمَكَ : فَرِيضَةُ الْحَجِّ ، وَفَرِيضَةُ الْوَلَايَةِ وَالْخِلَافَةِ مِنْ بَعْدِكَ ؛ فَإِنِّي لَمْ أَخْلِ أَرْضِي مِنْ حُجَّةٍ ، وَلَنْ أَخْلِيَهَا أَبَدًا . فَإِنَّ اللَّهَ - جَلَّ ثَنَاؤُهُ - يَأْمُرُكَ أَنْ تُبَلِّغَ قَوْمَكَ الْحَجَّ ، وَتُحْجَّ ، وَتُحْجَّ مَعَكَ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا مِنْ أَهْلِ الْحَضَرِ وَالْأَطْرَافِ وَالْأَعْرَابِ ، وَتُعَلِّمَهُمْ مِنْ مَعَالِمِ حَجِّهِمْ مِثْلَ مَا عَلَّمْتَهُمْ مِنْ صَلَاتِهِمْ وَزَكَاتِهِمْ وَصِيَامِهِمْ ، وَتَوْقِفَهُمْ مِنْ ذَلِكَ عَلَى مِثَالِ الَّذِي أَوْقَفْتَهُمْ عَلَيْهِ مِنْ

1-el-Burhan fi Tefsiri'l-Kurân, c.2, s.226, h.2909, Muhammed b. İshak vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s), o da babasından (a.s). Ayrıca bkz: Tefsir-i Kummî, c.1, s.173.

2-Muhtasar-u Basairi'd-Derecat, s.64; Basairu'd-Derecat, s.516, h.40, her ikisi de Fuzayl b. Yesar'dan.

جَمِيعَ مَا بَلَّغْتَهُمْ مِنَ الشَّرَائِعِ .

فَنَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي النَّاسِ : أَلَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يُرِيدُ الْحَجَّ ، وَأَنْ يُعَلِّمَكُمْ مِنْ ذَلِكَ مِثْلَ الَّذِي عَلَّمَكُمْ مِنْ شَرَائِعِ دِينِكُمْ ، وَيُوقِفَكُمْ مِنْ ذَلِكَ عَلَى مَا أَوْقَفَكُمْ عَلَيْهِ مِنْ غَيْرِهِ .

فَخَرَجَ (صلى الله عليه وآله) ، وَخَرَجَ مَعَهُ النَّاسُ ، وَأَصْغَوْا إِلَيْهِ ؛ لِيَنْظُرُوا مَا يَصْنَعُ فَيَصْنَعُوا مِثْلَهُ . فَحَجَّ بِهِمْ ، وَبَلَغَ مَنْ حَجَّ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) — مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَأَهْلِ الْأَطْرَافِ وَالْأَعْرَابِ — سَبْعِينَ أَلْفَ إِنْسَانَ ، أَوْ يَزِيدُونَ ، عَلَى نَحْوِ عَدَدِ أَصْحَابِ مُوسَى السَّبْعِينَ أَلْفًا . . .

766-İmam Bakır (a.s): Resulullah (s.a.a) Medine'den (yola çıkarak) hac yaptı. O güne kadar ümmetine hac ve velayet dışındaki tüm dinî emirleri tebliğ etmişti.

Cebrail (a.s) ona geldi ve dedi ki: Ey Muhammed! İsmi yüce Allah sana selam söylüyor ve diyor ki:

"Ben, dinimi kemale erdirmeden ve hüccetimi sağlamlaştırmadan ne peygamberlerimden ne de resullerimden hiçbirinin canını almamışımdır. Senin üzerinde, ümmetine tebliğ etmen gereken iki fariza kalmıştır: Hac farızası ile senden sonraki velayet ve hilafet farızası. Zira ben yeryüzünü hüccetsiz bırakmadım ve onu asla boş bırakmayacağım. Allah (c.c.), ümmetine haccı tebliğde bulunmanı, hac yapmanı, seninle birlikte şehirli ve bedevilerden gücü yetenlerin de hac yapmalarını; onlara namazları, zekâtları ve oruçlarıyla ilgili bilgileri öğrettiğin gibi, haclarıyla ilgili bilgileri de öğretmeni; tebliğ ettiğin tüm dinî farizalardan

kendilerini haberdar ettiğin gibi bu konuda da onları haberdar etmeni sana emretmektedir!"

Resulullah'ın (s.a.a) münadisi halkın arasında seslendi: Dinleyin! Resulullah (s.a.a) hac yapmak istiyor ve sizi diğer dinî farizalarınız gibi bu konuda da bilgilendirmek, diğer hükümlerden haberdar ettiği gibi bu hükümden de haberdar etmek istiyor!

Derken Peygamber (s.a.a) yola çıktı ve onunla birlikte olanlar da çıktılar. Pür dikkat ona yönelmişlerdi. Onun yaptıklarına dikkat ediyor, aynıını yapmak istiyorlardı.

Peygamber onlarla hac yaptı. [Medine'den, etraf şehirlerinden ve bedevilerden] Resulullah ile hac yapanların sayısı yetmiş bin kişiyi buluyordu; belki de daha fazla idi. Musa'nın ashabı gibi yetmiş bin kişi...

فَلَمَّا وَقَفَ بِالْمَوْقِفِ أَتَاهُ جَبْرَائِيلُ (عليه السلام) عَنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ .

فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُقَرِّبُكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ لَكَ : إِنَّهُ قَدْ دَنَا أَجَلَكَ وَمُدَّتْكَ ، وَأَنَا مُسْتَقْدِمُكَ عَلَى مَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَلَا عَنْهُ مَحِيصٌ ، فَأَعْهَدْ عَهْدَكَ ، وَقَدِّمَ وَصِيَّتَكَ ، وَاعْمِدْ إِلَى مَا عِنْدَكَ ; مِنْ الْعِلْمِ ، وَمِيرَاثِ عُلُومِ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِكَ ، وَالسَّلَاحِ ، وَالتَّابُوتِ ، وَجَمِيعِ مَا عِنْدَكَ مِنْ آيَاتِ الْأَنْبِيَاءِ ، فَسَلِّمَهُ إِلَى وَصِيِّكَ وَخَلِيفَتِكَ مِنْ بَعْدِكَ ; حُجَّتِي الْبَالِغَةِ عَلَى خَلْقِي ; عَلَيَّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ ، فَأَقِمَّهُ لِلنَّاسِ عِلْمًا ، وَجَدِّدْ عَهْدَهُ وَمِيثَاقَهُ وَبَيْعَتَهُ ، وَذَكِّرْهُمْ مَا أَخَذْتَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْعَتِي وَمِيثَاقِي الَّذِي وَاثَقْتَهُمْ

بِهِ ، وَعَهْدِي الَّذِي عَهِدْتُ إِلَيْهِمْ ؛ مِنْ وَلَايَةِ
وَلِيِّي وَمَوْلَاهُمْ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ عَلَيَّ
بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؛ فَإِنِّي لَمْ أَقِضْ نَبِيًّا مِنْ
الْأَنْبِيَاءِ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِكْمَالِ دِينِي وَحُجَّتِي ،
وَإِتْمَامِ نِعْمَتِي ؛ بِوَلَايَةِ أَوْلِيَائِي ،
وَمُعَادَاةِ أَعْدَائِي ، وَذَلِكَ كَمَالُ تَوْحِيدِي
وَدِينِي .

وَإِتْمَامِ نِعْمَتِي عَلَى خَلْقِي بِاتِّبَاعِ وَلِيِّي
وِطَاعَتِهِ ؛ وَذَلِكَ أَنِّي لَا أَتْرُكُ أَرْضِي بِغَيْرِ
وَلِيِّ وَلَا قَائِمٍ ؛ لِيَكُونَ حُجَّةً لِي عَلَى خَلْقِي
فَ(الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) بِوَلَايَةِ وَلِيِّي
وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ ؛ عَلَيَّ عَبْدِي ،
وَوَصِيِّ نَبِيِّي ، وَالْخَلِيفَةِ مِنْ بَعْدِهِ ، وَحُجَّتِي
الْبَالِغَةِ عَلَى خَلْقِي ، مَقْرُونَةٌ طَاعَتُهُ بِطَاعَةِ
مُحَمَّدٍ نَبِيِّي ، وَمَقْرُونَةٌ طَاعَتُهُ مَعَ طَاعَةِ
مُحَمَّدٍ بِطَاعَتِي ، مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ أَطَاعَنِي ،
وَمَنْ عَصَاهُ فَقَدْ عَصَانِي ، جَعَلْتُهُ عَلَمًا بَيْنِي
وَبَيْنَ خَلْقِي

Vakfe yerinde durduğunda Cebrail Allah katından yanına gelerek dedi ki: Allah sana selam söylüyor ve diyor ki: «Ecelin ve (tayin edilen) süren yaklaşmıştır. Çok yakında seni gitmen gereken ve kaçınılması mümkün olmayan yere götüreceğim. O halde ahdini yerine getir ve vasiyetini takdim et. Sende olan ilmi ve senden önceki peygamberlerin miras olarak bıraktıkları ilimleri, yanında bulunan silah, tabut ve tüm peygamberlerin emanetlerini kendinden sonraki vasin ve halifene, yani benim mahlûkatım üzerindeki açık delilim Ali b. Ebu Talib'e teslim et!

Onu insanlara önder olarak tanıttı, sözünü, ahdini ve biatini yenile. Benim hakkımda kendilerinden söz ve biat aldığım herkese şunu hatırlat ki; benim velim, onların mevlası, inanan her erkek ve kadının mevlası Ali b. Ebu Talib'dir. Ben dinimi ve hüccetimi kemale erdirmedikçe, velilerimin velayeti ve düşmanlarımla düşmanlığı ile de nimetimi tamamlamadıkça peygamberlerimden hiçbir peygamberin canını almadım. Benim tevhidim ve dinimin kemali budur!

Nimetimin mahlûkatıma tamamlanması, benim velime uymak ve ona itaatledir. Zira ben yeryüzünü mahlûkatım üzerinde benim hüccetim olacak veli ve kayyumdan yoksun bırakmam. O halde velim, kadın-erkek her inananın mevlası, kulum, peygamberimin vasisi, ondan sonraki halifesi ve mahlûkatım üzerindeki açık hüccetim olan Ali'nin velayetiyle *"Bugün dininizi kemale erdirdim, nimetimi size tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."* Ona itaat, peygamberim Muhammed'in itaatiyle bitişiktir; ona ve Muhammed'e itaat ise bana olan itaate bitişiktir. Ona itaat eden bana itaat etmiştir. Ona isyan eden bana isyan etmiştir. Onu kendimle mahlûkatım arasında alamet kıldım.»

فَلَمَّا بَلَغَ غَدِيرَ خُمٍّ - قَبْلَ الْجُحْفَةِ بِثَلَاثَةِ
أَمْيَالٍ - أَتَاهُ جِبْرِئِيلُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) - عَلَى خَمْسِ
سَاعَاتٍ مَضَتْ مِنَ النَّهَارِ - بِالزَّجْرِ وَالْإِنْتِهَارِ ،
وَالْعِصْمَةِ مِنَ النَّاسِ !

فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُقَرِّبُكَ
السَّلَامَ ، وَيَقُولُ لَكَ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ
مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) فِي عَلِيٍّ ، (وَإِنْ لَمْ
تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ
النَّاسِ) . وَكَانَ أَوَائِلُهُمْ قَرِيبًا مِنَ الْجُحْفَةِ ،
فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَرُدَّ مَنْ تَقَدَّمَ مِنْهُمْ ، وَيَحْيِسَ مَنْ

تَأَخَّرَ عَنْهُمْ ، فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ ؛ لِيُقِيمَ عَلِيًّا
لِلنَّاسِ عِلْمًا ، وَيُبَلِّغَهُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِي
عَلِيِّ (عليه السلام) ، وَأَخْبَرَهُ بِأَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ قَدْ
عَصَمَهُ مِنَ النَّاسِ¹ .

767 . عَنْهُ (عليه السلام) : لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى
نَبِيِّهِ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ
يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ) ، - قَالَ - :

فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ مِنْ
الْأَنْبِيَاءِ مِمَّنْ كَانَ قَبْلِي إِلَّا وَقَدْ عُمِرَ ثُمَّ دَعَاهُ
اللَّهُ فَأَجَابَهُ ، وَأَوْشِكُ أَنْ أُدْعَى فَأُجِيبَ ، وَأَنَا
مَسْئُولٌ وَأَنْتُمْ مَسْئُولُونَ ، فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ ؟
قَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ ، وَنُصَحْتَ ،
وَأَدَّيْتَ مَا عَلَيْكَ ؛ فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ مَا جَزَى
الْمُرْسَلِينَ .

1 . الاحتجاج : ج 1 ص 133 ح 32 ، اليقين : ص 343 ح 127
كلاهما عن علقمة بن محمد الحضرمي ، روضة الواعظين :
ص 100 ، بحار الأنوار : ج 37 ص 201 ح 86 وراجع الكافي : ج 1
ص 293 ح 3 وجامع الأخبار : ص 47 ح 52 .

Peygamber (s.a.a) Cuhfe'ye üç mil uzaklıktaki Gadir-i Hum'a vardığında, henüz günün beş saatlik bir bölümü geçmişken Cebrail (a.s) ona geldi ve kendisinin korunacağını, insanların şerrinden mahfuz kalacağını haber verdi! Sonra dedi ki: *Ey Muhammed, Allah sana selam söylüyor ve diyor ki: Ey Resul! Rabbinden sana [Ali hakkında] indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır.*" Ön taraftakiler Cuhfe'ye yaklaştığında Resulullah (s.a.a) önde gidenlerin geri dönmesini ve geride kalanların da bu bölgede onlara ulaşmasını emretti. Böylece Ali'yi insanlara rehber olarak tanıtacak ve yüce Allah'ın Ali (a.s) hakkında indirdiğini bildirecekti. Zira Cebrail, Peygambere (s.a.a), Allah'ın (c.c) onu insanlardan koruyacağını haber vermişti.¹

767-İmam Bakır (a.s): Allah, Peygamberine *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah, kâfir olan kavmi hidayet etmez!"* ayetini indirdiğinde Resulullah (s.a.a) Ali'nin elinden tutarak şöyle buyurdu: *Ey insanlar! Benden önce hiçbir peygamber yoktur ki kendisine verilmiş ömrün sonu gelip çatığında Allah'ın davetine icabet etmemiş olsun. Benim de davet edilmem ve buna icabet etmem yakındır. Ben sorumluyum, siz de sorumlusunuz. O halde siz ne düşünüyorsunuz?*

Halk: Biz senin tebliğ ettiğine, nasihatte bulunduğuna, üzerindeki borcu eda ettiğine tanıklık ediyoruz. Allah sana, peygamberlerine vereceği en üstün mükâfatı versin.

1-*el-İhticac*, c.1, s.133, h.32; *el-Yakin*, s.343, h.127, her ikisi de Alkame b. Muhammed el-Hazremî'den; *Ravzatu'l-Vaizin*, s.100; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.201, h.86. Ayrıca bkz: *el-Kafi*, c.1, s.293, h.3; *Camiu'l-Ahbar*, s.47, h.52.

فَقَالَ : اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ .

ثُمَّ قَالَ : يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ ، لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ : اَوْصِي مَنْ اَمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي بِوِلَايَةِ عَلِيٍّ ، اَلَا اِنَّ وِلَايَةَ عَلِيٍّ وَلَايَتِي ، وَوِلَايَتِي وَوِلَايَةُ رَبِّيْ عَهْدٌ اَوْ عَهْدُ اَبَدٍ اِلَى رَبِّيْ وَامْرَنِيْ اَنْ اُبَلِّغَكُمْوَهُ .

ثُمَّ قَالَ : هَلْ سَمِعْتُمْ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَقُولُهَا - ؟ فَقَالَ قَائِلٌ : قَدْ سَمِعْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ¹ .

768 . شواهد التنزيل عن زياد بن

المنذر : كُنْتُ عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَهُوَ يُحَدِّثُ النَّاسَ ، اِذْ قَامَ اِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ اَهْلِ الْبَصْرَةِ يُقَالُ لَهُ : عُثْمَانُ الْاَعْشَى - كَانَ يَرْوِي عَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ - فَقَالَ لَهُ :

يَا بَنَ رَسُولِ اللّٰهِ ، جَعَلَنِي اللّٰهُ فِدَاكَ ، اِنَّ الْحَسَنَ يُخِيرُنَا اَنْ هَذِهِ الْاَيَّةُ نَزَلَتْ بِسَبَبِ رَجُلٍ ، وَلَا يُخِيرُنَا مَنْ الرَّجُلُ : (يَا أَيُّهَا الرِّسُولُ بَلِّغْ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ! !

فَقَالَ : لَوْ اَرَادَ اَنْ يُخِيرَ بِهِ لَاخْبَرَ بِهِ ، وَلَكِنَّهُ يَخَافُ . اِنَّ جِبْرِئِيلَ هَبَطَ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) فَقَالَ لَهُ : اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكَ اَنْ تَدُلَّ اُمَّتَكَ عَلَى صَلَاتِهِمْ ، فَدَلَّهُمْ عَلَيْهَا . ثُمَّ هَبَطَ فَقَالَ : اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكَ اَنْ تَدُلَّ اُمَّتَكَ عَلَى زَكَاتِهِمْ ، فَدَلَّهُمْ عَلَيْهَا . ثُمَّ هَبَطَ فَقَالَ : اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكَ اَنْ تَدُلَّ اُمَّتَكَ عَلَى صِيَامِهِمْ ، فَدَلَّهُمْ .

Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) "Allah'ım, şahit ol!" dedi ve

1 . تفسير العياشي : ج 1 ص 334 ح 155 عن أبي الجارود ، بحار الأنوار : ج 37 ص 141 ح 35 .

ardından şöyle buyurdu: Ey Müslümanlar! Burada hazır olanlar, hazır olmayanlara (şu sözü) ulaştırın: Bana inanan ve beni tasdik eden herkese Ali'nin velayetini vasiyet ediyorum. Bilesiniz ki Ali'nin velayeti, benim velayetimdir ve benim velayetim Rabbi-min velayetidir. Bu, Rabbimin bana yüklediği bir sözdür ve bana onu size duyurmamı emretmiştir.

Daha sonra üç kez "Duydunuz mu?" diye sordu. Sonra da biri "Duyduk ya Resulallah!" dedi.¹

768-Şevahidu't-Tenzil [Ziyad b. Munzir'den]: İmam Bakır'ın (a.s) yanındaydım. Halkla sohbet ediyordu. Derken Basra ahalisinden ve Hasan Basrî'nin ravilerinden olan Osman el-Âşa adında biri öne çıkarak "Ey Resulullah'ın oğlu! Allah beni sana feda etsin. Hasan bize '*Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et!*' ayetinin bir kişi hakkında nazil olduğunu söylüyor ama bu kimsenin kim olduğuna dair bize bir bilgi vermiyor!" dedi.

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: Eğer bildirmek isteseydi muhakkak bildirirdi, ama o korkuyor!

Cebrail Peygambere (s.a.a) gelerek "Allah, sana, ümmetine nasıl namaz kılmaları gerektiğini göstermeni emrediyor!" dedi ve o da bunu yaptı.

Sonra yine geldi, "Allah, sana, ümmetine nasıl zekât vermeleri gerektiğini öğretmeni emrediyor!" dedi ve o da bunu yaptı.

Sonra yine geldi, "Allah, sana, ümmetine nasıl oruç tutmaları gerektiğini göstermeni emrediyor!" dedi, o da öyle yaptı.

1-*Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.334, h.155, Ebu Carud'dan; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.141, h.35.

ثُمَّ هَبَطَ فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَدُلَّ أُمَّتَكَ عَلَى حُجَّتِهِمْ ، فَفَعَلَ .

ثُمَّ هَبَطَ فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَدُلَّ أُمَّتَكَ عَلَى وَلِيِّهِمْ - عَلَى مِثْلِ مَا دَلَلْتَهُمْ عَلَيْهِ ؛ مِنْ صَلَاتِهِمْ ، وَزَكَاتِهِمْ ، وَصِيَامِهِمْ ، وَحُجَّتِهِمْ - لِيُلْزِمَهُمُ الْحُجَّةَ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ : يَا رَبِّ ، إِنَّ قَوْمِي قَرِيبُوا عَهْدًا بِالْجَاهِلِيَّةِ ، وَفِيهِمْ تَنَافُسٌ وَفَخْرٌ ، وَمَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَقَدْ وَثَرَهُ وَلِيُّهُمْ ، وَإِنِّي أَخَافُ ! ! فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : (يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ) ؛ يُرِيدُ فَمَا بَلَغْتَهَا تَامَّةً ، (وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) .

فَلَمَّا ضَمِنَ اللَّهُ لَهُ بِالْعِصْمَةِ وَخَوَّفَهُ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ ، وَأَحِبَّ مَنْ أَحَبَّهُ ، وَأَبْغِضْ مَنْ أَبْغَضَهُ .

قَالَ زِيَادٌ : فَقَالَ عُثْمَانُ : مَا انصَرَفْتُ إِلَى بَلَدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ¹ .

769 . الإمام الباقر (عليه السلام) : لَمَّا

نَزَلَ جَبْرَائِيلُ (عليه السلام) عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي حُجَّةِ الْوَدَاعِ بِإِعْلَانِ أَمْرِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) : (يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ

1 . شواهد التنزيل : ج 1 ص 254 ح 248 ؛ تفسير العياشي : ج 1 ص 333 ح 154 نحوه .

مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ - قَالَ : - فَمَكَثَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) ثَلَاثًا حَتَّى أَتَى الْجُحْفَةَ ، فَلَمْ يَأْخُذْ بِيَدِهِ ; فَرَقَا مِنَ النَّاسِ .

Sonra yine geldi, "Allah, sana, ümmetine nasıl hac yapmaları gerektiğini göstermeni emrediyor!" dedi, Peygamber (s.a.a) bunu da yaptı.

Daha sonra yine geldi, "Allah, sana, [namaz, zekât, oruç ve hacı gösterdiğin gibi] ümmetin üzerine tüm bu konularda hüccetin tamamlanması için velilerini de göstermeni emrediyor!" dedi.

Resulullah (s.a.a): Ey Rabbim, dedi. Kavmim cahiliye geleneklerinden yeni çıkmıştır. Rekabet ve övünme, hâlen dahi onlarda devam etmektedir. İçlerinden bir kişi dahi yoktur ki velileri ondan bir kan dökmemiş olsun! Doğrusu ben korkuyorum!

Bunun üzerine yüce Allah *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun"* ayetini nazil etti. Yapmamış olmak, "risaletini tamamlamamış olmak" idi. Tamamlamak için de *"Allah, seni insanlardan koruyacaktır!"* dendi.

Allah onu koruyacağının garantisini verince ve (risaletinin eksik kalacağı ile) korkutunca Peygamber (s.a.a), Ali b. Ebu Talib'in elinden tutarak şöyle dedi: Ey insanlar! Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et, onu yalnız bırakanı yalnız bırak; onu seveni sev ve ona buğzedene buğzet!

Osman dedi ki: Şehrim, bu hadisten daha sevimli bir şeyle dönmedim.¹

769-İmam Bakır (a.s): Cebrail (a.s) Veda Haccı'nda Ali b. Ebu

1-Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.254, h.248; Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.333, h.154.

Talib'in velayet emrinin duyurulmasını garanti eden "*Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...*" ayetini Resulullah'a (s.a.a) getirdiğinde Peygamber üç gün bekledi. Böylece Cuhfe'ye vardı. Ancak halkın tefrikaya düşmesi korkusuyla onun elinden tutmadı (ve bu emri duyurmadi).

فَلَمَّا نَزَلَ الْجُحْفَةَ يَوْمَ الْغَدِيرِ فِي مَكَانٍ يُقَالُ لَهُ : مَهْيَعَةٌ ، فَنَادَى : الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ ، فَاجْتَمَعَ النَّاسُ . فَقَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ قَالَ : فَجَهَرُوا فَقَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ . ثُمَّ قَالَ لَهُمُ الثَّانِيَةَ ، فَقَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ . ثُمَّ قَالَ لَهُمُ الثَّالِثَةَ ، فَقَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ .

فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (عليه السلام) ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ ؛ فَإِنَّهُ مِنِّي ، وَأَنَا مِنْهُ ، وَهُوَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي¹ .

770 . مشکل الآثار عن عمر بن علي عن

الإمام عليٍّ (عليه السلام) : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) حَضَرَ الشَّجْرَةَ بِحُجْمٍ ، فَخَرَجَ آخِذًا بِيَدِ عَلِيٍّ ، فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، أَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ رَبُّكُمْ ؟ ! قَالُوا : بَلَى . قَالَ : أَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ، وَأَنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مَوْلَاكُمْ ؟ ! قَالُوا : بَلَى . قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي ؛ كِتَابَ اللَّهِ بِأَيْدِيكُمْ ،

1 . تفسير العياشي : ج 1 ص 332 ح 153 عن سدير ، بحار الأنوار : ج 37 ص 139 ح 32 .

وَأَهْلَ بَيْتِي¹ .

771 . إثبات الوصية : لَمَّا صَارَ [صلى الله عليه وآله] بِيَوَادِي خُمٍ نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) آيَةُ الْعِصْمَةِ مِنْ النَّاسِ ، وَقَدْ كَانَ الْأَمْرُ قَبْلَ ذَلِكَ يَأْتِيهِ فَيَتَوَقَّفُ ; إِنْ تَظَارَأَ لِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ : (وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) .

Gadir gününde Cuhfe'de, Mehyea denilen yerde duraklayarak "Haydi cemaat namazına!" dedi. Bunun üzerine halk toplandı. Daha sonra "Size kendi canlarınızdan daha evla (öncelikli) olan kimdir?" diye sordu. Halk, yüksek sesle "Allah ve Resulüdür!" dedi. Peygamber ikinci kez sordu. "Allah ve Resulüdür!" dediler. Üçüncü kez sordu, yine "Allah ve Resulüdür!" cevabını aldı.

Bunun üzerine Ali'nin elinden tutarak şöyle dedi: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakana yalnız bırak. O, bendendir ve ben ondanım. O, benim için Harun'un Musa'ya olan konumundadır. Ancak benden sonra peygamber yoktur.²

770-Muşkilu'l-Âsar [Ömer b. Ali'den, o da babası İmam Ali'den (a.s)]: Peygamber (s.a.a) Hum'da bir ağacın yanındaydı. Sonra Ali'nin elinden tutarak öne çıktı ve "Ey insanlar! Rabbiniz Allah olduğuna şahitlik etmez misiniz?" diye sordu.

Halk: Evet, ederiz, dedi.

Resulullah (s.a.a): Allah ve Resulünün size kendi canlarınızdan daha evla olduğuna; Allah ve Resulünün sizin mevlanız olduğuna şahitlik etmez misiniz?

Halk: Evet, ederiz.

1 . مشکل الآثار : ج 2 ص 307 ، السنة لابن أبي عاصم : ص 591 ح 1361 وفيه إلى «فعلي مولا» ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 213 ح 8693 نحوه ، كنز العمال : ج 13 ص 140 ح 36441 .

2-Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.332, h.153, Sudeyr'den; Biharu'l-Envar, c.37, s.139, h.32.

Resulullah (s.a.a): (O halde) ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Ben aranızda ona tutunduğunuzda benden sonra sapmayacağınız şeyi bırakıyorum: Elinizde olan Allah'ın kitabını ve Ehlibeyt'imi.¹

771-İsbatu'l-Vasiyye: Peygamber (s.a.a) Hum vadisine vardığında Emirülmüminin (a.s) [velayetinin duyurulması] hakkında, insanlardan yana güvence ayeti nazil oldu. Bu emir daha önce de geliyordu. Ancak Peygamber (s.a.a), yüce Allah'ın "*Allah, seni insanlardan koruyacaktır*" sözünü bekliyordu.

فَلَمَّا نَزَلَتْ قَامَ خَطِيباً ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ كَثِيراً ، ثُمَّ نَصَبَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) عَلِمًا وَقَيِّمًا مَقَامَهُ بَعْدَهُ . وَكَانَ مِنْ حَدِيثِ غَدِيرِ خُمٍّ مَا رَوَاهُ النَّاسُ ، ثُمَّ انْصَرَفَ فِي آخِرِ ذِي الْحِجَّةِ² .

772 . بشارة المصطفى عن ابن عباس - في قَوْلِهِ عَزَّوَجَلَّ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) - : نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ (عليه السلام) ; أَمِيرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنْ يُبَلِّغَ فِيهِ ، فَأَخَذَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) بِيَدِ عَلِيٍّ (عليه السلام) ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ³ .

773 . تفسير العياشي عن ابن عباس وجابر بن عبد الله : أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهٗ مُحَمَّدًا (صلى الله

1-Muşkilu'l-Asar, c.2, s.307; es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.591, h.1361, bu kaynakta "Ali de onun mevlasıdır" ibaresine kadar olan bölüm yer almıştır; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.213, h.8693; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.140, h.36441.

2 . إثبات الوصية : ص 132 .

3 . بشارة المصطفى : ص 243 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 145 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 21 ؛ شواهد التنزيل : ج 1 ص 251 ح 245 .

عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَنْ يَنْصِبَ عَلِيًّا (عَلَيْهِ السَّلَام) عِلْمًا
لِلنَّاسِ ; لِيُخَيِّرَهُمْ بِيُولَايَتِهِ . فَتَخَوَّفَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى
الله عليه وآله) أَنْ يَقُولُوا : حَامِي ابْنِ عَمِّهِ ، وَأَنْ
يَطْغَوْا فِي ذَلِكَ عَلَيْهِ . فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ :
(يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ
النَّاسِ) ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِيُولَايَتِهِ يَوْمَ غَدِيرِ
خُمٍّ¹ .

774 . تفسير الفخر الرازي - في ذيل
قوله تعالى : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ . . .)
- : ذَكَرَ الْمُفَسِّرُونَ فِي سَبَبِ نُزُولِ الْآيَةِ
وُجُوهًا : . . .

Bu ayet inince hutbe okumak için ayağa kalktı. Allah'a çokça
hamd-ü senada bulundu. Sonra Gadir-i Hum hadisini rivayet
edenlerin de anlattıkları gibi Emirülmüminin'i (a.s) kendisinden
sonra yerine rehber ve kayyum olarak atadı. Daha sonra Zilhicce
ayının sonunda (Medine'ye) döndü.²

772-Bişaretu'l-Mustafa ["Ey Resul! Rabbinden sana indirileni
tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olur-
sun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah,
kâfir olan kavmi hidayet etmez" ayeti hakkında İbn-i Abbas'tan]:
(Bu ayet) Ali hakkında nazil oldu. Resulullah (s.a.a) onun hak-
kında bildirilen şeyleri tebliğ etmekle emrolunmuştu. Derken
Peygamber (s.a.a), Ali'nin elinden tuttu ve şunları söyledi: Ben
kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost
olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol.³

1 . تفسير العياشي : ج 1 ص 331 ح 152 .

2-İsbatu'l-Vasiyye, s.132.

3-Beşaretu'l-Mustafa, s.243; el-Emali, Şecerî, c.1, s.145; el-Menakıb,
İbn-i Şehraşub, c.3, s.21; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.251, h.245.

773-Tefsir-i Ayyaşî [İbn-i Abbas ve Cabir b. Abdullah'tan]: Yüce Allah, Peygamberi Muhammed'e (s.a.a), Ali'yi halka göstererek velayetini duyurmasını emretti. Resulullah (s.a.a), halkın "Amcazadesinden yana tarafgirlik yapıyor!" diyerek bu konuda azgınlığa düşmesinden korktu. Allah da ona "*Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır.*" ayetini nazil etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), onun velayetini duyurmak için Gadir-i Hum gününde ayağa kalktı.¹

774-Tefsir-i Fahr-i Razî ["*Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...*" ayetinin yorumunda]: Müfessirler bu ayetin iniş sebebi hakkında çeşitli vecihler ileri sürmüşlerdir...

العَاشِرُ : نَزَلَتِ الْآيَةُ فِي فَضْلِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) ، وَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ أَخَذَ [(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ)] بِيَدِهِ وَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . فَلَقِيَهُ عُمَرُ فَقَالَ : هَنِيئًا لَكَ يَا بَنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ أَصْبَحْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ . وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَالْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، وَمَحْمَدِ بْنِ عَلِيٍّ² .

1-Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.331, h.152.

2 . تفسير الفخر الرازي : ج 12 ص 52 .

Onuncusu: Ayet Ali'nin fazileti hakkında nazil olmuştur. Bu ayet indiğinde Peygamber (s.a.a) onun elinden tutarak "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi. Sonra Ömer onunla görüşüp "Ey Ebu Talib'in oğlu, seni tebrik ederim; benim ve kadın-erkek inanan herkesin mevlası oldun!" dedi. Bu vecih, İbn-i Abbas, Berra b. Azib ve Muhammed b. Ali'nin görüşüdür.¹

1-*Tefsir-i Fahr-i Razî*, c.12, s.52.

TEBLİĞ AYETİ HAKKINDA BİR TAHLİL

*"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah, kâfir olan kavmi hidayet etmez."*¹

Peygamber (s.a.a) hicretin onuncu yılında hac farızasını yerine getirdi. İlahî hareme doğru hareket etmeden önce hacla ilgili niyetinden herkesin haberdar edilmesini istiyordu. Böylece hac farızasını Peygamberle eda etmek için uzaktan-yakından gelen çok sayıda Müslüman'ın bir araya gelmesiyle büyük bir kalabalık oluştu.

Bu kutsî dönemde Peygamber (s.a.a) halka sohbet ediyor; Arefe günü okuduğu uzun hutbesinde cahiliye gelenekleri ve ölçütleri üzerine kırmızıçizgi çekiyor; halkı sağlam adımlarla hak yolda yürümeye, ilahî değerlere dayalı bir yaşantıya davet ediyor; bunun da ancak ilahî kitap ve Ehlibeyt'inin (a.s) sünnetine sarılmakla mümkün olacağını bildiriyordu.

Yolculuk sırasında bazen işaretle, bazen de açık beyanlarıyla ümmet arasındaki huzurunun son yılı olduğunu vurguluyordu. Böylece Müslümanlar bir taraftan eşsiz rehberlerini kaybedecek olmanın üzüntüsünü yaşarken diğer taraftan da böyle kutsî bir dönemde Peygamberlerinden daha fazla faydalanmak ve bir şeyler öğrenmenin iştiafına kapılmışlardı. Peygamber de (s.a.a) tek kelimeyle duygu ve heyecan yüklüydü. Bir taraftan Müslümanların oluşturduğu böylesine büyük bir kalabalığın arasında bulunmanın heyecan dolu duygusunu yaşarken diğer taraftan ilahî mesajları, özellikle de en önemlisi, en üstünü

1-Maide, 67.

ve en fazla spekülasyon çıkaracak bir mesajı onlara duyurmanın tedirginliğini yaşıyordu.

Müslümanlar hacdan dönmüş, herkes köyünün ve şehrinin yolunu tutmuştu. Derken Hum Vadisi'nde, ilahî emir geldi, çattı. Peygambere (s.a.a) kesin bir dille "Ey Peygamber, tebliğ et!" diye emrediyordu. Gerek ayetteki ahenk, vurgu ve uyarılar, gerekse tehditle birlikte gelen ısrarlı çağrı, iletilmesi gereken söz konusu mesajın son derece önemli bir konuma sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Şimdi, Allah Resulü'nün tebliğ etmesi gereken o mesajın ne olduğuna bir bakalım: Peygamber (s.a.a) ilahî öğretileri tebliğ etmek ve onları yaymak için daima ciddiyetle çalışmış, şirke karşı mücadele etmiş ve tüm bu mücadelelerinde en ufak bir korkuya dahi kapılmamışken bu nasıl bir mesajdır ki onu ulaştırmaktan korkuyor, çekiniyordu?

Şia âlimleri (müfessir, muhaddis, tarihçi ve kelamcılar) bu ayetin Gadir Olayı'yla ilgili olduğu konusunda hiç tereddüt etmemişler, söz konusu mesajı da Ali'nin (a.s) velayet ve imameti olarak telakki etmişlerdir. Bu görüşe göre; sözü edilen ayet, 18 Zilhicce'de, kalabalık bir Müslüman grubu arasında, hatıralardan silinmeyecek bir üslupla, Ali'nin (a.s) velayetine son kez vurgu yapmak ve "Alevî İmamet"i beyan etmek üzere nazil olmuştur.

Ehlisünnet âlimlerine gelince; ne yazık ki onlar hem ayetin nazil olduğu zaman konusunda hem de ihtiva ettiği mesaj konusunda farklı yollar seçmiş, tek görüşe sahip olamamışlardır.

Fahreddin Razi'nin bu konuda naklettiği on görüşünden sonuncusu, Şia'nın görüşüyle örtüşmektedir. Fahr-i Razi'nin zikrettiği diğer görüşlere gelince; her ne kadar diğerleri onun bu görüşlerini bazen sahabelere, bazen de tabiine isnaden belgelendirmişlerse de, ne kadar zayıf görüşler olduğu az bir dikkatle hemen anlaşılmaktadır.

Şimdi, bu görüşlere değinmeden önce ayetteki bazı ifadeleri açalım:

1-"*Sana Rabbinden indirileni tebliğ et!*": Bu cümle, söz konusu mesajın içeriğinin daha önce Peygambere bildirilmiş olduğunu göstermektedir. Şimdi ise o yüce insan bunu duyurmaya memur kılınıyor. Ancak bu mesajı açığa vurma konusunda içindeki kuşku ve tedirginlik

onu engelliyor. Bu gerçeği Şia kanalıyla gelen tüm rivayetler ve Ehli-sünnet'ten rivayet edilen bazı rivayetler teyit etmektedir.¹

2-*"Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun!"*: Söz konusu ayet, Resulullah'ın risaletini yerine getirdiği, ilahî dinin hakkını eda ettiği ve ihtiva ettiği öğretilerini insanlara ulaştırdığı bir dönemde nazil olmuştur. Şimdi de şunu vurgulamaktadır ki; bu mesaj o kadar önemlidir ki eğer ulaştırılmazsa, yapılmış olan risaletin tümü boşa çıkacak, sanki risalet temelden yerine getirilmemiş gibi bir durum oluşacaktı.

İşte bu yüzden sözü edilen ayetin istisna edilen ayetlerden olduğunu ve Mekke'de indiğini savunan görüşlerin aksine, Maide suresinin muhtevasında yer alan Medenî ayetlerin sonuncuları olduğunu kabul etmek daha doğru bir yaklaşımdır.

3-*"Allah seni koruyacaktır."*: Peygamberin korktuğu şey nedir? Ölüm mü? Ezizet ve işkence mi? Yoksa müşriklerin ve Yahudilerin çıkaracakları gürültüler ya da öfkelerinin infilak etmesi mi?

Peygamberin hayatına ve yaşam şekline bakıldığında kendisiyle ilgili hiçbir korkusu olmadığı net olarak görülür. Nitekim yüce Allah hak tebliğcileri ve ilahî elçileri bu özellikle vasıflandırmıştır.

*"O peygamberler ki Allah'ın gönderdiği emirleri duyururlar, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar. Hesap görecü olarak Allah (herkese) yeter."*²

İlahî peygamberlerin en üstünü, resuller silsilesinin ve hak önderlerinin son halkası Peygamber (s.a.a) hakkında böyle düşünmek, onun işkence edilmekten veya öldürmekten korktuğunu iddia etmek, doğru olabilir mi?

O halde hiç tereddütsüz, bu korkunun başka bir rengi olmalıdır; bizzat tebliğin ortadan kalkması endişesini taşıyan bir korku, hakkın ve tebliğin yayılma ortamının sarsıntıya uğrayacağına dair bir korku!..

4-*"İnsanlardan"*: "Nas" (halk/ insanlar) kelimesi, kuşkusuz geneli

1-Şevahidu't-Tenzil, c. 1, s.254, h.248.

2-Ahzab, 39.

ifade eder. Nass (açık ayet) ise Peygamberin (s.a.a) Allah tarafından korunacağını garanti etmekte, insanlar arasından bu tebliği bozmaya ve etkisiz hale getirmeye çalışan kimselere karşı ona bir güvence vermektedir. Böylece ayetin devamında sözü edilen küfürden maksadın ilahî ayetlerden bazılarını inkâr etmek anlamında olduğu, **"Allah'ın hidayet etmemesi"**nden kastın, söz konusu inkârcıların, Peygamberin **"Ona nazil olanı"** tebliğini etkisiz kılma yönündeki plan ve çabalarının başarıya ulaşmaması olduğu anlaşılmaktadır. Zira eğer **"Allah'ın hidayet etmemesi"**nden kasıt, imana hidayet etmemesi olursa bu, tebliğ ve davet felsefesiyle çelişir. Bu, yüce Allah bir taraftan **"Onlara ilahî hükmü oku!"** derken, diğer taraftan **"Sen okusan da ben onları hidayet etmeyeceğim!"** anlamına gelmiş olur. Oysaki ayete böyle bir anlam vermek doğru olmaz.

Buradan da anlaşıldığı gibi ayetten kasıt, bu ilahî nuru söndürmek, peygamberliği eleştirmek, sözü edilen mesajı alt etmek ve Peygamberi aşiretçilikle itham ederek mesajının yayılmasını engellemek için gözlerini bile kırpmadan gece-gündüz çalışan kimselerdir.

Bu azametli ayetin ihtiva ettiği nükte ve incelikler, kalemle ifade edilemeyecek kadar fazladır. Ancak görüşlerin tenkidi bölümünde zikrettiğimiz miktar yeterlidir.

Şimdi, bazı tarihçilerin bu konudaki görüşlerine değinelim:

AYET HAKKINDA FARKLI GÖRÜŞLER

1-Ayetin bisetin başlangıcında nazil olduğuna dair bir iddia ve Peygamberin dini tebliğ etme konusundaki korkusu!

Bu inancı ilk olarak yayan kişi, kesin olmamakla birlikte Muhammed b. İdris eş-Şafî'dir. Ona göre Peygamber (s.a.a), *"Oku, yaratan Rabbinin adıyla!.."* ayetiyle ilahî mesajı alınca müşrikler tarafından yalanlanmaktan korktu ve bunun üzerine *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et!"* ayeti nazil oldu. Böylece Allah, hakkı duyurmak konusunda ona sebat verdi ve bu hususta onu koruyacağını vahiyle kendisine bildirmiş oldu.¹

¹-el-Umm, c.4, s.168, bu konuda yazılı metin oldukça uzundur. Biz sadece buradan lazım gördüğümüz kadarını zikrettik.

Bu görüşe binaen Hasan Basrî'den de şöyle bir anekdot zikretmiş:

Peygamber (s.a.a) dedi ki: Yüce Allah beni elçiliğine seçtiğinde bu, bana çok ağır geldi; bazı insanların beni yalanlayacaklarını biliyordum.

Böylece davetini bir süre geciktirdi. Derken bu ayet nazil oldu.¹

Bu sözün cevabına gelince:

1-Bu iddianın ispatı için hiçbir delil ileri sürülmemiştir. Hasan Basrî'ye isnat edilen anekdotun ise senedi yoktur.

2-Maide suresinin Peygambere nazil olan son sure² veya son surelerden olması, bu iddiayı çürütmektedir.

3-Ehlibeyt mektebi takipçileri olan muhaddis, müfessir, tarihçi ve kelamcılar, tebliğ ayetinin Gadir-i Hum olayı ve Emirülmüminin'in imameti ile ilgili olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Bu nüzul sebebi, birçok Ehlisünnet kaynağında da getirilmiştir. Allame Eminî bunu, Ehlisünnet'e ait otuz hadis ve tefsir kaynağından rivayet etmiştir.

4-Ayetin metni, çok açık bir dille, genel anlamda tebliği değil de özel bir konunun tebliğini emretmektedir. Nitekim bu özel konu, Peygamberin (s.a.a) tüm risaleti ile aynı ağırlıkta sayılmıştır. Bu, velayet meselesi ve ümmetin Peygamberden (s.a.a) sonraki rehberliği konusundan başka ne olabilir ki?

Tüm bunlara ilave olarak, Resulullah'ın (s.a.a) o yüce ruhu, azameti ve sağlam iradesine rağmen daha yolun başındayken yalanlanma ve eziyet görme korkusuyla risaletini yerine getirmekten kaçınmış olması ve sırf bu yüzden Allah'ın ona, kendisine bir zarar gelmeyeceği ve kimsenin ona eziyet etmeyeceğine dair bir garanti verdiği nasıl düşünülebilir?

2-Ayetin, Ebu Talib'in Peygamberi (s.a.a) korumasına yönelik indiğine dair iddia!

1-Esbabu'n-Nuzul, Vahidî, s.204; ed-Dürri'l-Mensur, c.3, s.116.

2-Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.3; et-Tahrir ve't-Tenvir, c.4, s.255.

Başka bir görüşe göre ayetin inişi, Peygamberin (s.a.a) amcası Ebu Talib'in onu koruyup gözetmesine yönelik idi. Şöyle ki; Peygamber (s.a.a) daha önce amcasının koruması ve gözetimi altındayken Allah tarafından korunacağına dair vaat gelip çatınca (artık amcasına ihtiyacı olmadığını) gördü ve ondan, kendisini korumaktan vazgeçmesini istedi.¹

Birinci görüşe cevap olarak zikrettiklerimizin hepsi bu görüşü de reddetmektedir. Ayrıca onlara ilave olarak tarihî bir gerçek de ortadadır. O da şudur ki: Resulullah'ın, özellikle Medine'de bulunduğu uzun yıllar boyunca korumaları olmuştur. Nitekim Ustuvanetu'l-Haras² sözü edilen koruma için en güzel delildir.

3-Peygamberin (s.a.a) müşriklerden korktuğu için bazı ayetleri gizlediğine dair bir iddia!

Ne yazık ki bazıları, Resulullah'ın (s.a.a), Mekke'de ikamet ettiği günlerde müşriklerden veya Yahudilerden kendisine bir zarar gelir veya canına kastederler endişesiyle bazı ayetleri gizlediğine dair görüş belirtmişlerdir.

Teessüfle ifade etmek gerekir ki böylesine reva olmayan sözler ancak bazılarınin dengesizliklerinin boyutunu göstermektedir! Allah Resulü hakkında böyle bir şey düşünülebilir mi?! Hayatı baştan sona şirk ve cahiliye izlerine karşı hamaset dolu bir mücadeleyle geçen Resulullah (s.a.a) böyle bir şeyi yapabilir mi? Onun hakkında böyle düşünmek ve bunları dile getirmek reva mıdır?

Kitabında yer verdiği diğer görüşleri, burada getirdiklerimizden çok daha zayıf olduğu Fahr-i Razî'nin son görüşü ise şöyledir:

Ayet Ali'nin fazileti hakkında nazil olmuştur. Bu ayet indiğinde Peygamber (s.a.a) onun elinden tutarak "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi. Sonra Ömer onunla görüşüp "Ey Ebu Talib'in oğlu, seni tebrik ede-

1-*ed-Dürri'l-Mensur*, c.3, s.118; *el-Mucemu'l-Kebir*, c.11, s.205, h.11663.

2-*Ustuvanetu'l-Haras*: Mescid-i Nebevî'de, Peygamberin korumalarının yanın-
da durduğu direğin ismidir.

rim; benim ve kadın-erkek inanan herkesin mevlası oldun!" dedi. Bu vecih, İbn-i Abbas, Berra b. Azib ve Muhammed b. Ali'nin görüşüdür.¹

Fahr-i Razî daha sonra şu açıklamada bulunuyor:

Bu gerçeği gösteren rivayetler oldukça fazladır. Ancak en iyisi şöyle söylememizdir ki: Bu ayet, Yahudiler ve Hıristiyanların çirkin planları ve davranışlarına karşılık hakkı duyurma konusunda korkmaması ve taviz vermemesi için Allah Resulüne (s.a.a) güvence vermektedir.²

Fahr-i Razî'nin son görüş konusunda açıkça ifade ettiği gibi bununla ilgili rivayetler oldukça fazladır ve en sağlam görüş de budur. Bu kadar sağlam rivayetler karşısında teslim olmayıp, ne tarihî gerçekle ne de Peygamberin (s.a.a) şahsiyeti ve onun hakkı tebliğ konusundaki kararlı mücadelesi ve nuranî siresi ile örtüşmeyen görüş ve yorumlar getiren müfessirler, muhaddisler ve kelim âlimlerinin durumuna gerçekten de hayret etmek gerekir!

Ayet, Gadir-i Hum Olayında Velayetin Tebliğine Yönelik Nazil Olmuştur

Buraya kadar metnini getirdiğimiz birçok rivayet ve anekdotlara göre tebliğ ayeti, hicretin onuncu yılında, Zilhicce ayının on sekizinci günü, Peygamberin (s.a.a) daha önce defalarca değindiği ve açıkladığı, yüce Allah'ın Kurânî ve beyanî vahyiyle daha önce indirdiği ("ma unzile"/ indirilmiş olan) gerçeği vurgulamak için Gadir-i Hum'da inmiştir.

"Ma unzile" (indirilmiş olan) ibaresinin altını çizerek diyoruz ki; bu ifade, risalet yılları boyunca Peygambere (s.a.a) Kurânî veya beyanî vahiy yoluyla çeşitli münasebetlerle, büyük toplantılarda veya az bir grubun yanında indirilmiş olan bir gerçeğe işaret etmektedir.

Şimdi ise Peygamber (s.a.a) ömrünün son yılında ve son haccında, o günkü İslamî topluluklara ait çeşitli köy ve şehirlerden Mekke'ye

1-Tefsir-i Fahr-i Razî, c.12, s.53.

2-Tefsir-i Fahr-i Razî, c.12, s.53.

gelmiş binlerce insanın karşısında çok açık ve net bir biçimde, hiçbir tevil ve çarpıtmaya mahal vermeyecek dikkat ve titizlikle Ali'nin velayetini, onun imamet ve önderliğinin devam edeceğini alenî olarak bildirmeye memur kılınyordu.

Evet, Peygamber (s.a.a) burada korkuyordu. Ama bu, can endişesi taşıyan bir korku değildi. Zira o, zaten risaletinin başladığı ilk günlerden itibaren hakkı tebliğ etme yolunda canından olmayı göze almıştı. Müşriklerden korkmuyordu. Çünkü onların mazide kalan sahte güçleri artık kırılmıştı. Müslümanların azameti karşısında kuyrukları kıstırılmış Yahudi ve Hristiyanlardan da korkmuyordu. Korkusu sadece kendi ümmetinden yanaydı. Müslümanlar arasındaki gizli nifaktan, mümin görünümünde olan ikiyüzlülerin ortaya atacakları şüphe ve fitnelerden korkuyordu. Risaletin aslı konusunda şüphe çıkarılabilir; sözleri üzerinde vurgunculuk yapılabilir; kendisini, yakınlarını halka dayatmak eğiliminde olan bir milliyetçi gibi tanıtabilirlerdi... Peygamberin korkusu, işte bunlardı!

Ayetin ahengi ve metni getirilmiş olan rivayetler de şunu göstermektedir ki; bu son günlerde, vahyin emini olan Cebrail, defalarca Peygambere gelerek Allah katından olan bu tebliğin mutlaka iletmesi gereken zarurî bir tebliğ olduğunu bildirmiş, o da içindeki kaygılardan söz etmişti. Ancak bu, son duyuruydu:

"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et!"

Peygambere "risalet" sıfatıyla (Resul) hitap edilmesi bunun "tebliğ" ile en uyumlu sıfat olmasından dolayıdır. Burada adeta şöyle deniyordu: Dikkat et, ey Allah'ın Peygamberi! Kaygın mı var? Korku ve endişen mi var? Senin iletme, okumak ve açığa çıkarmaktan başka bir sorumluluğun mu var?! Oku ve açığa çıkar! Ön sözünü hazırlayarak, etkili ve sağlam bir üslupla ve son derece dikkatle tebliğ et! Gerisin geriye *"Peygamberin üzerine düşen ancak tebliğdir."* Sen sadece *"Rabbinden sana indirileni tebliğ et!"*

1-Taşıdığı önem nedeniyle Peygamberimizin bu haccına "Haccet'ul-Belag" denilmiştir. Ne kadar güzel ve unutulmaz bir isim! Bazı tarihçilerin o günkü hatıraları canlandıran bu ismi ortadan kaldırma çabaları esef verici ve şaşırtıcıdır.

İbn-i İshak der ki: "Haccet'ul Belag, Veda Haccı'dır. Zira Resulullah (s.a.a) bu haccın ardından başka bir hac yapmamıştır." (*Siret-u İbn-i Hişam*, c.4, s.253)

Resulullah'a (s.a.a) indirilen nedir ve neden açık olarak ifade edilmemiştir? Bunun açıkça ifade edilmemesi, taşıdığı çok önemli konum itibarıyla tecil ve tazimde bulunmak için olabileceği gibi, Peygamber (s.a.a) için ona dair hiçbir karar ve iradenin söz konusu olmadığı, onun sadece tebliğ etmekte rol ifa ettiğini belirtmek amacıyla da olabilir.

Öte yandan şunu da göstermektedir ki; Peygamberin halk tarafından gelebilecek tepkileri kestirmesi son derece akılcı ve yerinde bir tespittir. Bu yüzden yüce Allah da bu mesajı tebliğ edileceği ana kadar müphem olarak perde arkasında saklamış ve tebliğ anına kadar bu perdeyi kaldırmamıştır.

"Eğer bunu yapmazsan, onun risaletini yerine getirmemiş olursun!"

Bu ayetin tefsiri konusunda "hakikati" görmek istemeyen ve bu yüzden "safсата" yolunu seçerek farklı görüşler ileri süren âlimlerin tavırları gerçekten de şaşırtıcıdır! "Hakikatin gizlenmemesi" vahiy öğretilerinin bir bölümünü oluşturduğu halde onlar bu cümleyi nasıl mana ediyorlar acaba? Peygambere indirilen emirlerden hangisi açığa çıkarılmaz ve üzerine vurgu yapılmazsa unutulup gider? Risalete karşı cephe alanlar onu ve hükmünü toplumun üzerinden kaldırmaya yönelik güç bulacak olsalar bile, bu durumda Allah, yine de risaletin temellerini duyurulmamış olarak mı kabul edecek?

Oldukça dakik ve azamet dolu bu cümle, bir taraftan söz konusu mesajın taşıdığı yüce konumu ifade ederken diğer taraftan da Resulullah'ın (s.a.a) bu hakikati alenî biçimde duyurmaktan gerçekten mazur olduğunu ortaya koymaktadır. Hal böyleyken yirmi üç yıllık zorlu çalışmalar, zahmetler, tahammüller, savaşlar vs. sıkıntıların ardından neden Allah, hepsinin boşa gideceğine ve sanki hiç yapılmamış gibi sayılacağına dair tehdit ediyor?

"Allah seni insanlardan koruyacaktır."

Burada Allah, adeta şöyle buyuruyor: Senin korumanı Allah üstleniyor. Sense içinde taşıdığın kaygının getirilerinden, içi karanlık insanların tepkilerinden ve fitnecilerin aleyhte kamuoyu oluşturmalarından korkuyorsun! Ancak şunu da bil ki sebep yapan Allah, aynı zamanda

sebepler yakandır da. O, onların hepsini boşa çıkaracak ve aleyhteki tüm insanların planlarını suya düşürecektir.

Allah, tebliğin azametinden söz ederken içi karanlık fitnecilerden de söz etmiştir. Fakat onların kim olduğunu açıklamamıştır. Zira tüm hileler boşa çıkacak, planlar suya düşecek ve kim tarafından yapılırsa yapılsın fitneler toza dumana karışıp, yok olup gidecektir.

Ayetin her kelimesi bir yandan söz konusu mesajın muhtevasının azametini gösterirken öte yandan onun kaygı verici, kin oluşturun ve birilerini öfkeliendirici yönünü de ortaya koymaktadır. Keşke bu konuda farklı söz söylemiş olan müfessirler ve Kurân araştırmacıları azıcık düşünerek "*indirilen*"ın hangi bölümünün kaygı verici olduğunu, açığa vurulması durumunda öfke yaratacağını ve beraberinde birilerinin cephe almasını getireceğini anlasalardı. En azından İslam tarihindeki gerçeklere baksalardı da neyin cepheleşmelere ve tartışmalara yol açtığını iyice görselerdi!

10/2

إكمالُ الدين

(الْيَوْمَ يَأْتِيَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَاحْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)¹ .

775 . تاريخ دمشق عن أبي سعيد الخدري :
لَمَّا نَصَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَلِيًّا بِغَدِيرِ خُمٍ
فَنَادَى لَهُ بِالْوِلَايَةِ ، هَبَطَ جَبْرِيلُ (عليه السلام) عَلَيْهِ
بِهَذِهِ الْآيَةِ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)² .

776 . الدر المنثور عن أبي هريرة : لَمَّا كَانَ
يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍ - وَهُوَ يَوْمُ ثَمَانِيَةِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ
- قَالَ النَّبِيُّ (ص) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ . فَأَنْزَلَ
اللَّهُ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ)³ .

777 . تاريخ بغداد عن أبي هريرة : مَنْ صَامَ
يَوْمَ ثَمَانِيَةِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ كَتَبَ لَهُ صِيَامُ سِتِّينَ
شَهْرًا ، وَهُوَ يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍ ؛ لَمَّا أَخَذَ النَّبِيُّ (صلى الله
عليه وآله) بِيَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ : أَلَسْتُ
وَلِيِّ الْمُؤْمِنِينَ ؟ ! قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ !
قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ . فَقَالَ عُمَرُ بْنُ
الْخَطَّابِ : بَخَ بَخَ لَكَ يَا بْنَ أَبِي طَالِبٍ ؛ أَصَبَحْتَ
مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ
لَكُمْ دِينَكُمْ)⁴ .

1 . المائدة : 3 .

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 237 ، الدر المنثور : ج 3 ص 19 .

3 . الدر المنثور : ج 3 ص 19 نقلاً عن ابن مردويه والخطيب
وابن عساکر ، تذكرة الخواص : ص 30 .4 . تاريخ بغداد : ج 8 ص 290 ح 4392 ، تاريخ دمشق : ج 42
ص 233 و ص 234 ح 8739 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 350 ، المناقب
لابن المغازلي : ص 19 ح 24 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 200 ح 210 ،

10/2 İKMAL-İ DİN

*"Bugün kâfirler dininizden (onu yok etmekten) ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."*¹

775-Tarih-i Dimeşk [Ebu Said el-Hudrî'den]: Resulullah (s.a.a), Gadir-i Hum'da yerine Ali'yi atayıp onun velayetini haykırınca Cebrail (a.s) ona bu ayeti getirdi: *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."*²

776-ed-Dürri'l-Mensur [Ebu Hureyre'den]: Gadir-i Hum günü gelip çatığında [Zilhicce ayının on sekizinci günü] Peygamber (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dedi. Sonra da Allah şu ayeti indirdi: *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim."*³

777-Tarih-i Bağdad [Ebu Hureyre'den]: Her kim Zilhicce ayının on sekizinci günü oruç tutarsa onun için atmış ay oruç (sevabı) yazılır. Bugün, Gadir-i Hum günüdür. O gün Peygamber (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'in elinden tutarak "Ben müminlerin velisi değil miyim?" diye sordu. "Elbet- te öyledir, ey Allah'ın resulü!" dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dedi. Ömer b. Hattab "Ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu! Sen benim ve her Müslüman'ın mevlası oldun!" dedi. Sonra da Allah şu ayeti indirdi: *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim."*⁴

فرائد السمطين : ج 1 ص 77 ح 44 ، المناقب للخوارزمي : ص 156 ح 184 .

1-Maide, 3.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.237; ed-Dürri'l-Mensur, c.3, s.19.

3-ed-Dürri'l-Mensur, c.3, s.19, İbn-i Merduyeh'ten, Hatib ve İbn-i Asakir'den naklen; Tezkiretu'l-Havas, s.30, "Ben kimin mevlası isem..." cümlesinden itibaren.

4-Tarih-i Bağdad, c.8, s.290, No: 4392; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.233 ve 234, h.8739, "veli" kelimesi yerine "mevla" kelimesi geçmiştir; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.350; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.19, h.24; "Ben müminlerin velisi değil miyim?" yerine "Ben müminlere kendi canlarından evla değil miyim?" cümlesi yer almıştır; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.200, h.210, "ey Ebu Talib'in oğlu" bölümüne kadar; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.77, h.44; el-Menakıb, Harezmî, s.156, h.184, "her Müslüman'ın mevlası oldun" bölümüne kadar; el-Emali, Şeyh Saduk, s.50, h.2; Ravzatu'l-

778 . الإمام عليّ (عليه السلام) : إِنَّ بِيُولَايَتِي أَكْمَلَ اللَّهُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ دِينَهُمْ ، وَأَتَمَّ عَلَيْهِمُ النِّعَمَ ، وَرَضِيَ إِسْلَامَهُمْ ؛ إِذْ يَقُولُ يَوْمَ الْوِلَايَةِ لِمُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) : يَا مُحَمَّدُ ، أَخِيرُهُمْ أَنِّي أَكْمَلْتُ لَهُمُ الْيَوْمَ دِينَهُمْ ، وَرَضَيْتُ لَهُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ، وَأَتَمَمْتُ عَلَيْهِمُ نِعَمَتِي ، كُلُّ ذَلِكَ مِنْ مِّنَ اللَّهِ عَلَيَّ ؛ فَلَهُ الْحَمْدُ¹ .

779 . عنه (عليه السلام) : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسِ خِصَالٍ : عَلَى الشَّهَادَتَيْنِ ، وَالْقَرِينَتَيْنِ - قِيلَ لَهُ : أَمَّا الشَّهَادَتَانِ فَقَدْ عَرَفْنَاهُمَا ، فَمَا الْقَرِينَتَانِ ؟ ! قَالَ : الصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ ؛ فَإِنَّهُ لَا يُقْبَلُ إِحْدَاهُمَا إِلَّا بِالْأُخْرَى - وَالصِّيَامُ ، وَحُجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ، وَخَتَمَ ذَلِكَ بِالْوِلَايَةِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعَمَتِي وَرَضَيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا)² .

780 . عنه (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ اسْمُهُ امْتَحَنَ بِي عِبَادَهُ ، وَقَتَلَ بِيَدِي أَضْدَادَهُ ، وَأَفْنَى بِيَسِيفِي جُحَادَهُ ، وَجَعَلَنِي زُلْفَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَحِيَاضَ مَوْتٍ عَلَى الْجَبَّارِينَ ، وَسَيْفَهُ عَلَى الْمُجْرِمِينَ ، وَشَدَّ بِي أَزَرَ رَسُولِهِ ، وَأَكْرَمَنِي بِنَصْرِهِ ، وَشَرَّفَنِي بِعِلْمِهِ ، وَحَبَانِي بِأَحْكَامِهِ ، وَاخْتَصَّنِي بِوَصِيَّتِهِ ، وَاصْطَفَانِي بِخِلَافَتِهِ فِي أُمَّتِهِ .

Vaizin, s.384, bu iki kaynakta "müminlerin velisi" ifadesi yerine "müminlere daha evla" tabiri nakledilmiştir; *el-Emali*, Şecerî, c.1, s.42 ve s.259.

1 . الخصال : ص415 ح4 عن يزداد بن إبراهيم عمن حدثه من أصحابنا ، الأمالي للطوسي : ص205 ح351 عن المفصل بن عمر ، بصائر الدرجات : ص201 ح4 عن يزدان بن إبراهيم عمن حدثه من أصحابه وكلها عن الإمام الصادق (عليه السلام) .

2 . الأمالي للطوسي : ص518 ح1134 عن المجاشعي عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) وعن محمد بن جعفر عن أبيه الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) ، بحار الأنوار : ج68 ص379 ح29 .

فَقَالَ (صلى الله عليه وآله) وَقَدْ حَشَدَهُ الْمُهَاجِرُونَ
وَالْأَنْصَارُ وَانْعَصَتْ بِهِمُ الْمَحَافِلُ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ
عَلَيَّ مِنِّي كَهَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي .

778-İmam Ali (a.s): Allah benim velayetimle bu ümmet için dinlerini kemale erdirdi, onlara nimetlerini tamamladı ve din olarak İslam'ı beğendi. Velayet günü Muhammed'e (s.a.a) "Ey Muhammed! Onlara haber ver ve de ki: Bugün onlar için dinlerini kemale erdirdim, onlar için İslam'ı din olarak beğendim ve onlara nimetimi tamamladım!" dedi. Tüm bunlar Allah katından bana bir lütuftur. O'na hamdolsun.¹

779-İmam Ali (a.s): Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: İslam beş haslet üzere kurulmuştur: Şahadeteyn (kelime-i şahadet) ve karineteyn (iki yakın) ["Şahadeteyni anladık, ancak karineteyn nedir?" diye sorduklarında "Namaz ve zekâtıdır; onlardan biri diğeri olmadan kabul olmaz!" diye cevap verdi] oruç, yolculuğa gücü yetenlerin haccetmesi ve bunların sonuncusu olan velayettir. (Velayetin ardından) Allah (c.c.) şu ayeti indirdi: "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim.*"²

780-İmam Ali (a.s): İsmi yüce Allah benimle kullarını imtihan etti, benim elimle düşmanlarını öldürdü ve benim kılıcımla inkârcılarını yok etti. Beni müminler için yaklaşma vesilesi, zorbalara ölüm girdabı ve suçluların başı üzerindeki kılıcı karar kıldı. Benimle Resulünün sırtını güçlendirdi, onun yardımı ile bana ikramda bulundu; onun ilmi ile beni şereflendirdi, hükümlerini bana bahşetti, onun vasiliğini bana has kıldı ve beni, ümmeti içerisinde onun halifesi seçti.

Peygamber (s.a.a) Ensar ve Muhacirlerin kalabalık bir grubunun

1-*el-Hisal*, s.415, h.4; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.205, h.351, Mufazzal b. Ömer'den; *Basairu'd-Derecat*, s.201, h.4, tamamı İmam Sadık'tan (a.s).

2-*el-Emali*, Şeyh Tusî, s.518, h.1134, Mecaşîî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s), onlar da Muhammed b. Cafer'den, o da babası İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s); *Biharu'l-Envar*, c.68, s.379, h.29.

bulunduğu toplantıda şöyle buyurdu: **Ey insanlar! Ali, benim için Harun'un Musa'ya olduğu konumdadır. Ancak benden sonra peygamber yoktur.**

فَعَقَلَ الْمُؤْمِنُونَ عَنْ اللَّهِ نُطْقَ الرَّسُولِ إِذْ عَرَفُونِي أَنِّي لَسْتُ بِأَخِيهِ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ كَمَا كَانَ هَارُونُ أَخَا مُوسَى لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ ، وَلَا كُنْتُ نَبِيًّا فَاقْتَضَى نُبُوَّةً ، وَلَكِنْ كَانَ ذَلِكَ مِنْهُ اسْتِخْلَافًا لِي كَمَا اسْتَخْلَفَ مُوسَى هَارُونَ (عليهما السلام) حَيْثُ يَقُولُ : (اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ)¹.

وَقَوْلُهُ (صلى الله عليه وآله) حِينَ تَكَلَّمَتْ طَائِفَةٌ فَقَالَتْ: نَحْنُ مَوَالِي رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) إِلَى حِجَّةِ الْوُدَاعِ ثُمَّ صَارَ إِلَى غَدِيرِ خُمٍّ ، فَأَمَرَ فَأَصْلَحَ لَهُ شِبْهُ الْمِنْبَرِ ، ثُمَّ عَلَاهُ وَأَخَذَ بَعْضُ دِي حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ ، رَافِعًا صَوْتَهُ قَائِلًا فِي مُحْفِلِهِ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . فَكَانَتْ عَلَى وِلَايَتِي وَلايَةُ اللَّهِ وَعَلَى عِدَاوَتِي عِدَاوَةُ اللَّهِ .

وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ (الْيَوْمِ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)² فَكَانَتْ وَلايَتِي كَمَالَ الدِّينِ وَرِضَا الرَّبِّ جَلَّ ذِكْرُهُ ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى اخْتِصَاصًا لِي وَتَكْرُمًا³.

781 . الإمام الباقر (عليه السلام) — في قوله تعالى : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ) — :

1 . الأعراف : 142 .

2 . المائدة : 3 .

3 . الكافي: ج 8 ص 26 ح 4 عن جابر بن يزيد عن الإمام الباقر (عليه السلام) .

نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) خَاصَّةً ،
دُونَ النَّاسِ¹ .

Müminler Allah'ın lütfü ile Peygamberin (s.a.a) sözünün ne anlama geldiğini anladılar. Çünkü onlar da çok iyi biliyorlardı ki o ve ben, Musa ve Harun gibi aynı anne-babadan olma iki kardeş değildik. Ben peygamber de değildim ki Resulün sözü nübüvvet anlamına çekilsin. Onun bu sözü beni ancak halife tayin etmek anlamına geliyordu. Nitekim Musa da Harun'a "*Kavmimin içinde benim yerime geç, onları düzene koy ve bozguncuların yoluna uyma*"² diyerek onu kendisine halife seçmişti.

Bir grup insan "Bizler Resulullah'ın azat ettiği kimseleriz" dedikleri bir zamanda Resulullah (s.a.a) Veda Haccı için (Medine'den) çıktı. Sonra Gadir-i Hum'a vardığında kendisi için minber benzeri bir şey yapılmasını emretti. Sonra da onun üzerine çıkarak kolumdan tutup yukarı kaldırdı. Öyle kaldırdı ki koltuğunun altındaki beyazlık görüldü. Bu toplantıda sesini yükselterek "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.

Böylece benim velayetimle Allah'ın velayeti, bana düşmanlıkla da Allah'a düşmanlık tahakkuk etmiş olur.

Yüce Allah o gün: "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim*"³ ayetini indirdi. Böylece benim velayetim, dinin kemaline ve zikri yüce Allah'ın rızasına vesile oldu. Yüce Allah bunu bana özel olarak ve bana ikramda bulunmak için indirdi.⁴

781-İmam Bakır (a.s) ["*Bugün sizin için dininizi kemale erdir-*

1 . تفسير فرات : ص119 ح124 عن يقطين الجواليقي عن الإمام الصادق (عليه السلام) .

2-Âraf, 142.

3-Maide, 3.

4-el-Kafi, c.8, s.26, h.4, Cabir b. Yezid vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s).

dim" ayeti hakkında]: Bu ayet başkaları hakkında değil, sadece Ali b. Ebu Talib hakkında inmiştir.¹

782 . علل الشرائع عن إسحاق بن إسماعيل النيسابوري : أَنَّ الْعَالِمَ - يَعْنِي الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ (عليهما السلام) - كَتَبَ إِلَيْهِ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى - بِمَنْهِ وَرَحْمَتِهِ - لَمَّا فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْفَرَائِضَ لَمْ يَفْرَضْ ذَلِكَ عَلَيْكُمْ لِحَاجَةٍ مِنْهُ إِلَيْهِ ، بَلْ رَحْمَةً مِنْهُ إِلَيْكُمْ ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ؛ لِيَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ، وَلِيَبْتَلِيَ مَا فِي صُدُورِكُمْ ، وَلِيُمَجِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ، وَلِيَتَسَابَقُوا إِلَى رَحْمَتِهِ ، وَلِيَتَفَاضَلَ مَنْ أُنْزِلَ فِي جَنَّتِهِ . فَفَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ ، وَإِقَامَ الصَّلَاةَ ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةَ ، وَالصَّوْمَ ، وَالْوَلَايَةَ .

وَجَعَلَ لَكُمْ بَاباً لِيَتَفَتَحُوا بِهِ أَبْوَابَ الْفَرَائِضِ ، وَمِفْتَاحاً إِلَى سَبِيلِهِ . وَلَوْ لَا مُحَمَّدٌ (صلى الله عليه وآله) وَالْأَوْصِيَاءُ مِنْ وَلَدِهِ كُنْتُمْ حَيَارَى كَالْبَهَائِمِ ؛ لَا تَعْرِفُونَ فَرَضاً مِنَ الْفَرَائِضِ ، وَهَلْ تُدْخِلُ قَرْيَةً إِلَّا مِنْ بَايِهَا ! !

فَلَمَّا مَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ بِإِقَامَةِ الْأَوْلِيَاءِ بَعْدَ نَبِيِّكُمْ (صلى الله عليه وآله) ، قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) وَفَرَضَ عَلَيْكُمْ لِأَوْلِيَائِهِ حُقُوقاً ، فَأَمَرَكُمْ بِأَدَائِهَا إِلَيْهِمْ² .

783 . تاريخ اليعقوبي : قَدْ قِيلَ إِنَّ آخِرَ مَا نَزَلَ عَلَيْهِ [النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله)] : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) ، وَهِيَ الرِّوَايَةُ الصَّحِيحَةُ الثَّابِتَةُ الصَّرِيحَةُ . وَكَانَ نُزُولُهَا يَوْمَ النَّصْرِ عَلَى

1-Tefsir-i Fırat, s.119, h.124, Yaktin el-Cevalikî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

2 . علل الشرائع : ص249 ج6 ، تحف العقول : ص485 ، الأمالي للطوسي : ص655 ج1355 ، رجال الكشي : ج2 ص845 ح1088 .

أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ
بِعَدِيرٍ خُمْ¹ .

782-İlelu's-Şerayi [İshak b. İsmail en-Nişaburî'den]: Bilge insan [İmam Hasan Askerî (a.s)] bana şöyle yazdı: Yüce Allah minnet ve rahmeti ile size farizaları farz kıldığında ona ihtiyacı olduğu için farz kılmadı. Bilakis bu, kendinden yana size bir rahmet idi. Yoktur O'ndan başka ilah. Doğrusu O, pis temizden ayrılınsın, içinizde (saklı) olanlar sınansın, kalplerinizdeki şeyler arınsın, rahmetine doğru yarışılınsın ve cennetteki dereceleriniz belirlensin diye bunu yaptı. Böylece size haccı, umreyi, namaz kılmayı, zekât vermeyi, orucu ve velayeti farz kıldı.

Size farizaların kapılarını açabilmenizi sağlayacak bir kapı ve onun yoluna götüren bir anahtar karar kıldı. Eğer Muhammed (s.a.a) ve onun evlatları olan vasiler olmasaydı dört ayaklı hayvanlar gibi derbeder olur, farizalardan hiçbirini tanımazdınız. Şehre kapısından başka nereden girilir?

Allah, Peygamberinizden (s.a.a) sonra üzerinize veliler kılmakla size lütufta bulundu. Aziz ve celil olan Allah buyurdu ki: *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."* Ve (ardından) velilerinden yana sizin üzerinize birtakım hakları farz kıldı ve size, onlara karşı bu hakları yerine getirmeyi emretti.²

783-Tarih-i Yakubî: Peygambere (s.a.a) nazil olan son ayetin *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim"* ayeti olduğu

1 . تاريخ اليعقوبي (طبعة النجف الأشرف - مطبعة الغري) : ج 2 ص 32 ، وفي الطبعة المعتمدة (ج 2 ص 43) ما لفظه «وكان نزولها يوم النفر على أمير المؤمنين علي بن أبي طالب صلوات الله عليه ، بعد ترخم» وهو تحريف .

2-İlelu's-Şerayi, s.249, h.6; Tuhefu'l-Ukul, s.485; el-Emali, Şeyh Tusî, s.655, h.1355; Rical-ı Keşşî, c.2, s.845, No: 1088.

söylenmiştir. Bu, sahihliği açık ve sabit olan bir rivayettir. Ayetin iniş zamanı Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib (Allah'ın salât ve selamları ona olsun) hakkında nassın geldiği Gadir-i Hum günüdür.¹

1-*Tarih-i Yakubî*, Necef baskısı, el-Gary matbaası, c.2, s.32.

İKMAL-İ DİN GÜNÜ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

*"Bugün kâfirler, dininize karşı ümitsizliğe düşmüşlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim."*¹

Bu ayet dört önemli özelliği olan bir günden söz etmektedir:

1-Kâfirler o gün İslam'ın aslına zarar veremeyeceklerini anladılar, ümitsizliğe düştüler.

2-İslam dini o gün kemale erdi.

3-Yüce Allah nimetini o gün İslam âlemi üzerine tamamladı.

4-Yüce Allah, tüm dünya halkı için İslam'ı son din olarak o gün kabul etti.

Bu üstün özellikler şunu göstermektedir ki; o gün İslam Peygamberi'nin (s.a.a) risalet tarihindeki, hatta tüm İslam tarihindeki en belirleyici günüydü. İşte bu yüzden Yahudilerden biri, Ömer b. Hattab'a "Eğer bizim dinimizde de böyle bir gün olsaydı onu kutlardık" diyordu.

Tarık b. Şahab der ki:

Yahudilerden biri Ömer b. Hattab'a "Ey müminlerin emiri! Sizin kitabınızda okuya geldiğiniz bir ayet var ve eğer bu ayet biz Yahudilere inmiş olsaydı, o günü kutlardık!" dedi. Ömer "Hangi ayet?" diye sorunca *"Bugün dininizi kemale erdirdim..."* ayeti olduğunu söyledi.²

1-Maide, 3.

2-Sahih-i Buharî, c.1, s.25, h.45; c.4, s.1600, h.4145; s.1683, h.4330; c.6, s.2653, h.6840.

Şimdi, İslam tarihinde kader belirleyici dört özelliği bünyesinde bulunduran ve Müslümanlar tarafından kutlanması şayan olan böyle bir günün hangi gün olduğunu görelim:

Bugünün özelliğine dair tarihî ve rivayî delillere isnat edilmeksizin çeşitli ihtimaller ileri sürülmüştür. Delile dayalı olmayan bu tür ihtimalleri burada getirmeye gerek duymadık.¹

Bununla birlikte belgeye dayalı iki ihtimal söz konusudur. Burada, gerek Şia, gerekse Ehlisünnet'in tarih ve hadis metinlerine dayalı olan bu iki ihtimali ele alacağız.

Şimdi bir bakalım; acaba bu iki ihtimal birbiriyle tamamen çelişiyor mu, yoksa bu ikisini ortak bir noktada birleştirmek mümkün müdür?

Bu iki ihtimal şunlardır:

1-Gadir-i Hum Günü

Şia kanalıyla nakledilen hadislerin çoğu, Gadir gününe veya herhangi bir güne işaret etmeksizin bu ayetin Peygamber (s.a.a) tarafından İmam Ali'yi (a.s) ümmete rehber olarak ataması hakkında indiğini belirtmektedir. Bununla birlikte yaklaşık yirmi hadis de, gayet açık bir ifadeyle Gadir günü indiğini beyan etmektedir.²

Nitekim Ehlisünnet kitaplarında [-ki genellikle Ebu Hureyre ve Ebu Said el-Hudrî'den nakletmektedirler] geçen rivayetlerde bu ayetin Gadir gününde, hicretin 10. yılında, 18 Zilhicce'de nazil olduğu vurgulanmıştır.³

Bu hadisler Kurân'a muvafıktır ve onları kabul etmekten başka çare yoktur. Zira İslam Peygamberinin (s.a.a) hayatını konu alan tarih kitaplarında, bu özelliklere sahip başka bir Gadir-i Hum günü bulunmamaktadır.

1-Bu konuda tefsir kitaplarına müracaat edebilirsiniz.

2-Bkz: *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.188, h.197; *Kemalu'd-Din*, s.276; *el-İkbal*, c.2, s.262; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.105; *el-Gaybetu'n-Numanî*, s.69, h.8; *el-İhticac*, c.1, s.342; *İlamu'l-Vera*, c.1, s.263; *el-Yakin*, s.212; *Tefsir-i Fırat*, s.118, h.123.

3-Bkz: *Kemalu'd-Din*, s.276; *el-Gadir*, c.1, s.230.

Müslümanların gelecekteki rehberinin Allah tarafından o gün belirlenmesiyle, İslamiyet'in Peygamberin (s.a.a) şahsına bağlı olduğunu düşünen ve onun ölümüyle İslam'ın da öleceğini uman kâfirlerin umutları suya düşmüştü.

İslam dininin programları, geleceğin dünyasını yönetmek için o gün tekmil edildi ve peygamberlik dışında Resulullah'ın (s.a.a) yerinde olan¹ İmam Ali (a.s) gibi büyük bir şahsiyetin hilafete tayiniyle de ilahî nimet tamamlanmış oldu. Bu kemalin ardından gerek maddî, gerekse manevî anlamda insanlık için tekâmülü getiren yüce İslam, artık insanlık için en kâmil din olarak yüce Allah'ın beğenisini kazanmıştı.

Gadir-i Hum'da görkemli bir törenle Resulullah'ın (s.a.a) bizzat kendi eliyle Ali'ye (a.s) imame takması,² o gün gerçekleşen İmam'ın rehberlik selamlama merasimi,³ önde gelen sahabelerin İmam Ali'yi (a.s) o gün tebrik etmeleri,⁴ Hassan b. Sabit'in şiirleri,⁵ Gadir gününün en büyük İslamî bayram olarak duyurulması⁶ ve gerek tarih gerekse hadis kaynaklarına dayalı daha nice işaretler, dinin kemale erdiği günün Gadir-i Hum günü olduğunu ortaya koymaktadır.

2-Arefe Günü

İşaret edilen metinlerin karşısında ikmal ayetinin Arefe gününde, Arafat'ta indiğini açıklayan başka metinler de vardır. Ehlisünnet arasında kabul edilen görüş budur. Olayın içeriği birkaç sahabeden nakledilmiştir. Ancak bu görüşün temelini Ömer'in bir Yahudi'nin sorusuna verdiği cevap oluşturmaktadır. Bu rivayet birçok Ehlisünnet kaynağında mevcut olsa da *Sahih-i Buharî*'den yaptığımız alıntıyla daha önce bu konuya işaret etmiştik.

Bu görüş, bazı Şia kitaplarında gelmişse de olayın aslını İmam Bakır ve İmam Sadık'tan (a.s) nakledilen iki hadis oluşturmaktadır:

1-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, Menzilet Hadisleri.

2-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, Gadir Gününde Taç Töreni.

3-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, Rehberlik Selamı.

4-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, Rehberliği Tebrik.

5-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, Hassan b. Sabit'in şiirleri.

6-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.2, İslam'da Gadir Bayramı.

Birinci hadis: Sikatu'l-İslam Merhum Kuleynî, *el-Kaî* adlı eserinde Ebu Carud'dan şöyle nakletmiştir:

Ebu Carud der ki: İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) şöyle dediğini duydum: Allah beş şeyi müminlere vacip kılmıştır; dördüne sarıldılar, ancak birini bıraktılar.

"Sana feda olayım, bunları bana söyler misin?" diye sordum. Şöyle buyurdu: (İlki) namaz idi; halk nasıl namaz kılacağını bilmiyordu. Cebrail geldi ve "Onlara namaz vakitlerini bildir!" dedi. Daha sonra zekât nazil oldu ve Cebrail "Ey Muhammed, onlara namazlarını bildirdiğin gibi zekâtlarını da açıkla!" dedi. Daha sonra oruç nazil oldu ve onuncu gün olduğunda Resulullah etraftaki köylere o günün orucunu tutmaları için haber gönderdi. Sonra Şaban ve Şevval ayının ortasındaki Ramazan ayı nazil oldu. Sonra da hac nazil oldu. Cebrail indi ve dedi ki: Onlara namaz, zekât ve oruçlarını bildirdiğin gibi haclarını da öğret.

Daha sonra Cuma ve Arefe gününde velayet nazil oldu. Allah "*Bugün dininizi kemale erdirdim ve nimetimi üzerinize tamamladım*" ayetini indirdi. Dinin kemali Ali b. Ebu Talib'in velayetiyleydi.

Resulullah (s.a.a) der ki: O sırada içimden "Ümmetim cahiliyetten yeni çıkmıştır. Onları amcam oğlunun velayetinden haberdar edersem, şöyle-böyle derler!" diye geçirdim ve bunu dilimle açığa vurmadım. Ancak Allah'ın kesin iradesi önümü aldı ve bunu duyurmadığım takdirde beni azapla tehdit etti. Sonra da "*Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun risaletini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Allah kâfir topluluğu hidayete erdirmez.*"¹ ayeti nazil oldu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), Ali'nin elinden tutarak "Ey insanlar! Hiçbir peygamber yoktur ki ömrünün sonu gelip çatığında hakkın davetine icabet etmemiş olsun. Benim çağrılmam ve hakkın davetine icabet etmem de yakındır. Ben

1-Maide, 67.

sorumluyum sizler de sorumlusunuz. Ne diyorsunuz?" dedi. "Şüphesiz ki sen tebliğ ettin, nasihatte bulundun ve üzerinde olanı yerine getirdin; Allah sana peygamberlere verdiği en üstün mükâfatı versin!" dediler. Bunun üzerine üç kez "Allah'ım, şahit ol!" dedikten sonra "Ey Müslümanlar! Bu, benden sonra sizin velinizdir. Sizden (bu olaya) şahit olanlar olmayanlara ulaştırın!" dedi.¹

İkinci hadis: Bu hadis, Ayyaşî tarafından Muhammed el-Huzaî'den, Huzaî tarafından da İmam Sadık'tan (a.s) nakledilmiştir. Rivayet şöyledir:

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: Resulullah (s.a.a) Cuma günü Arafat'a indiğinde Cebrail ona gelerek dedi ki: Ey Muhammed! Allah sana selam söyledi ve dedi ki: Ümmetine de ki: Ali b. Ebu Talib'in velayetiyle *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, nimetimi üzerinize tamamladım ve sizin için İslam'ı beğendim."* Bundan sonra üzerinize bir şey indirmeyeceğim. Size namaz, zekât, oruç ve haccı indirdim. Bu da beşincisidir. Bu olmadan diğer dördünü kabul etmeyeceğim.²

Şimdi bu iki grup metin arasındaki çelişkiyi inceleyelim ve bakalım; acaba bu çelişkinin giderilmesi mümkün müdür yahut da bunları bir araya getirebilir miyiz?

Sözü edilen iki metin hakkında dikkatlice düşünüldüğü zaman görülecektir ki bunlar esasta birbirleriyle çelişmiyor, bilakis birbirlerini teyit ve tekmil ediyorlar.

Şöyle ki; Allame Tabatabaî'ye (r.a) göre gerek *"Ey Resul Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun risaletini yapmamış olursun"* ayeti ile *"Bugün dininizi kemale erdirdim..."* ayeti, gerek iki mektep tarafından nakledilen Gadir konulu mütevatir hadisler, gerekse Peygamberin (s.a.a) son dönemlerindeki İslam toplumun

1-*el-Kafl*, c.1, s.290, h.6; *Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.333, h.154; *Şerhu'l-Ahbar*, c.2, s.273, h.582; *Daaimu'l-İslam*, c.1, s.14.

2-*Tefsir-i Ayyaşî*, c.1, s.293, h.21.

sosyolojik durumu dikkatlice incelendiğinde velayet emrinin yakinen Gadir gününden birkaç gün önce nazil olduğu ortaya çıkmaktadır.¹

Peygamber (s.a.a) onu izhar etmesi durumunda halkın kabul etmeyeceğinden veya ona suikastta bulunulacağından, sonuç olarak da tebliğ emrinde büyük bir sıkıntı ortaya çıkacağından korkuyordu. Bu yüzden onu duyurmayı geciktirdi. Bugün, yarın derken *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et..."* ayeti nazil oldu ve artık ona zaman tanımadı.

Aslında İmam Ali'nin (a.s) Allah tarafından Peygamber'den (s.a.a) sonra ümmetin rehberliğine atanması hükmüyle bunun duyurulması tarihi arasında dokuz günlük bir süre vardır. İmam'ın velayet hükmü Arefe günü Arafat'ta geldi. Ancak Peygamber (s.a.a) işaret edilen nedenlerden dolayı bu hükmü duyurmayı Gadir-i Hum gününe kadar geciktirdi. Dolayısıyla **İkmal Ayeti**'nin Arefe günü indiğini gösteren metinler velayet hükmünün tarihine, Gadir-i Hum gününde indiğini gösteren metinler ise velayet hükmünün duyuruluş tarihine nazırdır. Dolayısıyla her iki grupta belirtilen nüzul tabiri sahih ve de doğaldır.

1-el Mizan fî Tefsiri'l-Kurân, c.5, s.196.

10/3

التَّوَيُّجُ يَوْمَ الْغَدِيرِ

784 . الإمام عليّ (عليه السلام) : عَمَّمني رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ بِعِمَامَةِ سَوْدَاءَ ، طَرَفُهَا عَلَى مَنْكَبِي¹ .

785 . أسد الغابة عن عبد الأعلى بن عدي : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) دَعَا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ ، فَعَمَّمَهُ ، وَأَرْخَى عَذْبَةَ الْعِمَامَةِ مِنْ خَلْفِهِ² .

786 . الأمان عن عبد الله بن بسر : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ إِلَى عَلِيٍّ ، فَعَمَّمَهُ ، وَأَسَدَلَ الْعِمَامَةَ بَيْنَ كَتِفَيْهِ ، وَقَالَ : هَكَذَا أَيْدِي رَبِّي يَوْمَ حُنَيْنٍ بِالْمَلَائِكَةِ مُعَمِّمِينَ ، قَدْ أَسَدَلُوا الْعَمَائِمَ³ .

787 . الإمام زين العابدين (عليه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ عَمَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عِمَامَتَهُ السَّحَابَةَ وَأَرْخَاهَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَقْبِلْ فَأَقْبَلَ ، ثُمَّ قَالَ : أَدْبِرْ فَأَدْبَرَ . فَقَالَ : هَكَذَا جَاءَتْنِي الْمَلَائِكَةُ ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ

1 . الإصابة : ج 4 ص 23 ح 4584 عن أبي راشد الحبراني ؛ شرح الأخبار : ج 1 ص 321 ح 288.

2 . أسد الغابة : ج 3 ص 170 ح 2806 ، الرياض النضرة : ج 3 ص 194 ، كنز العمال : ج 15 ص 483 ح 41911 نقلاً عن الديلمي ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 389 ح 864 وفيه «عذية» بدل «عذبة» .

3 . الأمان : ص 103 .

خَذَلَهُ¹.

10/3

GADİR GÜNÜNDE TAÇ TÖRENİ

784-İmam Ali (a.s): Gadir-i Hum gününde Resulullah (s.a.a) başıma siyah bir imame bağladı, bir ucunu da omzuma sarkıttı.²

785-Usdu'l-Gabe [Abdulâlâ b. Abdî'den]: Peygamber (s.a.a) Gadir-i Hum gününde Ali b. Ebu Talib'i (a.s) çağırdı ve (başına) imame taktı. İmamenin ucunu ise sırtına, iki kürek kemiği arasına sarkıttı.³

786-el-Eman [Abdullah b. Busr'dan]: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum günü birini göndererek Ali'yi (a.s) çağırttı. Ona imame taktı ve imamenin ucunu iki omzu arasına sarkıttı. Ardından da şöyle buyurdu: Rabbim Huneyn günü bu şekilde imameli meleklerle beni destekledi. Onlar da imamelerinin uç kısmını sarkıtmışlardı.⁴

787-İmam Zeynelabidin (a.s): Resulullah (s.a.a), Ali b. Ebu Talib'e (a.s) Sehab adlı kendi imamesini taktı, önünden ve arkasından aşağıya sarkıttı. "Bana dön" dedi, o da döndü. Sonra "Arkanı dön" dedi, o da döndü. Ardından "Melekler de bana bu şekilde gelmişlerdi" dedi. Daha sonra (insanlara dönerek) şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşmanlık edene düşman

1 . نظم درر السمطين : ص112 عن الإمام الصادق عن أبيه (عليهما السلام) ، خلاصة عبقات الأنوار : ج9 ص235 نقلاً عن شهاب الدين أحمد في توضيح الدلائل وص 237 نقلاً عن الشيرازي في الأربعين ، إحقاق الحق : ج6 ص247 .

2-el-İsabe, c.4, s.23, No: 4548, Ebu Raşid el-Hibrani'den; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.321, h.288.

3-Usdu'l-Gabe, c.3, s.170, No: 2806; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.194; Kenzu'l-Ummal, c.15, s.483, h.41911, Deylemi'den; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.389, h.864.

4-el-Eman, s.103.

ol. Ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak!¹

788 . الأمان عن عبد الله بن بسر : عَمَّ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيًّا يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ ، عِمَامَةً سَدَلَهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ ، وَقَالَ : هَكَذَا أَيْدِي رَبِّي بِالْمَلَائِكَةِ . ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ ، فَقَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ، مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، وَالْيَ اللَّهِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادَى اللَّهَ مَنْ عَادَاهُ² .

10/4

التَّحِيَّةُ الْقِيَادِيَّةُ

789 . رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) - فِي خُطْبَةٍ الْغَدِيرِ - : مَعَاشِرَ النَّاسِ ! قُولُوا الَّذِي قُلْتُ لَكُمْ ، وَسَلِّمُوا عَلَيَّ عَلَيَّ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقُولُوا : (سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)³ ، وَقُولُوا : (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ)⁴ .⁵

790 . الإمام الصادق (عليه السلام) : لَمَّا أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ . . . قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! مَنْ أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ قَالُوا :

1-Nazm-i Durarus's-Simtayn, s.112, İmam Sadık'tan (a.s), o da babalarından (a.s); Hulasat-u Abekati'l-Envar, c.9, s.235; Şahabuddin Ahmed'den naklen Tevzihu'd-Delail; s.237, Şirazi'den naklen el-Erbain; İhkaku'l-Hak, c.6, s.247.

2 . الأمان : ص103 .

3 . البقرة : 285 .

4 . الأعراف : 43 .

5 . الاحتجاج : ج1 ص159 ح32 عن علقمة بن محمد الحضرمي ، روضة الواعظين : ص112 كلاهما عن الإمام الباقر (عليه السلام) وراجع اليقين : ص360 ح127 .

اللَّهُ وَرَسُولُهُ . قَالَ : اللَّهُمَّ فَاشْهَد !
ثُمَّ قَالَ : أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ،
وَسَلِّمُوا عَلَيْهِ بِأَمْرِ الْمُؤْمِنِينَ¹ .

788-el-Eman [Abdullah b. Busr'dan]: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum günü Ali'ye (a.s) imame taktı. Ucunu omuzları arasından sarkıtarak "Rabbim de beni meleklerle bu şekilde destekledi" dedi.

Daha sonra elinden tutarak şöyle buyurdu: Ey insanlar! Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır. Allah onunla dost olana dost olsun ve ona düşmanlık edenin düşmanı olsun!²

10/4

REHBERLİK SELAMI

789-Resulullah (s.a.a) [Gadir hutbesinden]: Ey insanlar! Size söylediğimi söyleyin ve Ali'ye "Emirülmüminin" unvanıyla selam verin. Deyin ki: *"İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır"*³ ve şöyle söyleyin: *"Bizi buna ulaştıran Allah'a hamdolsun, eğer Allah bize hidayet vermeseydi, biz hidayete ermiş olmazdık."*^{4/5}

790-İmam Sadık (a.s): Resulullah (s.a.a) Emirülmüminin'i (a.s) Gadir-i Hum gününde ayağa kaldırdı... Ve "Ey insanlar! Size kendi canınızdan evla (öncelikli) kimdir?" diye sordu. "Allah ve resulüdür" dediler.

1 . تفسير القمّي : ج 1 ص 301 عن محمد بن علي .
2-el-Eman, s.103. Ayrıca bkz: el-Gadir, c.1, s.290-293.

3-Bakara, 285.

4-Âraf, 43.

5-el-İhticac, c.1, s.159, h.32, Alkame b. Muhammed el-Hazremî'den; Ravzatu'l-Vaizin, s.112, her ikisi de İmam Bakır'dan (s.a.a). Ayrıca bkz: el-Yakin, s.360, h.127.

Bunun üzerine "Allah'ım, sen şahit ol!" dedi. Daha sonra da şöyle buyurdu: Bilesiniz ki ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Ona Emirülmüminin hitabıyla selam verin!¹

791 . عنه (عليه السلام) : لَمَّا نَزَلَتْ
الْوِلَايَةُ ، وَكَانَ مِنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِغَدِيرِ خُمٍّ : سَلِمُوا عَلَى عَلِيٍّ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ ، فَقَالُوا : أَمِنَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ؟ فَقَالَ لَهُمْ : نَعَمْ ؛ حَقًّا مِنْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ . فَقَالَ : إِنَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ ؛ يُقْعِدُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصِّرَاطِ ، فَيُدْخِلُ أَوْلِيَاءَهُ الْجَنَّةَ ، وَيُدْخِلُ أَعْدَاءَهُ النَّارَ² .

792 . الإمام الحسين (عليه السلام) : قَالَ
لِي بُرَيْدَةُ : أَمَرْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنْ أَسْلِمَ عَلَى أَبِيكَ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ^{3 4} .

793 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي عَنْ بَرِيدَةَ :
أَمَرْنَا النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) أَنْ نُسَلِّمَ عَلَى

1-Tefsir-i Kummi, c.1, s.301, Muhammed b. Ali'den.

2 . تفسير القمي : ج 1 ص 389 وراجع الكافي : ج 1 ص 292 ح 1 وخصائص الأئمة (عليهم السلام) : ج 67 وتفسير العياشي : ج 2 ص 268 ح 64 .

3 . إِنَّ بَعْضَ الرِّوَايَاتِ وَإِنْ لَمْ تَصْرَحْ بِأَنَّ التَّسْلِيمَ عَلَى الْإِمَامِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ كَانَ فِي خُصُوصِ يَوْمِ الْغَدِيرِ ، إِلَّا أَنَّ الظَّاهِرَ مِنْهَا هُوَ ذَلِكَ . وَمِنَ الطَّبِيعِيِّ فَإِنَّ هَذِهِ الرِّوَايَاتِ إِذَا كَانَ لَهَا إِشَارَةٌ إِلَى مَوَاقِفٍ أُخْرَى فَسَتَكُونُ دَلِيلًا عَلَى أَنَّ التَّسْلِيمَ عَلَى الْإِمَامِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ وَقَعَ فِي عِدَّةٍ مِنْ مَوَاقِفٍ ؛ مِمَّا يَكُونُ لَهُ بَالِغُ الْاَثَرِ فِي إِثْبَاتِ تَنْصِيْبِهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) لِقِيَادَةِ الْأُمَّةِ .

4 . عيون أخبار الرضا : ج 2 ص 68 ح 312 عن أبي محمد الحسن بن عبد الله التميمي عن الإمام الرضا عن آبائه (عليهم السلام) .

عَلَيْ (عليه السلام) بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ¹ .

794 . تَارِيخ دِمَشْق عَنْ بَرِيدَةَ الْأَسْلَمِي :

أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنْ نُسَلِّمَ عَلَى عَلِيٍّ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَنَحْنُ سَبْعَةٌ ، وَأَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ يَوْمَئِذٍ² .

791-İmam Sadık (a.s): Velayet (ayeti) nazil olduğunda Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum'daki sözlerinden biri de "Ali'ye Emirülmüminin diye selam verin!" olmuştu. Bazıları "Acaba Allah ve Resulünden mi?" diye sorduklarında Resulullah (s.a.a) "Evet, bu, Allah'tan ve Resulünden bir hakikattir" diye cevap vermiş ve sonra şöyle buyurmuştu: O, müminlerin emiri, muttakilerin imamı ve alını ak olanların önderidir. Allah, kıyamet günü onu Sırat'ın üzerine oturtacak, o da dostlarını cennete, düşmanlarını ise ateşe sokacaktır.³

792-İmam Hüseyin (a.s): Bureyde bana dedi ki: Resulullah (s.a.a) bize, senin babana müminlerin emiri⁴ diye selam vermemizi emretti.¹

1 . الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص 331 ح 661 ، اليَقِين : ص 132 ح 3 ، الأُمَالِي لِلشَّجَرِي : ج 1 ص 141 .
2 . تَارِيخ دِمَشْق : ج 42 ص 303 ؛ اليَقِين : ص 206 ح 54 ، الْمُسْتَرَشِد : ص 586 ح 256 وفيه «تسعة» بدل «سبعة» وفيهما «بإمرة المؤمنين» بدل «بأمر المؤمنين» وراجع شرح الأخبار : ج 2 ص 258 ح 562 واليقين : ص 272 ح 95 .

3-*Tefsir-i Kummi*, c.1, s.389. Bkz: *el-Kafi*, c.1, s.292, h.1; *Hasaisu'l-Eimme* (a.s), s.67; *Tefsir-i Ayvaşî*, c.2, s.268, h.64.

4-Bazı rivayetlerde Ali'ye (a.s) "Emirülmüminin" diye selam vermenin Gadir-i Hum'da emrolunduğuna dair açık ifadeler yer almasa da, diğer rivayetler göz önüne alındığında durum böyledir. Hatta bu rivayetler başka yerlere işaret etse bile bu, çeşitli münasebetlerde İmam Ali'yi (a.s) "Emirülmüminin" unvanıyla selamlamak gerektiğini gösteren ayrı bir delildir. Böylece onun ümmet üzerindeki rehberliği bu yönüyle de ispatlanmış olmaktadır.

1-*Uyun-u Ahbari'r-Rıza* (a.s), c.2, s.68, h.312, Ebu Muhammed Hasan b. Abdullah et-Temimî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

793-el-Emali, Şeyh Tusî [Bureyde'den]: Peygamber (s.a.a) bize, Ali'ye müminlerin emiri diye selam vermemizi emretti.¹

794-Tarih-i Dimeşk [Bureyde el-Eslemî'den]: Resulullah (s.a.a) bize, Ali'ye müminlerin emiri diye selam vermemizi emretti. O gün biz yedi kişiydik ve en küçükleri bendim.²

795 . الإرشاد عن بريدة بن الحبيب الأسلمي : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَمَرَنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ ، فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ ، فَقَالَ : سَلِّمُوا عَلَيَّ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ . فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ بِذَلِكَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) حَيٌّ بَيْنَ أَظْهُرِنَا³ .

796 . الفضائل عن أبي ذر : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنْ نُسَلِّمَ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ، وَقَالَ : سَلِّمُوا عَلَيَّ أَخِي ، وَوَارِثِي ، وَخَلِيفَتِي فِي قَوْمِي ، وَوَلِيِّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ مِنْ بَعْدِي ، سَلِّمُوا عَلَيْهِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ ؛ فَإِنَّهُ وَلِيُّ كُلِّ مَنْ يَسْكُنُ الْأَرْضَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَلَوْ قَدَّمْتُمُوهُ لَخَرَجَتْ لَكُمْ الْأَرْضُ بَرَكَاتِهَا ؛ فَإِنَّهُ أَكْرَمُ مَنْ عَلَيْهَا مِنْ أَهْلِهَا¹ .

797 . الاحتجاج عن أبي بن كعب - في

1-el-Emali, Şeyh Tusî, s.331, h.661; el-Yakin, s.132, h.3; el-Emali, Şecerî, c.1, s.141. Ayrıca bkz: Keşfu'l-Yakin, s.272, h.312.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.303; el-Yakin, s.206, h.54; el-Musterşed, s.586, h.256, "yedi" yerine "dokuz" ibaresi yer almıştır. Ayrıca bkz: Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.258, h.562; el-Yakin, s.272, h.95.

3 . الإرشاد : ج 1 ص 48 وراجع الأمالي للمفيد : ص 18 ح 7 والأمالي للطوسي : ص 289 ح 561 وبشارة المصطفى : ص 185 والمسترشد : ص 584 ح 255 وإرشاد القلوب : ص 325 .

1 . الفضائل لابن شاذان : ص 113 ، كتاب سليم بن قيس : ج 2 ص 729 ح 20 نحوه وراجع ص 692 ح 14 ومختصر بصائر الدرجات : ص 109 وبصائر الدرجات : ص 279 ح 14 .

احتجاجه عَلَى الْقَوْمِ بِأَحَقِّيَّةِ عَلِيٍّ (عليه السلام)
بِالْإِمَامَةِ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) - :
سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ ، وَوَصِيِّ خَاتِمِ الْمُرْسَلِينَ ، وَأَفْضَلُ
الْمُتَّقِينَ ، وَأَطْوَعُ الْأُمَّةِ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ؛
سَلَّمْتُمْ عَلَيْهِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ فِي حَيَاةِ سَيِّدِ
النَّبِيِّينَ وَخَاتِمِ الْمُرْسَلِينَ¹ .

798 . الإِرشَاد - فِي ذِكْرِ مَا جَرَى بَعْدَ خُطْبَةِ
النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ الْغَدِيرِ - : ثُمَّ
نَزَلَ (صلى الله عليه وآله) ... وَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَجْلِسَ
فِي خِيَمَةٍ لَهُ بِإِزَائِهِ .

795-el-İrşad [Bureyde b. Husayb el-Eslemî'den]: Resulullah (s.a.a), aralarında Ebubekir, Ömer, Talha ve Zübeyr'in de bulunduğu biz yedi kişiye "Ali'ye müminlerin emiri diye selamlayın!" emrini verdi. Biz de henüz Resulullah (s.a.a) aramızda ve hayatta olmasına rağmen ona bu şekilde selam verdik.²

796-el-Fazail [Ebuzer'den]: Resulullah (s.a.a) bize, Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib'e selam vermemizi emretti ve şöyle buyurdu: Kardeşime, varisime ve ümmetim içindeki halifeme, benden sonra kadın-erkek inanan herkesin velisine selam verin; ona müminlerin emiri diye selam verin. Şüphesiz ki o kıyamete kadar yeryüzü sakinlerinin velisidir. Eğer onu önder edinirseniz yeryüzü sizin için bereketlerini çıkarır. Zira o, yeryüzündekilerin en değerlisidir.¹

797-el-İhticac [Bir topluluğa karşı Ali'nin (a.s) Resulullah'tan

1 . الاحتجاج : ج 1 ص 301 ح 52 ، المناقب للكوفي : ج 1 ص 418 ح 330 ، اليقين : ص 451 ح 170 كلها عن عبد الله بن الحسن عن أبيه عن الإمام علي (عليهما السلام) وكلاهما نحوه .

2-el-İrşad, c.1, s.48. Bkz: el-Emali, Şeyh Mufid, s.18, h.7; el-Emali, Şeyh Tusî, s.289, h.561; Beşaretu'l-Mustafa, s.185; el-Musterşed, s.584, h.255; İrşadu'l-Kulub, s.325.

1-el-Fazail, s.113; Kitab-u Suleym b. Kays, c.2, s.729, h.20. Ayrıca bkz: s.692, h.14; Muhtasar-u Basairi'd-Derecat, s.109; Basairu'd-Derecat, s.279, h.14.

(s.a.a) sonra imamet için insanların en layığı olduğuna dair delil sunan Ubey b. Kâb'ın sözlerinden]: O, vasilerin efendisi; peygamberlerin sonuncusunun vasisidir; muttakilerin en faziletlisi, âlemlerin Rab-bine, ümmetin en çok itaat edenidir. Sizler peygamberlerin efendisi ve resullerin sonuncusu hayattayken, ona müminlerin emiri diye se-lam verdiniz.¹

798-el-İrşad [Gadir-i Hum günü, Peygamberin (s.a.a) hutbesin-den sonra gelişen olaylar hakkında]: Daha sonra Peygamber (s.a.a) aşağı indi... Ali'den, kendisi için kurulmuş olan çadırda karşısına oturmasını emretti.

ثُمَّ أَمَرَ الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَدْخُلُوا عَلَيْهِ فَوْجاً فَوْجاً
فَيَهْتِئُوهُ بِالْمَقَامِ ، وَيُسَلِّمُوا عَلَيْهِ بِإِمْرَةِ
الْمُؤْمِنِينَ ، فَقَعَلَ النَّاسُ ذَلِكَ كُلُّهُمْ . ثُمَّ أَمَرَ
أَزْوَاجَهُ وَجَمِيعَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ مَعَهُ أَنْ يَدْخُلْنَ
عَلَيْهِ وَيُسَلِّمْنَ عَلَيْهِ بِإِمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ ، فَقَعَلْنَ² .

10/5

التَّهْنِئَةُ الْقِيَادِيَّةُ

799 . مسند ابن حنبل عن البراء بن عازب :

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي سَقَرٍ ، فَنَزَلْنَا
بِغَدِيرِ خُمٍّ ، فَنُودِيَ فِينَا : الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ ، وَكُسِحَ
لِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) تَحْتَ شَجَرَتَيْنِ ، فَصَلَّى
الظُّهْرَ ، وَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) فَقَالَ : أَلَسْتُمْ
تَعْلَمُونَ أَنِّي أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ
أَنْفُسِهِمْ ؟ قَالُوا : بَلَى . قَالَ : أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ

1-el-İhticac, c.1, s.301, h.52; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.418, h.330; el-Yakin, s.451, h.170, tamamı Abdullah b. Hasan vasıtası ile babasından ve İmam Ali'den (a.s).

2 . الإرشاد : ج 1 ص 176 ، إعلام الوری : ج 1 ص 262 عن الإمام الصادق (عليه السلام) وراجع الاحتجاج : ج 1 ص 311 ح 53 والخرائج والجرائح : ج 2 ص 592 ح 1 والمناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 53 .

أَنِّي أُولَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ ؟ قَالُوا : بَلَى .
 قَالَ : فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ
 مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .
 قَالَ : فَلَقِيَهُ عُمَرُ بَعْدَ ذَلِكَ ، فَقَالَ لَهُ : هَنِيئاً
 يَا بَنَ أَبِي طَالِبٍ ! أَصَبَحْتَ وَأَمْسَيْتَ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ
 وَمُؤْمِنَةٍ¹ .

800 . تاريخ دمشق عن البراء بن عازب :

خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) حَتَّى نَزَلْنَا غَدِيرَ
 خُمٍّ بَعَثَ مُنَادِيًا يُنَادِي ، فَلَمَّا اجْتَمَعْنَا قَالَ :
 أَلَسْتُ أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ قُلْنَا : بَلَى يَا
 رَسُولَ اللَّهِ .

1 . مسند ابن حنبل: ج 6 ص 401 ح 18506، فضائل الصحابة
 لابن حنبل: ج 2 ص 596 ح 1016 وص 610 ح 1042، المصنف لابن
 أبي شيبة: ج 7 ص 503 ح 55 ، البداية والنهاية: ج 5 ص 209 ،
 الفصول المهمة: ص 40 ، فرائد السمطين: ج 1 ص 71 ح 38 ،
 الرياض النضرة: ج 3 ص 126 ؛ بشارة المصطفى: ص 184 ،
 العمدة: ص 100 ح 133 ، المناقب لابن شهر آشوب: ج 3 ص 35 5 .

Sonra Müslümanlara gruplar halinde gelerek bu makamı tebrik etmelerini ve ona müminlerin emiri diye selam vermelerini emretti. Herkes de bunu yaptı. Daha sonra hem kendi eşlerine hem de orada bulunan müminlerin tüm eşlerine yanına gitmelerini ve "müminlerin emirliği" vasfıyla onu selamlamalarını emretti. Onlar da bunu yaptılar.¹

10/5

REHBERLİĞİ TEBRİK

799-Müsned-i İbn-i Hanbel [Berra b. Azib'den]: Resulullah (s.a.a) ile yolculuk yapıyorduk. Sonra Gadir-i Hum'da durduk. Bize namazın cemaatle kılınacağı duyuruldu. Sonra Resulullah (s.a.a) için iki ağacın altı süpürülerek temizlendi. Ardından öğlen namazını kıldı ve Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Acaba benim müminlere kendi canlarından daha evla olduğumu bilmez misiniz?" diye sordu. "Evet" denilince "Benim her mümine kendi canından daha evla olduğumu bilmez misiniz?" dedi. Yine "Evet" dediler. Bunun üzerine Ali'nin elinden tutarak şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşmanlık edene düşman ol!

Daha sonra Ömer onunla görüştü ve dedi ki: Ey Ebu Talib'in oğlu, mübarek olsun! Sen kadın-erkek her müminin mevlası oldun!²

800-Tarih-i Dimesşk [Berra b. Azib'den]: Resulullah ile (s.a.a) birlikte (Mekke'den) yola çıktık ve Gadir-i Hum'da durduk. O sırada halkı çağırması için bir münadi gönderdi. Toplandığımızda da "Ben size kendi canlarınızdan evla değil miyim?" diye sordu. "Evet, ya Resulallah!" dedik.

1-*el-İrşad*, c.1, s.176; *İlamu'l-Vera*, c.1, s.262, İmam Sadık'tan (a.s). Ayrıca bkz: *el-İhticac*, c.1, s.311, h.53; *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c.2, s.592, h.1, *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.53.

2-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.6, s.401, h.18506; *Fazailu's-Sahabe*, İbn-i Hanbel, c.2, s.596, h.1016 ve s.610, h.1042; *el-Musannef*, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.503, h.55; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.209; *el-Fusulu'l-Muhimme*, s.40; *Feraidu's-Sımtayn*, c.1, s.71, h.38; *er-Riyazu'n-Nazra*, c.3, s.126; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.184; *el-Umde*, s.100, h.133; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.35; *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.368, h.844 ve s.370, h.845; *el-Emali*, Şecerî, c.1, s.145.

قَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِكُمْ مِنْ أُمَّهَاتِكُمْ ؟
قُلْنَا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ .

قَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِكُمْ مِنْ آبَائِكُمْ ؟
قُلْنَا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : أَلَسْتُ
أُولَى بِكُمْ ، أَلَسْتُ أَلَسْتُ أَلَسْتُ ؟ قُلْنَا :
بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ .

قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَإِنَّ عَلِيًّا بَعْدِي
مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ
عَادَاهُ .

فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : هَنِيئًا لَكَ يَا بْنَ
أَبِي طَالِبٍ ! أَصْبَحْتَ الْيَوْمَ وَلِيَّ كُلِّ مُؤْمِنٍ¹ .

801 . المناقب للكوفي عن البراء بن

عازب : لَمَّا نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
بِعَدِيرِ خُمٍّ أَمَرَهُمْ فَكَنَسُوا لَهُ بَيْنَ نَخْلَتَيْنِ ،
ثُمَّ اجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى
عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ
مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ قَالُوا : بَلَى .

قَالَ : فَأَخَذَ بِعِضَادَةٍ عَلَيَّ وَأَقَامَهُ إِلَى
جَنْبِهِ ، ثُمَّ قَالَ : هَذَا وَلِيُّكُمْ مِنْ بَعْدِي ؛
وَالَى اللَّهُ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادَى مَنْ عَادَاهُ .

قَالَ : فَقَامَ إِلَيْهِ عُمَرُ فَقَالَ : لِيَهْنِئَكَ يَا
بْنَ أَبِي طَالِبٍ ! أَصْبَحْتَ - أَوْ قَالَ : أَمْسَيْتَ

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 220 ح 8715 و ص 221 ح 8717
و 8718 كلاهما نحوه ، البداية والنهاية : ج 7 ص 350 ؛
الغدير : ج 1 ص 19 .

— وَلِيَّ كُلِّ مُسْلِمٍ¹ .

Resulullah (s.a.a): Ben size annelerinizden daha evla (öncelikli) değil miyim?

-Evet, ya Resulallah!

Resulullah (s.a.a): Ben size babalarınızdan daha evla değil miyim?

-Evet ya Resulallah!

Resulullah (s.a.a): Ben size daha evla değil miyim? Değil miyim? Değil miyim? Değil miyim?

-Evet, ya Resulallah!

Resulullah (s.a.a): Öyleyse ben kimin mevlası isem Ali de benden sonra onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!

Ömer b. Hattab da dedi ki: Ey Ebu Talib'in oğlu, sana mübarek olsun! Sen, bugün her müminin velisi oldun!²

801-el-Menakıb, Kufi [Berra b. Azib'den]: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da durduğunda iki hurma ağacının arasını kendisi için süpürmelerini emretti. Sonra halk etrafında toplandı. Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra "Ben müminlere kendi canlarından daha evla değil miyim?" diye sordu. "Evet" denilince Ali'nin kolundan tutarak yanına kaldırdı ve şöyle buyurdu: Bu, benden sonra sizin velinizdir. Allah, ona dost olana dost olsun ve ona düşmanlık edenin düşmanı olsun!

Ömer de yanına doğru gelerek dedi ki: Mübarek olsun sana ey

1 . المناقب للكوفي : ج 1 ص 442 ح 343 ، شرح الأخبار :

ج 1 ص 221 ح 204.

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.220, h.8715; s.221, h.8717 ve 8718; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.350; el-Gadir, c.1, s.19.

Ebu Talib'in oğlu! Sen, her Müslüman'ın velisi oldun!¹

802 . تاريخ دمشق عن أبي هريرة : مَن صَامَ يَوْمَ ثَمَانِيَةِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صِيَامَ سِتِّينَ شَهْرًا ، وَهُوَ يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍّ ؛ لَمَّا أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِيَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ : أَلَسْتُ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ؟ قَالُوا : نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ .

فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ : مَن كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ .
فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : بَخْ يَا بَنَ أَبِي طَالِبٍ ! أَصَبَحْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ .
فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ)² .

803 . الإمام الصادق (عليه السلام) : وَكَانَ مِمَّنْ أَطْنَبَ فِي تَهْنِئَتِهِ بِذَلِكَ الْمَقَامِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، وَقَالَ فِيمَا قَالَ : بَخْ يَا بَنَ أَبِي طَالِبٍ ! أَصَبَحْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ³ .

10/6

ذِكْرِيَاتُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ مِنْ وَاقِعَةِ الْغَدِيرِ

10/6-1

¹1-el-Menakib, Kufi, c.1, s.442, h.343; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.221, h.204, "Ali'nin kolundan tutarak..." cümlesinden itibaren.

² . تاريخ دمشق : ج 42 ص 234 ح 8739 و ص 233 ، تاريخ بغداد : ج 8 ص 290 ح 4392 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 350 وفيها «ولي» بدل «مولى» ، المناقب لابن المغازلي : ص 19 ح 24 ، شواهد التنزيل : ج 1 ص 200 ح 210 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 77 ح 44 ، المناقب للخوارزمي : ص 156 ح 184 ؛ الأمالي للصدوق : ص 50 ح 2 ، روضة الواعظين : ص 384 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 42 .

³ . إعلام الوری : ج 1 ص 262 ، الإرشاد : ج 1 ص 177 من دون إسناد إليه (عليه السلام) .

أبو سَعيد الخُدريُّ

804 . تاريخ دمشق عن عبد الله بن شريك عن سهم بن حصين الأسدي : قَدِمْتُ إِلَى مَكَّةَ أَنَا وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَلْقَمَةَ - وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَلْقَمَةَ سَبَابَةً لِعَلِيِّ دَهْرًا - قَالَ : فَقُلْتُ لَهُ : هَلْ لَكَ فِي هَذَا - يَعْنِي أَبَا سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ - نُحَدِّثُ بِهِ عَهْدًا ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : فَأَتَيْنَاهُ .

802-Tarih-i Dimeşk [Ebu Hureyre'den]: Her kim Zilhicce ayının on sekizinci günü oruç tutarsa onun için atmış ay oruç (sevabı) yazılır. O gün, Gadir-i Hum günüdür. Peygamber (s.a.a) bugünde Ali b. Ebu Talib'in elinden tutarak "Ben müminlerin mevlası değil miyim?" diye sormuş, "Evet, ya Resulallah!" cevabını alınca da "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" demişti. Ömer b. Hattab da "Ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu! Sen benim ve her Müslüman'ın mevlası oldun!" dedi. Sonra da Allah "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim.*" ayetini nazil etti.¹

803-İmam Sadık (a.s): Bu makamı tebrik ederken uzun konuşanlardan biri de Ömer b. Hattab idi. Sözleri arasında şu cümle de vardı: Ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu; sen, benim ve kadın-erkek inanan herkesin mevlası oldun!²

10/6

ASHAPTAN BAZILARININ GADİR OLAYINA YÖNELİK ANILARI

10/6-1

Ebu Said el-Hudrî

804-Tarih-i Dimeşk [Abdullah b. Şerik'ten, o da Sehm b. Husayn el-Esedî'den]: Bir zamanlar Ali'ye (a.s) küfredenlerden biri olan Abdullah b. Alkame'yle birlikte Mekke'ye girdik. "Ebu Said el-Hudrî'yle görüşüp ahdimizi yerine getirelim mi?" diye sordum. "Evet" dedi. Böylece Ebu Said'in yanına vardık.

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.234, h.8739 ve s.233; Tarih-i Bağdad, c.8, s.290, h.4392; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.350, "mevla" yerine "veli" sözcüğü geçmiştir; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.19, h.24, "müminlerin mevlası" yerine "müminlere kendi canlarından daha evla" cümlesi yer almıştır; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.200, h.210, "ey Ebu Talib'in oğlu" ibaresine kadar olan bölüm; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.77, h.44; el-Menakıb, Harezmi, s.156, h.184, her ikisinde de "her Müslüman'ın mevlası oldun" ibaresine kadar gelmiştir; el-Emali, Şeyh Saduk, s.50, h.2; Ravzatu'l-Vaizin, s.384, her ikisinde de "müminlerin mevlası" yerine "müminlere daha evla" ifadesi geçmiştir; el-Emali, Şecerî c.1, s.42.

2-İlamu'l-Vera, c.1, s.262; el-İrşad, c.1, s.177, İmam Sadık'a (a.s) isnat etmeksizin. Ayrıca bkz: el-Gadir, c.1, s.270-283; Feyzu'l-Gadir, c.6, s.218.

فَقَالَ : هَلْ سَمِعْتَ لِعَلِيِّ رِضْوَانِ اللَّهِ عَلَيْهِ
مَنْقَبَةً ؟ قَالَ : نَعَمْ ، إِذَا حَدَّثْتُكَ فَسَلْ عَنْهَا
الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ وَقُرَيْشًا :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَامَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ
فَأَبْلَغَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! أَلَسْتُ
أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ قَالُوا : بَلَى -
قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - ثُمَّ قَالَ : أَدُنُّ يَا عَلِيُّ .
فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَدَيْهِ حَتَّى نَظَرْتُ
إِلَى بَيَاضِ آبَاطِهِمَا ؛ قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - .

قَالَ : فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُلْقَمَةَ : أَنْتَ سَمِعْتَ
هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ؟ قَالَ
أَبُو سَعِيدٍ : نَعَمْ ، وَأَشَارَ إِلَى أُذُنَيْهِ وَصَدْرِهِ ؛
قَالَ : سَمِعْتُهُ أُذْنَيَّ وَوَعَاهُ قَلْبِي .

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَرِيكٍ : فَقَدِمَ عَلَيْنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ عُلْقَمَةَ وَسَمِعُ بِنُ حُصَيْنٍ ، فَلَمَّا صَلَّيْنَا
الْهَجِيرَ ، قَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُلْقَمَةَ فَقَالَ : إِنِّي
أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَأَسْتَغْفِرُهُ مِنْ سَبِّ عَلِيٍّ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ
1- .

10/6-2

أَبُو هُرَيْرَةَ

805 . أنساب الأشراف عن أبي هريرة :

نَظَرْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِغَدِيرِ خُمٍ وَهُوَ
قَائِمٌ يَخْطُبُ ، وَعَلِيٌّ إِلَى جَنْبِهِ ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ
فَأَقَامَهُ وَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ² .

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 228 و 229 ؛ الأمالي
للطوسي : ص 247 ح 433 وراجع المناقب للكوفي : ج 2 ص 449
ح 937 .

2 . أنساب الأشراف : ج 2 ص 356 .

Abdullah b. Alkame: Ali (*Allah ondan razı olsun*) hakkında herhangi bir menkıbe duydunuz mu, diye sordu.

Ebu Said: Evet, dedi. Sana söyleyeceğim hadisi dinledikten sonra bunu Muhacir, Ensar ve Kureyş'ten de sor. Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum günü açık bir beyanla konuşma yaptı. Sonra "Ey insanlar! Ben müminlere kendi canlarından daha evla değil miyim?" diye sordu. "Evet" dediler. (Peygamber) bu sözü üç kez tekrarladıktan sonra "Yaklaş ey Ali!" dedi ve ardından elini tutarak yukarı kaldırdı. Öyle ki ben ikisinin de koltuk altı beyazlığını gördüm. Daha sonra üç kez "Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır!" dedi.

Abdullah b. Alkame: Sen bunu Resulullah'tan (s.a.a) duydun mu?

Ebu Said: Evet, dedi. Sonra eliyle kulaklarını ve göğsünü işaret ederek "Kulaklarım bunu işitti, kalbim de onu muhafaza etti!" dedi.

Abdullah b. Şerik der ki: Abdullah b. Alkame ile Sehm b. Husayn yanımıza gelmişlerdi. Öğlen namazını birlikte kıldık. Derken Abdullah b. Alkame ayağa kalkıp üç kez şöyle dedi: Ben Ali'ye küfrettiğim için Allah'a yöneliyor, O'ndan bağışlanma diliyorum!¹

10/6-2

Ebu Hureyre

805-Ensabu'l-Eşraf [Ebu Hureyre'den]: Gadir-i Hum gününde Resulullah'a (s.a.a) baktım; ayakta durmuş hutbe okuyordu. Ali de yanı başındaydı. Sonra onun elinden tutarak ayağa kaldırdı ve şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem bu da onun mevlasıdır.²

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.228-229; el-Emali, Şeyh Tusî, s.247, h.433. Ayrıca bkz: el-Menakıb, Kufi, c.2, s.449, h.937.

2-Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.356.

806 . المصنّف عن أبي يزيد الأودي عن أبيه : دَخَلَ أَبُو هُرَيْرَةَ الْمَسْجِدَ فَاجْتَمَعْنَا إِلَيْهِ ، فَقَامَ إِلَيْهِ شَابٌّ فَقَالَ : أَنْشُدْكَ بِاللهِ ! أَسَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ؟ فَقَالَ : نَعَمْ .

فَقَالَ الشَّابُّ : أَنَا مِنْكَ بَرِيءٌ ! أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ عَادَيْتَ مَنْ وَالَاهُ وَوَالَيْتَ مَنْ عَادَاهُ !

قَالَ : فَحَصَبَهُ النَّاسُ بِالْحَصَى¹ .

10/6-3

البراء بن عازب

807 . سنن ابن ماجة عن البراء بن عازب : أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ (صلى الله عليه وآله) فِي حَجَّتِهِ الَّتِي حَجَّ ، فَنَزَلَ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ ، فَأَمَرَ : الصَّلَاةَ جَامِعَةً ، فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ قَالُوا : بَلَى . قَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ ؟ قَالُوا : بَلَى .

قَالَ : فَهَذَا وَلِيٌّ مِنْ أَنَا مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، اللَّهُمَّ عَادِ مَنْ عَادَاهُ² .

1 . المصنّف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 499 ح 29 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 232 ح 8737 و ص 231 ح 8734 وليس فيهما «فقال الشاب . . .» ; المناقب للكوفي : ج 2 ص 394 ح 870 ، الأمالي للشجري : ج 1 ص 146 نحوه .

2 . سنن ابن ماجة : ج 1 ص 43 ح 116 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 610 ح 1042 وفيه «بالمؤمنين من أنفسهم» بدل «بكل مؤمن من نفسه» وزاد في آخره «فلقيه عمر فقال «هنيئاً لك يا بن أبي طالب ، أصبحت وأمست مولى كل

806-el-Musannef [Ebu Yezid el-Evdî'den, o da babasından]: Ebu Hureyre mescide geldi. Biz de etrafına toplandık. Bir genç ona dönerek dedi ki: Allah'ı şahit tutarak sana soruyorum; acaba Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol; ona düşman olana düşman ol!" dediğini duydun mu?

Ebu Hureyre "Evet" deyince genç, "O halde ben senden uzağım! Şahitlik ederim ki sen onu sevenlere düşmanlık ettin ve ona düşmanlık edenlerle dost oldun!" dedi. Bunun üzerine halk, gençi çakıl taşlarıyla taşıladı.¹

10/6-3

Berra b. Azib

807-Sünen-i İbn-i Mace [Berra b. Azib'den]: Haccı yerine getirdikten sonra Resulullah'la (s.a.a) birlikte dönüyorduk. Yolun bir bölümünde durdu ve topluca namaz kılınması için emir verdi. Daha sonra Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Ben müminlere kendi canlarından daha evla değil miyim?" diye sordu. "Evet" dediler. "Ben her mümine kendi canından daha evla değil miyim?" diye sordu. Yine "Evet" dediler.

Bunun üzerine "Bu Ali, benim mevlası olduğum herkesin velisidir; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.²

مؤمن ومؤمنة» ، أنساب الأشراف : ج 2 ص 356 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 222 كلاهما نحوه ، البداية والنهاية : ج 5 ص 209 .
1-el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.499, h.29; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.232, h.8737 ve s.231, h.8734, bu ikisinde "genç, "O halde ben senden uzağım!" bölümüne yer verilmemiştir; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.394, h.870; el-Emali, Şecerî, c.1, s.146.

2-Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.43, h.116; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.610, h.1042, bu kaynakta "Ben her mümine kendi canından daha evla değil miyim?" cümlesi yerine "Ben müminlere kendi canlarından daha evla değil miyim?" ifadesi yer almış ve son bölümünde "Ömer onunla görüştü ve şöyle dedi: Kutlu olsun sana ey Ebu Talib'in oğlu; sen, kadın-erkek her müminin mevlası oldun!" cüm-

808 . تاريخ دمشق عن البراء بن عازب
وزيد بن أرقم : كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ ، وَنَحْنُ نَرْفَعُ عُصْنَ الشَّجَرَةِ عَنْ رَأْسِهِ ، فَقَالَ : . . . أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ وَلِيِّي ، وَأَنَا وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ ، فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ¹ .

10/6-4

جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

809 . المصنّف عن جابر بن عبد الله :
 كُنَّا بِالْجُحْفَةِ بِغَدِيرِ خُمٍّ ، إِذَا خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ² .

810 . سير أعلام النبلاء عن عبد الله بن محمد بن عقال : كُنْتُ عِنْدَ جَابِرٍ فِي بَيْتِهِ ، وَعَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ، وَمُحَمَّدُ ابْنُ الْحَنْفِيَّةِ ، وَأَبُو جَعْفَرٍ ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ ، فَقَالَ : أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ إِلَّا حَدَّثْتَنِي مَا رَأَيْتَ وَمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ! فَقَالَ : كُنَّا بِالْجُحْفَةِ بِغَدِيرِ خُمٍّ ، وَثَمَّ نَاسٌ كَثِيرٌ مِنْ جُهَيْنَةَ وَمُزَيْنَةَ وَغِفَارٍ ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنْ خِباءٍ أَوْ

lesi ilave edilmiştir; *Ensabu'l-Eşraf*, c.2, s.356; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.222; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.209.

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 222 ح 8719 .

2 . المصنّف لابن أبي شيبه : ج 7 ص 495 ح 9 ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 406 ح 886 .

فُسْطَاطٌ ، فَأَشَارَ بِيَدِهِ ثَلَاثًا ، فَأَخَذَ بِيَدِ
عَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ
مَوْلَاهُ¹ .

808-Tarih-i Dimeşk [Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan]:
Gadir-i Hum gününde Peygamberle (s.a.a) birlikteydik. Ağaç
dalları başına değmesin diye onları yukarı kaldırıyorlardık. Derken
şöyle buyurdu:... Bilesiniz ki Allah benim velimdir ve ben her
müminin velisiyim. Ben kimin mevlası isem Ali de onun mev-
lasıdır.²

10/6-4

Cabir b. Abdullah

809-el-Musannef [Cabir b. Abdullah'tan]: Cuhfe'de Gadir-i
Hum civarındaydık. Resulullah (s.a.a) bize doğru geldi. Sonra
Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Ben kimin mevlası isem Ali de
onun mevlasıdır" dedi.³

810-Siyer-u Âlami'n-Nubela [Abdullah b. Muhammed b.
Akil'den]: Cabir'le birlikte, evinde oturuyorduk. Ali b. Hüseyin,
Muhammed b. Hanefiye ve Ebu Cafer de oradaydı. Derken Irak
ahalisinden biri çıkageldi. (Cabir'e hitaben) "Allah'ı şahit tutarak
(senden şunu istiyorum): Resulullah'tan (s.a.a) sadece gördüğünü
ve işittiğini bana söyle!" dedi.

Cabir: Biz Cuhfe'de, Gadir-i Hum'daydık. Cuheyne, Muzeyne
ve Gifar kabilelerinden de birçokları oradaydı. Sonra Resulullah

1 . سير أعلام النبلاء : ج 8 ص 334 ح 86 وذكر في آخره
«هذا حديث حسن عال جداً ، ومثله فمتواتر» ، البداية
والنهاية : ج 5 ص 213 نحوه ، كنز العمال : ج 13 ص 137 ح 36433
نقلا عن مسند البراز .

2-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.222, h.8719.

3-el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.495, h.9; el-Menakıb, Kufi, c.2,
s.406, h.886.

(s.a.a) bir perdenin ardından veya çadırdan çıkarak bize doğru geldi. Üç kez eliyle işaret etti ve ardından Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dedi.¹

811 . تاريخ دمشق عن جابر بن عبد الله : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) نَزَلَ بِحُجْمٍ ، فَتَنَحَّى النَّاسُ عَنْهُ ، وَنَزَلَ مَعَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، فَشَقَّ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) تَأْخُرُ النَّاسِ عَنْهُ ، فَأَمَرَ عَلَيْهِ لِيَجْمَعَهُمْ ، فَلَمَّا اجْتَمَعُوا قَامَ فِيهِمْ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ عَلَى ابْنِ أَبِي طَالِبٍ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنِّي قَدْ كَرِهْتُ تَخْلُفَكُمْ وَتَنْجِيَكُمْ عَنِّي ، حَتَّى خِيَلْ إِلَيَّ أَنَّهُ لَيْسَ مِن شَجَرَةٍ أَبْغَضَ إِلَيْكُمْ مِنْ شَجَرَةٍ تَلِينِي .

ثُمَّ قَالَ : لَكِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَنْزَلَهُ [اللَّهُ] مِنِّي بِمَنْزِلَتِي عِنْدَهُ ، فَرَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا أَنَا رَاضٍ عَنْهُ ! فَإِنَّهُ لَا يَخْتَارُ عَلَى قُرْبِي وَمَحَبَّتِي شَيْئاً .

ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

فَابْتَدَرَ النَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَبْكُونَ وَيَتَضَرَّعُونَ ، وَيَقُولُونَ : وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا تَنْحِينَا عَنْكَ إِلَّا كَرَاهِيَةً أَنْ نُثْقَلَ عَلَيْكَ ، فَنَعُودُ بِاللَّهِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ وَسَخَطِ رَسُولِهِ ، فَرَضِيَ عَنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عِنْدَ ذَلِكَ² .

10/6-5

1-Siyer-u Âlami'n-Nubela, c.8, s.334, h.86, hadisin son bölümünde "Bu iyi ve üstün bir hadistir; metni de mütevatirdir." ifadesi kullanılmıştır; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.213; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.137, h.36433, *Müsned-i Bezzar*'dan naklen.

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 227 و ص 226 ، المناقب لابن المغازلي : ص 25 ج 37 وراجع بحار الأنوار : ج 37 ص 133 .

جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

812 . المعجم الكبير عن جرير : شَهِدْنَا الْمَوْسِمَ فِي حِجَّةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَهِيَ حِجَّةُ الْوَدَاعِ ، فَبَلَّغْنَا مَكَاناً يُقَالُ لَهُ غَدِيرُ خُمٍّ ، فَنَادَى : الصَّلَاةَ جَامِعَةً ، فَاجْتَمَعْنَا - الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ - فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَسَطْنَا فَقَالَ :

أَيُّهَا النَّاسُ ! بِمَ تَشْهَدُونَ ؟

811-Tarih-i Dimeşk [Cabir b. Abdullah'tan]: Resulullah (s.a.a) Hum bölgesinde durunca Halk (aldırış etmeyip) ondan uzaklaştı. Ancak Ali b. Ebu Talib (a.s) onunla birlikte durdu. Halkın kendisinden uzaklaşması Peygamberi (s.a.a) rencide etmişti. Ali'ye (a.s) onları toplamasını emretti. Halk toplanınca da aralarına girip ayağa kalktı ve Ali b. Ebu Talib'e (a.s) dayanarak Allah'a hamd-ü senada bulundu. Ardından da şunları söyledi:

Ey insanlar! Doğrusu benden geride kalmanız ve uzaklaşmanızdan rahatsız oldum; öyle sandım ki eğer yanımda bir ağaç olsa, ondan dahi hoşlanmayacaktınız!

Ancak Allah, Ali b. Ebu Talib'in bana olan konumunu, benim O'na olan konumum gibi kıldı. Ben ondan nasıl razı olduysam, Allah da ondan öyle razı oldu; çünkü o, benim yakınlığıma ve sevgime hiçbir şeyi tercih etmez.

Sonra onun ellerini kaldırarak dedi ki: Allah'ım, ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!

İnsanlar kâh ağlayarak, kâh figan ederek kendilerini Resulullah'a (s.a.a) ulaştırmaya çalışıyor, "Ya Resulallah! Allah'a andolsun ki sana yük olmak istemediğimiz için senden uzak durduk; şu halde Allah ve Resulünün gazabından Allah'a sığınırız!" diyorlardı. Bunun üzerine Resulullah da (s.a.a) onlardan razı oldu.¹

¹-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.226 ve s.227, h.8726; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.25, h.37. Ayrıca bkz: Biharu'l-Envar, c.37, s.133.

10/6-5

Cerir b. Abdullah

812-el-Mucemu'l-Kebir [Cerir'den]: Hac mevsiminde Resulullah ile (s.a.a) birlikteydik. Veda Haccı'ydı. Gadir-i Hum denilen bir yere vardığımızda Peygamberin "Haydi cemaat namazına!" nidasıyla Muhacir ve Ensar olarak bir araya geldik. Sonra Resulullah (s.a.a) aramızdan ayağa kalkarak "Ey insanlar! Neye şahitlik ediyorsunuz?" diye sordu.

قَالُوا : نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ . قَالَ :
ثُمَّ مَه ؟ قَالُوا : وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ . قَالَ : فَمَنْ وَلِيُّكُمْ ؟ قَالُوا : اللَّهُ
وَرَسُولُهُ مَوْلَانَا . قَالَ : مَنْ وَلِيُّكُمْ ؟

ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى عَضُدٍ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)
فَأَقَامَهُ ، فَتَنَزَعَ عَضُدَهُ فَأَخَذَ بِذِرَاعِيهِ ،
فَقَالَ : مَنْ يَكُنِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مَوْلِيَاهُ فَإِنَّ هَذَا
مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ
عَادَاهُ ؛ اللَّهُمَّ مَنْ أَحَبَّهُ مِنَ النَّاسِ فَكُنْ لَهُ
حَبِيبًا ، وَمَنْ أَبْغَضَهُ فَكُنْ لَهُ مُبْغِضًا ؛
اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَجِدُ أَحَدًا أَسْتَوْدِعُهُ فِي الْأَرْضِ
بَعْدَ الْعَبْدَيْنِ الصَّالِحَيْنِ غَيْرَكَ ، فَاقْضِ فِيهِ
بِالْحُسْنَى¹ .

10/6-6

حُبْشِيُّ بْنُ جُنَادَةَ

813 . تاريخ دمشق عن حبشي بن

1 . المعجم الكبير: ج 2 ص 357 ح 2505 ، تاريخ
دمشق: ج 42 ص 236 ح 8743 ، كنز العمال: ج 13 ص 138 ح 36437
وفيه «غيره» بدل «غيرك» .

جنادة : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ
لِعَلِّي يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ
مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ
عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَأَعِنْ مَنْ
أَعَانَهُ¹ .

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 230 ح 8730 و ح 8731 ،
البداية والنهاية : ج 5 ص 213 عن حبش بن جنادة وليس
فيهما «وانصر من نصره وأعن من أعانه» ، المعجم
الكبير : ج 4 ص 17 ح 3514 ؛ بحار الأنوار : ج 37 ص 201
ح 85 .

Halk: Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik ederiz, dedi.

Resulullah (s.a.a): Sonra neye?

Halk: Muhammed'in O'nun kulu ve Resulü olduğuna.

Resulullah (s.a.a): Öyleyse sizin veliniz kimdir?

Halk: Allah ve Resulü mevlamızdır.

Bu cevabın ardından "(O halde) veliniz kimdir?" diye sordu ve elini Ali'nin (a.s) koluna vurarak onu ayağa kaldırdı. Sonra kolunu çekip iki dirseğinden tutarak şöyle buyurdu:

Allah ve Resulü kimin mevlasıysa bu da onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol. Allah'ım! İnsanlardan kim onu severse sen de onun sevgilisi ol ve kim ona düşman olursa sen de onun düşmanı ol. Allah'ım, doğrusu ben yeryüzünde iki salih kuldan sonra senden başka yerime birini bırakacak kimseyi bulamıyorum. O halde onun hakkında iyilikle hükmet!¹

10/6-6

Hubşi b. Cunade

813-Tarih-i Dimeşk [Hubşi b. Cunade'den]: Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum günü Ali (a.s) hakkında şöyle buyurduğunu işittim: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol; ona yardım edenin yardımcısı ol ve ona destek verenin desteği ol!²

1-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.2, s.357, h.2505; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.236, h.8743; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.138, h.36437.

2-*Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.230, h.8730; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.213, Habeşi b. Cunade'den, iki kaynakta da son cümle zikredilmemiştir; *el-Mucemu'l-Kebir*, c.4, s.17, h.3514; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.201, h.85.

10/6-7

حُذِيفَةُ بْنُ أَسِيدٍ

814 . المعجم الكبير عن حذيفة بن أسيد الغفاري : لَمَّا صَدَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ ، نَهَى أَصْحَابَهُ عَنْ شَجَرَاتٍ بِالْبَطْحَاءِ مُتَقَارِبَاتٍ أَنْ يَنْزِلُوا تَحْتَهُنَّ ، ثُمَّ بَعَثَ إِلَيْهِنَّ فَقَمَّ مَا تَحْتَهُنَّ مِنَ الشَّوْكِ ، وَعَمَدَ إِلَيْهِنَّ فَصَلَّى تَحْتَهُنَّ ، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنِّي قَدْ نَبَأَنِي اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ أَنَّهُ لَمْ يُعَمَّرْ نَبِيٌّ إِلَّا نِصْفَ عُمُرِ الَّذِي يَلِيهِ مِنْ قَبْلِهِ . وَإِنِّي لَا أَظُنُّ أَنِّي يَوْشِكُ أَنْ أُدْعَى فَأَجِيبَ ، وَإِنِّي مَسْئُولٌ ، وَإِنَّكُمْ مَسْئُولُونَ ، فَمَاذَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ ؟ قَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَجْهَدْتَ وَنَصَحْتَ ، فَجَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا !

فَقَالَ : أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَأَنَّ جَنَّتُهُ حَقٌّ وَنَارُهُ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ ، وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا ، وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ؟ قَالُوا : بَلَى نَشْهَدُ بِذَلِكَ . قَالَ : اللَّهُمَّ اشْهَد !

ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ اللَّهَ مَوْلَايَ ، وَأَنَا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَنَا أَوْلَى بِهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ، فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ — يَعْنِي عَلِيًّا — اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ

ع ا د ا ؤ .

10/6-7

Huzeyfe b. Useyd

814-el-Mucema'l-Kebir [Huzeyfe b. Useyd el-Gifarî'den]: Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan döndüğünde ashabına çölde bulunan sık ağaçların altına inmelerini yasakladı. Sonra da altlarındaki diken ve otları temizlemeleri için birilerini gönderdi. Ardından ağaçlara doğru yöneldi ve onların altında namaz kıldı. Namazın ardından ayağa kalarak şöyle buyurdu:

Ey insanlar! İşlerin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi ki, hiçbir peygamber, kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısından fazla yaşamamıştır. Ben de yakında çağrılacak ve Rabbimin davetine icabet edeceğimi sanıyorum. Ben sorumluyum, siz de sorumlusunuz. O halde siz ne düşünüyorsunuz?

Halk: Bizler senin tebliğ ettiğine, (bu yolda) çaba sarf ettiğine ve nasihatte bulunduğuna tanıklık ediyoruz; Allah sana en iyi mükâfatı versin, dedi.

Resulullah (s.a.a): Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennemnin hak olduğuna, ölümün ve ölümden sonra dirilişin hak olduğuna, kıyamet gününün geleceğinde hiçbir kuşku bulunmadığına ve Allah'ın kabirde olanları dirilteceğine şahadet ediyor musunuz?

Halk: Evet, buna şahadet ediyoruz!

Resulullah (s.a.a): Allah'ım şahit ol!

Sonra şöyle buyurdu: Ey insanlar! Şüphesiz ki Allah benim mevlamdır ve ben müminlerin mevlasıyım; ben onlara kendi canlarından daha evlayım. Öyleyse ben kimin mevlası isem bu da [Ali (a.s)] onun mevlasıdır. Allah'ım, onunla dost olana dost,

düşman olana düşman ol!

ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنِّي فَرَطُكُمْ ،
وَأَنْتُمْ وَارِدُونَ عَلَيَّ الْحَوْضَ ; حَوْضٌ أَعْرَضُ مَا
بَيْنَ بُصْرَى وَصَنْعَاءَ ، فِيهِ عَدَدُ النُّجُومِ
قِدْحَانُ مِنْ فِضَّةٍ ، وَإِنِّي سَائِلُكُمْ حِينَ تَرُدُونَ
عَلَيَّ عَنِ الثَّقَلَيْنِ¹ ، فَانظُرُوا كَيْفَ تَخْلِفُونِي
فِيهِمَا ! الثَّقَلُ الْأَكْبَرُ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ،
سَبَبُ طَرَفُهُ بِيَدِ اللَّهِ وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ ،
فَاسْتَمْسِكُوا بِهِ لَا تَضِلُّوا وَلَا تُبْذَلُوا ;
وَعِثْرَتِي أَهْلُ بَيْتِي ، فَإِنَّهُ نَبَأُنِي اللَّطِيفُ
الْخَبِيرُ أَنَّهُمَا لَنْ يَنْقُضِيَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ
الْحَوْضَ² .

815 . الخصال عن حذيفة بن أسيد : لَمَّا رَجَعَ
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنْ حِجَّةِ الْوِدَاعِ وَنَحْنُ
مَعَهُ ، أَقْبَلَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى الْجُحْفَةِ ،
فَأَمَرَ أَصْحَابَهُ بِالْأُزُولِ ، فَنَزَلَ الْقَوْمُ
مَنَازِلَهُمْ ، ثُمَّ نَوْدِيَ بِالصَّلَاةِ ، فَصَلَّى
بِأَصْحَابِهِ رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ إِلَيْهِمْ
فَقَالَ لَهُمْ :

إِنَّهُ قَدْ نَبَأُنِي اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ أَنِّي مَيِّتٌ

1 . سَمَّاهُمَا ثَقَلَيْنِ لِأَنَّ الْأَخْذَ بِهِمَا وَالْعَمَلَ بِهِمَا
ثَقِيلٌ . وَيُقَالُ لِكُلِّ خَطِيرٍ نَفِيسٍ : ثَقْلٌ ، فَسَمَّاهُمَا ثَقَلَيْنِ
إِعْظَامًا لِقَدْرِهِمَا ، وَتَفْخِيمًا لَشَأْنِهِمَا (النهاية : ج1
ص216) .

2 . المعجم الكبير : ج3 ص180 ح3052 و ص67 ح2683 ،
تاريخ دمشق : ج42 ص219 ح8714 ، البداية والنهاية : ج7
ص349 ، الفصول المهمة : ص40 وفيه إلى «عاداه» ; تفسير
العياشي : ج1 ص4 ح3 عن المفضل بن صالح عن بعض أصحابه
وراجع أسد الغابة : ج3 ص136 ح2729 .

وَأَنْتُمْ مَيِّتُونَ . وَكَأَنِّي قَدْ دُعِيتُ فَأَجَبْتُ ،
وَأَنِّي مَسْؤُولٌ عَمَّا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ ، وَعَمَّا
خَلَفْتُ فِيكُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَحُجَّتِهِ ، وَأَنْتُمْ
مَسْؤُولُونَ ، فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ لِرَبِّكُمْ ؟

Daha sonra şöyle buyurdu: Ey insanlar! Ben sizden önce gideceğim. Siz Kevser havuzunun yanında bana geleceksiniz. Bu havuzun genişliği Busra ile Sanâ arasından daha fazladır. Havuzu(n kenarın)da yıldızlar miktarınca gümüş kadehler vardır. Yanıma geldiğinizde ben sizden **Sakaleyn**'i¹ soracağım. O ikisi hakkında bana nasıl davranacağınıza bakın! Büyük emanet, bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu ise sizin elinizde bulunan Allah'ın kitabıdır. Ona sıkıca sarılın ki sapmayasınız ve değiştirmeyesiniz. (Küçük emanet ise) benim itretim, Ehlibeyt'imdir.

İşlerin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Allah, bu ikisinin havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmayacakları haberini verdi.²

815-el-Hisal [Huzeyfe b. Useyd'den]: Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan döndüğünde biz de onunla birlikteydik. Cuhfe'ye varıncaya dek yola devam etti. Sonra ashabına durmalarını emretti. Halk da bulundukları yerde durakladı. Daha sonra namaz çağrısı yapıldı. Ashabı ile iki rekât namaz kıldı. Sonra yüzünü onlara dönerek şöyle buyurdu:

İşlerin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Al-

1-Sakaleyn, iki ağır şey anlamına gelir. Bunları almak ve amel etmek ağır olduğu için bu isim verilmiştir. Çok önemli ve kıymetli olan her şeye bu isim verilir. Peygamber (s.a.a), Kurân ve Ehlibeyt'e, onların azamet ve değerine binaen bu ismi vermiştir. (*en-Nihaye*, c.1, s.216)

2-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.3, s.180, h.3052 ve s.67, h.2683; *Tarih-i Dimeshk*, c.42, s.219, h.8714; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.349; *el-Fusulu'l-Muhimme*, s.40 bu kaynakta "Ben sizden önce gideceğim..." bölümünü içeren son pasaja yer verilmemiştir; *Tefsir-i Ayyaşi*, c.1, s.4, h.3, Mufazzal b. Salih, bazı arkadaşlarından. Ayrıca bkz: *Usdu'l-Gabe*, c.3, s.136, No: 2729.

lah benim öleceğimi ve sizin de öleceğinizi haber verdi. Ben davet edildiğimi ve buna icabet edeceğimi hissediyorum. Ben size gönderdiğim şey ve aranızda bıraktığımı Allah'ın kitabı ve hücceti konusunda sorumluyum. Sizler de sorumlusunuz. Rabbinize ne diyeceksiniz?

ثُمَّ قَالَ لَهُمْ : أَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ ، وَأَنَّ النَّارَ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ ؟ فَقَالُوا : نَشْهَدُ بِذَلِكَ .

قَالَ : اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ عَلَيَّ مَا يَقُولُونَ ! اَلَا وَاِنِّيْ اُشْهِدُكُمْ اَنِّيْ اُشْهَدُ اَنَّ اللّٰهَ مَوْلَايَ ، وَاَنَا مَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ، وَاَنَا اُولَى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ ، فَهَلْ تُقِرُّوْنَ لِيْ بِذَلِكَ وَتَشْهَدُوْنَ لِيْ بِهِ ؟ فَقَالُوا : نَعَمْ نَشْهَدُ لَكَ بِذَلِكَ .

فَقَالَ : اَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَاِنَّ عَلِيَّآ مَوْلَاهُ ، وَهُوَ هَذَا . ثُمَّ اَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (عليه السلام) فَزَفَعَهَا مَعَ يَدِهِ حَتَّى بَدَتْ اَبَاطُهُمَا ، ثُمَّ قَالَ : اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَاَلَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَ رَّهٗ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ ، اَلَا وَاِنِّيْ فَرَطُكُمْ وَاَنْتُمْ وَاِرْدُوْنَ عَلَيَّ الْخَوْضَ ; حَوْضِيْ غَدَاً ، وَهُوَ حَوْضُ عَرَضُهُ مَا بَيْنَ بُصْرَى وَصَنْعَاءَ ، فِيْهِ اَقْدَاخُ مِنْ فِضَّةٍ غَدَدَ نُجُومِ السَّمَاءِ ، اَلَا وَاِنِّيْ سَائِلُكُمْ غَدَاً : مَاذَا صَنَعْتُمْ فَيَمَّا اُشْهَدُ اللّٰهَ بِهِ عَلَيْكُمْ فِيْ يَوْمِكُمْ هَذَا اِذَا وَرَدْتُمْ عَلَيَّ حَوْضِيْ ؟ وَمَاذَا صَنَعْتُمْ بِالثَّقَلَيْنِ مِنْ بَعْدِيْ ؟ فَاَنْظُرُوا كَيْفَ تَكُونُونَ خَلَفْتُمُونِيْ فِيْهِمَا حِيْنَ تَلْقَوْنِيْ !

قالوا : وما هذان الثقلان يا رسول الله ؟

قَالَ : اَمَّا الثَّقَلُ الْاَكْبَرُ فَكِتَابُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ ، سَبَبُ مَمْدُودٍ مِنَ اللّٰهِ وَمِيَّتِيْ فِيْ اَيْدِيْكُمْ ، طَرَفُهُ بِيَدِ اللّٰهِ ، وَالطَّرْفُ الْاٰخَرُ بِاَيْدِيْكُمْ ، فِيْهِ عِلْمُ مَا مَضٰى

وما بَقِيَ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ ; وَأَمَّا الثَّقَلُ
الْأَصْغَرُ فَهُوَ خَلِيفَةُ الْقُرْآنِ ، وَهُوَ عَلِيُّ بْنُ
أَبِي طَالِبٍ وَعَتَرَتُهُ . وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يَرْدَا عَلَى الْحَوْضِ¹ .

Ardından yine şöyle buyurdu: Allah'tan başka ilah olmadığına, benim Allah'ın size gönderilen elçisi olduğuma; cennet ve cehennem hak olduğuna ve ölümden sonra dirilmenin hak olduğuna şahitlik ediyor musunuz?

Halk "Bunlara şahitlik ediyoruz" deyince yine şöyle buyurdu: Allah'ım, söylediklerine sen şahit ol! Size karşı Allah'ı şahit tutarım ki Allah benim mevlamdır ve ben de her Müslüman'ın mevlasıyım. Ben müminlere kendi canlarından daha evlayım. Acaba benim için buna ikrarda bulunuyor ve şahitlik ediyor musunuz?

Halk "Evet, buna şahitlik ediyoruz" deyince şöyle buyurdu: Bilesiniz ki ben kimin mevlası isem hiç kuşkusuz Ali de onun mevlasıdır, öyledir de.

Daha sonra Ali'nin (a.s) elinden tutarak kendi eliyle birlikte havaya kaldırdı. Öyle ki her ikisinin de koltuklarının altı göründü. O sırada şöyle buyurdu: Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak. Bilesiniz ki ben sizden önce gideceğim, sizler de havuzun yanında bana geleceksiniz; yarınki havuzuma. Bu havuzun genişliği Busra ve Sanâ arası kadardır. Onda, gökteki yıldızların sayısınca gümüşten kadehler vardır. Yarın havuzumun yanında bana geldiğinizde size soracağım: O gün size karşı Allah'ı şahit tuttuğum şey hakkında ne yaptınız? Benden sonra **Sakaleyn**'e ne yaptınız? O halde benimle görüşeceğiniz vakit bu ikisi hakkında nasıl davrandığınıza dair bana ne cevap vereceğinize bakın!

"Ey Allah'ın Resulü, Sakaleyn (iki ağır emanet) nedir?" diye sorduklarında şöyle buyurdu: Büyük emanete gelince; o, Allah'ın kitabıdır; Allah'tan ve benden yana sizin elinize uzanan, bir ucu Allah'ın, diğer ucu da sizin elinizde bulunan bir iptir. Onda geçmişin ve kıya-

mete kadar olan geleceğin ilmi vardır. Küçük emanet ise Kurân'dan hiç ayrılmayan, onun daimî arkadaşı olan emanettir. Bu emanet, Ali b. Ebu Talib ve onun soyudur. Bu ikisi havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmaz.¹

10/6-8

زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ

816 . مسند ابن حنبل عن ميمون أبي عبد الله : قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ وَأَنَا أَسْمَعُ : نَزَّلَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِوَادٍ يُقَالُ لَهُ وَادِي خُمٍّ ، فَأَمَرَ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّاهَا بِهَجِيرٍ ، قَالَ : فَخَطَبَنَا ، وَظَلَّلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِثَوْبٍ عَلَى شَجَرَةٍ سَمُرَةٍ مِنَ الشَّمْسِ ، فَقَالَ : أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ ، أَوَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنِّي أُولَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ ؟ قَالُوا : بَلَى . قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَإِنَّ عَلِيًّا مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَوَالِ مَنْ وَالَاهُ² .

817 . المستدرک علی الصحیحین عن زید بن أرقم : خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى غَدِيرِ خُمٍّ ، فَأَمَرَ بِرُوحٍ فَكُسِخَ ، فِي يَوْمٍ مَا أَتَى عَلَيْنَا يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ حَرًّا مِنْهُ ! فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، وَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّهُ لَمْ يُبْعَثْ نَبِيٌّ قَطُّ إِلَّا مَا عَاشَ نِصْفَ مَا عَاشَ الَّذِي كَانَ قَبْلَهُ ، وَإِنِّي أُوشِكُ أَنْ أُدْعَى فَأَجِيبَ ، وَإِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ ؛ كِتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

1-el-Hisal, s.65, h.98.

2 . مسند ابن حنبل : ج 7 ص 86 ح 19344 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 597 ح 1017 ، المعجم الكبير : ج 5 ص 202 ح 5092 ، البداية والنهاية : ج 5 ص 212 و ج 7 ص 349 .

ثُمَّ قَامَ فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ : يَا
أَيُّهَا النَّاسُ ! مَنْ أُولَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟
قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ !
قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ¹ .

10/6-8

Zeyd b. Erkam

816-Müsned-i İbn-i Hanbel [Meymun Ebu Abdullah'tan]: Zeyd b. Erkam anlatıyor, ben de dinliyordum. (Şunları söylüyordu): Resulullah'la (s.a.a) Hum denilen bir vadiye indiğimizde namaz emrini verdi ve öğlen namazını kıldı. Güneşten koruması için semure ağacına asılan bir elbisenin gölgesinde durarak bize hutbe okudu.

Resulullah (s.a.a): Benim her mümine kendi canından daha evla olduğumu bilmez ve de şahitlik etmez misiniz?

Halk: Evet, (bilir ve de şahitlik ederiz).

Resulullah (s.a.a): Ben kimin mevlası isem hiç kuşkusuz Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona düşman olana düşman ol ve ona dost olana dost ol!²

817-el-Müstedrek ala's-Sahihayn [Zeyd b. Erkam'dan]: Resulullah'la (s.a.a) birlikte yola çıkıp Gadir-i Hum'a vardık. Ağaçların altının temizlenmesini emretti. O gün öyle bir sıcak vardı ki ondan daha şiddetli bir sıcak görmemiştik! Peygamber (s.a.a), Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: Ey insanlar! Gönderilmiş olan her peygamber, ancak kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısı kadar yaşamıştır. Kendimi çağırılmış ve icabet etmiş gibi hissediyorum. Aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki ondan sonra asla sapmazsınız.

1 . المستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 613 ح 6272 ، المعجم الكبير : ج 5 ص 171 ح 4986 ، كنز العمال : ج 13 ص 104 ح 36342 ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 440 ح 925 ، دعائم الإسلام : ج 1 ص 19 عن الإمام علي (عليه السلام) نحوه .

2-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.7, s.86, h.19344; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.597, h.1017; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.202, h.5092; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.212 ve c.7, s.349.

nız. (Bu şey) Allah'ın kitabı(dır).

Sonra öne çıkararak Ali'nin (a.s) elinden tuttu ve "Ey insanlar! Kim size kendi canlarınızdan daha evladır?" diye sordu. "Allah ve Resülü daha iyi bilir!" denilince "(O halde) ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dedi.¹

818 . خصائص أمير المؤمنين عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم : لَمَّا دَفَعَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ وَنَزَلَ غَدِيرَ خُمٍ ، أَمَرَ بِدَوْحَاتِ فَقُمِمْنَ ، ثُمَّ قَالَ : كَأَنِّي دُعِيتُ فَأَجَبْتُ ، وَإِنِّي تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ ، أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ ؛ كِتَابُ اللَّهِ وَعِترتي أَهْلُ بَيْتِي ، فَانظُرُوا كَيْفَ تَخْلُفُونِي فِيهِمَا ! فَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ .

ثُمَّ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ مَوْلَايَ ، وَأَنَا وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ .

ثُمَّ إِنَّهُ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ وَلِيِّهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

قَالَ أَبُو الطُّفَيْلِ : فَقُلْتُ لِزَيْدٍ : أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ؟

قَالَ : نَعَمْ ، وَإِنَّهُ مَا كَانَ فِي الدَّوْحَاتِ أَحَدٌ إِلَّا رَأَاهُ بِعَيْنِهِ وَسَمِعَهُ بِأُذُنِهِ² .

¹ *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.613, h.6272; *el-Mucemu'l-Kebir*, c.5, s.171, h.4986; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.104, h.36342; *el-Menakib*, Kufi, c.2, s.440, h.925; *Daaimu'l-Islam*, c.1, s.19, İmam Ali'den.

² . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص150 ح79 ، المستدرک علی الصحیحین : ج3 ص118 ح4576 وفيه إلى «عاداه» ، المعجم الكبير : ج5 ص166 ح4969 ، السنة لابن أبي عاصم : ص630 ح1555 ، أنساب الأشراف : ج2 ص357 ،

819 . المعجم الكبير عن زيد بن أرقم :
 نَزَلَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ الْجُحْفَةِ ، ثُمَّ
 أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ
 قَالَ : إِنِّي لَا أَجِدُ لِنَبِيِّ إِلَّا نِصْفَ عُمْرِ الَّذِي
 قَبْلَهُ ، وَإِنِّي أَوْشِكُ أَنْ أُدْعَى فَأُجِيبَ ، فَمَا
 أَنْتُمْ قَائِلُونَ ؟ قَالُوا : نَصَحْتَ .

البداية والنهاية : ج 5 ص 209 ، المناقب للخوارزمي :
 ص 154 ح 182 ، سلسلة الأحاديث الصحيحة : ج 4 ص 330 ح 1750 ،
 كنز العمال : ج 13 ص 104 ح 36340 ; كمال الدين : ص 234 ح 45 و
 ص 238 ح 55 ، المناقب للكوفي : ج 2 ص 435 ح 919 .

818-Hasais-u Emirilmüminin [Ebu Tufeyl'den, o da Zeyd b. Erkam'dan]: Peygamber (s.a.a) Veda Haccı'nı tamamlayıp yola koyuldu ve Gadir-i Hum'da durakladı. Birkaç büyük ağacın altının temizlenmesini emretti ve derhal altları süpürüldü. Ardından şöyle buyurdu:

Kendimi çağrılmış ve icabet etmiş gibi hissediyorum. Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum. Onların biri diğerinden daha büyüktür: Allah'ın kitabı ve soyum olan Ehlibeyt'im. Benden sonra onlara nasıl davranacağınıza bakın! Çünkü onlar, havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden asla ayrılmazlar.

Daha sonra "Allah benim mevlamdır ve ben her müminin velisiyim" dedi. Sonra da Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Ben kimin velisi isem bu da onun velisidir; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.

Ebu Tufeyl der ki: Zeyd'e "Sen bunu Resulullah'tan mı (s.a.a) duydun?" diye sorunca "Evet, ağaçların altında bulunan herkes bunu kendi gözleriyle gördü ve kendi kulaklarıyla işitti" dedi.¹

819-el-Mucemu'l-Kebir [Zeyd b. Erkam'dan]: Peygamber (s.a.a) Cuhfe'ye vardığı gün durakladı. Ardından halka dönerek Allah'a hamd-ü sena ettikten sonra şöyle buyurdu: Ben, kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısından fazla yaşayan bir peygamber tanımıyorum. Çağrıldığımı ve hakkın davetine icabet etmemin yakın olduğunu hissediyorum. Siz ne düşünüyorsunuz?

Halk: Nasihatte bulundun.

1-*Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.150, h.79; *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.118, h.4576, bu kaynakta "Ebu Tufeyl der ki..." bölümü yer almamıştır; *el-Mucemu'l-Kebir*, c.5, s.166, h.4969; *es-Sünne*, İbn-i Ebi Asım, s.630, h.1555; *Ensabu'l-Eşraf*, c.2, s.357; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.209; *el-Menakıb*, Harezmi, s.154, h.182; *Silsiletu'l-Ahadisi's-Sahih*, c.4, s.330, h.1750; *Kenzu'l-Ummal*, c.13, s.104, h.36340; *Kemalu'd-Din*, s.234, h.45 ve s.238, h.55; *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.435, h.919.

قَالَ : أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ،
وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ
وَالنَّارَ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْبَعَثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ ؟
قَالُوا : نَشْهَدُ .

قَالَ : فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَوَضَعَهُمَا عَلَى صَدْرِهِ ،
ثُمَّ قَالَ : وَأَنَا أَشْهَدُ مَعَكُمْ .

ثُمَّ قَالَ : أَلَا تَسْمَعُونَ ؟ قَالُوا : نَعَمْ .
قَالَ : فَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ ، وَأَنْتُمْ
وَارِدُونَ عَلَى الْحَوْضِ ، وَإِنَّ عَرْضَهُ أَبْعَدُ مَا
بَيْنَ صَنْعَاءَ وَبُصْرَى ، فِيهِ أَقْدَاخُ عَدَدَ
النُّجُومِ مِنْ فِضَّةٍ ، فَاَنْظُرُوا كَيْفَ تَخْلِفُونِي
فِي الثَّقَلَيْنِ !

فَنَادَى مُنَادٌ : وَمَا الثَّقَلَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟

قَالَ : كِتَابُ اللَّهِ ، طَرَفُ بَيْدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَطَرَفُ
بِأَيْدِيكُمْ ، فَاسْتَمْسِكُوا بِهِ لَا تَضِلُّوا ؛
وَالْآخِرُ عِتْرَتِي . وَإِنَّ اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ نَبَّأَنِي
أَنَّهُمَا لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ ،
وَسَأَلْتُ ذَلِكَ لَهُمَا رَبِّي . فَلَا تَقْدَمُوهُمَا
فَتَهْلِكُوا ، وَلَا تُقْصِرُوا عَنْهُمَا فَتَهْلِكُوا ،
وَلَا تُعْلِمُوهُمَا فَإِنَّهُمْ أَعْلَمُ مِنْكُمْ .

ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ
أُولَى بِهِ مِنْ نَفْسِي فَعَلِيٌّ وَلِيُّهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ
مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ¹ .

1 . المعجم الكبير : ج 5 ص 167 ح 4971 و ج 3 ص 66
ح 2681 وفيه من «إني فرطكم» إلى «أعلم منكم» ،

Resulullah (s.a.a): Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna; cennet ve cehennem hak olduğuna ve ölümden sonra dirilmenin hak olduğuna şهادet ediyor musunuz?

Halk: Şهادet ediyoruz.

Sonra ellerini kaldırıp göğsünün üzerine koydu ve "Ben de sizinle şهادet ediyorum" dedi.

Resulullah (s.a.a): Duyuyor musunuz?

Halk: Evet.

Resulullah (s.a.a): Ben sizden önce havuza varacağım. Sonra da siz havuzun yanında bana geleceksiniz. Genişliği Sanâ ile Busra arasından daha uzaktır. Bu havuzda yıldızlar sayısınca gümüşten kadehler vardır. Benden sonra Sakaleyn (iki ağır emanet) hakkında nasıl davranacağınıza bakın!

Biri "Ey Allah'ın Resülü! Sakaleyn nedir?" diye sorunca şöyle devam etti: Bir ucu Allah'ın, diğer ucu da sizin elinizde bulunan Allah'ın kitabıdır. Ona sıkıca sarılın ki sapmayasınız. Diğerisi ise benim itretim (Ehlibeyt'im)dir. İşlerin en ince ayrıntılarını bilen ve her şeyden haberdar olan Allah, bu ikisinin havuzun yanında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmayacakları haberini verdi. Ben de Rabbimden bunu o ikisi için istedim. O halde sakın onlardan öne geçmeyin, helak olursunuz; onlardan geri de kalmayın, yine helak olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye de kalkışmayın; zira onlar sizden daha iyi bilirler.

Daha sonra Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Ben kime öz canından daha evla isem Ali de onun velisidir; Allah'ım, ona dost olana dost

ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.¹

820 . فضائل الصحابة عن أبي ليلى الكندي :
 سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ يَقُولُ وَنَحْنُ نَنْتَظِرُ جِنَازَةً ،
 فَسَأَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقَالَ : أبا عامر ! أَسَمِعْتَ
 رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ لِعَلِيِّ :
 مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ .
 قَالَ أَبُو لَيْلَى : فَقُلْتُ لِزَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ : قَالَهَا
 رَسُولُ اللَّهِ (ص) ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَدْ قَالَهَا لَهُ أَرْبَعُ
 مَرَّاتٍ ² .

10/6-9

سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ

821 . تاريخ دمشق عن سعد بن أبي وقاص :
 شَهِدْتُ لَهُ [لِعَلِيِّ (عليه السلام)] أَرْبَعًا . . .
 الرَّابِعَةُ : يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ ; قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
 وآله) فَأَبْلَغَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! أَلَسْتُ
 أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ -
 قَالُوا : بَلَى . قَالَ : أَدُنْ يَا عَلِيُّ . فَرَفَعَ يَدَهُ
 وَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَدَهُ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى
 بَيَاضِ إِبْطِيهِ ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ -

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.167, h.4971 ve c.3, s.66, h.2681, "Ben sizden önce havuza varacağım..." ibaresinden "onlar sizden daha iyi bilirler" ibaresine kadar olan bölüm yer almıştır; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.274; el-Fusulu'l-Muhimme, s.39; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.375, h.849.

2 . فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 613 ح 1048 وراجع ص 586 ح 992 ومسنند ابن حنبل : ج 7 ص 78 ح 19299 وخصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 155 ح 84 والمستدرک علی الصحیحین : ج 3 ص 118 ح 4577 والمعجم الكبير : ج 5 ص 194 ح 5065 و ص 195 ح 5070 و ص 212 ح 5128 وتاريخ دمشق : ج 42 ص 216 ح 8702 و ص 217 ح 8706 والمصنف لابن أبي شيبة : ج 7 ص 499 ح 29 والمناقب لابن المغازلي : ص 18 ح 23 و ص 24 ح 34 والأمالی للشجري : ج 1 ص 145 والمناقب للكوفي : ج 2 ص 400 ح 877 .

حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ -¹ .
822 . خصائص أمير المؤمنين عن سعد : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بِطَرِيقِ مَكَّةَ وَهُوَ مُتَوَجِّهُ إِلَيْهَا ، فَلَمَّا بَلَغَ غَدِيرَ خُمٍ وَقَفَ النَّاسُ ، ثُمَّ رَدَّ مَنْ مَضَى ، وَلَجَّعَهُ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ ، فَلَمَّا اجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! هَلْ بَلَّغْتُ ؟ قَالُوا : نَعَمْ . قَالَ : اللَّهُمَّ اشْهَدْ ! - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَقُولُهَا - .

820-Fazailu's-Sahabe [Ebu Leyla el-Kindî'den]: Cenaze beklediğimiz bir sırada kalabalığın arasından birinin Zeyd b. Erkam'a "Ey Ebu Amr! Acaba Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum gününde, Ali hakkında "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dediğini duydun mu?" diye sorduğunu duydum. Zeyd "Evet" diye cevap verdi.

Ebu Leyla der ki: Bunun üzerine ben de Zeyd b. Erkam'a "Bunu Resulullah mı (s.a.a) dedi?" diye sorunca "Evet, bunu onun hakkında dört kez tekrar etti!" dedi.²

10/6-9

Sâd b. Ebi Vakkas

821-Tarih-i Dimeşk [Sâd b. Ebi Vakkas'tan]: Ali (a.s) hakkında dört şeye şahitlik ederim... Dördüncüsüne gelince; Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum günü ayağa kalkarak duyuruda bulundu. Sonra üç kez "Ey insanlar, ben müminlere kendi nefislerinden daha evla değil miyim?" diye sordu. "Evet" dediklerinde "Ey Ali, yaklaş!" dedi. Sonra onun elini kendi eliyle birlikte yukarı kaldırdı. Öyle ki ben koltuk altlarının

1 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 117 ، كفاية الطالب : ص 286 ؛
 بشارة المصطفى : ص 205 ، الخصال : ص 311 ح 87 نحوه وراجع المصنف
 لابن أبي شيبة : ج 7 ص 496 ح 10 .

2-Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.613, h.1048. Ayrıca bkz: Aynı kaynak, s.586, h.992; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.7, s.78, h.19299; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.155, h.84; el-Müstedrek ala's-Sahihayn, c.3, s.118, h.4577; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.194, h.5065; s.195, h.5070 ve s.212 h.5128; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.216, h.8702 ve s.217, h.8706; el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.499, h.29; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.18, h.23 ve s.24, h.34; el-Emali, Şecerî, c.1, s.145; el-Menakıb, Kufî, c.2, s.400, h.877.

beyazlığını gördüm. Sonra da üç kez şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.¹

822-Hasais-u Emirilmüminin [Sâd'dan]: Resulullah ile (s.a.a) birlikte Mekke yolunda idik. Medine'ye doğru hareket ediyordu. Gadir-i Hum'a vardığında halkı durdurdu. Önde olanları geri çevirdi. Geride kalanlar da ona ulaştı. İnsanlar etrafında toplanınca "Ey insanlar, ben tebliğ ettim mi?" diye sordu. "Evet" dediklerinde üç kez "Allah'ım, Sen şahit ol!" dedi.

ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! مَنْ وَلِيُّكُمْ ؟ قَالُوا :
اللَّهُ وَرَسُولُهُ - ثَلَاثًا - .
ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ فَأَقَامَهُ ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ كَانَ
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلِيَّهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ
وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ² .

10/6-10

عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ

823 . شرح الأخبار عن عبد الله بن عمر : شَهِدْتُ
مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ الْغَدِيرِ ، فَأَمَرَ
بِشَجَرَاتِ هُنَالِكَ فَكُسِخَ مَا تَحْتَهُنَّ ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ :
أَيُّهَا النَّاسُ ! أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ
أَنْفُسِهِمْ ؟ فَأَجَبْنَاهُ كُلُّنَا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ .
فَأَخَذَ يَدَهُ فَوَضَعَهَا عَلَى يَدِ عَلِيٍّ بْنِ
أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) ، ثُمَّ رَفَعَهَا حَتَّى رَأَيْنَا بَيَاضَ
إِبْطِيهِمَا ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ
مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ،
وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ³ .

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.117; Kifayetu't-Talib, s.286; Beşaretu'l-Mustafa, s.205; el-Hisal, s.311, h.87. Ayrıca bkz: el-Musannef, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.496, h.10.

2 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص177 ج96 ، تاريخ دمشق : ج42 ص223 ح8720 ، فرائد السمطين : ج1 ص70 ح37 ; المناقب للكوفي : ج1 ص444 ح344 .

3 . شرح الأخبار : ج1 ص101 ح24 وراجع تاريخ دمشق : ج42 ص236 .

10/7

ذِكْرِيَاتُ الْإِمَامِ

824 . الإمام عليّ (عليه السلام) : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) إِلَى حِجَّةِ الْوَدَاعِ ، ثُمَّ صَارَ إِلَى غَدِيرِ خُمٍّ ، فَأَمَرَ فَأَصْلَحَ لَهُ شِبْهُ الْمِنْبَرِ ، ثُمَّ عَلَاهُ وَأَخَذَ بِعِصْمَتِي حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطِيهِ ، رَافِعاً صَوْتَهُ قَائِلاً فِي مَحْفَلِهِ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

Daha sonra "Ey insanlar! Sizin veliniz kimdir?" diye sordu. "Allah ve Resulüdür" denildi ve bu, üç kez tekrarlandı.

Sonra da Ali'nin elinden tutarak onu ayağa kaldırdı ve şöyle buyurdu: Allah ve Resulü kimin velisiyse bu da onun velisidir. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!¹

10/6-10

Abdullah b. Ömer

823-Şerhu'l-Ahbar [Abdullah b. Ömer'den]: Gadir gününde Resulullah ile (s.a.a) birlikteydim. Oradaki ağaçların altının temizlenmesini emretti. Sonra "Ey insanlar! Ben müminlere kendi nefislerinden daha evla değil miyim?" diye sordu. Hep birlikte "Evet, ey Allah'ın Resulü!" diye cevap verdik.

Ardından elini Ali b. Ebu Talib'in elinin üzerine bıraktı. Sonra da onu kaldırdı. Öyle ki her ikisinin koltuk altlarının beyazlığını gördük. Derken şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak!²

1-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.177, h.96; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.223, h.8720; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.70, h.37; el-Menakıb, Kufi, c.1, s.444, h.244.

2-Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.101, h.24. Ayrıca bkz: Tarih-i Dimeşk, c.42, s.236.

10/7

İMAM ALİ'NİN ANILARI

824-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a) Veda Haccı için (Medine'-den) çıktı. Sonra Gadir-i Hum'a vardığında kendisi için minber benzeri bir şey yapılmasını emretti. Sonra da onun üzerine çıkarak kolumdan tutup yukarı kaldırdı. Öyle kaldırdı ki koltuğunun altındaki beyazlık göründü. Bu toplantıda sesini yükselterek "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.

فَكَانَتْ عَلَى وِلَايَتِي وَِلَايَةُ اللَّهِ ، وَعَلَى عِدَاوَتِي عِدَاوَةُ اللَّهِ .

وَأَنْزَلَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلٍّ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)¹ .

فَكَانَتْ وِلَايَتِي كَمَالَ الدِّينِ ، وَرِضَى الرَّبِّ جَلَّ ذِكْرُهُ² .

825 . عنه (عليه السلام) : عَمَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ بِعِمَامَةِ سَدْلِهَا خَلْفِي ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ أَمَدَّنِي يَوْمَ بَدْرٍ وَخُنَيْنٍ بِمَلَائِكَةِ يَعْتَمُونَ هَذِهِ الْعِمَّةَ³ .

10/8

أَيَّاتُ حَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ

- 1 . المائدة : 3 .
- 2 . الكافي : ج 8 ص 27 ح 4 عن جابر بن يزيد عن الإمام الباقر (عليه السلام) .
- 3 . السنن الكبرى : ج 10 ص 24 ح 19736 ، مسند الطيالسي : ج 23 ص 154 ، فرائد السمطين : ج 1 ص 76 ح 43 و ص 75 ح 41 وفيه ذيله ، الفصول المهمة : ص 41 وفيه «فسدل يمرقها على منكبي» بدل «سدلها خلفي» ، كنز العمال : ج 15 ص 482 ح 41909 ؛ المناقب للكوفي : ج 2 ص 42 ح 529 كلها عن أبي راشد ، شرح الأخبار : ج 1 ص 321 ح 288 .

826 . المناقب للخوارزمي عن أبي سعيد الخدري : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) ، يَوْمَ دَعَا النَّاسَ إِلَى غَدِيرِ حُمٍّ ، أَمَرَ بِمَا كَانَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ مِنَ الشُّوكِ فَقُمَّ ، وَذَلِكَ يَوْمُ الْخَمِيسِ ، ثُمَّ دَعَا النَّاسَ إِلَى عَلِيٍّ ، فَأَخَذَ بِضَبْعِهِ فَرَفَعَهَا حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَى بَيَاضِ إِبْطِهِ ، ثُمَّ لَمْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى نَزَلَتْ : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى إِكْمَالِ الدِّينِ ، وَإِتْمَامِ النِّعْمَةِ ، وَرِضَى الرَّبِّ بِرِسَالَتِي ، وَالْوَلَايَةِ لِعَلِيٍّ !

Benim velayetimle Allah'ın velayeti, bana düşmanlıkla da Allah'a düşmanlık kesinlik kazandı.

Yüce Allah o gün: "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim*"¹ ayetini indirdi. Böylece benim velayetim, dinin kemaline ve zikri yüce Allah'ın rızasına vesile oldu.²

825-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum gününde bana imame taktı ve bir ucunu arkamdan sarkıttı. Sonra da şöyle buyurdu: Allah Bedir ve Huneyn gününde bana bu şekilde imamları olan meleklerle yardım etti.³

10/8

HASSAN B. SABİT'İN ŞİİRLERİ

826-el-Menakıb, Harezmi [Ebu Said el-Hudri'den]: Peygam-

1-Maide, 3.

2-el-Kafi, c.8, s.27, h.4, Cabir b. Yezid vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s).

3-es-Sunenu'l-Kubra, c.1, s.24, h.19736; Müsned-i Tayalisi, s.23, h.154; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.76, h.43 ve s.75, h.41; el-Fusulu'l-Muhimme, s.41; Kenzu'l-Ummal, c.15, s.482, h.41909; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.42, h.529, tamamı Ebu Raşid'den; Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.321, h.288.

ber (s.a.a) halkı Gadir-i Hum'a çağırdığı gün ağacın altındaki ot-
ların ve dikenlerin temizlenmesini emretti. O gün, günlerden
Perşembe'ydi. Halkı Ali'ye davet etti. Kolundan tutarak elini kal-
dırdı. Öyle ki insanlar koltuğunun altındaki beyazlığı gördü. O
ikisi henüz (yerlerinden) ayrılmamışlardı ki *"Bugün sizin için di-
ninizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım ve sizin için
din olarak İslam'ı beğendim"* ayeti nazil oldu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) "Dinini kemale erdiren, ni-
metini tamamlayan, benim risaletime ve Ali'nin velayetine razı
olan Allah her türlü vasıftan yücedir!" dedi.

ثُمَّ قَالَ : اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ
عَادَاهُ ، وَاَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاَخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ .

فَقَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ : اِيْذَنْ لِي يَا رَسُوْلَ اللهِ اَنْ
اَقُوْلَ اَبِيَّاتًا . قَالَ : قُلْ بِبَرَكََةِ اللهِ تَعَالٰى .

فَقَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ : يَا مَعْشَرَ مَشِيْخَةِ قُرَيْشِ !
اسْمَعُوْا شَهَادَةَ رَسُوْلِ اللهِ (صلى الله عليه وآله) ، ثُمَّ
قَالَ :

يُنَادِيهِمْ يَوْمَ الْغَدِيرِ نَبِيُّهُمْ
بِخُمْ وَأَسْمِعِ بِالرَّسُوْلِ مُنَادِيًا
بِأَنِّي مَوْلَاكُمْ نَعَمْ وَنَبِيُّكُمْ
فَقَالُوا وَلَمْ يُبْدُوا هُنَاكَ التَّعَامِيَا
إِلَهُكَ مَوْلَانَا وَأَنْتَ وَلِيُّنَا
وَلَا تَجِدُنَا فِي الْخَلْقِ لِلْأَمْرِ عَاصِيَا
فَقَالَ لَهُ قُمْ يَا عَلِيُّ فَإِنِّي
رَضِيْتُكَ مِنْ بَعْدِي إِمَامًا وَهَادِيًا¹

1 . المناقب للخوارزمي : ص135 ح152 ، مقتل الحسين
للخوارزمي : ج1 ص47 ، فرائد السمطين : ج1 ص73 ح39 و ص
74 ح40 ، النور المشتعل : ص56 ح4 ؛ المناقب للكوفي :
ج1 ص362 ح291 و ص118 ح66 ، المسترشد : ص468 ح159 و 160

827 . الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ : لَمَّا كَانَ يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مُنَادِيًا ، فَنَادَى : الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ ، فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ (عليه السلام) وَقَالَ : اللَّهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

فَقَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَقُولُ فِي عَلِيٍّ شِعْرًا ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : إِفْعَلْ . فَقَالَ :

Sonra şöyle buyurdu: Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak!

Hassan b. Sabit dedi ki: Ey Allah'ın Resulü! Bana izin verirseniz birkaç beyit okumak istiyorum!

Resulullah (s.a.a) "Yüce Allah'ın bereketi ile oku" deyince Hassan b. Sabit "Ey Kureyş'in büyükleri! Resulullah'ın şahitliğini işitin" dedi ve şu şiiri okudu:

*Gadir-i Hûm gününde seslendi nebileri
Kulak ver, dinle hele, ne diyor Resulleri?
Mevlanız değil miyim, hem de Peygamberiniz
Dediler ki: Elbette, bunda yok hiç şüphemiz
Îlâhın mevlâmızdır, sen de bizim nebimiz
Bu emre karşı gelen hiç bulunmaz şüphesiz
İşte o an seslendi: Kalk ayağa ya Ali!
Benden sonra sensin tek, hem imam hem de hâdi¹*

وفي الخمسة الأخيرة «يقول : فمن مولاكم ووليكم» بدل «بأني مولاكم نعم ونبيكم» ، الطرائف : ص146 ح221 وفيه وفي مقتل الحسين للخوارزمي «أ لست أنا مولاكم ووليكم» بدل «بأني مولاكم نعم ونبيكم» وراجع كتاب سليم بن قيس : ج2 ص828 ح39 .

1-el-Menakıb, Harezmi, s.135, h.152; Maktelu'l-Hüseyn, Harezmi, c.1, s.47; Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.73, h.39 ve s.74, h.40; en-Nuru'l-Muştaal,

827-el-Emali, Şeyh Saduk [Ebu Said'den]: Gadir-i Hum günü gelip çatığında Resulullah (s.a.a), bir münadiye namazın topluca kılınacağını duyurmasını emretti. Sonra Ali'nin (a.s) elinden tutarak "Allah'ım, ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.

Hassan b. Sabit dedi ki: Ey Allah'ın Resülü! Ali hakkında bir şiir okuyayım mı?

Resulullah (s.a.a) "Oku" deyince şu şiiri okudu:

يُنَادِيهِمْ يَوْمَ الْغَدِيرِ نَبِيُّهُمْ بِخُمْ
وَأَكْرَمَ بِالنَّبِيِّ مُنَادِيًا
يَقُولُ فَمَنْ مَوْلَاكُمْ وَوَلِيُّكُمْ فَقَالُوا
وَلَمْ يُبَدُوا هُنَاكَ التَّعَادِيَا
إِلَهُكَ مَوْلَانَا وَأَنْتَ وَلِيُّنَا وَلَنْ تَجِدَنَّ
مِنَّا لَكَ الْيَوْمَ عَاصِيًا
فَقَالَ لَهُ قُمْ يَا عَلِيُّ فَإِنِّي رَضِيْتُكَ
مِنْ بَعْدِي إِمَامًا وَهَادِيًا¹

828 . تذكرة الخوامص : قَدْ أَكْثَرْتَ الشَّعْرَاءُ
فِي يَوْمِ غَدِيرِ خُمْ ، فَقَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ :

يُنَادِيهِمْ يَوْمَ الْغَدِيرِ نَبِيُّهُمْ بِخُمْ
فَأَسْمَعَ بِالرَّسُولِ مُنَادِيًا
وَقَالَ فَمَنْ مَوْلَاكُمْ وَوَلِيُّكُمْ فَقَالُوا
وَلَمْ يُبَدُوا هُنَاكَ التَّعَامِيَا
إِلَهُكَ مَوْلَانَا وَأَنْتَ وَلِيُّنَا
وَمَا لَكَ مِنَّا فِي الْوَلَايَةِ عَاصِيًا

s.56, h.4; *el-Menakıb*, Kufi, c.1, s.362, h.291 ve s.118, h.66; *el-Musterşed*, s.468, h.159-160; *et-Taraif*, s.146, h.221. Ayrıca bkz: *Kitab-u Suleym b. Kays*, c.2, s.828, h.39.

1 . الأُمَالِي لِلصَّدُوق : ص 670 ح 898 ، روضة الواعظين : ص 116 .

فَقَالَ لَهُ قُمْ يَا عَلِيُّ فَإِنِّي
رَضِيْتُكَ مِنْ بَعْدِي إِمَاماً وَهَادِياً
فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ
فَكُونُوا لَهُ أَنْصَارَ صِدْقٍ مَوَالِيَا
هُنَاكَ دَعَا اللَّهُمَّ وَالِ وَلِيِّهُ
وَكُنْ لِلَّذِي عَادَى عَلِيّاً مُعَادِياً

وَيُرَوَّى أَنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) لَمَّا سَمِعَهُ
يُنْشِدُ هَذِهِ الْأَبْيَاتَ قَالَ لَهُ : يَا حَسَّانُ ، لَا
تَزَالُ مُؤَيِّداً بِرُوحِ الْقُدُسِ مَا نَصَرْتَنَا أَوْ نَافَحْتِ
عَنَّا بِلِسَانِكَ¹ .

Gadîr-i Hûm gününde seslendi nebileri
Önemse, dinle hele, ne diyor Resulleri?
"Mevlânız kimdir?" diyor ve de "Kimdir Veliniz?"
Haykırdılar birlikte, duramadılar sessiz:
Îlâhın mevlâmızdır, sen de bizim velimiz
İsyân eden birini bulamazsın şüphesiz
İşte o an seslendi: Kalk ayağa ya Ali!
Benden sonra sensin tek, hem imam hem de hâdi²

828-Tezkiretu'l-Havas: Gadir-i Hum günü hakkında şiir okuyan
şairler oldukça fazladır. Hassan b. Sabit de şöyle bir şiir okumuştı:

Gadir-i Hûm gününde seslendi nebileri
Kulak ver, dinle hele, ne diyor Resulleri?

1 . تذكرة الخواص : ص33 ; خصائص الأئمة (عليهم السلام) : ص42 ، الفصول المختارة : ص290 ، الإرشاد : ج1 ص177 ، إعلام الوری : ج1 ص262 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج3 ص27 وفي الثلاثة الأخيرة الأبيات فقط ، جامع الأخبار : ص49 ح53 عن الإمام الصادق (عليه السلام) نحوه وراجع نفاتح الأزهار : ج8 ص291 – 309 .

2-el-Emali, Şeyh Saduk, s.670, h.898; Ravzatu'l-Vaizin, s.116.

"Mevlânız kimdir?" dedi ve de "Kimdir Veliniz?"

Dediler ki: Elbette, bunda yok hiç şüphemiz

İlâhın mevlâmızdır, sen de bizim nebimiz

Velayet karşıtını bulamazsın şüphesiz

İşte o an seslendi: Kalk ayağa ya Ali!

Benden sonra sensin tek, hem imam hem de hâdi

Ben kime Mevlâ isem, bu da velisi onun

Sevin onu gönülden, sıdk ile ona uyun

Sonra dedi: Allah'ım, sev Ali'yi seveni

Düşman edin ya Rabbi, düşmanı kesileni!

Rivayet edilir ki: Peygamber (s.a.a), Hassan'ın bu beyitleri okuduğunu işitince ona hitaben şöyle buyurdu: Ey Hassan! Sen bize yardım ettiğin ve dilinle bizi savunduğun sürece daima Ruhul-Kudüs tarafından teyit edilmiş olacaksın.¹

10/9

سؤال عَذَابٍ وَاقِعٍ

(وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ
الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ
السَّمَاءِ أَوْ اثْبِتْنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ)² .
(سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ
دَافِعٌ)³ .

829 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَنَا الَّذِي
نَزَلَ عَلَى أَعْدَائِي : (سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ
لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ) ; بِمَعْنَى مَنْ أَنْكَرَ

1-Tezkiretu'l-Havas, s.33; Hasaisu'l-Eimme (a.s), s.42; el-Fusulu'l-Muhtare, s.290; el-İrşad, c.1, s.177; İlamu'l-Vera, c.1, s.262; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.3, s.27, son üçünde sadece şiire yer verilmiştir; Camiu'l-Ahbar, s.49, h.53, İmam Sadık'tan (a.s). Ayrıca bkz: Nefehatu'l-Ezhar, c.8, s.291-309.

2 . الأنفال : 32 .

3 . المعارج : 1 و 2 .

وَلَايَتِي ، وَهُوَ النُّعْمَانُ بْنُ الْحَارِثِ الْيَهُودِيُّ ،
لَعَنَهُ اللَّهُ تَعَالَى !¹

830 . الإمام الباقر عن الإمام زين العابدين (عليهما السلام) : لَمَّا نَصَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) عَلِيًّا يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ فَقَالَ : «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيَّ مَوْلَاهُ» طَارَ ذَلِكَ فِي الْيَلَدِ ، فَقَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ النُّعْمَانُ بْنُ الْحَارِثِ الْفِهْرِيُّ ، فَقَالَ : أَمَرْتَنَا عَنِ اللَّهِ أَنْ نَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، وَأَمَرْتَنَا بِالْجِهَادِ وَالْحَجِّ وَالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ ، فَقِيلَ لَهَا مِنْكَ ، ثُمَّ لَمْ تَرْضَ حَتَّى نَصَبْتَ هَذَا الْغُلَامَ فَقُلْتَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ ! فَهَذَا شَيْءٌ مِنْكَ أَوْ أَمْرٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ؟ !

قَالَ : أَمْرٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ .

قَالَ : اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنَّ هَذَا مِنْ اللَّهِ ؟

10/9

AZAP İSTEMİ

"Hani Allah'ım demişlerdi, bu, senin katındansa ve gerçekse, başımıza gökten taş yağdır yahut da bize elemli bir azap ver!"²

"İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı. Öyle bir azap ki kâfirlerin başından onu defedecek yoktur!"³

829-İmam Ali (a.s): Ben, düşmanları hakkında "İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı. Öyle bir azap ki kâfirlerin başından onu defedecek yoktur!" ayetinin indiği kimseyim. (Ayette sözü edilen kâfir) benim velayetimi inkâr eden kimsedir. Bu kimse, Numan b. Haris el-Yahudî'dir. Allah ona lanet etsin!⁴

1 . الفضائل لابن شاذان : ص73 .

2-Enfal, 32.

3-Maaric, 1-2.

4-el-Fazail, İbn-i Şâzan, s.73.

830-İmam Bakır (a.s) [İmam Zeynelabidin'den (a.s)]: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum günü Ali'yi (a.s) atadığında onun "Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır!" sözü çeşitli şehirlerde dilden dile dolaştı. Haris b. Numan el-Fihrî de bu sözü duyanlar arasındaydı. Bir ara Peygamberin (s.a.a) yanına gelerek: Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmemizi emrettin, kabul ettik. Bize cihadı, haccı, namazı, zekâtı ve orucu emrettin, bunları da senden kabul ettik. Ancak bunlarla yetinmeyip şimdi de bu genci (yerine) atayarak diyorsun ki "Ben kimin mevlâsı isem, bu da onun mevlâsıdır!" Bu söz senden çıkan bir şey mi, yoksa Allah'tan gelen bir emir mi?!

Resulullah (s.a.a): Allah'tan gelen bir emirdir.

Numan: Kendisinden başka ilah olmayan Allah aşkına, gerçekten de bu, Allah'tan mı?

قَالَ : اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنَّ هَذَا مِنْ اللَّهِ .
 قَالَ : فَوَلَّى النُّعْمَانُ وَهُوَ يَقُولُ : اَللّٰهُمَّ اِنْ
 كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا
 حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ اَوْ اِثْنَا بَعْدَابِ اَلَيْم !
 فَرَمَاهُ اللَّهُ بِحَجَرٍ عَلَى رَأْسِهِ فَقَتَلَهُ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ
 تَعَالَى : (سَأَلَ سَائِلٌ)¹ .

831 . **تأويل الآيات الظاهرة عن حسين بن محمد :** سَأَلْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : (سَأَلَ سَائِلٌ) فِيمَنْ نَزَلَتْ ؟

1 . شواهد التنزيل : ج 2 ص 381 ح 1030 عن سفيان بن عيينة عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، فرائد السمطين : ج 1 ص 82 ح 53 وفيه «الحرث بن النعمان الفهري» ؛ مجمع البيان : ج 10 ص 530 كلاهما عن سفيان بن عيينة عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم السلام) نحوه وراجع شواهد التنزيل : ج 2 ص 382 - 385 وعيون المعجزات : ص 22 .

فَقَالَ : يَا بَنَ أَخِي ، لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ شَيْءٍ
مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَحَدٌ قَبْلَكَ ، لَقَدْ سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ
مُحَمَّدٍ (عليهما السلام) عَنْ مِثْلِ الَّذِي سَأَلْتَنِي فَقَالَ :
أَخْبَرَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ ابْنِ
عَبَّاسٍ قَالَ :

لَمَّا كَانَ يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) خَطِيباً ، فَأَوْجَزَ فِي خُطْبَتِهِ ، ثُمَّ دَعَا عَلِيَّ
بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) فَأَخَذَ بِضَبْعِيهِ ، ثُمَّ
رَفَعَ بِيَدِهِ حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ ، وَقَالَ
لِلنَّاسِ : أَلَمْ أَبْلِغْكُمْ الرِّسَالَةَ ؟ أَلَمْ أَنْصَحْ
لَكُمْ ؟

قَالُوا : اللَّهُمَّ نَعَمْ .

قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ
وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

Resulullah (s.a.a): Kendisinden başka ilah olmayan Allah aşkına,
gerçekten de bu, Allah'tandır!

Numan geri döndüğünde: Allah'ım, diyordu. Eğer bu, senden
gelen bir hak ise, üzerimize gökten taş yağdır veya bize elem ve-
rici bir azap indir!

Allah da onun üzerine bir taş indirdi ve onu öldürdü. Bunun
üzerine yüce Allah "*İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı.*" aye-
tini nazil etti.¹

831-*Tevilu'l-Ayati'z-Zahire* [Hüseyin b. Muhammed'den]:
Süfyan b. Uyeyne'ye "*İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı*"

1-Şevahidu't-Tenzil, c.2, s.381, h.1030, Süfyan b. Uyeyne vasıtası ile İmam
Sadık'tan (a.s); Feraidu's-Sımtayn, c.1, s.82, h.53, bu kaynakta "Haris" yeri-
ne "Hars" kaydedilmiştir; Mecmau'l-Beyan, c.10, s.530, her ikisi de Süfyan
b. Uyeyne vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s) babalarından (a.s). Ayrıca bkz:
Şevahidu't-Tenzil, c.2, s.382-385; Uyunu'l-Mucizat, s.22.

ayetinin kimin hakkında nazil olduğunu sordum.

Dedi ki: Ey kardeşim! Bana senden önce hiç kimsenin sormadığı bir şeyi sordun. Senin bana sorduğun bu soruyu ben daha önce Cafer b. Muhammed'e (a.s) sordum. Buyurdu ki: Babam bana dedemden, o da babalarından ve İbn-i Abbas'tan duydukları şu haberi verdi: Gadir-i Hum günü gelip çatığında Resulullah (s.a.a) hutbe okumak üzere ayağa kalktı ve kısa bir hutbe okuduktan sonra Ali b. Ebu Talib'i çağırdı. Sonra kollarından tutarak elini yukarıya kaldırdı. Öyle ki koltuğunun altındaki beyazlık göründü. Halka hitaben "Ben size risaleti tebliğ etmedim mi, size nasihatte bulunmadım mı?" diye sordu. "Allah'a yemin olsun ki, evet!" dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) "Öyleyse ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dedi.

قَالَ : فَفَشَتْ هَذِهِ فِي النَّاسِ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ
الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ الْفَهْرِيِّ ، فَرَحَلَ
رَاحِلَتَهُ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَيْهَا - وَرَسُولُ اللَّهِ (صلى الله
عليه وآله) إِذْ ذَاكَ فِي الْأَبْطَحِ - فَأَنَاحَ نَاقَتَهُ
ثُمَّ عَقَلَهَا ، ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله)
فَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ ! إِنَّكَ دَعَوْتَنَا
إِلَى أَنْ نَقُولَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، فَقُلْنَا ، ثُمَّ
دَعَوْتَنَا إِلَى أَنْ نَقُولَ : إِنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ،
فَقُلْنَا وَفِي الْقَلْبِ مَا فِيهِ ! ثُمَّ قُلْتَ لَنَا :
صَلُّوا ، فَصَلَّيْنَا ، ثُمَّ قُلْتَ لَنَا : صُومُوا ،
فَصُومْنَا ، ثُمَّ قُلْتَ لَنَا : حُجُّوا فَحَجَّجْنَا ، ثُمَّ
قُلْتَ لَنَا : «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ،
اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ» ،
فَهَذَا عَنْكَ أَوْ عَنِ اللَّهِ ؟ !

فَقَالَ لَهُ : بَلْ عَنِ اللَّهِ - فَقَالَهَا ثَلَاثًا - .
فَنَهَضَ وَإِنَّهُ لَمُغْضَبٌ ، وَإِنَّهُ يَقُولُ : اَللّٰهُمَّ
اِنْ كَانَ مَا يَقُولُ مُحَمَّدٌ حَقًّا ، فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا
حِجَارَةً مِنْ السَّمَاءِ تَكُونُ نِقْمَةً فِيْ اَوَّلِنَا
وَآيَةً فِيْ آخِرِنَا ؛ وَاِنْ كَانَ مَا يَقُولُ كَذِبًا
فَأَنْزِلْ بِهِ نِقْمَتَكَ !

ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى نَاقَتِهِ فَأَثَارَهَا ، فَلَمَّا
خَرَجَ مِنَ الْأَبْطَحِ رَمَاهُ اللَّهُ بِحَجَرٍ عَلَى رَأْسِهِ ،
فَخَرَجَ مِنْ دُبُرِهِ ، فَسَقَطَ مَيِّتًا !

فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : (سَأَلَ سَائِلٌ
بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ مِّنَ
اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ)¹ .

Bu olay halk arasında yayıldı. Haris b. Numan el-Fihri de bunu duyunca devesini hazırlayıp yola koyuldu. Resulullah (s.a.a), çakıllık bir bölge olan Ebtah'taydı. Haris de buraya geldi. Devesini yatırdı ve bağladı. Daha sonra Peygamberin (s.a.a) huzuruna vardı.

Selam verdikten sonra dedi ki: Ey Allah'ın kulu! Sen bizi Allah'tan başka ilah olmadığını ikrar etmeye davet ettin, ikrar ettik. Sonra senin Allah Resulü olduğunu söylememizi istedin, kalbi-mizde şüphe olmasına rağmen bunu da söyledik. Sonra bize namaz kılın dedin, namaz kıldık. Sonra bize oruç tutun dedin, oruç tuttuk. Sonra bize hac yapın dedin, hac yaptık. Sonra da bize dedin ki "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" Şimdi bu senden mi yoksa Allah'tan mı?!

1 . تأويل الآيات الظاهرة : ج 2 ص 722 ح 1 عن محمد بن العباس ، تفسير فرات : ص 505 ح 663 ، خصائص الوحي المبين : ص 54 .

Resulullah (s.a.a) "Şüphesiz Allah'tandır!" dedi ve bunu üç kez tekrarladı.

Bunun üzerine Haris öfkeyle ayağa kalktı. "Allah'ım, eğer Muhammed'in dediği doğruysa, üzerimize gökten taş yağdır ki bizim evvelimiz için bir intikam ve sonuncumuz için bir ibret olsun. Eğer onun dediği yalan ise azabını ona indir!" diye söyleniyordu.

Daha sonra devesine binip hareket ettirdi. Ebtah'tan çıktığında Allah da ona bir taş fırlattı. Taş tepesinden girdi, kalçasından çıktı. (Haris) oracıkta can verip yere düştü!

Bunun üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi: *"İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı. Öyle bir azap ki kâfirlerin başından onu defedecek yoktur! Yüksek dereceler sahibi Allah'tandır."*¹

832 . السيرة الحلبية : قَالَ بَعْضُهُمْ : وَلَمَّا شَاعَ قَوْلُهُ (صلى الله عليه وآله) : «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ» ، فِي سَائِرِ الْأَمْصَارِ وَطَارَ فِي جَمِيعِ الْأَقْطَارِ ؛ بَلَغَ الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ الْفَهْرِيُّ ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ ، فَأَنَاحَ رَاحِلَتَهُ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ ، فَدَخَلَ وَالتَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) جَالِسٌ وَحَوْلَهُ أَصْحَابُهُ ، فَجَاءَ حَتَّى جَثَا بَيْنَ يَدَيْهِ .
ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ! إِنَّكَ أَمَرْتَنَا أَنْ نَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، فَقِيلَ لَنَا ذَلِكَ مِنْكَ ، وَإِنَّكَ أَمَرْتَنَا أَنْ نُصَلِّيَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ خَمْسَ صَلَوَاتٍ ، وَنُصُومَ شَهْرَ رَمَضَانَ ، وَنُزَكِّيَ أَمْوَالَنَا ، وَنُحْجَّ الْبَيْتَ ، فَقِيلَ لَنَا ذَلِكَ مِنْكَ ، ثُمَّ لَمْ تَرْضَ بِهَذَا حَتَّى رَفَعْتَ بِضَبْعِي ابْنَ عَمِّكَ فَقَضَلْتَهُ وَقُلْتَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ

1-Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.2, s.722, h.1, Muhammed b. Abbas'tan; Tefsir-i Fırat, s.505, h.663; Hasaisu'l-Vahyi'l-Mubin, s.54.

مَوْلَاهُ ! فَهَذَا شَيْءٌ مِنْ اللَّهِ أَوْ مِنْكَ ؟ !
فَاحْمَرَّتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَقَالَ :
وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنَّهُ مِنْ اللَّهِ وَلَيْسَ مِنِّي
- قَالَهَا ثَلَاثًا - .

فَقَامَ الْحَارِثُ وَهُوَ يَقُولُ : اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ
هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ - وَفِي رِوَايَةٍ : اَللّٰهُمَّ
اِنْ كَانَ مَا يَقُولُ مُحَمَّدٌ حَقًّا - فَأَرْسِلْ عَلَيْنَا
حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ اِثْنَا بَعْدَابِ اَلَيْم !
فَوَاللَّهِ مَا بَلَغَ بَابَ الْمَسْجِدِ حَتَّى رَمَاهُ اللَّهُ بِحَجَرٍ
مِّنَ السَّمَاءِ ، فَوَقَعَ عَلَى رَأْسِهِ ، فَخَرَجَ مِنْ دُبُرِهِ
فَمَاتَ !

وَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : (سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ
لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ) الْآيَةُ . وَكَانَ ذَلِكَ
الْيَوْمُ الثَّامِنَ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ¹ .

832-es-Siretu'l-Halebiyye: Bazı rivayetçiler demişlerdir ki: Peygamberin "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözü şehirlerde ve her tarafta dilden dile dolaşınca Haris b. Numan el-Fihri de bundan haberdar oldu. Bunun üzerine Medine'ye geldi. Devesini mescidin kapısına yakın bir yerde yatırdı. Sonra da etrafı ashabıyla çevrili olan Peygamberin (s.a.a) huzuruna vardı. Direkt karşısına geçip oturdu ve dedi ki: Ey Muhammed! Bize Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resülü olduğuna şahadet etmemizi emrettin, bunu senden kabul ettik. Gecegündüz beş vakit namaz kılmamızı, Ramazan ayında oruç tutmamızı, mallarımızın zekâtını vermemizi ve hac yapmamızı emrettin, bunları da senden kabul ettik. Ne var ki bu kadarıyla yetinmedin. Şimdi de amcazadenin kolunu kaldırmış, onu üstün kılmış ve hakkında "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" demişsin. Bu Allah'tan gelen bir şey mi, yoksa senden

1 . السيرة الحلبية : ج 3 ص 274 .

mi?!

Resulullah'ın (s.a.a) gözleri kızarmıştı. "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki bu, Allah'ın emridir ve benden değildir!" dedi ve üç kez tekrar etti.

Bunun üzerine Haris ayağa kalktı. "Allah'ım! Eğer bu, senin katındansa ve gerçekse [başka bir rivayete göre: Muhammed'in dediği gerçekse] üzerimize gökten taş yağdır yahut da bize elemli bir azap ver!" diye söyleniyordu.

Allah'a andolsun ki henüz mescidin kapısına varmadan Allah ona gökten bir taş fırlattı. Başına düşen bu taş kalçasından çıktı ve (Haris) oracıkta öldü!

Derken yüce Allah şu ayetleri indirdi: *"İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı. Öyle bir azap ki kâfirlerin başından onu defedecek yoktur!"* O gün Zilhicce ayının on sekizinci günüydü.¹

833 . تفسیر القرطبي - في تفسیر
قَوْلِهِ تَعَالَى : (سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ) - :
قِيلَ : إِنَّ السَّائِلَ هُنَا هُوَ الْحَارِثُ بْنُ
النُّعْمَانِ الْفِهْرِيُّ . وَذَلِكَ أَنَّهُ لَمَّا بَلَغَهُ
قَوْلُ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) فِي عَلِيٍّ (رضي الله
عنه) : «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ» رَكِبَ
نَاقَتَهُ فَجَاءَ حَتَّى أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ بِالْأَبْطَحِ .

ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ! أَمَرْتَنَا عَنْ اللَّهِ أَنْ
نَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ،
فَقَبِلْنَاهُ مِنْكَ ، وَأَنْ نُصَلِّيَ خَمْسًا ، فَقَبِلْنَاهُ
مِنْكَ ، وَنُزَكِّيَ أَمْوَالَنَا ، فَقَبِلْنَاهُ مِنْكَ ،
وَأَنْ نَصُومَ شَهْرَ رَمَضَانَ فِي كُلِّ عَامٍ ،

1-es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.274.

فَقَبِلْنَاهُ مِنْكَ ، وَأَنْ نَحُجَّ ، فَقَبِلْنَاهُ مِنْكَ .
ثُمَّ لَمْ تَرْضَ بِهَذَا حَتَّى فَضَّلْتَ ابْنَ عَمِّكَ
عَلَيْنَا ! أَفَهِذَا شَيْءٌ مِنْكَ أَمْ مِنْ اللَّهِ ؟ !

فَقَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : وَاللَّهِ الَّذِي لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ مَا هُوَ إِلَّا مِنْ اللَّهِ .

فَوَلَّى الْحَارِثُ وَهُوَ يَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنْ
كَانَ مَا يَقُولُ مُحَمَّدٌ حَقًّا فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا
حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ !

فَوَاللَّهِ مَا وَصَلَ إِلَى نَاقَتِهِ حَتَّى رَمَاهُ اللَّهُ
بِحَجَرٍ ، فَوَقَعَ عَلَى دِمَاعِهِ ، فَخَرَجَ مِنْ
دُبُرِهِ فَقَتَلَهُ !

فَنَزَلَتْ : (سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ)
الآيَةُ¹ .

833-Tefsir-i Kurtubî [*"İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı"* ayetinin tefsirinde]: Bir görüşe göre, ayette sözü edilen "sail/isteyen", Haris b. Numan el-Fihri idi. Peygamberin (s.a.a) Ali (a.s) hakkında söylediği "**Ben kimin mevlası isem Ali de onun Mevlasıdır!**" sözü ona ulaştığında devesine bindi ve yola çıktı. Ebtah'a varınca devesini yere yatırdı.

Daha sonra (Peygamberin yanına giderek) şunları söyledi: Ey Muhammed! Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de onun elçisi olduğuna şahitlik etmemizi emrettin, bunu senden

1 . تفسیر القرطبي : ج 18 ص 278 ; الإقبال : ج 2
ص 251 نحوه .

kabul ettik. Beş (vakit) namaz kılmamızı emrettin, onu da senden kabul ettik. Mallarımızın zekâtını vermemizi emrettin, onu da senden kabul ettik. Her yıl Ramazan ayını oruç tutmamızı emrettin, onu da senden kabul ettik. Hac yapmamızı emrettin, bunu da senden kabul ettik. Sonra sen bu kadarına da razı olmadın ve amcanın oğlunu bize üstün kıldın! Şimdi bu emir, senden midir yoksa Allah'tan mı?!

Peygamber (s.a.a) "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, bu, ancak Allah'tandır!" dedi.

Bunun üzerine Haris geriye döndü. (Kendi kendine) "Allah'ım! Eğer Muhammed'in dediği gerçekse üzerimize gökten taş yağdır yahut da bize elemli bir azap ver!" diyordu.

Allah'a andolsun ki henüz devesine varmadan Allah üzerine öyle bir taş attı ki, tepesinden girip kalçasından çıktı ve onu oracıkta öldürdü!

Bu olay üzerine "*İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı...*" ayeti nazil oldu.¹

834 . المناقب لابن شهر آشوب :
 أَبُو عُبَيْدٍ ، وَالتَّعَلِّيُّ ، وَالنَّقَاشُ ،
 وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، وَالرَّازِيُّ ، وَالْقَزْوِينِيُّ ،
 وَالنَّيْسَابُورِيُّ ، وَالتَّطْبَرِسِيُّ ، وَالتَّطُوسِيُّ ، فِي
 تَفَاسِيرِهِمْ : أَنَّهُ لَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
 وآله) بَغْدِيرَ خُمٍّ مَا بَلَغَ وَشَاعَ ذَلِكَ فِي
 الْبِلَادِ ؛ أَتَى الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ الْفَهْرِيُّ
 فِي رِوَايَةٍ أَبِي عُبَيْدٍ : جَابِرُ بْنُ النُّضْرِ
 بْنُ الْحَارِثِ بْنِ كُلَّةَ الْعَبْدَرِيِّ - فَقَالَ : يَا

1-Tefsir-i Kurtubî, c.18, s.278; el-Ikbal, c.2, s.251.

مُحَمَّدُ ! أَمَرْتَنَا عَنِ اللَّهِ بِشَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَبِالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالزَّكَاةِ ، فَقِيلَ لَنَا مِنْكَ ، ثُمَّ لَمْ تَرْضَ بِذَلِكَ حَتَّى رَفَعْتَ بِضَبْعِ ابْنِ عَمِّكَ فَفَضَّلْتَهُ عَلَيْنَا وَقُلْتَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ! فَهَذَا شَيْءٌ مِنْكَ أَمْ مِنَ اللَّهِ ؟ !

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : وَالَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنَّ هَذَا مِنْ اللَّهِ .

فَوَلَّى الْحَارِثُ يُرِيدُ رَاحِلَتَهُ وَهُوَ يَقُولُ : اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مَا يَقُولُ مُحَمَّدٌ حَقًّا فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ !

فَمَا وَصَلَ إِلَيْهَا حَتَّى رَمَاهُ اللَّهُ بِحَجَرٍ فَسَقَطَ عَلَى هَامَتِهِ ، وَخَرَجَ مِنْ دُبُرِهِ وَقَتْلُهُ !

وَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : (سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ) الْآيَةَ . وَفِي شَرْحِ الْأَخْبَارِ أَنَّهُ نَزَلَ : (أَفْبِعْذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ)^{1/2} .

834-el-Menakıb, İbn-i Şehraşub: Ebu Ubeyde, Salebî, Nakkaş, Süfyan b. Uyeyne, Razî, Kazvinî, Nişaburî, Tabersî ve Tusî *Tefsir*'lerinde demişlerdir ki:

Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da duyurması gereken şeyleri duyurunca bu, şehirlerde yayıldı. Haris b. Numan el-Fihri [Ebu Ubeyd'in rivayetine göre de Cabir b. Nadr b. Haris b. Kelde el-Abderî] (Peygambere) gelerek dedi ki:

1 . الشعراء : 204 ، الصافات : 176 .

2 . المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 40 وراجع تفسیر فرات : ص 503 ح 661 و ح 662 وشرح الأخبار : ج 1 ص 229 ح 219 .

Ey Muhammed! Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de onun elçisi olduğuna şahitlik etmemizi emrettin; bunu senden kabul ettik. Namaz, oruç, hac ve zekâtı emrettin, senden kabul ettik. Sonra sen bu kadarına da razı olmadın. Amcazadenin kolundan tutup kaldırdın. Onu bize üstün kılarak "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dedin. Şimdi bu emir, senden mi yoksa Allah'tan mıdır?!

Resulullah (s.a.a) "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, bu, ancak Allah'tandır!" deyince Haris geriye döndü. Devesine doğru giderken "Allah'ım, eğer Muhammed'in dediği gerçekse üzerimize gökten taş yağdır yahut da bize elemli bir azap ver!" diye söyleniyordu.

Henüz devesine varmadan Allah üzerine öyle bir taş attı ki, kafasına isabet eden bu taş kalçasından çıktı ve onu oracıkta öldürdü!

Derken yüce Allah da "*İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı...*" ayetini nazil etti. *Şerhu'l-Ahbar*'da yazılanlara göre ise bu olay neticesinde "*Hâlâ azâbımızın çabucak gelmesini mi istersin?*"¹ ayeti nazil olmuştur.²

10/10

إِحْتِجَاجُ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ

835 . فاطمة (عليها السلام) بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) - لَمَّا مُنِعَتْ فَذَكَ وَخَاطَبَتْ الْأَنْصَارَ ، فَقَالُوا : يَا بِنْتَ مُحَمَّدَ ، لَوْ سَمِعْنَا هَذَا الْكَلَامَ مِنْكَ قَبْلَ بَيْعَتِنَا لِأَبِي

1-Şuara, 204; Saffat, 176.

2-*el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.3, s.40. Ayrıca bkz: *Tefsir-i Fırat*, s.503, h.661-662; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.229, h.219. Ayrıca bkz: *el-Gadir*, c.1, s.239-266.

بَكَرَ مَا عَدَلْنَا بِعَلِيِّ أَحَدًا ، فَقَالَتْ — :
وَهَلْ تَرَكَ أَبِي يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ لِأَحَدٍ عُذْرًا ؟¹

836 . عنها (عليها السلام) : أَنْسَيْتُمْ قَوْلَ
رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ : مَنْ
كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟²

837 . عنها (عليها السلام) — خِطَاباً لِقَوْمٍ
وَقَفُوا خَلْفَ بَابِ بَيْتِهَا لِأَخِذِ الْبَيْعَةِ مِنْ
أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) — : لَا عَهْدَ لِي
بِقَوْمٍ أَسْوَأَ مَحْضَرًا مِنْكُمْ ! تَرَكَتُمْ
رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) جِنَازَةً بَيْنَ أَيْدِينَا ،
وَقَطَعْتُمْ أَمْرَكُمْ فِيمَا بَيْنَكُمْ ، وَلَمْ تُؤْمِرُونَا
وَلَمْ تَرَوْا لَنَا حَقًّا ، كَأَنَّكُمْ لَمْ تَعْلَمُوا مَا
قَالَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ ، وَاللَّهِ لَقَدْ عَقَدَ لَهُ يَوْمَئِذٍ
الْوَلَاءَ لِيَقْطَعَ مِنْكُمْ بِذَلِكَ مِنْهَا الرَّجَاءَ ،
وَلَكِنَّكُمْ قَطَعْتُمْ الْأَسْبَابَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ
نَبِيِّكُمْ ، وَاللَّهِ حَسِيبٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ³ .

10/10

RESULULLAH'IN KIZI HZ. FATIMA'NIN İHTİCACI

835-Fatıma (s.a) [Fedek'teki hakkı engellendikten sonra Ensar

1 . الخصال : ص173 .

2 . جامع الأحاديث للقمي : ص273 عن أم كلثوم
بنت فاطمة (عليها السلام) .

3 . الاحتجاج : ج1 ص202 ح37 ، الأمالي للمفيد :
ص50 ح9 وفيه إلى «حقاً» ، بحار الأنوار : ج28 ص204
ح3 .

ile yaptığı konuşmada "Ey Muhammed'in kızı! Eğer Ebubekir'e biat etmeden önce bu sözü senden duymuş olsaydık, hiç kimseyi Ali'ye rakip saymazdık!" demeleri üzerine]: Acaba babam Gadir-i Hum günü herhangi bir kimse için bir mazeret yolu bıraktı mı?¹

836-Fatıma (s.a): Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum'da dediği "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözünü unutunuz mu?²

837-Fatıma (s.a) [Emirülmüminin'den (a.s) biat almak için evinin kapısının gerisinde bekleyen kalabalığa hitaben]: Şimdiye kadar sizden daha kötü bir kavimle karşılaşmadım! Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini bizim önümüzde bıraktınız ve (hilafet) işini kendi aranızda ölçüp biçtiniz. Bizim emir olmamıza razı gelmediniz ve bizim için hiçbir hak gözetmediniz. Gadir-i Hum'da (Peygamberin) ne dediğini sanki hiç bilmiyormuş gibi davrandınız. Allah'a andolsun ki o gün velayeti onun için sağlamlaştırdı. Böylece sizin ona olan tamahınızın önünü almak istemişti. Ancak sizler Peygamberinizle aranızda olan tüm bağları kopardınız. Allah, bizimle sizin aranızda dünya da ahirette de hesap sorucudur!³

10/11

اِحْتِجَاجُ عَلِيٍّ

قَالَ

838 . الاحتجاج :

1-*el-Hisal*, s.173.

2-*Camiu'l-Ahadis*, Kummî, s.273, Fatıma kızı Ümmü Kulsum'dan. Bu hadis, "Fatıma'lar silsilesiyle gelen hadis" olarak bilinir. Zira hadisin senedinde altı Fatıma ismi yer almıştır.

3-*el-Ihticac*, c.1, s.202, h.37; *el-Emali*, Şeyh Mufid, s.50, h.9, bu kaynakta "Gadir-i Hum'da (Peygamberin) ne dediğini sanki hiç bilmiyormuş gibi davrandınız." Cümlesi ve sonrası yer almamıştır; *Biharu'l-Envar*, c.28, s.204, h.3.

أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) [بَعْدَ وَفَاةِ
الرَّسُولِ (صلى الله عليه وآله) وَانْتِخَابِ أَبِي بَكْرٍ] :
يَا مَعَاشِرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ، اللَّهُ اللَّهُ لَا تَنْسُوا
عَهْدَ نَبِيِّكُمْ إِلَيْكُمْ فِي أَمْرِي ، وَلَا تُخْرِجُوا
سُلْطَانَ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) مِنْ دَارِهِ وَقَعْرِ بَيْتِهِ
إِلَى دُورِكُمْ وَقَعْرِ بُيُوتِكُمْ ، وَلَا تَدْفَعُوا أَهْلَهُ عَنْ
حَقِّهِ وَمَقَامِهِ فِي النَّاسِ ! فَوَاللَّهِ يَا مَعَاشِرَ
الْجَمْعِ ! إِنَّ اللَّهَ قَضَى وَحْكَمَ وَنَبِيَّهٗ أَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ أَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ أَحَقُّ بِهَذَا الْأَمْرِ
مِنْكُمْ ، أَمَا كَانَ الْقَارِئُ مِنْكُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ ،
الْفَقِيهٗ فِي دِينِ اللَّهِ ، الْمُضْطَلِعُ بِأَمْرِ الرَّعِيَّةِ ؟
وَاللَّهِ إِنَّهُ لَفِينَا لَا فَيْكُمْ ! فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَى
فَتَزْدَادُوا مِنَ الْحَقِّ بُعْدًا ، وَتُفْسِدُوا قَدِيمَكُمْ
بِشَرِّ مِنْ حَدِيثِكُمْ .

فَقَالَ بَشِيرُ بْنُ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيُّ الَّذِي وَطَّأ الْأَرْضَ
لِأَبِي بَكْرٍ ، وَقَالَتْ جَمَاعَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ : يَا
أَبَا الْحَسَنِ ، لَوْ كَانَ هَذَا الْأَمْرُ سَمِعْتَهُ مِنْكَ
الْأَنْصَارُ قَبْلَ بَيْعَتِهَا لِأَبِي بَكْرٍ مَا اخْتَلَفَ فِيكَ
اِثْنَانِ .

فَقَالَ عَلِيُّ (عليه السلام) : يَا هَؤُلَاءِ ! أَكُنْتُ أَدْعُ
رَسُولَ اللَّهِ مُسَجِّئًا لَا أَوَارِيهِ وَأُخْرِجُ أَنْزَعُ
فِي سُلْطَانِهِ ؟ وَاللَّهِ مَا خِفْتُ أَحَدًا يَسْمُو لَهُ
وَيُنَازِعُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فِيهِ ، وَيَسْتَجِلُّ مَا
اسْتَحْلَلْتُمُوهُ ، وَلَا عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) تَرَكَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ لِأَحَدٍ حُجَّةً ، وَلَا لِقَائِلَ
مَقَالًا¹ .

1 . الاحتجاج : ج 1 ص 183 ح 36 ، بحار الأنوار : ج 28
ص 186 .

ALİ'NİN (A.S) İHTİCACI

838-el-İhticac: Emirülmüminin (a.s) [Resulullah'ın (s.a.a) ve-fatından ve Ebubekir'in seçilmesinden sonra] dedi ki: Ey Muhacir ve Ensar topluluğu! Allah'tan sakının! Allah'tan sakının! Peygamberinizin benim hakkımda sizden aldığı sözü unutmayın ve Muhammed'in (s.a.a) gücünü onun evinden ve odasından çıkarıp kendi evlerinize ve odalarınıza götürmeyin; onun ehlibeytini, halk arasındaki hakkından ve makamından engellemeyin! Allah'a andolsun ki ey cemaat! Allah mukadder kıldı ve hüküm verdi; O'nun Peygamberi biliyordu ve sizler de biliyorsunuz ki biz Ehlibeyt bu işe sizden daha layıgız. Allah'ın kitabını tilavet eden, Allah dininin fakihi ve halkın işinde güçlü olan içinizden hangi birinizdir? Vallahi o kimse bizdedir, sizde değil! O halde heveslere kapılmayın yoksa haktan uzaklaşır, geçmişinizi şimdiki kötülüğünüzle bozarsınız!

Ebubekir'e ortam oluşturmuş olan Beşir b. Sâd el-Ensarî ve bir grup Ensar dedi ki: Ey Ebu'l-Hasan! Eğer Ensar, Ebubekir'e biat etmeden önce senden bunu işitmiş olsaydı, senin üzerinde iki kişi dahi ihtilafa düşmezdi!

Bunun üzerine Ali (a.s) şöyle dedi: Ey cemaat! Acaba Allah Resulü henüz kefenlenmemiş ve defnedilmemişken onu oracıkta bırakıp gücü üzerinde tartışmaya mı çıksaydım?! Vallahi birilerinin bu iş için boynunu uzatacağını, biz Ehlibeyt'le bundan dolayı kavgaya kalkışacağını ve sizin reva gördüğünüz şeyleri reva göreceğini düşünüp de bundan dolayı endişe etmedim. Şunu pekâlâ biliyorum ki Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum gününde hiç kimse için geride eksik kalan bir delil ya da söyleyecek bir söz bırakmamış, (mazeretlerinizin önünü almıştı).¹

839 . الإمام علي (عليه السلام) — من كلامه (عليه

¹el-İhticac, c.1, s.183, h.36; Biharul-Envar, c.28, s.186.

(السلام) لَمَّا عَزَمَ عَلَى الْمَسِيرِ إِلَى الشَّامِ لِقِتَالِ مُعَاوِيَةَ - : فَالْعَجَبُ مِنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ! يُنَازِعُنِي الْخِلَافَةَ ، وَيَجْحَدُنِي الْإِمَامَةَ ، وَيَزْعُمُ أَنَّهُ أَحَقُّ بِهَا مِنِّي ، جُرْأَةً مِنْهُ عَلَى اللَّهِ وَعَلَى رَسُولِهِ ، بِغَيْرِ حَقٍّ لَهُ فِيهَا وَلَا حُجَّةٍ ، لَمْ يُبَايِعْهُ عَلَيْهَا الْمُهَاجِرُونَ ، وَلَا سَلَّمَ لَهُ الْأَنْصَارُ وَالْمُسْلِمُونَ... مَا بَالُ مُعَاوِيَةَ وَأَصْحَابِهِ طَاعِنِينَ فِي بَيْعَتِي ؟ ! وَلِمَ لَمْ يَفُوا بِهَا لِي وَأَنَا فِي قَرَابَتِي وَسَابِقَتِي وَصِهْرِي أُولَى بِالْأَمْرِ مِمَّنْ تَقَدَّمَنِي ؟ أَمَا سَمِعْتُمْ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ الْغَدِيرِ فِي وِلَايَتِي وَمَوَالَتِي ؟ فَاتَّقُوا اللَّهَ أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ¹ .

840 . المناقب لابن شهر آشوب : رَوَى عِلْقَمَةُ أَنَّهُ خَرَجَ يَوْمَ صِفِّينَ رَجُلٌ مِنْ عَسْكَرِ الشَّامِ وَعَلَيْهِ سِلَاحٌ وَمُصْحَفٌ فَوْقَهُ ، وَهُوَ يَقُولُ : (عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ)² فَأَرَدْتُ الْبِرَارَ ، فَقَالَ (عليه السلام) : مَكَانَكَ .

وخرَجَ بِنَفْسِهِ وَقَالَ : أَتَعْرِفُ النَّبَأَ الْعَظِيمَ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ؟ قَالَ : لَا .
قَالَ : وَاللَّهِ إِنِّي أَنَا النَّبَأُ الْعَظِيمُ الَّذِي فِيَّ اخْتَلَفْتُمْ ، وَعَلَى وِلَايَتِي تَنَازَعْتُمْ ، وَعَنْ وِلَايَتِي رَجَعْتُمْ بَعْدَمَا قِيلْتُمْ ، وَبِبَغْيِكُمْ هَلَكْتُمْ بَعْدَمَا بَسِيفِي نَجَوْتُمْ ،

1 . الإرشاد: ج 1 ص 261 ، الاحتجاج : ج 1 ص 406 ح 88 ،
بحار الأنوار : ج 32 ص 388 ح 360 .

2 . النبأ : 1 .

وَيَوْمَ غَدِيرٍ قَدْ عَلِمْتُمْ ، وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
تَعْلَمُونَ مَا عَلِمْتُمْ ، ثُمَّ عَلَاهُ بِسَيْفِهِ فَرَمَى
رَأْسَهُ وَيَدَهُ ، ثُمَّ قَالَ :

839-İmam Ali (a.s) [Muaviye'yle savaşmak için Şam' doğru yola çıktığında yaptığı konuşmadan]: Hilafet üzerinde benimle kavga eden, benim imametimi inkâr eden ve kendisinin buna benden daha layık olduğunu savunan Muaviye b. Ebu Süfyan'a şaşıyorum doğrusu! Onun bu konuda hiçbir hakkı ve hiçbir delili olmadığı halde Allah ve Resulüne karşı küstahlığından başka bir şey değildir bu! Ne Muhacirler ona biat etmiş, ne de Ensar ve Müslümanlar ona teslim olmuşlardır... Muaviye ve yarenleri hangi hayalle bana olan biati eleştiriyorlar?! Neden bana olan biate boyun eğmediler? Hâlbuki ben (Peygambere olan) yakınlığım ve damadı oluşumla benden öncekilerden hilafete daha layığım? Resulullah'ın (s.a.a) Gadir günü benim velayet ve dostluğum hakkındaki sözünü duymadınız mı? Allah'tan sakının ey Müslümanlar!¹

840-el-Menakıb, İbn-i Şehraşub: Alkame der ki: Sıffin günü Şam ordusundan, başında Kurân olan silahlı biri öne çıkarak "*Neyi birbirlerine sorup dururlar?*"² diye bağırmaya başladı. Ben onunla savaşmak istedim. Ali (a.s) mani olarak "Yerinde kal!" dedi ve bizzat kendisi çıktı. Ona hitaben "Üzerinde ihtilafa düşükleri büyük haberin ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" deyince İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Allah'a andolsun ki ben büyük haberim ve sizler benim üzerimde ihtilafa düştünüz, velayetim üzerinde kavga ettiniz, kabul ettikten sonra velayetimden döndünüz. Benim kılıcım sayesinde kurtulduktan sonra azgınlığınız yüzünden helak oldunuz. Gadir

1-*el-İrşad*, c.1, s.261; *el-İhticac*, c.1, s.406, h.88; *Biharu'l-Envar*, c.32, s.388, h.360.

2-Nebe, 1.

günü bildiniz ve kıyamet günü de bildiğinizi bileceksiniz. Daha sonra kılıcını kaldırarak onun başını ve elini kesip fırlattı. Sonra da şöyle buyurdu:

أَبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ صِفَيْنَ دَارُنَا
وَدَارُكُمْ مَا لَاحَ فِي الْأَفْقِ كَوَكَبٌ
وَحَتَّى تَمُوتُوا أَوْ نَمُوتَ وَمَالُنَا
وَمَالُكُمْ عَنْ حَوْمَةِ الْحَرْبِ مَهْرَبٌ¹

841 . الإمام عليّ (عليه السلام) - من كتاب
كَتَبَهُ بَعْدَ مُنْصَرَفِهِ مِنَ النَّهْرَوَانِ وَأَمَرَ أَنْ
يُقْرَأَ عَلَى النَّاسِ - : إِنَّ هَذَا لِأَمْرٍ
عَجِيبٌ ، وَلَمْ يَكُونُوا لِوِلَايَةِ أَحَدٍ مِنْهُمْ أَكْرَةً
مِنْهُمْ لِوِلَايَتِي ، كَانُوا يَسْمَعُونَ وَأَنَا أُحَاجُّ
أَبَا بَكْرٍ وَأَقُولُ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ ، أَنَا أَحَقُّ
بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْكُمْ مَا كَانَ مِنْكُمْ مَنْ يَقْرَأُ
الْقُرْآنَ وَيَعْرِفُ السُّنَّةَ ، وَيَدِينُ بِدِينِ اللَّهِ
الْحَقِّ ، وَإِنَّمَا حُجَّتِي أَنِّي وَلِيُّ هَذَا الْأَمْرِ مِنْ
دُونِ قُرَيْشٍ ، إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَالَ :
الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ . فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) يَعْتِقُ الرِّقَابَ مِنَ النَّارِ وَأَعْتَقَهَا مِنَ
الرِّقِّ ، فَكَانَ لِلنَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) وَلَاءُ هَذِهِ
الْأُمَّةِ .

وَكَانَ لِي بَعْدَهُ مَا كَانَ لَهُ ، فَمَا جَازَ
لِقُرَيْشٍ مِنْ فَضْلِهَا عَلَيْهَا بِالنَّبِيِّ (صلى الله عليه
وآله) جَازَ لِبَنِي هَاشِمٍ عَلَى قُرَيْشٍ ، وَجَازَ لِي
عَلَى بَنِي هَاشِمٍ يَقُولُ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله)

1 . المناقب لابن شهر آشوب : ج 3 ص 79 ، تأويل الآيات
الظاهرة : ج 2 ص 759 ح 5 ، بحار الأنوار : ج 36 ص 3 ح 6 .

يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ
مَوْلَاهُ. إِلَّا أَنْ تَدْعِيَ قُرَيْشٌ فَضْلَهَا عَلَى
الْعَرَبِ بِغَيْرِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) ، فَإِنْ
شَاءُوا فَلْيَقُولُوا ذَلِكَ¹.

Allah Sıffin'ı bize savaş yurdu kıldı

Sizin de yurdunuzdur, ufukta yıldız görününceye dek

Ya siz öleceksiniz ya da biz ölünceye dek

Artık size savaşın ateşinden hiçbir kaçış yoktur²

841-İmam Ali (a.s) [Nehrevan'dan döndükten sonra yazdığı ve halka okunmasını emrettiği mektubundan]:

Bu, gerçekten de şaşılacak bir iştir. Kendilerinden olanlardan hiçbirinin velayetinden benim velayetimden rahatsız oldukları kadar rahatsız olmamışlardır. Onlar benim Ebubekir ile tartıştığımı ve şunları söylediğimi işitiyorlardı: Ey Kureyş topluluğu! Ben bu işe sizden daha liyakatliyim. İçinizden Kurân'ı (doğru) okumada, sünneti bilmede ve Allah'ın hak dinine bağlı olmada benden daha liyakatli biri yoktur.

Delilime gelince; bu işin velisi benim, Kureyş değil! Allah Peygamberi (s.a.a) "Velayet, hakkı azat edene aittir" der. Resulullah (s.a.a) ateşten kurtuluşu getirdi ve (insanları) kölelikten azat etmek için geldi. Öyleyse bu ümmetin velayet hakkı Peygambere (s.a.a) aittir. Ona ait olan şeyler ise ondan sonra bana aittir. Kureyş Peygambere isnaden bu ümmet üzerinde kendisin-

1 . كشف المحجة : ص245 نقلاً عن محمد بن يعقوب في كتاب الرسائل عن الأصمغ بن نباتة وأبي الطفيل ورزين بن حبیش وجماعة ، بحار الأنوار: ج30 ص13 ح1 .

2-el-Menakab, İbn-i Şehraşub, c.3, s.79; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.2, s.759, h.5; Biharu'l-Envar, c.36, s.3, h.6.

de bir üstünlük görüyorsa o halde Haşim oğulları Kureyş'ten, ben de Haşim oğullarından üstünümdür. Hem de Peygamberin (s.a.a) Gadir-i Hum'daki **"Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır!"** sözüyle tescilli olarak! Ancak Kureyş, kendilerinin Peygamber dışında tüm Araplardan üstün olduğunu iddia ederse o başka! İstiyorlarsa bunu da söylesinler.¹

842 . الأُمَالِي لِلْمَفِيدِ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْهَمْدَانِي : إِنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى قَامَ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنِّي سَأَلْتُكَ لِأَخْذِ عَنكَ ، وَقَدْ أَنْتَظَرْنَا أَنْ تَقُولَ مِنْ أَمْرِكَ شَيْئاً فَلَمْ تَقُلْهُ ، أَلَا تُحَدِّثُنَا عَنْ أَمْرِكَ هَذَا أَكَانَ بَعْدَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَوْ شَيْءٍ رَأَيْتُهُ ؟ فَإِنَّا قَدْ أَكْثَرْنَا فِيكَ الْأَقَاوِيلَ ، وَأَوْثَقُهُ عِنْدَنَا مَا قَبِلْنَاهُ عَنْكَ وَسَمِعْنَاهُ مِنْ فِيكَ . إِنَّا كُنَّا نَقُولُ : لَوْ رَجَعْتَ إِلَيْكُمْ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَمْ يُنَازِعْكُمْ فِيهَا أَحَدٌ ، وَاللَّهِ مَا أَدْرِي إِذَا سُئِلْتُ مَا أَقُولُ ! أَزَعُمُ أَنَّ الْقَوْمَ كَانُوا أَوْلَى بِمَا كَانُوا فِيهِ مِنْكَ ؛ فَإِنْ قُلْتَ ذَلِكَ ، فَعَلَامَ نَصَبَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) بَعْدَ حِجَّةِ الْوِدَاعِ ؟ فَقَالَ : « أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيَّ مَوْلَاهُ » . وَإِنْ تَكُ أَوْلَى مِنْهُمْ بِمَا كَانُوا فِيهِ فَعَلَامَ نَتَوَلَّاهُمْ ؟

فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عَلَيْهِ السَّلَام) : يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَبَضَ نَبِيَّهٗ (صَلَّى اللَّهُ

1-*Keşfu'l-Muhacce*, s.245, Muhammed b. Yakub'un *er-Resail*'inden, Asbag b. Nebate, Ebu Tufeyl, Zerrin b. Hubeyş ve bir cemaatten naklen; *Biharu'l-Envar*, c.30, s.13, h.1.

عليه وآله) وَأَنَا يَوْمَ قَبْضِهِ أُولَىٰ بِالنَّاسِ مِنِّي
بِقَمِيصِي هَذَا ، وَقَدْ كَانَ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ إِلَيَّ عَهْدٌ
لَوْ خَزَمْتُمُونِي بِأَنْفِي لَأَقَرَرْتُ سَمْعًا لِلَّهِ
وِطَاعَةً ، وَإِنْ أَوَّلَ مَا انْتَقَصْنَا بَعْدَهُ
إِبْطَالُ حَقِّنَا فِي الْخُمْسِ ، فَلَمَّا رَقَّ أَمْرُنَا
طَمِعَتْ رُعيَانُ الْبَهِمِ مِنْ قُرَيْشٍ فِينَا .

وقد كان لي على الناس حق لو ردوه إلي
عفواً قبلته وقممت به وكان إلى أجل
معلوم ، وكنت كرجل له على الناس حق إلى
أجل ، فإن عجلوا له ماله أخذه وحمدهم
عليه ، وإن أخروه أخذه غير محمودين ،
وكنت كرجل يأخذ السهولة وهو عند الناس
محزون .

842-el-Emali, Şeyh Mufid [Ebu Ali el-Hemedanî'den]: Abdurrahman b. Ebu Leyla, Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib'e (a.s) doğru yönelerek dedi ki: Ey Müminlerin Emiri! Ben sizden soracağım ve (bilmediklerimi) alacağım. Biz, kendi işiniz hakkında bir şey söylersiniz diye bekledik; ancak söylemediniz. Acaba bu ahit, Resulullah'ın (s.a.a) size dair bir sözünden dolayı mıdır, yoksa kendi öngördüğünüz bir şey midir? (Bu soruyu soruyorum), çünkü biz senin hakkında çok şey duyduk, konuştuk. Ancak bizim için en sağlam ve en makbul söz, sizin ağzınızdan çıkacak sözdür. Biz sürekli diyorduk ki, eğer hilafet Resulullah'tan sonra size dönseydi hiç kimse onda sizinle çekişmezdi. Allah'a andolsun ki eğer bu, bana sorulursa ne diyeceğimi bilmiyorum! Bu kavim hilafete senden daha layık idiler dersem, o zaman neden dolayı Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan sonra seni bu işe atadı ve "Ey insanlar! Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dedi ki? Ve eğer sen hilafete onlardan daha layık isen, o zaman onların yönetimini ne diye kabul edelim?!

Bunun üzerine Emirülmüminin (a.s) şöyle buyurdu: Ey Abdurrahman! Yüce Allah, Peygamberin ruhunu aldığı gün, benim insanlar üzerindeki tasarruf (yönetim) hakkım şu gömleğim üzerindeki tasarruf hakkımdan daha fazlaydı. Ancak Peygamberin (s.a.a) bana öyle bir vasiyeti vardı ki eğer burnumdan ip bağlayıp sürükleyseydiniz dahi o ilahî emre itaat göstermek için muhalefet etmezdim.

Peygamberin vefatından sonra bizden aldıkları ilk şey, humustaki hakkımızı iptal etmek oldu. İşimiz inceldiğinde de Kureyş'in deve çobanları hakkımıza tamah ettiler. Hiç şüphesiz benim halk üzerinde malum bir süresi olan hakkım vardı. Eğer onu bana döndürselerdi kabul eder, yerine getirirdim.

Ben, insanlar üzerinde belli süreliğine hak sahibi olan, hakkını derhal verecek olsalar onu alıp övecek, geciktirecek olsalar alıp da övmeyecek biri gibiydim. Her daim düz bir yol tuttuğu halde halkın engeli yolda yürüdüğünü sandığı bir kişi olmuştum.

وَأِنَّمَا يُعَرِّفُ الْهُدَى بَقِيَّةً مِّنْ يَّأْخُذُهُ مِنَ النَّاسِ ،
فَإِذَا سَكَتَ فَأَعْفَوْنِي فَإِنَّهُ لَوْ جَاءَ أَمْرٌ تَحْتَاجُونَ
فِيهِ إِلَى الْجَوَابِ أَجَبْتُكُمْ ، فَكُفُّوا عَنِّي مَا كَفَفْتُ
عَنكُمْ . فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ،
فَأَنْتَ لَعَمْرُكَ كَمَا قَالَ الْأَوَّلُ :

لَعَمْرُكَ لَقَدْ أَيْقَظْتَ مَنْ كَانَ نَائِمًا
وَأَسْمَعْتَ مَنْ كَانَتْ لَهُ أُذُنَانِ¹

10/12

مُنَاشَدَاتُ عَلِيٍّ

843 . مسند ابن حنبل عن أبي الطفيل : جَمَعَ

1 . الأمالي للمفيد: ص223 ح1 ، الأمالي للطوسي : ص8 ح9 ،
كشف الغمّة: ج2 ص3، شرح الأخبار: ج2 ص261 ح563 عن سليمان بن
أبي الورد بإسناده عن عبد الرحمن بن أبي ليلى نحوه ،
بحار الأنوار: ج29 ص582 ح16 .

عَلَيْهِ (رضي الله عنه) النَّاسَ فِي الرَّحْبَةِ ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ :
 أَنْشُدُ اللَّهَ كُلَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
 يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ مَا سَمِعَ لَمَّا قَامَ . فَقَامَ
 ثَلَاثُونَ مِنَ النَّاسِ - وَقَالَ أَبُو نَعِيمٍ : فَقَامَ نَاسٌ
 كَثِيرٌ - فَشَهِدُوا حِينَ أَخَذَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ لِلنَّاسِ :
 أَتَعْلَمُونَ أَنِّي أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟
 قَالُوا : نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
 فَهَذَا مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ
 عَادَاهُ .

قَالَ : فَخَرَجْتُ وَكَأَنَّ فِي نَفْسِي شَيْئاً ، فَلَقِيتُ زَيْدَ
 بَنَ أَرْقَمَ ، فَقُلْتُ لَهُ : إِنِّي سَمِعْتُ عَلِيّاً (رضي الله عنه)
 يَقُولُ كَذَا وَكَذَا . قَالَ : فَمَا تُنْكِرُ ؟ قَدْ سَمِعْتُ
 رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ ذَلِكَ لَهُ¹ .

Hidayet yolu ancak yolcusunun azlığı ile tanınır. Öyleyse ben ne zaman sükût etsem beni mazur görün. Cevabına ihtiyaç duyduğunuz bir iş gelirse size cevap veririm. Bu yüzden ben sizi bıraktığım sürece siz de beni bırakın.

Abdurrahman dedi ki: Ey Müminlerin Emiri! Canına yemin olsun ki sen aynen şairin dediği gibisin:

*Canına andolsun ki yatani uyandırdın
 Kulağı olan herkesin kulağına duyurdun²*

10/12

1 . مسند ابن حنبل : ج 7 ص 82 ح 19321 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 682 ح 1167 ، مسند البزار : ج 2 ص 133 ح 492 وفيهما إلى «عاداه» ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 173 ح 93 ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج 3 ص 631 كلاهما نحوه ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 205 ح 8680 ، كفاية الطالب : ص 56 ، البداية والنهاية : ج 5 ص 211 و ج 7 ص 347 ، سلسلة الأحاديث الصحيحة : ج 4 ص 331 ح 1750 وراجع تاريخ الخلفاء : ص 201 .

2-el-Emali, Şeyh Mufid, s.223, h.1; el-Emali, Şeyh Tusî, s.8, h.9; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.3; Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.261, h.563, Süleyman b. Ebu'l-Vird'den, Abdurrahman b. Ebu Leyla'ya isnaden; Biharu'l-Envar, c.29, s.582, h.16.

ALİ'NİN (A.S) ALLAH'I ŞAHİT TUTTUĞU YERLER

843-Müsned-i İbn-i Hanbel [Ebu Tufeyl'den]: Ali (a.s) halkı Rahbe'de topladıktan sonra onlara dedi ki: Allah'ı size şahit tutarım; Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum günü söylediklerini duyan Müslümanlar ayağa kalksın!

Halk arasından otuz kişi ayağa kalkarak [Ebu Naim der ki: Çok sayıda insan ayağa kalktı] şahitlik ettiler ve dediler ki: Biz şahidiz; (Resulullah) onun elinden tutarak "Benim müminlere kendi canlarından daha evla olduğumu bilmez misiniz?" diye sordu. "Evet, ya Resulallah!" denilince de "Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" buyurdu.

Oradan ayrılırken içimde hâlâ tereddüt vardı. (Yolda) Zeyd b. Erkam'la karşılaştım. "Ben Ali'nin şöyle şöyle söylediğini duydum!" dedim. Bunun üzerine (Zeyd) dedi ki: Ne diye inkâr ediyorsun ki? Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkında bunları söylediğini ben bizzat duydum.¹

844 . أُسَدُ الْغَابَةِ عَنْ أَبِي الطَّفِيلِ :
 كُنَّا عِنْدَ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ : أَنْشُدُوا اللَّهَ
 تَعَالَى مَنْ شَهِدَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ إِلَّا قَامَ .
 فَقَامَ سَبْعَةٌ عَشَرَ رَجُلًا ; مِنْهُمْ أَبُو قُدَّامَةَ
 الْأَنْصَارِيُّ ، فَقَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّ أَقْبَلَنَا مَعَ
 رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ ،
 حَتَّى إِذَا كَانَ الظُّهْرُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ) فَأَمَرَ بِشَجَرَاتٍ فَشَدِدْنَ ، وَأَلْقَى عَلَيْهِنَّ
 ثَوْبٌ ، ثُمَّ نَادَى : الصَّلَاةُ ، فَخَرَجْنَا
 فَصَلَّيْنَا ، ثُمَّ قَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ تَعَالَى وَأَثْنَى
 عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ :

¹-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.7, s.82, h.19321; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.682, h.1167; Müsned-i İbn-i Bezzar, c.2, s.133, h.492, son iki kaynakta "...ona düşman olana düşman ol!" ibaresine kadar; Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.173, h.93; Tarihu'l-İslam, Zehebî, c.3, s.631; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.205, h.8680; Kifayetu't-Talib, s.56; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.211 ve c.7, s.347; Silsiletu'l-Ahadisi's-Sahih, c.4, s.331, h.1750. Ayrıca bkz: Tarihu'l-Hulefa, s.201.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ! أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ
مَوْلَايَ وَأَنَا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَنِّي أُولَى
بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ؟ يَقُولُ ذَلِكَ مِرَاراً .

قُلْنَا : نَعَمْ ، وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِكَ يَقُولُ : مَنْ
كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ
وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ¹ .

845 . مسند ابن حنبل عن زيد بن
أرقم : اسْتَشْهَدَ عَلِيُّ النَّاسِ ، فَقَالَ : أَنْشُدْ
اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ :
اللَّهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ
وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، فَقَامَ
سِتَّةَ عَشَرَ رَجُلًا فَشَهِدُوا ² .

844-Usdu'l-Gabe [Ebu Tufeyl'den]: Ali'nin (a.s) yanındaydık.
Dedi ki: Kim Gadir-i Hum gününe şahit olmuşsa yüce Allah'ı
şahit tutarak ona sesleniyorum; ayağa kalksın!

Aralarında Ebu Kudame el-Ensari'nin de bulunduğu on yedi
kişi ayağa kalkarak dediler ki: Şahitlik ederiz ki biz Resulullah'la
(s.a.a) birlikte Veda Haccı'ndan dönüyorduk. Öğlen vakti olduğun-
da Allah Resülü (s.a.a) öne çıkarak ağaçların birbirine bağlanma-
sını, gölge yapması için de üzerlerine elbise atılmasını emretti.
Sonra "Haydi namaza!" diye seslendi. Öne çıkıp namaz kıldık.
Peygamber (s.a.a) daha sonra ayağa kalktı ve Allah'a hamd-ü se-

1 . أُسْدُ الْغَابَةِ : ج 6 ص 246 الرقم 6177 وراجع
الإصابة : ج 7 ص 274 الرقم 10416 .
2 . مسند ابن حنبل : ج 9 ص 51 ح 23204 ، تاريخ دمشق :
ج 42 ص 204 ح 8678 ، المعجم الكبير : ج 5 ص 192 ح 5058 عن سعيد
بن وهب وحبّة العرنی وزید بن أرقم وفيه «بضعة عشر» بدل
«ستة عشر» ، الرياض النضرة : ج 3 ص 127 ، سلسلة الأحاديث
الصحيحة : ج 4 ص 333 ح 1750 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 347
نحوه .

na ettikten sonra "Ey insanlar! Allah'ın benim ve tüm müminlerin mevlası olduğunu, benim de size kendi nefsinizden daha evla olduğumu bilir misiniz?" dedi. Bunu defalarca söyledi.

Biz de "Evet" dedik. Resulullah senin elinden tutuyorken üç kez şöyle buyurdu: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!¹

845-Müsned-i İbn-i Hanbel [Zeyd b. Erkam'dan]: Ali (a.s) insanlardan şahitlik isterken dedi ki: Allah'ı şahit tutarım; Peygamberin (s.a.a) "Allah'ım, ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dediğini duyan kim varsa ayağa kalsın!

Derken on altı kişi ayağa kalkıp şahitlik etti.²

846 . مسند ابن حنبل عن زاذان بن عمر :
 سَمِعْتُ عَلِيًّا فِي الرَّحْبَةِ وَهُوَ يَنْشُدُ النَّاسَ : مَنْ شَهِدَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ وَهُوَ يَقُولُ مَا قَالَ ؟ فَقَامَ ثَلَاثَةُ عَشَرَ رَجُلًا ، فَشَهِدُوا أَنَّهُمْ سَمِعُوا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَهُوَ يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ³ .

1-Usdu'l-Gabe, c.6, s.246, No: 6177. Ayrıca bkz: el-İsabe, c.7, s.274, No: 10416.

2-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.51, h.23204; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.204, h.8678; el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.192, h.5058, Said b. Vahab, Habbe el-İrnî ve Zeyd b. Erkam'dan, "on altı" yerine "on küsur" ifadesi geçmiştir; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.127; Silsiletu'l-Ahadisi's-Sahihe, c.4, s.333, h.1750; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.347.

3 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 182 ح 641 ، فضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 585 ح 991 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 212 ح 8691 كلاهما عن زاذان أبي عمر ، البداية والنهاية : ج 7 ص 349 عن زاذان عن ابن عمر ، السنة لابن أبي عاصم : ص 593 ح 1372 ، تذكرة الخوامص : ص 28 ؛ بشارة المصطفى : ص 191 ،

847 . المعجم الأوسط عن عميرة بن سعد :

سَمِعْتُ عَلِيًّا يَنْشُدُ النَّاسَ : مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟ فَقَامَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ ، فَشَهِدُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ¹ .

848 . مسند ابن حنبل عن زياد بن

أبي زياد : سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (رضي الله عنه) يَنْشُدُ النَّاسَ ، فَقَالَ : أَنْشُدُ اللَّهَ رَجُلًا مُسْلِمًا سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ مَا قَالَ ؟ فَقَامَ : إِثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا فَشَهِدُوا² .

846-Müsned-i İbn-i Hanbel [Zazan b. Ömer'den]: Ali'nin (a.s), Rahbe'de Allah'ı şahit tutarak insanlara hitaben "Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum günü ne söylediğine kim şahitlik edecek?" diye sorduğunu işittim. Derken on üç kişi ayağa kalkarak Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dediğine dair şahitlik etti.³

المناقب للكوفي : ج 2 ص 408 ح 890 والأربعة الأخيرة عن زاذان .

1 . المعجم الأوسط : ج 2 ص 324 ح 2110 و ص 369 ح 2254 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 209 ح 8686 ، تاريخ أصبهان : ج 1 ص 142 ح 92 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 348 ، المناقب لابن المغازلي : ص 26 ح 38 وفيها «اثنا عشر رجلاً منهم أبو هريرة وأبو سعيد وأنس بن مالك» بدل «ثلاثة عشر» وكلها نحوه ، خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 156 ح 85 وفيه «بضعة عشر» بدل «ثلاثة عشر» .

2 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 191 ح 670 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 212 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 349 ، الرياض النضرة : ج 3 ص 128 .

3-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.182, h.641; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.585, h.991; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.212, h.8691, her ikisi de Zazan Ebu Ömer'den; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.349, Zazan'dan, o da İbn-i Ömer'den; es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.593, h.1372; Tezkiretu'l-Havas, s.28;

847-el-Mucemu'l-Avsat [Umeyre b. Sâd'dan]: Ali'nin (a.s) Allah'ı şahit tutarak insanlara hitaben "Resulullah'ın (s.a.a) 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' dediğini kim duydu?" diye sorduğunu işittim. Derken on üç kişi ayağa kalktı ve Resulullah (s.a.a)'ın "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dediğine dair şahitlik etti.¹

848-Müsned-i İbn-i Hanbel [Ziyad b. Ebu Ziyad'dan]: Ali b. Ebu Talib'in (a.s) Allah'ı şahit tutarak halka hitaben "Resulullah'ın Gadir-i Hum gününde dediği sözü hangi Müslüman erkek duymuşsa Allah için ayağa kalksın!" dediğini duydum. Derken Bedir savaşçılarından on iki kişi ayağa kalktı ve şahitlik etti.²

849 . السنة عن المهاجر بن عميرة أو عميرة بن المهاجر : سَمِعْتُ عَلِيًّا (رضي الله عنه) نَاشِدَ النَّاسَ عَلَى الْمَنَبَرِ : مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟ فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا ، فَقَالُوا : سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُهُ ³ .

850 . مسند ابن حنبل عن عبد الرحمن بن أبي ليلى : شَهِدْتُ عَلِيًّا فِي الرَّحْبَةِ يَنْشُدُ

Beşaretu'l-Mustafa, s.191; *el-Menakıb*, Kufî, c.2, s.408, h.890, son dört kaynak Zazan'dan.

1-*el-Mucemu'l-Avsat*, c.2, s.324, h.2110 ve s.369, h.2254; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.209, h.8686; *Tarih-i İsbehan*, c.1, s.142, h.92; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.348; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.26, h.38, "on üç kişi" yerine "aralarında Ebu Hureyre, Ebu Said ve Enes b. Malik'in de bulunduğu on iki kişi" ibaresiyle; *Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.156, h.85, "on üç" yerine "on küsur" ifadesi yer almıştır.

2-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.1, s.191, h.670; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.212; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.349; *er-Riyazu'n-Nazra*, c.3, s.128.

3 . السنة لابن أبي عاصم : ص 593 ح 1373 .

النَّاسَ : أَنشَدُ اللَّهَ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . لَمَّا قَامَ فَشَهِدَ .

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ : فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَحَدِهِمْ ، فَقَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّ سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ : أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجِي أُمَّهَاتِهِمْ ؟ فَقُلْنَا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ¹ .

851 . خصائص أمير المؤمنين عن زيد بن يثيع : سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (رضي الله عنه) يَقُولُ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ : إِنِّي أَنشَدُ اللَّهَ رَجُلًا - وَلَا أَنشَدُ إِلَّا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) - سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

1 . مسند ابن حنبل : ج 1 ص 252 ح 961 ، مسند أبي يعلى : ج 1 ص 286 ح 563 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 206 ح 8682 و ص 207 ح 8683 ، البداية والنهاية : ج 7 ص 348 ، رسالة طرق حديث «من كنت مولاه» للذهبي : ص 17 نحوه وراجع مسند البزار : ج 2 ص 235 ح 632 وتاريخ بغداد : ج 14 ص 236 وتاريخ أصبهان : ج 2 ص 198 الرقم 1449 .

849-es-Sünne [Muhacir b. Umeyre veya Umeyre b. Muhacir'den]: Ali'nin (a.s), minberin üzerinden insanlara Allah'ı şahit tutarak "Resulullah'ın (s.a.a) 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' dediğini kim duydu?" diye sorduğunu işittim. Derken on iki kişi ayağa kalkarak "Biz Resulullah'ın (s.a.a) bunu söylediğini duyduk!" dedi.¹

850-Müsned-i İbn-i Hanbel [Abdurrahman b. Ebu Leyla'dan]: Ali'nin (a.s), Rahbe'de, insanlara Allah'ı şahit tutarak "Kim Gadir-i Hum gününde Resulullah'ın (s.a.a) 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' dediğini duymuşsa, Allah için ayağa kalkıp şahitlik etsin!" dediğini işittim.

Derken Bedir savaşçılarından on iki kişi ayağa kalktı. Onları sanki yeni görüyordum. Dediler ki: Biz şahitlik ederiz ki Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum günü şöyle buyurduğunu duyduk: Ben müminlere kendi canlarından ve onların anneleri olan eşlerimden daha evla değil miyim? Biz, "Evet, ya Resulallah!" deyince yine şöyle buyurdu: O halde ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, onunla dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!²

851-Hasais-u Emirilmüminin [Zeyd b. Yusey'den]: Ali b. Ebu Talib'in (a.s) Kufe minberi üzerinden şöyle söylediğini duydum: Ben, sadece Muhammed'in (s.a.a) ashabından Gadir-i Hum gününde Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dediğini işiten herkese Allah'ı şahit tutuyorum; kalkıp şahitlik etsinler!

1-es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.593, h.1373.

2-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.252, h.961; Müsned-i Ebi Yâla, c.1, s.286, h.563; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.206, h.8682 ve s.207, h.8683; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.348, "Ben kimin mevlası isem..." Hadisinin Senetleri Risalesi, Zehebî, s.17. Ayrıca bkz: Müsned-i Bezzar, c.2, s.235, h.632; Tarih-i Bağdad, c.14, s.236; Tarih-i İsbehan, c.2, s.198, No: 1449.

فَقَامَ سِتَّةٌ مِنْ جَانِبِ الْمِنْبَرِ ، وَسِتَّةٌ مِنْ الْجَانِبِ
الْآخِرِ ، فَشَهِدُوا أَنَّهُمْ سَمِعُوا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) يَقُولُ ذَلِكَ¹ .

852 . شرح الأخبار عن أبي رملة : كُنْتُ جَالِساً
عِنْدَ عَلِيٍّ (عليه السلام) فِي الرَّحْبَةِ ؛ إِذْ أَقْبَلَ إِلَيْنَا
أَرْبَعَةٌ عَلَى نَجَائِبٍ ، فَأَنَاحُوهَا عَنْ بُعْدٍ ، ثُمَّ
تَقَدَّمُوا حَتَّى وَقَفُوا عَلَى عَلِيٍّ (عليه السلام) ،
فَقَالُوا : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا . قَالَ : وَعَلَيْكُمْ
السَّلَامُ ، مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتُمْ ؟ قَالُوا : أَقْبَلْنَا مِنْ
أَرْضِ كَذَا وَكَذَا .

قَالَ : وَلِمَ دَعَوْتُمُونِي مَوْلَاكُمْ ؟ قَالُوا : سَمِعْنَا
رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ يَقُولُ : مَنْ
كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ
مَنْ عَادَاهُ .

فَقَالَ - عِنْدَ ذَلِكَ - : أَنَا شِدُّ اللَّهِ رَجُلًا سَمِعَ مِنْ
رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ مَا يَقُولُهُ هَؤُلَاءِ
الرَّهْطُ إِلَّا قَامَ فَتَكَلَّمَ ، فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا ،
فَشَهِدُوا بِذَلِكَ² .

**853 . خصائص أمير المؤمنين عن عمرو ذي
مِرٍّ :** شَهِدْتُ عَلِيًّا بِالرَّحْبَةِ يَنْشُدُ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ :
أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ
خُمٍ مَا قَالَ ؟ قَالَ : فَقَامَ أَنَاسٌ فَشَهِدُوا أَنَّهُمْ
سَمِعُوا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ
مَوْلَاهُ فَإِنَّ عَلِيًّا مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ

1 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص161 ح88 ، المصنّف
لابن أبي شيبه : ج7 ص499 ح28 ، السنّة لابن أبي عاصم : ص593
ح1374 ، مسند ابن حنبل : ج1 ص250 ح950 ، تاريخ دمشق : ج42
ص210 ح8689 ، البداية والنهاية : ج5 ص210 ؛ المناقب للكوفي :
ج2 ص402 ح880 والأربعة الأخيرة عن سعيد بن وهب وزيد ابن يثيع
و ص 387 ح862 كلّها نحوه وراجع البداية والنهاية : ج7 ص348
والأمالي للطوسي : ص255 ح459.

2 . شرح الأخبار : ج1 ص109 ح29 وراجع كشف الغمّة : ج1
ص318 .

مَنْ عَادَاهُ ، وَأَحَبَّ مَنْ أَحَبَّهُ ، وَأَبْغَضَ مَنْ أَبْغَضَهُ ،
وَأَنْصُرَ مَنْ نَصَرَهُ¹ .

Derken altı kişi minberin bir tarafından, altı kişi de diğer tarafından ayağa kalarak bunu Resulullah'tan (s.a.a) bizzat duyduklarına dair hep birlikte şahitlik ettiler.²

852-Şerhu'l-Ahbar [Ebu Ramle'den]: Rahbe'de Ali'nin (a.s) yanında oturmıştım. Derken oldukça bakımlı develer üzerinde bulunan dört kişi çıkageldi. Uzak bir yere develerini yatırdıktan sonra yanımıza geldiler. Ali'nin (a.s) karşısına geçip "Selam sana ey mevlamız!" dediler.

Ali (a.s): Size de selam olsun, nereden geldiniz, diye sordu.

-Falan yerden geldik, dediler.

Ali (a.s): Neden beni "mevlanız" olarak çağırdınız, diye sordu.

-(Çünkü) biz, Gadir-i Hum gününde Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dediğini duyduk, dediler.

Bunun üzerine Ali (a.s) "Allah'ı size şahit tutarım; bu grubun söylediğini Resulullah'tan (s.a.a) kim duymuşsa, Allah için kalkıp konuşsun!" dedi. Derken on iki kişi ayağa kalkarak buna şahitlik etti.³

853-Hasais-u Emirilmüminin [Amr Zumurr'dan]: Ali'nin (a.s), Rahbe'de, Muhammed'in (s.a.a) ashabına Allah'ı şahit tutarak "Hanginiz Gadir-i Hum gününde Resulullah'ın (s.a.a) söylediklerini işitti?" diye sorduğuna şahit olmuştum. Bir grup ayağa kalkarak şöyle şahitlik etti: Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittik: Ben kimin mevlası

1 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص181 ح99 ، مسند البزار : ج3 ص35 ح786 ، البداية والنهاية : ج5 ص210 وراجع المعجم الأوسط : ج2 ص324 ح2109 والمناقب لابن المغازلي : ص20 ح27 .

2-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.161, h.88; *el-Musannef*, İbn-i Ebi Şeybe, c.7, s.499, h.28; *es-Sünne*, İbn-i Ebi Asım, s.593, h.1374; *Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.1, s.250, h.950; *Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.210, h.8689; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.210; *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.402, h.880, son dördü Said b. Vahab ve Zeyd b. Yessi'den ve s.387, h.862. Ayrıca bkz: *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.7, s.348; *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.255, h.459.

3-Şerhu'l-Ahbar, c.1, s.109, h.29. Ayrıca bkz: *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.318.

isem hiç kuşkusuz Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, onunla dost olana dost, düşman olana düşman ol; onu seveni sev, ona buğzedene buğzet ve ona yardım edene yardım et!¹

854 . أُسَدُ الْغَابَةِ عَنْ يَعْلَى بْنِ مَرْة :

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيَّ الْكُوفَةَ نَشَدَ النَّاسَ : مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) ؟ فَأَنْتَشَدُ لَهُ بِضَعَةِ عَشَرَ رَجُلًا ، فِيهِمْ : عَامِرُ بْنُ لَيْلَى الْغِفَارِيُّ² .

855 . أُسَدُ الْغَابَةِ عَنْ الْأَصْبَغِ بْنِ

نَبَاتَةَ : نَشَدَ عَلَيَّ النَّاسَ : مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ مَا قَالَ إِلَّا قَامَ . فَقَامَ بِضَعَةُ عَشَرَ ; فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ وَأَبُو زَيْنَبَ ، فَقَالُوا : نَشْهَدُ أَنَا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَأَخَذَ بِيَدِكَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ فَرَفَعَهَا فَقَالَ : أَلَسْتُمْ تَشْهَدُونَ أَنِّي قَدْ بَلَّغْتُ وَنَصَحْتُ ، قَالُوا : نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ وَنَصَحْتَ .

1-Hasais-u Emirilmüminin, Nesai, s.181, h.99; Müsned-i Bezzar, c.3, s.35, h.786, Amr b. Zumurr, Said b. Vahab ve Zeyd b. Yesi'den; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.210. Ayrıca bkz: el-Mucemu'l-Avsat, c.2, s.324, h.2109; el-Menakıb, Magazili, s.20, h.27.

2 . أُسَدُ الْغَابَةِ : ج 3 ص 137 الرقم 2730 و ج 5 ص 281 الرقم 5169 وفيه «فيهم : أبو أيوب صاحب رسول الله (صلى الله عليه وآله) وناجية بن عمرو الخزاعي» و ج 2 ص 362 الرقم 1844 ، الإصابة : ج 2 ص 504 الرقم 2913 نحوه وفيهما «منهم : زيد أو يزيد بن شراحيل الأنصاري» و ج 3 ص 484 الرقم 4440 وفيه «سبعة» بدل «بضعة» .

قَالَ : أَلَا إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَلِيِّي وَأَنَا وَلِيُّ
الْمُؤْمِنِينَ ، فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَيُّ
مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ
عَادَاهُ ، وَأَحِبِّ مَنْ أَحَبَّهُ ، وَأَعِزِّ مَنْ
أَعَانَهُ ، وَأَبْغِضْ مَنْ أَبْغَضَهُ¹ .

1 . أسد الغابة : ج 6 ص 126 الرقم 5933 ، الإصابة : ج 4
ص 276 الرقم 5170 وفيه «أبو أيوب وأبو زينب وعبد الرحمن
ابن عبد ربّ» و ج 7 ص 136 الرقم 9969 كلاهما نحوه وفيهما إلى
«فهذا عليّ موله» .

854-Usdu'l-Gabe [Yâlâ b. Mürre'den]: Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: Ben kimin mevlası isem şüphesiz Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!

Ali (a.s) Kufe'ye geldiğinde halka Allah'ı şahit tutarak "Kim (bunu) Peygamberden (s.a.a) duymuştur?" diye sordu. Derken aralarında Amir b. Leyla el-Gifarî'nin de bulunduğu ondan fazla kişi buna şahitlik etti.¹

855-Usdu'l-Gabe [Asbag b. Nebate'den]: Ali (a.s), halka Allah'ı şahit tutarak "Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum gününde söylediklerini kim duymuşsa ayağa kalksın!" dedi. Aralarında Ebu Eyyub el-Ensarî ve Ebu Zeyneb'in de bulunduğu ondan fazla kişi ayağa kalkarak dediler ki: Bizler şahitlik ederiz ki Gadir-i Hum gününde Resulullah (s.a.a) seni elinden tutarak kaldırdı ve "Benim tebliğ ettiğime ve nasihatte bulunduğuma şahitlik etmez misiniz?" diye sordu.

"Bizler senin tebliğ ettiğine ve nasihatte bulunduğuna şahitlik ediyoruz!" denilince de şöyle buyurdu: Allah benim velimdir ve ben müminlerin velisiyim. Öyleyse ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol; onu seveni sev, ona yardımcı olana yardımcı ol ve ona buğzedene buğzet!²

1-*Usdu'l-Gabe*, c.3, s.137, No: 5169, "aralarında Resulullah'ın (s.a.a) sahabeti Ebu Eyyub ve Naciye b. Amr Huzaî'nin de bulunduğu..." şeklinde yer almıştır; c.2, s.362, No: 1844; *el-İsabe* c.2, s.504, No: 2913, bu ikisinde "aralarında Zeyd veya Yezid b. Şerahil el-Ensarî'nin bulunduğu" şeklinde yer almıştır; c.3, s.484, No: 4440, "ondan fazla" yerine "yedi" geçmiştir.

2-*Usdu'l-Gabe*, c.6, s.126, No: 5933; *el-İsabe*, c.4, s.276, No: 5170, "Ebu Eyyub el-Ensarî, Ebu Zeyneb ve Abdurrahman b. Abdurabb" isimleri yer almıştır; c.7, s.136, No: 9969, son ikisinde "Allah'ım, ona dost olana..." bölümü zikredilmemiştir.

856 . أسد الغابة عن الأصبع بن نباتة :

نَشَدَ عَلَيَّ النَّاسَ فِي الرَّحْبَةِ : مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ مَا قَالَ إِلَّا قَامَ ، وَلَا يَقُومُ إِلَّا مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ . فَقَامَ بِيضَعَةَ عَشَرَ رَجُلًا ؛ فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ ، وَأَبُو عَمْرَةَ بْنُ عَمْرٍو بْنُ مِحْصَنٍ ، وَأَبُو زَيْتَبٍ ، وَسَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ ، وَخَزِيمَةُ بْنُ ثَابِتٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ ، وَحُبْشِيُّ بْنُ جُنَادَةَ السَّلُولِيُّ ، وَعُبَيْدُ بْنُ عَازِبٍ الْأَنْصَارِيُّ ، وَالنُّعْمَانُ بْنُ عَجْلَانَ الْأَنْصَارِيُّ ، وَثَابِتُ بْنُ وَدِيعَةَ الْأَنْصَارِيُّ ، وَأَبُو فُضَالَةَ الْأَنْصَارِيُّ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ رَبِّ الْأَنْصَارِيِّ .

فَقَالُوا : نَشْهَدُ أَنَا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : أَلَا إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَلِيُّي وَأَنَا وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ، أَلَا فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْي مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَأَحِبَّ مَنْ أَحَبَّه ، وَأَبْغِضْ مَنْ أَبْغَضَهُ ، وَأَعِنْ مَنْ أَعَانَهُ¹ .

857 . خصائص أمير المؤمنين عن سعيد بن وهب :

قَالَ عَلَيَّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ فِي الرَّحْبَةِ : أَنْشَدُ بِاللَّهِ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ يَقُولُ : اللَّهُ وَلِيُّي وَأَنَا وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ، وَمَنْ كُنْتُ وَلِيُّهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ .

قَالَ سَعِيدٌ : فَقَامَ إِلَى جَنْبِي سِتَّةٌ ، وَقَالَ زَيْدُ بْنُ يُثَيْعٍ : قَامَ عِنْدِي سِتَّةٌ ، وَقَالَ عَمْرُو

1 . أسد الغابة : ج 3 ص 465 الرقم 3347 .

ذو مِرِّ وساقَ الحَدِيثِ¹ .

856-Usdu'l-Gabe [Asbag b. Nebate'den]: Ali (a.s) Rahbe'de halka Allah'ı şahit göstererek "Gadir-i Hum gününde Peygamberin (s.a.a) dediklerini duyan kimse ayağa kalksın, ne söylediğini duymayan kimse kalkmasın!" dedi. Derken aralarında Ebu Eyyub el-Ensârî, Ebu Amra b. Amr b. Mihsan, Ebu Zeyneb, Sehl b. Huneyf, Huzeyme b. Sabit, Abdullah b. Sabit el-Ensârî, Hubşi b. Cunade es-Selulî, Ubeyd b. Azib el-Ensârî, Numan b. Aclan el-Ensârî, Sabit b. Vedia el-Ensârî, Ebu Fuzale el-Ensârî ve Abdur-rahman b. Abdirabb el-Ensârî'nin bulunduğu ondan fazla kişi ayağa kalktı.

Dediler ki: Biz şahitlik ederiz ki Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duyduk: Bilesiniz ki Allah benim velimdir ve ben müminlerin velisiyim. Yine bilesiniz ki ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol! Onu seveni sev, ona buğzedene buğzet ve ona yardımcı olana yardımcı ol!²

857-Hasais-u Emirilmüminin [Said b. Vahab'dan]: Ali (*kere-mellah vecheh*) Rahbe'de şöyle dedi: Allah'ı size şahit tutuyorum; kim Gadir-i Hum günü Resulullah'ın "Allah benim velimdir ve ben müminlerin velisiyim; ben kimin velisi isem bu da onun velisidir; Allah'ım, ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol ve ona yardım edene yardım et!" dediğini duymuşsa söylesin!

Said der ki: Yanımda bulunan altı kişi ayağa kalktı.

Zeyd b. Yusey der ki: Yanımdaki altı kişi ayağa kalktı.

1 . خصائص أمير المؤمنين للنسائي : ص 180 ح 98 وراجع ص 159 ح 86 و ص 160 ح 87 ومسند ابن حنبل : ج 9 ص 43 ح 23168 وفضائل الصحابة لابن حنبل : ج 2 ص 598 ح 1021 وتاريخ دمشق : ج 42 ص 211 ح 8690 والرياض النضرة : ج 3 ص 127 والمناقب للكوفي : ج 2 ص 451 ح 941 .

2-Usdu'l-Gabe, c.3, s.465, No: 3347.

¹Amr Zumurr da bu şekilde nakletmiştir.

858 . المستدرك على الصحيحين عن
إياس الضبّي عن أبيه : كُنَّا مَعَ عَلِيٍّ يَوْمَ
 الْجَمَلِ ، فَبَعَثَ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنْ
 أَلْقِنِي ، فَأَتَاهُ طَلْحَةُ فَقَالَ : نَشَدْتُكَ اللَّهَ ،
 هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ
 كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيَّْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ
 وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ،
 قَالَ : فَلِمَ ثَقَاتِلْنِي ؟ قَالَ : لَمْ أَذْكَرْ !
 قَالَ : فَانصَرَفَ طَلْحَةُ ² ³ .

10/13

الدُّعَاءُ عَلَى الْكَاتِمِينَ

859 . مسند ابن حنبل عن سماك بن عبيد
بن الوليد العبسي : دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ
 بْنِ أَبِي لَيْلَى فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ شَهِدَ عَلِيًّا فِي
 الرَّحْبَةِ قَالَ :

أَنْشَدُ اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ
 وَشَّهَدَهُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ إِلَّا قَامَ ، وَلَا يَقُومُ
 إِلَّا مَنْ قَدْ رَأَاهُ .

1-Hasais-u Emirilmüminin, Nesaî, s.180, h.98. Ayrıca bkz: s.159, h.86 ve s.160, h.87; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.9, s.43, h.23168; Fazailu's-Sahabe, İbn-i Hanbel, c.2, s.598, h.1021; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.211, h.8690; er-Riyazu'n-Nazra, c.3, s.127; el-Menakıb, Kufî, c.2, s.451, h.941.

2 . لكن الأشهر أَنَّ طَلْحَةَ لَمْ يَنْصَرَفْ عَنِ الْحَرْبِ . راجع : ج 3 ص 230 (قتل طلحة بيد مروان) .

3 . المستدرك على الصحيحين : ج 3 ص 419 ح 5594 ، مسند البزار : ج 3 ص 171 ح 958 ، السنة لابن أبي عاصم : ص 590 ح 1358 كلاهما نحوه .

فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا ، فَقَالُوا : قَدْ
رَأَيْنَاهُ وَسَمِعْنَاهُ حَيْثُ أَخَذَ بِيَدِهِ يَقُولُ :
اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ،
وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ .
فَقَامَ إِلَّا ثَلَاثَةٌ لَمْ يَقُومُوا ، فَدَعَا عَلَيْهِمْ
فَأَصَابَتْهُمْ دَعْوَتُهُ¹ .

858-el-Müstedrek ala's-Sahihyn [İyas ed-Dabiy'den, o da babasından]: Cemel günü Ali ile (a.s) birlikteydik. Talha b. Ubeydullah'a kendisiyle görüşmek istediği haberini gönderdi. Talha yanına geldiğinde ona dedi ki: Sana Allah'ı şahit tutuyorum; Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" dediğini işittin mi?

Talha: Evet, dedi.

Ali (a.s): O halde ne diye benimle savaşıyorsun, diye sordu.

Talha: Hatırlamıyordum, dedi. Sonra da geri döndü.²

10/13

HAKKI GİZLEYENLERE BEDDUA

859-Müsne'd-i İbn-i Hanbel [Semmak b. Ubeyd b. Velid el-Absi'den]: Abdurrahman b. Ebu Leyla'nın yanına gittim. Bana şahit olduğu şu olayı anlattı: Ali (a.s) Rahbe'de "Kim Gadir-i Hum gününde Resulullah'ı (s.a.a) işitmiş ve görmüşse ayağa kalksın; onu görmeyen kimse kalkmasın!" dedi.

1 . مسند ابن حنبل: ج 1 ص 253 ح 964 ، تاريخ دمشق : ج 42 ص 207 ح 8684 ، البداية والنهاية : ج 5 ص 211 .

2-el-Müstedrek ala's-Sahihyn, c.3, s.419, h.5594; Müsne'd-i Bezzar, c.3, s.171, h.958; es-Sünne, İbn-i Ebi Asım, s.590, h.1358. Ne var ki meşhur olan görüşe göre Talha savaştan dönmemişti. Bu konu, İmam Ali Ansiklopedisi'nin diğer ciltlerinde belirtilmiştir. Ayrıca bkz: el-Gadir, c.1, s.159-187.

Derken on iki kişi ayağa kalktı. Dediler ki: Onu gördük ve senin elinden tutup şöyle buyurduğunu işittik: Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak!

Onlar kalkmışken üç kişi kalkmamıştı. Ali (a.s) onlara beddua etti. Bu beddua da onlara bela getirdi.¹

860 . تاريخ دمشق عن عبد الرحمن بن أبي ليلى :
خَطَبَ النَّاسَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ
أَبِي طَالِبٍ فِي الرَّحْبَةِ ، قَالَ : أَنْشُدُ اللَّهَ
امْرَأَ نِشْدَةَ الْإِسْلَامِ سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه
وآله) يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ أَخَذَ بِيَدِي يَقُولُ : أَلَسْتُ
أُولَى بِكُمْ - يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ - مِنْ
أَنْفُسِكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ،
قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيَّْ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ
وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ
مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ . إِلَّا قَامَ .
فَقَامَ بِضَعَةِ عَشَرَ رَجُلًا ، فَشَهِدُوا ، وَكُتِمَ
قَوْمٌ ؛ فَمَا فَنُوا مِنْ الدُّنْيَا إِلَّا عَمُوا
وَبَرَّصُوا² .

861 . حلية الأولياء عن عميرة بن سعد : شَهِدْتُ
عَلِيًّا عَلَى الْمِنْبَرِ نَاشِدًا أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى
الله عليه وآله) وَفِيهِمْ أَبُو سَعِيدٍ ،
وَأَبُو هُرَيْرَةَ ، وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ ، وَهُمْ حَوْلَ
الْمِنْبَرِ ، وَعَلِيُّ عَلَى الْمِنْبَرِ ، وَحَوْلَ
الْمِنْبَرِ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا هَؤُلَاءِ مِنْهُمْ .

1-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.253, h.964; Tarih-i Dimeşk, c.42, s.207, h.8684; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.211.

2 . تاريخ دمشق : ج 42 ص 208 ، كنز العمال : ج 13 ص 131
ح 36417 نقلاً عن الخطيب في الافراد .

فَقَالَ عَلِيٌّ : نَشَدْتُكُمْ يَا اللَّهِ ، هَلْ سَمِعْتُمْ
رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟ فَقَامُوا كُلُّهُمْ فَقَالُوا :
اللَّهُمَّ نَعَمْ . وَقَعَدَ رَجُلٌ فَقَالَ : مَا مَنَعَكَ
أَنْ تَقُومَ ؟ قَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ،
كَبِرتُ وَنَسِيتُ ! فَقَالَ : اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ
كَاذِباً فَاضْرِبْهُ بِبِلَاءِ حَسَنَ . قَالَ فَمَا مَاتَ
حَتَّى رَأَيْنَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ نُكْتَةً بَيْضَاءَ لَا
تُوَارِيهَا الْعِمَامَةُ¹ .

1 . حلية الأولياء : ج 5 ص 26 ، محاضرات الأدباء : ج 2
ص 415 نحوه .

860-Tarih-i Dimeşk [Abdurrahman b. Ebu Leyla'dan]: Emirülmüminin Ali b. Ebu Talib (a.s) Rahbe'de halka hitaben bir konuşma yaptı. (Bir ara) dedi ki: Size Allah'ı şahit tutuyorum; Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum gününde benim elimi tutarak "Ey Müslümanlar! Ben size kendi nefislerinizden daha evla değil miyim?" diye sorduğunu, "Evet, ya Resulallah!" cevabını aldıktan sonra "(O halde) ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et ve onu yalnız bırakanı yalnız bırak!" dediğini duyan kim varsa İslam'ın hatırı için ayağa kalsın!

Bunun üzerine on kişiden fazla bir kalabalık ayağa kalkarak şahitlik etti. Bir grup ise bunu gizledi. Ayağa kalkmayanlar kör olmadan veya alaca hastalığına yakalanmadan bu dünyadan gitmediler.¹

861-Hilyetu'l-Evliya [Umeyre b. Sâd'dan]: Ali'nin (a.s) minber üzerinden aralarında Ebu Said, Ebu Hureyre ve Enes b. Malik'in de bulunduğu Resulullah'ın (s.a.a) bazı sahabelerine Allah'ı şahit tuttuğunu gördüm. Ali (a.s) minberde, on iki kişi de minberin etrafındaydı. Bunlar, diğerlerinin arasındaydı.

Ali (a.s) dedi ki: Size Allah'ı şahit tutarım; acaba Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" buyurduğunu duydunuz mu? Hepsi ayağa kalkarak "Allah'a andolsun ki evet!" dedi. İçlerinden bir kişi kalkmadı.

Ali (a.s): Seni ayağa kalkmaktan men eden şey nedir, diye sordu.

Adam: Ey müminlerin emiri, yaşlandım ve unuttum, dedi.

Ali (a.s): Allah'ım, eğer yalan söylüyorsa ona güzel bir bela indir, dedi.

O adamın iki gözünün arasında öyle bir alaca belirdi ki imâme dahi onu gizleyemiyordu. Ölünceye dek de böyle sürdü.²

862 . المعارف لابن قتيبة — في أنس

1-Tarih-i Dimeşk, c.42, s.208; Kenzu'l-Ummal, c.13, s.131, h.36417; el-Efrad'da, Hatib'den naklen.

2-Hilyetu'l-Evliya, c.5, s.26; Muhaziratu'l-Udeba, c.2, s.415.

بن مالك - : كان يوجهه برص . وذكر قوم أن علياً (رضي الله عنه) سأله عن قول رسول الله (صلى الله عليه وآله) : اللهم وال من والاه ، وعاد من عاداه ؟ فقال : كبرت سني ونسيته !

فقال له علي (رضي الله عنه) : إن كنت كاذباً فضربك الله ببياض لا ثواريتها العمامة¹ .

863 . الأمالي للصدوق عن أبي هدبة :

رأيت أنس بن مالك معصباً بعصاة ، فسألته عنها ، فقال : هذه دعوة علي بن أبي طالب (عليه السلام) ، فقلت له : وكيف كان ذلك ؟ فقال : . . . لما كان يوم الدار استشهدني علي (عليه السلام) فكتمته ، فقلت : إني نسيته ! فرفع علي (عليه السلام) يده إلى السماء ، فقال : اللهم ارم أنساً بوضح لا يسترهُ من الناس . ثم كشف العصابة عن رأسه ، فقال : هذه دعوة علي ، هذه دعوة علي² .

864 . أسد الغابة عن أبي إسحاق :

حدثني من لا أحصي : أن علياً نشد الناس في الرحبة : من سمع قول رسول الله (صلى الله عليه وآله) : من كنت مولاه فعلي مولاه ، اللهم وال من والاه ، وعاد من عاداه ؟

1 . المعارف لابن قتيبة : ص580 ; الإرشاد : ج1 ص351 ، شرح الأخبار : ج1 ص232 ح221 ، الخرائج والجرائح : ج1 ص207 ح49 والثلاثة الأخيرة عن طلحة بن عميرة ، إرشاد القلوب : ص228 نحوه .

2 . الأمالي للصدوق : ص753 ح1012 وراجع روضة الواعظين : ص145 والمناقب لابن شهر آشوب : ج2 ص283 .

862-el-Maarif, İbn-i Kuteybe [Enes b. Malik hakkında]: Yüzünde alaca vardı. Bazılarının söylediğine göre Ali (a.s), ona Resulullah'ın (s.a.a) "Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!" sözünü sorduğunda "Yaşlandım ve unuttum!" demiş, bunun üzerine Ali de (a.s) ona "Eğer yalan söylüyorsan, Allah sana imamenin dahi gizleyemeyeceği alacayla vursun!" diye beddua etmişti.¹

863-el-Emali, Şeyh Saduk [Ebu Hudbe'den]: Enes b. Malik'i başına bir örtü bağlamış olarak gördüm. Bunun sebebini sorduğumda "Bu, Ali b. Ebu Talib'in (a.s) bedduasıdır" dedi. "Bu nasıl oldu?" diye sorunca da şöyle anlattı: ...Yevmu'd-Dar² gününde Ali (a.s) benden şahitlik etmemi istedi. Ancak ben gizledim ve "Unutmuşum!" dedim. Bunun üzerine Ali (a.s) elini göğse kaldırarak "Allah'ım, Enes'e öyle bir açıklık (abraş) ver ki onu insanlardan gizleyemesin!" dedi.

Enes daha sonra başındaki örtüyü açarak "Bu, Ali'nin bedduasıdır; bu, Ali'nin bedduasıdır; bu, Ali'nin bedduasıdır!" dedi.³

864-Usdu'l-Gabe [Ebu İshak'tan]: Sayısız bir kalabalık [min cümle Amr Zumurr, Yezid b. Yusey, Said b. Vahab ve Hani b. Hani], bana haber verdi ki: Ali (a.s) Rahbe'de halka Allah'ı şahit tutarak dedi ki: Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!" dediğini kim duydu?

1-*el-Maarif*, İbn-i Kuteybe, s.580; *el-İrşad*, c.1, s.351; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.232, h.221; *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c.1, s.207, h.49, son üç kaynak Talha b. Umeyre'den; *İrşadu'l-Kulub*, s.228.

2-İslam tarihinde "Yevmu'd-Dar" (belirli bir evde bir araya gelinen gün) olarak bilinen hadise, hem Osman'ın kendi evinde katledilmesi olayına, hem de Ömer tarafından tayin edilen altı kişilik hilafet şurasının toplandığı güne denilmektedir. Ali (a.s) o gün kendi velayetini isbat için bazılarını yemine verdi ve delil getirdi. Bkz: *Biharu'l-Envar*, c.33, s.249 ve c.37, s.159. Çev.

3-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.753, h.1012. Ayrıca bkz: *Ravzatu'l-Vaizin*, s.145; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.2, s.283.

فَقَامَ نَفَرٌ شَهِدُوا أَنَّهُمْ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) ، وَكَتَمَ قَوْمٌ ؛ فَمَا خَرَجُوا مِنْ الدُّنْيَا حَتَّى عَمُوا ، وَأَصَابَتْهُمْ آفَةٌ ، مِنْهُمْ : يَزِيدُ بْنُ وَدِيعَةَ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُدْلِجٍ¹ .

865 . رجال الكشي عن زِرِّ بْنِ حُبَيْش :

خَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) مِنَ الْقَصْرِ ، فَاسْتَقْبَلَهُ رُكْبَانٌ مُثَقِّلُونَ بِالسُّيُوفِ ، عَلَيْهِمُ الْعَمَائِمُ ، فَقَالُوا : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا .

فَقَالَ عَلِيُّ (عليه السلام) : مَنْ هَاهُنَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ؟ فَقَامَ خَالِدُ بْنُ زَيْدٍ ؛ أَبُو أَيُّوبَ ، وَخُزَيْمَةُ بْنُ ثَابِتٍ ذُو الشَّهَادَتَيْنِ ، وَقَيْسُ بْنُ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ ابْنُ بُذَيْلِ بْنِ وَرْقَاءَ ، فَشَهِدُوا جَمِيعاً أَنَّهُمْ سَمِعُوا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ .

فَقَالَ عَلِيُّ (ع) لِإِنْسِ بْنِ مَالِكٍ وَالْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ : مَا مَنَعَكُمَا أَنْ تَقُومَا فَتَشْهَدَا ؟ فَقَدْ سَمِعْتُمَا كَمَا سَمِعَ الْقَوْمُ . ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ إِن كَانَا كَتَمَاهَا مُعَانَدَةً فَابْتَلِيهِمَا .

فَعَمِيَ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ ، وَبَرِصَ قَدَمَا أَنَسِ

1 . أسد الغابة : ج 3 ص 487 الرقم 3388 .

بْنِ مَالِكٍ ، فَخَلَفَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنْ لَا يَكْتُمَ
مَنْقَبَةَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَلَا فَضْلًا أَبَدًا ،
وَأَمَّا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ فَكَانَ يَسْأَلُ عَنْ
مَنْزِلِهِ ، فَيُقَالُ : هُوَ فِي مَوْضِعٍ كَذَا وَكَذَا ،
فَيَقُولُ : كَيْفَ يَرشُدُ مَنْ أَصَابَتْهُ الدَّعْوَةُ ؟ !¹

Bir grup ayağa kalkarak bunu Resulullah'tan (s.a.a) duyduklarına dair şahitlik ettiler. Bir grup ise bunu gizledi. Onlar dünyadan gitmeden önce kör oldular ve başlarına bir afet geldi. Yezid b. Vedia ve Abdurrahman b. Mudlic bu kimselerdendi.²

865-Rical-ı Keşî [Zerr b. Hubeyş'ten]: Ali b. Ebu Talib (a.s) hükümet konağından dışarı çıktığında başları imameli ve kılıç kuşanmış bir süvari birliği onu karşıladı. "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ezerine olsun ey müminlerin emiri ve ey mevlamız!" dediler.

Ali (a.s): Burada Resulullah'ın (s.a.a) ashabından kimler var, diye sordu.

Halid b. Zeyd, Ebu Eyyub, Huzeyme b. Sabit Zü's-Şehâde-teyn, Kays b. Sâd b. Ubade ve Abdullah b. Budeyl b. Verka ayağa kalkarak Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum gününde "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" dediği konusunda tanıklık ettiler.

Daha sonra Ali (a.s), Enes b. Malik ve Bera b. Azib'e hitaben "Sizi ayağa kalkıp şahitlik etmekten alıkoyan şey nedir? Hâlbuki bu topluluğun duyduklarını siz de duymuştunuz!" dedi ve ardından "Allah'ım! Eğer bu ikisi inatla bunu gizlediyse onlara bela ver!" diye beddua etti.

Bera b. Azib kör oldu. Enes b. Malik'in de iki ayağı abraş has-

1 . رجال الكشي : ج 1 ص 246 ح 95 ، الدرجات الرفيعة :
ص 453 .

2-Usdu'l-Gabe, c.3, s.487, No: 3388.

talığına tutuldu. Bunun üzerine Enes b. Malik, Ali b. Ebu Talib'e ait hiçbir menkıbeyi gizlemeyeceğine dair yemin etti. Bera b. Azib ise evinin yolunu (başkalarına) soruyor, ancak "falan yere git, şöyle yap!" dendikten sonra evini buluyor, (niçin böyle yaptığını sorduklarında ise) "Beddua almış biri yolunu nasıl bulabilir ki?" diyordu.¹

866 . أنساب الأشراف عن أبي وائل شقيق بن سلمة :
 قَالَ عَلِيُّ عَلَى الْمِنْبَرِ : نَشَدْتُ اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ
 رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ :
 اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ،
 إِلَّا قَامَ فَشَهِدَ - وَتَحْتَ الْمِنْبَرِ أَنَسُ بْنُ
 مَالِكٍ ، وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ ، وَجَرِيرُ بْنُ
 عَبْدِ اللَّهِ - فَأَعَادَهَا ، فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ ،
 فَقَالَ : اللَّهُمَّ مَنْ كَتَمَ هَذِهِ الشَّهَادَةَ وَهُوَ
 يَعْرِفُهَا فَلَا تُخْرِجْهُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى تَجْعَلَ بِهِ
 آيَةً يُعَرَفَ بِهَا .

قَالَ : فَبَرِصَ أَنَسُ ، وَعَمِيَ الْبَرَاءُ ، وَرَجَعَ
 جَرِيرٌ أَعْرَابِيًّا بَعْدَ هِجْرَتِهِ ، فَآتَى
 السَّرَاةَ² فَمَاتَ فِي بَيْتِ أُمِّهِ بِالسَّرَاةِ³ .

867 . المعجم الكبير عن أبي سلمان المؤذن عن زيد
 بن أرقم : نَشَدَ عَلِيُّ النَّاسَ : أَنْشَدُ اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ
 النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ
 فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ
 مَنْ عَادَاهُ . فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا ،

1-Rical-ı Keşî, c.1, s.246, No: 95; ed-Derecatu'r-Rafîa, s.453.

2 . السَّرَاةُ : الجبال والأرض الحاجزة بين تهامة واليمن ، وقال قوم : الحجاز هو جبال تحجز بين تهامة ونجد يقال لأعلاها السراة (معجم البلدان : ج 3 ص 204) .

3 . أنساب الأشراف : ج 2 ص 386 .

فَشْهَدُوا بِذَلِكَ .

قَالَ زَيْدٌ : وَكُنْتُ أَنَا فِيمَنْ كَتَمَ ، فَذَهَبَ
بَصْرِي¹ .

866-Ensabu'l-Eşraf [Ebu Vail Şakik b. Selme'den]: Ali (a.s) minber üzerinden "Gadir-i Hum günü Resulullah'ın (s.a.a) 'Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!' dediğini duyan kimselere Allah'ı şahit tutuyorum; ayağa kalkıp (bu olaya) şahitlik etsinler!" diye seslendi.

Minberin etrafında Enes b. Malik, Bera b. Azib ve Cerir b. Abdullah vardı. Ali (a.s) sözünü bir kez daha yineledi. Ancak hiçbiri ona cevap vermedi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: Allah'ım! Bu şehadeti bildiği halde kim gizliyorsa, tanınmasına vesile olacak bir alamet kılmadıkça onu bu dünyadan alma!

Enes abraş, Bera da kör oldu. Cerir ise imanının ardından cahiliye geleneğine geri döndü. Serat'a² gitti ve orada bulunan annesinin evinde öldü.³

867-el-Mucemu'l-Kebir [Ebu Selman el-Müezzin'den, o da Zeyd b. Erkam'dan]: Ali (a.s) insanlara Allah'ı şahit göstererek "Hanginiz Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!"

1 . المعجم الكبير : ج 5 ص 175 ح 4996 و ص 171 ح 4985 عن أبي سليمان زيد بن وهب عن زيد بن أرقم وفيه «سنة عشر رجلاً» بدل «اثنا عشر بدرياً» ، المناقب لابن المغازلي : ص 23 ح 33 وفيه «أبي سليمان» وليس فيه «فقام اثنا عشر بدرياً فشهدوا بذلك» ؛ الاحتجاج : ج 1 ص 184 ح 36 ، شرح الأخبار : ج 1 ص 100 ح 22 وفيه «سنة عشر» بدل «اثني عشر» و ص 232 ح 222 وفيه «جماعة» بدل «اثنا عشر» وكلها نحوه .

2-Serat: Tuham ve Yemen arasındaki dağlık bölgedir. Hicazlı bazılarına göre Tuham ve Necd bölgelerini birbirinden ayıran dağ vardır ve bu dağın yüksek kısımlarına Serat adı verilmektedir. (Mucemu'l-Buldan, c.3, s.204)

3-Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.386.

sözünü duymuşsa Allah için (şahitlik etsin)" dedi.

On iki Bedir savaşçısı ayağa kalkarak buna şahitlik etti.

Zeyd der ki: Ben de bunu gizleyenler arasındaydım. Derken görme özelliğim kayboldu.¹

868 . الإِرشاد عن أبي سلمان المؤدّن عن زيد بن أرقم : نَشَدَ عَلِيٌّ النَّاسَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ : أَنَشَدُ اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا ؛ سِتَّةٌ مِنَ الْجَانِبِ الْأَيْمَنِ ، وَسِتَّةٌ مِنَ الْجَانِبِ الْأَيْسَرِ ، فَشَهِدُوا بِذَلِكَ .

قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ : وَكُنْتُ أَنَا فِيْمَنْ سَمِعَ ذَلِكَ فَكَتَمْتُهُ ، فَذَهَبَ اللَّهُ بِبَصَرِي ، وَكَانَ يَتَنَدَّمُ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنَ الشَّهَادَةِ وَيَسْتَغْفِرُ² .

869 . شرح نهج البلاغة : وَذَكَرَ جَمَاعَةٌ مِنْ شُيُوخِنَا الْبَغْدَادِيِّينَ أَنَّ عِدَّةً مِنَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ وَالْمُحَدِّثِينَ كَانُوا مُنْحَرِفِينَ عَنْ

1-el-Mucemu'l-Kebir, c.5, s.175, h.4996 ve s.171, h.4985, Ebu Süleyman Zeyd b. Vahab ve Zeyd b. Erkam'dan, "on iki Bedir savaşçısı" yerine "on altı kişi" ifadesi zikredilmiştir; el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.23, h.33, "Ebu Süleyman" ile "On iki Bedir savaşçısı ayağa kalkarak buna şahitlik etti." bölümü yer almamıştır; el-İhticac, c.1, s.184, h.36; Şerhü'l-Ahbar, c.1, s.100 h.22 "on iki" yerine "on altı" şeklinde yer almıştır; s.232, h.222, "on iki" yerine "bir cemaat" ifadesi yer almıştır.

2 . الإِرشاد : ج 1 ص 352 ، الخرائج والجرائح : ج 1 ص 208 ح 50 ، كشف الغمّة : ج 1 ص 283 وراجع السيرة الحلبية : ج 3 ص 274 .

قال التستري في قاموس الرجال : فلا ريب في حسن خاتمته ورجوعه إلى أمير المؤمنين(عليه السلام) ، ونقله النص عليه كراراً في الغدير وغيره فيه(عليه السلام) خاصة ، وفيه وفي أهل بيته عامة (قاموس الرجال : ج 4 ص 529) .

عَلَيْهِ (عليه السلام) ، قَائِلِينَ فِيهِ السَّوَاءَ ، وَمِنْهُمْ مَنْ كَثَمَ مَنَاقِبَهُ وَأَعَانَ أَعْدَاءَهُ مَيْلًا مَعَ الدُّنْيَا ، وَإِثَارًا لِلْعَاجِلَةِ ، فَمِنْهُمْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ .

نَاشَدَ عَلِيُّ (عليه السلام) النَّاسَ فِي رَحْبَةِ الْقَصْرِ – أَوْ قَالَ : رَحْبَةِ الْجَامِعِ بِالْكُوفَةِ – : أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟

فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا فَشَهِدُوا بِهَا ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فِي الْقَوْمِ لَمْ يَقُمْ ، فَقَالَ لَهُ : يَا أَنَسُ ! مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَقُومَ فَتَشْهَدَ ، وَلَقَدْ حَضَرْتُهَا ؟ فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، كَبِيرْتُ وَنَسِيتُ ! فَقَالَ : اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ كَاذِبًا فَارْمِهِ بِهَا بَيضَاءَ لَا تُوَارِيهَا الْعِمَامَةُ .

868-el-İrşad [Ebu Selman el-Müezzin'den, o da Zeyd b. Erkam'dan]: Ali (a.s) mescitte halka Allah'ı şahit tutarak şöyle diyordu: Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana da düşman ol!" sözünü kim duymuşsa Allah için (şahitlik etsin).

Altısı sağ taraftan, altısı da sol taraftan olmak üzere on iki Bedir savaşı ayağa kalkarak buna şahitlik etti.

Zeyd b. Erkam der ki: Ben de bunu duyanlar arasındaydım. Ancak gizledim. Allah da benim gözümü aldı.

Zeyd şahitlik etmediği için pişmandı ve sürekli istiğfar ediyordu.¹

869-Şerh-i Nehcü'l-Belaga: Bağdatlı üstatlarımızdan bir gruba gö-

1-el-İrşad c.1, s.352; el-Haraic ve'l-Cerai, c.1, s.208, h.50; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.283. Ayrıca bkz: es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.274.

Allame Muhammed Taki Şuşterî (Ö. 1415 h.k) Kamusu'r-Rical'da (c.4, s.529) der ki: Onun hayır üzere öldüğüne dair hiçbir kuşku yoktur. Tekrar Emirülmümin'e iman etti, Gadir hadisiyle birlikte İmam Ali'nin (a.s) ve Ehlibeyt'in (a.s) faziletine dair diğer hadisleri defalarca nakletti.

re ashap, tabiin ve hadis erbablarından bazıları Ali'den (a.s) sapmışlardı ve onun hakkında kötü konuşuyorlardı. Aralarından bazıları dünyaya olan meyilleri ve onun nakit metanı tercih ettikleri için Ali'nin (a.s) menkıbelerini gizlemiş ve onun düşmanlarına yardımcı olmuşlardı. Enes b. Malik de bu kimselerdendi.

Ali (a.s) hükümet konağının [veya Kufe Mescidi'nin] avlusunda-halka Allah'ı şahit tutarak "Hanginiz Resulullah'ın (s.a.a) 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' dediğini duymuştur?" diye sordu.

On iki kişi ayağa kalkarak buna şahitlik etti. Enes b. Malik de aralarındaydı. Ancak Enes, ayağa kalkmadı. Bunun üzerine Ali (a.s) "Ey Enes! (Gadir-i Hum'da) hazır bulunduğun halde seni ayağa kalkıp buna şahitlik etmekten alıkoyan şey nedir?" diye sordu.

Enes: Ey müminlerin emiri! Yaşlandım ve unuttum, dedi.

Bunun üzerine Ali (a.s): Allah'ım! Eğer yalan söylüyorsa ona öyle bir beyazlık indir ki imâme dahi onu gizleyemesin, diye beddua etti.

قَالَ طَلْحَةُ بْنُ عُمَيْرٍ : فَوَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ
الْوَضَحَ بِهِ بَعْدَ ذَلِكَ أَبْيَضَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ .
وَرَوَى عُثْمَانُ بْنُ مُطَرِّفٍ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ أَنَسَ بْنَ
مَالِكٍ فِي آخِرِ عُمُرِهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ،
فَقَالَ : إِنِّي آلَيْتُ أَنْ لَا أَكُتْمَ حَدِيثًا سُئِلْتُ
عَنْهُ فِي عَلِيٍّ بَعْدَ يَوْمِ الرَّحْبَةِ ، ذَاكَ رَأْسُ
الْمُتَّقِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، سَمِعْتُهُ وَاللَّهِ مِنْ
نَبِيِّكُمْ .

وَرَوَى أَبُو إِسْرَائِيلَ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ
أَبِي سُلَيْمَانَ الْمُؤَدِّنِ : أَنَّ عَلِيًّا (عليه السلام)
نَشَدَ النَّاسَ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . فَشَهِدَ لَهُ
قَوْمٌ وَأَمْسَكَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمٍ ؛ فَلَمْ يَشْهَدْ —
وَكَانَ يَعْلَمُهَا — فَدَعَا عَلِيٌّ (عليه السلام) عَلَيْهِ
بِذَهَابِ الْبَصَرِ ، فَعَمِيَ ، فَكَانَ يُحَدِّثُ النَّاسَ

بِالْحَدِيثِ بَعْدَ مَا كُفَّ بَصَرُهُ¹ .

870 . الخصال عن جابر بن يزيد الجعفي عن جابر بن عبد الله الأنصاري :
خَطَبَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ قَدَامَ مَنْبَرِكُمْ هَذَا أَرْبَعَةُ رَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) ; مِنْهُمْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ ، وَالْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ الْكِنْدِيُّ ، وَخَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْبَجَلِيُّ .

ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَنَسٍ فَقَالَ : يَا أَنَسُ ! إِنْ كُنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيُّ مَوْلَاهُ . ثُمَّ لَمْ تَشْهَدْ لِي الْيَوْمَ بِالْوَلَايَةِ فَلَا أَمَاتَكَ اللَّهُ حَتَّى يَبْتَلِيكَ بِرِصٍ لَا تُغْطِيهِ الْعِمَامَةُ .

Talha b. Umeyr der ki: Allah'a andolsun ki bu olaydan sonra alaca hastalığı sonucu iki gözünün arasında bir beyazlık oluştuğunu gördüm.

Osman b. Mutarrif'in rivayetine göre adamın biri, ömrünün son günlerini yaşayan Enes b. Malik'e Ali b. Ebu Talib (a.s) hakkında bir soru yöneltince şöyle dedi: Ben Rahbe (avlu) gününden sonra ne zaman Ali hakkında bir hadis sorulacak olsa onu gizlemeyip söyleyeceğime dair yemin ettim. O, kıyamete kadar mutakilerin başıdır. Allah'a yemin olsun ki bunu Peygamberinizden duydum.

Ebu İsrail, el-Hakem'den o da Ebu Süleyman el-Müezzin'den şöyle rivayet etmiştir: Ali (a.s), halka Allah'ı şahit göstererek

1 . شرح نهج البلاغة : ج 4 ص 74 ; كشف الغمة : ج 1 ص 283 وفيه إلى «بين عينيه» .

"Resulullah'ın (s.a.a) 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' dediğini kim duydu?" diye sordu. Derken bir topluluk buna şahitlik etti. Ancak Zeyd b. Erkam bunu duymuş olduğu halde şahitlik etmekten kaçındı. Ali (a.s) de onun kör olması için beddua etti. Nihayet kör olup görme özelliğini kaybettikten sonra bu hadisi insanlara anlatmaya başladı.¹

870-el-Hisal [Cabir b. Yezid el-Cufî'den, o da Cabir b. Abdullah el-Ensarî'den]: Ali b. Ebu Talib (a.s) bize bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senadan sonra şöyle buyurdu: Ey insanlar! Şu minberinizin önünde Muhammed'in (s.a.a) ashabından dört kişi bulunmaktadır: Enes b. Malik, Bera b. Azib, Eş'as b. Kays el-Kindî ve Halid b. Yezid el-Beceli.

Sonra Enes'e dönerek: Ey Enes! Eğer Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" buyurduğunu duyduğun halde bugün benim velayetime şahitlik etmezsen Allah seni imamenin bile örtemeyeceği alaca hastalığına duçar etmeden öldürmesin!

وَأَمَّا أَنْتَ يَا أَشْعَثُ ، فَإِنْ كُنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ . ثُمَّ لَمْ تَشْهَدْ لِي الْيَوْمَ بِالْوِلَايَةِ فَلَا أَمَاتُكَ اللَّهُ حَتَّى يَذْهَبَ بِكَرِيمَتِكَ .

وَأَمَّا أَنْتَ يَا خَالِدَ بْنَ يَزِيدَ ، فَإِنْ كُنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اَللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . ثُمَّ لَمْ تَشْهَدْ لِي الْيَوْمَ بِالْوِلَايَةِ فَلَا أَمَاتُكَ اللَّهُ إِلَّا مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ .

1-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.4, s.74; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.283.

وَأَمَّا أَنْتَ يَا بَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ ، فَإِنْ كُنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَيَّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ . ثُمَّ لَمْ تَشْهَدْ لِي الْيَوْمَ بِالْوَلَايَةِ فَلَا أَمَّاكَ اللَّهُ إِلَّا حَيْثُ هَاجَرْتَ مِنْهُ .

قَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ : وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَقَدْ ابْتُلِيَ بِبَرَصٍ يُغْطِيهِ بِالْعِمَامَةِ فَمَا تَسْتُرُهُ . وَلَقَدْ رَأَيْتُ الْأَشْعَثَ بْنَ قَيْسٍ وَقَدْ ذَهَبَتْ كَرِيمَتَاهُ وَهُوَ يَقُولُ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ دُعَاءَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيَّ بِالْعَمَى فِي الدُّنْيَا ، وَلَمْ يَدْعُ عَلَيَّ بِالْعَذَابِ فِي الْآخِرَةِ فَأَعَذَّبَ . وَأَمَّا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ فَإِنَّهُ مَاتَ فَأَرَادَ أَهْلُهُ أَنْ يَدْفِنُوهُ وَخُفِرَ لَهُ فِي مَنْزِلِهِ فَدُفِنَ ، فَسَمِعْتُ بِذَلِكَ كِنْدَةَ فَجَاءَتْ بِالْخَيْلِ وَالْإِبِلِ فَعَقَرَتْهَا عَلَى بَابِ مَنْزِلِهِ ، فَمَاتَ مِثْلَهُ جَاهِلِيَّةً . وَأَمَّا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ فَإِنَّهُ وَلَاهُ مُعَاوِيَةُ الْيَمَنَ فَمَاتَ بِهَا ، وَمِنْهَا كَانَ هَاجِرًا¹ .

Ve sen ey Eş'as! Eğer sen de Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" buyurduğunu duyduğun halde bugün benim velayetime şahitlik etmezsen Allah iki gözünü almadan seni öldürmesin!

Ve sen ey Halid b. Yezid! Eğer Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" buyurduğunu duyduğun halde bugün benim velayetime şahitlik etmezsen Allah seni cahiliye ölümü ile öldürsün!

Sana gelince ey Bera b. Azib! Eğer Resulullah'ın (s.a.a) "Ben

1 . الخصال : ص219 ح44 ، الأمالي للصدوق : ص184 ح190 ، المناقب لابن شهر آشوب : ج2 ص279 نحوه .

kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost ol ve ona düşman olana düşman ol!" buyurduğunu duyduğun halde bugün benim velayetime şahitlik etmezsen Allah seni hicret ettiğin yerde öldürsün!

Cabir b. Abdullah el-Ensarî der ki: Allah'a andolsun ki Enes b. Malik'i abraş hastalığına yakalanmış olarak gördüm. İmamesi ile onu örtmeye çalışıyordu, ancak gizleyemiyordu.

Eş'as b. Kays'ı da iki gözünü kaybetmiş olarak gördüm. "Müminlerin Emiri Ali b. Ebu Talib'in (a.s) bana bedduasını bu dünyada kör olmama vesile kılan ve onu benim için uhrevî bir azap kılmayan Allah'a hamd olsun!" diyordu.

Halid b. Yezid'e gelince; o öldüğünde ailesi onu evlerinde kazdıkları bir mezara defnetmek istedi. Bunu duyan Kinde kabilesi atları ve develeriyle gelerek onları Halid'in evinin önünde boğazladılar. Böylece o cahiliye geleneği ile dünyadan gitti.

Bera b. Azib'e gelince; Muaviye onu Yemen'e vali olarak atadı ve orada öldü. Nitekim Bera, oradan hicret etmişti.¹

10/14

تَفْسِيرُ كَلِمَةِ «الْمَوْلَى»

871 . الإمام الحسين (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَدَبَ نَبِيِّهِ الْأَدَابَ كُلَّهَا ، فَلَمَّا اسْتَحْكَمَ الْأَدَبَ فَوَّضَ الْأَمْرَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : (وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا)² إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَدَبَ عَلِيًّا بِتِلْكَ الْأَدَابِ الَّتِي أَدَبَهُ بِهَا ، فَلَمَّا اسْتَحْكَمَ الْأَدَابَ كُلَّهَا فَوَّضَ الْأَمْرَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ

1-el-Hisal, s.219, h.44; el-Emali, Şeyh Saduk, s.184, h.190; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.2, s.279.

مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ¹ .

872 . معاني الأخبار عن أبي إسحاق : قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ (عليهما السلام) : مَا مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ؟ قَالَ : أَخْبَرَهُمْ أَنَّهُ الْإِمَامُ بَعْدَهُ² .

873 . معاني الأخبار عن أبان بن تغلب : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ (عليهما السلام) عَنْ قَوْلِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . فَقَالَ : يَا أَبَا سَعِيدَ ، تَسْأَلُ عَنْ مِثْلِ هَذَا ؟ ! عَلَّمَهُمْ أَنَّهُ يَقُومُ فِيهِمْ مَقَامُهُ³ .

874 . الإمام الصادق عن أبيه (عليهما السلام) : إِنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ فَقَالَ : يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ ، بِمَاذَا فَضَّلَ عَلَيَّ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ عَلَى النَّاسِ ؟ فَقَالَ : يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ .

10/14

MEVLA KELİMESİNİN TEFSİRİ

871-İmam Hüseyin (a.s): Şanı yüce Allah, Peygamberine tüm adabı öğretti; edebî sağlamlaşınca işi ona teslim etti ve *"Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin!"*⁴ buyurdu. Resulullah da (s.a.a) kendisine bu âdâbı öğretenden aldığı edeple Ali'yi edeplendirdi. Edebi tümüyle sağlamlaşıp kökleşince

1 . المناقب للكوفي : ج 2 ص 428 ح 910 عن عبد الله بن الحسين .

2 . معاني الأخبار : ص 65 ح 1 ، الأمالي للصدوق : ص 185 ح 191 .

3 . معاني الأخبار : ص 66 ح 2 .

4-Haşr, 7.

de işi ona teslim etti ve "**Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır**" buyurdu.¹

872-Maani'l-Ahbar [Ebu İshak'tan]: Ali b. Hüseyin'e (a.s) Peygamberin (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözünün ne manaya geldiğini sordum, şöyle buyurdu: Peygamber (s.a.a) böylece onlara kendisinden sonra onun İmam olduğunu haber vermiştir.²

873-Maani'l-Ahbar [Eban b. Tagleb'den]: İmam Muhammed Bakır'a (a.s) Peygamberin "Ben kimin mevlası isem Ali de onun Mevlasıdır" sözünün manasını sordum, şöyle buyurdu: Ey Ebu Said! Böyle (basit) bir şeyi mi soruyorsun? Peygamber (s.a.a) böylece onlara, Ali'nin onların arasında kendi yerinde olduğunu öğretti.³

874-İmam Sadık (a.s) [Babasından (a.s)]: Adamın biri ona [İmam Bakır (a.s)] gelerek şu soruyu sordu: Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Ali [Allah'ın salâtı ve selamı ona olsun] hangi şeyle diğer insanlara üstün kılınmıştır?

İmam Bakır (a.s): Resulullah'ın (s.a.a) şu sözüyle: Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!

فَقَالَ الرَّجُلُ : فَهَذَا حَدِيثٌ مَعْرُوفٌ عِنْدَ النَّاسِ
يَعْرِفُهُ الْخَاصُّ وَالْعَامُّ ، فَهَلْ غَيْرُ ذَلِكَ ؟
فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) : وَيْحَكَ ! وَهَلْ
تَدْرِي مَا يَجْمَعُهُ هَذَا الْقَوْلُ ، وَمَا يَقْتَضِيهِ ؟ !
إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ لَهُ بِهِ عَلَى الْأُمَّةِ مَا جَعَلَهُ
لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) عَلَيْهَا مِنَ السَّمْعِ
وَالطَّاعَةِ¹ .

1-el-Menakıb, Kufi, c.2, s.428, h.910; Abdullah b. Hüseyin'den.

2-Maani'l-Ahbar, s.65, h.1; el-Emali, Şeyh Saduk, s.185, h.191.

3-Maani'l-Ahbar, s.66, h.2.

1 . شرح الأخبار : ج 2 ص 263 ح 566 .

875 . الإمام الصادق (عليه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) رَفَعَ يَدَيَّ عَلَيَّ (عليه السلام) بَعْدَ خُمٍّ حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَى بَيَاضِ إِبْطَيْهِمَا ، فَجَعَلَهُ مَوْلَى الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ¹ .

876 . عنه (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ أَثْنَى عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله) [بِقَوْلِهِ] : (وَ إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ)² ثُمَّ فَوَّضَ إِلَيْهِ فَقَالَ : (وَ مَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ مَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا) .

وَ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ فَوَّضَ إِلَى عَلِيٍّ (عليه السلام) فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . وَائْتَمَنَهُ³ .

877 . بشارة المصطفى عن إبراهيم بن رجاء الشيباني : قِيلَ لَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (عليهما السلام) : مَا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِقَوْلِهِ لِعَلِيٍّ يَوْمَ الْغَدِيرِ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ؟

Adam: Bu, halkın nezdinde bilinen bir hadistir; avam tabaka da has tabaka da bunu biliyor; başkası var mı?

İmam Bakır (a.s): Yazıklar olsun sana! Bu sözün neleri ihtiva ettiğini ve ne gerektirdiğini de biliyor musun? Allah (c.c) ümmet üzerinde Peygamber (s.a.a) için kıldığını işitilip itaat edilme hakkını Ali için de kılmıştır.⁴

875-İmam Sadık (a.s): Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da

1 . معاني الأخبار : ص351 ح1 عن محمد بن حرب الهلالي ، تأويل الآيات الظاهرة : ج2 ص592 ح2 .

2 . القلم : 4 .

3 . شرح الأخبار : ج3 ص485 ح1405 عن أبي إسحاق النحوي . 4-Şerhu'l-Ahbar, c.2, s.263, h.566.

Ali'nin (a.s) elini o kadar (yukarı) kaldırdı ki insanlar her ikisinin koltuk altının beyazlığını gördüler. Böylece onu Müslümanların mevlası ve imamı kıldı.¹

876-İmam Sadık (a.s): Allah, Peygamberi Muhammed'i (s.a.a) *"Şüphe yok ki sen, pek büyük bir ahlâk üzeresin"*² sözüyle övmüştür. Sonra da işi ona teslim ederek *"Peygamber size ne ver-diye onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin."* buyurmuştur.

Allah'ın Peygamberi (s.a.a) de işi Ali'ye (a.s) teslim ederek *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır"* buyurmuş, onu kendisine emin kılmıştır.³

877-Bişaretu'l-Mustafa [İbrahim b. Reca eş-Şeybanî'den]: İmam Cafer Sadık'a (a.s) denildi ki: Resulullah (s.a.a) Gadir gününde *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, ona dost olana dost, düşman olana düşman ol!"* demekle Ali (a.s) için neyi irade etmiştir?

قَالَ : فَاسْتَوَى جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (عليهما السلام) قَاعِدًا .

ثُمَّ قَالَ : سُئِلَ وَاللَّهِ عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) .

فَقَالَ : اللَّهُ مَوْلَايَ أَوْلَى بِي مِنْ نَفْسِي لَا أَمْرَ لِي مَعَهُ ، وَأَنَا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ أَوْلَى بِهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ لَا أَمْرَ لَهُمْ مَعِيَ ، وَمَنْ كُنْتُ

1-Maani'l-Ahbar, s.351, h.1, Muhammed b. Harb el-Hilalî'den; Tevilu'l-Ayati'z-Zahire, c.2, s.592, h.2.

2-Kalem, 4.

3-Şerhu'l-Ahbar, c.3, s.485, h.1405, Ebu İshak en-Nahvî'den.

مَوْلَاهُ أَوْلَى بِهِ مِنْ نَفْسِهِ لَا أَمْرَ لَهُ مَعِيَ ،
فَعَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) مَوْلَاهُ أَوْلَى
بِهِ مِنْ نَفْسِهِ لَا أَمْرَ لَهُ مَعَهُ¹ .

878 . الإمام الكاظم (عليه السلام) : نَحْنُ
نَدَّعِي إِنَّ وِلَاءَ جَمِيعِ الْخَلَائِقِ لَنَا ، نَعْنِي
وِلَاءَ الدِّينِ ... وَنَحْنُ نَدَّعِي ذَلِكَ لِقَوْلِ
النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) يَوْمَ غَدِيرِخُمْ : مَنْ كُنْتُ
مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ . يَعْنِي بِذَلِكَ وِلَاءَ الدِّينِ² .

879 . الكافي عن عبد العزيز بن مسلم : كُنَّا مَعَ الرِّضَا (عليه السلام) بِمَرَوْ ،
فَاجْتَمَعْنَا فِي الْجَامِعِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي بَدْءِ
مَقْدَمِنَا ، فَأَدَارُوا أَمْرَ الْإِمَامَةِ ، وَذَكَرُوا
كَثْرَةَ اخْتِلَافِ النَّاسِ فِيهَا ، فَدَخَلْتُ عَلَى
سَيِّدِي (عليه السلام) فَأَعْلَمْتُهُ خَوْضَ النَّاسِ فِيهِ ،
فَتَبَسَّمَ (عليه السلام) .

ثُمَّ قَالَ :

İmam Sadık (a.s) yere kurulup oturduktan sonra şöyle cevap verdi:

Allah'a andolsun ki bu, Resulullah'a (s.a.a) soruldu ve o şöyle buyurdu:

Allah benim mevlamdır, bana kendi canımdan daha evladır, O'nun karşısında benim tercih hakkım yoktur. Ben de mümin-

1 . بشارة المصطفى : ص51 ، المناقب للكوفي :
ج2 ص377 ح850 .

2 . فرج المهموم : ص109 ، بحار الأنوار : ج48
ص147 ح21 نقلًا عن كتاب نزهة الكرام وبستان العوام .

lerin mevlasıyım, onlara kendi canlarından daha evlayım; benim karşımda onların tercih hakları yoktur. Ben kimin mevlası isem, ona kendi canından daha evla isem ve benim karşımda kimin tercih hakkı yok ise Ali b. Ebu Talib de onun Mevlasıdır, ona kendi canından daha evladır ve onun karşısında kimsenin tercih hakkı yoktur.¹

878-İmam Kazım (a.s): Biz tüm mahlûkat üzerinde velayet hakkına sahip olduğumuzu iddia ederken maksadımız din konusundaki velayettir... Biz Peygamberin (s.a.a) Gadir-i Hum'daki "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözüne dayanarak bu iddiada bulunuyoruz. Peygamberin (s.a.a) maksadı din konusundaki velayet idi.²

879-el-Kafi [Abdulaziz b. Müslim'den]: Merv'de İmam Rıza ile (a.s) birlikteydik. Merkez camiine girdiğimiz ilk gün Cuma günü idi. O gün bir araya geldik. İmamet konusunu ortaya attılar ve bu konuda insanlar arasındaki ihtilafın bir hayli fazla olduğunu söylediler. Ben efendimin (İmam Rıza) yanına vardım ve halkın bu konudaki tartışmalarını ona bildirdim.

İmam tebessüm ederek şöyle buyurdu:

يَا عَبْدَ الْعَزِيزِ ! جَهَلِ الْقَوْمُ وَخُدِعُوا عَنْ آرَائِهِمْ ؛ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يَقْبِضْ نَبِيَّهٗ (صلى الله عليه وآله) حَتَّى أَكْمَلَ لَهُ الدِّينَ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ فِيهِ تَبْيَاضُ كُلِّ شَيْءٍ ، بَيَّنَّ فِيهِ الْخِلَالَ وَالْحَرَامَ ، وَالْحُدُودَ وَالْأَحْكَامَ ، وَجَمِيعَ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ النَّاسُ كَمَلًا ، فَقَالَ عَزَّوَجَلَّ : (مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ

1-Beşaretu'l-Mustafa, s.51; el-Menakıb, Kufi, c.2, s.377, h.850.

2-Ferecu'l-Mehmum, s.109; Biharu'l-Envar, c.48, s.147, h.21, Nüzhetü'l-Kiram ve Bustanu'l-Avam kitabından naklen.

شَيْءٌ)¹ وَأَنْزَلَ فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ ; وَهِيَ آخِرُ عُمرِهِ (صلى الله عليه وآله) : (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)² .

وَأَمْرُ الْإِمَامَةِ مِنْ تَمَامِ الدِّينِ ، وَلَمْ يَمُضِ (صلى الله عليه وآله) حَتَّى بَيَّنَّ لِأُمَّتِهِ مَعَالِمَ دِينِهِمْ وَأَوْضَحَ لَهُمْ سَبِيلَهُمْ ، وَتَرَكَهُمْ عَلَى قَصْدِ سَبِيلِ الْحَقِّ ، وَأَقَامَ لَهُمْ عَلِيًّا (عليه السلام) عَلِمًا وَإِمَامًا ، وَمَا تَرَكَ لَهُمْ شَيْئًا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ الْأُمَّةُ إِلَّا بَيَّنَّهُ ، فَمَنْ زَعَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يُكْمِلْ دِينَهُ ، فَقَدْ رَدَّ كِتَابَ اللَّهِ ، وَمَنْ رَدَّ كِتَابَ اللَّهِ فَهُوَ كَافِرٌ بِهِ .

هَلْ يَعْرِفُونَ قَدْرَ الْإِمَامَةِ وَمَحَلَّهَا مِنَ الْأُمَّةِ ، فَيَجُوزُ فِيهَا اخْتِيَارُهُمْ ؟ ! إِنَّ الْإِمَامَةَ أَجَلٌ قَدْرًا ، وَأَعْظَمُ شَأْنًا ، وَأَعْلَى مَكَانًا ، وَأَمْنَعُ جَانِبًا ، وَأَبْعَدُ غَوْرًا مِنْ أَنْ يَبْلُغَهَا النَّاسُ بِعُقُولِهِمْ ، أَوْ يَنَالُوهَا بِأَرَائِهِمْ ، أَوْ يُقِيمُوا إِمَامًا بِاخْتِيَارِهِمْ .

إِنَّ الْإِمَامَةَ خَصَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهَا إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلَ (عليه السلام) بَعْدَ النَّبُوَّةِ ، وَالْخُلَّةِ مَرْتَبَةً ثَالِثَةً ، وَفَضِيلَةً شَرَفَهُ بِهَا ، وَأَشَادَ بِهَا ذِكْرَهُ ، فَقَالَ : (إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا) فَقَالَ الْخَلِيلُ (عليه السلام) سُرُورًا بِهَا : (وَمِنْ ذُرِّيَّتِي) قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : (لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ)³ .

Ey Abdülaziz! Bu topluluk cahildir ve kendi görüşleri onları aldatmıştır. Allah (c.c), dinini kemale erdirmeden Peygamberinin (s.a.a) canını almadı. O, Peygamberine (s.a.a) içinde her şey için bir açıklama bulunan Kurân'ı indirdi; onda helali, haramı, hududu (ceza kanunlarını), ahkâmı ve insanların ihtiyacı olan her şeyi tamamen beyan etti. Nitekim Allah, "Biz, kitapta hiçbir şeyi eksik bırakma-

1 . الأنعام : 38 .

2 . المائدة : 3 .

3 . البقرة : 124 .

dık."¹ der. Peygamberin (s.a.a) ömrünün son günleri olan Veda Haccı'nda da şu ayeti indirdi: *"Bugün dininizi kemale erdirdim, üzerinize nîmetimi tamamladım, size din olarak İslam'ı beğendim."*²

İmamet işi dinin tamamlayıcısıdır. Peygamber (s.a.a), ümmeti için dinlerine ait öğretileri beyan etmeden, onlar için yollarını açıklamadan ve onları hak yola sevk etmeden; Ali'yi (a.s) onlara rehber ve imam olarak atamadan; böylece ümmetin ihtiyaç duyduğu her şeyi açıklamadan bu dünyadan ayrılmadı. Kim Allah'ın dinini kemale erdirmedigini zannederse Allah'ın kitabını reddetmiş olur; Allah'ın kitabını reddeden kimse ise O'na kâfir olmuştur.

Acaba onlar imametın değerini ve ümmet içindeki konumunu biliyorlar mı ki bu işte onların seçimi caiz olsun? İmamet, insanların akılları ile ulaşamayacakları, görüşleriyle yakalayamayacakları ve kendi seçimleri ile birini imam edemeyecekleri kadar çok yüce değerde, çok üstün payede, çok ulvî yerde, ulaşılabilir konumda ve erişilemez uzaklıkta olan bir meseledir.

Allah (c.c) İbrahim'e Peygamberliği ve dostluğu makamını verdikten sonra, imameti ona üçüncü aşamada has kıldı ve bu faziletle onu onurlandırdı. *"Ben seni insanlara imam edeceğim!"* diyerek bunu dile getirdi. İbrahim Halil de (a.s) buna sevinerek *"Soyumu da imam et!"* dedi. Ancak şanı yüce Allah, *"Benim ahdimde zalimler nail olamazlar!"*³ buyurdu.

فَأَبْطَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ إِمَامَةَ كُلِّ ظَالِمٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَصَارَتْ فِي الصَّفْوَةِ ⁴ .

1-Enam, 38.

2-Maide, 3.

3-Bakara, 124.

4 . الكافي : ج 1 ص 198 ح 1 ، كمال الدين : ص 675 ح 31 ، عيون أخبار الرضا : ج 1 ص 216 ح 1 ، معاني الأخبار : ص 96 ح 2 ، الأمالي للصدوق : ص 773 ح 1049 ، تحف العقول : ص 436 ، الاحتجاج : ج 2 ص 439 ح 310 وفيها «وَدَعُوا عَنْ أَدْيَانِهِمْ» بدل «وَدَعُوا عَنْ أَرَائِهِمْ» ، الغيبة للنعماني : ص 216 ح 6 .

880 . كشف الغمّة عن الحسن بن ظريف : كَتَبْتُ

إلى أَبِي مُحَمَّدٍ [الإمام العَسْكَرِيُّ (عليه السلام)]
 [أَسْأَلُهُ : مَا مَعْنَى قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)
 لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا
 مَوْلَاهُ ؟ قَالَ : أَرَادَ بِذَلِكَ أَنْ يَجْعَلَهُ عَلَماً يُعْرَفَ بِهِ
 حِزْبُ اللَّهِ عِنْدَ الْفُرْقَةِ¹.

10/15

عيدُ الغديرِ في الإسلام

881 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : يَوْمُ غَدِيرِ خُمٍ
 أَفْضَلُ أَعْيَادِ أُمَّتِي وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَمَرَنِي اللَّهُ
 تَعَالَى ذِكْرُهُ فِيهِ بِنَصْبِ أَخِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ
 عَلَماً لِأُمَّتِي ، يَهْتَدُونَ بِهِ مِنْ بَعْدِي ، وَهُوَ الْيَوْمُ
 الَّذِي أَكْمَلَ اللَّهُ فِيهِ الدِّينَ ، وَأَتَمَّ عَلَى أُمَّتِي فِيهِ
 النِّعْمَةَ ، وَرَضِيَ لَهُمُ الْإِسْلَامَ دِيناً² .

882 . الإمام الحسين (عليه السلام) : اتَّفَقَ فِي
 بَعْضِ سِنِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) الْجُمُعَةِ
 وَالْغَدِيرِ ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ عَلَى خَمْسِ سَاعَاتٍ مِنْ نَهَارِ
 ذَلِكَ الْيَوْمِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ حَمداً لَمْ يُسْمَعْ
 بِمِثْلِهِ ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثَنَاءً لَمْ يَتَوَجَّهْ إِلَيْهِ
 غَيْرُهُ ، فَكَانَ مَا حَفِظَ مِنْ ذَلِكَ . . . :

Böylece bu ayet, zalim olan herkesin imametini kıyamete ka-

1 . كشف الغمّة : ج 3 ص 213 ، معاني الأخبار : ص 66 ح 3 ،
 المناقب للكوفي : ج 2 ص 395 ح 871 كلاهما عن عليّ بن هاشم عن
 أبيه وفي صدرهما «ذكر عند زيد بن عليّ بن الحسين (عليهما
 السلام) قول النبي (صلى الله عليه وآله) . . .» ، بحار الأنوار :
 ج 37 ص 223 ح 95 .

2 . الأمالي للصدوق : ص 188 ح 197 ، بشارة المصطفى : ص 23 ،
 الإقبال : ج 2 ص 264 ، التحصين لابن طاووس : ص 550 ح 12 كلها عن
 عبد الله بن الفضل الهاشمي عن الإمام الصادق عن آبائه (عليهم
 السلام) ، روضة الواعظين : ص 115 .

dar batıl saymış, onu seçkinlerin arasında karar kılmıştır.¹

880-Keşfu'l-Gumme [Hasan b. Zarif'ten]: İmam Hasan Askerî'ye (a.s) bir mektup yazarak "Resulullah'ın (s.a.a) Emirülmüminin (a.s) hakkında söylediği 'Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır' sözü ne anlama geliyor?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: Peygamber (s.a.a) bununla onu bir alamet kıldı ve böylece ihtilaf anında Allah yanlılarının onunla tanınmasını istedi.²

10/15

İSLAM'DA GADİR BAYRAMI

881-Resulullah (s.a.a): Gadir-i Hum, ümmetimin en faziletli bayramıdır. Bugünde zikri yüce Allah, bana kardeşim Ali b. Ebu Talib'i benden sonra onunla hidayet bulmaları için ümmetime alamet olarak atamamı emretti. Allah dini bugün kemale erdirdi, ümmetim üzerine nimeti tamamladı ve onlar için İslam'ı din olarak beğendi.³

882-İmam Hüseyin (a.s): Emirülmüminin'in (a.s) hilafet yıllarından birinde Cuma günü ile Gadir günü aynı güne tekabül etti. İmam o günden beş saat geçtikten sonra minbere çıktı ve daha önce hiç duyulmadık bir şekilde Allah'a hamd-ü senada bulundu. Allah'ı öyle bir övdü ki onun dışında hiç kimse böyle bir övgüde bulunmamıştı. O günden hatırdaki kalan şudur:

ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمَعَ لَكُمْ مَعَشَرَ

1-*el-Kaḫfī*, c.1, s.198, h.1; *Kemalü'd-Din*, s.675, h.31; *Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s)*, c.1, s.216, h.1; *Maani'l-Ahbar*, s.96, h.2; *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.773, h.1049; *Tuhefu'l-Ukul*, s.436; *el-İhticac*, c.2, s.439, h.310, "kendi görüşleri onları aldatmıştır" ibaresi yerine "dinleri onları aldattı" ifadesi yer almıştır; *el-Gaybe*, Numanî, s.216, h.6.

2-*Keşfu'l-Gumme*, c.3, s.213; *Maani'l-Ahbar*, s.66, h.3; *el-Menakıb*, Kufi, c.2, s.395, h.871, Ali b. Haşim'den, o da babasından; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.223, h.95.

3-*el-Emali*, Şeyh Saduk, s.188, h.197; *Beşaretu'l-Mustafa*, s.23; *el-İkbal*, c.2, s.264; *et-Tahsin*, İbn-i Tavus, s.550, h.12, tamamı Abdullah b. Fazl el-Haşimî vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s) o da babalarından (a.s); *Ravzatu'l-Vaizin*, s.115.

الْمُؤْمِنِينَ فِي هَذَا الْيَوْمِ عِيدَيْنِ عَظِيمَيْنِ
كَبِيرَيْنِ لَا يَقُومُ أَحَدُهُمَا إِلَّا بِصَاحِبِهِ ؛
لِيُكْمَلَ عِنْدَكُمْ جَمِيلَ صَنِيعَتِهِ ، وَيَقْفُو بِكُمْ آثَارَ
الْمُسْتَضِيئِينَ بِنُورِ هِدَايَتِهِ ، وَيُشْمَلَكمُ
مِنْهَاجِ قَصْدِهِ ، وَيُوفَرَ عَلَيْكُمْ هَنِيءَ
رَفْدِهِ .

فَجَعَلَ الْجُمُعَةَ مَجْمَعاً نَدَبَ إِلَيْهِ لِتَطْهِيرِ
مَا كَانَ قَبْلَهُ ، وَغَسَلَ مَا كَانَ أَوْقَعَتْهُ
مَكَاسِبُ السَّوْءِ مِنْ مِثْلِهِ إِلَى مِثْلِهِ ،
وَذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَتَبَيَّانَ خَشْيَةَ
الْمُتَّقِينَ ، وَوَهَبَ مِنْ ثَوَابِ الْأَعْمَالِ فِيهِ
أَضْعَافَ مَا وَهَبَ لِأَهْلِ طَاعَتِهِ فِي الْأَيَّامِ
قَبْلَهُ وَجَعَلَهُ لَا يَتِمُّ إِلَّا بِالْإِتِمَارِ لِمَا
أَمَرَ بِهِ ، وَالْإِنْتِهَاءِ عَمَّا نَهَى عَنْهُ ،
وَالْبُخُوعِ بِطَاعَتِهِ فِيمَا حَثَّ عَلَيْهِ وَنَدَبَ
إِلَيْهِ .

فَلَا يَقْبَلُ تَوْحِيدَهُ إِلَّا بِالْإِعْتِرَافِ
لِنَبِيِّهِ (صلى الله عليه وآله) بِنُبُوتِهِ ، وَلَا يَقْبَلُ
دِيناً إِلَّا بِوِلَايَةِ مَنْ أَمَرَ بِوِلَايَتِهِ ، وَلَا
تَنْتَظِمُ أَسْبَابُ طَاعَتِهِ إِلَّا بِالْتَّمَسُّكِ بِعِصْمِهِ
وَعِصْمِ أَهْلِ وِلَايَتِهِ ، فَأَنْزَلَ عَلَى نَبِيِّهِ (صلى الله
عليه وآله) فِي يَوْمِ الدَّوْحِ مَا بَيَّنَّ بِهِ عَنْ
إِرَادَتِهِ فِي خُلُصَائِهِ وَذَوِي اجْتِبَائِهِ . . .

إِنَّ هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ الشَّانُ ، فِيهِ وَقَعَ
الْفَرَجُ ، وَرُفِعَتِ الدَّرَجُ ، وَوُضِحَتِ الْحُجُجُ ،

وَهُوَ يَوْمُ الْإِضَاحِ وَالْإِفْصَاحِ عَنِ الْمَقَامِ
الصَّراحِ ، وَيَوْمُ كَمَالِ الدِّينِ ، وَيَوْمُ
العَهْدِ الْمَعْهُودِ ، وَيَوْمُ الشَّاهِدِ
وَالْمَشْهُودِ . . .

Yüce Allah bugün siz müminler topluluğu için iki azametli ve büyük bayramı birleştirmiştir ki bunlardan hiçbir diğeri olmadan ayakta durmaz. Böylece (Allah) yanınızdaki güzel kurgusunu kemale erdirmek; sizi hidayet yolunda tutmak; hidayetinin ışığından nur alan kimselere tabi olmanızı ve onların izinden gitmenizi sağlamak ve de itidal yöntemi ile sizi nasiplendirip üzerinize en güzel hediyelerini bolca bahşetmek istedi. Cuma gününü, geçmişini temizlemek ve insanı bir Cuma'dan diğeri Cuma'ya kadar kuşatmış olan günah kirlerinden yıkamak için toplanma günü karar kıldı, ona çağırdı. Onu müminler için hatırlama, muttakilerin için korku vesilesi kıldı. O gün kendisine itaat edenlerin amellerine ondan önceki günlerde verdiği sevaptan kat kat fazlasını bahşetti. Onu ancak emirlerine teslim olmak, men ettiği şeylerden sakınmak, davet edip teşvikte bulunduğu şeylerde itaatine boyun eğmekle tamamladı.

Tevhidini ancak Peygamberinin nübüvvetini ikrar etme şartıyla kabul eder; dini de ancak velayetini emrettiği kimsenin velayetine bağlı olmak kaydıyla makbul görür. Onun itaatine girmek ancak onun velayetine ve velayetine ehil olanların ipine sarılmakla kıvam bulur. Nitekim Allah, Devh¹ gününde Peygamberine (s.a.a) indirdiği emirle iradesinin halis ve seçkin kulları üzerinde olduğunu beyan etmişti...

Şüphesiz bu, şanı yüce bir gündür; fereç o gün gerçekleşti,

1-**Devh**: Büyük ağaç demektir. Gadir-i Hum olayının gerçekleştiği bölgede yer alan ağaçlara işarettir. Çev.

dereceler o gün yükseltildi ve hüccetler o gün açıklandı. O gün aşikar etme günüdür; açık olan makamı aydınlatma günüdür; dinin kemale erdiği gündür; verilmiş söz günüdür; tanık olan ve tanıklık edilen gün de o gündür...

عُودُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ بَعْدَ انْقِضَاءِ مَجْمَعِكُمْ ،
بِالتَّوَسُّعَةِ عَلَى عِيَالِكُمْ ، وَالْبِرِّ
بِإِخْوَانِكُمْ ، وَالشُّكْرِ لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَى مَا
مَنَحَكُمْ ، وَاجْمَعُوا يَجْمَعُ اللَّهُ شَمْلَكُمْ ،
وَتَبَارَكُوا يَصِلِ اللَّهُ أَلْفَتَكُمْ .

وَتَهَادُوا نِعَمَ اللَّهِ كَمَا مَنَّاكُمْ بِالثَّوَابِ فِيهِ
عَلَى أَضْعَافِ الْأَعْيَادِ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ إِلَّا فِي
مِثْلِهِ ، وَالْبِرِّ فِيهِ يُثْمِرُ الْمَالَ ، وَيَزِيدُ
فِي الْعُمْرِ ، وَالتَّعَاطُفُ فِيهِ يَقْتَضِي رَحْمَةَ اللَّهِ
وَعَطْفَهُ ، وَهَيُّوْا لِإِخْوَانِكُمْ وَعِيَالِكُمْ عَنْ
فَضْلِهِ بِالْجَهْدِ مِنْ جُودِكُمْ ، وَبِمَا تَنَالَهُ
الْقُدْرَةُ مِنْ اسْتِطَاعَتِكُمْ .

وَأَظْهَرُوا الْبِشْرَ فِيمَا بَيْنَكُمْ ، وَالسُّرُورَ
فِي مُلَاقَاتِكُمْ ، وَالْحَمْدَ لِلَّهِ عَلَى مَا مَنَحَكُمْ ،
وَعُودُوا بِالْمَزِيدِ مِنَ الْخَيْرِ عَلَى أَهْلِ
التَّأْمِيلِ لَكُمْ ، وَسَاوُوا بِكُمْ ضَعْفَاءَكُمْ فِي
مَأْكَلِكُمْ ، وَمَا تَنَالَهُ الْقُدْرَةُ مِنْ
اسْتِطَاعَتِكُمْ ، وَعَلَى حَسَبِ إِمكَانِكُمْ ،
فَالِدِّرْهُمْ فِيهِ بِمِائَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ ، وَالْمَزِيدُ
مِنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ، وَصَوْمُ هَذَا الْيَوْمِ مِمَّا نَدَّبَ اللَّهُ
تَعَالَى إِلَيْهِ ، وَجَعَلَ الْجَزَاءَ الْعَظِيمَ كِفَالَةً
عَنْهُ حَتَّى لَوْ تَعَبَّدَ لَهُ عَبْدٌ مِنَ الْعَبِيدِ فِي
الشَّيْبَةِ مِنْ ابْتِدَاءِ الدُّنْيَا إِلَى تَقْضِيهَا
صَائِمًا نَهَارَهَا قَائِمًا لَيْلَهَا ، إِذَا أَخْلَصَ

المُخْلِصُ فِي صَوْمِهِ لَقَصُرَتْ إِلَيْهِ أَيَّامُ الدُّنْيَا
عَنْ كِفَايَةِ ، وَمَنْ أَسْعَفَ أَخَاهُ مُبْتَدِئًا ،
وَبَرَّهُ رَاغِبًا ، فَلَهُ كَأَجْرِ مَنْ صَامَ هَذَا
الْيَوْمَ وَقَامَ لَيْلَتَهُ¹ .

Allah'ın rahmeti size olsun! (Gadir-i Hum bayramına yönelik) toplantınız bittikten sonra ailelerinize genişlik sağlamak, kardeşlerinize iyilikte bulunmak ve Allah'ın size sunduğu nimetlere şükretmek için dönün artık. Bir araya gelin ki Allah dağınıklığınızı gidersin; birbirinize iyilikte bulunun ki aranızdaki muhabbet bağına güçlendirsın.

Allah'ın bugün size lütufta bulunduğu ve bugünkü mükâfatlarını bundan önce ve bundan sonraki diğer bayramlardan kat kat artırdığı gibi, siz de bugün ilahî nimetleri birbirinize hediye edin. Bugünde iyilik yapmak malı çoğaltır, ömrü uzatır. Bugün karşılıklı merhamet ve şefkat Allah'ın rahmet ve şefkatine sebep olur. Allah'ın fazlı ile kardeşlerinize ve ailenize gücünüz yettiğince bağışta bulunun. Birbirinize karşı güler yüzlü olun ve birbirinizle görüştüğünüzde sevinçli olduğunuzu gösterin. Allah'ın size bahşettiği nimetlere karşı O'na hamdedin. Sizden hayır ümit edenlere fazlasını verin. Zayıflarınıza kendinizmiş gibi, elinizden geldiğince ve imkânınız elverdiğince yedirin. Bugünde bir dirhem (infak etmek diğer günlerde) yüz bin dirhem (infak etmek) gibidir. Allah (c.c) katında ise daha fazlası vardır.

Yüce Allah bugünün orucuna çağırmıştır ve ona karşılık çok büyük bir mükâfat üstlenmiştir. Öyle ki eğer genç bir kul, dünyalık ömrünün başından sonuna kadar gündüzleri oruç tutar, gece-

1 . مصباح المتهجد : ص752 — 758 ح843 ، الإقبال : ج2
ص254 — 259 ، مصباح الزائر : ص154 — 159 كَلَّهَا عَنْ الْفِيَاضِ
بْنِ مُحَمَّدٍ بَنِ عَمْرِ الطَّرْسُوسِيِّ عَنْ الْإِمَامِ الرِّضَا عَنْ
آبَائِهِ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ) .

leri de ibadetle geçirse, yine de bugünün samimi orucu karşısında dünya günleri yetersiz kalır.

Din kardeşi henüz kendisini yardıma çağırmadan önce istekle onun yardımına koşan kimse, bugünün orucunu tutan ve gecesinin ibadetini yerine getiren kimsenin sevabını alır.¹

883 . الكافي عن الحسن بن راشد عن الإمام الصادق (عليه السلام) : قُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاكَ ! لِلْمُسْلِمِينَ عِيدٌ غَيْرُ الْعِيدَيْنِ ؟ قَالَ : نَعَمْ يَا حَسَنُ ، أَعْظَمُهُمَا وَأَشْرَفُهُمَا ، قُلْتُ : وَأَيُّ يَوْمٍ هُوَ ؟
قَالَ : هُوَ يَوْمُ نَصَبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ فِيهِ عِلْمٌ لِلنَّاسِ ، قُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاكَ وَمَا يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَصْنَعَ فِيهِ ؟ قَالَ : تَصَوْمُهُ يَا حَسَنُ ، وَتُكْثِرُ الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَتَبَرَّأَ إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ ظَلَمَهُمْ ؛ فَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ كَانَتْ تَأْمُرُ الْأَوْصِيَاءَ بِالْيَوْمِ الَّذِي كَانَ يُقَامُ فِيهِ الْوَصِيُّ أَنْ يُتَّخَذَ عِيداً . قَالَ : قُلْتُ : فَمَا لِمَنْ صَامَهُ ؟ قَالَ : صِيَامُ سِتِّينَ شَهْراً² .

884 . الكافي عن سالم : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : هَلْ لِلْمُسْلِمِينَ عِيدٌ غَيْرُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَالْأَضْحَى وَالْفِطْرِ ؟

1-Misbahu'l-Müteheccid, s.752-758, h.843; el-İkbal, c.2, s.254-259; Misbahu'z-Zair, s.154-159, tamamı Feyyaz b. Muhammed b. Ömer et-Tarsusî vasıtası ile İmam Rıza'dan (a.s), o da babalarından (a.s).

2 . الكافي : ج 4 ص 148 ح 1 ، تهذيب الأحكام : ج 4 ص 305 ح 921 ، مصباح المتهجد : ص 736 ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 2 ص 90 ح 1816 ، ثواب الأعمال : ص 99 ح 1 ، بشارة المصطفى : ص 238 والثلاثة الأخيرة نحوه وراجع تفسير فرات : ص 118 ح 123 .

قَالَ : نَعَمْ ، أَعَظَمُهَا حُرْمَةً .
 قُلْتُ : وَأَيُّ عِيدٍ هُوَ جُعِلَتْ فِدَاكَ ؟
 قَالَ : الْيَوْمُ الَّذِي نَصَبَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام)
 وَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ .
 قُلْتُ : وَأَيُّ يَوْمٍ هُوَ ؟
 قَالَ : وَمَا تَصْنَعُ بِالْيَوْمِ ؟ إِنَّ السَّنَةَ
 تَدُورُ ، وَلَكِنَّهُ يَوْمٌ ثَمَانِيَّةٌ عَشَرَ مِنْ ذِي
 الْحِجَّةِ .

883-el-Kafi [Hasan b. Râşid'den, o da İmam Sadık'tan (a.s)]: (İmam'a) "Sana feda olayım! Acaba Müslümanlar için iki bayramın dışında bir bayram var mıdır?" diye sordum.

İmam (a.s): Evet ey Hasan! Hem de o ikisinden daha azametli ve daha üstünü vardır, dedi.

-O gün hangi gündür?

İmam (a.s): Emirülmüminin'in [Allah'ın salâtı ve selamı ona olsun] (hilafete) atandığı ve halk için bir alamet olarak gösterildiği gündür.

-Canım sana feda olsun, acaba bu günde ne yapmamız uygun olur?

İmam (a.s): Ey Hasan! Oruç tutar, Muhammed ve Ehlibeyt'ine çokça salâvat gönderir, Allah katında onlara zulmedenlerden teberri edersiniz. Peygamberler [Allah'ın salâtı onlara olsun], vasi tayin ettikleri günü vasilerine, bayram edinmelerini emrederlerdi.

-Bugün oruç tutan kimsenin mükâfatı nedir?

İmam (a.s): Altmış ay oruç (tutmuş gibidir).¹

884-el-Kafi [Salim'den]: İmam Sadık'a (a.s) "Acaba Müslümanlar için Cuma günü, Kurban ve Fitre (Ramazan) bayramları dışında bir bayram var mıdır?" diye sordum.

¹el-Kafi, c.4, s.148, h.1; Tehzibu'l-Ahkam, c.4, s.305, h.921; Misbahu'l-Müteheccid, s.736; Men La Yahzuru'l-Fakih, c.2, s.90, h.1816; Sevabu'l-Âmal, s.99, h.1; Beşaretu'l-Mustafa, s.238. Ayrıca bkz: Tefsir-i Fırat, s.118, h.123.

İmam (a.s): Evet, hem de hürmeti o ikisinden daha yüce olan bir bayram vardır.

-Sana feda olayım, bu hangi bayramdır?

İmam (a.s): Resulullah'ın (s.a.a) Emirülmüminin'i (a.s) atadığı ve "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" buyurduğu gündür.

-Hangi gündür?

İmam (a.s): Günü ne yapacaksın? Yıl dönmehtedir. Ancak o gün, Zilhicce ayının on sekizinci günüdür.

فَقُلْتُ : وَمَا يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَفْعَلَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ ؟

قَالَ : تَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ ذِكْرُهُ فِيهِ بِالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالذِّكْرِ لِمُحَمَّدٍ ; وَآلِ مُحَمَّدٍ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَوْصَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) أَنْ يَتَّخِذَ ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيداً ، وَكَذَلِكَ كَانَتْ الْأَنْبِيَاءُ (عليهم السلام) : تَفْعَلُ ; كَانُوا يَوْصُونَ أَوْصِيَاءَهُمْ بِذَلِكَ فَيَتَّخِذُونَهُ عِيداً¹ .

885 . الْخِصَالُ عَنْ الْمُفَضَّلِ بْنِ عَمْرِو : قُلْتُ

لَاِبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : كَمْ لِلْمُسْلِمِينَ مِنْ عِيدٍ ؟ فَقَالَ : أَرْبَعَةٌ أَعْيَادٌ . قَالَ : قُلْتُ : قَدْ عَرَفْتُ الْعِيدَيْنِ وَالْجُمُعَةَ . فَقَالَ لِي : أَعَظَمُهَا وَأَشْرَفُهَا يَوْمُ الثَّامِنِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ ، وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَقَامَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) وَنَصَبَهُ لِلنَّاسِ عِلْماً . قَالَ : قُلْتُ : مَا يَجِبُ عَلَيْنَا فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ ؟

قَالَ : يَجِبُ عَلَيْكُمْ صِيَامُهُ شُكْراً لِلَّهِ وَحَمداً

1 . الكافي : ج 4 ص 149 ح 3 ، الإقبال : ج 2 ص 263 وراجع مصباح المتهجد : ص 736 .

لَهُ ، مَعَ أَنَّهُ أَهْلٌ أَنْ يُشْكَرَ كُلَّ سَاعَةٍ ، وَكَذَلِكَ
أَمَرَتِ الْأَنْبِيَاءُ أَوْصِيَاءَهَا أَنْ يَصُومُوا الْيَوْمَ
الَّذِي يُقَامُ فِيهِ الْوَصِيُّ يَتَّخِذُونَهُ عِيداً ، وَمَنْ
صَامَهُ كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عَمَلِ سِتِّينَ سَنَةً¹ .

886 . الإقبال عن أبي الحسن الليثي عن الإمام الصادق (عليه السلام) : أَنَّهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ
مِنْ مَوَالِيهِ وَشِيعَتِهِ : أَوْ تَعْرِفُونَ يَوْمًا شَيَّدَ اللَّهُ
بِهِ الْإِسْلَامَ ، وَأَظْهَرَ بِهِ مَنَارَ الدِّينِ ، وَجَعَلَهُ
عِيداً لَنَا وَلِمَوَالِينَا وَشِيعَتِنَا ؟

-Bu günde ne yapmamız uygun olur?

İmam (a.s): Bu günde zikri aziz olan Allah'ı oruç tutarak, ibadet ederek, Muhammed ve Ehlibeytin'i yâd edin. Resulullah (s.a.a) Emirülmüminin'e (a.s) bugünü bayram edinmesini tavsiyede bulundu. Önceki peygamberler de böyle yapıyor, kendi vasilerine bunu bayram edinmelerini tavsiye ediyorlardı.²

885-el-Hisal [Mufazzal b. Ömer'den]: İmam Sadık'a (a.s) "Müslümanların kaç bayramı var?" diye sordum.

İmam (a.s): Dört bayram, diye cevap verdi.

-İki bayramı (Kurban ve Ramazan) ve Cuma gününü biliyorum, dedim.

İmam (a.s): Onların en azametli ve en üstün olanı Zilhicce ayının on sekizinci günüdür. O günde Resulullah (s.a.a) Emirülmüminin'i (a.s) kendi yerine tayin etti ve insanlara rehber olarak atadı.

-Bu günde ne yapmamız gerekir?

İmam (a.s): Allah'a olan şükrünüzü ve hamdınızı yerine getir-

1 . الخصال : ص264 ح145 .

2-el-Kafi, c.4, s.149, h.3; el-İkbal, c.2, s.263. Ayrıca bkz: Misbahu'l-Müteheccid, s.736.

mek için bugünü oruçlu geçirmelisiniz. Gerçi Allah her an şükre dilmeye layıktır. Önceki Peygamberler de kendi vasilerine, vasiliğe seçildikleri günü bayram edinmelerini emretmişlerdi. Kim bugünün orucunu tutarsa atmış yılın amelinden daha üstün sevaba ulaşır.¹

886-el-İkbal [Ebu Hasan el-Leysi'den, o da İmam Sadık'tan (a.s)]: İmam (a.s), huzurunda bulunan yakınlarına ve takipçilerine hitaben "Allah'ın İslam'ı güçlendirdiği, varlığıyla din meşalesini aşikâr kıldığı ve onu bize, akrabalarımıza ve takipçilerimize bayram kıldığını günü biliyor musunuz?" diye sordu.

فَقَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَابْنُ رَسُولِهِ
أَعْلَمُ ، أَيْ يَوْمُ الْفِطْرِ هُوَ يَا سَيِّدَنَا ؟
قَالَ : لَا . قَالُوا : أَفَيَوْمُ الْأَضْحَى
هُوَ ؟

قَالَ : لَا ، وَهَذَانِ يَوْمَانِ جَلِيلَانِ
شَرِيفَانِ ، وَيَوْمُ مَنَارِ الدِّينِ أَشْرَفُ
مِنْهُمَا ؛ وَهُوَ الْيَوْمُ الثَّامِنُ عَشَرَ مِنْ ذِي
الْحِجَّةِ ، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لَمَّا
انْصَرَفَ مِنْ حِجَّةِ الْوَدَاعِ وَصَارَ بِغَدِيرِ خُمٍّ
أَمَرَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَبْرَائِيلَ (عليه السلام) أَنْ يَهَيِّطَ
عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) وَقْتَ قِيَامِ
الظَّهِرِ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ
بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ، وَأَنْ
يَنْصِبَهُ عَلَمًا لِلنَّاسِ بَعْدَهُ ، وَأَنْ يَسْتَخْلِفَهُ
فِي أُمَّتِهِ .

فَهَبَطَ إِلَيْهِ وَقَالَ لَهُ : حَبِيبِي مُحَمَّدٌ !

1-el-Hisal, s.264, h.145.

إِنَّ اللَّهَ يُقَرِّئُكَ السَّلَامَ ، وَيَقُولُ لَكَ : قُمْ فِي هَذَا الْيَوْمَ بِوِلَايَةِ عَلِيٍّ (عليه السلام) ؛ لِيَكُونَ عِلْمًا لِأُمَّتِكَ بَعْدَكَ ، يَرْجِعُونَ إِلَيْهِ ، وَيَكُونُ لَهُمْ كَأَنْتَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : حَبِيبِي جِبْرِئِيلُ ! إِنِّي أَخَافُ تَغْيِيرَ أَصْحَابِي لِمَا قَدْ وَتَرَوْهُ ، وَأَنْ يُبَدِّلُوا مَا يُضْمِرُونَ فِيهِ .

فَعَرَجَ ، وَمَا لَيْتَ أَنْ هَبَطَ بِأَمْرِ اللَّهِ فَقَالَ لَهُ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ)¹ .

Oradakiler: Allah, Resulü ve Resulünün oğlu daha iyi bilir, dediler. Acaba o, Fitre Bayramı mıdır ey efendimiz?

İmam (a.s): Hayır.

Oradakiler: Kurban Bayramı mıdır?

İmam (a.s): Hayır; bu ikisi de yüce ve değerlidir, ancak din meşalesinin yakıldığı gün bu ikisinden daha üstündür. Bu gün, Zilhicce ayının on sekizinci günüdür. Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan dönerken Gadir-i Hum'a vardığında Allah (c.c), Cebrail'e (a.s) o günün öğlen namazı vaktinde Peygambere inerek ona Emirülmüminin'in (a.s) velayetini emretmesini, onu kendisinden sonra insanlara rehber olarak atamasını ve ümmeti arasında kendi yerine halife tayin etmesini bildirmesini emretti.

Cebrail ona indi ve dedi ki: Ey dostum Muhammed! Allah sana selam gönderiyor ve sana buyuruyor ki: Bugün Ali'nin velayeti için ayağa kalk! Kalk ki senden sonra ümmetin için kendisine müracaat edecekleri bir kılavuz olsun ve onlar için sen gibi olsun!

Peygamber (s.a.a): Ey dostum Cebrail, dedi. Ashabımın ondan aldığı darbe yüzünden¹ içlerinde ona karşı gizledikleri kini açığa vurmalarından ve bu emre aykırı davranmalarından korkuyorum.

Derken Cebrail gökyüzüne yükseldi ve çok geçmeden Allah'ın emri ile tekrar geri döndü. Dedi ki: *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan koruyacaktır."*²

1-Henüz İslam ile müşerref olmadan önce müşriklerin safında yer alan, Resulullah (s.a.a) ile mücadele eden, daha sonraları Müslüman olup da eski kinleri içlerinde saklayan kimseler kastedilmiştir. Bu kimselerin müşrik yakınlardan çoğu savaşlarda Ali (a.s) tarafından öldürülmüştü. Çev.

2-Maide, 67.

فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ذَعِرًا مَرَعُوبًا خَائِفًا مِنْ شِدَّةِ الرَّمْضَاءِ وَقَدَمَاهُ تُشْوِيَانِ ، وَأَمَرَ بِأَنْ يُنْظَفَ الْمَوْضِعُ وَيُقَمَّ مَا تَحْتَ الدَّوْحِ مِنَ الشُّوكِ وَغَيْرِهِ ، فَفَعَلَ ذَلِكَ ، ثُمَّ نَادَى بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً ، فَاجْتَمَعَ الْمُسْلِمُونَ ، وَفِيهِمْ اجْتَمَعَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَسَائِرُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ .

ثُمَّ قَامَ خَطِيبًا وَذَكَرَ بَعْدَهُ الْوِلَايَةَ ، فَأَلَزَمَهَا لِلنَّاسِ جَمِيعًا ، فَأَعْلَمَهُمْ أَمْرَ اللَّهِ بِذَلِكَ فَقَالَ قَوْمٌ مَا قَالُوا ، وَتَنَاجَوْا بِمَا أَسْرَوَا¹ .

887 . الْأَمَالِي لِلشَّجَرِيِّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ

يَحْيَى : سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ (عليهما السلام) يَقُولُ : الثَّامِنَ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ عِيدُ اللَّهِ الْأَكْبَرُ ، مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ شَمْسٌ فِي يَوْمٍ أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْهُ ، وَهُوَ الَّذِي أَكَمَلَ اللَّهُ فِيهِ دِينَهُ لِحَلْقِهِ ، وَأَتَمَّ عَلَيْهِمْ نِعَمَهُ ، وَرَضِيَ لَهُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ، وَمَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا أَقَامَ وَصِيَّهَ فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ ، وَنَصَبَهُ عِلْمًا لِأُمَّتِهِ ، فَلْيَذْكُرِ اللَّهُ شَيْعَتَنَا عَلَى مَا مَنَّ عَلَيْهِمْ بِمَعْرِفَتِهِ هَذَا الْيَوْمَ دُونَ سَائِرِ النَّاسِ .

قَالَ : فَقُلْتُ : يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ ، فَمَا نَصْنَعُ فِيهِ ؟ فَقَالَ : تَصُومُوهُ ؛ فَإِنَّ صِيَامَهُ يَعْدِلُ سِتِّينَ شَهْرًا ، وَتُحْسِنُ فِيهِ إِلَى نَفْسِكَ وَعِيَالِكَ

1 . الإقبال : ج 2 ص 279 ، بحار الأنوار : ج 98 ص 300

وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ بِمَا قَدَرْتَ عَلَيْهِ¹ .

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) endişeli, korkulu ve telaşlı bir halde ayağa kalktı. Sıcaktan ayakları yanıyordu. Yerin temizlenmesini, büyük ağaçların altındaki diken ve otların kaldırılmasını emretti, gereken yapıldı. Sonra cemaat namazı çağrısında bulundu. Müslümanlar toplandılar. Toplananlar arasında Ebubekir, Ömer, Osman ve Muhacir-Ensar grubundan olan diğerleri vardı.

Peygamber daha sonra ayağa kalkıp bir konuşma yaptı. Konuşmasının ardından velayet konusunu dile getirdi. Bunu tüm insanlara vacip kıldı ve Allah'ın emrettiğini bildirdi. Sonra da bazıları bir şeyler söyledi ve kendi aralarında gizlice fısıldaştılar.²

887-el-Emali, Şecerî [Safvan b. Yahya'dan]: İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum: Zilhicce'nin on sekizinci günü Allah'ın büyük bayramıdır. Allah katında güneş o günden daha faziletli bir güne doğmamıştır. O günde Allah mahlûkatı için dinini kemale erdirdi, onlar üzerine nimetlerini tamamladı ve onlara din olarak İslam'ı beğendi. Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki o, vasisini bu günde tayin etmemiş ve kendi ümmeti için onu rehber olarak atamamış olsun. Öyleyse bizim takipçilerimiz, kendilerine verdiği böyle büyük bir günü tanıma nimetine karşılık [-ki sadece onlara bu nimet verilmiştir] Allah'ı zikretsiner.

Safvan der ki: Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu, biz bu günde ne yapalım, diye sordum.

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: O günü oruçlu geçir, zira o günkü oruç altmış ayın sevabına eşittir. O gün kendine, ailene ve elinin altında bulunan herkese gücün yettiğince iyilikte

1 . الأُمَالِي لِلشَّجَرِي : ج 1 ص 146 .
2-el-İkbal, c.2, s.279; Biharu'l-Envar, c.98, s.300, h.1.

bulun.¹

888 . مصباح المتهجد عن أبي هارون عمار بن حريز العبدي : دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فِي يَوْمِ الثَّامِنِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ ، فَوَجَدْتُهُ صَائِمًا ، فَقَالَ لِي : هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ ، عَظَّمَ اللَّهُ حُرْمَتَهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَكْمَلَ لَهُمْ فِيهِ الدِّينَ ، وَتَمَّمَ عَلَيْهِمُ النِّعَمَةَ ، وَجَدَّدَ لَهُمْ مَا أَخَذَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْعَهْدِ وَالْمِيثَاقِ . فَقِيلَ لَهُ : مَا ثَوَابُ صَوْمِ هَذَا الْيَوْمِ ؟ قَالَ : إِنَّهُ يَوْمٌ عِيدٌ وَفَرَحٌ وَسُرُورٌ وَيَوْمٌ صَوْمُ شُكْرٍ لِلَّهِ تَعَالَى ، وَإِنْ صَوْمُهُ يَعْدِلُ سِتِّينَ شَهْرًا مِنْ أَشْهُرِ الْحَرَمِ² .

889 . الإمام الصادق (عليه السلام) : صِيَامُ يَوْمِ غَدِيرِ خُمٍّ يَعْدِلُ صِيَامَ عُمُرِ الدُّنْيَا ؛ لَوْ عَاشَ إِنْسَانٌ ثُمَّ صَامَ مَا عَمَرَتِ الدُّنْيَا لَكَانَ لَهُ ثَوَابُ ذَلِكَ ، وَصِيَامُهُ يَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي كُلِّ عَامٍ مِائَةَ حَجَّةٍ وَمِائَةَ عُمْرَةٍ مَبْرُورَاتٍ مُتَقَبَّلَاتٍ ، وَهُوَ عِيدُ اللَّهِ الْأَكْبَرِ³ .

890 . الإقبال عن الإمام الرضا (عليه السلام) : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ زُفَّتْ أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ إِلَى اللَّهِ كَمَا تُزَفُّ الْعَرُوسُ إِلَى خِدْرِهَا . قِيلَ : مَا هَذِهِ الْأَيَّامُ ؟

قَالَ : يَوْمُ الْأَضْحَى ، وَيَوْمُ الْفِطْرِ ، وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ ، وَيَوْمُ الْغَدِيرِ ، وَإِنَّ يَوْمَ الْغَدِيرِ

1-el-Emali, Şecerî c.1, s.146.

2 . مصباح المتهجد : ص737 ، مصباح الزائر : ص167 ، الإقبال : ج2 ص276 . راجع : ج1 ص554 (أبو هريرة) .

3 . تهذيب الأحكام : ج3 ص143 ح317 ، الإقبال : ج2 ص282 كلاهما عن علي بن الحسن أو الحسين العبدي ، العدد القويّة : ص166 ح4 ، جامع الأخبار : ص205 ح503 .

بَيْنَ الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ وَالْجُمُعَةِ كَالْقَمَرِ بَيْنَ
الْكَوَاكِبِ ، وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي نَجَّى فِيهِ إِبْرَاهِيمَ
الْخَلِيلَ مِنَ النَّارِ ، فَصَامَهُ شُكْرًا لِلَّهِ ، وَهُوَ
الْيَوْمُ الَّذِي أَكَمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّينَ فِي إِقَامَةِ
النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
عَلَمًا ، وَأَبَانَ فَضِيلَتَهُ وَوَصَايَتَهُ ، فَصَامَ ذَلِكَ
الْيَوْمَ .

888-Misbahu'l-Müteheccid [Ebu Harun Ammar b. Hureyz el-Abdî'den]: Zilhicce ayının on sekizinci günü İmam Sadık'ın (a.s) yanına gittim. Oruçluydu. Bana dedi ki: Bu, azametli bir gündür. Allah müminler üzerinde onun hürmetini yüceltmıştır. Onlar için dini bugün kemale erdirmiş, üzerlerine nimetini bugün tamamlamış ve onlardan daha önce aldığı ahdi bugün yenilemiştir.

"Bugünün orucunun sevabı nedir?" diye sorulduğunda da şöyle buyurdu: Bugün bayram günüdür, sevinç ve mutluluk günüdür, yüce Allah'a şükretmek için oruç tutma günüdür. Bugünün orucu, altmış haram ayında tutulan oruca bedeldir.¹

889-İmam Sadık (a.s): Gadir-i Hum gününün orucu, dünyanın ömrü kadar oruç tutmaya eşittir. Eğer insanoğlu dünyanın ömrü kadar yaşasaydı ve ömrünün tamamını oruç tutarak geçirseydi Gadir gününde tutulan orucun sevabını ancak alırdı. Her yıl bugünün orucunu tutmak, Allah (c.c) katında kabul olmuş yüz hac ve yüz umre sevabına eşittir. O gün, Allah'ın en büyük bayramıdır.²

890-el-İkbal [İmam Rıza'dan (a.s)]: Kıyamet günü gelip çatığında (zifaf) odasına götürülen gelin gibi dört gün Allah'a koşarlar.

1-Misbahu'l-Müteheccid, s.737; Misbahu'z-Zair, s.167; el-İkbal, c.2, s.276. Ayrıca bkz: Aynı kaynak, s.278, h.803.

2-Tehzibu'l-Ahkam, c.3, s.143, h.317; el-İkbal, c.2, s.282, her ikisi de Ali b. Hasan'dan veya Hüseyin el-Abdî'den; el-Adedu'l-Kaviyye, s.166, h.4; Camiu'l-Ahbar, s.205, h.503.

-Bunlar hangi günlerdir, diye soruldu.

İmam (a.s): Kurban bayramı, Fitre bayramı, Cuma günü ve Gadir günü. Kurban, fitre ve Cuma günleri arasında Gadir, tıpkı yıldızlar arasında ay gibidir. O gün İbrahim Halil ateşten kurtuldu. Allah'a şükür için o gün oruç tuttu. O, öyle bir gündür ki Peygamber (s.a.a) o gün Ali'yi (a.s) müminlere rehber kılarken Allah da dini kemale erdirdi; onun faziletini ve vasiliğini aşikâr etti. O da bugün oruç tuttu.

وَإِنَّهُ لَيَوْمُ الْكَمَالِ ، وَيَوْمُ مَرْغَمَةِ الشَّيْطَانِ ، وَيَوْمُ تَقَبُّلِ أَعْمَالِ الشَّيْعَةِ وَمُحِبِّي آلِ مُحَمَّدٍ . . . وَهُوَ يَوْمُ تَنْفِيسِ الْكَرْبِ ، وَيَوْمُ تَحْطِيطِ الْوَزْرِ ، وَيَوْمُ الْجِبَاءِ وَالْعَطِيَّةِ ، وَيَوْمُ نَشْرِ الْعِلْمِ ، وَيَوْمُ الْإِشَارَةِ ، وَالْعِيدِ الْأَكْبَرِ ، وَيَوْمُ يُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ ، وَيَوْمُ الْمَوْقِفِ الْعَظِيمِ ، وَيَوْمُ لُبْسِ الثِّيَابِ وَنَزْعِ السَّوَادِ ، وَيَوْمُ الشَّرْطِ الْمَشْرُوطِ ، وَيَوْمُ نَفْيِ الْهُمُومِ ، وَيَوْمُ الصَّفْحِ عَنْ مُذْنِبِي شَيْعَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ .

وَهُوَ يَوْمُ السَّبْقَةِ ، وَيَوْمُ إِكْثَارِ الصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَيَوْمُ الرِّضَا ، وَيَوْمُ عِيدِ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ ، وَيَوْمُ قَبُولِ الْأَعْمَالِ ، وَيَوْمُ طَلْبِ الزِّيَادَةِ ، وَيَوْمُ اسْتِرَاحَةِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَيَوْمُ الْمُتَاجَرَةِ ، وَيَوْمُ التَّوَدُّدِ ، وَيَوْمُ الْوُصُولِ إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ ، وَيَوْمُ التَّزْكِيَةِ ، وَيَوْمُ تَرْكِ الْكِبَائِرِ وَالذُّنُوبِ ، وَيَوْمُ الْعِبَادَةِ ، وَيَوْمُ تَفْطِيرِ الصَّائِمِينَ ، فَمَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا مُؤْمِنًا كَانَ كَمَنْ أَطْعَمَ فَيْئَامًا وَفَيْئَامًا - إِلَى أَنْ عَدَّ عَشْرًا .

ثُمَّ قَالَ : أَوْتَدْرِي مَا الْفَيْئَامُ ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : مِائَةٌ أَلْفَ - وَهُوَ يَوْمُ التَّهْنِئَةِ ، يُهْتَفَى

بَعْضُكُمْ بَعْضًا ، فَإِذَا لَقِيَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ يَقُولُ :
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوِلَايَةِ
أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَئِمَّةِ (عليهم السلام) ¹ .

891 . الإمام الرضا (عليه السلام) – في بيان
فَضْلِ يَوْمِ الْغَدِيرِ – : لَوْ عَرَفَ النَّاسُ فَضْلَ هَذَا
الْيَوْمِ بِحَقِيقَتِهِ لَصَافَحَتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ فِي كُلِّ يَوْمٍ
عَشَرَ مَرَّاتٍ ² .

O gün, (dinin) kemal günü ve şeytanın burnunun toprağa sürüldüğü gündür; Şia'nın ve Âl-i Muhammed sevenlerinin amellerinin kabul günüdür...

O gün sıkıntılardan yana nefes alma günüdür, günah yükünün hafifletildiği gündür, hediye ve bağış günüdür, ilmi yayma günüdür, müjde verme günüdür, büyük bayramdır, duaların icabet edileceği gündür, büyük duruş günüdür, siyah elbiseleri çıkarıp yerine (sevinç) elbiselerini giyme günüdür, sözleşme günüdür, kederleri silme günüdür, Emirülmüminin Şiîlerinden günahkâr olanları af-fetme günüdür.

O gün yarış günüdür, Muhammed ve Âl-i Muhammed'e salâvatı artırma günüdür, rıza günüdür, Muhammed'in Ehli-beyt'inin bayram günüdür, amellerin kabul günüdür, daha ziyadesini isteme günüdür, müminlerin rahatlık günüdür, ticaret günüdür, sevgi günüdür, Allah'ın rahmetine ulaşma günüdür, arınma günüdür, büyük-küçük bütün günahları terk etme günüdür, ibadet günüdür, oruçlu olanlara iftar verme günüdür. Kim bu günde oruçlu bir mümine iftar verirse fiamı, fiamı, fiamı [böylece fiam ibaresini on kez tekrarladı] doyurmuş gibi olur.

1 . الإقبال : ج 2 ص 260 .

2 . تهذيب الأحكام : ج 6 ص 24 ح 52 ، الإقبال : ج 2 ص 269 ، فرحة الغري : ص 107 كلها عن أحمد بن محمد بن أبي نصر .

Daha sonra "Fiam nedir biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" denince şöyle buyurdu: Yüz bin (kişi) demektir. O gün, kutlama günüdür; birbirinizi kutlayın. Mümin bir kimse kardeşiyle görüş-tüğünde desin ki: Bizleri Emirülmüminin ve imamların (a.s) ve-layetine sımsıkı sarılanlardan kıldığı için Allah'a hamd olsun!¹

891-İmam Rıza (a.s) [Gadir gününün faziletini beyan eder-ken]: Eğer insanlar bugünün faziletini hakkıyla tanısalardı, me-lekler her gün on kez onlarla el sıkışırdı.²

892 . مصباح المتهجد عن الفيّاض بن محمّد الطرسوسي : أَنَّهُ شَهِدَ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا (عليه السلام) فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ وَبِخَضْرَتِهِ جَمَاعَةً مِنْ خَاصَّتِهِ قَدْ احْتَبَسَهُمْ لِإِفْطَارٍ ، وَقَدْ قَدَّمَ إِلَى مَنْزِلِهِمُ الطَّعَامَ وَالْبُرَّ وَالصَّلَاتِ وَالْكِسْوَةَ حَتَّى الْخَوَاتِيمَ وَالْإِعَالَ ، وَقَدْ غَيَّرَ مِنْ أَحْوَالِهِمْ وَأَحْوَالِ حَاشِيَتِهِ ، وَجَدَّتْ لَهُ آلَةٌ غَيْرُ الْآلَةِ الَّتِي جَرَى الرُّسْمُ بِابْتِدَائِهَا قَبْلَ يَوْمِهِ ، وَهُوَ يَذْكُرُ فَضْلَ الْيَوْمِ وَقِدَمَهُ³ .

10/16

زِيَارَةُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فِي عِيدِ الْغَدِيرِ

893 . تهذيب الأحكام عن أحمد بن محمد بن أبي نصر : كُنَّا عِنْدَ الرِّضَا (عليه السلام) وَالْمَجْلِسُ غَاصَ بِأَهْلِهِ ، فَتَذَاكُرُوا يَوْمَ الْغَدِيرِ ، فَأَنْكَرَهُ بَعْضُ النَّاسِ ، فَقَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ (عليه السلام) قَالَ : إِنَّ يَوْمَ الْغَدِيرِ فِي السَّمَاءِ أَشْهُرُ مِنْهُ فِي الْأَرْضِ ، إِنَّ لِلَّهِ فِي الْفِرْدَوْسِ الْأَعْلَى قَصْرًا لَيْتَنَّا مِنْ

1-el-İkbal, c.2, s.260.

2-Tehzibu'l-Ahkam, c.6, s.24 h.52; el-İkbal, c.2, s.269; Ferhaut'l-Gariyy, s.107, tamamı Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr'dan.

3 . مصباح المتهجد : ص752، مصباح الزائر: ص154 ، وراجع مصباح المتهجد : ص736 و ص758 والإقبال : ج2 ص237 و ص309 .

فِضَّةٌ وَلَيِّنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ ، فِيهِ مِائَةُ أَلْفِ قُبَّةٍ مِنْ
يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ ، وَمِائَةُ أَلْفِ خَيْمَةٍ مِنْ يَاقُوتِ
أَخْضَرَ ، ثُرَابُهُ الْمِسْكُ وَالْعَنْبَرُ ، فِيهِ أَرْبَعَةُ
أَنْهَارٍ : نَهْرٌ مِنْ خَمَرٍ ، وَنَهْرٌ مِنْ مَاءٍ ، وَنَهْرٌ مِنْ
لَبَنٍ ، وَنَهْرٌ مِنْ عَسَلٍ ، وَحَوَالِيهِ أَشْجَارُ جَمِيعِ
الْفَوَاكِهِ ، عَلَيْهِ طُيُورٌ أَبْدَانُهَا مِنْ لُؤْلُؤِ
وَأَجْنِحَتُهَا مِنْ يَاقُوتِ تُصَوِّتُ بِأَلْوَانِ الْأَصْوَاتِ ، إِذَا
كَانَ يَوْمُ الْغَدِيرِ وَرَدَ إِلَى ذَلِكَ الْقَصْرِ أَهْلُ
السَّمَاوَاتِ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ وَيُقَدِّسُونَهُ وَيُهَلِّلُونَهُ ،
فَتَطَايَرُ تِلْكَ الطُّيُورُ فَتَقَعُ فِي ذَلِكَ الْمَاءِ وَتَتَمَرَّغُ
عَلَى ذَلِكَ الْمِسْكِ وَالْعَنْبَرِ ، فَإِذَا اجْتَمَعَتِ الْمَلَائِكَةُ
طَارَتْ ، فَتَنْفُضُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ ، وَإِنَّهُمْ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ
لَيَتَهَادَوْنَ نِثَارَ فَاطِمَةَ (عليها السلام) ، فَإِذَا كَانَ
آخِرُ ذَلِكَ الْيَوْمِ نَادُوا :

892-Misbahu'l-Müteheccid [Feyyaz b. Muhammed et-Tarsusî hakkında]: (Feyyaz), Gadir gününde İmam Rıza'nın (a.s) yanındaydı. Mecliste İmam'ın has dostlarından bir grup da vardı. İmam onları iftar için bekletmişti. Daha önce onların evlerine yiyecek, buğday, çeşitli hediyeler, giyecekler, hatta yüzükler ve terlikler göndermiş, böylece hem onların hem de çevresindekilerin (geçim) durumlarını değiştirmişti. İmam (a.s) kendisine ait eski eşyaları da yenilemişti. O günün faziletini ve (İslam'daki) sabıkasını anlatıyordu.¹

10/16

GADİR BAYRAMINDA EMİRÜLMÜMİNİN'İN (A.S) ZİYARETİ

893-Tehzibu'l-Ahkâm [Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr'dan]: İmam Rıza'nın (a.s) yanındaydık ve çok kalabalık bir cemiyet vardı. Gadir gününden söz açılınca bazıları o günü inkâr etti. Bunun üzerine İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu:

Babam bana kendi babasından şöyle nakletti:

Gadir günü gökyüzünde, yeryüzündekinden daha meşhurdur. Allah'ın yüce Firdevs cennetinde kerpiçleri gümüşten ve altından olan bir sarayı vardır. Onun kırmızı yakuttan yapılmış yüz bin kubbesi ve yeşil yakuttan yapılmış yüz bin çadırı vardır. Toprağı misk ve amberdir. Onda dört nehir vardır: Şaraptan bir nehir, sudan bir nehir, süttan bir nehir ve baldan bir nehir. Etrafında ise tüm meyvelere ait ağaçlar vardır. Onların üzerinde bedenleri inciden ve kanatları yakuttan olan ve çeşitli seslerle öten kuşlar vardır. Gadir günü geldiğinde gökyüzü sakinleri Allah'ı tesbih, takdis ve tehlilde bulunarak bu saraya girerler. Kuşlar da uçarak suya dalarlar. Kendilerini (cennetin) misk ve ambere buluşturırlar. Melekler bir araya geldiğinde bu kuşlar (tekrar) uçar, üzerlerindeki misk ve amberi onların üzerlerine serperler. O gün melekler Fatıma'nın (a.s) düğününde başına serpiyen şeyleri birbirlerine hediye ederler. Bu günün sonunda onlara şöyle seslenilir:

¹-Misbahu'l-Müteheccid, s.752; Misbahu'z-Zair, s.154. Ayrıca bkz: Misbahu'l-Müteheccid, s.736-758, el-İkbal, c.2, s.237-309; Nefehatu'l-Ezhar, c.6-9; el-Gadir, c.1, s.12-14 ve s.267-289.

إِنْصَرَفُوا إِلَى مَرَاتِبِكُمْ فَقَدْ أَمِنْتُمْ مِنْ
الْخَطَأِ وَالزَّلَلِ إِلَى قَابِلٍ فِي مِثْلِ هَذَا
الْيَوْمِ تَكْرِمَةً لِمُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله)
وَعَلَيْهِ (عليه السلام) .

ثُمَّ قَالَ : يَا بَنَ أَبِي نَصْر ، أَيَنَّمَا كُنْتَ
فَاحْضِرْ يَوْمَ الْغَدِيرِ عِنْدَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه
السلام) ؛ فَإِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ ،
وَمُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ ذُنُوبَ سِتِّينَ سَنَةً ، وَيُعْتِقُ مِنَ
النَّارِ ضِعْفَ مَا أَعْتَقَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةَ
الْقَدْرِ وَلَيْلَةَ الْفِطْرِ ، وَالْإِثْرَ فِيهِ بِأَلْفِ
دِرْهَمٍ لِإِخْوَانِكَ الْعَارِفِينَ ، فَأَفْضِلْ عَلَى
إِخْوَانِكَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَسُرَّ فِيهِ كُلُّ مُؤْمِنٍ
وَمُؤْمِنَةٍ .

ثُمَّ قَالَ : يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ ! لَقَدْ أُعْطِيتُمْ
خَيْرًا كَثِيرًا ، وَإِنَّكُمْ لَمِمَّنْ امْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ
لِإِيْمَانٍ ، مُسْتَقْلُونَ مَقْهُورُونَ مُمْتَحَنُونَ يُصَبُّ
عَلَيْكُمْ الْبَلَاءُ صَبًّا ، ثُمَّ يَكْشِفُهُ كَاشِفُ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ ، وَاللَّهُ لَوْ عَرَفَ النَّاسُ فَضْلَ هَذَا
الْيَوْمِ بِحَقِيقَتِهِ لَصَافَحَتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ فِي كُلِّ
يَوْمٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ ، وَلَوْ أَنِّي أَكْرَهُ التَّطْوِيلَ
لَذَكَرْتُ مِنْ فَضْلِ هَذَا الْيَوْمِ وَمَا أُعْطِيَ اللَّهُ فِيهِ
مَنْ عَرَفَهُ مَا لَا يُحْصَى بِعَدَدٍ¹ .

894 . الإمام الصادق (عليه السلام) : إِذَا
كُنْتَ فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ فِي مَشْهَدِ مَوْلَانَا

1 . تهذيب الأحكام : ج 6 ص 24 ح 52 ، الإقبال : ج 2
ص 268 ، مصباح الزائر : ص 153 وفيه من «يا بن أبي نصر ،
أينما كنت . . .» ، بحار الأنوار : ج 100 ص 358 ح 2 .

أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَادْنُ مِنْ
قَبْرِهِ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَالدُّعَاءِ ، وَإِنْ كُنْتَ فِي
بُعْدٍ مِنْهُ فَأَوْمِ إِلَيْهِ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَهَذَا
الدُّعَاءُ :

Yerlerinize geri dönün. Muhammed (s.a.a) ve Ali'ye (a.s) gösterdiğiniz ikramdan dolayı bir sonraki yılın bugününe kadar hata ve sürçmeden güvende oldunuz!

Daha sonra şöyle buyurdu: Ey İbn-i Ebu Nasr! Gadir günü nerede olursan Emirülmüminin'in (a.s) yanında (mezarının yanı başında) hazır ol. Şüphesiz ki Allah kadın-erkek her mümin ve Müslüman'ın atmış yıllık günahlarını (bu günde) bağışlar. Ramazan ayında, Kadir Gecesi'nde ve Fitre Bayramı gecesinde cehennem ateşinden azat ettiklerinin iki katını bugün azat eder. Hakkı tanıyan kardeşlerine bu günde infak edeceğin bir dirhem (diğer günlerdeki) bin dirheme bedeldir. Öyleyse bu günde kardeşlerine fazlasıyla ihsanda bulun; mümin ve mümine kardeşlerini bugün şad et!

Sonra da şöyle buyurdu:

Ey Kufe halkı! Size bol hayır ihsan edildi. Sizler, Allah tarafından kalpleri iman için imtihan edilen kimselerdensiniz. Horlanmış ve zulme uğramış olarak imtihan edilirsiniz. Belalar üzerinize yağar. Sonra da büyük düğümleri açan, sizden sıkıntıları giderir. Allah'a yemin olsun ki eğer insanlar bugünün faziletini hakkıyla tanısalardı, melekler her gün on kez onlarla el sıkıştırdı. Sözü uzatmaktan çekincem olmasaydı, bugünün faziletinden ve kadrini bilenlere Allah'ın lütuflarından sayıya gelmeyecek kadarını anlatırdım.¹

1-*Tehzibu'l-Ahkâm*, c.6, s.24, h.52; *el-İkbal*, c.2, s.268; *Misbahu'z-Zair*, s.153, "Muhammed (s.a.a) ve Ali'ye (a.s) gösterdiğiniz..." ibaresine kadar olan bölüm bu kaynakta yer almamıştır; *Biharu'l-Envar*, c.100, s.358, h.2.

894-İmam Sadık (a.s): Gadir gününde Emirülmüminin'in (a.s) mezarında olursan, namaz ve duadan sonra kabrine yaklaşıp ve eğer uzakta (farklı şehirlerde) isen namazdan sonra ona doğru işaret ederek şu duayı oku:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ ، وَأَخِي نَبِيِّكَ ،
وَوَازِيرِهِ ، وَحَبِيْبِهِ ، وَخَلِيلِهِ ، وَمَوْضِعِ
سِرِّهِ ، وَخَيْرَتِهِ مِنْ أَسْرَتِهِ ، وَوَصِيِّهِ
وَصَفْوَتِهِ وَخَالِصَتِهِ وَأَمِينِهِ وَوَلِيِّهِ وَأَشْرَفِ
عِتْرَتِهِ ؛ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ ،
وَأَبِي ذُرِّيَّتِهِ ، وَبَابِ حِكْمَتِهِ ، وَالنَّاطِقِ
بِحُجَّتِهِ ، وَالِدَّاعِي إِلَى شَرِيعَتِهِ ،
وَالْمَاضِي عَلَى سُنَّتِهِ ، وَخَلِيفَتِهِ عَلَى
أَمَّتِهِ ، سَيِّدِ الْمُسْلِمِينَ
وَأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَائِدِ الْغُرِّ
الْمُحَجَّلِينَ ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ
خَلْقِكَ وَأَصْفِيائِكَ وَأَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ .

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ
مَا حُمِّلَ ، وَرَعَى مَا اسْتُحْفِظَ ، وَحَفِظَ مَا
اسْتُودِعَ ، وَحَلَّلَ حَلَالَكَ ، وَحَرَّمَ حَرَامَكَ ،
وَأَقَامَ أَحْكَامَكَ ، وَدَعَا إِلَى سَبِيلِكَ ،
وَوَالَى أَوْلِيَاءَكَ ، وَوَعَادَى أَعْدَاءَكَ ،
وَجَاهَدَ النَّكَاثِينَ عَنْ سَبِيلِكَ ، وَالْقَاسِطِينَ
وَالْمَارِقِينَ عَنْ أَمْرِكَ ، صَابِرًا مُحْتَسِبًا ،
[مُقْبِلًا] غَيْرَ مُدْبِرٍ ، لَا تَأْخُذْهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ
لَائِمٌ ، حَتَّى بَلَغَ فِي ذَلِكَ الرِّضَاءِ [و] سَلَّمَ
إِلَيْكَ الْقَضَاءَ ، وَعَبَدَكَ مُخْلِصًا ، وَنَصَحَ لَكَ
مُجْتَهِدًا ، حَتَّى أَتَاهُ الْيَقِينُ ، فَقَبَضَتْهُ

إِلَيْكَ شَهِيداً سَعِيداً ، وَلِيّاً ثَقِيّاً ، رَاضِياً
زَكِيّاً ، هَادِياً مَهْدِياً .

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ ، أَفْضَلَ مَا
صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ وَأَصْفِيَائِكَ ،
يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ¹ .

Allah'ım, veline, Peygamberinin kardeşine, onun vezirine, habibine, dostuna, sırdaşına, ailesi arasından seçtiğine, vasisine, kendisine ayırt ettiğine, kendisine halis olana, eminine, velisine, ona iman eden ailesinin en şereflişine, soyunun babasına, hikmetinin kapısına, delilinin savunucusuna, dininin davetçisine, sünneti üzerine kalana, ümmetinin halifesine, Müslümanların efendisine, müminlerin emirine ve yüzü ak insanların imamına; yarattıklarından, seçkin kullarından ve peygamberlerinin vasilerinden her birine gönderdiğin salâtın daha üstünüyle salât eyle.

Allah'ım! Ben şahadet ederim ki o, Peygamberin (s.a.a) tarafından üstlendiği şeyi tebliğ etti; koruması gereken şeyi koruyup gözetti; yanında emanet bırakılan şeye sahip çıktı ve senin helalini helal, haramını da haram bildi. Senin hükümlerini uyguladı, senin yoluna davet etti; senin dostlarını sevdi ve düşmanlarıyla düşman oldu. Senin yolunda ahdini bozanlarla, azgınlarla ve senin emrinden çıkanlarla savaştı. Bütün bunları yaparken sabırlı davrandı, senin rızanı göz önünde bulundurdu, sırt çevirmeksizin sana doğru hareket etti. Allah yolunda hiçbir kınayanın kınaması onu engellemedi. Nihayet bu konuda senin rıza ve hoşnutluk makamına ulaştı, kazayı sana teslim etti. Tam bir ihlâsla sana ibadet etti. Senin rızan için nasihat etme alanında çaba harcadı. Nihayet ölüm gelip onu buldu ve

1 . الإقبال: ج 2 ص 306 عن محمد بن أحمد
الصفواني ، بحار الأنوار : ج 100 ص 372 ح 8 .

sen de onu şehit, saadetli, veli, takvalı, hoşnut, tertemiz, hidayet edici ve hidayet olmuş birisi olarak katına aldın.

Allah'ım! Muhammed ve Ehlibeyt'ine, peygamberlerinden ve vasilerinden her birine gönderdiğin salâtın daha üstünüyle salât eyle; ey âlemlerin Rabbi!¹

895 . الإمام الهادي (عليه السلام) – في زيارة
 زَارَ بِهَا فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ فِي السَّنَةِ الَّتِي
 أَشْخَصَهُ الْمُعْتَصِمُ – : تَقِفْ عَلَيْهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ
 وَتَقُولُ :

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ ،
 وَسَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ ، وَصَفْوَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، أَمِينِ
 اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ ، وَعَزَائِمِ أَمْرِهِ ، الْخَاتَمِ لِمَا
 سَبَقَ ، وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ ، وَالْمُهَيِّمِ عَلَى
 ذَلِكَ كُلِّهِ ، وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ ، وَصَلَوَاتِهِ
 وَتَحِيَّاتِهِ ، السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ
 وَمَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ ، السَّلَامُ
 عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ ،
 وَوَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ ، وَوَلِيَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ ،
 وَمَوْلَايَ وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ،
 السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، يَا أَمِينَ اللَّهِ
 فِي أَرْضِهِ ، وَسَفِيرَهُ فِي خَلْقِهِ ، وَحُجَّتَهُ الْبَالِغَةَ

¹1-el-İkbal, c.2, s.306, Muhammed b. Ahmed el-Safvanî'den; Biharu'l-Envar, c.100, s.372, h.8.

عَلَى عِبَادِهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دِينَ اللَّهِ الْقَوِيمَ ،
وَصِرَاطُهُ الْمُسْتَقِيمَ . السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبَأُ
الْعَظِيمُ ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ، وَعَنْهُ
يُسْأَلُونَ .

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ; آمَنْتَ بِاللَّهِ
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ، وَصَدَقْتَ بِالْحَقِّ وَهُمْ مُكَذِّبُونَ ،
وَجَاهَدْتَ وَهُمْ مُحْجِمُونَ ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ
الدِّينَ ، صَابِراً مُحْتَسِباً حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ ،
أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ . السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا
سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ ، وَيَعْسُوبَ الْمُؤْمِنِينَ ، وَإِمَامَ
الْمُتَّقِينَ ، وَقَائِدَ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ
وَبَرَكَاتُهُ .

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَخُو الرَّسُولِ وَوَصِيُّهُ ، وَوَارِثُ
عِلْمِهِ ، وَأَمِيئُهُ عَلَى شَرْعِهِ ، وَخَلِيفَتُهُ فِي
أُمَّتِهِ ، وَأَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَصَدَّقَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى
نَبِيِّهِ ، وَأَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنِ اللَّهِ مَا أَنْزَلَهُ
فِيكَ ، وَصَدَعَ بِأَمْرِهِ ، وَأَوْجَبَ عَلَى أُمَّتِهِ فَرَضَ
وَلَايَتِكَ ، وَعَقَدَ عَلَيْهِمُ الْبَيْعَةَ لَكَ ، وَجَعَلَكَ
أَوَّلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ
كَذَلِكَ .

895-İmam Ali Naki (a.s) [Mutasım tarafından çağrıldığı o yıla ait
Gadir gününde, Emirülmüminin'e (a.s) yönelik okuduğu ziyaret name-
sinde]: Onun (a.s) mezarının yanı başında durarak şöyle dersin:

Allah'ın Resulü, peygamberlerin sonuncusu, resullerin efendisi, âlemlerin Rabbinin seçtiği, Allah'ın vahyinin emini, emrinin farzları, geçenlerin sonuncusu, gelecek olanların fatihi ve bütün bunların en üstünü Muhammed'e selam olsun; Allah'ın rahmeti, bereketi, salâtı ve esenliği ona olsun!

Allah'ın peygamberlerine, elçilerine, yakın meleklerine ve salih kullarına selam olsun.

Selam olsun sana ey Emirülmüminin ve ey vasilerin efendisi; peygamberlerin ilminin mirasçısı, âlemlerin rabbinin velisi, benim ve tüm müminlerin mevlası; Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.

Selam olsun sana ey mevlam, ey Emirülmüminin, ey Allah'ın yer-yüzündeki emini, yaratıklarına elçisi ve kullarına yetkin hücceti. Selam olsun sana ey Allah'ın sağlam dini ve müstakim yolu.

Selam olsun sana ey ümmetin ihtilaf ettiği ve kendisinden sorulacakları çok büyük haber. Selam olsun sana ey Emirülmüminin! Ümmet daha müşrikken sen Allah'a iman ettin, insanlar hakkı yalanlarken sen doğruladın. Onlar men ettikleri halde sen [Allah yolunda] cihat ettin. Sabır göstererek ve sevabını Allah'tan dileyerek dinde tam bir ihlâsla Allah'a ibadet ettin. Derken ölüm gelip seni yakaladı. Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun!

Selam olsun sana ey Müslümanların efendisi, müminlerin önderi, takvalıların imamı, yüzü ak ve nurlu insanların rehberi; Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.

Şehadet ederim ki sen Resulullah'ın kardeşi, vasisi, ilminin mirasçısı, şeriatının emini, ümmetine halifesi, Allah'a iman eden ve Peygamberini doğrulayan ilk kişisin. Şehadet ederim ki o, Allah'tan senin hakkında inen şeyi tebliğ etti, Allah'ın emrini açığa vurdu, sana itaatin ve senin velayetinin gerekliliğini ümmete farz kıldı, onlardan senin için biat aldı ve seni müminlere kendi nefislerinden evla etti; nitekim Allah onu da böyle yapmıştı.

ثُمَّ أَشْهَدُ اللَّهَ تَعَالَى عَلَيْهِمْ فَقَالَ : أَلَسْتُ قَدْ
بَلَّغْتُ ؟ فَقَالُوا : اللَّهُمَّ بَلَى . فَقَالَ : اللَّهُمَّ
أَشْهَدُ ، وَكَفَى بِكَ شَهِيداً وَحَاكِماً بَيْنَ الْعِبَادِ .

فَلَعَنَ اللَّهُ جَا حِدَ وَلَا يَتِكَ بَعْدَ الْإِقْرَارِ ، وَنَاكِثَ عَهْدِكَ
بَعْدَ الْمِيثَاقِ ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ أَوْفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ
تَعَالَى ، وَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَوْفٍ بِعَهْدِهِ لَكَ (وَمَنْ
أَوْفَى بِمَا عَهْدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا
عَظِيمًا)¹ .

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، الْحَقُّ الَّذِي نَطَقَ
بِوَلَايَتِكَ التَّنْزِيلُ ، وَأَخَذَ لَكَ الْعَهْدَ عَلَى الْأُمَّةِ
بِذَلِكَ الرَّسُولِ ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَعَمَّكَ وَأَخَاكَ الَّذِينَ
تَاجَرْتُمُ اللَّهَ بِنُفُوسِكُمْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيكُمْ : (إِنَّ اللَّهَ
اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ
لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ
وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ
فَأَسْتَبْشِرُوا بَبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ
الْفُورُ الْعَظِيمُ ، الثَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ
الْحَامِدُونَ السَّائِغُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ
الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ)² .

أَشْهَدُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الشَّاكَّ فِيكَ مَا
آمَنَ بِالرَّسُولِ الْأَمِينِ ، وَأَنَّ الْعَادِلَ بِكَ غَيْرَكَ
عَادِلٌ عَنِ الدِّينِ الْقَوِيمِ الَّذِي ارْتَضَاهُ لَنَا رَبُّ
الْعَالَمِينَ ، فَأَكْمَلَهُ بِوَلَايَتِكَ يَوْمَ الْعَدِيرِ ،
وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَعْنِيُّ بِقَوْلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ : (وَأَنَّ
هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ)³ .

1 . الفتح : 10 .

2 . التوبة : 111 و 112 .

3 . الأنعام : 153 .

Daha sonra Allah'ı onlara şahit tutarak "Acaba ben size ulaştırmadım mı?" diye sordu. Onlar da "Vallahi ulaştırdın" dediler. Sonra dedi ki: Allah'ım, şahit ol; çünkü kullar arasında şahit ve hükmedici olarak sen yetersin!

Allah senin velayetini ikrar ettikten sonra inkâr edene, ahdettikten sonra ahdini bozana lanet etsin. Şehadet ederim ki sen yüce Allah'ın ahdine vefa ettin ve Allah da senin hakkındaki ahdine vefa etti. *"Kim de Allah'ın kendisiyle yaptığı ahde vefa ederse, Allah pek yakında ona büyük bir mükâfat verir."*¹

Şehadet ederim ki sen müminlerin emirisin; elhak ki Kurân senin velayetini söylemiş, Peygamber (s.a.a) ümmetten senin hakkında söz almıştır.

Şehadet ederim ki sen, amcan ve kardeşinle canınızı ortaya koyarak Allah ile ticaret yaptınız. Allah da sizin hakkınızda, *"Hiç kuşkusuz Allah, müminlerden, karşılığında onlara cenneti vermek üzere canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve öldürürlüler. Bu, Allah'ın üzerine bir borçtur. (Allah) Tevrat'ta, İncil'de ve Kurân'da (müminlere böyle söz vermiştir). Kim Allah'tan daha çok sözünde durabilir? O halde onunla yaptığınız bu alışverişinizden ötürü sevinip müjdeleşin. Gerçekten de büyük kurtuluş işte budur. (Kurtuluş ehli) tövbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler, (Allah yolunda) yolculuk edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten men edenler ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. (İşte o) müminleri müjdele!"*² ayetini indirdi.

Ey Emirülmüminin! Şehadet ederim ki senin hakkında şüphe eden, emin Peygambere iman etmemiştir; senden başkasını sana denk tutan, âlemlerin Rabbinin bizim için beğendiği ve Gadir-i Hum gününde senin velayetinle tamamladığı sağlam dinden sapmıştır. Şehadet ederim ki Aziz ve Rahim [Allah'ın] *"İşte benim doğru yolum budur, ona uyun başka yollara uymayın ki, sizi onun yolundan ayırmayın!"*³ buyruğunda kastettiği kimse sensin.

1-Fetih, 10.

2-Tevbe, 111-112.

3-Enam, 153.

ضَلَّ وَاللَّهُ وَأَضَلَّ مَنْ اتَّبَعَ سِوَاكَ ، وَعَنْدَ عَنِ
الْحَقِّ مَنْ عَادَاكَ .

اللَّهُمَّ سَمِعْنَا لِأَمْرِكَ ، وَأَطَعْنَا وَاتَّبَعْنَا
صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ، فَاهِدِنَا رَبُّنَا وَلَا تُزِغْ
قُلُوبَنَا بَعْدَ الْهُدَى عَنْ طَاعَتِكَ ، وَاجْعَلْنَا
مِنَ الشَّاكِرِينَ لِإِنْعَمِكَ .

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوَى مُخَالِفًا ،
وَلِلتُّقَى مُحَالِفًا ، وَعَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ
قَادِرًا ، وَعَنِ النَّاسِ عَافِيًا ، وَإِذَا عُصِيَ اللَّهُ
سَاطِئًا ، وَإِذَا أُطِيعَ اللَّهُ رَاضِيًا ، وَبِمَا عَهْدُ
إِلَيْكَ عَامِلًا ، رَاعِيًا لِمَا اسْتُحْفِظَتْ ، حَافِظًا
مَا اسْتُودِعَتْ ، مُبَلِّغًا مَا حُمِّلَتْ ، مُنْتَظَرًا
مَا وُعِدَتْ ٠ .

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَا اتَّقَيْتَ ضَارِعًا ، وَلَا أَمْسَكَتَ
عَنْ حَقِّكَ جَازِعًا ، وَلَا أَحْجَمْتَ عَنْ مُجَاهَدَةٍ
عَاصِيكَ نَاقِلًا ، وَلَا أَظْهَرْتَ الرِّضَا بِخِلَافِ مَا
يَرْضَى اللَّهُ مُدَاهِنًا ، وَلَا وَهَنْتَ لِمَا أَصَابَكَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ ، وَلَا ضَعُفْتَ وَلَا اسْتَكْنَتْ¹ عَنْ طَلِبِ حَقِّكَ
مُرَاقِبًا . مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَكُونَ كَذَلِكَ ، بَلْ إِذْ
ظَلِمْتَ فَاحْتَسَبْتَ رَبَّكَ ، وَفَوَّضْتَ إِلَيْهِ أَمْرَكَ ،
وَذَكَّرْتَ فَمَا ذَكَرُوا ، وَوَعَّظْتَ فَمَا اتَّعَظُوا ،
وَخَوَّفْتَهُمُ اللَّهَ فَمَا تَخَوَّفُوا .

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ جَاهَدْتَ فِي
اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ، حَتَّى دَعَاكَ اللَّهُ إِلَى جِوَارِهِ ،
وَقَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ ، وَالزَّمَ أَعْدَاءَكَ

1 . إشارة إلى الآية 146 من سورة آل عمران .

الْحُجَّةُ بِقَتْلِهِمْ إِيَّاكَ ; لِتَكُونَ لَكَ الْحُجَّةُ
عَلَيْهِمْ ، مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى
جَمِيعِ خَلْقِهِ .

Vallahi senden başkasını izleyen hem kendi sapmış, hem de başkalarını saptırmıştır. Sana düşmanlık eden ise haktan yüz çevirmiştir.

Allah'ım! Senin emirini duyduk, itaat ettik ve senin doğru yolunu izledik. Öyleyse ey Rabbimiz! Bizi hidayet et, kalplerimizi senin itaatine hidayet ettikten sonra saptırma ve bizi senin nimetlerine şükredenlerden eyle.

Şehadet ederim ki sen sürekli heva ve hevesinle muhalif idin. Takvayla sözleşmiştin. Öfkeni yenme konusunda güçlüydün. İnsanları affediyor, bağışlıyordun. Allah'a karşı günah işlendiğinde öfkelenir, O'na itaat edildiğinde hoşnut olurdun. Ahdettiğin şeyi yerine getirir, koruman gereken şeyi korur, gözetirdin. Sana emanet bırakılan şeyi sahiplenir, korurdun. Taşıdığın (ilahî emri) tebliğ eder, vaat edilen şeyi beklerdin.

Şehadet ederim ki zelil düştüğünden dolayı takiye etmedin. Kendi hakkını (hilafeti) almada sabırsızlığından ve acizliğinden dolayı sakinmadın. Hakkını gasp edenlere karşı güçsüzlük ve zafiyetten dolayı kendini savaştan alıkoymadın. Allah'ın hoşnutluğunun aksine dalkavukluk yaparak (onlardan) hoşnut olduğunu göstermedin. Allah yolunda sana ulaşan şeyden dolayı gevşek davranıp zayıflık göstermedin.¹ Hakkını talep etmekte kusur etmedin ve onları gözeterek kendinden yana bir zaaf göstermedin.

Hâşâ! Sen böyle olamazsın! Bilakis sen, zulme uğradığında Rabbin rızasını göz önünde bulundurdun. İşini O'na havale ettin. Onlara (muhaliflerine) hatırlatmada bulundun, ama hatırlamadılar; nasihat ettin, ama dinlemediler; öğüt verdin, ama öğüt almadılar; Allah ile korkuttun, ama korkmadılar.

Şehadet ederim ki ey Emirülmüminin! Sen Allah yolunda hakkıyla cihat ettin. Nihayet Allah seni yanına çağırdı. Kendi isteğiyle seni kendisine aldı. Seni öldürmüş olmalarını düşmanlarına hüccet kıldı. Böylece senin lehine ve onların aleyhine hüccet oldu. Oysaki tüm yaratıklarına ulaşacak bütün hüccetler sendeydi.

1-Âl-i İmran, 146'ya işaret edilmiştir.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ صَابِراً ، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ مُحْتَسِباً ، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ ، وَاتَّبَعْتَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ مَا اسْتَطَعْتَ ، مُبْتَغِياً مَرْضَاةَ مَا عِنْدَ اللَّهِ ، رَاغِباً فِيهَا وَعَدَّ اللَّهَ ، لَا تَحْفِلُ بِالنَّوَائِبِ ، وَلَا تَهِنُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ ، وَلَا تُحْجِمُ عَنِ مُحَارِبِ ، أَفِكَ مَنْ نَسَبَ غَيْرَ ذَلِكَ ، وَافْتَرَى بَاطِلاً عَلَيْكَ ، وَأُولَى لِمَنْ عِنْدَ عَنكَ .

لَقَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ الْجِهَادِ ، وَصَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى صَبْرَ احْتِسَابٍ ، وَأَنْتَ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَصَلَّى لَهُ وَجَاهَدَ ، وَأَبْدَى صَفْحَتَهُ فِي دَارِ الشَّرِّ ، وَالْأَرْضُ مَشْحُونَةٌ ضَلَالَةً ، وَالشَّيْطَانُ يُعْبِدُ جَهْرَةً .

وَأَنْتَ الْقَائِلُ : لَا تَزِيدُنِي كَثْرَةَ النَّاسِ حَوْلِي عِزَّةً ، وَلَا تَفَرِّقُهُمْ عَنِّي وَحْشَةً ، وَلَوْ أَسْلَمَنِي النَّاسُ جَمِيعاً لَمْ أَكُنْ مُتَضَرِّعاً ، اِعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ فَعَزَزْتَ ، وَآثَرْتَ الْآخِرَةَ عَلَى الْأُولَى فَزَهَّدْتَ . وَأَيُّدَكَ اللَّهُ وَهْدَاكَ ، وَأَخْلَصَكَ وَاجْتَبَاكَ ، فَمَا تَنَاقَضَتْ أَفْعَالُكَ ، وَلَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُكَ ، وَلَا ثَقُلَتْ أَحْوَالُكَ ، وَلَا ادَّعَيْتَ وَلَا افْتَرَيْتَ عَلَى اللَّهِ كَذِباً ، وَلَا شَرِهْتَ إِلَى الْخَطَامِ ، وَلَا دَنَسَكَ الْآثَامُ ، وَلَمْ تَزَلْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَيَقِينٍ مِنْ أَمْرِكَ ، تَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ .

أَشْهَدُ شَهَادَةً حَقًّا ، وَأُقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمَ صِدْقٍ أَنَّ مُحَمَّدًا وَآلَهُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ سَادَاتُ

الْخَلْقِ ، وَأَنْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ ،
وَأَنْتَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَلِيُّهُ ، وَأَخُو الرَّسُولِ وَوَصِيُّهُ
وَوَارِثُهُ ، وَأَنْتَ الْقَائِلُ لَكَ :

Selam olsun sana ey Müminlerin Emiri! Sen ihlâsla Allah'a ibadet ettin. Allah yolunda sabırla cihat ettin, Allah'ın rızasını dileyerek canını feda ettin. O'nun kitabına uygun davrandın. Peygamberinin sünnetine uydun, namazı payıdar ettin, zekât verdin, gücün yettiğince marufu emredip kötülükten sakındırdın. Bütün bunları Allah'ın yanındakini (rızasını) isteyerek ve Allah'ın vaat ettiğine (rahmete) rağbet ederek yaptın. Sıkıntılara aldırış etmedin, zorluklarda gevşeklik göstermedin ve hiçbir savaştan geri kalmadın. Sana bundan başkasını isnat eden yalan söylemiş, batıl bir iftirada bulunmuştur. Bu, ancak senin düşmanlarına yakışır.

Sen Allah yolunda hakkıyla cihat ettin. Allah'ın rızasını göz önünde bulundurarak eziyetlere sabrettin. Sen Allah'a ilk iman eden, O'na ilk namaz kılan, ilk cihat eden ve şirk diyarında göğsünü ilk siper eden kimsesin. Hâlbuki o vakitler yeryüzü dalaletle doluydu ve açıkça şeytana tapılıyordu.

Sen şöyle diyordun: Çok sayıda insanın etrafımda toplanması izzetimi artırmaz ve benden kaçanlar beni daha ürkek kılmaz. Bütün insanlar elbirliği edip beni yalnız bıraksalar, yine de asla inlemem!"

Sen Allah'a sığındın, aziz oldun; ahireti dünyaya tercih ettin, zahit oldun. Allah seni teyit etti, hidayet etti, halis kıldı ve seni seçti. Yaptıkların birbiriyle çelişmedi, sözlerin birbirine ters düşmedi, durumun değişmedi. Hakikate aykırı bir iddiada bulunmadın. Hiçbir yalanı Allah'a isnat etmedin. Dünya malına tamah etmedin. Günahlar seni kirletmedi. Sen sürekli Rabbinden bir delil üzereydin. İşinde, yakın üzere hakka ve doğru yola hidayet ettin.

Hakiki şehadetle şehadet eder ve doğru bir yeminle Allah'a yemin ederim ki, Muhammed ve Ehlibeyt'i (a.s) yaratıkların efendileridirler. Sen, benim ve bütün müminlerin mevlasısın. Allah'ın kulu, velisi, Resul'ün kardeşi, vasisi ve varisisin. Doğrusu o, senin hakkında şöyle buyurmuştu:

وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا آمَنَ بِي مَن كَفَرَ
بِكَ ، وَلَا أَقَرُّ بِاللَّهِ مَن جَحَدَكَ ، وَقَدْ ضَلَّ مَن صَدَّ
عَنكَ ، وَلَمْ يَهْتَدِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى وَلَا إِلَيَّ مَن لَا
يُهْدِي بِكَ ، وَهُوَ قَوْلُ رَبِّي عَزَّوَجَلَّ : (وَإِنِّي
لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
اهْتَدَى)¹ إِلَى وَلَايَتِكَ .

مَوْلَايَ فَضْلُكَ لَا يَخْفَى ، وَنُورُكَ لَا يُطْفِئُ ، وَإِنْ
مَن جَحَدَكَ الظُّلُومُ الْأَشْقَى . مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ
عَلَى الْعِبَادِ ، وَالْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ ، وَالْعُدَّةُ
لِلْمَعَادِ .

مَوْلَايَ لَقَدْ رَفَعَ اللَّهُ فِي الْأُولَى مَنَزَلَتَكَ ، وَأَعْلَى
فِي الْآخِرَةِ دَرَجَتَكَ ، وَبَصَّرَكَ مَا عَمِيَ عَلَى مَن
خَالَفَكَ ، وَحَالَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَوَاهِبِ اللَّهِ لَكَ ؛ فَلَعَنَ
اللَّهُ مُسْتَحِلِّي الْحُرْمَةِ مِنْكَ ، وَذَائِدَ الْحَقِّ عَنكَ ،
وَأَشْهَدُ أَنَّهُمُ الْأَخْسَرُونَ الَّذِينَ (تَلْفَحُ وَجُوهَهُمُ
النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالْبُخُونِ)² ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَا
أَقْدَمْتَ وَلَا أَحْجَمْتَ وَلَا نَطَقْتَ وَلَا أَمْسَكَتَ إِلَّا بِأَمْرِ
مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ .

قُلْتُ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ نَظَرَ إِلَيَّ
رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَضْرِبُ قُدَامَهُ بِسَيْفِي .
فَقَالَ : «يَا عَلِيُّ أَنْتَ عِنْدِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ
مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَأَعْلِمُكَ أَنَّ مَوْتَكَ
وَحَيَاتِكَ مَعِيَ وَعَلَى سُنَّتِي» ، فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا
كُذِّبْتُ ، وَلَا ضَلَلْتُ وَلَا ضَلَّ بِي ، وَلَا نَسِيتُ مَا عَهِدَ
إِلَيَّ رَبِّي ، وَإِنِّي لَعَلِّي بَيِّنَةٌ مِّنَ رَبِّي بَيِّنَتُهَا
لِنَبِيِّهِ ، وَبَيِّنَتُهَا النَّبِيُّ لِي ، وَإِنِّي لَعَلِّي

1 . طه : 82 .

2 . المؤمنون : 104 .

الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ ، الْفِظَةُ لَفْظًا .

«Beni peygamberliğe gönderene andolsun ki, sana kâfir olan (hak-kını gizleyen) bana inanmamıştır; seni inkâr eden Allah'ı ikrar etmemiştir; senden uzaklaşan sapmıştır; sana doğru hidayet olmayan Allah'a ve bana doğru hidayet bulmamıştır. İşte, bu da Rabbimin buyruğudur: *"Elbette ben tövbe eden, iman eden, iyi işler yapanın ve sonra (senin velayetine) hidayet olanın günahını bağışlarım."*»¹

Ey mevlam! Senin faziletin gizli kalmaz, nurun sönmez. Seni inkâr eden kimse, insanların en zalimi, en katı kalplisidir.

Ey mevlam! Sen kullara hüccetsin, doğru yola hidayet edensin ve ahiret azığısın.

Ey mevlam! Allah, dünyada senin mevkiini yükseltti, ahirette de seni en yüksek dereceye çıkardı. Seninle muhalefete kalkışanın kör olduğu şeye seni basiretli kıldı. (Muhالیflerin ise) seninle Allah'ın sana olan bağışları (imamet) arasında engel oluşturdu. O halde, hürmetine el uzatmayı helal bilenlere ve hakkını senden uzaklaştıranlara Allah lanet etsin! Şehadet ederim ki onlar en çok hüsranda olanlardır. *"Ateş, onların yüzlerini yalayarak yakar da onlar, orada (etleri sıyrılmış olarak sırtan) dişleriyle kalıverirler."*²

Şehadet ederim ki sen Allah ve Resulünün emri dışında bir iş yapmadın. Bir işten sakındıysan, bir şey konuştuysan ve sustuysan ancak onların emriyle bunu yaptın.

Dedin ki: «Canım elinde olan (Allah)'a andolsun ki kılıç sallamada herkesten öne geçtiğimi gördüğünde Resulullah (s.a.a) bana dönerek dedi ki: **"Ey Ali! Senin bana olan konumun Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir; ancak şu da var ki, benden sonra peygamber yoktur! Sana bildiririm ki, ölümünde de hayatında da (her daim) benimlesin ve benim sünnetim üzeresin!"** Vallahi ben yalan söylemedim ve (Resulullah tarafından) bana yalan söylenmedi. Ben hiçbir zaman sapmadım ve hiç kimse benim yüzümden sapmadı. Ben, Rabbimin bana ahdedtiği şeyi unutmadım. Her daim Rabbimin Pey-

1-Taha, 82.

2-Müminun, 104.

gamberine açıkladığı ve Peygamberin de bana açıkladığı bir delil üzeriyim. Apaçık bir yoldayım. Bunu, olduğu gibi size açıklıyorum!»

صَدَقْتَ وَاللَّهِ وَقُلْتَ الْحَقَّ ; فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَاوَاكَ بِمَنْ نَاوَاكَ ، وَاللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ يَقُولُ : (هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)¹ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَدَلَ بِكَ مِنْ فَرَضِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَلَا يَتَكَ ، وَأَنْتَ وَلِيُّ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ وَالذَّابُّ عَنْ دِينِهِ ، وَالَّذِي نَطَقَ الْقُرْآنُ بِتَفْضِيلِهِ ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : (وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ، وَدَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا)² وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى : (أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ، الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ، يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ، خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ)³ .

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ ، الْمُخْلِصُ لِبَطَاعَةِ اللَّهِ ، لَمْ تَبْغِ بِالْهُدَى بَدَلًا ، وَلَمْ تُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّكَ أَحَدًا ، وَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى اسْتَجَابَ لِنَبِيِّهِ (صلى الله عليه وآله) فِيكَ دَعْوَتَهُ .

ثُمَّ أَمَرَهُ بِإِظْهَارِ مَا أُولَاكَ لِأُمَّتِهِ ، إِعْلَاءَ لِسَانِكَ ، وَإِعْلَانًا لِبُرْهَانِكَ ، وَدَحْضًا لِلْبَاطِيلِ ، وَقَطْعًا لِلْمَعَاذِيرِ ، فَلَمَّا أَشْفَقَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَاسِقِينَ ، وَاتَّقَى فِيكَ الْمُنَافِقِينَ ، أَوْحَى اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ : (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ

1 . الزمر : 9 .

2 . النساء : 95 و 96 .

3 . التوبة : 19 - 22 .

إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ
وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ¹

Vallahi doğru söyledin ve hakkı konuştun. O halde seni, senden uzak olan cahillerle eşit bilenlere Allah lanet etsin! Nitekim yüce Allah da şöyle buyurur: *"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"*¹

Senin velayetini üzerlerine farz kıldığı kimseleri, seninle bir tutanlara Allah lanet etsin! Sen Allah'ın velisi, Peygamberinin kardeşi ve dinin savunucususun. Faziletini Kurân ortaya koymuştur. Nitekim yüce Allah şöyle buyurur: *"...Allah mücahitleri, oturanlardan çok daha büyük ecirle üstün kılmıştır. Kendi katından yüksek dereceler, bağış ve rahmet vermiştir. Allah çok bağışlayandır, esirgeyendir."*²

Yüce Allah yine şöyle buyurur: *"(Ey müşrikler siz,) hacılara su verme ve Mescidu'l-Haram'ı onarma işini yapanı; Allah'a ve ahiret gününe inanıp da Allah yolunda cihat edenle bir mi tuttunuz? Bunlar, Allah'ın yanında bir olmazlar. Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez. İnanan, hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanların Allah katında dereceleri daha büyüktür. İşte kurtuluşa erenler onlardır. Rableri onlara, kendisinden bir rahmet, rıza ve içinde sürekli kalacakları nimeti bol cennetleri müjdeler. Orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz büyük mükâfat Allah'ın yanındadır!"*³

Şehadet ederim ki sen, Allah'ın övgüsüne mazhar oldun, O'na ihlasla itaatte bulundun. Hidayete karşılık bir bedel istemedin. Rabbinin ibadetine kimseyi ortak koşmadın. Yüce Allah, senin hakkında Peygamberinin (s.a.a) duasını kabul etti; sonra da ona, seni, ümmete evla kılan şeyi (imametini) açıklamasını emretti. Böylece senin makamının yüceliği belirtmek, delilini ortaya koymak, (muhaliflerin) batıl sözlerini ortadan kaldırmak ve mazeretlerinin önünü almak istedi.

Derken [Peygamber (s.a.a)], fasıkların fitnesinden endişe ettiği ve sana münafıklardan yana bir zarar gelir kaygısıyla çekindiği sırada âlemlerin Rabbi, *"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni ilet. Eğer bunu yapmazsan, O'nun risaletini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur"*⁴ ayetini indirdi.

1-Zümer, 9.

2-Nisa, 95-96.

3-Tevbe, 19-22.

4-Maide, 67.

فَوَضَعَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْزَارَ الْمَسِيرِ ، وَنَهَضَ فِي رَمْضَاءِ الْهَجِيرِ ، فَخَطَبَ فَأَسْمَعَ ، وَنَادَى فَأَبْلَغَ ، ثُمَّ سَأَلَهُمْ أَجْمَعَ فَقَالَ : هَلْ بَلَّغْتُ؟ فَقَالُوا : اللَّهُمَّ بَلَى .

فَقَالَ : اللَّهُمَّ اشْهَد .

ثُمَّ قَالَ : أَلَسْتُ أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ فَقَالُوا : بَلَى ، فَأَخَذَ بِيَدِكَ وَقَالَ :

«مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَيَّ مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَانصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ» فَمَا آمَنَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ عَلَى نَبِيِّهِ إِلَّا قَلِيلٌ ، وَلَا زَادَ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا تَخْسِيرًا ، وَلَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيكَ مِنْ قَبْلُ وَهُمْ كَارِهُونَ : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ، إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ، وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ)¹ (رَبَّنَا ءَامِنَا بِمَا أَنْزَلْتَ وَأَتَّبِعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ)² (رَبَّنَا لَا تُزِغْ

1 . المائدة : 54 - 56 .

2 . آل عمران : 53 .

قُلُوبِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ¹ .

1 . آل عمران : 8 .

Sonra da o, yolculuk zahmetine katlandı. Sıcak kum çölünde ayağa kalkarak hutbe okudu. Seslendiğinde sesini herkese duyurdu ve gerekeni bildirdi. Sonra da herkese hitaben "Allah'ın emrini bildirdim mi?" diye sordu. Onlar, "Evet, Allah da buna şahittir!" dediler. Bunun üzerine o, "Allah'ım, şahit ol" dedi.

Daha sonra, "Ben müminlere kendi nefislerinden daha evla değil miyim?" diye sordu. Onlar, "Evet, öylesin!" dediler. Bunun üzerine senin elini tutarak, "Ben kimin mevlası isem, bu Ali de onun Mevlasıdır; Allah'ım, onunla dost olana dost, düşman olana düşman ol; ona yardım edene yardım et, onu yalnız bırakanı yalnız bırak!" buyurdu. Ne var ki senin hakkında Allah'ın, Resulüne indirdiği şeye az bir gruptan başkası iman etmedi. Onların çoğu, kendi aleyhlerine zarardan başka bir şey artırmadı. Allah'ın, daha önce senin hakkındaki indirdiği şu ayetten hoşlanmamışlardı:

*"Ey inananlar, sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, yakında öyle bir toplum getirecek ki (O) onları sever, onlar da O'nu severler. Müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve şiddetlidirler. Allah yolunda cihat ederler, hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın bir lütfüdür, onu dilediğine verir. Allah'ın lütfü boldur, O her şeyi bilir. Sizin veliniz ancak Allah, Resulü ve namazlarını kılan ve rüku halinde zekât verenlerdir. Kim Allah'ı, Resulünü ve müminleri veli edinirse (bilsin ki) galip gelecek olanlar, yalnız Allah'ın taraftarlarıdır."*¹

*"Rabbimiz, senin indirdiğine inandık, peygambere uyduk; bizi şahitlerle beraber yaz!"*²

*"Rabbimiz, bizi doğru yola ilettikten sonra kalbimizi saptırma; bize katından bir rahmet ver, şüphesiz sen çok bağış yapansın."*³

1-Maide, 54-56.

2-Âl-i İmran, 53.

3-Âl-i İmran, 8.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ ، فَالْعَن مَنْ عَارَضَهُ وَاسْتَكْبَرَ ، وَكَذَّبَ بِهِ وَكَفَرَ (وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ)¹ .

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ ، وَأَوَّلَ الْعَابِدِينَ ، وَأَزْهَدَ الزَّاهِدِينَ ، وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، وَصَلَوَاتُهُ وَتَحِيَّاتُهُ . أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعَامِ عَلَى حُيِّهِ مِسْكِيناً وَيَتِيماً وَأَسِيرَ لَوَجْهِ اللَّهِ ، لَا تُرِيدُ جَزَاءً وَلَا شُكُوراً ، وَفِيكَ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : (وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَخْخِ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)² وَأَنْتَ الْكَاطِمُ لِلْغَيْظِ ، وَالْعَافِي عَنِ النَّاسِ ، وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ³ ، وَأَنْتَ الصَّابِرُ فِي الْبِأْسَاءِ وَالضَّرَائِ ، وَحِينَ الْبِأْسِ⁴ وَأَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيَّةِ ، وَالْعَادِلُ فِي الرَّعِيَّةِ ، وَالْعَالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ الْبَرِيَّةِ ، وَاللَّهُ تَعَالَى أَخْبَرَ عَمَّا أَوْلَاكَ مِنْ فَضْلِهِ بِقَوْلِهِ : (أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِناً كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ ، أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)⁵ .

وَأَنْتَ الْمَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ ، وَحُكْمِ التَّأْوِيلِ ، وَتَنْصِرُ الرُّسُولَ ، وَلَكَ الْمَوَاقِفُ الْمَشْهُودَةُ ، وَالْمَقَامَاتُ الْمَشْهُورَةُ ، وَالْأَيَّامُ

1 . الشعراء : 227 .

2 . الحشر : 9 .

3 . إشارة إلى الآية 134 من سورة آل عمران .

4 . إشارة إلى الآية 177 من سورة البقرة .

5 . السجدة : 18 و 19 .

الْمَذْكُورَةِ ; يَوْمُ بَدْرٍ وَيَوْمُ الْأَحْزَابِ .

Allah'ım! Bizler, bütün bu ayetlerin hak üzere senin katından geldiğini biliyoruz. O halde, ona (Ali'ye) muhalefet edene, büyüklük taslayana, onu yalanlayana ve (hakkını) inkâr edene lanet et! *"Zulmedenler, yakında nasıl bir inkılâba uğrayıp devrileceklerini bilecekler."*¹

Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi ve esenliği üzerine olsun ey müminlerin emiri, vasilerin efendisi, ibadet edenlerin birincisi ve zahitlerin en zahidi! Sırf Allah rızası için ekmeğiyle miskini, yetimi ve esiri doyurup da, karşılığında ne bir mükâfat ne de bir teşekkür istemeyen kimse sensin.² *"Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, (yoksul kardeşlerini) öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir"*³ ayeti senin hakkında nazil olmuştur.

*"Öfkelerini yutarlar, insanları affederler, Allah da güzel davrananları sever"*⁴ ayetinden maksat sensin.

*"Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabrederler"*⁵ ayetinden maksat sensin.

(Beytülmal'i) eşit olarak bölüştüren, halka adil davranan, Allah'ın sınırlarını bütün insanlardan daha iyi bilen sensin.

Yüce Allah, *"Hiç inanan kimse, (yoldan çıkan) fasık gibi olur mu? Elbette bunlar bir olmazlar. İnanan ve iyi işler yapanlara gelince, onlar için yaptıklarına karşılık olarak varıp kalacakları cennet konakları vardır"*⁶ ayetinde kendi fazlıyla seni üstün kılan şeyi bildirmiştir.

Sen Kurân'ın tenzil ilmine, tevil hükmüne ve Resulullah'ın yardımına has kılınmış kimsesin. Herkesin şahit olduğu yerde (fetih ve zaferler), herkesçe bilinen sıkıntılar anında ve hatırası olan her günde

1-Şuara, 227.

2-İnsan (Dehr), 8-9'a işarettir.

3-Haşr, 9.

4-Âl-i İmran, 134.

5-Bakara, 177.

6-Secde, 18-19.

sen vardın. Bedir ve Ahzab savaşları gibi zor günler sana hastı.

(إِذْ زَاغَتِ الْبَصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ، هُنَاكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ، وَ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ، وَ إِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا)¹ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى : (وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا)² فَقَتَلَتْ عَمْرُوهُمْ ، وَهَزَمَتْ جَمْعَهُمْ (وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا)³ .

وَيَوْمَ أُحُدٍ إِذْ يُصْعِدُونَ وَلَا يَلُودُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوهُمْ فِي أُخْرَاهُمْ⁴ وَأَنْتَ تَذُودُ بِهِمُ الْمُشْرِكِينَ عَنِ النَّبِيِّ ذَاتِ الْيَمِينِ وَذَاتِ الشَّامِلِ ، حَتَّى رَدَّهُمُ اللَّهُ عَنْكُمَا خَائِفِينَ ، وَنَصَرَ بَيْتَ الْخَاذِلِينَ .

وَيَوْمَ حُنَيْنٍ عَلَى مَا نَظَقَ بِهِ التَّنْزِيلُ (إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمُ مُدِيرِينَ ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ)⁵

1 . الأحزاب : 10 – 13 .

2 . الأحزاب : 22 .

3 . الأحزاب : 25 .

4 . إشارة إلى الآية 153 من سورة آل عمران .

5 . التوبة : 25 و 26 .

"O günlerde gözler yığıldı, yürekler ağza geldi ve siz, Allah hakkında türlü türlü şeyler düşündünüz. İşte orada müminler imtihan edildi ve şiddetli bir sarsıntıya uğradılar. O zaman münafiklar ile kalplerinde hastalık bulunanlar, 'Allah ve Resulü bize sadece kuru vaatlerde bulunmuşlar' diyorlardı. Onlardan bir grup da 'Ey Medine halkı! Artık sizin için durmanın sırası değil; haydi, dönün!' demişti. Onlardan bir grubu ise, 'Gerçekten evlerimiz emniyette değil!' diyerek Peygamberden izin istiyorlardı; oysa evleri tehlikede değildi; sadece savaştan kaçmak istiyorlardı."¹

Yüce Allah şöyle buyurur: "Müminler (düşman) orduları(nı) gördükleri zaman: İşte Allah ve Resulünün bize vaat ettiği! Allah ve resulü doğru söylemiştir, dediler. Bu (orduların gelişi), onların sadece imanlarını ve teslimiyetlerini artırdı."²

Ve sen onların savaşçısı Amr'ı öldürdün ve topluluklarını bozguna uğrattın. "Allah, inkâr edenleri hiçbir fayda elde edemeden öfkeleriyle geri çevirdi. Allah savaşta müminlere yetti. Allah güçlüdür, mutlak galiptir."³

Yine Uhud gününde, (imanları zayıf kimseler) arkalarına bile dönüp bakmadan kaçtıklarında, Resulullah (s.a.a) arkalarından sesleniyor ve geri dönmeye çağırıyorken⁴ sen müşrikleri Peygamberin sağından ve solundan uzaklaştırıyor, onu savunuyordun. Nihayet Allah içlerine korku salarak onları sizden uzaklaştırdı ve yenilgiye uğramış orduya seninle zafer verdi.

Huneyn gününde ise Kurân'ın buyurduğu gibi oldu. "...Hani (o gün) çokluğunuz sizi böbürlendirmişti fakat size hiçbir yarar da sağlamamıştı. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü size dar gelmişti; nihayet bozularak arkanıza dönmüştünüz (kaçmaya başlamıştınız). Sonra da Allah, Resulünün ve müminlerin üzerine sükûnetini (güven veren rahmetini) indirdi..."⁵

1-Ahzab, 10-13.

2-Ahzab, 22.

3-Ahzab, 25.

4-Âl-i İmran, 153'e işarettir.

5-Tevbe, 25-26.

وَالْمُؤْمِنُونَ أَنْتَ وَمَنْ يَلِيكَ ، وَعَمُّكَ الْعَبَّاسُ يُنَادِي الْمُنْهَزِمِينَ : يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، يَا أَهْلَ بَيْعَةِ الشَّجَرَةِ ! حَتَّى اسْتَجَابَ لَهُ قَوْمٌ قَدْ كَفَيْتَهُمُ الْمَوْنَةَ ، وَتَكَفَّلْتَ دُونَهُمُ الْمَعُونَةَ ، فَعَادُوا آيِسِينَ مِنَ الْمَثُوبَةِ ، رَاجِينَ وَعَدَ اللَّهِ تَعَالَى بِالتَّوْبَةِ ، وَذَلِكَ قَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ : (ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَيَّ مَنْ يَشَاءُ)¹ وَأَنْتَ حَائِزٌ دَرَجَةَ الصَّبْرِ ، فَائِزٌ بِعَظِيمِ الْأَجْرِ .

وَيَوْمَ خَيْبَرَ إِذْ أَظْهَرَ اللَّهُ خَوَرَ الْمُنَافِقِينَ ، وَقَطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (وَلَقَدْ كَانُوا عَهْدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُولُونَ الدَّبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولاً)² .

مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ، وَالْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ ، وَالنِّعْمَةُ السَّايِغَةُ ، وَالْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ ، فَهَنِيئاً لَكَ مَا آتَاكَ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ ، وَتَباً لِمِشَانِيكَ ذِي الْجَهْلِ . شَهِدْتَ مَعَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) جَمِيعَ حُرُوبِهِ وَمَغَازِيهِ ، تَحْمِلُ الرِّايَةَ أَمَامَهُ ، وَتَضْرِبُ بِالسَّيْفِ قُدَّامَهُ ، ثُمَّ لِحَزَمِكَ الْمَشْهُورِ ، وَبَصِيرَتِكَ بِمَا فِي الْأُمُورِ ، أَمَّرَكَ فِي الْمَوَاطِنِ وَلَمْ يَكُ عَلَيْكَ أَمِيرٌ ، وَكَمْ مِنْ أَمْرٍ صَدَّقَ عَنْ إِمضَاءِ عَزَمِكَ فِيهِ التَّقَى ، وَاتَّبَعَ غَيْرُكَ فِي نَيْلِهِ الْهَوَى ، فَظَنَّ الْجَاهِلُونَ أَنَّكَ عَجَزْتَ عَمَّا إِلَيْهِ انْتَهَى ، ضَلَّ وَاللَّهُ الظَّانُّ لِذَلِكَ وَمَا اهْتَدَى ، وَلَقَدْ أَوْضَحْتَ مَا أَشْكَلَ مِنْ ذَلِكَ لِمَنْ تَوَهَّمَ وَامْتَرَى ، بِقَوْلِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ : قَدْ يَرَى الْخَوَلُ الْقُلُوبَ وَجَهَ الْحِيلَةَ وَدُونَهَا

1 . التوبة : 27 .

2 . الأحزاب : 15 .

حَاجِزٌ مِّن تَقْوَى اللَّهِ ، فَيَدْعُهَا رَأْيَ الْعَيْنِ ،
وَيَنْتَهِزُ فُرْصَتَهَا مَن لَا جَرِيحَةَ لَهُ فِي الدِّينِ .
صَدَقَتْ وَخَسِرَ الْمُبْطِلُونَ .

Ayetteki müminlerden maksat sen ve seni sevenlerdi. O vakit ordu bozguna uğrarken amcan Abbas yüksek bir sesle, "Ey Bakara suresinin ashabı, ey şecere/ ağaç biatinin ashabı" diye haykırıyordu. Derken bir grup, onun çağırısına icabet etti.

Onlar için (savaşın) zahmetine sen katlanarak onlara yettin ve onlar olmaksızın (Allah'ın dinine) yardımını üstlendin. Böylece onlar (İslam ordusu) bu sevaptan ümitsiz olarak geri döndüler ve Allah'ın tövbe vadini umdular. Allah'ın bu olay hakkındaki buyruğu şudur: *"Sonra Allah, bunun ardından yine dilediğinin tövbesini kabul eder."*¹ O gün sen sabır derecesine sahiptin ve yüce bir mükâfata ulaştın.

Hayber gününe gelince; o gün Allah münafıkların gevşekliğini gösterdi, kâfirlerin arkasını kesti. (Bu yüzden) âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun. *"Oysa arkalarına dön(üp kaç)mayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen sözden sorumlu idiler."*²

Ey mevlam! Sen [Allah'ın] yetkin hücceti, açık yolu, geniş nimeti, aydın delilisini. O halde kutlu olsun Allah'ın kendi fazlından sana verdiği şeyler ve kahrolsun senin cahil düşmanların!

Sen, Peygamberin (s.a.a) bütün savaşlarında ve gazvelerinde onunla birlikteydin; sancağı onun önünde taşıyor, kılıçla önündeki düşmanlarını savuruyordun. Sonra işlerde tedbirin ve basiretin nedeniyle (Peygamber) birçok bölgede seni emir kıldı. O vakit hiç kimse senin üstüne emir değildi. Takvan birçok işlere girişmeni engellerken sende başkaları o gibi işlerde heva ve heveslerine uydular. Böylece cahiller senin onları yapmaktan aciz olduğunu sandılar. Vallahi böyle düşünen sapmıştır ve hidayet üzere değildir.

Sen [Allah'ın rahmeti üzerine olsun], hakkında böyle düşünenlere ve iftira edenlere bizzat kendin cevap verdin ve dedin ki: **"İşlere agâh olan kimse, onun hilelerini de bilir; Allah'a olan çekincesi/ takvası**

1-Tevbe, 27.

2-Ahzab, 15.

buna mani olur; böylece görüleni görmezden gelir. Fakat din derdi olmayan kimse fırsatı ganimet bilir, ona yumulur!" Sen doğru söyledin, batıl ehli ise hüsrana uğradı.

وَإِذْ مَكَرَكَ النَّاكِثَانِ فَقَالَا : نُرِيدُ
الْعُمْرَةَ . فَقُلْتَ لَهُمَا : لَعَمْرُكُمَا مَا تُرِيدَانِ
الْعُمْرَةَ لَكِنَّ الْغَدْرَةَ ، وَأَخَذْتَ الْبَيْعَةَ
عَلَيْهِمَا ، وَجَدَدْتَ الْمِيثَاقَ فَجَدَا فِي الْنِفَاقِ ،
فَلَمَّا نَبَّهْتَهُمَا عَلَى فِعْلِهِمَا أَغْفَلَا وَعَادَا وَمَا
انْتَفَعَا ، وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِمَا خُسْرًا .

ثُمَّ تَلَاهُمَا أَهْلُ الشَّامِ فَسِرَتْ إِلَيْهِمْ بَعْدَ
الْإِعْذَارِ وَهُمْ لَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ وَلَا يَتَذَبَّرُونَ
الْقُرْآنَ ، هَمَجٌ رَعَاغٌ ضَالُّونَ ، وَبِالَّذِي أُنْزِلَ
عَلَى مُحَمَّدٍ فِيكَ كَافِرُونَ ، وَلِأَهْلِ الْخِلَافِ عَلَيْكَ
نَاصِرُونَ ، وَقَدْ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى بِاتِّبَاعِكَ وَنَدَبَ
الْمُؤْمِنِينَ إِلَى نَصْرِكَ ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى :
(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
مَعَ الصَّادِقِينَ)¹ .

مَوْلَايَ بِكَ ظَهَرَ الْحَقُّ وَقَدْ نَبَذَهُ الْخَلْقُ ،
وَأَوْضَحْتَ السُّنَنَ بَعْدَ الدُّرُوسِ وَالطَّمَسِ ، وَلَكَ
سَابِقَةُ الْجِهَادِ عَلَى تَصْدِيقِ التَّنْزِيلِ ، وَلَكَ
فَضِيلَةُ الْجِهَادِ عَلَى تَحْقِيقِ التَّأْوِيلِ ، وَعَدُوُّكَ
عَدُوُّ اللَّهِ جَاحِدٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ، يَدْعُو بِاطِلَا وَيَحْكُمُ
جَائِرًا وَيَتَأَمَّرُ غَاصِبًا وَيَدْعُو حِزْبَهُ إِلَى
النَّارِ ، وَعَمَّارٌ يُجَاهِدُ وَيُنَادِي بَيْنَ الصَّفَّيْنِ :
الرَّوَاخِ الرُّوَاخِ إِلَى الْجَنَّةِ ، وَلَمَّا اسْتَسْقَى
فَسُقَى اللَّبَنَ كَبَّرَ وَقَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صلى
الله عليه وآله) : آخِرُ شَرَابِكَ مِنَ الدُّنْيَا ضِيَاحٌ مِنْ

لَبَن ، وَتَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ ، فَاعْتَرَضَهُ
أَبُو الْعَادِيَةِ الْفَزَارِيُّ فَقَتَلَهُ ، فَعَلَى
أَبِي الْعَادِيَةِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَلَعْنَةُ مَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
أَجْمَعِينَ ، وَعَلَى مَنْ سَلَّ سَيْفَهُ عَلَيْكَ ، وَسَلَّتْ
عَلَيْهِ سَيْفُكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
وَالْمُنَافِقِينَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ .

Ahdini bozan iki kişiye (Talha ve Zübeyir) gelince; hani onlar sana hile yapmak istemiş, "Biz umre yapmak istiyoruz!" demişlerdi de sen, "Kendi canınıza andolsun ki siz umre yapmak istemiyorsunuz; bilakis bana ihanet etmek istiyorsunuz!" demiş, böylece ikisinden de biat almış, ahdi yenilemiştin. Derken onlar nifaklarında ciddiyet gösterdiler. Yaptıklarını açığa vurunca da oralı olmadılar, dönüp gittiler ve bun (nasihatten) faydalanmadılar. Böylece işleri hüsrarla son buldu.

Sonra da onları Şamlılar izledi. Böylece, onlara da bir mazeret bırakmadıktan sonra üzerlerine yürüdü. Oysa onlar hak dine inanmıyorlardı. Kurân'ın üzerinde düşünmüyorlardı. Ahmak, alçak ve sapık insanlardı. Senin hakkında Muhammed'e indirilen ayete karşı kâfir oldular ve muhaliflerine yardım ettiler. Oysaki yüce Allah sana uymayı emretmiş, müminleri sana yardıma çağırarak şöyle buyurmuştu: *"Ey inanalar, Allah'tan korkun ve doğrularla birlikte olsun."*¹

Ey mevlam! İnsanlar onu ihmal ederek terk etmişken Hak seninle aşikâr oldu. Sünnetler yıpranıp çığnendikten sonra onları sen açıkladın. Kurân'ın tasdikiyle cihatta öne geçmek sana mahsustur. Kurân'ın hakikati ve yorumu üzere cihatta üstünlük sana mahsustur. Senin düşmanın Allah'ın düşmanı, Resulullah'ı inkâr edendir. O, (insanları) batıla davet eder, haksızlığa hükmeder, gaspla hüküm sürer, kendi yandaşlarını ateşe çağırır.

Ammar'a gelince; cihat ediyor, iki grup arasında, "Haydi, cennete koşun!" diye bağırıyordu. Su isteği üzerine ona süt verdiklerinde tekbir getirerek şöyle demişti: Resulullah (s.a.a) bana buyurdu ki: "Dünyada en son içeceğin şey, bir içim süttür. (Ey Ammar!) seni azgın bir grup öldürecektir!"

Derken Ebu'l-Adiye el-Fezarî karşısına geçti ve onu öldürdü. O halde kıyamet gününe kadar Allah'ın, meleklerinin ve peygamberlerinin laneti, Ebu'l-Adiye'ye ve yine müşriklerden veya münafıklardan sana karşı kılıç çekenlere ya da senin kılıç çektiğin kimselere olsun, ey Müminlerin Emiri!

1-Tevbe, 119.

وَعَلَى مَنْ رَضِيَ بِمَا سَاءَكَ وَلَمْ يَكْرَهُهُ ، وَأَغْمَضَ عَيْنَهُ وَلَمْ يُنْكِرْهُ ، أَوْ أَعَانَ عَلَيْكَ بِيَدٍ أَوْ لِسَانٍ ، أَوْ قَعَدَ عَنْ نَصْرِكَ ، أَوْ خَذَلَ عَنِ الْجِهَادِ مَعَكَ ، أَوْ غَمَطَ فَضْلَكَ ، أَوْ جَحَدَ حَقَّكَ ، أَوْ غَدَلَ بِكَ مَنْ جَعَلَكَ اللَّهُ أُولَى بِهِ مِنْ نَفْسِهِ ، وَصَلَّوْا اللَّهُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةً اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ وَسَلَامُهُ وَتَحِيَّاتُهُ ، وَعَلَى الْأَئِمَّةِ مِنْ آلِكَ الطَّاهِرِينَ ، إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَأَشْبَهَتْ فِي الْبَيَاتِ عَلَى الْفِرَاشِ الدُّبِيخَ (عليه السلام) ؛ إِذْ أَجَبْتَ كَمَا أَجَابَ ، وَأَطَعْتَ كَمَا أَطَاعَ إِسْمَاعِيلُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا ؛ إِذْ قَالَ لَهُ : (يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ)¹ وَكَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا أَبَاتَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمَا وَأَمَرَكَ أَنْ تَضْطَجِعَ فِي مَرْقَدِهِ وَاقِيًا لَهُ بِنَفْسِكَ ، أَسْرَعْتَ إِلَى إِجَابَتِهِ مُطِيعًا ، وَلِنَفْسِكَ عَلَى الْقَتْلِ مُوْطِنًا ، فَشَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى طَاعَتَكَ ، وَأَبَانَ عَنْ جَمِيلِ فِعْلِكَ بِقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ : (وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ)² . ثُمَّ مَحَنَّتْكَ يَوْمَ صَفَيْنَ وَقَدْ رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ حِيلَةً وَمَكْرًا ، فَأَعْرِضَ الشُّكُّ ، وَغُرِفَ الْحَقُّ ، وَاتَّبَعَ الظَّنُّ ، أَشْبَهَتْ مِحْنَةَ هَارُونَ ؛ إِذْ أَمَرَهُ مُوسَى عَلَى قَوْمِهِ فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ ، وَهَارُونَ يُنَادِيهِمْ : (يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَانُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ، قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى)³

1 . المصافات : 102 .

2 . البقرة : 207 .

3 . طه : 90 و 91 .

Yine tüm bu lanetler sana bir kötülüğün ulaşmasına rıza gösteren ve bundan rahatsızlık duymayana, gördüklerine göz yumup onu dışlamayana, eliyle ve diliyle sana karşı olanlara yardım edene, sana yardım etmekten geri durana, seninle birlikte cihat etmekten imtina edene, fazlını küçük görene, hakkını inkâr edene ya da Allah seni onlara kendi nefislerinden daha üstün kıldığı halde senden başkasına dönenlere olsun!

Allah'ın salâtı, selamı, rahmeti, bereketi ve esenliği senin ve senin soyundan olan tertemiz imamların üzerine olsun. Doğrusu Allah, övgüye değer ve yücedir...

Geceleyin Peygamberin (s.a.a) yatağında yatarken Allah'ın Kurbanlığı'na [İsmail (a.s)] benzemiştin. O vakit sen de İsmail gibi cevap verdin ve onun gibi sabırla, Allah'ın rızasını gözeterek itaatte bulundun. Hani o vakit "(İbrahim ona:) 'Yavrum, ben uykuda seni kesiyorum gördüm; (düşün) bak, ne dersin?' demişti de (İsmail:) 'Babacığım, sana emredileni yap, inşallah beni sabredenlerden bulacaksın, diye cevap vermişti.'" Sen de orada olduğu gibi, Resulullah (s.a.a) sana kendi yerinde yatmanı emrettiği vakit derhal emrine itaat ettin ve Resulullah'ın yerine öldürülmek üzere kendini ölüme hazırladın. Yüce Allah da senin bu itaatini mükâfatlandırdı ve bu güzel işini şu şekilde açığa çıkardı: "*İnsanlardan öylesi de var ki, Allah'ın rızasını kazanmak için canını satar.*"²

Sonra da Kurân sayfalarının hile ve dalavereyle (mızrakların ucuna) asıldığı, böylece (insanlar arasında) şüphe uyandırıldığı, hak apaçık ortadayken şüpheyeye uyulduğu Sıffin gününde çektiğin çileler, tıpkı Harun'un çektiği çilelere benziyordu. Hani Musa onu kavmine emir kılmıştı da insanlar etrafından dağılmışlardı. "*Önceden Harun, kendilerine: Ey kavmim, andolsun siz bununla (Samirî'nin buzağısıyla) sınılandınız; Rabbiniz çok esirgeyendir; (Gelin), bana uyun, emrime itaat edin! demişti (de onlar, hayır) demişlerdi, Musa bize dönünceye kadar buna tapmaktan vazgeçmeyeceğiz!*"³

1-Saffat, 102.

2-Bakara, 207.

3-Taha, 90-91.

وَكَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا رُفِعَتْ الْمَصَاحِفُ قُلْتَ : يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهَا وَخُدِعْتُمْ . فَعَصَوْكَ وَخَالَفُوا عَلَيْكَ وَاسْتَدَعَوْا نَصَبَ الْحَكَمَيْنِ ، فَأَبَيْتَ عَلَيْهِمْ وَتَبَرَّأْتَ إِلَى اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِمْ وَفَوَّضْتَهُ إِلَيْهِمْ .

فَلَمَّا أَسْفَرَ الْحَقُّ ، وَسَفِهَ الْمُنْكَرُ ، وَاعْتَرَفُوا بِالزَّلَلِ وَالْجَوْرِ عَنْ الْقَصْدِ ، وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِهِ ، وَأَلْزَمُوكَ عَلَى سَفَهِ التَّحْكِيمِ الَّذِي أَبَيْتَهُ ، وَأَحْبَبُوهُ ، وَحَظَرْتَهُ وَأَبَاحُوا ذَنْبَهُمُ الَّذِي اقْتَرَفُوهُ ، وَأَنْتَ عَلَى نَهْجِ بَصِيرَةٍ وَهُدًى ، وَهُمْ عَلَى سُنَنِ ضَلَالَةٍ وَعَمَى ، فَمَا زَالُوا عَلَى الْيَفَاقِ مُصِرِّينَ ، وَفِي الْغَيِّ مُتَرَدِّدِينَ ، حَتَّى أَذَاقَهُمُ اللَّهُ وَبَالَ أَمْرِهِمْ ، فَأَمَاتَ بِسَيْفِكَ مَنْ عَانَدَكَ فَشَقِيَّ وَهَوَى ، وَأَحْيَا بِحُجَّتِكَ مَنْ سَعِدَ فَهَدَى ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ غَادِيَةً وَرَائِحَةً وَعَاكِفَةً وَذَاهِبَةً ، فَمَا يُحِيطُ الْمَادِحُ وَصَفَكَ ، وَلَا يُحِيطُ الطَّاعِنُ فَضْلَكَ ، أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً ، وَأَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً ، وَأَذْبُهُمْ عَنْ الدِّينِ ، أَقَمْتَ حُدُودَ اللَّهِ بِجُهِدِكَ ، وَفَلَلْتَ عَسَاكِرَ الْمَارِقِينَ بِسَيْفِكَ ، تُخِمُّ لَهَبَ الْخُرُوبِ بِبَنَانِكَ ، وَتَهْتِكُ سَتُورَ الشُّبُهَةِ بِبَيَانِكَ ، وَتَكْشِفُ لَبَسَ الْبَاطِلِ عَنْ صَرِيحِ الْحَقِّ ، لَا تَأْخُذُكَ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ ، وَفِي مَدْحِ اللَّهِ تَعَالَى لَكَ غِنًى عَنْ مَدْحِ الْمَادِحِينَ وَتَقْرِيطِ الْوَاصِفِينَ ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : (مِنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ

يَنْتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا¹

Sen de Kurân sayfaları (mızrakların ucunda) yükseltildiği zaman "Ey kavmim, gerçekten siz bununla sınanmaktasınız, size hile yapılmaktadır!" dedin.

Fakat onlar sana isyan ettiler, muhalefet ettiler ve senden iki hakem atamanı istediler. Sen de bundan sakındın, onların (çirkin) işinden Allah'a sığındın; (çaresiz kalınca) işi onlara bıraktın.

Derken Hak açığa çıktı, kötü iş anlaşıldı. Böyle olunca da yaptıkları hatayı ve reva gördükleri zulmü itiraf ettiler. Ardından yine ihtilafa düştüler. Bu kez de senden aptalca bir hüküm vermeni (hakemlik olayını kabul etmeni) istediler. Fakat sen bundan da sakındın. Ne var ki onlar, onu beğendiler. Senin günah bildiğini mubah saydılar. Hâlbuki sen her daim basiretliydin, hidayet üzereydin; onlar ise sapkın geleneklerinin izinden giden kör bir topluluktü. Onlar nifakta hep ısrar ettiler, sürçmelerde hep şüpheyeye düştüler. Derken Allah, yaptıkları işin vebalini onlara tattırmak için sana karşı düşmanlık edenleri, senin kılıcınla öldürdü.

Böylece aşağılık ve bedbaht oldular. (Senin elinle) saadete ereni ise senin hüccetinle diriltti, o da hidayet buldu.

Allah'ın salâtı sabah ve akşam vakitleri, yolculukta ve hazırda üzerine olsun. Seni övmeye çalışan vasfına erişemez, yermek isteyen de fazlını yok edemez. Sen kullukta yaratılanların en iyisi, zahitlikte en ihlâslısı ve din düşmanlarını def etmede en güçlüsü idin. Tüm çabanla Allah'ın hükümlerini payidar kıldın ve kılıcınla azgınlığın ordusunu dağıttın. Bileğinin gücüyle savaş ateşini söndürür, beyanıyla tereddüt perdelerini yırtardın. Batılın giysisini açar, hakkı tüm çıplaklığıyla ortaya koyardın. Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından çekinmezdin. Yüce Allah'ın övgüsü sana zenginlik olarak yeterdi, övenlerin övgüsüne ve vassedenlerin temcidine ihtiyaç duymazdın.

Yüce Allah şöyle buyurur: "*Müminlerden öyle erkekler var ki, Allah'a verdikleri sözde durdular. Onlardan kimi adağını yerine getirdi, kimi de beklemektedir; onlar sözlerini asla değiştirmemişlerdir.*"¹

1-Ahzab, 23.

وَلَمَّا رَأَيْتَ أَنْ قَتَلْتَ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ
وَالْمَارِقِينَ وَصَدَّقَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَعَدَهُ
فَأَوْفَيْتَ بَعْدَهُ ، قُلْتَ : أَمَا آَنَ أَنْ تُخَضَّبَ هَذِهِ
مِنْ هَذِهِ ؟ أَمْ مَتَى يُبْعَثُ أَشْقَاهَا ؟ وَاثِقًا بِأَنَّكَ
عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكَ ، وَبَصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ ، قَادِمًا
عَلَى اللَّهِ ، مُسْتَبْشِرًا بِبَيْعِكَ الَّذِي بَايَعْتَهُ بِهِ ،
وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ¹ .

اللَّهُمَّ الْعَنِ قَتْلَةَ أَنْبِيَائِكَ ، وَأَوْصِيَاءِ
أَنْبِيَائِكَ ، بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ ، وَأَصْلِهِمْ حَرًّا
نَارِكًا

اللَّهُمَّ الْعَنِ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ ظَلَمَهُ
وَأَشْيَاعَهُمْ وَأَنْصَارَهُمْ .

اللَّهُمَّ الْعَنِ ظَالِمِي الْحُسَيْنِ وَقَاتِلِيهِ ،
وَالْمُتَابِعِينَ عَدُوَّهُ وَنَاصِرِيهِ ، وَالرَّاضِينَ بِقَتْلِهِ
وَحَاذِلِيهِ ، لَعْنًا وَبِيلًا .

اللَّهُمَّ الْعَنِ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ
وَمَانِعِيهِمْ حُقُوقَهُمْ .

اللَّهُمَّ خُصِّ أَوَّلَ ظَالِمٍ وَغَاصِبٍ لآلِ مُحَمَّدٍ بِالْلعْنِ ،
وَكُلِّ مُسْتَنِيٍّ بِمَا سَنَّ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ .

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَسَيِّدِ
الْمُرْسَلِينَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ ، وَاجْعَلْنَا بِهِمْ
مُتَمَسِّكِينَ ، وَبِمُؤَالَاتِهِمْ مِنَ الْفَائِزِينَ الْآمِنِينَ ،
الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا [هُم] يَحْزَنُونَ إِنَّكَ حَمِيدٌ
مَجِيدٌ² .

1 . إشارة إلى الآية 111 من سورة التوبة .

2 . المزار الكبير : ص264 ح12 عن أبي القاسم بن
روح وعثمان بن سعيد العمري عن الإمام العسكري (عليه

Nakisin (ahitlerini bozanlar), Kasitin (azgınlar) ve Marikin'le (dinden çıkanlar) savaşıp onları alt ettikten sonra Resulullah'ın (s.a.a) senin hakkındaki ahdini isabetli bulunca, onunla ettiğin ahde vefa etmiş olmanın (huzuruyla) "Bunun bununla (sakalımın kanımla) boyanmasının zamanı gelmedi mi? Ya da ümmetin en katı kalplisi (beni öldürmek için) ne zaman gönderilecek?" dedin.

Sen, Rabbinden açık bir delil üzere olduğunun bilincindeydin; ne yaptığını biliyordun. Allah'a doğru yürüyordun. Onunla yaptığın alış-verişten dolayı gayet mutluydun. İşte, en büyük kurtuluş budur!¹

Allah'ım! Peygamberlerinin ve peygamberlerinin vasilerinin katillerine bütün lanetlerinle lanet et ve onları ateşin sıcaklığına ulaştır!..

Allah'ım! Emirülmüminin'in katiline, ona zulmedene, katilerinin izleyicilerine ve yardımcılara lanet et!

Allah'ım! Hüseyin'e zulmedenlere, onun katillerine, düşmanlarına uyanlara, onların yardımcılara, onu öldürmelerine rıza gösterenlere veya yardım etmeyip de onu yalnız bırakanlara çok şiddetli lanetinle lanet et!

Allah'ım! Muhammed'in Ehlibeyt'ine zulmeden birinci zalime ve onların haklarına mani olanlara lanet et!

Allah'ım! Muhammed'in Ehlibeyt'ine zulmeden ilk zalimi, haklarını gasp edeni ve (Muhammedî sünnete rağmen yeni bir) sünnet bırakıp kıyamete dek bu sünneti devam ettiren herkesi lanetine has kıl!

Allah'ım! Peygamberlerin sonuncusu ve Resullerin efendisi Muhammed'e (s.a.a) ve onun tertemiz Ehlibeyt'ine salât eyle! Bizleri onlara sarılanlardan, onların velayetiyle kurtuluşa erenlerden ve güvence altına alınanlardan eyle. Onlar öyle kimselerdir ki korku yok onlara ve onlar (cennette asla) üzülmezler. Doğrusu sen övülmeye layıksın, şânı

السلام) ، المزار للشهيد الأول : ص 66 من دون إسناد إليه (عليه السلام) ، بحار الأنوار : ج 100 ص 359 ح 6 نقلًا عن المفيد .

1-Tevbe, 111'e işarettir.

yücesin.¹

10/17

مَسْجِدُ الْغَدِيرِ

896 . الإمام الباقر (عليه السلام) : أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) - عِنْدَمَا جَاءَتْهُ آيَةُ الْعِصْمَةِ - مُنَادِيًا يُنَادِي فِي النَّاسِ بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً ، وَيَرُدُّ مَنْ تَقَدَّمَ مِنْهُمْ ، وَيَحِيسُ مَنْ تَأَخَّرَ ، وَتَنَحَّى عَنِ يَمِينِ الطَّرِيقِ إِلَى جَنْبِ مَسْجِدِ الْغَدِيرِ ، أَمَرَهُ بِذَلِكَ جَبْرِئِيلُ عَنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ، وَكَانَ فِي الْمَوْضِعِ سَلَمَاتٌ² .

897 . الكافي عن حسان الجَمَّال : حَمَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) مِنْ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ ، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى مَسْجِدِ الْغَدِيرِ نَظَرَ إِلَى مَيْسَرَةِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ : ذَلِكَ مَوْضِعُ قَدَمِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) حَيْثُ قَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ³ .

898 . الإمام الصادق (عليه السلام) : يُسْتَحَبُّ الصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِ الْغَدِيرِ ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) أَقَامَ فِيهِ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ، وَهُوَ مَوْضِعُ أَظْهَرَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِيهِ الْحَقَّ⁴ .

1-el-Mezaru'l-Kebir, s.264 h.12 Ebu'l-Kasım b. Ruh ve Osman b. Said el-Amrî vasıtası ile İmam Hasan Askerî'den (a.s); el-Mezar, Şehid-i Evvel, s.66, İmam'a (a.s) isnat etmeksizin; Biharul-Envar, c.100, h.359 h.6 Mufid'den naklen.

2 . الاحتجاج : ج 1 ص 138 ح 32 عن علقمة بن محمد الحضرمي ، روضة الواعظين : ص 102 .

3 . الكافي : ج 4 ص 566 ح 2 ، تهذيب الأحكام : ج 3 ص 263 ح 746 .

4 . الكافي : ج 4 ص 567 ح 3 ، تهذيب الأحكام : ج 6 ص 19 ح 42 ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 2 ص 559 ح 3142 .

899 . الكافي عن عبد الرحمن ابن الحجاج : سَأَلْتُ أَبَا إِبرَاهِيمَ (عليه السلام) عَنِ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ غَدِيرِ خُمٍّ بِالنَّهَارِ وَأَنَا مُسَافِرٌ ، فَقَالَ : صَلَّى فِيهِ ؛ فَإِنَّ فِيهِ فَضْلًا ، وَقَدْ كَانَ أَبِي يَأْمُرُ بِذَلِكَ¹ .

10/17

GADİR MESCİDİ

896-İmam Bakır (a.s): İsmet ayeti² nazil olduğunda Resulullah (s.a.a) bir münadiye halkı cemaat namazına çağırmasını; ileri gidenlerin geri dönmesini ve geridekilerin de beklenmesini emretti. Kendisi de yolun sağından Gadir Mescidi'ne yanaştı. Cebrail Allah (c.c) katından ona bunu emretti. Orada büyük diken ağaçları vardı.³

897-el-Kafi [Hassan el-Cemmal'den]: İmam Sadık'ı (a.s) Medine'den Mekke'ye götürdüm. Gadir Mescidi'ne vardığımızda mescidin sol tarafına baktı ve şöyle buyurdu: Burası Resulullah'ın (s.a.a) ayak bastığı ve vaktiyle "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır!" dediği yerdir.⁴

898-İmam Sadık (a.s): Gadir Mescidi'nde namaz kılmak müstahaptır. Zira Peygamber (s.a.a) orada Emirülmüminin'i (a.s) (kendi yerine) atadı. Orası, izzet ve celâl sahibi Allah'ın hakkı aşikâr kıldığı yerdir.⁵

1 . الكافي : ج 4 ص 566 ح 1 ، تهذيب الأحكام : ج 6 ص 18 ح 41 ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج 2 ص 559 ح 3143 .

2-Maide suresinin "...Allah seni insanlardan korur" mealindeki 67. ayeti.

3-el-İhticac, c.1, s.138, h.32, Alkame b. Muhammed el-Hazremî; Ravzatul-Vaizin, s.102.

4-el-Kafi, c.4, s.566, h.2; Tehzibu'l-Ahkam, c.3, s.263, h.746.

5-el-Kafi, c.4, s.567, h.3; Tehzibu'l-Ahkam, c.6, s.19, h.42; Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.559, h.3142, tamamı Eban'dan.

899-*el-Kaḥī* [Abdurrahman b. Haccac'dan]: Bir gündüz vakti, sefer sırasında İmam Kazım'a (a.s) Gadir Mescidi'nde namaz kılma konusunu sordum. Şöyle buyurdu: Orada namaz kıl. Kuşkusuz bunda fazilet vardır. Babam da bunu emrederdi.¹

¹-*el-Kaḥī*, c.4, s.566, h.1; *Tehzibu'l-Ahkam*, c.6, s.18, h.41; *Men La Yah-zuruhu'l-Fakih*, c.2, s.559, h.3143.

GADİR BÖLGESİ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA¹

Gadir-i Hum, İslam Peygamberinin (s.a.a) huzurlarına defalarca şahitlik eden mekânlardan biridir. Peygamberin (s.a.a) Gadir'deki varlığı şu şekilde özetlenebilir:

- 1-Medine'ye hicret ettiği sırada.
- 2-Veda Haccı'ndan döndüğünde.
- 3-Gadir biati gerçekleştiğinde.

Bunlardan her biri İslam tarihinin önemli bir bölümünü inşa etmiştir:

Hicret, İslam davetinin yayılması ve onun Mekke sınırlarını aşarak dünyayı kapsamada başlangıç noktası idi. Veda Haccı ve Mekke'den Medine'ye dönüş, risaletin sonu idi; onda din kemale erdi, nimet tamamlandı.

Gadir biati ise, risalet ve Resul ahdinin sonlarında, imamet ve imam ahdi için ortam oluşturmıştu. Bu yüzdendir ki Gadir-i Hum, görkemli İslam tarihinin nişaneleri arasında yer aldı ve İslam coğrafyasının en önemli ve en değerli mevkilerinden biri hâline geldi.

Burası, Peygamberin (s.a.a) hicret yolculuğunda ya da Veda Haccı'ndan döndüğünde, yolu üzerindeki herhangi bir durak veya mevki olmaktan ziyade, daha çok "Emirülmüminin'in (a.s) velayete atandığı yer" olarak meşhur olmuştur.

Sözü edilen bölgeyi aşağıdaki başlıklar altında incelemek mümkündür:

1-Bu yazı, Dr. Abdulhadi el-Fazlı'nın Terasuna Dergisi'nin 25. sayısında yer alan "14 Asır Sonra Gadir Olayı" başlıklı makalesinden alıntı yapılarak hazırlanmıştır.

- " Bölgenin Adı
- " Adlandırılma Sebebi
- " Bölgenin Coğrafi Konumu
- " Bölgenin Tarihî Tanımı
- " Velayetle Tescillendirilmesi
- " Bölgeye Ait Müstahap Ameller
- " Bölgenin Bugünkü Konumu
- " Yolları
- " Haritası¹

Bölgenin Adı

a)Bölge, Gadir-i Hum adıyla meşhurdur. *es-Siretu'n-Nebeviyye*'de nakledilen bir rivayette şöyle yazılıdır:

Mutallib b. Ziyad, Abdullah b. Muhammed b. Akil'den, o da Cabir b. Abdullah'tan şöyle nakleder: Biz Cuhfe'de, **Gadir-i Hum**'da idik. Derken Peygamber (s.a.a) çardağından veya çadırından çıkarak yanımıza geldi...²

Zeyd b. Erkam'ın rivayetinde şöyle gelmiştir:

Resulullah (s.a.a) **Gadir-i Hum**'da, ağaçların altında hutbe okudu.³

Yine başka bir rivayetinde şunu okumaktayız:

Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan döndüğünde Gadir-i Hum'da durdu ve ağaçların altına gitmelerini emretti...⁴

Nusayb'in şiirinde şöyle geçer:

1-Bu görüntülerden bazılarını kitabın sonunda getireceğiz.

2-*es-Siretu'n-Nebeviyye*, İbn-i Kesir, c.4, s.424.

3-*el-Müstedrek ala's-Sahihyn*, c.3, s.118, h.4576.

4-*Savaiku'l-Muhrika*, s.43, bu kaynakta "Resulullah bir konuşma yaptı" cümlesi de zikredilmiştir.

*Gadir'de, **Gadir-i Hum** dedi ki:*

Ey küçük kardeşim, yolculuk ne zamana kadar?

Aramızda olduğun sürece görmedin mi uyuduğumu?

Ancak sen gidersen uyumam¹

Kumeyt el-Esedî'nin şiirinde de şöyle yazılıdır:

*Ağaçlar gününde, **Gadir-i Hum** ağaçları*

Onun velayetini aşikâr etti, keşke itaat de edilseydi!²

«Hum» sözcüğü *Lisanu'l-Arab*'da üstünlü «h» harfiyle (Ham) kaydedilmiş, ancak aynı yerde İbn-i Dureyd'in "Hum, ötreli «h» ile yazılır" kaydı not düşülmüştür.³

b)Bölge, coğrafi yapısı sebebiyle **Hum Vadisi** olarak da adlandırılmıştır. Nitekim Hazimî şöyle der:

Hum, Mekke ile Medine arasında yer alan Cuhfe yakınlarında bir vadidir. İçinde Resulullah'ın (s.a.a) konuşma yaptığı bir çukur (gadir) olan bu vadinin oldukça engebeli bir yapıya sahip olduğu bildirilmiştir.⁴

Bu isim, İbn-i Kesir'in *es-Sire*'sinde şöyle belirtilmiştir:

İmam Ahmed der ki: Affan, Ebu Avane'den, o da Mugayre'den, o da Ebu Ubeyd'den, o da Meymun Ebu Abdullah'tan naklen Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini duyduğunu bildirmiştir: Resulullah ile (s.a.a) birlikte **Hum Vadisi** denilen bir menzile/ durağa indik.⁵

el-Müracaat'ta ise şöyle yazılıdır:

İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Erkam'ın hadisini şu şekilde getirmiştir: Resulullah ile (s.a.a) birlikte **Hum Vadisi**

1-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.510.

2-Elinizdeki kitabın diğer ciltlerinde Kumeyt b. Zeyd el-Esedî hakkında daha sonra bilgi verilecektir.

3-*Lisanu'l-Arab*, c.12, s.191.

4-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389; *Mucem-u Maalimi'l-Hicaz*, c.3, s.157.

5-*es-Siretu'n-Nebeviyye*, İbn-i Kesir, c.4, s.422.

denilen bir menzile/ durağa indik. Sonra namaz emri verdi ve onu öğlen sığağında kıldı...¹

c)Bazen kısaltmak amacıyla sadece "Hum" sözcüğü kullanılmaktadır. *Sıfat-u Cezireti'l-Arab* kitabında bu şekilde gelmiştir. Kitabın yazarı (Hemdanî) Yemen'e ait Tuham bölgesinin şehirlerini sayarken der ki:

Mekke ve buraya bağlı bölgeler Kureyş ve Huzaa'ya aittir. Merru'z-Zahran, Tenim, Cirane, Serif, Fah, Usm, Ufsan, [Huzaa'ya ait] Kudeyd, Cuhfe ve **Hum**, bu bölgelerden bazılarıdır. Bu topraklar Cuheyne bölgesine ve Benî Harb mahallelerine kadar uzanır.²

Nitekim Ma'n b. Evs'in şiirinde de şöyle geçmiştir:

***Hum**, seninle olan dosttan yana inzivaya çekildi
Serif'in düzlüğündeki anılar seni müştak kılmıştı*

Muaviye ile Amr b. As'ın, Osman'ın intikamını almak bahanesiyle insanları aldatmaya çalıştıklarını gören Mucalid b. Zi Mürran el-Hemdanî'nin, Muaviye b. Ebu Süfyan'a hitaben yazdığı kasidesinde de şöyle gelmiştir:

*O, halkın boynunda velayet hürmetine sahip kimsedir
Bu, yüksek sesle **Hum**'da aşikâr edilen sözle gerçekleşmiştir³*

d)Bazı hadislerde, küçük bir muhitin bölge ismiyle anılması babından (şehre bağlı bir köyün şehrin adıyla anılması gibi) "Cuhfe" ismi de kullanılmıştır. Zira Hum, ileride de açıklanacağı üzere Cuhfe'ye ait büyük vadinin sadece bir kısmını oluşturmaktadır.

Bu isim, Nesaî tarafından *el-Hasais*'te nakledilen [nitekim aynı rivayet *el-Müracaat*'ta¹ da gelmiştir] Sâd'ın kızı Ayşe'ye ait rivayette de

1-*el-Müracaat*, s.309.

2-*Sıfat-u Cezireti'l-Arab*, s.259.

3-*Şiir-u Hemdan ve Ahbaruha*, Hasan İsa Ebu Yasin, s.372.

1-*el-Müracaat*, s.311.

gelmiştir.¹ Rivayetin metni şöyledir:

Sâd'ın kızı Ayşe'den: Babam diyordu ki: Resulullah'tan (s.a.a) **Cuhfe** gününde duydum ki...

İbn-i Kesir de bunu *es-Sire* kitabında İbn-i Cerir'den şöyle nakletmiştir:

Sâd kızı Ayşe'den, babasından şöyle duyduğu rivayet edilmiştir: Resulullah'ın (s.a.a) **Cuhfe** gününde Ali'nin (a.s) elinden tutarak şöyle buyurduğunu duydum...²

e)Buraya Harrar da denmiştir.

Sekunî der ki:

Gadir-i Hum'daki Gadir bölgesine **Harrar** da denirdi.³

Bu tanımlama, Bekrî'nin *Mucem-u Mestacem* kitabındaki tanımlamaya da uymaktadır. Nitekim Bekrî şöyle der:

Zübeyr der ki: Burası, Hicaz'da bulunan ve (ırmağı) Cuhfe'ye dökülen bir vadidir.⁴

f)Günümüzde insanlar bu ismi kısaltarak sadece Gadir tanımlamasıyla yetinirler.

g)Bölgenin bugünkü adı Gurabe olması hasebiyle burası, bölge sakinleri tarafından hâlihazırda bu isimle anılmaktadır. Nitekim Biladî şöyle der:

Gadir-i Hum'a bugün **Gurabe** denilmektedir. Burası, Biladiye-i Harb halkına ait az sayıda hurma ağacına sahip çukur bir yerdir. Cuhfe'nin doğusuna sekiz km'lik mesafede, her ikisi de Harrar Vadisi'nde yer almaktadır.¹

1-*Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.42 h.8.

2-*es-Siretu'n-Nebeviyye*, İbn-i Kesir, c.4, s.423.

3-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.510.

4-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.492.

1-*Mucem-u Maalimi'l-Hicaz*, c.3, s.159.

"Gadir" kelimesi "Hum" kelimesiyle tamlanmış, böylece diğer gadirlerden (çukur/ gölet) ayrılmıştır. Diğer gadirler de herhangi bir kelimeyle tamlanarak müşahhas edilmişlerdir. Örneğin: Gadir-i Eştat (Usfan yakınlarında), Gadir-i Berake (Zubeyde Göleti), Gadir-i Benat (Hamas Vadisi'nin aşağı kısımları), Gadir-i Selman (Agraf Vadisi'nde bir yer) ve Gadir-i Arus (Agraf Vadisi'nde bir yer) bunlardan bazılarıdır.¹

Bizim konumuz olan Gadir'e bazen "Gadir-i Cuhfe" de denilmektedir. Zeyd b. Erkam'ın şu hadisinde olduğu gibi:

Peygamber (s.a.a) Veda Haccı'ndan dönüyordu. Derken Mekke ile Medine arasındaki **Gadir-i Cuhfe**'de durdu.²

Adlandırılma Sebebi

Arapça kavramlar sözlüğü unvanında tüm kitapların "Gadir" kelimesi hakkında yaptıkları tanımlamaları göz önünde bulundurarak kısaca şöyle diyebiliriz: Gadir, yerde oluşan, içerisinde yağmur ve sel sularının biriktiği, ancak yaza kadar bu birikintilerin kalmadığı doğal çukurdur.³

Gudur, gudr, egdure ve gudran kelimeleri, "Gadir" kelimesinden türetilmiş çoğul isimlerdir.

İçerisinde su biriken çukura gadir denmesinin sebebi hakkında şöyle denmiştir:

1-Gadir, ism-i mefuldür/ nesnedir. Çünkü onu oluşturan seldir. Şöyle ki; sel, çukuru su ile doldurur ve onu suyuyla kendi hâline bırakır.

2-Gadir, "Gadr/ hıyanet" mastarından alındığında ism-i fail/ özne olur. Çünkü bunun faili, kendisine gelenlere hıyanet eder; onlardan saklanır, (fırsat bulunca) da kendi ehline hıyanetten geri kalmaz. Ayrıca şu şekilde bir çağrışım da düşünülebilir: Kışın çukura dolan sular, yazın suyu şiddetle ihtiyaç duyulduğu zamanlar çekilir (hıyanette bu-

1-Mucem-u Maalimi'l-Hicaz, c.6, s.223.

2-el-Gadir, c.1, s.36; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.48; et- Tahsin, İbn-i Tavus, s.578, h29.

3-Bkz: Lisanu'l-Arab, c.5, s.9; Tacu'l-Arus, c.7, s.295.

lunur), böylece insanları susuz bırakır.

Zubeydî, *Tacu'l-Arus* isimli lûgat kitabında ikinci manayı esas alarak görüşünü Kumeyt'in şu şiiriyle desteklemiştir:

*Geçmişler, hıyanetinden ötürü ona Gadir dediler
Bu yüzdendir ki Gadir'e gadir/ hain lakabını verdiler¹*

Birinci manaya göre buraya "Gadir" denilmesinin sebebi, bölgenin derede yer alması ve çukur yerde bulunmasından dolayıdır.

Neden "Hum" denildiğinin sebebine gelince:

Yakut, *Mucemu'l-Buldan* adlı eserinde, Zemahşerî'nin şöyle söylediğini kaydeder:

Hum, boyacılık yapan bir adamın ismidir. Mekke ile Medine arasında, Cuhfe'de yer alan kuyu ise bu kimseye mal edilmiştir.²

Yakut, aynı adlı eserinde *el-Meşarik*'in sahibinden de şöyle nakle-der:

Hum, ağaçlık bir yerin adıdır. İçinde bulunan bir gölet (gadir) de buraya mal edilmiştir.

Bu adlandırmayı Bekrî de beğenmiş, *Mucem-u Mestacem*'de bu konuya şöyle değinmiştir:

Gadir-i Hum, Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta ve caddenin sol tarafında bulunmaktadır. Etrafı Hum adı verilen birbirine geçmiş sık ağaçlarla çevrili bu çukur, kaynağını bir su akıntısından alır.³

Bölgenin Coğrafi Konumu

Birçok lûgat âlimi, coğrafyacı ve tarihçi, Gadir-i Hum'un Mekke ile Medine arasında bir yer olduğunu açıkça ifade etmiştir. *Lisanu'l-Arab*'da "Himem" başlığı altında şöyle yazılıdır:

1-*Tacu'l-Arus*, c.7, s.295.

2-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

3-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.368.

Hum, herkesçe bilinen Mekke ile Medine arasındaki çukurun adıdır.¹

İbn-i Esir de "Himem" kelimesinin manası bölümünde şöyle yazar:

Gadir-i Hum, Mekke ile Medine arasında bir yerdir.²

Mucemu'l-Buldan'da ise şöyle geçmektedir:

Hazimî'ye göre Hum, Mekke ile Medine arasında bir vadinin adıdır.³

Aynı adlı eserde yine şöyle geçer:

Zemahşerî'ye göre Hum, boyacılık uğraşan bir adamın adıdır ve Mekke ile Medine arasındaki gölet ona mal edilmiştir.

Tüm bunlardan anlaşıldığı üzere Gadir-i Hum'un Mekke ile Medine arasında olduğu konusunda ilim ehli arasında hiçbir ihtilaf yoktur. Sadece Gadir-i Hum'un tam olarak bulunduğu noktanın tayini konusunda küçük bir ihtilaf vardır. Birçoklarına göre burası Cuhfe'dedir.

İbn-i Menzur, *Lisanu'l-Arab*'da "himem" terimini açıklarken şöyle der:

Hum, Mekke ile Medine arasında olduğu bilinen Cuhfe'ye bağlı bir çukurdur. Gadir-i Hum olarak bilinen yer de burasıdır.⁴

Firuzabadî de *el-Kamusu'l-Muhit* adlı eserinde "hum" terimini açıklarken şöyle der:

Gadir-i Hum Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta, Haremeyn (Mekke ile Medine) arasında bir yerdir.⁵

Zemahşerî, daha önce de belirtildiği üzere Hamevî'nin *Mucemu'l-Buldan* adlı eserinden naklen şöyle der:

Hum, boyacılık yapan bir adamın ismidir. Mekke ile Medine arasında, Cuhfe'de yer alan kuyu ise bu kimsey mal edilmiştir.

1-*Lisanu'l-Arab*, c.12, s.191.

2-*en-Nihaye*, c.2, s.81.

3-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

4-*Lisanu'l-Arab*, c.12, s.191.

5-*el-Kamusu'l-Muhit*, c.4, s.109.

İbn-i Kesir'in *es-Sire* kitabında bulunan ve daha önce zikrettiğimiz hadiste ise şöyle gelmiştir:

Muttalib b. Ziyad, Abdullah b. Muhammed b. Akil'den, o da Cabir b. Abdullah'tan şöyle duyduğunu bildirir: Biz, Cuhfe'de, Gadir-i Hum'da idik...

Belirttiğimiz üzere tüm bu rivayetlerde Cuhfe'den kasıt Cuhfe Vadisi'dir; hac mikatı olan Cuhfe Kasabası değildir. Gadir-i Hum ile Cuhfe arasındaki mesafeyi belirtirlerken, Gadir-i Hum'un Cuhfe Kasabası'nda olmadığını vurgulamak istemişlerdir. Zira Cuhfe Vadisi, Gadir'den başlar ve Kızıldeniz'e kadar uzanır. Dolayısıyla Gadir bunun sadece bir bölümüdür. Aksi takdirde Gadir ile bir parçası sayıldığı vadi arasındaki mesafeyi beyan etmek anlamsız olur.

Sadece Himyerî, *er-Ravdu'l-Mîtar* kitabında Gadir'in bulunduğu yer olarak Cuhfe ile Usfan arasını belirlemiş ve "Gadir-i Hum, Cuhfe ile Usfan arasında bulunan bir yerdir" demiştir.¹

Hiç şüphesiz bu, sadece bir vehimden ibarettir. Özellikle de bu bölgeyi Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta ve caddenin sol tarafında kabulleniyor olması göz önüne alındığında Cuhfe ile Usfan arasında, bu mesafede ve bu isimde bir bölgenin olmadığı ortadadır. Anlaşılan Himyerî, "Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta ve caddenin sol tarafında" ibaresini *Mucem-u Mestacem* kitabından nakletmiş, ancak Bekrî'nin bu ifadeyi Medine'den Mekke'ye doğru giden kimseye göre yazdığını fark edememiş! Mekke'den Medine'ye giden kimseyi kastetmediği için işte burada Himyerî hata etmiştir!

Bekrî, *Mucem-u Mestacem*'de der ki:

Gadir-i Hum, Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta ve caddenin solundadır.²

Açıklandığı üzere yazarın burada maksadı, Medine'den Mekke'ye doğru giden kimsenin soludur. Nitekim bu, onun Mekke ile Medine arasındaki menziller ve onlar arasındaki mesafelerin tayini konusundaki açıklamalarından anlaşılmaktadır. Zira Bekrî, Akik menzilinden itibaren Mekke-Medine yolunu beyan ederken şöyle der:

1-*er-Ravzu'l-Mîtar*, s.156.

2-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.368.

Akik tarafından Medine'den Mekke'ye doğru uzanan yol:
Medine'den Zu'l-Huleyfe'ye kadar...¹

Burada şöyle bir sonuç almak mümkündür: Gadir-i Hum, Cuhfe Vadisi'nde ve Medine'den hacca gitmekte olan hacıların yolunun sol tarafında kalan bölgedir. Bu da Cuhfe vadisinin başından Harrar Vadisi'nin sonuna kadar olan bölümdür. İşte bu yüzden daha önce de belirtildiği gibi bazıları ona "Harrar" ismini vermişlerdir. Belki de *Vefau'l-Vefa* kitabında "Anlaşılan Harrar Cuhfe'dedir"² diyen Semhudî'nin bu kanaatinin sebebi, Gadir-i Hum'un Cuhfe Vadisi'nin girişinde yer almış olmasıdır. Bu da tam olarak Harrar vadisinin sonu demektir. Daha önce aktardığımız Zübeyr'in (*Mucem-u Mestacem*'deki) görüşü de bunu teyit etmektedir. Zira şöyle demiştir:

(Harrar), Hicaz'da bulunan ve Cuhfe'ye dökülen bir vadidir.

Daha sonra gelen Arram'ın ifadesi ise Gadir'in Cuhfe'nin bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Hamevî, *Mucemu'l-Buldan*'da onun şöyle dediğini nakleder:

Cuhfe'nin bir mil aşağısında Gadir-i Hum yer alır. Buranın suyu denize dökülür.³

"Buranın suyu" ifadesinden maksat Cuhfe Vadisi'nin suyudur. Zira denize kadar uzanan yer Cuhfe vadisidir ve onun suyu denize dökülmektedir.

Gadir-i Hum ile hacıların mikat yeri olan Cuhfe Kasabası arasındaki mesafeye gelince; bazı kaynaklarda şöyle belirtilmiştir:

"Bekrî, *Mucem-u Mestacem*'de belirtilen mesafeyi üç mil olarak (6 km.) belirlemiş, iki mil olduğunu söyleyen Zemahşerî'nin iddiasını onu zayıf kabul etmiştir.¹

"Hamevî, *Mucemu'l-Buldan*'da bu ikisi arasındaki mesafeyi iki mil olarak belirlemiş ve şöyle demiştir:

1-*Mucem-u Mestacem*, c.3, s.954.

2-*Vefau'l-Vefa*, c.4, s.1200.

3-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

1-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.368.

Gadir-i Hum Mekke ile Medine arasındadır ve Cuhfe (Kasabası) ile arasında iki millik mesafe vardır.¹

"Firuzabadî *el-Kamus* adlı eserinde bu mesafeyi üç mil olarak bildirmiştir:

Gadir-i Hum Haremeyn (Mekke ile Medine) arasında, Cuhfe'ye üç mil uzaklıkta bir yerdir.²

"Nasr ile Arram³ da buranın bir mil uzaklıkta olduğunu kaydetmişlerdir. *Tacu'l-Arus*'ta "hum" başlığı altında şöyle yazılıdır:

Nasr'a göre Gadir-i Hum, Cuhfe (Kasabası) yakınlarına bir mil uzaklıktadır ve Haremeyn-i Şerifeyn'in (Mekke ile Medine'nin) arasında yer alır.⁴

Mucemu'l-Buldan'da da şöyle yazılıdır:

Arram'a göre; Cuhfe (Kasabası) yakınlarına bir mil uzaklıkta Gadir-i Hum yer almıştır...⁵

Bir mil ile üç mil arasında değişen bu farklılık gayet doğaldır. Zira yollar muhtelifdir. Özellikle Cuhfe vadisi, Gadir'den sonra genişlemekte, Cuhfe Kasabası'nda daha da geniş bir hâl almakta ve deniz yakınlarında tamamen yayılmaktadır. Dağın kenarından oraya giden bir kimse bir millik yol kat ederken, vadinin ortasından hareket eden iki mil, çöl yolundan hareket eden başka biri de üç millik yol kat edebilir.

Bölgenin Tarihî Tanımı

Tarih, Gadir'in konumu ve onun nişaneleri hakkında bizler için çok net ve mükemmel bir fotoğraf sunmuştur. Aşağıdakiler bunlardan bazılarıdır:

1-*Mucemu'l-Buldan*, c.4, s.188.

2-*el-Kamusu'l-Muhit*, c.4, s.109.

3-Nasr b. Abdurrahman el-İskenderî, hicrî 561'de vefat etmiştir. *el-Emkine ve'l-Miyah ve'l-Cibal ve'l-Âsar* adında bir kitabı vardır.

Arram b. Asbag es-Silmî ise hicrî 275'te vefat etmiştir. Tuham Dağları ve sakinleri ile oranın doğal ve coğrafi yapısı hakkında bir kitabı vardır. (*el-Âlam*, Ziriklî, c.8, s.24 ve c.4, s.223)

4-*Tacu'l-Arus*, c.16, s.226.

5-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

1-Pınar

Lisanu'l-Arab'da "himem" sözcüğü bölümünde şöyle gelmiştir:

İbn-i Esir der ki: Burası, bir pınarın döküldüğü Mekke ile Medine arasında bir yerdir.¹

Mucem-u Mestacem ve *er-Ravdu'l-Mitar*'da şöyle yazılıdır:

Bu çukura bir pınar dökülmektedir.²

Mucemu'l-Buldan'da şöyle geçmiştir:

Hum, pınarın döküldüğü bir yerdir.³

Bu pınar, Gadir-i Hum'un kuzeyinde yer alır. Bu bölge, diğer emarelere değindikçe daha da belirginlik kazanacaktır.

2-Gölet/ Çukur (Gadir)

Sözü edilen pınarın döküldüğü yerdir. Daha önce aktarılan metinlerden de anlaşılan budur.

3-Ağaç

Taberanî'nin hadisinde şöyle gelmiştir:

Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da ağaçların altında bir konuşma yaptı.⁴

Hâkim en-Nişaburî'nin hadisinde ise şöyle gelmiştir:

Resulullah Veda Haccı'ndan döndüğünde Gadir-i Hum'da durakladı ve büyük ağaçların altının süpürülmesini emretti.⁵

Ahmed b. Hanbel'in hadisinde de şöyle geçmiştir:

Resulullah'ı (s.a.a) güneşin sıcağından korumak için Semure ağacının üzerine elbiseler asıldı.¹

1-*en-Nihaye*, c.2, s.81; *Lisanu'l-Arab*, c.12, s.191.

2-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.368; *er-Ravzu'l-Mitar*, s.156.

3-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

4-*Savaiku'l-Muhrika*, s.43.

5-*el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.118, h.4576.

1-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.7, s.86, h.19344.

İki ağacın altını Resulullah (s.a.a) için süpürdüler. Sonra da burada öğlen namazını kıldı.¹

Burada işaret edilen ağaç, "Semure" türünden dikenli ve çok dalları olan büyükçe bir ağaçtır. Bu yüzden daha önce açıklanan hadis ve şiirlerde bu ağaçlar için "duh/ yapraksız-meyvesiz ağaçlar" [tekil hâli dūha'dır] tabiri kullanılmıştır. Bu özellik, aşağıda belirtilen "gayza/meşelik" tabirinden farklıdır. Zira "duh" tabiri, birbirinden kopuk ve dağınık olan ağaçları kapsar.

4-Meşelik

Birçok ağaç topluluğundan oluşan dokuya gayza/ meşelik denir. Bir tekil isim olan gayza'nın çoğulu giyaz ve agyaz'dır.

Gadir civarındaki konumuna gelince; Bekrî, *Mucem-u Mestacem*'de der ki:

Sözünü ettiğimiz Gadir'e bir pınar dökülmektedir ve etrafında gayza/ meşelik denen çok sayıda birbirine geçmiş sık ağaçlar vardır.²

el-Meşarik kitabının müellifi de şöyle der:

Hum, orada bulunan bir meşeliğin adıdır ve içinde bulunan bir gölet oraya mal edilmiştir.

5-Çöl Bitkileri

Yakut el-Hamevî, *Mucemu'l-Buldan*'da Arram'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

Orada acıbadem, sumam,³ erak¹ ve uşerden² başka bir bitki bulunmaz.³

1-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.6, s.401, h.18506.

2-Mucem-u Mestacem, c.2, s.368.

3-Sumam: Genellikle yabancıların veya diğer canlıların girişini engellemek için çadırların etrafına serpilerek dikenli bir bitkidir.

1-Erak: Köklerinden misvak yapılan dikenli bir bitkidir. İlaç olarak da kullanılan bu bitkinin yaprakları develer için iyi bir besin kaynağıdır.

2-Uşer: Kaktüs familyasından sıcak iklimlerde yetişen bir bitkidir. Kauçuklu bitkilerden de sayılır.

3-Mucemu'l-Buldan, c.2, s.389.

6-Mescit

Gadir-i Hum'da, Resulullah'ın (s.a.a) ayak bastığı ve konuşma yaptığı, sonra da Ali'yi (a.s) hilafet ve velayete atadığı yerde bir mescit inşa edildiğine dair bulgular vardır. Bu mescidin, çukur ile pınar arasında olduğu da söylenmiştir. Nitekim Bekrî, muceminde şöyle der:

Çukur ile pınar arasında Peygamberin (s.a.a) mescidi vardır.¹

Yine, *Mucemu'l-Buldan*'da *el-Meşarik*'in müellifinden şöyle nakledilmiştir:

Hum, bir pınarın döküldüğü yerdir. Burası, çukur ile pınar arasındadır ve bu ikisi arasında Resulullah'ın (s.a.a) mescidi vardır.²

Şehid-i Evvel döneminde (Hicrî 786) sadece duvarları kalan bu mescidin şimdilerde herhangi bir kalıntısı bulunmamaktadır. Nitekim *Cevahiru'l-Kelam* yazarı, kitabında Şehid-i Evvel'in *ed-Durus fî Fıkhu'l-İmamiye*³ kitabından şöyle alıntı yapmıştır:

ed-Durus kitabında şöyle yazılıdır: Mescidin duvarları bugüne kadar gelmiştir; Allah bilendir.⁴

Ne yazık ki günümüzde sözü edilen mescitten geride kalan hiçbir ize rastlayamadık. Bu konuya ileride de değineceğiz.

7-Engebe

Yakut el-Hamevî, *Mucemu'l-Buldan*'da Hazimî'den şöyle nakleder:

Bu vadinin oldukça engebeli bir yapıya sahip olduğu söylenmiştir.¹

"Oldukça engebeli" tabirinden de anlaşıldığı üzere burası, yerleşim yeri olarak kullanılabilecek uygun özelliğe sahip bir yer değildi.

1-*Mucem-u Mestacem*, c.2, s.368.

2-*Mucemu'l-Buldan* c.2, s.389.

3-*ed-Durus*, s.156.

4-*Cevahiu'l-Kelam*, c.20 s.75.

1-*Mucemu'l-Buldan*, c.2, s.389.

8-Yerleşim

Bölge her ne kadar yerleşime elverişli olmasa da Yakut, Arram'dan şöyle nakletmiştir:

Huzaa ve Kenane kabilelerinden çok az sayıda insan burada sükûnet etmektedir.¹

Velayetle Tescillendirilmesi

Bölgenin tarihî özelliklerini açıkladıktan sonra şimdi de burada gerçekleşen velayetin duyurulması olayını adım adım, aşama aşama okuyucularımıza sunmaya çalışacağız. Burada gerçekleşen olay öylesine önemliydi ki, burayı, mukaddes nübüvvet tarihinin kayda değer izlerini taşıyan önemli bir bölge hâline getirdi. Şimdi, bu aşamaları hep birlikte gözden geçirelim:

1-Nebevî kabile, Veda Haccı dönüşünde hicretin 10. yılında ve Zilhicce ayının 18. gününde, öğlen vakti Gadir-i Hum'a vardı:

Zeyd b. Erkam'dan:

Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'nı tamamlayıp Medine'ye dönerken [Mekke ile Medine arasında bir gölet olan] Gadir-i Hum'da durakladı. O gün, Zilhicce ayının on sekizinci günündü.²

2-Burası Medine, Irak, Şam ve Mısır yollarının ayrıldığı bir yer olduğu için insanlar Resulullah'tan (s.a.a) ayrılacak ve kendi vatanlarına gideceklerdi. Peygamber (s.a.a) Ali'ye (a.s) onları toplamalarını emretti. Öndekiler dönecek, geride kalanlar beklenecekti:

Cabir b. Abdullah el-Ensari'den:

Resulullah (s.a.a) Hum'da konaklamışken halk etrafından dağılmıştı... Derken Ali'ye (a.s) onları toplamasını emretti.¹

Sâd'dan:

1-Mucemu'l-Buldan, c.2, s.389.

2-el-Fusulu'l-Muhimme, s.39.

1-el-Menakıb, İbn-i Magazilî, s.25, h.37.

Resulullah'la (s.a.a) birlikteydik. Gadir-i Hum'a varınca insanları durdurdu. Öndekileri geri çevirdi, geridekiler de bize ulaştı.¹

3-Resulullah (s.a.a) beş diken ağacının (yapraksız ve meyvesiz ağaçlar) yakınında konakladı. Oradakileri altına oturmaktan men etti:

Zeyd b. Erkam'dan:

Resulullah (s.a.a) Mekke ile Medine arasında, beş büyük diken ağacının yanında durakladı.²

Amir b. Zamure ve Huzeyfe b. Useyd'den:

Resulullah (s.a.a) Veda Haccı'ndan döndüğünde [-ki bu haccından sonra başka bir hac yapmamıştı] Cuhfe'ye vardı. Orada bulunan birbirine yakın büyük ağaçların altında kimse oturmasını istemedi.³

4-Daha sonra Resulullah (s.a.a) ağaçların altının süpürülmesini, aşağı sarkan dallarının kesilmesini ve altına su serpilmesini emretti:

Zeyd b. Erkam'dan:

Ağaçların altında durdu, altlarındaki diken ve otlar süpürüldü.⁴

Yine Zeyd b. Erkam'dan:

Resulullah (s.a.a) ağaçların altının süpürülmesini ve buraya su serpilmesini emretti.¹

Amir b. Zamure ve Huzeyfe b. Useyd'den:

(Ağaçların) altı süpürüldü ve insanların başına takılmasını diye bazı dalları kesildi.²

1-*Hasais-u Emirilmüminin*, Nesaî, s.177, h.96, "...Gadir-i Hum'a vardığında insanlar durdu; öndekiler geri döndü ve geridekiler onlara vardı" şeklinde yer almıştır.

2-*Tarih-i Dimeşk*, c.42, s.216; *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, c.3, s.118, h.4577.

3-*el-Gadir*, c.1, s.46; *Cevahiru'l-Akdeyn*, s.237.

4-*Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.48; *el-Gadir*, c.1, s.36.

1-*el-Mucemu'l-Kebir*, c.5, s.212, h.5128.

2-*el-Gadir*, c.1, s.46; *Cevahiru'l-Akdeyn*, s.237.

5-Herkes burada konakladığında Peygamber (s.a.a) münadisine cemaat namazı çağrısında bulunmasını emretti.

Habbe b. Cuveyn el-Urenî'den:

Gadir-i Hum günü gelip çatığında, öğlen vakti Peygamber (s.a.a) "Haydin, cemaat namazına!" diye seslendi...¹

Daha önce açıklanan Zeyd'in rivayetinden:

Büyük ağaçların altındaki diken ve otların süpürülmesini emretti, daha sonra da "Haydin, cemaat namazına!" diye seslendi.

6-Cemaat namazına durulduğunda Peygamber (s.a.a) iki ağaç arasında öne geçerek namaz kıldırdı:

Amir ve Huzeyfe'den:

Namaz çağrısı yapıldığında ağaçlara doğru yöneldi ve ağaçların altında namaz kıldı.

Ahmed b. Hanbel'in Bera b. Azib'den naklettiği rivayet:

Resulullah ile (s.a.a) birlikte yolculuktaydık. Sonra Gadir-i Hum'da durduk ve aramızda cemaat namazı çağrısı yapıldı. İki ağacın altı Resulullah (s.a.a) için süpürüldü ve orada öğlen namazını kıldı.²

7-Peygamberin imametinde namaz kılmak üzere güneşten korunmak için ağaçlardan birine bez parçası asıldı, böylece bir gölgelik oluşturuldu.

Ahmed b. Hanbel'in Zeyd b. Erkam'dan naklettiği rivayet:

Resulullah (s.a.a) için güneşten korunmak üzere diken ağacının üzerine bir bez parçası atıldı, böylece gölgelik oluşturuldu.¹

1-*Usdu'l-Gabe*, c.1, s.669, No: 1031.

2-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.6, s.401, h.18506.

1-*Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.7, s.86, h.19344.

8-O gün çok sıcak ve yakıcı idi.

Zeyd b. Erkam diyor ki:

Resulullah ile (s.a.a) birlikte oldukça sıcak bir günde yola koyulduk. İçimizden bazıları üzerlerindeki cübbenin bir ucunu başlarına geçirmiş, diğer ucunu da yakıcı sıcaktan korunmak için ayaklarının altına sermişti.¹

9-Resulullah (s.a.a) namazdan sonra kendisine deve yüklerinden bir minber yapılmasını emretti.²

10-Sonra da Ali'nin (a.s) elinden destek alarak minbere çıktı.

Cabir'den:

Ali'ye (a.s) onları toplamasını emretti. Bir araya geldiklerinde Ali b. Ebu Talib'in (a.s) elinden destek alarak öne çıktı.

11-Peygamber (s.a.a) bir konuşma yaptı...

12-Daha sonra Emirülmüminin'e (a.s) tebrikte bulundular. Sahabeler arasından Ebubekir ile Ömer, onu ilk kutlayanlar arasındaydı. Karşısına geçerek "Ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu! Benim ve kadın-erkek inanan herkesin mevlası oldun!" dediler.³

13-İbn-i Abbas "Allah'a andolsun ki insanlara vacip oldu!"¹ demişti. Yani burada gerçekleşen biat ile Ali'nin velayeti, emirliği ve hilafeti herkese vacip oldu.

14-Daha sonra Peygamberin (s.a.a) şairi Hassan b. Sabit, bu münasebetle bir şiir okumak için Peygamberden izin istedi...²

1-*el-Gadir*, c.1, s.36. Ayrıca bkz: *Keşfu'l-Gumme*, c.1, s.48; *el-Menakıb*, İbn-i Magazilî, s.16, h.23.

2-*Camiu'l-Ahbar*, s.48; *el-Gadir*, c.1, s.10.

3-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.1, Rehberliği Tebrik.

1-*et-Taraif*, s.121, h.184; *Biharu'l-Envar*, c.37, s.180, h.67.

2-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c.1, Hassan b. Sabit'in Şiirleri.

Bölgeye Ait Müstahap Ameller

Bu mekânda birkaç şey müstahaptır:

1-Tarih boyunca Mescid-i Resulullah, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Gadir-i Hum isimleriyle bilinen ve bu bölgede bulunan mescitte namaz kılmak her Müslüman için müstahaptır.

2-Müslüman bir kimsenin bu mekânda bol bol dua etmesi ve yüce Allah'a çokça münacat edip gözyaşı dökerek yakarması müstahaptır.

Şeyh Muhammed Hasan en-Necefî, *Cevahiru'l-Kelam* adlı eserinde der ki:

Yine Medine yolundan dönen kimse için Resulullah'ın (s.a.a) Emirülmüminin'in hilafetini açıkladığı yer olan Gadir-i Hum Mescidi'nde namaz kılması ve orada çokça dua etmesi müstahaptır.¹

Şeyh Yusuf el-Behrânî, *el-Hadaiku'n-Nazıra* kitabında der ki:

Medine'ye doğru gidenler için Gadir Mescidi'nden geçmeleri, oraya girip namaz kılmaları ve bol bol dua etmeleri müstahaptır. Burası, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonrası için Emirülmüminin'in imamet ve hilafetini açıkladığı yerdir. Ali'nin (a.s) imameti burada farz olmuştur. Her ne kadar Peygamber (s.a.a) daha önce de birçok kez bu konuda açıklamalarda bulunmuş olsa da şerî mükellefiyet ve kesin yargı o gün karar kılındı ve o gün duyuruldu. Önceki açıklamalar halkın kalben bu konuya hazırlanması içindi. Böylece mükellef kılındıkları şeye teslim olmaları sağlanacaktı.¹

Kuleynî *el-Kafi*² adlı eserinde, Şeyh Saduk da *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*'te³ Eban'dan naklen İmam Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

1-Cevahiru'l-Kelam, c.20 s.75.

1-el-Hadaiku'n-Nazıra, c.17, s.406.

2-el-Kafi, c.4, s.567, h.3.

3-Men La Yahzuruhu'l-Fakih, c.2, s.559, h.3142.

Gadir Mescidi'nde namaz kılmak müstahaptır. Zira Peygamber (s.a.a), burada Emirülmüminin'i kendi yerine atamıştır. Yüce Allah'ın hakkı aşikâr ettiği yer burasıdır.

Kuleynî, Saduk ve Tusî (Allah mezarlarını aydınlık kılsın), Abdurrahman b. Haccac'dan şöyle nakletmişlerdir:

Bir gündüz vakti, sefer sırasında İmam Kazım'a (a.s) Gadir Mescidi'nde namaz kılma konusunu sordum. Şöyle buyurdu: Orada namaz kıl. Kuşkusuz bunda fazilet vardır. Babam da bunu emrederdi.

Bunların yanı sıra Şia fakihlerinden birçoğu Gadir Mescidi'nde namaz kılmanın müstahap olduğu yönünde fetva vermişlerdir. Örneğin:

"Şeyh Tusî, *en-Nihaye*'de:

Hacı, Gadir Mescidi'ne vardığında oraya girip iki rekât namaz kılsın.¹

"Kadı İbn-i Berrac, *el-Muhezzeb*'de:

Peygamberi (s.a.a) ziyaret etmek için Mekke'den yola çıkan kimse Gadir Mescidi'ne vardığında... önce oraya girsin, kılabilirdiğince namaz kılsın, daha sonra Medine'ye gitsin.²

"Şeyh İbn-i İdris, *es-Serair*'de:

Gadir-i Hum Mescidi'ne varan bir hacı orada iki rekât namaz kılsın.¹

"Şeyh İbn-i Hamza, *el-Vesile*'de:

Hacı, Gadir Mescidine vardığında buraya girsin ve iki rekât namaz kılsın.²

1-*en-Nihaye*, s.286; *Yenabiu'l-Fıkhiyye*, Hacc, s.220.

2-*el-Muhezzeb*, c.1, s.274; *Yenabiu'l-Fıkhiyye*, Hacc, s.325.

1-*es-Serair*, c.1, s.651; *Yenabiu'l-Fıkhiyye*, Hacc, s.592.

2-*el-Vesile*, s.220; *Yenabiu'l-Fıkhiyye*, Hacc, s.452.

"Şeyh Yahya b. Said, *el-Cami*'de:

Hacı, Gadir mescidine vardığında içeri girsin ve iki rekât namaz kılsın.¹

"Seyyid Muhsin el-Hekim, *Minhacu'n-Nasikin* kitabında:

Gadir-i Hum Mescidi'nde namaz kılmak ve ağlayıp sızlayarak bol bol dua etmek müstehaptır. Burası, Peygamberin (s.a.a) Emirülmüminin'in velayetini açıkladığı ve onun için biat aldığı yerdir. Allah'ın rahmeti her ikisine ve temiz soylarına olsun!²

Bölgenin Bugünkü Konumu

Hicazlı muasır tarihçi Atik b. Gays el-Biladî, *Mucem-u Mealimi'l-Hicaz* adlı eserinde "Gadir-i Hum"u şöyle tasvir ediyor:

Gadir-i Hum, günümüzde "Gurabe" ismiyle tanınmaktadır. Burası, Biladiye-i Harb halkına ait az sayıda hurma ağacının bulunduğu çukur bir yerdir. Cuhfe'nin doğusuna 8 km. uzaklıktadır ve her ikisi de Harrar isimindeki bir vadide yer almaktadır.³

Cuhfe'deki pınar Gadir yakınlarından çıkmaktadır. Henüz dahi onun oluşturduğu çukur aşikârdır. Batı ve kuzey batısında, şehir kalıntıları olan taş duvarlar hâlen dahi göze çarpmaktadır. Geride kalan yıkık yapılar, bazı kalıntıların saray, kale veya birbirlerine çok benzediği için Cuhfe şehrinin mahallelerinden bir mahalle olduğu izlenimini vermektedir.¹

1-*Camii'ş-Şerayi*, s.231; *Yenabiu'l-Fıkhiyye*, Hacc, s.729.

2-*Minhacu'n-Nasikin*, s.121.

3-Geçmişteki bazı tarihi ve coğrafyacıların ifadesine göre Gadir, Cuhfe Vadisi'nin girişinde ve Harrar Vadisi'nin sonunda yer alır.

1-*Mucem-u Mealimi'l-Hicaz*, c.3, s.159.

Dr. Abdullahadi el-Fazlî:

Ben¹ yaptığım iki yolculukta Gadir'in yeri ve konumu hakkında bilgi edindim. İlk yolculuğumu 2.3.1982, ikinci yolculuğumu da 25.1.1989 tarihinde yaptım.

Gadir-i Hum'un Yolları

Gadir-i Hum'a uzanan iki yol vardır: Biri Cuhfe, diğeri de Rabug yoludur.

1-Cuhfe Yolu

Rabug Hava Limanı yakınlarından ayrılan asfalt bir yol, 9 km sonrasında eski Cuhfe Kasabası'nın girişine varır. İlk yolculuğumda burada görmüş olduğum bir mescidi Suudi hükümeti yıktırılmış, yerine müstemilatında hamam, sağlık ocağı ve otopark bulunan büyük bir mescit yaptırmıştı.

Cadde daha sonra kuzeye doğru kıvrılır, çakıllık bir alandan geçer ve Ulya Sarayı'na 5 km. kala Cuhfe Kasabası'nın sonuna varır. Oradan sağa kıvrılan yol, 2 km. civarında taş ve kum tepelerinin arasından geçerek çakıllı bir alana ulaşır. Çakıllık alandan aşağıya inildiğinde yolun sol tarafında Gadir Vadisi vardır.

2-Rabug Yolu

Bu yol, Mekke ile Medine arasındaki ana yoldan ayrılır. Mekke'den gelen bir kimseye göre yolun sağ tarafındaki yol tabelasının altından geçilir ve Rabug şehrine girmeden sağa dönülür. Yolun kenarında bazıları çalı-çırpıdan, bazıları da çamurdan yapılmış bedevilere ait evler göze çarpar.

Daha sonra sola doğru kıvrılan Şuse'ye ait eski bir yola girilir. Eskiden ana yol olarak kullanılan yol da bu yoldur. Nitekim Rabug Hava Limanı'nın arkasında bu yolun kalıntılarına rastlamak mümkündür. 10 km'lik bir yolculuğun ardından sağda bir yol ayrımı görülür. İşte, bu yol Gadir'e varır. Rabug ile Gadir arası yaklaşık 26 km'dir.

1-Dr. Abdulhadi el-Fazlî.

Yukarıda anlatılanlardan şöyle bir sonuç almak mümkündür:

Gadir-i Hum, Cuhfe mikatının yaklaşık 8 km. doğusunda ve Rabug'un 26 km. güneydoğusunda yer alır.

الفصل الحادي عشر

غاية جهد النبي في تعيين الولي

11/1

طَلَبُ الصَّحِيفَةِ وَالْذَّوَاةِ

900 . صحيح البخاري عن الزهري عن عبيد الله بن عبد الله عن ابن عباس : لَمَّا حُضِرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَفِي الْبَيْتِ رِجَالٌ فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، قَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : هَلُمُّ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ . فَقَالَ عُمَرُ : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ الْوَجَعُ ! ! ! وَعِنْدَكُمْ الْقُرْآنُ ، حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ ! ! فَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْبَيْتِ فَاخْتَصَمُوا ؛ مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ : قَرَّبُوا يَكْتُبْ لَكُمْ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) كِتَابًا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ مَا قَالَ عُمَرُ . فَلَمَّا أَكْثَرُوا اللَّغْوَ وَالْإِخْتِلَافَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) عَلَيْهِ وَآلِهِ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : قَوْمُوا .

قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ : فَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ : إِنَّ الرِّزْيَةَ كُلَّ الرِّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَآلِهِ وَبَيْنَ أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ ذَلِكَ الْكِتَابَ ؛ مِنْ اخْتِلَافِهِمْ وَلَغَطِهِمْ ¹ .

1 . صحيح البخاري : ج 5 ص 2146 ح 5345 و ج 4 ص 1612 ح 4169 و ج 6 ص 2680 ح 6932 وفيه «قوموا عني» بدل «قوموا» و ج 1 ص 54 ح 114 عن ابن شهاب عن عبيد الله بن عبد الله عن ابن عباس نحوه وفيه «قوموا عني ، ولا ينبغي عندي التنازع» ، صحيح مسلم : ج 3 ص 1259 ح 22 ، مسند ابن حنبل : ج 1 ص 719 ح 3111 و ص 695 ح 2992 ، الطبقات الكبرى : ج 2 ص 244 وفيهما «قوموا عني» ، البداية

ON BİRİNCİ FASIL
PEYGAMBERİN (S.A.A) VELİ TAYİNİNE YÖNELİK
SON ÇABASI

11/1

KÂĞIT VE KALEM TALEBİ

900-Sahih-i Buharî [Zührî'den, Ubeydullah b. Abdullah'tan, o da İbn-i Abbas'tan]: Resulullah (s.a.a) ölüm döşeğindeyken evinde, aralarında Ömer b. Hattab'ın da bulunduğu bazı kimseler vardı. Peygamber (s.a.a) "Acele edin, size bir yazı yazayım da benden sonra sapmayasınız!" deyince Ömer, "Hastalık Peygambere (s.a.a) galip gelmiş! Kurân yanınızdadır, Allah'ın kitabı bize yeter!" dedi.

Bunun üzerine evdekiler ihtilaf edip tartışmaya başladılar. Bir kısmı "Getirin Peygamber (s.a.a) size ne yazacaksa yazsın, böylece ondan sonra sapmazsınız!" diyordu, bir kısmı da Ömer'in sözünü tekrarlıyordu. Oradakiler Peygamberin (s.a.a) huzurunda boş sözlerini ve ihtilaflarını artırıncı Resulullah (s.a.a) da onlara "Kalkın!" dedi.

Ubeydullah dedi ki: İbn-i Abbas şöyle diyordu: Asıl musibet, ihtilafları ve çıkardıkları gürültüyle Resulullah (s.a.a) ile onlara yazmak istediği yazı arasında engel çıkarmaları olmuştu.¹

¹-*Sahih-i Buharî*, c.5, s.2146, h.5345; c.4, s.1612, h.4169; c.6, s.2680, h.6932; c.1, s.54, h.114, İbn-i Şahab, Ubeydullah b Abdullah ve İbn-i Abbas'tan, "Yanımdan kalkın, benim yanımda tartışmak uygun değil, dedi" şeklinde yer almıştır; *Sahih-i Müslim*, c.3, s.1259, h.22; *Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.1, s.719, h.3111 ve s.695, h.2992; *et-Tabakatu'l-Kubra*, c.2, s.244; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.5, s.227; *el-Emali*, Şeyh Mufid, s.36, h.3, İbn-i Şahab, Ubeydullah b. Abdullah ve İbn-i Abbas'tan.

901 . صحيح البخاري عن ابن عباس : يَوْمُ
 الْخَمِيسِ ، وما يَوْمُ الْخَمِيسِ ! ! ! اِسْتَدَّ
 بِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَجَعَهُ ، فَقَالَ : اِيتُونِي
 أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَداً .
 فَتَنَازَعُوا - ولا يَنْبَغِي عِنْدَ نَبِيِّ تَنَازُعٌ -
 فَقَالُوا : ما شَأْنُهُ ؟ ! أَهْجَرَ¹ ؟ ! !
 اِسْتَفْهِمُوهُ ! ! ! فَذَهَبُوا يَرُدُّونَ عَلَيْهِ .
 فَقَالَ : دَعُونِي ؛ فَإِنِّي أَنَا فِيهِ خَيْرٌ مِمَّا
 تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ² .

902 . صحيح مسلم عن سعيد بن جبير عن
 ابْنِ عَبَّاسٍ : يَوْمُ الْخَمِيسِ ، وما يَوْمُ
 الْخَمِيسِ ! ! ! ثُمَّ جَعَلَ تَسِيلُ دُمُوعُهُ ، حَتَّى رَأَيْتُ
 عَلَى خَدَّيْهِ كَأَنَّهَا نِظَامُ اللَّوْلُؤِ . قَالَ : قَالَ
 رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : اِيتُونِي بِالْكَتِفِ³
 وَالذَّوَاقِ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ
 أَبَداً . فَقَالُوا : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)

1 . قال ابن الأثير : أَهْجَرَ فِي مَنَاطِقِهِ يُهْجَرُ إِهْجَاراً : إِذَا
 أَفْحَشَ ، وَكَذَلِكَ إِذَا أَكْثَرَ الْكَلَامَ فِيمَا لَا يَنْبَغِي ، وَالْأَسْمَاءُ :
 الْهَجْرُ ، بِالضَّمِّ . وَهَجَرَ يَهْجُرُ هَجْراً - بِالْفَتْحِ - : إِذَا خَلَطَ فِي
 كَلَامِهِ ، وَإِذَا هَذَى . وَمِنْهُ حَدِيثُ مَرَضِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله)
 قَالُوا : « مَا شَأْنُهُ ؟ أَهْجَرَ ؟ » أَيِ اخْتَلَفَ كَلَامُهُ بِسَبَبِ الْمَرَضِ ،
 عَلَى سَبِيلِ الاسْتِفْهَامِ . أَيِ هَلْ تَغَيَّرَ كَلَامُهُ وَاخْتَلَطَ لِأَجْلِ مَا بِهِ مِنَ
 الْمَرَضِ ؟ وَهَذَا أَحْسَنُ مَا يُقَالُ فِيهِ . وَلَا يُجْعَلُ إِخْبَاراً ، فَيَكُونُ
 إِمَّا مِنَ الْفَحْشِ أَوْ الْهَذْيَانِ . وَالْقَائِلُ كَانَ عَمراً ، وَلَا يُظَنَّ بِهِ
 ذَلِكَ (النهاية : ج 5 ص 245-246) .

2 . صحيح البخاري : ج 4 ص 1612 ح 4168 و ج 3 ص 1155 ح 2997 ،
 صحيح مسلم : ج 3 ص 1257 ح 20 ، مسند ابن حنبل : ج 1 ص 477 ح 1935 ،
 الطبقات الكبرى : ج 2 ص 242 ، تاريخ الطبري : ج 3 ص 192 ، الكامل
 في التاريخ : ج 2 ص 7 ، البداية والنهاية : ج 5 ص 227 وفيهما
 «يهجر» بدل «أهجر» ، الإيضاح : ص 359 نحوه .

3 . الْكَتِفُ : عَظْمٌ عَرِضٌ يَكُونُ فِي أَصْلِ كَتِفِ الْحَيَوَانِ مِنَ
 النَّاسِ وَالذَّوَابِّ ، كَانُوا يَكْتُبُونَ فِيهِ لِقَلَّةِ الْقَرَاطِيسِ عِنْدَهُمْ
 (النهاية : ج 4 ص 150) .

يَهْجُرُ ! ! !¹

901-Sahih-i Buharî [İbn-i Abbas'tan]: Perşembe günü, ne de Perşembe günü! Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı şiddetlenince "Bana (kâğıt kalem) getirin, size bir yazı yazayım ki ondan sonra asla sapmayasınız!" dedi. Bunun üzerine tartışmaya girdiler. Hâlbuki Peygamberin yanında tartışmak doğru değildi.

Dediler ki: Ne olmuş buna böyle? Sorun hele, yoksa hezeyan mı ediyor?!

²

Derken sözünü tekrarlatmak istediler. Bunun üzerine şöyle dedi: Beni kendi hâlime bırakın; doğrusu içinde bulunduğum şu hâl, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır.³

902-Sahih-i Müslim [Said b. Cübeyr'den, o da İbn-i Abbas'tan]: Perşembe günü, ne de Perşembe günü, dedi.

Said der ki: Daha sonra İbn-i Abbas'ın gözlerinden inci inci yaşlar akmaya başladı. Sonra da şöyle dedi: Resulullah (s.a.a) "Bana bir

1 . صحيح مسلم : ج 3 ص 1259 ح 21 ، مسند ابن حنبل : ج 1 ص 760 ح 3336 ، الطبقات الكبرى : ج 2 ص 243 ، تاريخ الطبري : ج 3 ص 193 .

2-İbn-i Esir der ki: ["Ehcere, yuhciru, ihcaren" kipinde] "Heccr" kelimesi, biri çirkin bir söz söylediğinde veya boş laf ettiğinde kullanılan bir kelimedir. [Hecere, yehcuru, heccren] kalıbında kullanıldığında ise konuşanın sözünü karıştırma hâli ve hezeyan etmesi durumudur. Peygamberin (s.a.a) hadisi bu türdendir.

"Dediler ki: Ona ne olmuş? Hezeyan mı ediyor?" cümlesinde yer alan "Hezeyan mı ediyor?", soru tarzındadır, haber verir nitelikte değildir. Bu, hadis konusunda yapılabilecek en güzel yorumdur. Zira cümle haber niteliğinde olursa Peygambere (s.a.a) çirkin söz veya hezeyan isnat edilmiş olur. Nitekim bu sözün sahibi Ömer olduğu için ona karşı böyle bir düşünce doğru olmaz. (*en-Nihaye*, c.5, s.245-246, "Heccr" terimi)

3-Sahih-i Buharî, c.4, s.1612, h.4168 ve c.3, s.1155, h.2997; Sahih-i Müslim, c.3, s.1257, h.20; Müsned-i İbn-i Hanbel, c.1, s.477, h.1935; et-Tabakatu'l-Kubra, c.2, s.242; Tarih-i Taberî, c.3, s.192; el-Kamil fi't-Tarih, c.2, s.7; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.227; el-Izah, s.359.

kemik¹ ve divit getirin, size bir şey yazayım ki ondan sonra asla sapmayasınız!" dedi. Ancak onlar "Kuşkusuz, Resulullah (s.a.a) hezeyan ediyor!" dediler!²

903 . مسند ابن حنبل عن جابر : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) دَعَا عِنْدَ مَوْتِهِ بِصَحِيفَةٍ لِيَكْتُبَ فِيهَا كِتَابًا لَا يَضِلُّونَ بَعْدَهُ ، فَخَالَفَ عَلَيْهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ حَتَّى رَفَضَهَا³ .

904 . الإِرشاد – في قَضِيَّةِ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) – : . . . ثُمَّ قَالَ [رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)] : إِيْتُونِي بِدَوَاةٍ وَكَتِفٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ أَبَدًا . ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ ، فَقَامَ بَعْضُ مَنْ حَضَرَ يَلْتَمِسُ دَوَاةً وَكَتِفًا ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : إِرْجِعْ ، فَإِنَّهُ يَهْجُرُ ! ! ! فَرَجَعَ . وَنَدِمَ مَنْ حَضَرَهُ عَلَى مَا كَانَ مِنْهُمْ مِنَ التَّضْجِيعِ فِي إِحْضَارِ الدَّوَاةِ وَالْكَتِفِ ، فَتَلَاَوْمُوا بَيْنَهُمْ فَقَالُوا : إِنَّا لِلَّهِ ! وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاْجِعُونَ ! لَقَدْ أَشْفَقْنَا مِنْ خِلَافِ رَسُولِ اللَّهِ .

فَلَمَّا أَفَاقَ (صلى الله عليه وآله) قَالَ بَعْضُهُمْ : أَلَا نَأْتِيكَ بِكَتِفٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَدَوَاةَ ؟ فَقَالَ : أَبَعْدَ الَّذِي قُلْتُمْ ! ! لا ، وَلَكِنِّي أُوصِيكُمْ بِأَهْلِ بَيْتِي خَيْرًا . ثُمَّ أَعْرَضَ بِوَجْهِهِ عَنِ الْقَوْمِ فَتَهَضَّوْا ، وَبَقِيَ عِنْدَهُ الْعَبَّاسُ وَالْفَضْلُ وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَأَهْلُ بَيْتِهِ خَاصَّةً .

فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنْ يَكُنْ هَذَا

1-Eskiden kâğıt yetersizliği nedeniyle hayvanlara ait bazı geniş kemiklere de yazı yazılıyordu. (*en-Nihaye*, c.4, s.150, "ketif" terimi)

2-*Sahih-i Müslim*, c.3, s.1259, h.21; *Müsned-i İbn-i Hanbel*, c.1, s.760, h.3336; *et-Tabakatu'l-Kubra*, c.2, s.243; *Tarih-i Taberî*, c.3, s.193.

3 . مسند ابن حنبل : ج 5 ص 115 ح 13732 ، مسند أبي يعلى : ج 2 ص 347 ح 1864 و ح 1866 ، الطبقات الكبرى : ج 2 ص 243 كلها نحوه .

الْأَمْرُ فِينَا مُسْتَقِيرًا بَعْدَكَ فَبَشِّرْنَا ، وَإِنْ كُنْتَ
تَعْلَمُ أَنَّا نُغْلِبُ عَلَيْهِ فَأَوْصِ بَيْنَا ، فَقَالَ : أَنْتُمْ
الْمُسْتَضْعَفُونَ مِنْ بَعْدِي . وَأَصَمْتَ ، فَتَهَضَّ الْقَوْمُ
وَهُمْ يَبْكُونَ قَدْ أَيِسُوا مِنَ النَّبِيِّ (صلى الله عليه
وآله) ¹ .

905 . شرح نهج البلاغة عن ابن عباس :
خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ إِلَى الشَّامِ فِي إِحْدَى خُرُجَاتِهِ ،
فَانْفَرَدَ يَوْمًا يَسِيرُ عَلَى بَعِيرِهِ فَاتَّبَعْتُهُ .

1 . الإرشاد : ج 1 ص 184 ، إعلام الوری : ج 1 ص 265 نحوه .

903-Müsned-i İbn-i Hanbel [Cabir'den]: Peygamber (s.a.a), vefatı yaklaştığında (kendisinden) sonra kimse sapkınlığa düşmesin diye yazı yazmak üzere bir sayfa istedi. Ancak Ömer b. Hattab buna muhalefet etti. Böylece Peygamber de ondan vazgeçti.¹

904-el-İrşad [Resulullah'ın (s.a.a) vefat olayı hakkında]: ...Sonra (Resulullah) "Bana bir divit ve kemik getirin; size bir şey yazayım ki ondan sonra asla sapmayasınız!" dedi ve ardından bayıldı. Orada hazır bulunanlardan biri divit ve kemik getirmek üzere hareket edince Ömer "Geri dön, o hezeyan ediyor!" dedi. O da geri döndü.

Peygamberin yanında hazır bulunanlar, divit ve kemik getirme konusunda hata ettiklerini anlayıp pişman oldular ve birbirlerini kınadılar. "Biz Allah'tanız ve dönüşümüz onadır, Resulullah'a muhalefet etmekten korkarız!" dediler.

Peygamber (s.a.a) ayıldığında bazıları "Sana mürekkep ve kemik getirelim mi ya Resulallah?" diye sorunca "Onca dediklerinizden sonra mı? Hayır, ancak ben size hayır olarak Ehibeyt'imi vasiyet ediyorum!" dedi. Sonra da o topluluktan yüzünü çevirdi. Onlar da kalktılar. Yanında sadece Abbas, Fazl, Ali b. Ebu Talib ve kendi ailesi kaldı.

Abbas da ona dedi ki: Ya Resulullah! Eğer bu iş senden sonra bizim aramızda kalacaksa, bizi müjdele; eğer mağlup edileceğimizi biliyorsan bize vasiyette bulun. Peygamber (s.a.a) "Siz benden sonra zayıf düşürüleceksiniz" buyurdu ve sükût etti. Onlar da Peygamberin (s.a.a) hayatından ümitlerini kesmiş bir halde ağlayarak kalkıp gittiler.²

905-Şerh-i Nehcü'l-Belaga [İbn-i Abbas'tan]: Ömer'in Şam'a yaptığı yolculuklardan birinde onunlaydım. O gün devesiyle tek başına yol kat ediyor ben de arkasından ilerliyordum.

1-Müsned-i İbn-i Hanbel, c.5, s.115, h.13732; Müsned-i Ebi Yâla, c.2, s.347, h.1864 ve 1866; et-Tabakatu'l-Kubra, c.2, s.243.

2-el-İrşad, c.1, s.184; İlamu'l-Vera, c.1, s.265.

فَقَالَ لِي : يَا بَنَ عَبَّاسَ ، أَشْكُو إِلَيْكَ ابْنَ عَمِّكَ ٥ ; سَأَلْتُهُ أَنْ يَخْرُجَ مَعِيَ فَلَمْ يَفْعَلْ ، وَلَمْ أَزَلْ أَرَاهُ وَاجِدًا ، فِيمَ تَظُنُّ مَوْجِدَتَهُ ؟
 قُلْتُ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، إِنَّكَ لَتَعْلَمُ .
 قَالَ : أَظُنُّهُ لَا يَزَالُ كَنِيْبًا لِفُتُ الْخِلَافَةِ .
 قُلْتُ : هُوَ ذَاكَ ؛ إِنَّهُ يَزْعُمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَرَادَ الْأَمْرَ لَهُ .

فَقَالَ : يَا بَنَ عَبَّاسَ ، وَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) الْأَمْرَ لَهُ فَكَانَ ، مَاذَا إِذَا لَمْ يُرِدِ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ ! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَرَادَ أَمْرًا وَأَرَادَ اللَّهُ غَيْرَهُ ، فَتَفَدَّ مُرَادُ اللَّهِ تَعَالَى وَلَمْ يَنْفُذْ مُرَادُ رَسُولِهِ ، أَوْ كُلَّمَا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) كَانَ ؟ ! إِنَّهُ أَرَادَ إِسْلَامَ عَمِّهِ وَلَمْ يُرِدْهُ اللَّهُ فَلَمْ يُسْلِمِ !

وَقَدْ رُوِيَ مَعْنَى هَذَا الْخَبَرِ بِغَيْرِ هَذَا اللَّفْظِ ، وَهُوَ قَوْلُهُ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَرَادَ أَنْ يَذْكُرَهُ لِلْأَمْرِ فِي مَرَضِهِ ، فَصَدَدَتْهُ عَنْهُ خَوْفًا مِنَ الْفِتْنَةِ ، وَانْتِشَارِ أَمْرِ الْإِسْلَامِ ، فَعَلِمَ رَسُولُ اللَّهِ مَا فِي نَفْسِي وَأَمْسَكَ ، وَأَبَى اللَّهُ إِلَّا إِمْضَاءَ مَا حَتَّمَ¹ .

906 . شرح نهج البلاغة عن ابن عباس :
 دَخَلْتُ عَلَى عُمَرَ فِي أَوَّلِ خِلَافَتِهِ ، وَقَدْ أُلْقِيَ لَهُ صَاعٌ مِنْ تَمَرٍ عَلَى خَصْفَةٍ ، فَدَعَانِي إِلَى الْأَكْلِ ، فَأَكَلْتُ تَمْرَةً وَاحِدَةً ، وَأَقْبَلَ يَأْكُلُ حَتَّى أَتَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ شَرِبَ مِنْ جَرِّ كَانَ عِنْدَهُ ، وَاسْتَلْقَى عَلَى مِرْفَقَةٍ لَهُ ، وَطَفِقَ يَحْمَدُ اللَّهَ يُكْرِرُ ذَلِكَ .
 ثُمَّ قَالَ : مِنْ أَيْنَ جِئْتَ يَا عَبْدَ اللَّهِ ؟

1 . شرح نهج البلاغة : ج 12 ص 78 .

Bana dedi ki: Ey Abbas'ın oğlu! Sana amcazadeni şikâyet ediyorum; ondan benimle birlikte yolculuk etmesini istedim, ama yapmadı. Ne zaman onu görsem sanki bir şeyden rahatsız gibi geliyor bana; sen-ce o neyin peşindedir?

-Ey müminlerin emiri, (bunun cevabını) sen de biliyorsun, dedim.

Ömer: Sanırım onu daima üzgün görmemin sebebi, hilafetin elinde olmayışıdır!

-Evet, çünkü o, Resulullah'ın (s.a.a) bu işi onun için istediğine inanıyor.

Ömer: Ey Abbas'ın oğlu! Resulullah (s.a.a) bu işi onun için istedi ve öyle idi de. Ancak yüce Allah bunu irade etmedikten sonra ne yapılabilir ki? Resulullah (s.a.a) bir şey irade etti, Allah da başka bir şey irade etti. Yüce Allah'ın muradı gerçekleşti ama Resulünün muradı gerçekleşmedi. Acaba Resulullah'ın (s.a.a) her istediği oldu mu ki? Nitekim o, amcasının Müslüman olmasını istemişti, ancak Allah istemeyince Müslüman olamadı!

Aynı içerik farklı cümlelerle de rivayet edilmiştir. Buna göre Ömer aynı konuşmada şöyle demişti: Resulullah (s.a.a) hastalığında onu bu iş için açığa vurmak istedi. Ancak ben fitne çıkmasından ve İslam'ın yayılması (konusunda tehlike) oluşturacağından korktuğum için buna mani oldum. Resulullah da (s.a.a) benim içimdekini bildi ve bu yüzden sakındı. Allah kesin olarak mukadder kıldığından başkasını gerçekleştirmekten imtina eder!¹

906-Şerh-i Nehcü'l-Belaga [İbn-i Abbas'tan]: Ömer'in hilafetinin ilk dönemlerinde yanına gitmiştim. Önüne hasırdan bir sepet, içine de bir batman hurma bırakılmıştı. Yemem için davette bulundu. Bir tane hurma yedim, o da yemeye başladı. Derken hurmalar bitti. Daha sonra yanındaki testiden su içti ve yastığına doğru sırt üstü uzandı. Ardından Allah'a hamdedip hamdını tekrarlamaya başladı. Sonra bana dönerek: Ey Abdullah! Nereden geliyorsun, diye sordu.

1-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.12, s.78.

قُلْتُ : مِنْ الْمَسْجِدِ . قَالَ : كَيْفَ خَلَفْتَ ابْنَ عَمِّكَ ؟ فَظَنَنْتُهُ يَعْنِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ .

قُلْتُ : خَلَفْتُهُ يَلْعَبُ مَعَ أَتْرَابِهِ .

قَالَ : لَمْ أَعْنِ ذَلِكَ ، إِنَّمَا عَنَيْتُ عَظِيمَكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ .

قُلْتُ : خَلَفْتُهُ يَمْتَحُ بِالْغَرْبِ عَلَى نَخِيلَاتٍ مِنْ فُلَانٍ ، وَهُوَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ .

قَالَ : يَا عَبْدَ اللَّهِ ، عَلَيْكَ دِمَاءُ الْبُذْنِ إِنْ كَثُمْتَنِيهَا ! هَلْ بَقِيَ فِي نَفْسِهِ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ الْخِلَافَةِ ؟

قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : أَيْزَعُمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) نَصَّ عَلَيْهِ ؟

قُلْتُ : نَعَمْ ، وَأَزِيدُكَ ؛ سَأَلْتُ أَبِي عَمَّا يَدَّعِيهِ فَقَالَ : صَدَقَ .

فَقَالَ عُمَرُ : لَقَدْ كَانَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِي أَمْرِهِ ذَرُوءٌ مِنْ قَوْلٍ لَا يُثْبِتُ حُجَّةً ، وَلَا يَقْطَعُ عُذْرًا ، وَلَقَدْ كَانَ يَرْبَعُ فِي أَمْرِهِ وَقْتًا مَا ، وَلَقَدْ أَرَادَ فِي مَرَضِهِ أَنْ يُصْرِّحَ بِاسْمِهِ فَمَنَعَتْهُ مِنْ ذَلِكَ إِشْفَاقًا وَحَيْطَةً عَلَى الْإِسْلَامِ ، لَا وَرَبِّ هَذِهِ الْبَنِيَّةِ لَا تَجْتَمِعُ عَلَيْهِ قُرَيْشٌ أَبَدًا ! وَلَوْ وَلِيَهَا لَأَنْتَقَضَتْ عَلَيْهِ الْعَرَبُ مِنْ أَقْطَارِهَا ، فَعَلِمَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) أَنِّي عَلِمْتُ مَا فِي نَفْسِهِ ، فَأَمْسَكَ ، وَأَبَى اللَّهُ إِلَّا إِمْضَاءَ مَا حَتَمَ¹ .

1 . شرح نهج البلاغة : ج 12 ص 20 ؛ كشف اليقين : ص 462
ج 562 ، كشف الغمة : ج 2 ص 46 ، بحار الأنوار : ج 38 ص 156 .

-Mescitten, dedim.

Ömer: Amcazadeni nasıl gördün, diye sordu.

Ben, Abdullah b. Cafer'i kast ettiğini sanarak "Onu gördüğümde yaşlılarıyla oynuyordu" dedim.

Ömer: Onu kast etmedim; siz Ehlibeyt'in büyüğünü kast ettim, dedi.

-O da bir yandan Kurân okuyor, bir yandan da falan kabilenin hurmalığı için kuyudan su çekiyordu.

Ömer: Ey Abdullah! Benden saklayacak olursan deve kurban etmek boynunun borcu olsun! Acaba hilafet işiyle ilgili onun içinde yine bir şey var mı?

-Evet.

Ömer: Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkında açıklama yaptığına mı inanıyor?

-Evet. Sana şunu da söyleyeyim ki; onun iddiasını babama sordum. "Ali doğru söylüyor!" dedi.

Ömer: Resulullah'ın (s.a.a) Ali hakkında tamamlanmamış bir sözü vardır ve o hiçbir şeyi ispat etmez; hiçbir özrü kesmez. Şüphesiz onun işi konusunda bir süre bekledi. Hastalığında Ali'nin ismini açıklamak istemişti. Ben [fitneden] korktuğum ve İslam'ı korumak istediğim için buna engel oldum. Bu binanın Rabbine yemin olsun ki Kureyş asla onun etrafında toplanmayacaktı! Hilafeti ele almış olsaydı bile Araplar her taraftan ona baş kaldıracaktı. Resulullah da (s.a.a) onun içindekini bildiğimi bildiği için bundan sakındı. Allah kesin olarak mukadder kıldığından başkasını gerçekleştirmekten imtina eder.¹

1-Şerh-i Nehcû'l-Belaga, c.12, s.20; Keşfu'l-Yakin, s.462, h.562; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.46; Biharul-Envar, c.38, s.156.

VASİYETİN ENGELLEMESİ KONUSUNDA GEREKÇE VE ELEŞTİRİ

Bir yandan Peygamberin (s.a.a) vasiyetini yazmak istemesi, diğer yandan da Ömer b. Hattab'ın bunu engellenmeye çalışması, gerçekten de insanı derinden sarsan dehşet verici bir hadisedir. Heva-heves üzere konuşmayan ve sözü sadece vahiy olan¹ İslam Peygamberi (s.a.a), dünyevî hayatının son anlarında İslam ümmeti için birtakım noktaları beyan etmek istiyordu. Hatta Peygamber sıradan bir insan dahi olsaydı, onun bu isteğine amel edilmesi gerekirdi. Ayrıca Peygamber (s.a.a) bu vasiyeti yazmadaki amacını "İslam ümmetinin sonsuza dek sapkınlıktan kurtuluşu" olarak duyurmuştu. Nitekim bu, herkesin arzu ettiği bir hedefti.

Ömer'in, küçük [ama neticesi çok büyük olan] bu isteğe muhalefet göstermesi gerçekten de dehşet vericidir! Zaten muhalefetin delilleri ortadadır. Nitekim bazı tarihî metinlerde bunlar açıkça beyan edilmiştir.

Ömer b. Hattab'ın amacı hakkında hiçbir belge olmasaydı, yine de taassuptan uzak olan bir araştırmacının, bu hadise anındaki olayları Sakife'deki olaylarla ve aynı şekilde, Ömer'in hükümete geçmesi olayıyla mukayese ettiğinde gerçekleri görmesi işten bile değildir.

Tarihî verilere baktığımızda bir grubun sürekli Ömer'in yanında yer aldığını ve ona yardımcı olduğunu görürüz. Bu veriler şunu gösteriyor ki, baskıcı bir grup hatta Peygamberin (s.a.a) özel mahfilinde bile hazır bulunmuş, orada çıkardıkları tartışma ve keşmekeşle işi öyle bir noktaya getirmişler ki artık vasiyetin yazılması dahi faydasız hale gelmiştir.

Bundan da daha ilginç olanı ise Ömer'in bu işini doğru göstermeye çalışan ve bunun için Peygambere (s.a.a) eleştiride bulunanlardır. Onlar diyorlar ki: Bu, Ömer'in basiret, dikkat ve faziletinin göstergelerindendir. Zira o,

1-Necm, 3-4.

Peygamberin (s.a.a) birtakım şeyleri hiçbir tefsir ve tevile imkân bırakmayacak şekilde açıkça yazmasından, netice olarak da ona amel edilememesinden ve sonuç itibarıyla de bunun azap getireceğinden korktu.¹

Ne ilginç ki Peygamber (s.a.a) "Size benden sonra asla sapmamanıza vesile olacak şeyler yazmak istiyorum" derken onlar "Peygamberin (s.a.a) yazacağı şeyler azap vesilesi olacaktı; Ömer'in muhalefetiye onun basiret, fazilet ve dikkatinin delilidir!" diyorlar. Peygamberin (s.a.a) sözünün Ömer'in görüşüyle tamamen zıt olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, Ömer hakkında yapılan bu övgü neyle ve nasıl izah edilebilir?

Bundan da ilginç ise Kadı Ayyaz'ın bu olayın tümü hakkındaki beyanıdır. Nitekim o, bu olayı tahrif etmiş, asıl halinden başka bir şekle dönüştürmüş ve şöyle demiştir:

"Yoksa Resulullah (s.a.a) hezeyan mı etti?" cümlesi, *Sahih-i Müslim* ve diğerlerinde soru cümlesi kipinde gelmiştir. Bu, ister geçmiş zaman ister şimdiki zaman kipinde olsun, soru cümlesi olmayan kalıpta nakledilmesinden daha doğrudur. Zira "hezeyan etti veya hezeyan ediyor" cümlelerinden hiçbirisi, bu şekliyle ona (s.a.a) isnat edilemez. Burada sözü edilen cümleyi söyleyen kimse, "yazmayın" diyen kimseyi inkâr etmek amacıyla bunu demiştir. Yani "Resulullah'ın (s.a.a) emrini bırakmayın ve onun hezeyan olduğunu düşünmeyin; zira o, hezeyan etmez!" anlamındadır. Ömer'in "Allah'ın kitabı bize yeter!" sözü ise tartışana reddiyedir, Peygambere değildir.²

Bundan daha açık bir tahrif bulmak mümkün müdür?!

Eğer bu metin *Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*'de olmasaydı, kesinlikle yukarıda belirtilen tahrif edilmiş hâliyle elimize ulaşır. Gerçi Buharî bu metni iki şekilde nakletmiştir: Bir rivayetinde olayın failini belirterek "şiddetli hastalık" kelimesini kullanmış, böylece daha az ihanette bulunduğu izlenimini vermiş; diğer rivayette de failin ismine yer vermeyerek çok çirkin bir tabir olan "hezeyan" sözcüğünü getirmiştir. Muhtemelen o günkü toplantıda kullanılan asıl ifade de budur.

Bu nakil farkı İbn-i Abbas'ın kendisine ait de olabilir. Yani başka bir deyişle İbn-i Abbas, özel bir tedbire dayanarak olayın tümünü iki farklı ifadeyle beyan etmiş olabilir.

1-*Şerh-i Nevevî a'lâ Sahih-i Müslim*, c.11, s.99, h.1637.

2-*eş-Şîfa bi Tarîf-i Hukukî'l-Mustafa*, c.2, s.194.

11/2

إنفاذ جيش أسامة

907 . الطبقات الكبرى عن عروة بن الزبير : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَدْ بَعَثَ أُسَامَةَ وَأَمَرَهُ أَنْ يَوْطِئَ الْخَيْلَ نَحْوَ الْبَلْقَاءِ¹ حَيْثُ قُتِلَ أَبُوهُ وَجَعَفَرُ ، فَجَعَلَ أُسَامَةُ وَأَصْحَابُهُ يَتَجَهَّزُونَ وَقَدْ عَسَكَرَ بِالْجُرْفِ² ، فَاشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَهُوَ عَلَى ذَلِكَ ، ثُمَّ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ رَاحَةً فَخَرَجَ عَاصِباً رَأْسَهُ ، فَقَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! أَنْفِذُوا بَعَثَ أُسَامَةَ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - ثُمَّ دَخَلَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) فَاسْتَعِزَّ بِهِ ، فَتَوَفَّي رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله)³ .

908 . الطبقات الكبرى عن ابن عمر : إِنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله) بَعَثَ سَرِيَّةً فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمُ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ ، فَكَانَ النَّاسُ طَعَنُوا فِيهِ - أَيَّ فِي صَعْرِهِ - فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، وَقَالَ : إِنَّ النَّاسَ قَدْ طَعَنُوا فِي إِمَارَةِ أُسَامَةَ ، وَقَدْ كَانُوا طَعَنُوا فِي إِمَارَةِ أَبِيهِ مِنْ قَبْلِهِ ، وَإِنَّهُمَا لَخَلِيقَانِ لَهَا ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ آلاً ، فَأَوْصِيكُمْ بِأُسَامَةَ خَيْراً !⁴

1 . الْبَلْقَاءُ : كورة من أعمال دمشق بين الشام ووادي القرى ، قصبتهَا غَمَان (معجم البلدان : ج 1 ص 489) .
2 . الْجُرْفُ : موضع على ثلاثة أميال من المدينة نحو الشام (معجم البلدان : ج 2 ص 128) .
3 . الطبقات الكبرى : ج 2 ص 248 وراجع تاريخ يعقوبي : ج 2 ص 113 وإعلام الوری : ج 1 ص 263 .
4 . الطبقات الكبرى : ج 2 ص 249 و ج 4 ص 66 ، صحيح البخاري : ج 3 ص 1365 ح 3524 ، السيرة النبوية لابن هشام : ج 4 ص 299 عن عروة بن الزبير وغيره ، تاريخ دمشق : ج 8 ص 60 ح 2092

11/2

USAME ORDUSUNU HAREKETE GEÇİRME

907-et-Tabakatu'l-Kubra [Urve b. Zubeyr'den]: Resulullah (s.a.a) Usame'yi seçti ve ona atlı birlikleri babasının ve Cafer'in öldürüldüğü Belka¹ bölgesine doğru götürmesini emretti. Bunun üzerine Usame ve yarenleri hazırlığa başladılar ve Curf'da² bir karargâh kurdular.

Derken Resulullah (s.a.a) hastalandı ve bir süre öyle devam etti. Biraz rahatlar gibi olduğunda başı bağlı bir halde dışarı çıkarak "Ey insanlar! Usame'nin ordusunu gönderin!" dedi ve bunu üç kez tekrarladı. Sonra da içeri girdi, hastalığı şiddetlendi ve vefat etti.³

908-et-Tabakatu'l-Kubra [İbn-i Ömer'den]: Resulullah (s.a.a) büyük bir ordu hazırlayarak Usame'yi bu orduya kumandan tayin etti. Usame'nin komutası altındaki orduda Ebubekir ve Ömer de vardı. Bunun üzerine halktan bazıları, yaşının küçük olması dolayısıyla onun hakkında ileri-geri konuşmaya başladılar. Bunu duyan Resulullah, çok kızdı ve minbere çıktı. Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

"İnsanlar Usame'nin komutanlığını eleştirmişler. Nitekim daha önce de babasının komutanlığını eleştirmişlerdi. Gerçek şu ki, bu ikisi komutanlığa layıktırlar. O, benim nezdimde en sevgili ailelerdendir.

و ص 62 ح 2097 عن عروة ، شرح نهج البلاغة : ج 1 ص 159 ;
الاحتجاج : ج 1 ص 173 ح 36 عن أبي المفضل محمد بن عبد الله
الشيباني عن رجاله وكلها نحوه .

1-Belka: Şam ile Kura Vadisi arasında bulunan Dimeşk'e bağlı bir bölgedir. Merkezi Amman'da yer alır. (*Mucemu'l-Buldan*, c.1, s.489)

2-Curf: Medine'den Şam'a doğru giderken üç mil uzaklıkta bir yerdir. (*Mucemu'l-Buldan* c.2, s.128).

3-et-Tabakatu'l-Kubra, c.2, s.248. Ayrıca bkz: *Tarih-i Yakubî*, c.2, s.113; *Îlamu'l-Vera*, c.1, s.263.

Artık size Usame'ye karşı iyi olmanızı vasiyet ediyorum!¹

909 . الطبقات الكبرى عن حنّش : سَمِعْتُ
أَبِي يَقُولُ : اسْتَعْمَلَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله)
أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِي عَشْرَةَ سَنَةً² .

910 . أنساب الأشراف : كَانَ فِي جَيْشِ
أُسَامَةَ : أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَوُجُوهٌ مِنْ
الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ³ .

911 . المغازي - فِي ذِكْرِ جَيْشِ أُسَامَةَ - :
وَلَمْ يَبْقَ أَحَدٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ إِلَّا انْتَدِبَ
فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ ؛ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ،
وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ، وَسَعْدُ بْنُ
أَبِي وَقَّاصٍ⁴ .

912 . دلائل النبوة للبيهقي : كَانَ أُسَامَةُ
بْنُ زَيْدٍ قَدْ تَجَهَّزَ لِلْغَزْوِ ، وَخَرَجَ فِي نَقْلِهِ إِلَى
الْجُرْفِ ، فَأَقَامَ تِلْكَ الْأَيَّامَ بِشَكْوَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله
عليه وآله) ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَدْ
أَمَرَهُ عَلَى جَيْشِ عَامَتِهِمُ الْمُهَاجِرُونَ ، فِيهِمْ عُمَرُ
بْنُ الْخَطَّابِ⁵ .

913 . الطبقات الكبرى عن عروة : فِي
الْجَيْشِ الَّذِي اسْتَعْمَلَهُ [النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله)]

1-et-Tabakatu'l-Kubra, c.2, s.249 ve c.4, s.66; Sahih-i Buharî, c.3, s.1365, h.3524; es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam, c.4, s.299, Urve b. Zubeyr'den; Tarih-i Dimeşk, c.8, s.60, h.2092 ve s.62, h.2097, Urve'den; Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.1, s.159; el-İhticac, c.1, s.173, h.36, Ebu'l-Mufazzal b. Muhammed b. Abdullah eş-Şeybanî'den.

2 . الطبقات الكبرى : ج 4 ص 66 ، صحيح البخاري : ج 4 ص 1620
ح 4198 عن سالم عن أبيه وليس فيه «وهو ابن ثمانى عشرة سنة» ،
تاريخ دمشق : ج 8 ص 64 و ص 51 عن مصعب بن عبد الله الزبيري .

3 . أنساب الأشراف : ج 2 ص 115 وراجع شرح نهج البلاغة : ج 6
ص 52 والدرجات الرفيعة : ص 442 .

4 . المغازي : ج 3 ص 1118 .

5 . دلائل النبوة للبيهقي : ج 7 ص 200 ، كنز العمال : ج 10
ص 571 ح 30265 نقلًا عن ابن عساكر عن عروة نحوه .

عَلَيْهِمْ : أَبُو بَكْر ، وَعُمَرُ ، وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ
الْجَرَّاح¹ .

1 . الطبقات الكبرى : ج 4 ص 68 ، تاريخ دمشق : ج 8
ص 63 ، شرح نهج البلاغة : ج 6 ص 52 عن عبد الله بن
عبد الرحمن ; المناقب لابن شهر آشوب : ج 1 ص 176 عن معاوية
بن عمار عن الإمام الصادق (عليه السلام) ، إعلام الوری : ج 1
ص 263 والثلاثة الأخيرة نحوه .

909-et-Tabakatu'l-Kubra [Haneş'ten]: Babamdan duydum, diyordu ki: Peygamber (s.a.a) Usame b. Zeyd'i komutanlığa atadığında Usame henüz on sekiz yaşındaydı.¹

910-Ensabu'l-Eşraf: Usame'nin ordusunda Ebubekir ile Ömer'in yanı sıra Muhacir ve Ensardan önde gelen simalar vardı.²

911-el-Magazî [Usame ordusu hakkında]: İlk muhacirlerden bu gazveye hazırlanmayan tek bir kişi dahi kalmadı: Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Sad b. Ebi Vakkas...³

912-Delailu'n-Nubuvve, Beyhakî: Usame b. Zeyd gazve için hazırlandı ve Curf'ta bir karargâh kurdu. Resulullah'ın (s.a.a) hastalanması sebebiyle birkaç gün orada kaldı. Allah Resulü (s.a.a) onu, aralarında muhacirlerin tamamının bulunduğu orduya komutan yapmıştı. Ömer b. Hattab da bunların arasındaydı.⁴

913-et-Tabakatu'l-Kubra [Urve'den]: Peygamberin (s.a.a) onu (Usame'yi) komutan olarak atadığı orduda Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde el-Cerrah da vardı.⁵

1-et-Tabakatu'l-Kubra, c.4, s.66; *Sahih-i Buharî*, c.4, s.1620, h.4198, Salim'den, o da babasından, "henüz onsekiz yaşındaydı" ibaresi yer almamıştır; *Tarih-i Dimeşk*, c.8, s.64 ve s.51, Musab b. Abdullah ez-Zubeyrî'den.

2-Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.115. Ayrıca bkz: *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, c.6, s.52; *ed-Derecatu'r-Rafia*, s.442.

3-el-Magazî, c.3, s.1118.

4-Delailu'n-Nubuvve, Beyhakî, c.7, s.200; *Kenzu'l-Ummal*, c.10, s.571, h.30265, İbn-i Asakir'den, o da Urve'den.

5-et-Tabakatu'l-Kubra, c.4, s.68; *Tarih-i Dimeşk*, c.8, s.63; *Şerh-i Nehcü'l-Belaga*, c.6, s.52, Abdullah b. Abdurrahman'dan; *el-Menakıb*, İbn-i Şehraşub, c.1, s.176, Muaviye b. Ammar vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s); *İlamu'l-Vera*, c.1, s.263.

914 . شرح نهج البلاغة : دَخَلَ أُسَامَةُ مِنْ مُعَسَّكِرِهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ ؛ الثَّانِي عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ ، فَوَجَدَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مُفِيقاً ، فَأَمَرَهُ بِالْخُرُوجِ وَتَعْجِيلِ النُّفُوزِ ، وَقَالَ : أَغْدُ عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ ، وَجَعَلَ يَقُولُ : «أَنْفِذُوا بَعَثْ أُسَامَةَ» وَيُكْرِرُ ذَلِكَ ، فَوَدَّعَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَخَرَجَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، فَلَمَّا رَكِبَ جَاءَهُ رَسُولُ أُمِّ أَيْمَنَ فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) يَمُوتُ ، فَأَقْبَلَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَأَبُو عُبَيْدَةَ¹ .

915 . الطبقات الكبرى عن هشام بن عروة : مَرِضَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَجَعَلَ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ : أَنْفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ ، أَنْفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ² .

916 . رسول الله (صلى الله عليه وآله) : جَهَّزُوا جَيْشَ أُسَامَةَ ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ !³

917 . الإرشاد : . . . فَلَمَّا سَلَّمَ [النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) مِنْ الصَّلَاةِ] انصَرَفَ إِلَى مَنْزِلِهِ ، وَاسْتَدْعَى أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَجَمَاعَةً مِنْ حَضَرَ الْمَسْجِدِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، ثُمَّ قَالَ : أَلَمْ

1 . شرح نهج البلاغة : ج 1 ص 160 .
2 . الطبقات الكبرى : ج 4 ص 67 ، تاريخ دمشق : ج 8 ص 62 ح 2098 و ص 65 ح 2101 عن عروة ، شرح نهج البلاغة : ج 1 ص 160 نحوه ؛ الاحتجاج : ج 1 ص 604 عن الإمام علي (عليه السلام) وفيه «وكان آخر ما عهد به في أمر أُمَّتِهِ قَوْلُهُ : أَنْفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ ، يَكْرُرُ عَلَى أَسْمَاعِهِمْ إِجَاباً لِلْحُجَّةِ عَلَيْهِمْ فِي إِثَارِ الْمُنَافِقِينَ عَلَى الصَّادِقِينَ» ، المناقب لابن شهر آشوب : ج 1 ص 176 عن معاوية بن عمار عن الإمام الصادق (عليه السلام) .
3 . الملل والنحل : ج 1 ص 23 ، شرح نهج البلاغة : ج 6 ص 52 عن عبد الله بن عبد الرحمن وفيه «أَنْفِذُوا بَعَثْ أُسَامَةَ ...» ؛ الرواشح السماوية : ص 140 .

آمر أن تُنفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ ؟

914-Şerh-i Nehcü'l-Belaga: Usame Pazartesi günü, 12 Rebi-yülevvel'de karargâhından çıkageldi ve Resulullah'ı (s.a.a) iyi gördü. Peygamber (s.a.a) ona çıkmasını ve çabuk hareket etmesini emrederek "Sabahleyin Allah'ın bereketiyle hareket et!" dedi. Peygamber (s.a.a) sürekli "Usame'nin ordusunu gönderin!" diyordu.

Usame Resulullah ile (s.a.a) vedalaştı. Ebubekir ve Ömer de onunla birlikte hareket etti. Atına bindiği sırada Ümmü Eymen'in habercisi geldi ve Resulullah'ın (s.a.a) ölmek üzere olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Usame döndü; Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde de onunla birlikte döndü.¹

915-et-Tabakatu'l-Kubra [Hişam b. Urve'den]: Resulullah (s.a.a) hastalandı. Hastayken sürekli "Usame'nin ordusunu harekete geçirin, Usame'nin ordusunu harekete geçirin!" diyordu.²

916-Resulullah (s.a.a): Usame'nin ordusunu hazırlayın, Allah ondan geri kalana lanet etsin!³

917-el-İrşad: ...Peygamber (s.a.a) namazın selamını verdikten sonra evine geçti. Ebubekir'i, Ömer'i ve Müslümanlardan mescitte hazır bulunanları çağırdı. Sonra "Sizlere Usame'nin or-

1-Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.1, s.160.

2-et-Tabakatu'l-Kubra, c.4, s.67; Tarih-i Dimeşk, c.8, s.62, h.2098 ve s.65, h.2101, Urve'den; Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.1, s.160; el-İhticac, c.1, s.604, İmam Ali'den (a.s) [Bu kaynakta şöyle geçmiştir: "Benim hakkımda, ümmetinin işi konusundaki son ahdi, onun "Usame'nin ordusunu hareket ettirin" sözü oldu. Bunu sürekli onların kulaklarına tekrarlıyor, böylece müna-fıkları sadıklara tercih noktasında kendileri için bahane kalmasın istiyordu."]; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.1, s.176, Muaviye b. Ammar vasıtası ile İmam Sadık'tan (a.s).

3-el-Milel ve'n-Nihal, c.1, s.23; Şerh-i Nehcü'l-Belaga, c.6, s.52, Abdullah b. Abdurrahman'dan, "Usame'nin ordusunu gönderin..." ifadesi yer almıştır; er-Revaşihu's-Semaviyye, s.140.

dusunu harekete geçirmenizi emretmedim mi?" diye sordu.

قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : فَلِمَ تَأَخَّرْتُمْ عَنْ أَمْرِي ؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : إِنَّنِي كُنْتُ خَرَجْتُ ثُمَّ عُدْتُ لِاجْتِدَادِ بَيْتِكَ عَهْدًا . وَقَالَ عُمَرُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَمْ أَخْرُجْ لِإِنِّي لَمْ أَحِبَّ أَنْ أَسْأَلَ عَنْكَ الرِّكَبَ .

فَقَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) : فَأَنْفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ ، فَأَنْفِذُوا جَيْشَ أُسَامَةَ - يُكْرِزُهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَغْمِيَ عَلَيْهِ مِنَ التَّعَبِ الَّذِي لِحَقِّهِ وَالْأَسْفِ ، فَمَكَتْ هُنَيْهَةً مُغْمًى عَلَيْهِ ، وَبَكَى الْمُسْلِمُونَ ، وَارْتَفَعَ النَّحِيبُ مِنْ أَزْوَاجِهِ وَوُلْدِهِ وَالنِّسَاءِ الْمُسْلِمَاتِ وَمَنْ حَضَرَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ¹ .

918 . الإِرشَاد : [النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله)] لَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ حَارِثَةَ الْإِمْرَةِ ، وَنَدَبَهُ أَنْ يَخْرُجَ بِجُمْهُورِ الْأُمَّةِ إِلَى حَيْثُ أُصِيبَ أَبُوهُ مِنْ بِلَادِ الرُّومِ ، وَاجْتَمَعَ رَأْيُهُ (صلى الله عليه وآله) عَلَى إِخْرَاجِ جَمَاعَةٍ مِنْ مُتَقَدِّمِي الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ فِي مَعْسَكَرِهِ ؛ حَتَّى لَا يَبْقَى فِي الْمَدِينَةِ عِنْدَ وَفَاتِهِ (صلى الله عليه وآله) مَنْ يَخْتَلِفُ فِي الرِّئَاسَةِ ، وَيُطْمَعُ فِي التَّقَدُّمِ عَلَى النَّاسِ بِالْإِمَارَةِ ، وَيَسْتَتِبُ الْأَمْرَ لِمَنْ اسْتَخْلَفَهُ مِنْ بَعْدِهِ ، وَلَا يُنَازِعُهُ فِي حَقِّهِ مُنَازِعٌ ، فَعَقَدَ لَهُ الْإِمْرَةَ عَلَى مَنْ ذَكَرْنَاهُ .

وَجَدَّ - عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ - فِي إِخْرَاجِهِمْ ، فَأَمَرَ أُسَامَةَ بِالْبُرُوزِ عَنِ الْمَدِينَةِ بِمَعْسَكَرِهِ إِلَى الْجُرْفِ ، وَحَثَّ النَّاسَ عَلَى الْخُرُوجِ إِلَيْهِ وَالْمَسِيرِ مَعَهُ ، وَحَذَّرَهُمْ مِنَ التَّلَوُّمِ وَالْإِبْطَاءِ عَنْهُ .

1 . الإِرشَاد : ج 1 ص 183 ، إِعْلَامُ الْوَرَى : ج 1 ص 265 نحوه .

فَبَيْنَا هُوَ فِي ذَلِكَ ، إِذْ عَرَضَتْ لَهُ الشَّكَاةُ
الَّتِي تُؤْفِي فِيهَا¹ .

-Evet ya Resulallah, dediler.

Resulullah (s.a.a): O halde neden benim emrimden geri kaldınız, diye sordu.

Ebubekir: Ben harekete geçtim, sonra seninle ahdimi yenilemek için tekrar döndüm, dedi.

Ömer: Ya Resulallah! Ben senin haberini kafilenden almak istemediğim için hareket etmedim, dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a): Usame'nin ordusunu hareket ettirin, Usame'nin ordusunu hareket ettirin, dedi ve bunu üç kez tekrar etti.

Daha sonra içinde bulunduğu sıkıntı ve üzüntüden dolayı bayıldı. Az bir süre öylece baygın kaldı. Müslümanlar ağlamaya başladılar. Eşleri, evlatları, Müslüman kadınlar ve orada hazır bulunan diğer Müslümanlar yüksek sesle ağladılar.²

918-el-İrşad: Peygamber (s.a.a) Usame b. Zeyd b. Harise için komutanlık akdi okudu ve ondan ümmetin tamamını yanına alarak Rum şehirlerinden babasının öldürüldüğü mekâna doğru yola çıkmasını istedi. Muhacir ve Ensarın ileri gelenlerini Usame'nin ordusuyla Medine'den uzaklaştırmak, böylece vefatı sırasında hilafet konusunda ihtilaf çıkaracak ve halka tahakkum etmeye yeltenecek kimselerin kalmamasını istiyordu. Bu durumda kendisinden sonra tayin etmiş olduğu halifenin yolunu açmış olacak, artık hiç kimse bu hususta onunla savaşmayacaktı.

Bu yüzden Usame'yi sözü edilen kimseler üzerine komutan tayin ederek bu orduyu dışarı göndermek için çaba sarf etti. Usame'ye, ordusunu da yanına alarak Medine'den çıkmasını ve Culf'a gitmesini emretti. Halkı da onunla birlikte hareket etmeye ve yanında gitmeye teşvik etti. Bu hususta ondan geri kalmayı ve gevşek davran-

1 . الإرشاد : ج 1 ص 180 .

2-el-İrşad, c.1, s.183; İlamu'l-Vera, c.1, s.265.

mayı da men etti.

¹Derken hastalandı ve bu hastalık yüzünden vefat etti.¹

919 . السيرة النبوية عن عروة بن الزبير وغيره : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) اسْتَبْطَأَ النَّاسَ فِي بَعْثِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ فِي وَجَعِهِ ، فَخَرَجَ عَاصِباً رَأْسَهُ حَتَّى جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ - وَقَدْ كَانَ النَّاسُ قَالُوا فِي إِمْرَةِ أُسَامَةَ : أَمْرٌ غُلَاماً حَدَثًا عَلَى جِلَّةِ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ! - فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ لَهُ أَهْلٌ ، ثُمَّ قَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! أَنْفِذُوا بَعْثَ أُسَامَةَ ، فَلَعَمْرِي لَئِنْ قُلْتُمْ فِي إِمَارَتِهِ لَقَدْ قُلْتُمْ فِي إِمَارَةِ أَبِيهِ مِنْ قَبْلِهِ ، وَإِنَّهُ لَخَلِيقٌ لِلْإِمَارَةِ ، وَإِنْ كَانَ أَبُوهُ لَخَلِيقاً لَهَا !

ثُمَّ نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، وَانْكَمَشَ النَّاسُ فِي جِهَارِهِمْ ، وَاسْتَعَزَّ بِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) وَجَعُهُ ، فَخَرَجَ أُسَامَةُ وَخَرَجَ جَيْشُهُ مَعَهُ حَتَّى نَزَلُوا الْجُرْفَ - مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى فَرَسَخٍ - فَضَرَبَ بِهِ عَسْكَرَهُ ، وَتَتَامَ إِلَيْهِ النَّاسُ ، وَثَقُلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ، فَأَقَامَ أُسَامَةُ وَالنَّاسُ لِيَنْظُرُوا مَا اللَّهُ قَاضٍ فِي رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ² .

920 . الإمام عليّ (عليه السلام) : أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) بِتَوْجِيهِ الْجَيْشِ الَّذِي وَجَّهَهُ مَعَ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ عِنْدَ الَّذِي أَحَدَّثَ اللَّهُ بِهِ مِنَ الْمَرَضِ الَّذِي تَوَفَّاهُ فِيهِ ، فَلَمْ يَدْعِ النَّبِيَّ أَحَدًا مِنْ أَفْنَاءِ الْعَرَبِ ، وَلَا مِنْ الْأَوْسِ وَالْخَزَرَجِ

¹1-el-Îrşad, c.1, s.180.

² . السيرة النبوية لابن هشام : ج4 ص299 وراجع تاريخ الطبري : ج3 ص184 و ص 186 والكامل في التاريخ : ج2 ص5 .

وغيرهم من سائر الناس ممن يخاف على نفسه
ومنازعتيه ، ولا أحداً ممن يراني بعين
البغضاء ممن قد ورثه بقتل أبيه أو أخيه
أو حميمه ، إلا وجهه في ذلك الجيش ، ولا من
المهاجرين والأنصار والمسلمين وغيرهم
والمؤلفة قلوبهم والمنافقين .

919-es-Siretu'n-Nebeviyye [Urve b. Zubeyr ve diğerlerinden]: Resulullah (s.a.a) hastalandığında halkın Usame b. Zeyd'in ordusunu göndermeleri konusunda gevşek davrandığını gördü. İnsanlar Usame'nin komutanlığı hakkında ileri geri konuşuyor, "Peygamber küçük yaştaki genç birini Muhacir ve Ensarın büyüklerine komutan etmiş!" diyorlardı.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) başı bağlı olarak dışarı çıktı ve minbere oturdu. Allah'a, ona yakışan bir şekilde hamd-ü senada bulunduktan sonra şunları söyledi: Ey insanlar! Usame'nin ordusunu gönderin, canıma andolsun ki onun komutanlığı hakkında söylediklerinizi daha önce babasının komutanlığında da söylediniz. O, komutanlığa layıktır; babası da bu komutanlığa layıktı!

Sonra aşağı indi. Halk orduyu hazırlama konusunda ciddiyet gösterdi. Derken Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı da şiddetlendi. Usame ordusuyla yola çıktı ve Medine'ye bir fersah uzaklıktaki Curfta durakladı. Ordusunun karargâhını buraya kurdu. Herkes ona doğru yola koyulmuştu. Resulullah (s.a.a) ağırlaşınca, Usame ve halk, Allah'ın Resulullah (s.a.a) hakkındaki takdirinden haberdar olmak için orada bekledi.¹

920-İmam Ali (a.s): Resulullah (s.a.a) vefatı ile sonuçlanan hastalığı sırasında Usame b. Zeyd için bir ordu hazırlatılmasını emretti. Haklarında çekince duyduğu, aleyhine baş kaldırabileceğini düşündüğü Evs ve Hazrec kabilelerinden veya diğer halk kitlelerinden veyahut da babası, kardeşi veya yakınlarından herhangi biri benim elimle öldürüldüğü için beni düşman olarak görenlerden tek bir kişiyi dahi geride bırakmadı. Hepsini bu orduyla gönderdi. Muhacir, Ensar, diğer Müslümanlar, gönülleri Müslümanlıkla uzlaştırılmak istenen kişiler ve münafıklardan hiç kimseyi geride bırakmamıştı.

¹-es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam, c.4, s.299. Ayrıca bkz: *Tarih-i Taberî*, c.3, s.184 ve 186; *el-Kamil fi't-Tarih*, c.2, s.5.

لِيَتَصَفَّوْا قُلُوبُ مَنْ يَبْقَى مَعِيَ بِحَضْرَتِهِ ، وَلِيَلَّا يَقُولَ قَائِلٌ شَيْئاً مِمَّا أَكْرَهُهُ ، وَلَا يَدْفَعُنِي دَافِعٌ مِنَ الْوَلَايَةِ وَالْقِيَامِ بِأَمْرِ رَعِيَّتِهِ مِنْ بَعْدِهِ .

ثُمَّ كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِهِ أَنْ يُمِضِيَ جَيْشَ أُسَامَةَ ، وَلَا يَتَخَلَّفَ عَنْهُ أَحَدٌ مِمَّنْ أَنْهَضَ مَعَهُ ، وَتَقَدَّمَ فِي ذَلِكَ أَشَدَّ التَّقَدُّمِ ، وَأَوْعَزَ فِيهِ أَبْلَغَ الْإِعْازِ ، وَأَكْدَّ فِيهِ أَكْثَرَ التَّأْكِيدِ .

فَلَمَّ أَشْعُرَ بَعْدَ أَنْ قُبِضَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وآله) إِلَّا بِرِجَالٍ مِنْ بَعَثِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَأَهْلِ عَسْكَرِهِ قَدْ تَرَكَوا مَرَآكِزَهُمْ ، وَأَخْلَوْا مَوَاضِعَهُمْ ، وَخَالَفُوا أَمْرَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) فِيمَا أَنْهَضَهُمْ لَهُ وَأَمَرَهُمْ بِهِ وَتَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ مِنْ مُلَازِمَةِ أَمِيرِهِمْ ، وَالسَّيْرِ مَعَهُ تَحْتَ لَوَائِهِ ، حَتَّى يُنْقَذَ لَوَجْهِهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ إِلَيْهِ !

فَخَلَفُوا أَمِيرَهُمْ مُقِيماً فِي عَسْكَرِهِ ، وَأَقْبَلُوا يَتَبَادَرُونَ عَلَى الْخَيْلِ رَكْضاً إِلَى حَلِي عُقْدَةِ عَقْدَهَا اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لِي وَلِرَسُولِهِ (صلى الله عليه وآله) فِي أَعْنَاقِهِمْ فَخَلَوْهَا ، وَعَهْدَ عَاهَدُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَتَكَثَرُوا ! وَعَقَدُوا لِأَنْفُسِهِمْ عَقْداً ضَجَّتْ بِهِ أَصْوَاتُهُمْ ، وَاخْتَصَّتْ بِهِ أَرَآؤُهُمْ ، مِنْ غَيْرِ مُنَاطَرَةٍ لِأَحَدٍ مِمَّنَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، أَوْ مُشَارَكَةٍ فِي رَأْيٍ ، أَوْ اسْتِقَالَةٍ لِمَا فِي أَعْنَاقِهِمْ مِنْ بَيْعَتِي !¹

1 . الخصال : ص371 ح58 عن جابر الجعفي عن الإمام الباقر (عليه السلام) ، الاختصاص : ص170 عن جابر عن أبي جعفر عن محمد ابن الحنفية ، شرح الأخبار : ج1 ص346 ح315 عن محمد بن سلام بإسناده عنه (عليه السلام) نحوه .

Böylece huzurunda ancak kalpleri bana karşı samimi olanlar, benim sevmediğim bir sözü söylemeyecek, beni velayetten uzaklaştırmayacak ve Peygamberden (s.a.a) sonra insanların yönetimini eline almaya yeltenmeyecek kimseler kaldı.

Peygamberin, ümmetinin işiyle ilgili konuştuğu son söz, Usame'nin ordusunun harekete geçirilmesi, beraberinde gönderdiği kimselerin hiçbirinin geride kalmaması idi. Dolayısıyla önceliği bu işe verdi. Bu yüzden ciddiyet ve titizlikle çalıştı ve ısrarla üzerinde durdu.

Peygamberin (s.a.a) ruhu alındıktan sonra Usame ordusundan bazı askerlerle karşılaştım. Yerlerini terk etmiş ve mevzilerini boşaltmışlardır. Çünkü bu hareketleriyle Resulullah'ın (s.a.a), [Usame ile] hareket etmeleri, komutanları ile birlikte olmaları ve memuriyetlerini yerine getirinceye dek onun sancağı altında bulunmaları yönündeki emrine muhalefet etmişlerdi.

Onlar, komutanlarını ordunun arasında yalnız bırakmış, atlarına binerek hızla uzaklaşmış, Allah'ın ben ve Resulullah (s.a.a) için onların boyunlarına bağladığı akdi çözmek üzere harekete geçmişlerdi. Derken boyunlarındaki bu akdi çözdüler, Allah ve Resulünün ahdini bozdular! Sonra da bunu kendileri için bağladılar, seslerini bunun naralarıyla yükselttiler. Abdülmüttalib oğullarından bir kişinin dahi görüşünü almadılar. Yahut bizi bu kararlarına ortak kılmadılar. Yahut da benim, onların boynunda olan biatimi feshetmeksizin sadece kendi görüşlerini uyguladılar.¹

¹-*el-Hisal*, s.371, h.58, Cabir el-Cufi vasıtası ile İmam Bakır'dan (a.s); *el-İhtisas*, s.170, Cabir vasıtası ile Ebu Cafer'den, o da Muhammed b. Hanefiye'den; *Şerhu'l-Ahbar*, c.1, s.346, h.315, Muhammed b. Selam'dan, İmam Bakır'a (a.s) isnaden.

PEYGAMBERİN (S.A.A) SON ÇABASI HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

Alevî velayet, duyuru ve sunum noktasında **nebevî risaletle** birlikte doğmuştur. Peygamber (s.a.a) risaletini alenî olarak duyurmaya başladığında tam bir açıklıkla **risaletin** devamını **velayet** kalıbında ifade etti ve Ali'yi kendisinin vasisi, halifesi, veziri, yardımcısı ve yaveri olarak tanıttı.

Bununla birlikte Resulullah (s.a.a) çeşitli münasebetlerde topluma hâkim olan siyasî ve kültürel koşulları da göz önünde bulundurarak ümmetin gelecekteki rehberinden söz etmiş, Ali'yi (a.s) ümmetin yönetimi konusunda; fitneler ve sapkın düşüncelerin azgın dalgalarından kurtarma hususunda en layık kişi olarak tanıtmıştı.

Bu gerçeklere, elinizdeki ansiklopedinin sayfaları arasında her iki mektepten nakledilen çok sayıda rivayetle tekit edilmiştir. Bu rivayetlerden de anlaşılacağı üzere bu konudaki tanıtım ve duyurunun son noktası "Haccetu'l-Belağ/ Duyuru Haccı"nda, bir diğer ifadeyle Veda Haccı'nda, Gadir-i Hum bölgesinde konulmuştur.

Binaenaleyh, Resulullah'ın (s.a.a) mübarek ömrünün son anlarında velayetin kaderini yazılı bir belgeyle belirlemek istemesi, hiç şüphesiz onun, toplumun esenliğini koruma ve ümmeti sapkınlıktan kurtarma yolundaki son tedbir ve çabası olmuştur.

Peygamber (s.a.a) ölüm döşeğindedir. Mübarek bedeni ateş içinde yanmaktadır. Bununla birlikte Usame b. Zeyd komutasında bir ordunun oluşturulması emrini veriyor ve buna o kadar tekitte bulunuyor ki bu ordudan geri kalanları **lanetliyor**. Gözünü her açtığında ordunun durumunu soruyor...

Ne yazık ki bunca tekide rağmen bazıları Usame'nin ordusundan geri kaldı ve birtakım bahanelerle gittikleri gibi geri döndü. Onlar Allah Resulünün (s.a.a) açık "nassı" karşısında yakışıksız bir "içtihat" bulundular ve ordu ile birlikte olmaktan kaçındılar. Bununla da kalmayıp sözü haktan başka bir şey olmayan, "vahiy" dışında bir şeye dudağı kıpırdamayan¹ Resulullah'ı (s.a.a) "hezeyancılıkla" itham ettiler! Böylece vasiyetin yazılması etkisiz oldu ve Peygamberin (s.a.a) "hakkın hâkimiyetini" sağlamlaştırmak yönündeki ortam sağlayıcı son çabaları, sonuçsuz kaldı.

Bu vasiyetin, **geleceğin rehberinin açıkça tayin edilmesine, bu konuda tekitte bulunulmasına ve 23 yıl boyunca sokak sokak-mahalle mahalle haykırılan hakkın bir kez daha hatırlatılıp duyurulmasına yönelik** bir vasiyet olduğunda hiç şüphe yoktur.²

Ancak burada şöyle sorulsa yeridir: Resulullah (s.a.a), gürültü çıkararak vasiyetin yazılmasına engel olmak isteyenlere karşı neden ayak diretmedi? Neden henüz sağlığı yerinde olduğu geniş bir zamanda bu temel konuya ciddiyet göstermedi? Neden daha sonra kendisine yazım araçlarının getirilmesi önerildiğinde ve dört gün daha yaşadığı halde bu öneriyi kabul etmedi? Kurân'ın tabiriyle "**ümmetin hidayetine çok düşkün**"³ olan Peygamber, neden bu esaslı girişimiyle ümmetin sapmasına engel olmak istemedi?

O günkü İslam toplumunun yapısı, Medine camiasının oluşumu ve İmam Ali'nin (a.s) konumu hakkında biraz da olsa düşünmek, bu sorunun yanıtında bize bir hayli yardımcı olacaktır. Zira Resulullah (s.a.a) şirki ortadan kaldırmak ve risaletin tebliğinin önündeki engelleri bertaraf etmek için birçok savaşlar yapmıştı. Bu savaşlarda şirk ve istikbar hareketlerinin elebaşlarının çoğu öldürülmüş, bunda da en fazla **Ali'nin kılıcı** etkin rol oynamıştı. Hiç kuşkusuz, İslam tarihi alanında az da olsa mütalaası olan kimse için bu konu açıktır.

Peygamberin (s.a.a) ömrünün son yıllarında bu kimselerin (İmam'ın kılıcıyla öldürülenlerin) yakın akrabalarının çoğu Müslümanların safi-

1-Necm, 3-4.

2-Bkz: *el-Müracaat*, s.354; *Maalimu'l-Fiten*, c.1, s.262.

3-Tevbe, 128'e işarettir.

na katılmıştı. Dolayısıyla iman, bu "yeni Müslümanların" ruhlarının derinliklerine henüz yeterince nüfuz etmemişti. İmam Ali'nin (a.s) rehberliğini kabul etmeye asla yanaşmıyorlardı.

Öte yandan sahabelerin tanınmış simalarından bazıları ise birtakım düşüncelerle İmam'ın (a.s) rehberliğini maslahat olarak görmüyor, bu yüzden vasiyetin yazılmasını istemiyorlardı. Çünkü vasiyet, artık onlara her türlü bahane ve mazeret yolunu kapatacak, sadece normal şartlarda tefrikalara ve İslam çatısı altında tartışmalara gerekli ortam sağlayacaktı.

Peygamberin (s.a.a) ömrünün son anlarında yapılacak bir vasiyet, kabule müsait bir ortam yaratırdı. Çünkü o, ilahî dinin temellerini sağlamlaştırmak için yıllarca çaba harcamış, bunca keşmekeşin ardından artık ölümle burun buruna gelmiş bir önderdi. Dolayısıyla ümmetinin geleceği ve dini hakkında bir öneride bulunması gayet doğaldı. Eğer görünüşte ileri gelen iyi çehreler spekülasyon yaratıp suyu bulandırmayacak olsalardı yeni yetmelerin fazlaca bir manevra ortamı bulmaları son derece zayıf bir ihtimaldi.

Bu yüzden Peygamber (s.a.a) bir taraftan vasiyet ve onun yazılması konusunu ciddiyetle gündeme getirirken diğer taraftan da Usame ordusunun oluşturulması konusunda çaba sarf ediyor; böylece iddia sahiplerini gürültü koparacakları sahneden uzaklaştırmayı ve konunun nihaî olarak ortaya atılması için gerekli ortamı sağlamayı düşünüyor-du.

Hiç şüphesiz eğer ordu yola çıksa ve vurguncular sahneden uzaklaştırılsa, onlar dönünceye kadar vasiyet yazılmış ve hilafet sağlamlaşmış olacak, artık bunu farklı yöne çekme ve vurgunculuk yapma emelleri tamamen suya düşecekti.¹

"Peygamber (s.a.a) neden buna ayak diretmedi ve geriye kalan fırsatı bu vasiyeti yazma yönünde değerlendirmede?" sorusuna gelince; bu olayda sadece söylenenlere bakmak dahi bu sorunun cevabına ulaşmak için yeterlidir. Zira sağlam düşünceli bir düşünürün dediği gibi; "Onlar **hezeyan** kelimesini ortaya atarak **sağlam sözlülüğü** ve

1-Bkz: *Mecmau'z-Zevaid*, c.8, s.609, h.14257.

masumiyeti Peygamberden kopardılar (Peygamberin sağlam sözlülüğünü ve masumiyetini reddetmiş oldular)."¹

İbn-i Abbas'ın buradaki sözü şöyledir:

Gürültü yatıştığında ve o çirkin söz dindiğinde "Ey Allah'ın Resulü, istediğinizi getirelim mi?" diye sordular.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) "Dile getirdiğiniz onca sözden sonra mı?" diye cevap verdi.

Yani Peygamber (s.a.a) "Beni **hezeyan etmekle** itham ettikten sonra artık yazıya ve söze ne hacet?" demek istiyordu.

Ne kadar şaşırtıcı ve elem verici değil mi? Eğer Resulullah'ın (s.a.a) hayatında ve huzurunda, "*O heva ve hevesi ile konuşmaz; ancak o, indirilmiş bir vahiydir*" ilahî kelamı görmezden gelinir de ona **hezeyan** isnadında bulunulursa, hiç şüphesiz onun yokluğunda ve vefatından sonra da sözleri sorgulanır duruma düşürülecekti.

Bu söz ve ortaya çıkan tablo şunu gösteriyor ki:

1-Hilafet davası güdenler ve bu yönde ortam sağlamaya çalışanların, Ali'nin (a.s) hilafetine olan muhalefetleri öylesine bir hâl almıştı ki bu uğurda Allah Resulüne (s.a.a) ihanet etmekten bile kaçınmıyorlardı.

2-O sırada artık vasiyet yazmanın bir etkisi olmayacaktı. Çünkü onlar bu çirkin sözlerini halka yansıtacaklar ve yine etkisiz hâle getireceklerdi.

3-Belki de en önemli nokta şuydu: Sonuçta sadece Ali (a.s) hilafete ulaşmamakla kalmayacak, Peygamberin (s.a.a) emirleri de zayıflayacak, sözlerinin delilliği artık tartışılır duruma gelecekti. Böylece Peygamberin emir ve nehiyleri bozgunculuk, inat ve keşmekeşler arasında yok olup gidecekti.

Gerçekten de Resulullah'a (s.a.a) reva görülen **hezeyan** isnadı, İslam tarihinin en acı ve en çirkin olayıydı. Belki de bu konuda en açık beyan, İbn-i Abbas'ın açıklamasıydı. İbn-i Abbas, gözyaşları arasında sürekli şöyle derdi:

1-Said Eyyub, *Maalimu'l-Fiten*'de, c.1, s.263.

Asıl musibet, ihtilaf ve gürültü koparılarak Peygamberin (s.a.a) yazısına engel olunmasıyla gerçekleşen musibettir.

Şu da çok elem vericidir ki; iki yıl sonra Ebubekir de ömrünün son anlarında baygın bir vaziyetteydi ve bu yüzden konuşamayacak durumdaydı. Onu telkinle konuşturuyorlardı. Osman'ın telkinine dayalı bir yazıyla Ömer'i hilafete atadığında **hiç kimse kalkıp da onu hezeyan etmekle itham etmedi!**¹

Nitekim bu çirkin ihanet gerçekleşmiş ve vasiyet yazılmamıştı. Sonuç olarak da rehberlikteki sapmaların temeli atılmış, ümmetin başına gelmemesi gereken şeyler gelivermişti. Böylece çok sayıda karmaşayla Müslümanların tarihi farklı bir şekillenmeye sahne oldu.²

1-Bkz: *İmam Ali Ansiklopedisi*, c. 2, Ömer b. Hattab Dönemi.

2-Bkz: *en-Nass ve'l-İctihad*, s.125-138; *Maalimu'l-Fiten*, c.1, s.259-265.

İÇİNDEKİLER

Üçüncü Kısım

PEYGAMBERİN (S.A.A) İMAM ALİ'NİN REHBERLİĞİNE YÖNELİK ÇABALARI

İkinci Fasıl: Veraset Hadisleri.....	8
Varis	8
Peygamberin İlminin Varisi	14
Üçüncü Fasıl: Hilafet Hadisleri.....	20
Halife Seçmiyor Musunuz?	20
İmam'ın Allah'ın Emriyle Halife Tayin Edilmesi	25
Peygamberden Sonra Onun Halifesi.....	32
Peygamberin Hayatında ve Ölümünden Sonraki Halifesi	39
Dördüncü Fasıl: Menzilet Hadisleri.....	47
Menzilet Hadisi	47
Peygamberin Menzilet Hadisine Vurgu Yaptığı Yerler	53
İnzar (Uyarı) Günü	53
Kardeşlik Günü.....	54
Mescide Çıkan Kapıları Kapadığı Gün	55
Hayber'in Fethi	58
Hamza'nın Kızı İçin Mütevelli Belirlediğinde.....	59
Tebük Gazvesi	60
Ümmü Seleme Kanalıyla.....	69
Enes b. Malik Kanalıyla	69
Ashaptan Bir Grubun Huzurunda	71
Veda Haccı	74
Menzilet Hadisine Kısa Bir Bakış	75

Beşinci Fasıl: Emirlik Hadisleri.....81

Ulu'l-Emr'in Anlamı	81
Peygamber'den Sonraki Emir	88
İyilerin Emiri	94
Emirülmüminin Unvanının İlk Olarak Ali'ye (a.s) Verilişi.....	96
Bu İsmi Ali'ye Has Olduğuna Dair.....	105

Altıncı Fasıl: İmamet Hadisleri..... 111

İmamet Allah Katındandır	111
Velilerin İmamı	117
Muttakilerin İmamı.....	121
Peygamberden Sonra Her Müminin İmamı.....	125
Müslümanların İmamı	130
Ümmetin İmamı	132

Yedinci Fasıl: Velayet Hadisleri..... 142

Ali'nin Velayeti Allah ve Resulünün Velayetidir.	142
Peygamber Kimin Mevlası ise Ali de Onun Mevlasıdır.....	167
Ali Peygamberden Sonra Her Müminin Velisidir	186
Ali Peygamberden Sonra Her Mümine Kendi Nefsinden Evladır.....	196
Onun Velayetine Girmek Farzdır	199
Onun Velayeti Farzların Sonuncusudur	201
Velayetinin Bereketleri.....	203
Onunla Muhalefetin ve Ondan Ayrılmanın Zararları	212

Sekizinci Fasıl: Hidayet Hadisleri 215

Ali Hadi (Hidayet Edici)'dir	215
Ben Hidayet Ediciyim	219
Ali Daima Hidayet Üzeredir.....	221
Peygamberden Sonraki Hidayetçiler	221

Dokuzuncu Fasıl: İsmet (Masumluk) Hadisleri..... 228

Ali Kurân iledir	228
Ali Hak iledir	232
Ali Ümmetin Faruk'udur	242
Ümmetin İhtilaf Ettiği Konularda Ali Açıklayıcıdır	249
Çeşitli Hadisler	253
Açıklama	256

Onuncu Fasıl: Gadir Hadisi..... 259

Gadir Olayı	259
Ayet Hakkında Farklı Görüşler	297
Ayet, Gadir-i Hum Olayında Velayetin Tebliğine Yönelik Nazil Olmuştur	300
Gadir Gününde Taç Töreni.....	320
Rehberlik Selamı	322
Rehberliği Tebrik.....	329
Ashaptan Bazılarının Gadir Olayına Yönelik Anıları	334
<i>Ebu Said el-Hudrî</i>	334
<i>Ebu Hureyre</i>	336
<i>Berra b. Azib</i>	338
<i>Cabir b. Abdullah</i>	340
<i>Cerir b. Abdullah</i>	343
<i>Hubşi b. Cunade</i>	345
<i>Huzeyfe b. Useyd</i>	347
<i>Zeyd b. Erkam</i>	353
<i>Sâd b. Ebi Vakkas</i>	360
<i>Abdullah b. Ömer</i>	362
İmam Ali'nin Anıları.....	363
Hassan b. Sabit'in Şiirleri	364
Azap İstemi.....	370
Resulullah'ın Kızı Hz. Fatıma'nın İhticacı.....	382
Ali'nin (a.s) İhticacı	385
Ali'nin (a.s) Allah'ı Şahit Tuttuğu Yerler	394
Hakkı Gizleyenlere Beddua.....	409
Mevla Kelimesinin Tefsiri.....	426
İslam'da Gadir Bayramı	435
Gadir Bayramında Emirülmüminin'in (a.s) Ziyareti.....	455
Gadir Mescidi	496
<i>Bölgenin Adı</i>	500
<i>Adlandırılma Sebebi</i>	504
<i>Bölgenin Coğrafi Konumu</i>	505
<i>Bölgenin Tarihî Tanımı</i>	510
<i>Velayetle Tescillendirilmesi</i>	513
<i>Bölgeye Ait Müstahap Ameller</i>	517
<i>Bölgenin Bugünkü Konumu</i>	519
<i>Gadir-i Hum'un Yolları</i>	520

On Birinci Fasl: Peygamberin (s.a.a) Veli Tayinine Yönelik Son Çabası 524

Kâğıt ve Kalem Talebi.....	524
Vasiyetin Engellemesi Konusunda Gerekçe ve Eleştiri	534
Usame Ordusunu Harekete Geçirme	537
Peygamberin (s.a.a) Son Çabası Hakkında Bir Araştırma.....	550